

Tte Pa'ali Me
Skököl tö Se' a

New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bd:Bribri)

Tte Pa'ali Me' Skëköl tō Se' a
New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca

Contents

Mateo	1
Marcos	49
Lucas	78
Juan	129
Hechos	166
Romanos	211
1 Corintios	232
2 Corintios	252
Gálatas	265
Efesios	274
Filipenses	282
Colosenses	287
1 Tesalonicenses	292
2 Tesalonicenses	296
1 Timoteo	299
2 Timoteo	306
Tito	311
Filemón	314
Hebreos	316
Santiago	333
1 Pedro	339
2 Pedro	345
1 Juan	349
2 Juan	355
3 Juan	356
Judas	357
Apocalipsis	359

Jesús Tté Buaë Kit Mateo tö Mateo

Wëm bak eköl kië Mateo e' tö yëkkuö i' kit. Nies ie' kië Leví. Ie' dör Israel aleripa eköl. Jesús tö ie' ki' ittökataie (Mateo 9.9 saú), erë e' yökí ie' bak kaneblok inuköl patueke Roma wökirpa a ese shtök. Erë mik Jesús tö ie' ki' ittökataie, etä ie' mineaie Jesús ta.

Ì o' Jesús tö su' Mateo tö iwák wöbla wa, ese tso' kitule yëkkuö i' kí. Nies i' su' ie' tö ena ì ttsé'itö Jesús tö s'wöbla weke e' a, ese kit ie' tö.

Ká iaiäe Skëköl tö iyë' tö wëm döraë eköl Israel aleripa tsatkök e' paneke ie'pa tö. S'tsatkökwa e' kië Mesías hebreoie ena griegoie ikië Cristo. Se'ie kië e' mane'wésö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Mateo tö yëkkuö i' kit bua'ie Israel aleripa a ikkachoie tö s'tsatkökwa ñe' dör Jesús.

Jesucristo yépa bak (Lucas 3.23-38)

¹ Jesucristo dör se' blú bak kië David e' aleri, David dör Abraham aleri. Jesucristo yépa bak qos e'pa wépa kië dör i' es:

² Abraham alà dör Isaac, e' alà dör Jacob, e' ala'r dör Judá ena iëlpa. ³ Judá ala'r dör Fares ena Zérah, e'pa mì dör Tamar. Fares alà dör Hesrón, e' alà dör Aram. ⁴ E' alà dör Aminadab, e' alà dör Nahasón, e' alà dör Salmón. ⁵ E' alà dör Booz, e' mì dör Rahab. Booz alà dör Obed, e' mì dör Rut. Obed alà dör Jesé, ⁶ E' alà dör se' blú bak David e'.

Se' blú bak David, e' alà dör Salomón, e' mì bak Úrias ta kewe. ⁷ Salomón alà dör Roboam, e' alà dör Abías, e' alà dör Asá. ⁸ E' alà dör Josafat, e' alà dör Joram, e' alà dör Ozías. ⁹ E' alà dör Jotam, e' alà

dör Acáz, e' alà dör Ezequías. ¹⁰ E' alà dör Manasés, e' alà dör Amón, e' alà dör Josías. ¹¹ E' ala'r dör Jeconías ena iëlpa. E' kèwö ska' ta Israel aleripa klö'wélur Babilonia wakpa tö ta itsémirakitö Babilonia.

¹² Israel aleripa aneyalne Babilonia, e' ukuökí ta Jeconías alà kië Salatiel e' kune. Ie' alà dör Zorobabel, ¹³ E' alà dör Abihud, e' alà dör Eliaquim, E' alà dör Azor. ¹⁴ E' alà dör Sadoc, e' alà dör Aquim, e' alà dör Eliud. ¹⁵ E' alà dör Eleazar, e' alà dör Matán, e' alà dör Jacob. ¹⁶ E' alà dör José, e' dör María wëm. María dör Jesús mì. Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.

¹⁷ Es Abraham kèwö ska' döká David kune', etä Jesús ditséwö alöne döká dabom eyök kí tkëtökicha (14). Nies David kèwö ska' döká Israel aleripa minetser Babilonia, etä Jesús ditséwö alöne döká dabom eyök kí tkëtökicha (14). Nies Israel aleripa minetser döká wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' de, etä Jesús ditséwö alöne döká dabom eyök kí tkëtökicha (14).

Jesucristo kurke e' biyö yëne (Lucas 2.1-7)

¹⁸ I' dör Jesucristo kune' e' pakë: Ie' mì kië María. E' bakiä busi kam ser wëm ta, erë ittë me'bak senukwa wëm kië José e' ta. Kam ie'pa serwa ñita, kam ie'pa ñi kowa, etä María bukluneka Wiköl Bats'e'r diché wa. ¹⁹ José dör wëm buaë yësyësé, e' suké ie' kë éna María jaéwakká sulitane wörki. E' kuëki ie' tö ibikeitsé: “Súyo imèat bèrè.” ²⁰ Ie' tso'ia ibikeitsök ta ikapowa ta ikabsué tö Skëköl biyöchökwa de eköl e' tö ie' a iché: “A José, David aleri, María bukluneka e' dör Wiköl Bats'e'r diché wa. E' kuëki kë be' suanuk senukwa ie' ta. ²¹ Ie' alà kurdaë eköl wák wëm. Ikië múkabö Jesús† Ie' tö iwakpa tsatkeraë sene

* **1:16** wé pairine'bitü idi' wa s'blúie: E' dör Mesías si'kuaie. † **1:21** Jesús: S'kië e' wà kiane chë S'tsatkökwa.

sulu nuŷ yökŷ, e' kueŷŷ ikiè müka es.”
Es Skököl biyöchökwaŷ ttè José ta.

²² E' kôs tka es aš i' yè'atbak Skököl
tö itteköl wa e' wà tkö, e' tö ichè:

²³ “Busi eköl kë wa wëm kaule e'
buklurdaka,
e' alà kūrdaë wák wëm,
ikirdaë Emanuel.”†

(s'kiè e' wà kiane chè: “Skököl tso'
se' ta”).

²⁴ Mik José tŷ'nekane, eŷa ie' tö
iwë wës Skököl biyöchökwaŷ tö ie'
a iché es. Ie' ulabatséwa María ta.
²⁵ Erë alà kam kur, e' yökŷ ie'pa kë
ñi kànewa. Mik alà kune, eŷa José tö
ikiè méka Jesús.

2

*Wëpa yöule İyi tötkök bëkwö wa
esepa de Jesús sauk*

¹ Jesús kune' ká kiè Belén aŷe
Judea ee. E' kèwö ska' ta wëm
eköl kiè Herodes e' dör ká e' blú.
Eŷa wëpa wëlepa datse ká kamië
aŷe diwö tskirke e' kke, e'pa de
Jerusalén. Ie'pa dör İyi tötkök bëkwö
wa esepa. ² Ie'pa tö ichaké:

—¿Wé alala kune judiowak blúie
e'? Sa' tö ibëkwö su' sa' kaska', e'
kueŷŷ sa' de İerö idalöiök.

³ Mik Herodes tö ttè e' ttsé,
eŷa e' tö ie' ena Jerusalén wakpa
kôs tsiriwékarak taië. ⁴ E' kueŷŷ
ie' tö sacerdotepa wökirpa ena
s'wöbla'uk ttè dalöieno wa wakpa
kiëttsa seraŷ ta ichaké ie'pa a:

—¿İma a' iché? Wé pairine'bitu
idi' wa s'blúie, ¿wé e' kūrmi?

⁵ Ie'pa tö İutérak:

—Ie' kūrdaë Belén aŷe Judea ee.
Skököl tteköl tö ikitat i' es:

⁶ Skököl tö ichè:

Belén aŷe Judea, e' wakpa a ye' ichè
tö

a' shua blú' kardaka eköl,
e' tö ye' icha dör Israel aleripa e'pa
wëttseraë.

E' kueŷŷ a' ká dör ká bua'ie

wës Judea ká bua'ie malepa tso'
es.*

⁷ Mik Herodes tö ttè e' ttsé, eŷa ie'
tö wëpa tö İyi tötköke bëkwö wa ñe'pa
kiè akir ijchenowa tö mik ie'pa tö
bëkwö e' su'mi, kôs e' kŷ ká de. ⁸ Ie'
tö ie'pa a iché:

—A' yú Belén. Alala e' yulö
bua'ie. Mik a' tö ikué, eŷa ibiyö chö
ye' a aš ñies ye' mi' idalöiök.

⁹⁻¹⁰ Mik blu' tö ttè e' ché one, eŷa
ie'pa míyal. Eŷa bëkwö su' ie'pa tö
ikaska', e' suëne ie'pa tö ñala wa.
E' tö ie'pa ttsé'wéne buaë shüŷe.
Wé bëkwö mirwa e' wa ie'pa mi'ke
dö wé bëkwö e' wöklö'wéwa ee.
Bëkwö e' wöklö'wéwa wé alala e'
tso' e' u tsaka. ¹¹ E' ukuökŷ ta ie'pa
dewa u a ta ie'pa tö alà ena imi
María kué. Ie'pa e' tuléwa kuché
kŷ ta idalöierakitö. Kalkuöla dérak
iwa e' kköyëttsarakitö ta orochka
ena İ masmas ña'wé ena mirra, ese
mérakitö alà a. ¹² E' ukuökŷ ta ie'pa a
iyëne kabsué a tö ie'pa kë minukne
Herodes ska'. E' kueŷŷ ie'pa míyalne
iká kŷ ñala ku'a'kŷ wa.

*José ena María tkashkar míyal
Egipto*

¹³ Wëpa tö İyi tötköke bëkwö wa
e'pa ponemine, e' ukuökŷ ta José
kabsué tö Skököl biyöchökwaŷ eköl
tö ie' a iché: “Be' e' koka, María ena
İla klö'ü ta be' tköshkar Egipto. Blu'
Herodes tö alala se yuleraë ttéwa, e'
kueŷŷ be' e' tsuat senuk ee dö mik
ye' tö be' a iché eŷa.”

¹⁴ Eŷa ie' tŷ'neka e' kéka ta alà ena
María klö'wéitö ta e' nañewe imíyal
Egipto. ¹⁵ Eë ie'pa sené dö mik
Herodes blënewa ekkë. E' tka es aš
itkö wës Skököl tö iyè' itteköl wa
es. Ie' tö iyè': “Ye' alà tso' Egipto, e'
kiéne ye' tö.”†

*Herodes tö kawö mé ala'rla
ttökulur*

¹⁶ Mik Herodes wa ijchenewa tö
wëpa tö İyi tötköke bëkwö wa, e'pa

kě wā ie' ttō dalöiëne', etā e' tō ie' uluwéka tajë. Belén ena ká tso' ipamík e' a ala'rla wépa kurke kōs, e'pa ttökulur patké ie' tō seraq kam kī duas dō bōk e' yōki. Wépa tō íyi tōtkeke bēkwō wa e'pa tō bēkwō su' kōs e' kī ká de, e' yē' ie'pa tō Herodes a. E' wa ie' tō ikéwō yē'ttsa tō duas dōketke bōk e' kī. E' kueki ie' tō ala'rla wépa kurke e' kéwō ulatōk, esepa kōs ttökulur patké.

¹⁷ Es ì yē' Skèkōl ttekōl kiè Jeremías e' tō, e' wà tka. Ie' tō iyé':

¹⁸ “Ká kiè Ramá eē ittšene tō tajë ie'pa iuke aneule kkōchōke siarë.

Eē alakōlpa dōr Raquel aleripa e'pa iuke ila'rla iēitsōk.

Ila'rla kōs ttélur, e' kueki ie'pa kē er pablërta'.”

María ena ilà ena José e' yéttsa Egipto biteyalne Israel

¹⁹ Blu' Herodes blēnewa, e' ukuōki ta José tso' Egipto, e' kabsué tō Skèkōl biyōchōkwak ekōl tō ie' a iché: ²⁰ “Wépa éna alá ttakwa, e'pa blērulunetke. E' kueki be' e' kōka ta María ena ilà klō'ú ta a' yúshkane Israel.”

²¹ Etā José e' kēka ta María ena ilà klō'wéitō ta ie'pa biteyalne Israel. ²² Erë mik ie' wā ijchēnewa tō Herodes alá kiè Arquelao e' tso'ne Judea blúie iyē skéie, etā ie' suane senuk eē. Etā ie' kabsué tō Skèkōl tō ie' a iché: “A' yúshkane Galilea.” E' kueki ie'pa míyalne Galilea. ²³ Mik ie'pa de Galilea, etā ie'pa míyal senuk ká kiè Nazaret eē. E' tka es aš ì yē' Skèkōl ttekōlpa tō e' wà tkō wé ichéitō: “Ie' kirdaē Nazaret wak.”

3

Juan S'wōskuōkwak tō s'patté (Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹ E' kéwō ska' ta Juan S'wōskuōkwak de Skèkōl ttē pakōk ká sir poē wé kē yi serku' atē Judea eē. ² Juan tō ie'pa a icheke: “Í blúie

Skèkōl tso' e' kéwō dewatke tsinet, e' kueki a' er mane'ú ie' a.”

³ Skèkōl tō Juan yē' ittekōl Isaías wa i' es:

“Ká sir poē wé kē yi serku' tajë, eē yile ttōraē aneule, e' tō icheraē: ‘A' er mane'ú Skèkōl datše e' yōki, e' dōr wēs ñala yuēsō yēsyesē ie' yōki es.’ ”*

Es Isaías tō iyē'at.

⁴ Juan datsi' yōule kameio kōyōk wa; ikipamo e' dōr iyiwak kkuōlit. Ie' chké dōr ditski ena bulali. ⁵ Jerusalem wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa de tajë ie' tōtke e' ttsōk. Ñies ká tso' di' Jordán kkōmik, e' wakpa de. ⁶ Ì sulu kōs wambleke ie'pa tō e' chekekarakitō ta Juan tō iwōskueke Jordán a.

⁷ Erë mik Juan tō isué tō fariseowakpa ena saduceowakpa de tajë aš ie' tō ie'pa wōskuōlor etā ie' tō ie'pa a iché: “¡A' dōr s'kitō'ukwakpa suluē wēs tkabē es! ¿Yi tō a' a iché tō a' tkōmishkar Skèkōl tō a' we'ikeraē siarë e' ulà a? ⁸ A' senú yēsyesē, e' wa iwēr wami tō mokí a' er mane'wétke Skèkōl a. ⁹ Kē a' tō ibikeitsōk tō a' dōr Abraham aleripa, e' ē kueki Skèkōl kē tō a' we'ikepa. Ye' tō a' a iché tō Skèkōl kī ikiane, e' ta ie' tō ák ikkē yuēmi Abraham aleripae. ¹⁰ Ie' dōr wēs kal bikōkwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kē wōrta' ese kōs bikōkōk ña'wēwa bö' a. ¹¹ Mokí ye' tō a' wōskueke di' a iwà kkachoie tō a' er mane'wétke Skèkōl a. Erë ye' itōki idatše ekōl, e' tō a' ierawa Wikōl Bats'e r a ena bö' a. Ie' dōr kēkēpa tajë ye' tsata, e' kueki ie' klōkkuō ē tsēmi e' kē dōr ye' siarla e' a. ¹² Ie' tō s'wōpperaē wēs iyiwō wōppēsō es. Ibu'a' bua bleraēitō idichakuō a, erë isulusi uyerawaitō bö' kē wōitta' wa e' a.”

Jesús wōsune

(Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22)

¹³ Jesús e' yéttsa Galilea demi Jordán di'kka wé Juan tso' eē aš e'

* 3:3 Isaías 40.3

tö iwöskuö. ¹⁴ Kewe ta Juan kë éna ie' wöskuak, ie' tö iché ia:

—Warma be' kawöta ye' wöskuök. ¿Wes be' do ye' ska' as ye' be' wöskuö?

¹⁵ Ie' tö iüté:

—Ï dör yesyésë Skököl wöa, ese kos kawöta wë se' tö es, e' kueki imuatsö es ì ñe ta.

Etä Juan tö ie' ttö iüté. ¹⁶ Jesús wösune e' e' duékane di' a e' wösha ta ká jai kköbunane ta ie' isué tö Skököl Wiköl bitë ie' kî nuböl sü. ¹⁷ Etä ttö ttsëne datse ká jai a e' tö iché: “Se dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' wër buaë shütë ye' wa.”

4

Bë tö Jesús erkiöwë

(Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13)

¹ E' ukuöki ta Skököl Wiköl tö Jesús tsémi ká sir poë wé kë yi serku' eë as bë tö ie' erkiöü ì sulu wamblök. ² Eë ie' sené doka ká dabom tkëyök (40), kë chkane yës. Ekkë ta ie' dué bli wä. ³ Bé debitu ie' ska' ta ichéitö ia:

—Be' dör Skököl Alà, e'ma ichö ák sekképa a tö a' yónú chkeie.

⁴ Jesús tö iüté:

—Au. Skököl yëkküö tö iché: ‘Kë se' senuk chkë ë mik. E' skéie ì kos cheke Skököl tö e' mik se' serke.’*

⁵ E' ukuöki ta bë wä ie' mítser Jerusalén dör ká batse'r eë ta itsémikaitö Skököl wé kakkëe e' bata kî ⁶ ta ichéitö ia:

—Be' dör Skököl Alà, e'ma be' e' batröömi dötsa iski. Skököl yëkküö tö iché:

‘Skököl tö ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk.

Ie'pa tö be' klö'wërakä iulä a as be' klö kë tërwa ák kî yës.’†

E' kueki be' e' batröömi dötsa iski.

⁷ Etä Jesús tö iüté:

—Au. Nies Skököl yëkküö tö iché: ‘A' kë kawö ta' Skököl dör a' Këköl e' wösiriuk.’‡

⁸ E' ukuöki ta bë tö ie' tsémi kabata kakkëe a, ta eë ká kos wes ká tköke ekkë, nies iyi bua'buä tso' iki, ese kkachéitö ie' a seraa bet. ⁹ Ie' tö iché ia:

—Be' e' tkëwa kuchëwö kî ye' wörki ye' dalöiök Skökölie, e' ta ì kos sué be' tö e' meraëyö be' a.

¹⁰ Erë Jesús tö ie' iüté:

—A Satanás, Skököl yëkküö tö iché: ‘Skököl dör a' Këköl, e' ë dalöiö a' tö Skökölie, ie' ë a a' senu.’§ E' kueki be' yúshka.

¹¹ Etä bë tö Jesús méat wák mía bánet. Ta Skököl biyöchökwakpa de Jesús ska' ikimuk.

Kanè mène Jesús a e' tsá wéitö Galilea

(Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15)

¹² Mik Jesús wä ijchenewa tö Juan S'wöskuökwak wötëwarakitö s'wöto wé a, etä ie' dene Nazaret atë Galilea eë. ¹³ Erë kë ie' atë senuk Nazaret. Ie' mía senuk Cafarnaúm, e' atë batsöri kië Galilea e' kkömik. Cafarnaúm atë zabalónwak

ena neftalíwak e'pa ké a. ¹⁴ Itka es as ì kit Skököl tteköl Isaías tö yëkküö kî e' wä tkö es. Ie' tö iyë':

¹⁵ “Zabalónwak ena neftalíwak, e'pa serke di' kië Jordán e' wíshet batsöri kkömik.

Ie'pa serke Galilea wé nies pë' kë dör judiowak esepa serke eë.

¹⁶ Ie'pa serke wes se' serke stui a es e' kë wä Skököl suule.

Ie'pa dör wes s'duulewä es.

Erë eköl doia, e' tö ie'pa er ñi'wëraë Skököl ttë wa

wes ká olo tö ká ñiwe es.”*

Es Isaías tö iyë'at.

¹⁷ E' ukuöki ta Jesús tö s'pattémitke ta ichéitö: “Ï blúie Skököl tso' e' kéwö dewatke tsinet, e' kueki a' er mane'ü ie' a.”

Jesús tö nima klö'ukwakpa doka tkë e'pa kië ittökatapaie

(Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11)

* 4:4 Deuteronomio 8.3 † 4:6 Salmo 91.11-12 ‡ 4:7 Deuteronomio 6.16 § 4:10 Deuteronomio 6.13 * 4:16 Isaías 9.1-2

18 Jesús shkōrami batsōri kiè Galilea e' kkōmik, eē ie' tō wēpa sué bōl ñi èlpa. Ekōl kiè Simón, e' kiè ñies Pedro. Ièkōl kiè Andrés. Ie'pa kanè dōr nima klō'uk. Ie'pa tso' ikla' uyōk batsōri a nima klō'woie. 19 Ie' tō ie'pa a iché:

—A' shkō ye' tā. A' yueraëyō s'ditsō klō'uk ye' a ye' ttōkataie.

20 E' bet tā ie'pa tō ikla' tuléat tā imíyal ie' tā.

21 E' wí'kie ie' tō wēpa skà sué bōl ñi èlpa kiè Santiago ena Juan, e'pa dōr Zebedeo ala'r. Ie'pa tulur kanò a iyè tā kla' wōyuōk, ie'pa kiémi ie' tō e' tā. 22 E' wōshā tā ie'pa tō ikanò ena iyè méat tā imíyal ie' tā.

Jesús tō s'wōbla'wé tajē
(Lucas 6.17-19)

23 Jesús shkē Galilea kōs a s'wōbla'uk judiowak ñi dapa'wō wé kōs a. Ì blúie Skékōl tso', e' tté buaë pakekeitō, ñies s'đuōke kōs, ì dalërke s'mik kōs, ese bua'wekeitō. 24 Ie' tté bunekā Siria kōs a. E' kueki pè' wā tajē iyamipa ðuōke ðuè dakliliè wā ese debitu ie' ska'. Welepa a aknama tso', welepa siwā' arke irōirō, welepa kraulewā, esepa kōs bua'wénéitō.

25 Eta pè' datse Galilea, Decápolis, Jerusalén, Judea ena ká atē Jordán wishet, e'pa mi'ke tajē ie' tā.

5

Jesús tō ittōkatapa wōbla'wé kabata a

1 Mik Jesús tō isué tō pè' dapane tajē, eta ie' miā kabata tukir kī tā eē ie' e' tkésér tā ittōkatapa de ie' ska'. 2 Ie' tō ie'pa wōbla'wémitke ttè i' wa:

Ì wër buaë Skékōl wa
(Lucas 6.20-23)

3 “Wépa morke Skékōl è mik, esepa tso' ì blúie ie' tso' e' a, e' kueki ayècha buaë esepa.

4 “Wépa eriarke siarè, esepa er pablèrdaè, e' kueki ayècha buaë esepa.

5 “Wépa e' wōökewa diōshet,

esepa a ká i' merdaè, e' kueki ayècha buaë esepa.

6 “Wépa tō senè yèsyèsè ese kōs ièitseke chké ena di'yè tsatā, esepa ulà a iwà dōraè, e' kueki ayècha buaë esepa.

7 “Wépa tō s'malepa suēke er siarè wa, esepa sueraè Skékōl tō er siarè wa, e' kueki ayècha buaë esepa.

8 “Wépa er maneneè, esepa tō Skékōl sueraè, e' kueki ayècha buaë esepa.

9 “Wépa tō s'er bua'wekene ñi kī, esepa kieraè Skékōl tō ila'r, e' kueki ayècha buaë esepa.

10 “Wépa weirke iserke yèsyèsè e' kueki, esepa tso' ì blúie Skékōl tso' e' a, e' kueki ayècha buaë esepa.

11 “Ayècha buaë mik pè' tō a' cheke suluè, a' we'ikeke, a' kkateke kachè wa ye' dalèrmik. 12 Ká jai a ì buaë merdaè a' a' iskéie, e' kueki mik ese tkōke a' tā, eta a' ttsé'nú buaë kaneè. Es ñies Skékōl ttekolpa bak a' yōki kewe e'pa weine.

A' dōr wēs dayè katanoie es
(Marcos 9.50; Lucas 14.34-35)

13 “A' dōr wēs dayè es ká i' wakpa a. Erè dayè kè kke ta'ia, e' tā kè ibuarpaiane. Kè iia' ìie bua' tā ikeukemi ñalā kī tā pè' dakōlor iki.

A' dōr wēs bō'wō es

14 “A' dōr wēs bō'wō es ká i' wakpa a. U tso' tajē kabata kī, e' kè blènukwā, e' wène kamiè. 15 Kè yi tō bō'wō tskepaka tā ibléwāitō ò ipatkéwāitō kalkuò dikia. E' skéie itkekekaitō kākke sulitane tso' u a esepa wō a ká ñi'woie. 16 Es ñies a' senú buaë yèsyèsè sulitane wōrkī as e' saù ie'pa tō tā a' Yè tso' ká jai a e' kīkarka.

Ttè dalöieno kit Moisés tō e' ché Jesús tō

17 “Kè a' tō ibikeitsōk tō ye' dè'bitu ì kit Moisés ena Skékōl ttekolpa tō yèkuò kī, e' wōshōkwā. E' skéie ye' dè'bitu as iwà tkō wēs itso' kitule

es. ¹⁸ Mokij ye' tō a' a' ichè tō ttè e' kē watēpattsa etkla wē'ia kam ká jai ena ká i' erwa e' yōki; ttè e' kōs wà tkōraē. ¹⁹ E' kueki yi tō ttè e' wēle dalōsewēkewa, erē ttè tsir idir, ena o'ka wōbla'wēkeitō idalōseukwa, ese dōraē s'ēsela imalepa blúie Skékōl tso' esepa dikia. Erē yi tō ttè e' dalōieke ena o'ka wōbla'wēkeitō idalōiök, ese dōraē kēkē tajē imalepa blúie Skékōl tso' esepa tsata. ²⁰ E' kueki ye' tō a' a' ichè tō a' kē ser yēsēsē tkōka s'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa ena fariseowakpa tsata, e' tã a' kē dōpa i blúie Skékōl tso' e' a.

S'ulurke ñi ki ese ché Jesús tō

(Lucas 12.57-59)

²¹ "A' wa ittseüle tō iyēnebak ká iaiaē a' yēpa a: 'Kē a' kawō tã' s'ttōkwa,' ñies 'Yi tō s'ttēwa, ese wák kichatēdaē.' ²² Erē ye' tō a' a' ichè tō yi uluneka iyami ki, ese kichatēdaē. E' kije tã yi tō iyami ché suluē, ese kichatēdaē. Ñies yi tō iyami kichatēttsa, ese ki inuí tso' tajē tō ipatkerami bö' kē a.

²³ "E' kueki a' wa ilè mí mè kã' tso' íyi mokã Skékōl a' e' ki tã eē a' éna íanewa tō a' yami wēle wa ilè ttè tso' a' ki, ²⁴ e' tã i' mí a' wa mè e' múat eē, kē imar. A' yú a' yami er bua'ukne a' ki. E' ukuōki tã a' yúne i meke a' tō e' mú.

²⁵ "Yile wã a' mí kkatē s'shulo wé a, e' tã mik a' dami ñala ki ie' tã, etã ishulō ie' tã as ie' kē tō a' mūttsã s'shulōkwak ulã a. A' kē tō iwè es, e' tã s'shulōkwak tō a' merattsa s'shkēkipa ulã a tã esepa tō a' wōterasã s'wōto wé a. ²⁶ Mokij ye' tō a' a' ichè tō a' kē dōpattsa dō mik a' tō inuí patuēttsã seraa etã.

S'senewabak dalōsewewa ese ché Jesús tō

²⁷ "A' wa ittseüle tō iyēnebak: 'Kē a' kawō tã' s'senewabak dalōseukwa.' ²⁸ Erē ye' tō a' a' ichè tō yi tō o'ka

alakōl sué tã ikkechéitō, e' tã e' wa isenewabak dalōsewēwaitō ier a.

²⁹ "E' kueki a' wōbla bua'kka tō a' keke i' sulu wamblök, e' tã iyōttsa kōumi bánet. A' yese alè kēu a' tō, e' dör bua'ie a' uyēwa bö' kē a' wa'ñe e' tsata. ³⁰ A' ulã bua'kka tō a' keke i' sulu wamblök, e' tã itōō uyōmi bánet. A' yese alè kēu a' tō, e' dör bua'ie a' uyēwa bö' kē a' wa'ñe e' tsata.

Se' ñi òwa ese ché Jesús tō

(Mateo 19.9; Marcos 10.11-12; Lucas 16.18)

³¹ "Ñies iyēnebak: 'Wēm tō itayē éwa, ese wák kawōtã ñi owa yēkkuō muk ia.' ³² Erē ye' tō a' a' ichè tō wēm tō itayē éwa, kē dör itayē trēr kueki, e' tã e' wa ese tō itayē wömēttsami isenewabak dalōseukwa* Ñies wēm wēle senēwa tayē ese tã, e' wa e' tō tayē senewabak dalōsewēwa.

S'ttè mè ñi a Skékōl wörki ese ché Jesús tō

³³ "Ñies a' wa ittseüle tō iyēnebak ká iaiaē a' yēpa a: 'A' ttè mé Skékōl wörki, etã e' wã uk a' kawōtã mokjē.' ³⁴ Erē ye' tō a' a' ichè tō kē a' kawō tã' ttè muk ñi a Skékōl wörki ò ilè skã wa. Kē a' kawō tã' ttè muk ñi a ká jai wa, e' dör wé Skékōl tkēr s'blúie e' kueki. ³⁵ Kē a' kawō tã' ttè muk ñi a ká i' wa, e' dör Skékōl klō tkokaie e' kueki. Kē a' kawō tã' ttè muk ñi a Jerusalén wa, e' dör Skékōl dör s'blú, e' kē, e' kueki. ³⁶ Ñies a' wakpa kē a' a' tsã ē manenuk saruru ò dalolo, e' kueki a' kē kawō tã' ttè muk ñi a i' es: "Í chéyō e' kē yēne, e' tã ye' wōkir tōō." ³⁷ E' kueki mik a' ttè meke ñi a, tã a' tō icheke, "tō", etã e' dör tō; mik a' tō icheke, "au", etã e' dör au. A' tō i' skã chéne bánet, e' tã e' dör suluē.

Se' e' tsatkō s'sulusipa yōki ese ché Jesús tō

(Lucas 6.29-30)

* 5:32 itayē wömēttsami...e' dalōseukwa: Ttè i' wã armi se' éna ñies i' es: 'e' tã ie' tso' itayē sauk wēs alakōl trērta' es.

38 “A' wā ittseüle tö iyënebak: ‘Yi tö o'ka wöbla tskéwa, ese wák kawötā wöbla ské tskéwa. Yi tö o'ka ká péwa, ese wák kawötā ká ské pèwa.’ 39 Erë ye' tö a' a' ichè tö kè a' e' tsatkök pè' sulusipa yöki. E' skéie yi tö a' ppé a' aswö bua'kka kī, e' tā a' aswö etta mú ia ppé. 40 Yi tö a' kkaté s'shulökwakpa wörki a' paio kiane iki e' kueki, e' tā a' paio mú ia, ñies a' paio kikké mú ia. 41 Yi tö a' ké idali tsukmi kësik wa dö kilómetro et†, e' tā iki tsúmi dö kilómetro böt. 42 Yi tö a' a' ilè kak kié, e' tā imú ia. Ñies yi tö a' a' iyi kié peitule, e' tā peitö ia.

S'bolökpa ché Jesús tö
(Lucas 6.27-28,32-36)

43 “Ñies a' wā ittseüle tö iyënebak: ‘S'yamipa dalëritsö erë s'bolökpa saú sulu.’ 44 Erë ye' tö a' a' ichè: A' bolökpa dalëritsö. Wépa tö a' we'ikeke, esepa kī ikiö S'yé a' tö ikimú. 45 A' tö iweke es, e' tā e' wa a' tso' ikkachök tö mokī a' dör a' Yé tso' ká jai a' e' ala'r. Ie' tö dība patkeke s'ser buaë ena s'ser sulu esepa kī. Ñies ie' tö kalī patkeke s'ser yësyësë ena s'ser sulu esepa kī. 46 Wépa tö a' dalëritseke esepa è ské dalëritseke a' tö, e' tā ¿wes Skéköl tö i' buaë mēmi a' a' iskéie? Ñies inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a' e'pa tö iweke es. 47 A' tö a' yamipa è shké'weke, e' tā ¿i buaë weke a' tö s'sulusipa tsatā? Ñies pè' kè tö Skéköl dalöie esepa tö iweke es. 48 A' senú buaë yësyësë wes Skéköl dör S'yé tso' ká jai a' e' ser buaë yësyësë es.

6

Jesús tö s'wöbla'wé tö wes se' ké s'siarëpa kimuk

1 “A' e' kkö'nú! Mik a' tö i' buaë weke s'kimöie, etā kè iwar sulitane wörki as ie'pa tö a' kkeöka. A' tö iwé es, e' tā Skéköl dör S'yé tso' ká jai a, e' kè tö i' mēpa a' a' iskéie.

2 “E' kueki mik a' tö s'siarëpa kimeke, etā kè e' tté pparka sulitane kukua wes e' ökwakpa es. Ie'pa tö iweke ie'pa ñi dapa'wo wé a' ena ñala wa as sulitane tö ie'pa kkeöka. Mokī ye' tö a' a' ichè tö pè' tö ie'pa kkeekē a' è dör ie'pa icha ské. 3 Erë mik a' tö s'siarëpa kimeke, etā a' tö iú bërë, kè ichar yi a. 4 Es Skéköl tö i' kos tso' blëule ese sueke, e' tö i' buaë meraë a' a' iskéie.

Jesús tö s'wöbla'wé tö wes se' ké ttök S'yé tā

(Lucas 11.2-4)

5 “Mik a' ttöke S'yé tā, etā kè a' ttök sulitane wörki wes e' ökwakpa es. Sulu ie'pa wöbatsö e' duökser ttök S'yé tā ie'pa ñi dapa'wo wé a' ena wé pè' daparke taië ká áie ese ska' as ikkearka. Mokī yö ichè a' a' tö ie'pa icha ské detke iulā a' seraā. 6 Erë mik a' ttöke S'yé tā, etā a' yúwa a' úshu a, ukkö wötöwa eë a' ttö Skéköl dör a' Yé e' tā bërë. A' tö iweke es, e' tā Skéköl tö i' kos tso' blëule ese sueke, e' tö i' buaë meraë a' a' iskéie.

7 “Ñies mik a' ttöke S'yé tā, etā kè a' ttök wes pè' kè tö ie' dalöie e'pa ttöke ie'pa kéköpa tā es. Ie'pa ttöke tté etké wa taië batsjé kè wa tā'. Ie'pa tö ibikeitseke tö ikéköpa tö ie'pa ttö tsemī ie'pa tté taië e' kueki. 8 Kè a' tö iuk wes ie'pa es. I' kiane a' kī e' jcher Skéköl wā kam a' tö ie' a' ikiö e' yöki. 9 A' ttö ie' tā i' es:

‘A Sa' Yé tso' ká jai a,
as be' dalöiö sa' tö i' ulitane tsatā.

10 As be' dö sa' blúie da'áie.

I' kiane be' kī as e' or ká i' kī
wes iorke ká jai a es.

11 Chkè kiane sa' kī i' ñe sēnoie e' mú sa' a.

12 Sa' nuí olo'yö sa' kī
wes sa' tö s'malepa kī inuí olo'yeke es.

13 Kè sa' marttsā tö i' sulu tö sa' erkiöü,

† 5:41 E' kèwö skā tā Roma ñippökwakpa wā kawö tā' judiowak kök idali tsukmi dö kilómetro etk.

e' skéie sa' tsatkó yi dör sulu ichök*
e' yöki.'

14 "S'malepa nuì olo'yeke a' tò ie'pa kǐ, e' ta' ñies S'yě tso' ká jai a, e' tò a' nuì olo'yeraë a' kǐ. 15 Erë a' kě tò s'malepa kǐ inuì olo'yè, e' ta' S'yě kě tò a' nuì olo'yepa a' kǐ.

Jesus s'wöbla'wé tò wës se' ké batsök

16 "Mik a' batsöke Skéköl a, eta kě a' e' ök siarë wës e' ökwakpa es. Ie'pa e' öke siarëla as s'malepa tò isaù ta' ikkeökarakitò ibatsökerak e' kueki. Mokǐ ye' tò a' a' ichè tò ie'pa icha ské detke ie'pa ulà a. 17 Erë mik a' batsöke, eta' a' wöskuöö, a' tsaiklöö, 18 as s'malepa kě tò isaù tò a' tso' batsök. S'yě kě wërta' e' tò íyi ulitane tso' bléule e' suëke. A' batsö ie' è wöa ta' ie' tò iské meraë a' a' buaë.

*Íyi bua'buablö ká jai a
(Lucas 12.33-34)*

19-21 "Wé a' íyi bua'buablö ká jai a' tò íyi bua'buablö ká i' kǐ. Ká i' kǐ powak se' íyi sulu'wekewa, ñies akblökwakpa tò iekibleke. E' skéie, a' íyi bua'buablö ká jai a. Ee powak kě dōpa íyi sulu'ukwā ñies akblökwakpa kě dōpa íyi ekiblök.

*S'wöbla buaë ena s'wöbla suluë
(Lucas 11.34-36)*

22 "S'wöbla dör wës bö'wö es s'chka kōs a. E' kueki s'wöbla dör buaë, e' ta' se' chka kōs e' a' ká olo ta' buaë. E' dör wës se' er dör buaë es, i' kōs dör buaë yēsēsē es kǐ se' er me'rie. 23 Erë s'wöbla kě dör bua', e' ta' s'chka kōs e' tso' stui a. E' dör wës se' er suluë es, i' sulu kōs es kǐ se' er me'rie. Erë se' er buaë e' mǎne suluë stuiie, e' ta' e' dör suluë ichökle.

*¿Yi dör a' wökir?
(Lucas 16.13)*

24 "Wé klöulewa kanè mésoie, esē kawōta iwökir è ttō dalöiök. Ie' wökirpa chōpa bōl, e'ma ie' kawōta

eköl è dalöiök ena iëköl watöktsa. Es a' kě a' er menukwā Skéköl kǐ ena inuköl kǐ ñita.

*Kě a' tkinuk i' kǐ
(Lucas 12.22-31)*

25 "E' kueki ye' tò a' a' ichè: Ì kiane a' kǐ senoie chkeie, di'ie, datsi'ie ie, ese kōs kě kǐ a' tkinuk. S'tso' ttsë'ka e' kě dör chkök ème, ñies s'chka kě dör datsi' è ioie. 26 Dù saù a' tò. Ie'pa kě tò i' kuatketā' i' wōsheta', ie'pa kě tò chke bletā', erë S'yě tso' ká jai a e' tò ie'pa tieke. Ie' éna a' dalër tajë dù kōs tsata. 27 A' tkirke tajë e' kǐ, e' kě tò a' a' kawō kǐ mepa senoie ekuölö è.

28 "¿Ì kueki a' tkirke datsi' kǐ? Ma'ma wörkua bua'buablö esē saù wës italar, kě kaneblöta', kě datsi' yueta'. 29 Erë blu' bak kiè Salomón, e' wā íyi ulitane bua'buablö bak tajë, erë ye' tò a' a' ichè tò ie' datsi' bua'buablö wër buaë wës ma'ma wër es. 30 Kawō suēsō ñiñe, bule ta' inanewa, erë Skéköl tò ikitkeke buablö iwörkua wa. Ie' tò kawō kǐtkeke es, je' yita' ie' tò a' kianeia' erblök buaë ie' mik, esēpa paieraë! 31 E' kueki kě a' tkinuk. Kě a' e' chakök, '¿Ì ñemi sa' tō?' ö '¿Ì yemi sa' tō?' ö '¿Ì wa sa' e' paiōmi?' 32 Pë' kě tò Skéköl dalöie esēpa tkirke tajë íyi kōs ekkē kǐ. Erë i' kōs kiane a' kǐ e' jchertke a' Yě tso' ká jai a e' wā. 33 E' kueki i' kōs blúie ie' tso' ena i' dör yēsēsē ie' a' esē kǐ a' er múwā kewe. A' tò iwēke es, e' ta' ñies íyi ñekkē kōs dōraë a' ulà a. 34 Diwō bit ekkē íyi tso' kǐ tkine e' dör wë' se' a. Bulebök se' tkirmi i' tkōmi ee' e' kǐ, e' kueki kě a' tkinuk i' ta'.

7

*Kě a' tò s'kichatök
(Lucas 6.37-38,41-42)*

1-2 "Ttè wa a' tò s'malepa kichaté e' è wa Skéköl tò a' kichateraë. Wës a' tò s'malepa weke e' sù a' weraë Skéköl tò. E' kueki kě a' s'kichatök as Skéköl kě tò a' kichatō. 3 Kaltak

* 6:13 Yi dör sulu ichök: E' dör bë kiè Satanás e'.

jchela tsir tso' a' yami wöbla a, e' sué a' tö, erë çì kuekì kaltak bërie tso' a' wák wöbla a, e' kē sune a' wa? ⁴ çWes a' tö ichëmi a' yami a: 'súyö be' wöbla a kaltak jchela tsir tso' e' yëttsa'? Erë kaltak bërie tso' a' wöbla a, çe' kē sune a' wa? ⁵ ¡A' e' öke sulué! Kaltak bërie tso' a' wöbla a e' yöttsa kewe, es a' yami wöbla a kaltak jchela tsir tso' e' wërmi a' a buaë yëttsa.

⁶ "Í dör batse'r ese kē tularitssa chichi a dö' ie'pa bitüne a' jchöklor. Nies a' íyi bua'buá*, ese kē tularitssa kóchi a, ie'pa tö íñateraë ikla'tska wa.

Í kiane a' kī, ese kiö Skëköl a
(Lucas 11.9-13; 6.31)

⁷⁻⁸ "Wépa tö íyi kieke Skëköl a, esepa a imeraë ie' tö; wépa tö íyi yuleke ie' ska' esepa tö ikuëraë; wépa tö ie' chakeke, esepa kierawa ie' tö weshke. E' kuekì í kiane a' kī e' kiö ie' a, etä ie' tö a' imeraë; e' yulö ie' ska', etä a' tö ikuëraë; ie' chakö, etä ie' tö a' kierawa weshke.

⁹ "Kē a' wéne tö ák mepa ilä a pan kiéitö e' skéie. ¹⁰ Nies kē a' tö tkabë mepa a' alä a nima kiéitö e' skéie. ¹¹ A' dör pē' suluë erë e' tö íyi buaë meke a' alä a. ¡E' yitā buaë S'yë tso' ká jai a, e' tö íyi buaë meraë yi tö ie' a íkieke ese a!

¹² "A' senú s'malepa ta wes a' kī ikiane tö ie'pa ser a' ta es. Ttè e' a í kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tö yëkkuö kī e' kos wöiëulewā. E' kuekì a' senú es.

Sené michoë wékkö e' dör tsir
(Lucas 13.24)

¹³ "Sené michoë e' wékkö dör tsir, e' a' shkówa. S'weir micho e' ñalé ena iwékkö dör shoë; tajë s'm'ike ikī. ¹⁴ Erë sené michoë e' wékkö dör tsir ena ñalé kī darërëë shka', wépa tö ikué esepa kē dör tajë.

Kal buaë ena kal suluë
(Lucas 6.43-44)

¹⁵ "A' e' kkö'nú kachökwakpa e' chö tö ie'pa dör Skëköl ttekölpa esepa yöki. Ie'pa e' ö tö ie'pa dör buaë wes obeja urula es, erë ie'pa er suluë wes iyiwak sulusi es. ¹⁶ Wes ie'pa e' wamblöke, e' wa a' tö isuerawā pē' wése idir. çWé a' wā isuule tö uwawö ö higowö e' shteta'sö dika' kicha mik? ¹⁷ Kal buaë kos ese wö dör buaë, erë kal sulusi kos ese wö dör suluë. ¹⁸ Kal bua'buá kē wörtā' kalwö sulusiie. Nies kal sulusi kē wörtā' kalwö bua'buáie. ¹⁹ Kal kos kē wör buaë, ese bikeeke ta íña'wëkewa bö' a. ²⁰ Es a' tö kachökwakpa suerawā wes ie'pa e' wamblö e' wa.

Jesús tö icheraë 'kē ye' wā a' suule'

(Lucas 13.25-27)

²¹ "Wépa tö ye' a' icheke: 'A Skëképa, a Skëképa', kē esepa döpawā seraā í blúie Skëköl tso' e' a. Erë wépa serke wes ye' Yé tso' ká jai a e' kī ikiane es, esepa ë dörawā. ²² Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí kī e' kēwö de, etä tajë ie'pa tö ye' a' icheraë i' es: 'A Skëképa, be' ttö wa sa' u Skëköl ttekölíe, be' ttö wa sa' tö aknama uya'lur; be' ttö wa ikē or yi a ese o' sa' tö tajë.' ²³ Erë ye' tö ie'pa iüteraë: 'Kē ye' wā a' suule yës. A' e' wamblö suluë. ¡A' yúshka bánet ye' yöki!'

Uyuökwak böl

(Marcos 1.22; Lucas 6.47-49)

²⁴ "E' kuekì yi tö ye' ttö tsa ta iwā iüteke, ese dör wes wëm eköl tö u yué es. E' tö u chkí töbié iskië ká dör ák ë ese a. ²⁵ Kalí yéne tajë, di' pone tajë, sèrkë tka tajë, e' kos tène u e' mik, erë u kē anerö, ichkí tuluulewā ák a e' kuekì. ²⁶ Erë yi tö ye' ttö tsa, erë kē iwā iüteku', ese dör wes wëm eköl kē kabikeitsöta' es. E' tö u yué tsa'wö a ta chkí ate jalëjalë. ²⁷ Kalí yéne tajë, di' pone tajë, sèrkë tka tajë, e' kos tène u e' mik ta íanerö iski ta kē í ta'ia iwā."

* 7:6 íyi bua'buá: E' dör perla si'kuaie.

28 Mik Jesús tté one tã wës ie' tō s'wōbla'weke e' tō sulitane tkiwéwã. 29 Ie' tō ie'pa wōbla'weke tté moki, diché ta' taië, ese wa. E' kē dör wës s'wōbla'uk tté dalöiëno wa wakpa s'wōbla'weke es. E' kuëki ie'pa wōkranewã ittök.

8

Wëm eköl kiri'weke lepra tō e' bua'wé Jesús tō

(Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16)

1 Mik Jesús biteatkene kabata a, etã taië pë' dami ie' itökj; 2 e' shua wëm debitü eköl ie' ska' kiri'weke lepra* tō. Ie' e' tkéwã kuchë kï Jesús wörki tã ichéitō:

—A kékëpa, be' kï ikiane, e' tã be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

3 Jesús tō ikéwã ulã wa tã ichéitō iã:

—Tō, ye' kï ikiane. Be' dene batse'r.

E' wōshã tã ie' buanene, kē kï lepra ku'ia. 4 Jesús tō iché ie' a:

—Ittsō, kē ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tō a' ka' e' batse'woie, e' tsúmi mè Skéköl a iwã kkachoie tō be' buanene.

Kanè méso eköl bua'wéne Jesús tō
(Lucas 7.1-10; Juan 4.43-54)

5 Mik Jesús de Cafarnaúm, etã Roma ñippökwapka dōkã cien ese wökir de eköl ie' ska' kköchök, 6 tã ichéitō iã:

—A kékëpa, ye' kanè méso duladula eköl kirinewã taië. Ie' me'r u a ka' kï pa dalërke taië kranewã.

7 Jesús tō iüté:

—Ye' mí ibua'ukne.

8 Ñippökwapka wökir tō iüté:

—A kékëpa, be' dōwã ye' u a e' kē dör ye' siarla e' a. Erë ikéwö è mú tã ye' kanè méso buardane.

9 Ye' wökirpa tã', e'pa ttō iütök ye' kawōta. Nies ye' dör ñippökwapka taië e'pa wökir, ie'pa kawōtã ye' ttō

iütök. Mik ye' tō eköl a icheke: 'Be' yú', tã imí. Eköl a ye' tō icheke: 'Be' dou', tã ide. Nies ye' tō icheke ye' kanè méso a: 'Íyi ú' tã iwéitō. Ye' iklö'wé tō be' wã kawō tã' íyi ulitane tsatã, e' kuëki ye' wã ijcher tō be' tō ikéwö mé, e' tã ye' kanè méso buardane.

10 Mik Jesús tō e' ttsé tã e' tō ie' tkiwéwã. Ichéitō pë' dami ie' itökj e'pa a:

—Moki ye' ichè a' a tō Israel aleripa kōs shua kē ye' wã yi kune erblök ye' mik wes wëm i' es. 11 Ye' tō a' a ichè tō mik ì blúie Skéköl tso' e' kēwö de da'äie, etã pë' kē dör judiowak tso' kã wa'ñe, esepa dōraë taië e' tkökser chkök se' yëpa bak kië Abraham ena Isaac ena Jacob e'pa tã. 12 Erë warma wépa e' tulökeser eë esepa uyardattsã bānet stui ké a. Eë ie'pa iurãe siarë ikã yiltdawã weine kuëki.

13 Etã Jesús tō iché ñippökwapka wökir a:

—Be' yú u a tã itkōraë wës be' erblé ye' mik es.

E' wōshã tã ikanè méso buanene.

Jesús tō Pedro yàk bua'wéne

(Marcos 1.29-31; Lucas 4.38-39)

14 Jesús miã Pedro u a tã ie' isué tō Pedro yàk me'r ka' kï kiri'weke duè dalölö tō. 15 Ie' tō iké iulã kï tã duè dalölö tō iéwa tã ie' e' kékã tã ilë yuléitō ie' a ñè.

Jesús tō s'duöke taië esepa bua'wéne

(Marcos 1.32-34; Lucas 4.40-41)

16 Kã tuirketke tã taië ie'pa wã pë' a aknama tso' esepa debitü Jesús ska'. Ittö è wa ie' tō wimblupa ñe' trë'wéyal seraa. Nies s'kirirke e'pa bua'wéneitō seraa. 17 E' tka es as ì yë'at Skéköl tteköl kië Isaías e' tō, e' wã tkö. Ie' iyè':

“Se' duè kōs e' yéttã ie' tō se' kï,

* 8:2 Lepra: E' dör duè s'méwoie ese. Judiowak tō iklö'wé tō duè e' tō yi tteke ese dör ñã. Esepa batsekettã bānet kē a kawō tã' senuk pë' malepa shua. Nies ie'pa kē a kawō tã' shkōkwã Skéköl wé a. † 8:17 Isaías 53.4

Se' weirke kōs e' mītsēr ie' wā se' yōkī bānet.”†

Wēpa bōl e' yuak Jesús ttōkatapaie (Lucas 9.57-62)

¹⁸ Mik Jesús tō isué tō pē' dapanekā tajē ipamik, eṭā ie' tō iché ittōkatapa a: “Mishka batsōri wishet.” ¹⁹ Eṭā s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa ekōl de ie' ska' ṭā ichéitō ia:

—A S'wōbla'ukwak, ye' shkak be' ṭā be' ttōkataie ká wa'ñe wé be' mīrō eē.

²⁰ Jesús tō iūtē:

—Bakli' u ṭā' ñies dúla u ṭā', erē ye' dōr S'ditsō Alà e' kē wā u ṭā' senoiē.

²¹ Eṭā wēm skā dōr ie' klé ekōl e' tō ie' a iché:

—A kēkēpa, kawō mú ña, mik ye' yē blēnewā ṭā inú wōtōkwa, e' ukuōkī ye' mi'ke be' ṭā.

²² Jesús tō iūtē:

—I' ṭā be' shkō ye' ṭā. Wēpa dōr wes s'duulewā es Skēkōl wōā, as ešepa tō iyamipa nu blō.

Sērkē wōklō'wé Jesús tō

(Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25)

²³ Eṭā Jesús e' iéka kanō a ittōkatapa ṭā ṭā imíyal batsōri kī.

²⁴ Ie'pa mirwaiā e' shuā siwā' batsinekā tajē tō di' uyéka tajē ṭā kanō a di' iēnekami. Erē ie' kapōme'r. ²⁵ Eṭā ittōkatapa de ie' ska' ṭā itī'wéka ṭā ichéitōrak ia:

—¡A Skēkēpa, se' tsat'kō! ¡Se' duōlurmi!

²⁶ Ie' tō ie'pa iūtē:

—¿Ī kuēkī a' suane sēkkē? Wēsua a' kē erblōku' ye' mik bua'wé.

Eṭā ie' e' kēka ṭā siwā' ena di' yōli uñéitō ṭā iwōklōnewā miane alamiē.

²⁷ Ie'pa tkinewā tajē ṭā iñi chakéka: —¿Yi dōr wēm wī? ¡E' ttō dalōieke siwā' tō ena di' tō!

Jesús tō wēpa bōl a aknama tso' e'pa bua'wé

(Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39)

²⁸ Mik Jesús demī batsōri wishet ká kiē Gadara eē ṭā wēpa bōl a aknama tso', e'pa e' yéttšā pō ké a de

ie' ska'. Ie'pa e' wamblōrak suluē e' kuēkī kē yi shkōṭā' ñala e' wa. ²⁹ Ie'pa tō ichémi aneule:

—Be' dōr Skēkōl Alà. ¿Īōk be' de sa' tsiriuk? ¿Be' debitu sa' we'ikōk kam sa' kēwō dō e' yōkī?

³⁰ Eē tsinet kōchi iēter tajē chkōk.

³¹ Aknamapa tso' tajē e'pa kkōché Jesús a:

—Be' tō sa' uyekettsā, e' ṭā kawō mú sa' a e' tiukwā kōchi tso' tajē jai a.

³² Ie' tō iché ie'pa a:

—A yúshka eē.

Eṭā aknamapa kōs e' yélur wēpa a ṭā e' tiélur kōchi a. E' bet ṭā kōchi kros ponekā ṭunemirak ká spē mik brulongnemi batsōri a ṭā eē iduolur.

³³ Kōchi kkō'nukwakpa tkayalmi. Mik ie'pa de ká kibi kī, eṭā ie'pa tō ì kōs tka wēpa a aknamapa bak e'pa ṭā, e' ttē ppéka. ³⁴ Eṭā ká e' wakpa kōs miā Jesús ska'. Mik ie'pa de, eṭā ie'pa kkōché ie' a: “Be' e' yōttšā sa' ká a.”

9

Jesús tō wēm ekōl kraulewā e' bua'wéne

(Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26)

¹ E' ukuōkī ṭā Jesús e' iéka kanō a ṭā imiane itō wa demī Cafarnaúm wé ie' serke eē. ² Eṭā eē ie'pa wā wēm kraulewā ekōl mītsēr Jesús ska' ka'la kī. Mik Jesús tō isué tō mokī ie'pa erblé ie' mik, eṭā ie' tō iché wēm kirirke e' a:

—A yami, be' er kuú, ì sulu kōs wamblébō, e' nuí olone be' kī.

³ Eṭā s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa welepa tō ibikeitseke: “Ī ché ie' tō e' wa ie' tso' Skēkōl chōk suluē.” ⁴ Erē ì bikeitsōk ie'pa tso' e' suéwā Jesús tō bet. E' kuēkī ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ī kuēkī a' tso' íyi sulu bikeitsōk? ⁵ Ye' tō wēm i' bua'wēmne as ishköne, e' ṭā ¿wes a' tō ikló'wēmi tō ye' kē a inuí olonuk iki? ⁶ Ye' dōr S'ditsō Alà, sú e' tō a'

a ikkachè tò ye' wà kawö tã' ká i' a nuì olo'yoie.

Eta ie' tò iché wëm kraulewã e' a:

—Be' e' kóka, be' ka'la kóka tã be' yúne be' u a.

⁷ Etã ie' e' kékã tã imíãne iu a.

⁸ Mik e' sué pè' tso' eë e'pa tò, etã ie'pa suane tajë. Ie'pa tò isué tò Skéköl tò diché tajë mé s'ditsö eköl a, e' kuekì ie'pa tò Skéköl kíkékã tajë.

Jesús tò Mateo kié ittökataie

(Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32)

⁹ E' ukuökì tã Jesús e' yéttsã tã imíã, e' tò wëm sué eköl kié Mateo,* e' dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. Ie' tkër ikaneblöke e' wé a. Tã Jesús tò ie' a iché:

—Be' shkö ye' tã ye' ttökataie.

Eta ie' e' kékã tã imíã Jesús tã.

¹⁰ E' ukuökì tã Jesús de ittökatapa tã Mateo u a chkök. Ie'pa tulur chkök, e' dalewa inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a esepa tajë ena pè' sulusipa skã deyalñak e' tulésér chkök Jesús tã. ¹¹ Mik e' sué fariseowakpa tò, etã ie'pa tò Jesús ttökatapa a ichaké:

—¿Iök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ena pè' sulusipa skã tã?

¹² Jesús tò ittse tã ichéitö iarak:

—Wépa kè kirirku' esepa kè kì s'kapeyökwak kiane. Erë wépa kirirke, esepa kì ikiane. ¹³ Skéköl tò iyè' iyëkkuö kì: 'Iyiwak jchëule mè ye' a, ese kè kiane ye' kì. Ye' kì ikiane tò a' ñi saü er siarè wa.'† A' e' yuö ttè e' wa. Ye' kè dè'bitü wépa e' tso' tò ie'pa ser buaë yësyësè esepa kiök ye' ttökataie; ye' dè'bitü pè' sulusipa kiök ye' ttökataie.

Ì kuekì Jesús ttökatapa kè batsötã'

(Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39)

¹⁴ Juan S'wösükwak ttökatapa de Jesús ska' tã ichakérakitö ie' a:

—Sa' ena fariseowakpa batsöke tajë. ¿Ì kuekì be' ttökatapa kè batsö?

¹⁵ Jesús tò ie'pa iüté:

—Mik s'kiule ulabatsè ese kéwö tkö'uk tã ¿wes ie'pa eriarmi wëm ulabatske e' tso'ia ie'pa tã e' dalewa? Erë ikéwö döraë etã ie' miratser ie'pa yöki. E' je' tã ie'pa batsöraë.

¹⁶ “Kè yi tò datsi' kèchke wöyuepawã datsi'tak pa'alì wa. Datsi'tak pa'alì wöklöneka, e' tò datsi' kèchkela shükueke tã ikì jcheeke tajë. ¹⁷ Nies vino kè terta'kã iyiwak kkuölit yöle ibloie ese kèchke a. Itékasö es, e' tã mik ibacha'nebitü, etã ikkuölit kèchke jchëemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. E' kuekì vino tekeka ikkuölit pa'alì a, es vino ena ikkuölit kè weirpawa.”

Jesús tò Jairo alã busi shké'wékane ñies alaköl eköl bua'wéneitö

(Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56)

¹⁸ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa judiowak wökir debitü eköl ie' ska' tã ie' e' tkéwã kuchè kì tã ichéitö:

—Ñiköl ye' alã busi blënewã. Erë be' shkö, be' ulã múkã ikì tã ishkerdakane.

¹⁹ Jesús e' kékã tã imíã ittökatapa tã judiowak wökir itökì. ²⁰⁻²¹ E' shuã alaköl eköl dewã tsinet Jesús tsì kker. E' du'mi alakölpã duè wa e' kì duas de dabom eyök kì bök (12). Ie' tò ibikeitseke: “Jesús datsi' bata è kéwayö, e' tã ye' buanene.” E' kuekì idatsi' bata kéwaitö. ²² Erë Jesús wötrée tã isuétö tã ichéitö ia:

—A alã busi, be' er kuü. Be' erblé ye' mik, e' kuekì be' buanene.

E' wöshã tã ie' buanene buaë.

²³ Mik Jesús de Jairo u a, etã ie' tò isué tò ma'ma bla'ukwakpa detke s'nu blërketke e' kuekì, ñies pè' ijuke tajë. ²⁴ Ie' tò ie'pa a iché:

—A' e' yölor, busila kè du'wã, ikapöme'r è.

Ie'pa tò Jesús jañeitsékã tajë, ²⁵ erë ie' tò ie'pa ké e' skökmi bánet.

* 9:9 Mateo: E' dör yëkkuö i' shtökwak. Ie'pa wöblane e' chök wes o'ka chë es, e' kuekì ie' kè wã iyëne ye'. † 9:13 Oseas 6.6

E' ukuökì tã ie' dewã weshke tã busila ulã klö'wéwaitö tã busila e' kéka. ²⁶ E' tté bunekã kã e' kos a.

Wëpa bõl kě wõbla wawër e'pa bua'wéne Jesús tō

²⁷ Jesús e' yéttsã eë tã wëpa bõl kě wõbla wawër mirwã ie' itökì, e'pa arke:

—jA Jesús, s'blú David bak e' aleri, † sa' saü er siarë wa!

²⁸ Mik Jesús de u a, etã ie'pa bõl de ie' ska'. Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿A' tō iklö'wé tō ye' a' buarmine?

Ie'pa tō iüté:

—A kékëpa, tō, sa' tō iklö'wé.

²⁹ Etã Jesús tō ie'pa wõbla kě tã ichéitö ie'pa a:

—Wes a' erblöke ye' mik es iwã ordaë.

³⁰ Etã ie'pa wõbla buanene. Tã Jesús tō iché ie'pa a:

—Kě a' kãne ichök yi a yës.

³¹ Erë ie'pa míyal tã ì wé Jesús tō e' paké ie'pa tō kã e' wakpa ulitane a.

Wëm kě tto eköl e' bua'wé Jesús tō.

³² Wëpa bõl wõbla buanene e'pa míyal, e' bet tã pë' welepa wã wëm kě tto, ese debítu eköl Jesús ska', e' a aknama tso'. ³³ Mik Jesús tō aknama trë'wëshkar, etã wëm ttékane buaë. Pë' tso' eë e'pa tkirulune tã ichérakitö:

—Kě yi wã ìyi wíse sũule Israel aleripa shũa.

³⁴ Erë fariseowakpa tō iché:

—Bé, e' wák diché wa ie' tō ie'pa trë'wéyal.

Jesús tō pë' sué er siarë wa

³⁵ Jesús shköke kã kos tso' Galilea blublu ñies tsitsir e' a. Ie' s'wõbla'weke judiowak ñi dapa'wõ wé kos tso' e' a. Ì blúie Skéköl tso' e' tté buaë pakekeitö. Ñies s'kirirke kos, idalërke s'mik kos, e' bua'wekeitö. ³⁶ Ie' tō isué tō ie'pa eriarke siarë, weinetke siarë wes

obeja kě kkö'nukwak tã' es, e' kueki ie'pa suéitö er siarë wa. ³⁷ Ie' tō iché ittökatapa a:

—Mokì, ye' a tã ie'pa dör wes iyiwö tso'tke wë'iaë shtë es, erë ishtökwakpa kě dör tajë. ³⁸ E' kueki a' tō ikiö kanè wák a tō ishtökwakpa patkö.

10

Jesús tō ittekölpa tsá e'pa a kawö mé

(Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16)

¹ Jesús tō ittökatapa dabom eyök kí bõl (12), e'pa kié e' ska' tã kawö méitö ie'pa a wimblupa sulusi trë'woyal ñies s'kirirke duè ulitane wã esepa bua'wone.

² Ie'pa ekkëpa dör ñies Jesús ttekölpa tsá, e'pa kié i' es: kewe dör Simón, e' kié ñies Pedro ena ie' èl kié Andrés; Santiago ena iël kié Juan, ie'pa dör Zebedeo ala'r;

³ Felipe ena Bartolomé; Tomás ena Mateo dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a e'; Santiago dör Alfeo alã, ena Tadeo; ⁴ Simón Celote ena Judas Iscariote tō Jesús wömekettsã aishkuö tã ibolökpa a e'.

Jesús tō ittökatapa patkëmi s'wõbla'uk

(Marcos 6.7-13; Lucas 9.1-6)

⁵ Wëpa dabom eyök kí bõl (12), ñie'pa patkëmi Jesús tō tã ipattéitö i' es: “Kě a' minuk pë' kě dör judiowak esepa kã a. Ñies kě a' minuk Samaria. ⁶ A' yú Israel aleripa kã a, ie'pa dör wes obeja chõwa es. ⁷ A' yú ipakök tō ì blúie Skéköl tso' e' këwö dewatke. ⁸ S'kirirke bua'üne, s'duowã shke'úkane, s'kiri'weke lepra tō, esepa bua'üne as ibatse'rne. Ñies aknamapa yótttsã. E' diché mène a' a éme, e' kueki kě yi ña'war ikì.

⁹⁻¹⁰ “Kě ì tsarmi. A' kě kawö tã' inuköl tsukmi yës. Ñies sku', datsi' skã, klökkuö, shko kéli ese kos

† 9:27 David aleri: Es ie'pa tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie kitulebak tō idatse' e' è kié. E' wã kiane chë si'kuãie El Mesias.

kě tsarmi. Kaneblökwak chkömi ì kanewekeitö e' ské wa, e' kueki kë ì tsarmi.

¹¹ “Mik a' demi ká tsitsir ö ká blublu a, etä yi tö a' kiëwami er bua' wa ese yulö. Mik a' ikué, etä e' ë u a a' kapörö a' tso' ee' e' dalewa. ¹² Mik a' dewa u e' a, etä ie'pa kos serke ee' e'pa shke'ü er bua' wa. ¹³ Ie'pa tö a' kiëwa er bua' wa, e' ta Skököl er buaë chöraë ie'pa a. Erë ie'pa kë wa a' kinewa er bua' wa, e' ta kë Skököl er buaë chöpa ie'pa a. ¹⁴ U wele wakpa ö ká wele wakpa kë wa a' kinewa buaë ö kë éna a' ttö ttsak, e' ta a' e' yölur u e' a ö ká e' a ta kapo tso' a' klöttö mik e' ppöö iwà kkachöie ie'pa a tö ie'pa dör Skököl bolökpa. ¹⁵ Moki, ye' tö a' a ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, etä ká e' wakpa wömerdattsä weinuk taië Sodoma ena Gomorra wakpa bak senuk suluë e'pa tsata.

Jesús ttökatapa weirdaë ie' kueki

¹⁶ “Ye' ttö ttsö! Ye' tö a' patkekemi pë' shua wes obejala émi namu tso' taië, e' shua es. E' kueki a' senú wösh wa wes tkabë es; erë nies a' senú bërë wes nuböl es. ¹⁷ A' tso' erki. A' miraë ie'pa wa s'shulökwakpa ulà a, nies a' burdaë siarë judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹⁸ Ie'pa wa a' miraë duëser s'wökirpa ena s'blúpa wörki ye' tté kueki. Es a' tö ye' tté pakeraë ie'pa a, nies ká ulitane wakpa a. ¹⁹ Mik ie'pa tö a' méttä s'shulökwakpa ulà a, etä kë a' tkinuk ì chëmi a' tö e' tsatkoie. E' wöshä ta Skököl tö tté eraë a' er a chë ie'pa a. ²⁰ Es kë a' ttöpa a' wák er wa, e' skéie S'yë Wiköl tö tté eraë a' er a chë.

²¹ “Mik e' kéwö de, etä welepa tö iël wömerattsä ttëwa, iyë tö ilà wömerattsä, nies ala'r e' kóraka iyë ena imi kkatök as ittöwa. ²² Sulitane tö a' sueraë suluë ye' tté kueki. Erë a' isie e' tkéwa darërëë dökä bata ekkë, e' tsatkërdaë. ²³ Mik ie'pa tö a' we'ikeke ká wele ki, etä

a' tköshkar iyöki, a' yú ká kuä'ki a. Moki ye' tö a' a ichè tö kam ye' dör S'ditsö Alà e' döne, e' yöki a' kë döpa Israel ké kos a.

²⁴ “Wé wöblarke e' kë dör iwöbla'ukwak tsata. Nies kanè méso kë dör iwökir tsata. ²⁵ E' dör wë' wé wöblarke e' a tö idö wes iwöbla'ukwak es. Nies e' dör wë' kanè méso a tö idö wes iwökir es. U wökir kiérakitö Beelzebú* je' yita iyamipa cherarakitö suluë!

Yi yöki se' ké suanuk

(Lucas 12.2-7)

²⁶ “E' kueki kë a' suanuk ie'pa yöki. Kë ì ku' blëulewa e' kë kkayërpa aishkuö ta, ese kos jcherdane. ²⁷ Ì chéyö a' a akir bërë, e' chöne sultane kukua. Nies ì kos chéyö bërë asas a' kukuö a, e' chöne aneule sultane a. ²⁸ Kë a' suanuk yi tö s'tteta'wa esepa yöki. Ie'pa tö s'chkä è ttëwami erë ie'pa kë a s'wiköl duökwa. E' skéie Skököl yöki a' suanú. Ie' tö s'chkä nies s'wiköl ewëwami bö' ké a.

²⁹ “Dúla böt tuë tottola inuköl etk wöshkila ë, erë dúla kë arta'wa iski S'yë kë wa ikéwö mène e' ta. ³⁰ E' yita a' kkö'neraëitö buaë dö a' tsakö bitö tso' shtaoule ie' wa. ³¹ Ie' a ta a' tuë taië tkökä dúla tso' taië ese tsata. E' kueki kë a' suanuk.

Wépa kë jaëne Jesús ki

(Lucas 12.8-9)

³² “Yi e' chö sultane wörki tö ie' dör ye' ttökata, e' ta nies ese cheraëyö ye' Yë tso' ká jai a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata. ³³ Erë yi tö iblé s'malepa wörki tö ie' kë dör ye' ttökata, e' ta nies ibleraëyö ye' Yë tso' ká jai a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata.

Jesús tté kueki se' ñi bla-batsölordaë

(Lucas 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ “Kë a' tö ibikeitsök tö ye' dë'bitu as a' ser bërë ñita ká i' ki. Ye' kë dë'bitu as a' ser bërë ñita, e' skéie ye' dë'bitu a' mukka ñippök. ³⁵ Ye'

* 10:25 Beelzebú: E' dör bé, e' ë kië Satanás.

dë'bitu aš ilà wëm ñippō iyě ta, aš ilà busi ñippō imi ta ena aš iyäk ñippō iyäk ta. ³⁶ Es yamipa ekka dōraē ñi bolōkpaie ye' ttē kueki.

³⁷ “Yi éna iyě ö imi dalër tkōka ie' éna ye' dalër e' tsata, ese kē dōpa ye' ttōkataie. Ñies yi éna ilà wëm ö ilà busi e' dalër tkōka ie' éna ye' dalër e' tsata, ese kē dōpa ye' ttōkataie. ³⁸ Yi kē e' chō weinuk dō ittēwā krus mik ta iser wes ye' ttōkata es, ese kē dōpa ye' ttōkataie. ³⁹ Yi e' tsatkak ittēwā yōki, ese kē ulà a sene michoē dōpa. Erē yi e' mettsa ttēwā ye' dalërmik, ese ulà a sene michoē dōraē.

*Wes Skëköl tō iské meraē se' a
(Marcos 9.41)*

⁴⁰ “Yi tō a' kiéwā er bua' wa, e' dör wes ye' kiéwaitō er bua' wa es. Ñies yi tō ye' kiéwā er bua' wa, e' dör wes yi tō ye' patkē' e' kiéwaitō er bua' wa es. ⁴¹ Yi tō Skëköl tteköl kiéwā er bua' wa Skëköl tteköl idir e' kueki, e' ta ese a' i meraē Skëköl tō ittekōlpa a, ese merdaē ñies. E' sū yi tō s'ser yēsyesē ese kiéwā er bua' wa iserke yēsyesē e' kueki, e' ta ese a' i meraē Skëköl tō s'ser yēsyesē esepa a, ese merdaē ñies. ⁴² Yi isie tō di' kakla ē mé ye' ttōkata ēsela a yē, ye' ttōkata idir e' kueki, e' ta mokī ye' tō a' a ichè tō ese a' iské patōrdaē buaē.”

11

*Juan S'wōskuōkwak ttōkatapa e'pa
de ilē chakōk Jesús a
(Lucas 7.18-35)*

¹ Mik Jesús tō ittōkatapa dabom eyök ki böi (12) e'pa wōbla'wé one, etā ie' miā kā tso' tsinet ese a s'wōbla'uk ena Skëköl ttē buaē e' pakök.

² Juan S'wōskuōkwak tso' wötēule s'wōto wé a, eē ie' tō i weke Cristo tō e' ttē tse. E' kueki ie' tō ittōkatapa wēlepa patké iska'. ³ Ie'pa tō ichaké ia: “ǂBe' dör wé pairine'bitu idi' wa

s'blúie yēule idatse e' ö yi skā panēia sa' tō?”

⁴ Jesús tō ie'pa iutē: “A' yúne Juan ska' ta i kos sué a' tō, i kos tse a' tō, e' pakōne ie' a. ⁵ Ipakō ie' a tō s'wōbla kē wawēr, esepa wōbla wawēnene; s'kraulewā kē shko, esepa shkēne; wēpa kiri'weke lepra tō, esepa buanene batse'nene; s'kukuō kē watsēr, esepa watsēnene; s'duowā shkenekane; ñies Skëköl ttē buaē e' pakane s'siarēpa a. ⁶ Yi kē yōki ye' sulune, ayēcha buaē ese!”

⁷ Mik ie'pa míyalne, etā Jesús tō Juan ttē pakēmitke pē' a, ta iché ie'pa a: “Mik a' dē'rō kā sir poē wé kē yi serku' eē Juan sauk, etā ǂima a' erbikō wëm wése suēmi a' tō? A' kē dē'rō wëm ēse, kabikeitsō wī a diā a wes kua'kō wōppē siwā tō es, ese sauk. ⁸ A' kē dē'rō wëm ese sauk, e' ta ǂwëm wése sauk a' dē'rō? A' kē dē'rō wëm e' paiō datsi' bua' bua wa ese sauk. A' wā ijcher tō wēpa e' paiō es esepa serke blu' u a. ⁹ Erē ǂwëm wése sauk a' dē'rō? A' dē'rō wëm dör Skëköl tteköl ese sauk. Ye' tō a' a ichè tō mokī Juan dör Skëköl tteköl, erē ie' kē dör ese ē. Ie' dör Skëköl tteköl tsata. ¹⁰ Skëköl yēkkuō ki itso' kitule wé Skëköl tō ichè wé pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' a:

‘Ye' tso'tke ye' ttē pakōkwak patkōk be' yōki kewe be' ñalé yuōk.’*

Skëköl ttē pakōkwak e' dör Juan. ¹¹ Mokī, ye' tō a' a ichè tō s'ditsō ulitane tso'tke dō ikkē ta, e'pa shūa kē yi ku' Juan S'wōskuōkwak tsata. Erē i blúie Skëköl tso' e' a wé dör ēsela shūteē e' dör Juan tsata.

¹² “Mik Juan S'wōskuōkwak s'tsá pautmi dō ikkē ta, wēpa blúie Skëköl tso' esepa weirke siarē. Pē' kēsik suluē esepa éna ie'pa ewakwa. ¹³ Kam Juan tō s'pattōmi e' yōki Skëköl ttekōlpa kos ena Moisés, e'pa tō iyē'bak tō Skëköl datse se' blúie. ¹⁴ A' éna iklō'wak es, e' ta Juan dör Skëköl tteköl kiē

* 11:10 Malaquías 3.1

Eliás yëuletke tö idatskene e'. ¹⁵ ja' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

¹⁶ “¿Ima a' chëmi ye' tö? ¿Wes a' dör? A' dör wes ttë i' tö ichë es: Ala'rla tso' inuk u itöki. Shabötspa arke tajë tã ichëke iyamipa a: ¹⁷ ‘Sa' tö pulë bla'wë, erë a' kë klötëne'; sa' tö s'ëriar tteittsé, erë a' kë iine.’ ¹⁸ E' wà dör tö Juan de batsöta', blo' kë yötã, tã a' tö ichë tö aknama tso' ie' a. ¹⁹ E' ukuöki tã ye' dör S'ditsö Alã, e' de kë batsöta', blo' yeta', tã a' ye' cheke tö ye' chkö tajë, ye' blo' yë tajë ñies tö ye' dör inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa malepa, esepa sini'. A' tö ye' cheke es, erë isuerasö bulebök tã tö wëpa serke wes Skëköl siwë tö ichë es esepa dör yësyësë.”

*Kã mañat wakpa weirdaë siarë
(Lucas 10.13-15)*

²⁰ Etã kã wëpa ki Jesús tö i' kë or yi a ese o' tajë kã malepa tsata, e' wakpa kë er maneone Skëköl a. E' kueki ie' tö ie'pa chë ttë i' wa: ²¹ “A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, jwëstela ina a' ta! Ì kë or yi a ese o' ye' tö tajë a' wörki, erë a' kë er maneone. E' úpa ye' tö Tiro ena Sidón wakpa wörki, e'ma kã iaiaë ie'pa er maneobak. Ie'pa tö eriane datsi' ajaë ië'kabak, ñies ie'pa e' tkë'kabak muluchka ki iwà kka-choie tö ie'pa er mane'wë Skëköl a. ²² E' kueki ye' tö ichë tö aishkuö tã mik a' wöchakirketke a' nuï ki, etã a' wömerdattsa weinuk tajë shütë Tiro ena Sidón wakpa tsata. ²³ A Cafarnaúm wakpa, kë a' tö ibikeitsök tö Skëköl wã a' mi'mitsër kã jai a. Ie' tö a' patkerami diöshët wë s'wimblu weirke eë. Ì kë or yi a ese wëyö tajë a' wörki, erë a' kë er maneone. E' úpa ye' tö Sodoma wakpa suluë wörki, e'ma ie'pa tso'ia dö ikkë tã. ²⁴ E' kueki ye' tö ichë tö aishkuö tã mik a' wöchakirketke a' nuï ki, etã a' wömerdattsa weinuk tajë shütë Sodoma wakpa tsata.”

*A' kos erblö Jesús mik
(Lucas 10.21-22)*

²⁵⁻²⁶ Etã Jesús tö ichë: “A ye' Yë, be' dör iyi ulitane tso' kã jai a ena kã i' a e' Këköl. Ttë buaë blë'wã be' tö pë' wã siwã' jcher iskië ena erbikö tajë esepa yöki, erë ikkachëbö s'ësepala a. Es be' ki ikiane, e' kueki be' tö iwë es. E' kueki be' kikékayö.”

²⁷ Jesús ttë iyë tã one tã ichëitö pë' tso' eë e'pa a: “Ye' Yë tö iyi ulitane méat ye' ulã a. Ye' dör Skëköl Alã, kë yi wã ijcher mokï tö wes ye' dör, e' jcher ye' Yë ë wã. Ñies kë yi wã ijcher mokï tö wes ye' Yë dör, e' jcher ye' ë wã. Ñies wëpa a ye' éna ikkachak esepa wã ijhermi. ²⁸ A' eriarke tajë, weirke siarë iyi ulitane dikia wes dali ëkkeë dikia s'shtrirwã es. A' shkö ye' ska', etã a' enuraë ye' batamik. ²⁹⁻³⁰ Ye' ser bërë, ye' er buaë, e' kueki a' e' tiúwã ye' ttë dikia. Ttë wa ye' tö a' wöbla'weke, e' kë dör darërëë, e' kë tö a' we'ikepa wes. E' kueki a' e' wöbla'ú ye' wa tã a' enuraë buaë.”

12

Jesús ttökatapa tö trigo wöikléë eno diwö a

(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)

¹ E' këwö ska' tã, eno diwö a, Jesús dami trigo shuã tã ittökatapa dué bli wã. E' kueki ie'pa tö trigo wöiklérami tã ikatéramirakitö. ² Mik fariseowakpa tö isuë, etã ie'pa tö ichë Jesús a:

—Isaü, be' ttökatapa tso' i' kë këwö tã' wë eno diwö a, ese uk.

³ Ie' tö ie'pa iütë:

—Ì o' David tö kã iaiaë ¿e' kë aritsule a' wã Skëköl yëkuö ki? Etökicha tã ie' ena iklépa dué bli wã.

⁴ E' kueki ie' dewã Skëköl wë a tã pan meule Skëköl a e' klö'wëitö tã iñëitö. Pan e' kë këwö tã' ñë ie' ena iklépa a, sacerdotepa ë a ikëwö tã' ñë. Erë a' éna iane tö e' kë dör suluë Skëköl wöa. ⁵ Ñies ¿a' kë wã iaritsule ttë dalöiëno kit Moisés tö e' ki tö erë

sacerdotepa kanablöke Skëköl wé a eno diwö a, erë e' kě wa ie'pa tö idalöseweku'wa? ⁶ Ye' tö ichè a' a tö ierö se' dur eköl, e' dör Skëköl wé tsata. ⁷ Skëköl tö iyë' iyëkkuö ki: 'Iyiwak jchëule mè ye' a, e' kě kiane ye' ki. Ye' ki ikiane tö a' ñi saù er siarë wa.* Ttè e' wà anúpa a' éna mokjé, e'ma kě s'ki i nuí ta' ese kě kkatépa a' tö. ⁸ Ye' dör S'ditsö Alà, e' wà kawö ta' ichök tö i dör buaë ö i dör suluë wè eno diwö a.

Jesús tö wëm eköl ulà siulewà e' bua'wéne

(Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11)

⁹ E' ukuöki ta Jesús dewà ie'pa ñi dapa'wo wé a. ¹⁰ Eta eë wëm tkër eköl ulà etk siulewà. Ie'pa éna Jesús kkaták ilè ki e' kueki ie' a ichakérakitö:

—¿Ima be' tö ibikeitsè? ¿Kawö meule se' a Moisés ttè a s'buawone eno diwö a ö au?

¹¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' obeja anemi etö kauk a eno diwö a, e' ta a' miräe iyöktsa. ¹² E' yita se' tuéta' taië obeja tsata, e' kueki kawö tso' se' a s'kimoié eno diwö a.

¹³ Eta ie' tö iché wëm ulà siulewà e' a:

—Be' ulà shulöö.

Ta ie' ulà shuléé ta ibuanene buaë wes iulä iët es. ¹⁴ Fariseowakpa e' yéttsa ta ileritsérakitö “¿wes sò Jesús ttèwami?”

Jesús dör Skëköl kanè méso bua'ie e'

¹⁵ E' jchenewà Jesús wà, e' kueki ie' mía bánét. Taië pë' dami ie' itökí e'pa shuà ikirirkerak e'pa kos bua'wéne ie' tö. ¹⁶ Ie' tö iché ie'pa a:

—Kě ye' tté pparka. ¹⁷ Ie' tö iché ie'pa a es as iwà tkö wes Skëköl tteköl kiè Isaías tö iyë' es, e' tö iyë' i' es:

¹⁸ Skëköl tö ichè: “I' dör ye' kanè méso shukit ye' tö, e' dalër taië ye' éna, ie' wër ye' wa buaë shüté.

Ye' Wiköl meraëyö ie' a, ta ie' tö sene yësyësè wà pakeraë ká ulitane wakpa a.

¹⁹ Ie' serdaë bërë. Kě yi wöñaktkepa ie' tö.

Kě i chepa ie' tö aneule. Kě yi tö ie' ttö ttsepa ñala ki.

²⁰ S'weirke siarë, esepa kě ki we'ikepa ie' tö,

Se' kě diché ta'ia esepa kimeraë ie' tö

dö mik ie' e' alöraka i sulu kos ki sene yësyësè wa eta.

²¹ Ká ulitane wakpa tö ie' ë paneraë e' tsatkoie.”†

Fariseowakpa tö Jesús kkaté

(Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23; 12.10)

²² Eta ie'pa wà wëm eköl a aknama tso' ese debitu Jesús ska', e' kě wöbla wawër, kě tto. Jesús tö ibua'wéne ta iwöbla wawënene ñies ittékane. ²³ Ie'pa kos tkirulune iwe-blök ta iñi chakérak: “¿A' ichè wí dör s'blú bak David, e' aleri?”

²⁴ Mik i ché ie'pa tö, e' ttsé fariseowakpa tö, eta ie'pa tö iché: “Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tö ie'pa tré'wekeyal.”

²⁵ Erë i bikeitseke ie'pa tö e' suéwaitö, e' kueki ie' tö iché ie'pa a:

“S'serke ká etké ki e' ñi blabatsélör ñippök ñita, kě wöklör, e' ta ie'pa wákpa ë ñi eurawa. Ñies ñi yamipa e' kéká ñippök ñita, kě wöklör, e' ta ie'pa mir wa'k ëme. ²⁶ Es ñies Satanás mú tö iklépa tré'wéyal, e' ta ie' tso' ñippök iwakpa ë ta. ¿Wes i blúie ie' tso' e' sermiia? ²⁷ Ye' tö aknamapa tré'úpayal Beelzebú diché wa,

e' ta ¿yi diché wa a' klépa tö itrè'wëmiyal? Ie'pa kě a itrënukeyal Beelzebú diché wa, e' kueki ¿wes a' tö ye' kkatèmi tö ye' tö itrè'wekeyal Beelzebú diché wa? A' wák klépa tö iwà kkacheraë tö a' ttè kě dör moki. ²⁸ Ye' tö aknamapa tré'wéyal Skëköl Wiköl diché wa, e' ta e' wà

* 12:7 Oseas 6.6 † 12:21 Isaías 42.1-4

kiane chë të ì blúie Skëköl tso', e' këwö detke a' a.

²⁹ “¿Wes yi mi'miwa wëm diché tajë† ese u a ie' iyi ekiblök kam ie' tó iwák maüwa e' yöki? Es éme iyi ekiblërmi.

³⁰ “Yi kë a ye' dör bua', ese dör ye' bolök. Yi kë tó ye' kímè imalepa tsukbitü Skëköl ska', ese tó ie'pa po'wékemi.

³¹ “E' kueki ye' tó ichë tó ì sulu kos wambleke a' tó ñies Skëköl chë sulu kos e' nuí olo'yèmiitö a' ki. Erë yi tó Wiköl Bats'e'r ché suluë, e' nuí kë olorpa iki. ³² Ñies yi tó ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yèmi Skëköl tó iki. Erë yi tó Wiköl Bats'e'r ché suluë e' nuí kë olorpa iki i'ñe ta ñies aishkuö ta.

*Kal buaë ena kal suluë
(Lucas 6.43-45)*

³³ “Kal wërkewa iwö ki. Kal buaë, ese wö dör buaë; kal sulu, ese wö dör sulu. ³⁴ ¡A' dör suluë wes tkabë chök es! A' er dör suluë, ¿wes a' ttömi buaë? Ì bikeitsekësö, e' ë chekesö. ³⁵ Wëm dör buaë ese serke buaë, ttö yësyësë ie' er dör buaë e' kueki. Wëm dör suluë, ese serke suluë, ttö suluë ie' er dör suluë e' kueki. ³⁶ Ye' tó a' a' ichë tó aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí ki e' këwö de, eta ttë sulu chë a' ulitane tó shabatshabat e' ki a' wöchakirdäe. ³⁷ A' wakpa ttë wa a' shulirdäe. A' tó ttë buaë cheke, e' ta Skëköl tó icheraë tó kë a' ki ì nuí ta'. Erë a' tó ttë sulu cheke, e' ta ie' tó icheraë tó a' ki nuí tso'.”

Fariseowakpa tó ì kë or yi a ese kié suë

(Marcos 8.12; Lucas 11.29-32)

³⁸ Eta fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa welepa tó iché Jesús a:

—Ì kë or yi a ese ú sa' a iwà kka-choie tó mokí be' patké'bitü Skëköl tó.

³⁹ Ie' tó ie'pa iuté:

—A' dör pë' suluë e' kë tó Skëköl dalöië wes trër wakpa kë tó imaso dalöië es. A' tó ye' a' ikié tó ì kë or yi a ese uyö iwà kkachoie tó mokí Skëköl tó ye' patké'bitü. Erë ye' tó ilë weraë etökicha éme iwà kkachoie e' dör wes ibak Jonás dör Skëköl tteköl e' ta es. ⁴⁰ Ie' sene' nima bérie e' shua döka ká mañat ñië nañeë, es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' serdaë iyök shua ká mañat ñië nañeë. ⁴¹ Mik Jonás tó Nínive wakpa paut, eta ie'pa er maneó' Skëköl a. Erë i'ñe ta ye' dur ie e' dör ie' tsata, erë a' kë er mane'ü Skëköl a. E' kueki aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí ki, eta Nínive wakpa e' kóraka ie' wörki a' kkatök. ⁴² Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí ki, eta alaköl datse ká bánet diwö tskirke e' o'mik, bak iká blúie, e' e' kóraka ie' wörki a' kkatök tó a' dör pë' suluë. Ká iaiaë alaköl e' dë'bitü datse kamië se' blú bak Salomón wa iyi jcher tajë e' ttö kíttsök. Erë i'ñe ta ye' dur a' shua e' dör Salomón tsata, erë a' kë tó ye' ttö iuté. E' kueki alaköl e' tó a' kkateraë.

*Wimblu sulusi dene wëm a
(Lucas 11.24-26)*

⁴³ “Mik wimblu sulusi trëneshtar yile a, eta imía ká sir poë wé kë yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoië erë kë ie' wa iküne. E' kueki ie' ibikeitsè: ⁴⁴ ‘Ye' miáne wé ye' trëneshtar ee' senuk.’ Mik ie' demine wëm e' a, eta ie' tó isué tó wëm dör wes u shuiriule buaë maneneë kë a yi ku' es. ⁴⁵ Eta ie' miá iyamipa kí yulök döka kul suluë shute ie' tsata ta ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' miáne suluë shute kenet tsata. Es iwamblerdaë a' dör pë' sulusipa e'pa ta.”

Jesús mi ena iëlpa debitu ie' we-blök

(Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21)

⁴⁶ Jesús ttökeia pë' ta e' shua ie' mi ena iëlpa ena ikutapa e'pa iëter

† 12:29 Wëm diché tajë: E' wa kiane chë Satanás. Jesús dör wé dör ie' iyi ekibleke e'.

u'rki. Ie'pa ttakie' ta. ⁴⁷Yile tö ibiyö ché ie' a:

—Be' mi ena be' ëlpa ena be' kutapa e'pa shkõ be' weblök.

⁴⁸Erë Jesús iüté:

—¿Yi dör ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa?

⁴⁹Etä Jesús tö ie' a ittökatapa kkaché ulà wa ta ichéitö:

—Isaü, ie'pa dör wes ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa es. ⁵⁰Yi serke wes ye' Yé tso' ká jai a e' ki ikiane es, esepa dör wes ye' ël ena ye' kutà ena ye' mi es.

13

Të kuatkõkwak tté
(*Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8*)

¹E' ë diwö wa Jesús e' yéttsa u a mía batsöri kkömik ta eë ie' e' tkésér. ²Pë' debitü tajë ie' ska', e' kueki ie' e' iéka kanò a ta eë ie' e' tkésér ie'pa wöbla'uk. Ie'pa ulitane ate ká sí ki batsöri kkömik. ³Ie' tö tté tsakjé kleé ie'pa a. E' et dör i' es: “Wëm eköl mía të kuatkõk ppé ululu ëme* ⁴Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitü tö ikatéwa. ⁵Ditsöwö wele anewa áklo a wé iyök kë ta' tajë ese ska'. Iyök kë ta' tajë, e' kueki bet ta' itskineka. ⁶Erë kë iwí kicha ta' tajë, e' kueki mik diba aneka iki eta isinewa. ⁷Ditsöwö wele anewa dika'chka shüa. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki. ⁸Erë ditsöwö wele anewa iyök bua'buak ki, e' tskine talane wöne buaë. Wele wöne doka cien eyök (100) elka elka, wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30). ⁹¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

Ì kueki Jesús tö s'wöbla'weke kleaule

(*Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10*)

¹⁰Etä Jesús ttökatapa debitü ie' ska' ta ichakérakitö ia: “¿Ì kueki be' tö ie'pa wöbla'weke kleaule?” ¹¹Ie'

tö ie'pa iüté: “Ì blúie Skéköl tso' e' tté bléulewa e' kéwö meneat a' a wà jchenoer, erë pë' malepa a kë imeneat es. ¹²Yi wà tté e' jcher ese a imerdaë as ie' wà iki jcher bua'ie. Erë yi kë éna ianák, ese wà i jcher bërëbërë e' yerattsane iyöki. ¹³Ì weke ye' tö e' sueke ie'pa tö, erë ie'pa kë éna iwà ane. Ì cheke ye' tö e' ttseke ie'pa tö, erë ie'pa kë tö ittseku' er mokj wa, ie'pa kë éna iwà iütak. E' kueki ye' kapaköke ie'pa ta es. ¹⁴⁻¹⁵Es iwà tköke ie'pa ta wes Skéköl tteköl kiè Isaías tö iyë' es, e' tö iyë' i' es:

‘Ká i' wakpa er mía darërë, kë i dë'waja.

Ie'pa kukuõña wötëwa darërë as kë iwattsër,

ie'pa tö iwöbla tsimiwëwa as kë iwawër.

Ie'pa tö iwé es as ie'pa kë éna iwà ar, as ie'pa kë er mane'ü ye' ska' ta ye' tö ie'pa bua'wë.

E' kueki ie'pa tö ittseraë je', erë kë ie'pa éna iwà arpa,

ie'pa tö isueraë je', erë kë ie'pa tö iklö'wëpa.†

Es Isaías tö iyë'.

¹⁶“Erë a' wöbla wawër buaë, a' kukuõña wattsër buaë, e' kueki ayëcha buaë a'. ¹⁷Mokj ye' tö a' a iché tö Skéköl ttekölpa tajë ena ká iajiaë s'bak ser yësyësë e'pa tö i suë a' tö ena i ttsé a' tö e' kkeyë' siarë suë ena ttsé, erë ie'pa kë wà isune ittseña.

Të kuatkõkwak tté e' wà paké Jesús tö

(*Marcos 4.13-20; Lucas 8.11-15*)

¹⁸“Ittsö, i kleéyö të kuatkõkwak tté wa, e' wà pakekeyö a' a. ¹⁹Pë' welepa ta itkömi wes ditsöwö arwa ñala ska' es. Esepa tö i blúie Skéköl tso' e' tté ttsé, erë ie'pa kë éna iwà ane. Bë de ta tté buaë yéttsa ie'pa er a. ²⁰Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa

* **13:3** të kuatkõk ppé ululu: E' kéwö ska' ta pë' wöblar të kuatkõk wö ppélur të qos e' ki.

† **13:14-15** Isaías 6.9-10

tö Skëköl ttè ttsé ta iklö'wérakitö ttsë'ne buaë wa. ²¹ Erë ie'pa kë wì kicha ta' taië, e' kueki ie'pa tö iklö'wé ekuölö è. Mik ie'pa weine-mitke Skëköl ttè kueki, eta ie'pa anemine bet. ²² Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tö Skëköl ttè ttsé, erë ie'pa tö iyi tso' ká i' ki ese bikeit-seke kibiië. Ie'pa er me'rie inuköl ki ena i tso' ká i' ki tö s'ttsë'weke buaë ese ki. E' kos tö Skëköl ttè kui'wéwa ie'pa er a ta kë idë'ttsa buaë wes ikiane es. ²³ Erë welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa iyök bua'buwa ki es. Esepa je' tö Skëköl ttè ttsé ta iwà ane buaë ie'pa éna ta iwà dettsa buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes iyi kuá wör buaë es wele wöne döká cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30)."

Kakö kua'ki tkëne trigo shua e' tté

²⁴ Jesús tö ttè skà kleéne ie'pa a i' es: "Í blúie Skëköl tso' e' ta itköke wes itka wëm eköl tö trigowö ku-atké iká a e' ta itka es. ²⁵ Nañewe ie'pa kapolur e' dalewa ibolök deb-itü eköl kakö dör trigo suë ese wö kuatké trigo shua ta iwák míá. ²⁶ Mik trigo wöne, eta iwënewa tö ñies kakö kua'ki tso'. ²⁷ Ikanè mésopa míá ta iché kanè wák a: 'A kékëpa, be' tö trigowö bua'buwa ku-atké be' ká a ta ¿wes e' a kakö kua'ki tso'?' ²⁸ Ie' tö ie'pa iuté: 'Ye' bolök wele tö iwamblé ye' ki.' Ie'pa tö ie' a ichaké: '¿Be' ki ikiane tö sa' mi' kakö ñe' yökulur?' ²⁹ Erë ie' tö ie'pa iuté: 'Au, imúat es. A' tö kakö yéttsa e' ta trigo yértsami ita ñies. ³⁰ Imúat as italar ñita dö mik itêrketke eta. E' wa ye' tö itökwakpa patkeke kakö tök kewe muë eyök eyök ña'wëwa bö' a. E' ukuöki ta ye' tö trigowö tök patkeke blé wé ye' iyiwö blöke e' wé a.'"

Mostaza wö tté
(Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19)

³¹ Ttè skà kleéne Jesús tö ie'pa a i' es: "Í blúie Skëköl tso' e' dör wes mostaza wö kuatkësö ká a es. ³² E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikia. Erë mik italane ta e' dör iyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' míá kalie ta dù datse u yuök iulá tsaka."

Pan wölöwoka tté
(Lucas 13.20-21)

³³ Jesús tö ie'pa a ttè skà kleéne i' es: "Í blúie Skëköl tso' e' dör wes pan wölöwoka wötué tayë tö hari-nachka mañayök a es. E' tö hari-nachka e' kos wölöwéka taië."

Jesús tö s'wöbla'weke kleaule
(Marcos 4.33-34)

³⁴ Ttè e' kos kleé Jesús tö ie'pa a. Moki ie' kë wa i pakane ie'pa a kë kleaule. ³⁵ Ie' tö s'wöbla'wé es, e' wa i yë'bak Skëköl tteköl eköl tö e' wa tka, e' dör i' es: "Ye' tö s'wöbla'weraë kleaule. Ttè tso' bléule ká iaiaë ká i' yöne e'tami, ese kkacherayö ie'pa a."†
Es Skëköl tteköl tö iyë'.

Kakö kua'ki tté e' wà paké Jesús tö

³⁶ Eta Jesús e' chéat pë' a ta imía u a. Ittökatapa de ie' ska' ta iché ie' a: "Kakö kua'ki wakleébö, e' wà pakö sa' a." ³⁷ Ie' tö ie'pa a iché: "Yi tö trigowö kuatké, e' dör ye' dör S'ditsö Alà e'. ³⁸ Të wé ki ikuatkëne e' dör ká i'. Trigowö e' dör wépa blúie Skëköl tso' esepa. Kakö kua'ki e' dör wépa dör bë icha esepa. ³⁹ Ibolök tö kakö kua'ki ku-atké e' dör bë è. Ilir kéwö e' dör ká i' erkewatke e' kéwö. Itökwakpa e'pa dör Skëköl biyöchökwakpa. ⁴⁰ Wes ie'pa tö kakö kua'ki yéttsa uyéwa bö' a, es itköraë ká i' erkewatke eta. ⁴¹ E' kéwö ska' ta ye' dör S'ditsö Alà e' dóraë iyi ulitane blúie da'äie. Ye' tö ye' biyöchökwakpa patkeraë

wépa tō ɔ'ka keke ì sulu wamblök ena wépa e' wamblö sulu esepa kos shtökka. ⁴² Ie'pa uyerawarakitō bö' tajë a, eë jurarak ñies ikä yilit-dawarak iweir kueki. ⁴³ Erë s'ser yësyësë, esepa dalöburdaë wës diwö es wé S'yë tso' ie'pa blúie eë. ¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

Íyi tuë darërëë blëulewá e' tté

⁴⁴ “Í blúie Skëköl tso' e' dör wës íyi tuë darërëë ese blëulewá yile ká a es. E' kuë wëm eköl tō ta e' tō ie' ttsë'wé buaë. E' kueki ie' tō ibléwáne ta imía ta ì kos tso' iwá, e' watuéttsaitō. E' ské wa ie' tō ká e' tué. Es íyi tuë darërëë e' de ie' ulá a.

Ákwöla bua'buá tuë darërëë e' tté

⁴⁵ “Ñies ì blúie Skëköl tso' e' dör wës ákwöla bua'buá yuleke íyi wataukwak eköl tō tuë es. ⁴⁶ E' tō ákwöla bua'buá ichök tuë darërëë shütë ese kuéwá ta imía ta ì kos tso' iwá e' watuéttsaitō. E' ské wa ie' tō ákwöla bua'buá e' tuétsa.

Kla' tté

⁴⁷ “Ñies ì blúie Skëköl tso' e' dör wës kla' uyé wépa wélepa tō dayë a es. E' tō nima klö'wé tajë tsakjë buaë ena suluë. ⁴⁸ Mik ie'pa tō kla' yéttsa ká sí kî ta ie'pa e' tulésër nima shushtök; íbuá'buá iéka kkö a ta isulusi uyémi bánet. ⁴⁹ Es itköraë mik ká í' erkewatke eta. Skëköl biyöchökwakpa bituraë s'shushtök; s'sulusipa michoë bánet, s'ser yësyësë michoë bánet. ⁵⁰ S'sulusipa kos uyerawá Skëköl biyöchökwakpa tō bö' tajë e' a, eë ie'pa iuraë siarë, ká yilitdawá iweir kueki.”

Íyi pa'alí ena íyi këchke e' tté

⁵¹ Jesús tō ittökatapa a ichaké:

—¿Ttë ekkë kos wá ane a' éna?

⁵² Ie'pa iüté:

—Tö.

Ie' tō ie'pa a iché:

—E' kueki mik s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa ese eköl e' yué buaë ì blúie Skëköl tso' e' tté wa, eta ie' tō s'wöbla'wëmi buaë tté këchke wa ñies tté pa'alí wa. Ie' dör wës u

wák wá íyi tso' blëule iblo a es. Ese wá ijcher mik ta ikéchke ö ipa'alí kiane yéttsa s'malepa kimoie.

Nazaret wakpa tō Jesús watétsa

⁵³ Mik Jesús tté kleé one, eta imía ⁵⁴ demi Nazaret, e' dör ie' wák ká. Eë ie' tō s'wöbla'wémitke judiowak ñi dapa'wö wé tso' eë e' a. Wës ie' tō ie'pa wöbla'weke e' tō ie'pa tkiwéwá. Ie'pa tō iché ñi a:

—¿Wé ie' e' yué tté tajë ekkë wa?

¿Wës ì kě ɔr yi a ese wé ie' tō buaë?

⁵⁵ ¿Ie' wí yé kě dör se' íyi yuök kaltak wa e'? ¿Ie' mì kě dör María? ¿Ie' ëlpa kě dör Santiago, José, Simón ena Judas? ⁵⁶ ¿Ñies ie' kutapa kě serku' se' shua? Eta ì kos weke ie' tō ¿wé e' bite ie' wa?

⁵⁷ Ie'pa kě éna ie' tté klö'wak. Erë ie' iché ie'pa a:

—Ká wa'ñe Skëköl tteköl dalöiërta', erë iwák ká kî ena iwák u a eë kě idalöiërta'.

⁵⁸ Ie'pa kě erblëne ie' mik, e' kueki ì kě ɔr yi a ese kě one ie' wa tajë eë.

14

Juan S'wöskuökwak kötewá

(Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9)

¹ E' kéwö ska' ta Herodes dör Galilea blú, e' tō Jesús tté ttsé, ² e' kueki ie' tō iché ikanè mésopa a: “Wëm ñe' dör Juan S'wöskuökwak shkenekane e'. E' kueki ie' wa diché tso' ì kě ɔr yi a ese woie.”

³ Herodes tō Juan klö'ukwá patké' wöté'waitö s'wöto wé a, e' kueki ie' tō Jesús ché es. Ie' sene' Herodías ta, e' dör ie' ël kië Felipe e' alaköl. ⁴ E' yé' Juan tō ie' a: “Kě be' kawö ta' senuk be' ël alaköl ta.” E' kueki Herodes tō Juan wötökwa patké'.

⁵ Herodes éna Juan ttakwa erë ie' suane pë' yöki, ie'pa tō iklö'wé tō Juan dör Skëköl tteköl e' kueki. ⁶ Erë mik Herodes tō iduéswo kéwö tkö'weke, eta Herodías alá busi e' klöté s'kiule tso' tajë e'pa wörki. E'

wër buaë Herodes wa. ⁷ E' kuëki ie' tö iché ie' a yësyësë Skëköl wörki: “Mokí ye' tö iché, ì kiè be' tö ye' a, e' meraëyö be' a.” ⁸ Eta ie' tö iché Herodes a wës imì tö ie' a iyè' es:

—Juan S'wöskuökwak ttökwa patkò ta iwökir mú ye' a kulè' a iwà kkachoie tö mokí ittëwarakitö.

⁹ Eta blu' Herodes erianeka tajë, erè ie' tö ittè métkë s'kiule tso' e'pa kukua, e' kuëki ie' tö ikéwö mé. ¹⁰ Ie' tö Juan kulí' tökòk patké s'wòto wé a. ¹¹ E' ukuöki ta ie'pa wa iwökir debitü kulè' a mé busi a ta ie' tö imé imì a.

¹² Juan ttökatapa de ta inú tsémirakitö wötéwa. E' ukuöki ta ie'pa mía ta ibiyö ché Jesús a.

Pè' döká mil skeyök e' tié Jesús tö
(Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17;
Juan 6.1-14)

¹³ Mik Jesús tö biyö e' ttsé, eta ie' mía kanò kî ekörla bánet wé ké yi serku' ese ska'. Mik pè' wa ijchenewá tö ie' mía, eta ie'pa míyal itökí batsöri kkömik klö wa. ¹⁴ Mik Jesús e' yéttsá kanò a, eta pè' tso' tajë ipanuk e' suéitö. Ie'pa suéitö er siarè wa. S'kirirke kos demi ie'pa wa e' bua'wéitö. ¹⁵ Ká tuir-keke, e' kuëki ittökatapa de ie' ska' ta ichéraitö ie' a:

—Ká de tsáli, ké yi serku' íe. Ie'pa yuömi as ie'pa mi' pè' serke tsinet eë ilè tauk nè.

¹⁶ Ie' tö ie'pa iüté:

—Ie'pa ké kawöta mi'kyal; ie'pa tiö a' tö.

¹⁷ Ie'pa tö iiüté:

—Pan skël ena nima bötö e' è tso' sa' wa.

¹⁸ Ie' tö iché:

—Itsúbitü ña.

¹⁹ Eta ie' tö pè' ké e' tulöksër iski ta'tsi kî. E' ukuöki ta ie' tö pan skël ena nima bötö e' klö'wé ta iká sué ká jai a ta wéstela chéitö Skëköl a. Ta pan blatéitö mé ittökatapa a as ie'pa tö iwatiö pè' a. ²⁰ Ie'pa ulitane chké de wè'. Ibata atë e' shtëraitö iène döká kköla dabom eyök kî bök.

²¹ Ie'pa chké e'pa döká mil skeyök (5.000) wëpa è, alakölpá ena ala'rla ké shtane.

Jesús shké di' kî

(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

²² E' ukuöki ta Jesús tö iché ittökatapa a: “A' e' iöká kanò a, a' yúshkatke ye' yöki kéwe batsöri wishet.” Ie' tö iché pè' malepa a: “A' yúne a' u a.” ²³ E' ukuöki ta ie' mía ekörla kabata a ttök S'yé ta. Mik ká tuine, eta ie' tso'ia kabata a. ²⁴ E' dalewa ittökatapa mirwa batsöri kî demitke elkeë. Siwa' bitsirke tajë ie'pa kke wöiá, e' tö di' uyeke tajë térke kanò mik. ²⁵ Ká ñirketke eta Jesús mía ie'pa ska' shkórami di' kî. ²⁶ Erè mik ie'pa tö isué tö ie' shködatsé di' kî, eta e' tö ie'pa tkiwéwa suawé tajë ta ianekarak:

—iWimblu datse se' kker!

²⁷ Erè ie' iché ie'pa a:

—iA' er kuú! Ké a' suanuk, ye' idir.

²⁸ Eta Pedro tö iché ie' a:

—A Skéképa, mokí be' idir, e' ta kawö mú ye' a shkök di' kî dö be' ska'.

²⁹ Eta Jesús tö iiüté:

—Be' shkó ye' ska'.

Eta Pedro e' yéttsá kanò a shkémi di' kî dö Jesús ska'. ³⁰ Erè mik ie' isué tö siwa' bitsirke darèrèë, eta ie' suanéka tajë ta iwötunewami di' a ta ianeka tajë:

—iA Skéképa, ye' tsatkö!

³¹ E' bet ta Jesús tö iklö'wé iulá a ta iché ia:

—iWésua be' erblöke ye' mik bërëbërè! ¿Ì kuëki be' ibikeitséka bötböt?

³² Mik ie'pa bül e' iéka kanò a, eta siwa' wöklöne. ³³ Ie'pa kos tso' kanò a, e'pa e' tulésër kuchè kî Jesús wörki idalöioie ta ichéraitö:

—iMokí be' dör Skëköl Alá je'!

Jesús tö s'kirirkepa bua'wé Gene-saret

(Marcos 6.53-56)

³⁴ Itkatsarak batsöri wishet demirak Genesaret. ³⁵ Mik ká e'

wakpa tō isuē tō Jesús idir, etā ie'pa tō ittē ppéka ká e' kos a. Ie'pa wā s'kirirke mi'ke ie' ska' as ibua'ütō. ³⁶ S'kirirke esepa kköchöke ie' a tō ie'pa a ie' datsi' bata ē mú kēwa. Wēpa kos tō iké e'pa buanene.

15

Ì tō se' ia'wèmi ñáie
(Marcos 7.1-23)

¹ Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa serke Jerusalén, e'pa wēlepa debitu Jesús ska'. Ie'pa tō ie' a ichaké:

² —¿Ì kueki be' ttökatapa kē tō se' yēpa bak e'pa ser e' dalöiè? Ie'pa chkō ulà kē paköule.

³ Ie' tō ie'pa iüté:

—¿Ì kueki Skéköl ttè dalöiëno e' dalösewēkewā a' tō a' wakpa ser dalöioie? ⁴ Skéköl iyē'at: 'A' yé ena a' mi e'pa dalöiö,* ñies ie' tō iyē'at: 'Yi tō iyé ö imi ché suluē ese wák wömerdattsa ttēwā.† ⁵ Erē a' icheke tō se' a iyēmi s'yé a ö s'mi a i' es: 'Ì kos tso' ye' wā a' kimoie, e' meuletke Skéköl a‡, e' kueki kē ye' a a' kimenuk i wa'. ⁶ A' tō icheke tō yi isie e' ché, ese wák kē kawōtaiā iyé ö imi kimuk. Es Skéköl ttè dalöiëno ñe' dalösewēkewā a' tō a' wakpa ser iütē wa. ⁷ ¡A' e' ö suluē! Buaē Isaías tō a' yé' mik ie' iyé':

⁸ Skéköl tō iché: 'Pē' ikképa tō ye' dalöieke kkō ē wa, erē ie'pa er tso' kamiē ye' yöki.

⁹ È ichökle ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalöiök.

Ttè wa ie'pa s'wöbla'wēke e' dör s'ditsö ttè dalöiëno ē.‡ Es Isaías tō iyē'at.

¹⁰ E' ukuöki tā ie' tō pē' tso' eē e'pa kié tā ie' iché iarak:

—A' tō ye' ttō tso', iwà anú a' éna. ¹¹ Ì ñeke a' tō ese kē tō a' ia'wēpa ñáie Skéköl wōa. Erē ì sulu

wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'wēraē ñáie.

¹² Etā ittökatapa de ie' ska' tā ie' a ichaké:

—¿Be' wā ijcher tō ì chekebō e' tō fariseowakpa uluwé?

¹³ Ie' tō ie'pa iüté:

—Fariseowakpa esepa dör wēs iyi kuá kē tkēnewā ye' Yé tso' ká jai a e' wā es, e' kueki ie'pa yērdattsa wiē. ¹⁴ Ie'pa múat es. Ie'pa dör wēs s'wöbla kē wawēr ese tō o'ka wöbla kē wawēr e' ulaiē es, e'pa böi tkōaraē kauk a.

¹⁵ Etā Pedro tō iché ie' a:

—Ttè wakleébō ñe' wā pakō sa' a.

¹⁶ Ie' tō iüté:

—¿Ñies a' kē éna iwà ane? ¹⁷ ¿A' kē éna iane tō ì ñekesö ese mi'ke s'ñawi a e' ukuöki tā iwekettsasö? ¹⁸ Erē ì sulu tskirke a' er a ese tō a' ia'wèmi ñáie. ¹⁹ Ì sulu bikeitseke a' tō, s'ttēwā, senewābak dalösewēwā, trē, akblē, s'kkatē kachē wa ñies ñi ché sulu ese kos tskirke a' er a. ²⁰ Iyi ese tō a' ia'wēraē ñáie. Erē a' chkō kē ulà paköule e' kē tō a' ia'wēpa ñáie.

Tayē eköl kē dör judiowak e' erblé Jesús mik

(Marcos 7.24-30)

²¹ Etā Jesús ena ittökatapa míyal ká kié Tiro ena Sidón eē. ²² Etā tayē eköl serke eē dör cananwak, e' ardatse tajē Jesús itökì:

—A kékēpa be' dör David aleri, ye' saü er siarē wa. Ye' alà busi kirirke tajē a aknama tso'.

²³ Erē Jesús kē wā ie' iütēne yēs. Etā ittökatapa kköché ie' a:

—Tayē ardatse tajē se' itökì, ì kiane ie' kì e' mú ie' a as imi'a.

²⁴ Ie' tō ie'pa iüté:

—Skéköl tō ye' patkē' Israel aleripa ē kimuk. E'pa dör wēs obeja chōwa siarē es.

²⁵ Etā tayē dewā e' tkēwā kuchē kì Jesús wörkì tā ichéitō ia:

* **15:4** Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16 † **15:4** Éxodo 21.17; Levítico 20.9 ‡ **15:5** meuletke Skéköl a: Ie'pa tō iché es erē ie'pa ulà a itso'ia, e' wakanewēmi ie'pa tō wēs ie'pa kì ikiane es.

§ **15:9** Isaías 29.13

—jA kékëpa, ye' kímú!

²⁶Jesús iüté:

—Kë idör buaë ala'rla chké yéttsa mé chichi a.

²⁷Tayë tö iché:

—A kékëpa, e' yëne; erë chké mulé darke jski e' ñeke chichi tö.

²⁸Etä Jesús iché ie' a:

—A tayë, be' erblé mokj ye' mik, e' kueki i kiane be' ki e' de be' ulä a. E' wösha tä ilä busi buanene.

S'kirirke ese bua'wëne Jesús tö

²⁹ Etä Jesús ena ittökatapa biteyalne batsöri kië Galilea e' kkömik. Etä ie' tkaka kabata tukir ki tä eë ie' e' tkëser. ³⁰ Tä pë' de taië ie' ska', e'pa wä iduepa de Jesús wörki. Iduëpa kë shko, kë wöbla wawër, kë tto, ulä ö klö suluulewä ñies s'kirirke duë ulitane wä ese kos bua'wëitö. ³¹ Pë' ulitane tso' eë isaük e'pa wökrarulune. Ie'pa tö isuë tö kë s'tto esepa ttékane, s'ulä ena s'klö suluulewä esepa buanene, kë s'shko esepa shkéne, ñies kë s'wöbla wawër, esepa wöbla wawëne. E' kueki ie'pa tso' Israel aleripa Këköl kikökka taië.

Wëpa döka mil tkëyök e' tië Jesús tö

(Marcos 8.1-10)

³² Etä Jesús tö ittökatapa kië tä ichéitö ie'pa a:

—Siarë ye' wa pë' ikkëpa wër. Ie'pa tso' ye' tä e' ki ká de mañatk tä kë ie'pa wä i ku' ñè. Kë ye' éna ie'pa patkak u a kë chkaule dö' isiwa'arwarak ñla ki.

³³ Etä ittökatapa tö iché ia:

—Erë ká i' a kë yi serku'. ¿Wes sa' tö pan kuëmi taië pë' ekkëpa tioie?

³⁴ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wä pan tso'?

Ie'pa iüté:

—Sa' wä pan tso' kul (7), ñies nima tso' elkela.

³⁵ Etä ie' tö pë' ké e' tulöksër jski ³⁶ tä pan kul ena nima e' klö'wëitö tä wëstela chéitö Skëköl a tä iblatéitö mé ittökatapa a tä ie'pa

tö iwatié pë' a. ³⁷ Pë' ulitane chké de wë' tä ibata atë e' iëne döka kkö kul. ³⁸ Ichkërak e'pa döka mil tkëyök (4.000) wëpa è, alakölpä ena ala'rla kë shtane. ³⁹ Jesús tö pë' yuémine tä ie' e' iéka kanö a tä imiä ká kië Magdala eë.

16

Fariseowakpa tö i kë or yi a ese uk ké suë

(Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56)

¹ Fariseowakpa ena saduceowakpa welepa de Jesús ska'. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kueki ie'pa tö ikié ie' a tö i kë or yi a ese úitö iwä kkachöie tö mokj ie' patkë'bitü Skëköl tö.

² Erë ie' tö ie'pa iüté: “Tsáli tä a' tö icheke, ‘Ká tanewä mat bule diba ardaë buaë’; ³ bla'mi tä a' icheke, ‘Ká tanewä mat kalj monëka ttsettseë tä kalj yërdaë.’ A' éna iane buaë mik tä diba armi mik tä kalj yërmi, etä ¿wes i tköke i'ñe tä e' kë wä ar a' éna? ⁴ A' dör pë' suluë e' kë tö Skëköl dalöie wes trër wakpa kë tö imaso dalöie es. A' ye' a ikié tö i kë or yi a ese uyö iwä kkachöie tö mokj Skëköl tö ye' patkë'bitü. Erë ilë wëraëyö etökicha ème iwä kkachöie, e' dör wes Jonás tä ibak es.”

Etä ie' tö ie'pa méat tä imiä bánet.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' pakë

(Marcos 8.14-21)

⁵ Jesús ena ittökatapa demi batsöri wishët, erë ittökatapa éna ilë chowa tsëmi ñè. ⁶ Ie' iché ie'pa a:

—Ye' ttö tso'. A' e' kkö'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka e' yökj.

⁷ Ittökatapa iché ñi a:

—jKë se' wä i dë' ñè!

⁸ I chök ie'pa tso' e' suëwäitö tä ichéitö ie'pa a:

—¿I kueki a' tso' ichök ñi a tö kë se' wä i dë' ñè? jKam a' erblö ye' mik mokj! ⁹ ¿Kam a' éna iwä ar? Pan

skel wadë'yö wëpa dökā mil skeyök (5.000) ekkë a, ¿e' chowa a' éna? Eta ¿kkö bik ibata kit a' tö? ¹⁰ Nies pan kul wadë'yö wëpa dökā mil tkëyök (4.000) ekkë a, ¿e' chowa a' éna? E' ukuöki ta ¿kkö bik ibata kit a' tö? ¹¹ ¿Wes a' kē éna iane tö ye' kē ku' i ñekesö ese chök? A' e' kkö'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka ese yöki.

¹² Eta ie'pa éna iane tö Jesús kē ku' pan wölöwoka tso' se' wā ese chök. Ie'pa éna iane tö ttē wa fariseowakpa ena saduceowakpa tö s'wöbla'wēke e' chök ie' tso'.

Pedro tö iché tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

(*Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21*)

¹³ Mik ie'pa de ká kiè Cesarea Filipo, eta Jesús tö ittökatapa a ichaké:

—Ye' dör S'ditsö Alà, ¿ima e' cheke pē' tö ye' dör yi?

¹⁴ Ie'pa iüté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skököl tteköl bak kiè Elías shkenekane e'. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skököl tteköl bak kiè Jeremias ö Skököl ttekölpa skà bak e' wele.

¹⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erë ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

¹⁶ Simón Pedro tö iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'. Be' dör Skököl chök Alà e'.

¹⁷ Jesús iché ie' a:

—A Simón, Jonás alà, ayëcha buaë be' dör. Ì ché be' tö e' kē mène s'ditsö wā be' a, e' mé ye' Yé tso' ká jai a e' tö be' a. ¹⁸ E' kuëki ye' be' a ichè tö be' dör Pedro (kiè e' wà kiane chè ák). Be' dör wes ák dör u katabloie es, e' wa ye' ichapa kí doraë taië. Ì kos tso' dö duëwā diché, e' kē e' alöpakā ie'pa kī. ¹⁹ Ì blúie Skököl tso' e' wékkö kköppóo kēwö meke ye' tö be' a. Ye' tö kawö meke be' a ye' ttē buaë pakök as Skököl dö s'tso' taië e' blúie. E' dör wes blu' eköl kanè méso tö blu' wékkö kköppèe as

s'döwajā es. Ì kē kēwö mène be' wā ká i' a, ese kē kēwö mène Skököl wā. Nies i' kēwö mé be' tö ká i' a, ese kēwö me'bak Skököl tö.

²⁰ E' ukuöki ta Jesús kē wā ittökatapa kàne yi a ichök tö ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Jesús e' biyö ché tö ie' tterawā

(*Marcos 8.31-9.1; Lucas 9.22-27*)

²¹ E' ukuöki ta Jesús tö itsá ché ittökatapa a:

—Ye' kawöta shkökmi Jerusalén, eë judiowak kuëblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttē dalöiëno wa wakpa tö ye' we'ikeraë taië. Ye' tterawā erë e' kī ká de mañat eta ye' shkerdakane.

²² Pedro tö ie' kiémi bánet ta iuñémiitö:

—¡A Skökëpa, kē e' char! ¡E' mú kē dör es! ¡Kē e' wamblënuke be' ta!

²³ Erë ie' e' wötrée Pedro kke ta iché:

—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yöki! Be' tso' ye' wöklö'uk. Be' kē tö iyi suë wes Skököl tö isueke es; be' tö isueke wes s'ditsö tö isueke es.

²⁴⁻²⁵ Ie' tö iché ittökatapa a:

—Yi e' tsatkak ittëwā yöki, ese kē ulā a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsa ttëwā ye' dalërmik, ese ulā a idöraë. E' kuëki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kē kàne tkinukia e' kī. E' skéie ikawöta e' chök dö ittëwā wötëulëwā krus mik ekkë. Es ie' kawöta shkök ye' itöki. ²⁶⁻²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, e' doraë Skököl olo ta' taië e' a, ñies Skököl biyöchökwakpa ta. Ye' tö sulitane patuëraë eköl eköl wes iser es. E' kuëki iyi ulitane tso' ká i' a e' de a' ulā a, erë sene michoë kē dē' a' ulā a, e' ta e' dör ¿ie bua' a' a? Sene michoë kē patorpa i wa. ²⁸ Mokī ye' tö a' a ichè tö a' tso' ié, e'pa welepa tö ye' dör S'ditsö Alà, e' datse blu'ie e' suëraë kam iblërulur e' yöki.

17

Jesús tō ilo tajë e' kkachë ittökatapa a

(Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-30)

¹ E' k_i k_a de teröl, et_a Jesús w_a Pedro ena Santiago ena Juan dör Santiago ël, e'pa m_itser e' t_a k_a bata k_akkëë ese k_i. ² Eë ie'pa wö shaë ie' manenetts_a m_ia ku_a'k_i, iwö olobune wes diwö es, ñies idatsi' manenetts_a m_ia saruruë wöñarke dalölöë. ³ E' bet t_a ie'pa tō Skëköl ttekölpa bak k_a i_ai_ae kië Moisés ena Elías e'pa suë k_apakök ie' t_a. ⁴ Et_a Pedro tō iché ie' a:

—A Skëképa, buaë se' tso' i_e. Be' k_i ikiane, e'ma ye' tō ulla yuëka mañatkuela; etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

⁵ Ie' ttökeia e' wösha t_a mochka wöñarke dalölöë ese tō ie'pa k_itéw_a. Mochka sh_ua ie'pa tō ttö t_sé tō ichè: “Se dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër buaë sh_utë ye' wa. Ie' ttö i_utö.”

⁶ Mik e' t_sé ittökatapa tō t_a ie'pa suanék_a tajë, e' kuëki ie'pa e' télur wöwakköt. ⁷ Jesús dew_a ie'pa o'mik t_a ie' tō ie'pa kéw_a t_a ichéitö ie'pa a:

—A' e' kōka; kē a' suanuk.

⁸ Mik ie'pa tō k_a suë, et_a ie'pa isuë tō kē yi ku'ia, Jesús ë dur.

⁹ Ie'pa bitëkene wa'k, et_a Jesús tō ie'pa a ichè:

—Ï suë a' tō e' kē pakar yi a dō mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttéw_a shkenekane e' ukuöki.

¹⁰ Ie'pa tō ie' a ichakè:

—Ï kuëki s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tō icheke tō Elías kawöt_a dökne kéwe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yök_i?

¹¹ Ie' tō ie'pa i_utë:

—E' yëne tō Elías datsekene kéwe. Ie' tō i kos kaneweketke kéwe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yök_i. ¹² Erë ye' tō a' a ichè tō ie' dë'bak, erë ie'pa kē éna iane tō ie'

idir. Ie'pa tō iwe'ik siarë wes ie'pa k_i ikiane es. Es ñies ie'pa tō ye' dör S'ditsö Alà e' we'ikeraë.

¹³ Ie'pa éna iane tō ie' tso' Juan S'wöskuökwak e' chök.

Duladula eköl tteke aknama tō e' bua'wéne Jesús tō

(Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Mik Jesús ena ittökatapa demine wé pè' daparke tajë ie' panuk ee, et_a wëm de eköl ie' ska' t_a ie' e' tkéw_a kuchë k_i Jesús wörk_i t_a ichéitö i_a:

¹⁵ —A kékëpa, ye' alà sa_u er siarë wa. Ie' kirirke siarë, wëkkë alè t_a ilineka, mikle t_a ie' anerö bö' a, mikle t_a di' a. ¹⁶ Kam be' dō et_a ye' w_a idebitü be' ttökatapa a erë ie'pa kē a ibuarne.

¹⁷ Jesús tō iché:

—A pè' kē erblöt_a Skëköl mik, a' kē éna k_a ane. ¿Mik ye' sermirö a' t_a? ¿Kos ye' tō a' dalè'ttsemirö? Kabëla ñe' tsübitü ña.

¹⁸ Et_a ie' tō aknama uñé t_a itrë'wëshkar duladula a. E' wösha t_a duladula buanene buaë.

¹⁹ E' ukuöki t_a ittökatapa tté ie' t_a bánet. Ie'pa ie' a ichakè:

—Ï kuëki sa' kē a aknama e' trëneshkar?

²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—A' kē erblök_i Skëköl mik mok_ië e' kuëki. Mok_i ye' tō a' a ichè tō a' erblöpa Skëköl mik tsir mostaza wö dör tsirla ekkë, e' t_a a' tō ichëmi kabata w_i a: ‘Be' e' skött_sa yúshka bánet’, t_a imiraa bánet. A' erblöke mok_i Skëköl mik, e'ma kē i dör darërë a' a wë. ²¹*

Jesús skà e' biyö ché tō itterawa

(Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45)

²² Mik Jesús ena ittökatapa ñi dapa'wé Galilea, et_a ie' tō ie'pa a ichè:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdat_sa pè' ulà a, ²³ t_a ye' tterawarakitö, erë e' k_i k_a de mañat t_a ye' shkerdakane.

* **17:21** Yëkuö këchke wële tō versículo 21 k_i kuötkéka. E' tō iché i' es: Erë aknama ese yëmittsa ikie S'yë a ena batsè e' ë wa.

Ttè e' tò ie' ttòkatapa eriwé tajë.

Inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie ese patué Jesús tò

²⁴ Mik Jesús ena ittòkatapa de Cafarnaúm, etā pè' tò inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie e'pa de Pedro ska' tā ie' a' ichaké:

—¿Be' wöbla'ukwak tò inuköl patuekesö Skëköl wé kanéwoie e' patueta'?

²⁵ Pedro tò ie' iuté:

—Tò, ipatueta'.

E' ukuöki tā mik Pedro de weshke, etā Jesús tté ie' tā kewe tā ichéitò ie' a':

—A Simón, ¿ima be' ibikeitsè? ¿Yi ña'weke ká wökirpa tò, iká wakpa ekka ö pè' kua'ki?

²⁶ Pedro tò iuté:

—Pè' kua'ki.

Jesús tò iché:

—E' yëne, e' kuëki ila'r kë kawöta ipatauk. ²⁷ Erë ipataüsö as ie'pa kë ulurka se' ki. E' kuëki be' yú batsöri kkömik etā biklö' uyömi di' a. Etā nima tsá kli'wé be' tò e' kkö shuppö, eë be' tò inuköl kueraë et. E' tsümi ie'pa patuoie, e' dör wè' se' böl nu' patuoie.

18

Yi dör ibua'ie Skëköl wöa

(Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48)

¹ E' kéwö ska' tā Jesús ttòkatapa de ie' ska' tā ie' a' ichakerakitö:

—Ìblúie Skëköl tso' e' shua ¿yi dör ibua'ie imalepa tsata?

² Jesús tò alala kié eköl duéser ie'pa shushaë ³ tā ichéitò ie'pa a:

—Moki ye' tò a' a' ichè tò a' kë er mane'ù as a' dō wes alala i' es, e' tā a' kë dōpawā ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁴ Yi er mane'wé tā ie' e' wöéwa wes alala i' es, ese dōraë ibua'ie ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁵ Yi tò alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tò ye' wák kiéwa.

A' tso' wösh wa ì tò s'ké ì sulu wamblök ese yöki

(Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2)

⁶ “Yi tò ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaë tajë shute tkökā ak wawoie muéwa ikuli' a' batrèmi dayë a' e' tsata. ⁷ Ýi tso' tajë s'erkiöwoie ì sulu wamblök, e' kuëki wéstela ina ká i' wakpa tā. Këkraë ì sulu tso' s'erkiöuk, erë yi tò s'ké ì sulu wamblök, wéstela ina esepa tā.

⁸ “A' ulà ö a' klö tò a' ké ì sulu wamblök e' tā itöo uyömi bánet. A' dōwa sene micho a' ulà etkë ö klö etkë, e' dör buaë. È' skéie a' uyéwa bö' ñar michoë e' a' ulà bötkë ena klö bötkë e' dör suluë. ⁹ Ñies s'wöbla tò s'ké ì sulu wamblök, e' tā iyöttsa uyömi bánet. A' dōwa sene micho a' wöbla ek ë wa, e' dör buaë. E' skéie a' uyéwa bö' ñar michoë e' a' wöbla böké, e' dör suluë.

Obeja chowa e' pake

(Lucas 15.3-7)

¹⁰⁻¹¹ “A' e' kkö'nú, ikkëpala kë watarttsa. Ye' tò a' a' ichè tò Skëköl biyöchökwakpa tso' ie'pa kkö'nuk e'pa tso' këkraë ye' Yé tso' ká jai a' e' wörki ie'pa tté chök.

¹² “¿Ima a' tò ibikeitsè? Wëm eköl wā obeja tso' dökā cien tā e' etö chowa, e' tā ¿ì wëmi ie' tò? Obeja dökā dabom suliyök ki sulitu (99) e' meraat ie' tò kañika tā imia obeja chowa e' yulök. ¹³ Moki ye' tò a' a' ichè tò mik ie' tò ikué, etā ie' ttsë'nene buaë tkökā imalepa kë chë'wa e' tò ie' ttsë'wè e' tsata. ¹⁴ Es Skëköl dör a' Yé tso' ká jai a, e' kë ki ikiane tò ikkëpala chöwa ekla wë'ia.

Wes se' ké er buanukne ñi ki

(Lucas 17.3)

¹⁵ “A' yami wële tò ì sulu wamblé a' ki, e' tā a' yú ie' ska' tā ì sulu wambléitö e' chö ie' a, e' shulö a' böl ë tò. Ie' tò a' ttö iuté, e' tā a' er buanene ñi ki. ¹⁶ Erë ie' kë wā a' ttö iutène, e' tā a' yamipa tsümi eköl ö böl, tté ki a' tò ie' kkatè e' ttekölie as iqr wes itso' kitule es. E' tò iché, “Ttè kös shulekesö etā ittekölpa kiane böl ö mañal ichoie tò

mokj idir ö au.”¹⁷ Erë kë ie' wā e'pa ttō ttsēne, e' ta ichō ye' icha erule e' kukua. Nies kë iwā ie'pa ttō iūtēne, e' ta isaū wēs pē' kë tō Skëköl dalöie es ö wēs inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a e'pa suē es.

¹⁸ “Mokj ye' tō a' a ichè tō ì cheke a' tō tō e' dör suluē ká i' a, ese cheraē Skëköl tō tō e' dör suluē. Nies ì cheke a' tō tō e' dör buaē ká i' a, ese cheraē Skëköl tō tō e' dör buaē.

¹⁹⁻²⁰ “Ye' tō ì skà chekene a' a: Wé a' böl ö mañal ñi dapa'wé ye' ttō wa, eē ye' tso' a' ta. E' kuekji a' böl er méwā ñikkēē ká i' a ilè kiök ye' Yé tso' ká jai a e' a, e' ta imeraëitō a' a.”

²¹ Eta Pedro dewā Jesús ska' ta ichakëitō:

—A Skëkëpa, ¿bitökicha ye' yami tō ì sulu wamblé ye' kji, e' olo'yëmiyö iki? ¿Mokj dö kul ekké?

²² Ie' iüüté:

—Kë ye' tō be' a ichè kul è. Ye' ichè tō be' kawötā inuñ olo'yök iki kekraē bitökicha ekké*

Blu' er buaē ché ikanè méso eköl a

²³ “Ì chéyö a' a e' wā pakekeyö ttè i' wa. Ì blüie Skëköl tso' e' dör wēs blu' eköl éna nuñ shulak ikanè méso pa ta es. ²⁴ Ie' tō ie'pa nuñ shulémitke eta ikanè méso eköl deb-itu ie'pa wa ie' wörki, e' wa nuñ tso' taijè shütē† ²⁵ Ie' kë a nuñ ekké patorpa, e' kuekji blu' tō ie' ena ilaköl ena ila'r ena ì kos tso' iwā e' watauktsa ké inuñ ekké patuoie. ²⁶ Ikanè méso e' tkéwā kuché kji blu' wörki ta ikköché taijè ie' a: ‘Be' we'ikëyö, ye' panü bërè tsir, e' wa ye' tō be' patuëttsa seraa.’ ²⁷ Blu' ie' sué er siarè wa, e' kuekji ñarke kos e' olo'yéitö iki seraa ta iémine bërè.

²⁸ “Erë mik kanè méso e' mía, eta ie' tō kanè méso iëköl kué ña'weke ie' tō elkela è† Ta iklö'wéwäitö ikuli' a tuéwā darërèè ta ichéitö ia: ‘jBe' ñarke ye' ulà a, e' pataüttsa ña!’

* **18:22** kekraē bitökicha ekké: Griegoie e' dör dabom kuryök döka kuktökicha (70×7). † **18:24** nuñ taijè shütē: Ttè i' dör inuköl kiè talento e' mil döka dabop. I'ñe ta' e' ské dör dólares döka millón döka dabom skeyök (50,000,000) † **18:28** elkela è: Ttè i' dör inuköl kiè denario ese döka cien.

* **19:5** Génesis 2.24 saú.

²⁹ Ta iëköl e' tkéwā kuché kji ie' wörki ta ikköché taijè: ‘Be' we'ikëyö, ye' panü bërè tsir, e' wa yö be' patuëttsa seraa.’ ³⁰ Erë ie' kë wā iëköl kköchöke e' iūtēne. Ie' tō iwötökwa patké s'wötö wé a dö mik inuñ patuëttsaitö seraa eta. ³¹ Mik kanè méso pa malepa tō ittse, eta e' tō ie'pa eriawé taijè. E' kuekji ie'pa mía blu' ska' ta ichéka seraa. ³² Eta blu' tō kanè méso e' kiök patké ta ichéitö ia: ‘jBe' dör pē' sulué! Ye' tō be' kji be' nuñ taijè e' olo'ya' seraa be' kköyè' ye' a e' kuekji. ³³ ¿I' kuekji be' kë wā be' yami sune er siarè wa wēs ye' be' su' es?’ ³⁴ Eta blu' uluneka taijè, e' tō ikanè méso wötökwa patké as iwe'ikö ie'pa tō siarè dö mik inuñ patonettsa seraa eta. ³⁵ Es ñies a' yami tō ì sulu wamblé a' kji e' nuñ kë olo'yè a' tō iki er mokj wa, e' ta ye' Yé tso' ká jai a e' tō a' we'ikeraē siarè.”

19

Se' ñi öwa ese ché Jesús tō

(Mateo 5.31-32; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

¹ Mik Jesús tō ttè ekké ché one, eta ie' e' yëttsa Galilea mía Judea ta itkattsa Jordán a wshet. ² Taijè pē' dami ie' itökj e'pa shua wépa kirirke esepa kos bua'wéitö.

³ Eta fariseowakpa welepa de ie' ska' ta ie'pa tō ie' a ichake itsaioie:

—¿Wépa a kawötā ta itayé owa íyí ulitane kuekji?

⁴ Ie' tō ie'pa iüté:

—Ì tso' kitule Skëköl yëkkuö kji, ¿e' kë sune a' wā? E' tō ichè tō tsawe ta Skëköl tō se' yö' wëm ena alaköl. ⁵ Ie' tō iyè: ‘E' kuekji wépa kë serpaia iyè ena imi e'pa dapömik, ta iserdawā alaköl ta. Ie'pa böl serdaé ñita ta ie'pa mía wēs wák eköl è es.* Es ikiteat ⁶ e' kuekji ie'pa kë ia böl,

ie'pa yöne wēs wák eköl ë es. E' kuëki wépa batséwa Skëköl tō esepa kē batsökök yi tō.

⁷ Etā ie'pa tō ie' a ichaké:

—E' dör es, e' tã çì kuëki Moisés tō iyë'at tō wëm tō itayë éwa, ese wák kawõtã ñi owa yëkkuö muk ia?

⁸ Ie' iüté:

—A' er darërë, e' kuëki Moisés tō kawö me' a' a' a' tayë ökwa, erë tsawe tã kē idör es. ⁹ Ye' tō a' a' ichë tō yi tō itayë éwa, kē dör itayë trër kuëki, ese tō alaköl skã tséwane, e' tã e' wa isenewabak kewe e' dalösewëwaitö.

¹⁰ Jesús ttökatapa tō iché ie' a:

—E' dör es e' tã bua' idir sa' a' tō kē sa' alaköl tsüwa.

¹¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—Ì ché a' tō e' kē dör sulitane a, e' dör wépa a imène esepa ë a.

¹² Wépa wélepa dör kachir ie'pa wák dë'ka es e' kuëki. Wélepa skã yueke s'kapeyökwakpa tō kachirie. Iskã tso' esepa serke kachirie ì blúie Skëköl tso' e' kané kuëki. Wépa sermi es, esepa senú es.

Jesús tō ikié S'yë a ala'rla kï

(*Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17*)

¹³ Pë' wã ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulã mùkã iki ena ikiö S'yë a iki. Erë ittökatapa tō pë' uñëlor. ¹⁴ Erë ie' tō iché:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wēs ie'pa es, esepa blúie Skëköl tso', e' kuëki kē iwöklö'wariã.

¹⁵ Etã ie' ulã mékã ie'pa kï, e' ukuökï tã imía bánet.

Inuköl blú eköl tō Jesús a ichaké

(*Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30*)

¹⁶ Wëm eköl debitu Jesús ska' tã ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, çì buaë wëmi ye' tō as sene michoë dö ye' ulã a?

¹⁷ Ie' tō iüté:

—Çì kuëki be' tō ye' chaké ì dör buaë ese kï? Skëköl eköl ë dör buaë.

Be' kï sene michoë kiane, e' tã ttë me'atbak ie' tō dalöiëno e' dalöiö.

¹⁸ Ie' tō Jesús a ichaké:

—ÇTtë wëne?

Ie' iüté:

—Kë a' kawö tã' s'ttökwa, kē a' kawö tã' s'senewabak e' dalöseukwa, kē a' kawö tã' akblök, kē a' kawö tã' s'kkatök kachë wa, ¹⁹ a' yë ena a' mì dalöiö, ñies a' malepa dalëritsö wēs a' wãkpa e' dalër es.†

²⁰ Duladula tō ie' a iché:

—Ttë e' kos dalöië'bitu ye' tō iaiaë. Etã çì skã kianeia?

²¹ Ie' iüté:

—Be' éna ì buaë kos wak seraa, e' tã be' yú tã ì tso' be' wa, e' wataúttsa seraa tã iskë múttsa s'siarëpa a. E' ukuökï tã be' shkó ye' tã ye' ttökataie. Es tã iyi buaë taië döraë be' ulã a kã jai a.

²² Duladula dör inuköl blú taië, e' kuëki mik ie' tō e' ttsé etã ie' erianekã taië tã imiatke.

²³ Etã Jesús tō iché ittökatapa a:

—Mokï ye' tō a' a' iché tō inuköl blúpa a darërëë idir dökwa ì blúie Skëköl tso' e' a. ²⁴ Iskã chëneyö a' a' tō inuköl blúpa a dökwa ì blúie Skëköl tso' e' a' e' dör darërëë tkökã kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsata.

²⁵ Mik e' ttsé ie'pa tō, etã ie'pa tkinewã taië tã ichéitörak:

—E' dör es e'ma çyi tsatkërmi?

²⁶ Ie'pa webléitö tã ichéitö:

—E' kē onuk s'ditsö a wēs, erë Skëköl a iyi ulitane ormi.

²⁷ Etã Pedro tō iché ia:

—Sa' tō iyi ulitane me'at tã sa' bite be' tã. Çì dömi sa' ulã a e' skéie?

²⁸ Ie' tō ie'pa iüté:

—Mokï ye' tō a' a' iché tō mik kã i' manerketkene buaë aishkuö tã, etã ye' dör S'ditsö Alã e' döraë kã ulitane blúie olo tã taië. Ñies a' dör ye' ttökatapa, e'pa e' tulöraser blu' kulé dökã dabom eyök kï böt e' kï, Israel ditséwöpa dökã dabom eyök

† 19:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20; Levítico 19.18

kí bōl e'pa wēttsuk. ²⁹ Wépa kōs tō iu ö iēlpa ö ikutapa ö iyē ö imi ö ila'r ö iká ese méat ye' tǎe kuēki, e' tǎ e'pa ulá a iské dōrane taiē shuteē, ñies aishkuö tǎ sene michoē dōraē ie'pa ulá a. ³⁰ Erē j'ñe tǎ se' taiē tso' kewe esepa dōraē bataie ena se' tso' bataie j'ñe tǎ esepa dōraē keweie.

20

Kanè mésopa patuē e' ttē

¹ “İ blúie Skékōl tso' e' tǎ itkōke wes itka wēm ekōl tǎ es. E' mǎ blá'mi kanè mésopa yulök ie' uva tso' tkēule e' kanéuk. ² Ie' tō iché ie'pa a: ‘Ye' tō a' patuēke kōs s'patorke ká etk ekkē, e' dōr denario etk.’ E' dōr buaē ie'pa a tǎ ie' tō ie'pa patké kaneblök. ³ Diwō de suljtu (9) etǎ kanè wák mǎne kanè mésopa ská yulök etǎ ee ie' tō isuē tō wēpa tulur ñalǎ ska' kē ku' kaneblök. ⁴ Ie' tō ie'pa a iché: ‘A' yú kaneblök ye' kanè a tǎ ye' tō a' patuēke kōs s'patorke mokj ekkē.’ Etǎ ie'pa mǎ kaneblök. ⁵ Diwō de bata a tǎ ie' mǎ kanè mésopa ská yulök etǎ ie' tō ie'pa patké kaneblök. Ñies tsǎli diwō de mañat etǎ ie' mǎ kanè mésopa ská yulök tǎ ie'pa patkéitō ñies kaneblök. ⁶ Diwō dōketke skēl etǎ ie' mǎ kanè mésopa ská yulök, ee ie' tō wēpa kuē iēter kē ku' kaneblök. Ie' tō ie'pa a ichaké: ‘ǎiök a' iēter ñie jē kē ku' kaneblök?’ ⁷ Ie'pa tō iüté: ‘Kē yi wǎ sa' a kanè mēne.’ Etǎ ie' tō ie'pa a iché: ‘A' yú kaneblök ye' a.’

⁸ “Mik kǎ tuine, etǎ kanè wák tō iché ikanè mésopa pataukwak a: ‘Kanè mésopa kiö etǎ ie'pa pataú. Wépa debitu bataie, e'pa pataúmi kewe, tǎ wépa debitu kewe, e'pa pataú bataie.’ ⁹ Etǎ kanè mésopa debitu kaneblök tsǎli diwō skēl, e'pa patōne kewe. Ie'pa kōs patōne denario et et. ¹⁰ Mik kanè mésopa debitu kaneblök kewe, e'pa patorketke etǎ ie'pa tō ibikeitsé: ‘Sa' patorke aishet sa'

malepa tsata.’ ¹¹ Erē ie'pa kōs patōne denario et et ē. ¹² E' tō ie'pa kabewéka tǎ iché kanè wák a: ‘Wépa ikképa debitu bataie kaneblé bērbērla ē, e' skéie sa' kaneblé ñie, ña'wé diba tō, ñies shtrine taiē. Etǎ ǎwes be' tō ie'pa patuē kōs be' tō sa' patuē ekkē?’ ¹³ Erē kanè wák tō ikanè méso ekōl iüté: ‘A yami, ye' kē ku' i sulu wamblök be' ta. Se' ttē mé ñi a tō ye' be' patuēke denario etk. ¹⁴ E' kuēki be' inukōl klō'ú tǎ be' yúshka. Wēm debitu kaneblök ibataie ese a ye' éna inukōl mak kōs ye' tō be' a imé ekkē etǎ ǎwes ide? ¹⁵ Ye' a kawō tǎ' i wǎk ye' éna ye' inukōl wa, ese woie. Ye' tō ilé kakmeke yile a, ǎe' tō be' ukyēweke ye' ki?’

¹⁶ “Es s'tso' bataie esepa dōraē keweie ena s'tso' keweie esepa dōraē bataie.”

Jesús e' biyö chéne tō ie' tterawa pē' tō

(*Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34*)

¹⁷ Jesús ena ittōkatapa dabom eyök kí bōl (12), e'pa mirká Jerusalén tǎ ie' tō ie'pa kié bánet tǎ ichéitō iǎ:

¹⁸ —Se' mirká Jerusalén i', etǎ ee ye' dōr S'ditsö Alá, e' merdattsa sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē daloiēno wa wakpa ulá a. Ie'pa tō ye' kichateraē. ¹⁹ Ye' merattsarakitō pē' kē dōr judiowak esepa ulá a. E'pa tō ye' wayueraē pperaē siǎrē tǎ ye' tterawarakitō wōtēule krus mik. Erē e' kǎ kǎ de mañat, etǎ ye' shkerdakane.

Santiago ena Juan e'pa mi tō kawō kié Jesús a

(*Marcos 10.35-45*)

²⁰ Santiago ena Juan dōr Zebedeo ala'r e'pa mi de ie'pa tǎ Jesús ska' tǎ iē' tkéwǎ kuchē kǎ iwörkj ilé kioie ie' a. ²¹ Jesús tō ie' a ichaké:

—ǎi kiane be' ki?

Ie' tō iüté:

—Ye' tò be' a kawö kieke tò mik be' tkènekā s'blúie, etā ye' alā eköl tkōwa be' ulā bua'kka, eköl be' ulā bakli'kka s'wëttsuk be' tā.

²² Ie' iüté:

—Ì kieke a' tò e' kē wā jcher a' wā. ¿Ye' tka' wayarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wes ye' weirdaë es?

Ie'pa tò iüté:

—Tö, sa' dirmi.

²³ Ie' iché:

—Mokì ye' tka' wayeraë a' tò, a' weirdaë wes ye' es. Erè e' tkökser ye' ulā bua'kka ö ye' ulā bakli'kka, e' kē kēwö menuk ye' a. E' tso'tke ye' Yé wā klöule yi a imekeitö esepa a.

²⁴ Mik ttè e' ttséwa ittökatapa malepa dōka dabom eyök (10) e'pa tò, etā ie'pa uluneka ie'pa böl ñe' kī.

²⁵ Erè ie' tò ie'pa ulitane kié tā iché ia:

—A' wā ijcher tò pè' kē tò Skèköl dalöie, esepa wökirpa kos e' alökeka ie'pa kī kekraë, ñies iblúpa tò ie'pa patkeke kēsik wa. ²⁶ Erè a' kē kàne e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak a' wökirie, ese kawōtä e' wöökwa imalepa dikīa diöshet ikanè mésoie.

²⁷ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie a' malepa tsata, ese kawōtä e' muktsa imalepa a kanè mésoie. ²⁸ Ye' dör S'ditsö Alà, e' kē dè'bitü as yi tò ye' kimü. Ye' dè'bitü ie'pa kimuk ena e' muktsa ttèwa pè' tso' taië e' nuì skéie. E' kuëkī a' kawōtä e' wöökwa a' malepa kanè mésoie.

Wèpa böl wöbla kē wawër e'pa bua'wé Jesús tò

(*Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43*)

²⁹ Jesús ena ittökatapa e' yéttsa Jericó, e'pa itökì pè' mirwā taië. ³⁰ Etā wèpa böl wöbla kē wawër, e'pa tulur ñalā ska'. Mik ie'pa tò ittse tò Jesús dami, etā ie'pa tò iché aneule:

—jA kèkèpa, s'blú David bak e' aleri, sa' saü er siarè wa!

³¹ Pè' tò wèpa e' uñeke as ie'pa siwā'blōwā, erè ie'pa kī anekā taië:

—A kèkèpa, David aleri, sa' saü er siarè wa

³² Jesús e' duëser tā wèpa wöbla kē wawër e'pa kiéitö tā ie'pa a ichakéitö:

—¿Ì kiane a' kī?

³³ Ie'pa iüté:

—A kèkèpa, sa' wöbla bua'ü.

³⁴ Ie' tò ie'pa sué er siarè wa tā ie'pa wöbla kèitö. E' wö shà tā ie'pa wöbla buanene tā imíyal ie' tā.

21

Jesús demi Jerusalén

(*Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19*)

¹ Mik Jesús ena ittökatapa demi tsinet Jerusalén, ká kiè Betfagé tso' Olivo kébata a eë, etā ie' tò ittökatapa kié böl ² tā ichéitö iarak:

—A' yú wì u wène eruleë eë. Mik a' demi eë, etā bet tā a' tò burro alaki kueraë etö moulewā ena ilala dur iö'mik. E' wötsöo tā itsübitü ña. ³ Yile tò a' a ichaké, e' tā iütö: 'Skèkèpa kī ikiane, e' wa ie' tò imène.'

⁴ Itka es as i yè'atbak Skèköl tteköl tò e' wā tkö es. Ie' tò iyè':

⁵ "Ichö Jerusalén wakpa a:

'Ye' ttö ttsö, a' blú datse a' ska' e' tkèuleka burro kī.

Ie' dör pè' bërè kē e' ttsöta'ka.

Ie' datse burro alala kī, e' dör iyi-wak tso' dalì oje ese.' "

Es Skèköl tteköl tò iyè'at.

⁶ Ittökatapa míyal tā iwérakitö wes Jesús tò iché ie'pa a es. ⁷ Ie'pa wā burro alaki ena ilala bitetser Jesús a. Ie'pa tò ipaio kikké méka burro alala kī tā Jesús e' tkéka ikī.

⁸ Pè' tso' taië e'pa tò ipaio kikké shuelor ñalā kī, ñies welepa tò kal kō télor shuelor ñalā kī Jesús ñalé tsoie.

⁹ Pè' mirwā keweie Jesús yöki ñies itökì, e'pa ulitane arke taië:

—je' i' dör se' blú bak David e' aleri, e' kikkékašö! Ayècha buaë ie' datse Skèköl ttö wa. jSkèköl tso' ká jaì a e' kikkékašö!†

* 21:5 Zacarías 9.9 † 21:9 Salmo 118.26

10 Mik ie' dawa Jerusalén, eta' e' wakpa aláneka tajë ta ichaké:

—¿Yi dör ie'?

11 Pë' datse tajë ie' ta, e'pa tö iuté:

—E' dör Jesús. Ie' dör Skéköl tteköl datse Nazaret ate Galilea e'.

Jesús tö Skéköl wé batse'wé

(Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

12 Eta Jesús dawa Skéköl wé a. Eta wépa tso' ee iyi taúk ena iyi wataúk e'pa kos tré'wéyal ie' tö. Inuköl mane'uk† wakpa mesa trélurkaitö. Ñies nuböl wataúkwakpa kula' trélurkaitö. 13 Ie' iché ie'pa a:

—Skéköl tö iyé'at iyékkuö kī: 'Ye' u kirdaë tto ye' ta wé', § erë a' tö iia'wéka akblo wéie.

14 Eta s'wöbla kë wawër ena kë s'shko bua' esepa debitu Jesús ska' Skéköl wé a ta ie' tö ie'pa bua'wé. 15 Ala'rla tso' ee e'pa tö iché aneule: 'js'blú bak David, e' aleri kikökasö!' Mik sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa tö i wé Jesús tö e' sué, ena ima ala'rla tö ie' ché e' ttsé, eta ie'pa uluneka tajë 16 ta ichéitörak Jesús a:

—Ì chök ala'rla tso', ¿e' ttsé be' tö?

Ie' tö ie'pa iuté:

—Tö, e' ttséyö. Erë ima e' chë Skéköl yékkuö tö, wësua e' kë sūule a' wa. E' tö ichë:

'A Skéköl, ala'rla ena bēbēpala tsu'yökeia, esepa kēbö e' kikökka.*

17 Eta ie' tö ie'pa méat ta imía ká kië Betania ee. Ee ie' kapere.

Higo klö siwéwa Jesús tö

(Marcos 11.12-14,20-26)

18 Bule es bla'mi ta Jesús michone Jerusalén ta ie' mirwa ñala wa ta ie' dué bli wa. 19 Ie' tö higuera klö ter elka sué ta imía iwö yulök katè. Erë kë iwö ta, ikö ë arwa tajë. E' kueki ie' tö iché kal e' a:

—Kë be' wörpaia yës!

E' wösha ta higuera klö sinewami. 20 Mik e' sué ittökatapa tö, eta e' tö ie'pa tkiwéwa tajë, e' kueki ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wes higuera klö sinewa bet?

21 Ie' tö ie'pa iuté:

—Mokī ye' tö a' a ichë tö a' erblé Skéköl mik moki, kë ibikeitsule bötböt, e' ta i wé ye' tö, e' ormi a' a ñies. E' kīie ta a' tö ichëmi kabata wī a: 'Be' e' sköttsa ie anúwa dayë a', e' ta es iwà tköraë. 22 A' erblé Skéköl mik moki, e' ta i kos kié a' tö ie' a e' wà dōraë a' ulà a.

¿Yi tö kawö mé Jesús a?

(Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8)

23 E' ukuöki ta Jesús dawa Skéköl wé a, ee ie' tso' s'wöbla'uk. Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa de ie' ska' ta ichaké ia:

—¿Yi ttö wa be' tö iyi ikkë wëke?

¿Yi tö e' kéwö mé be' a?

24 Ie' iüté:

—Ñies ye' tö a' a ilë chakeke, e' iuté a' tö, e' ta ye' tö a' a ichëke tö yi tö ikéwö me' ye' a. 25 ¿Yi tö Juan patkë' s'wöskuök? ¿Skéköl tso' ká jai a e' ö s'ditsö?

Ie'pa ñi iütëmi ta ichérakitö: "Se' tö ichëmi tö Skéköl tö kawö mé Juan a, e' ta ie' tö se' iütëmi: 'Eta ¿i kueki a' kë wa ie' ttë klöone?' 26 Pë' ulitane tö iklö'wé tö Juan dör Skéköl tteköl. Se' suane ie'pa yöki, e' kueki kë se' a iyënuök tö Juan a kawö mé' s'ditsö tö." 27 E' kueki ie'pa tö iüté:

—Kë sa' wa ijcher.

Ie' tö ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kë tö a' a ichëpa tö yi tö ye' a kawö mé iyi ikkë wöie.

Ala'r böle' tté

28 Jesús tö ie'pa a iché:

—Ttë kleekeyö a' a e' ttsö a' tö. Wëm eköl alà dör böle wépa, e' debitu ilà eköl ska' kewe ta ichéitö ia: 'A alà, be' yu kaneblök i'ñe ye' uva tso' tkëule e' a.' 29 Ilà tö iüté:

† 21:12 inuköl mane'uk: Judiowak a inuköl tso' wakanewë Skéköl wé ë a, e' tuëkene ie'pa tö inuköl ëse wa. § 21:13 Isaiás 56.7 * 21:16 Salmo 8.3

‘Kě ye’ mìnè.’ Erè e’ ukuòkì tã iè’ tò ibikeitséne kuà’kì tã imía. ³⁰ E’ ukuòkì tã iyé mía ilà ièkòl ska’ tã ichéitò iã: ‘Be’ yú kaneblòk ye’ uva tso’ tkèule e’ a.’ Ilà iüté: ‘Èkèkè ye’ mi’ke.’ Erè iè’ kě mìnè.

Etã Jesús tò iè’pa a ichakè:

³¹⁻³² —¿Ima a’ tò ibikeitsè? Ala’r bøl, ¿e’ wéne tò iyé ttò iüté?

Iè’pa tò iè’ iüté:

—Wéne a ichéitò kewe e’.

Iè’ iché iè’pa a:

—Juan S’wòskuòkwak dè’bitu sene yèsyèsè ñalé kkachòk a’ a, erè a’ kě wã iè’ ttè klòone. Erè inukòl shtòkwakpa Roma wòkirpa a ena alakòlpa sulusipa, esepa tò iè’ ttè klò’wé. E’ sué a’ tò erè kě a’ er maneone iè’ ttè klò’woie. E’ kuekì mokì ye’ tò a’ a ichè tò iè’pa esepa dõrawã a’ skéie ì blúie Skèkòl tso’ e’ a.

Uva kanéukwakpa sulusipa e’ tté (Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19)

³³ Iskã kleekeyö a’ a, e’ ttsö. Kanè wák ekòl tò uva kuatké tajè tã ikkòiwéaitò buaè, kãuk biéitò uva diö tuoie. Nies úla yuéitò kãkkeè uva kkò’noie. E’ ukuòkì tã iè’ tò ipeitéat wépa wélepa a as iè’pa tò ipataù iè’ a iwörke e’ kak wa. E’ ukuòkì tã iè’ mía kã bánet. ³⁴ Mik uvawö aline tso’tke wè’iàè shtè, etã iè’ tò ikanè mésopa wélepa patkèmi iè’ icha tsuk. ³⁵ Erè kanéukwakpa tò ikanè mésopa klò’wéwã, ekòl ppérakitò siarè, ekòl ttéwarakitò, ekòl shkã’wérakitò tajè ák wa. ³⁶ Etã kanè wák tò ikanè mésopa skã patkèmine tkòkã kuaè ipatkè’itò e’ tsata. Erè kanéukwakpa tò iwamblé iè’pa tã wes iè’pa tò iwamblè’ wépa dè’rö kuaè e’pa tã es.

³⁷ “Bata ekkè tã iè’ tò iwák alã patkèmi tã iè’ ibikeitsé: ‘Ye’ alã idir, e’ kuekì iè’pa tò idalöieraè.’ ³⁸ Erè mik iè’pa tò ilã sué, etã iè’pa iché ñi a: ‘Ie’ wì dör kã i’ wak alã, kã i’ atdaè iè’ ulã a. Ittõwasö etã es

se’ ulã a kã i’ atdaè.’ ³⁹ E’ kuekì iè’pa tò iklò’wéwã yéttsã bánet tã ittéwarakitò.”

⁴⁰ Etã Jesús tò ichè:

—Ye’ tò a’ a ichakè: ¿Ima a’ tò ibikeitsé? Mik kanè wák dene etã ¿i weraè iè’ tò kanéukwakpa e’pa tã?

⁴¹ Iè’pa tò iüté:

—Iè’ tò pè’ sulusipa e’pa tter-alur er sulu wa tã uva kané meraneitò kanéukwakpa kuã’kìpa tò ipatueraè buaè mik ikéwö dõke bit ekkè esepa a.

⁴² Etã iè’ tò iché iè’pa a:

—Ye’ tté tso’ kitule Skèkòl yèkkuò kì, ¿e’ kě sune a’ wã? E’ tò ichè:

‘Ák watè’ttsã u yuòkwakpa tò

e’ yõnene ák bua’buaie.

E’ kaneog’ Skèkòl tò,

tã e’ tò s’ttsè’weke buaè, s’tkinewã iweblòk.’†

Es Skèkòl yèkkuò tò iyè’at.

⁴³ E’ kuekì yö ichè a’ a tò ì blúie Skèkòl tso’ e’ kané mène a’ a, erè e’ yerattsaitò a’ ulã a tã imeraèitò pè’ kuã’kìpa tò iwakaneweraè buaè esepa a. ⁴⁴ Es yi klastkène ák e’ mik ese parolordaè ena yi kì ák e’ anekã ese yalitdawã idikìã. ⁴⁵ Mik sacerdotepa wòkirpa ena fariseowakpa tò ì kleé Jesús tò ñe’ ttsé, etã iè’pa tò isuéwã tò iè’ tso’ iè’pa chòk. ⁴⁶ E’ kuekì iè’pa éna iè’ klò’wakwã ee. Erè pè’ tò iklò’wé tò iè’ dör Skèkòl ttekòl, e’ kuekì iè’pa suane pè’ yòkì tã kě iè’pa wã iklõnewã.

22

Blu’ alã ulabatske e’ tté (Lucas 14.15-24)

¹ Etã Jesús tò ttè skã kleé iè’pa a i’ es: ² “Ì blúie Skèkòl tso’ e’ tã itkòke wes itka blu’ ekòl tã es. E’ tò ilã ulabatske e’ kèwö tkò’weke. ³ Iè’ tò ikanè mésopa patké wépa kiule kõs e’pa a ichòk: ‘Blu’ alã ulabatske e’ diwö de, a’ shkò ikéwö tkò’uk.’ Erè iè’pa kě shkak. ⁴ E’ ukuòkì tã blu’ tò ikanè mésopa kuã’kì skã patkèmi e’pa a ichéitò: ‘Ichõ wépa

kiule kōs a tō ye' iyiwak bua'buāē e' duotke alinetke, katē ē kianeia. E' kueki a' shkō ye' alā ulabatske e' kēwō tkō'uk.' Eta ie'pa mīyal e' chōk wēpa kiule e'pa a. ⁵ Erē wēpa kiule kōs e'pa kē wā blu' ttō iūtēne. Ie'pa ekōl mīa ikanē ki, ekōl mīa iyi watauk ⁶ tā imalepa tō blu' kanē mēsopa klō'wēwā tā iwe'ikérakitō siarē, ñies wēlepa ttēwarakitō. ⁷ Eta blu' uluneka tajē ie'pa ki tā ie' tō iché iñippōkwakpa a: 'A' yū ie'pa kōs ttōkukur, ñies ie'pa u kōs ña'ūwa.' ⁸ E' ukuōki tā ie' tō iché ikanē mēsopa a: 'Iyi ulitane tso'tke ye' alā ulabatske e' kēwō tkō'woie, erē wēpa kiule e'pa dōr pē' suluē, e' kueki ye' kē tō kawō mepa ie'pa a ye' alā ulabatske e' kēwō tkō'uk. ⁹ E' kueki a' yū bet ñala kibi kōs ese ki tā pē' kōs suē a' tō e'pa a ishkeñú kawō tkō'uk ye' tā.' ¹⁰ Eta ikanē mēsopa mīyal ñala kōs ki tā pē' kōs kuē ie'pa tō, pē' buaē ena pē' suluē, esepa dapa'wēka wē ie'pa tso' ikēwō tkō'uk e' wē a. Es iwé wà iēne tajē.

¹¹ "Erē mik blu' de wēpa dapane e'pa sauk, eta wēm ekōl suēitō kē e' paiēule wes ikawōta e' paiōk ulabatsē kēwō tkō'wo es. ¹² E' kueki blu' tō ie' a iché: 'A yami, ¿wes be' dewā? Be' kē e' paiēule ulabatsē kēwō tkō'wo ese datsi' wa.' Erē wēm e' kē wā blu' iūtēne yēs. ¹³ Eta blu' tō iché ichkō watiōkwakpa a: 'Wēm i' ulā ena iklo mouwā a' tō tā iuyōttsa bānet stui kē a, eē ie' juraē siarē, ikā blardaē iweir tajē e' kueki.' ¹⁴ Ttē e' pakéyō a' a e' wā dōr i' es. S'tso' tajē kiule aš Skēkōl klō'urakitō iblúie, erē wēpa shukitbakitō esepa kē dōr tajē."

S'wōkirpa patauk, e' ttē

(*Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26*)

¹⁵ E' ukuōki tā fariseowakpa mīyal tā ittérak ñita: "ilē chakōsō Jesús a aš ie' tō ilē sulu chō ikkatoie." ¹⁶ E' kueki ie'pa tō iklépa

wēlepa ena Herodes klépa wēlepa patkēmi ie' a ichakōk. Ie'pa tō ie' a iché:

—A s'wōbla'ukwak, sa' wā ijcher tō kekraē be' ttō mokjē. Be' tō sultane sueke ñikkēē. Ima pē' tō be' cheke e' kē ki be' tkine. E' kueki be' tō s'wōbla'wēke yēsyesē Skēkōl ñalē ttē wa. ¹⁷ E' kueki ichō sa' a, ¿ima be' tō ibikeitsē? Roma wōkir kibi patuēsō ¿e' dōr buaē o kē idōr buaē?

¹⁸ Ie' tō isuēwā tō ie'pa tso' ie' chakōk er sulu wa, e' kueki ie' iūtē i' es:

—A' e' o suluē, ¿i kueki a' tso' ye' ma'uk tsaie? ¹⁹ Inukōl tso' a' wā Roma wōkir patuōie, e' kkachō ye' a et.

Tā ie'pa wā inukōl wōshki ese debituia et. ²⁰ Eta ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Yi diōkōl ena yi kiē me'rka iki?

²¹ Ie'pa iūtē:

—Roma wōkir kibi.

Eta ie' tō ie'pa a iché:

—E' ma kōs Roma wōkir kibi icha, ese mū ie' a, tā kōs Skēkōl icha ese mū ie' a.

²² Mik ie'pa tō e' ttsē, eta ie'pa tkinewā. Ie'pa tō imēat tā imīyal.

¿S'duolur e' shkermikane o au?

(*Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40*)

²³ E' ē diwō wa, saduceowakpa wēlepa de Jesús ska'. E' wakpa tō iklō'wē tō s'duowā e'pa kē shkēnukkane. Ie'pa tō ie' a ichaké:

²⁴ —A s'wōbla'ukwak, Moisés tō se' a iyē'at tō wēm blēnewā kē alā aṭe, e' tā ie' el kawōta ischō tsukwā aš ilā kōka iēl blēnewā, e' a. ²⁵ Etōkicha sa' shuā wēpa bak dōka kul ñi ēlpa. Ikibi alakōl tsēwā, erē iblēnewā kē alā aṭe. E' ukuōki tā ie' itōki iēl tō ischō tsēwā, ²⁶ erē ñies e' blēnewā kē alā aṭe. Es itka iēl skā tā ñies imalepa kōs e'pa tā. Ie'pa kul blērulune kē alā aṭe yēs. ²⁷ Bata ekkē tā ñies ilakōl blēnewā. ²⁸ Wēpa kul e'pa bak alakōl ekōl ē tā. Mik s'duowā e'pa shkenekane, eta ¿wēne dōmi ie' wēm chōkie?

29 Ie' tō ie'pa iūtē:

—A' kē wā Skēkōl yēkkuō sūule, ñies ie' diché kē jcher a' wā, e' kueki a' wōa ká chowa. ³⁰ Mik s'duolur e'pa shkenekane, etā wēpa ena alakōlpa kē serpawaiā ñita. E'pa míyal wēs Skēkōl biyōchōkwakpa tso' ká jai a' kē sērtā'wā ñita es. ³¹ ¿A' kī kiane jcheno tō mokī s'duowa e'pa shkerdakane? Ì yē' Skēkōl tō a' a' iyēkkuō kī ¿e' kē aritsule a' wā? Ie' tō iyē' Moisés a: ³² 'Ye' dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl.* Ie' kē dōr s'duowa e'pa Kēkōl. ¡Ie' dōr s'ttsē'ka e'pa Kēkōl! E' kueki se' wā ijcher tō s'duowa e'pa shkerdakane.

³³ Mik pē' tō ttē wa Jesús tō s'wōbla'wēke ñe' ttsé, etā ie'pa tkirulune.

¿Skēkōl ttē dalōiēno e' isie dōr ikibiē?

(Marcos 12.28-34)

³⁴ Mik fariseowakpa wā ijchenewā tō Jesús tō sāduceowakpa siwā'blōwēwā ttē mokī wa, ³⁵ etā ie'pa ekōl dōr s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa, e' tō ie' a' ilē chaké itsaioie:

³⁶ —A S'wōbla'ukwak, Skēkōl ttē dalōiēno ¿e' wēne dōr ibua'ie imalepa tsatā?

³⁷ Ie' iūtē:

—'Kēkē dōr a' Kēkōl, e' dalēritsō a' er kōs wa, a' wák kōs wa ena a' erbikē kōs wa.' ³⁸ Ttē e' dōr ibua'ie ttē dalōiēno malepa kōs tsatā. ³⁹ Erē e' itōkī ttē skā tso', e' dōr wēs iēt ñe' es, e' tō ichē: 'A' malepa dalēritsō wēs a' wákpa e' dalēr es.' ⁴⁰ Ttē dalōiēno kōs kitbak Moisés tō ena Skēkōl ttekōlpa tō yēkkuō kī, e' wōiēnewā ttē bōt ñe' ē a.

¿Wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' dōr yi aleri?

(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)

⁴¹ Fariseowakpa daparkeiā, ⁴² e' dalewa Jesús tō ie'pa a' ichaké:

—¿Ima a' tō wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' chē, tō yi aleri idir?

Ie'pa ie' iūtē:

—E' dōr s'blú bak kiē David e' aleri.

⁴³ Etā ie' iché ie'pa a:

—E' dōr es, e' ta ¿wēs David tō iki' ie' Kēkōl? David tō iyē' Skēkōl Wikōl wa i' es:

⁴⁴ 'Skēkōl tō iché ye' Kēkōl a:

Be' e' tkōser ye' ulā bua'kka dalōiēno taiē, dō mik ye' tō be' bolōkpa mērō be' klō dikīa etā.'†

⁴⁵ Ie' dōr David aleri, e' ta ¿wēs e' kiēmi David tō ie' Kēkōl?

⁴⁶ Kē yi a' ie' iūtēneia yēs. E' ukuōkī ta kē yi kēsik dē'kaia ie' a' i' skā chakōk.

23

Fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa kkaté Jesús tō

(Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

¹ E' ukuōkī ta Jesús tō iché ittōkatapa a' ena s'tso' taiē e' kukua: ² S'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa ena fariseowakpa a' kawō mēne ttē dalōiēno me'atbak Moisés tō e' wā pakōk se' a. ³ E' kueki i' kōs dalōiōk a' kē ie'pa tō e' dalōiō. Erē i' dalōiōk ie'pa tō a' kē ese kē dalōieta' ie'pa wákpa tō. E' kueki kē ie'pa wakōwar a' tō. ⁴ Ie'pa tō ttē dalōiēno taiē darērēē ese meke s'malepa a' wā dalōiē. E' dōr wēs dali ekkeē iē s'kī es, erē ie'pa kē tō iketa'wā iulatska ē wa s'kimoie. ⁵ I' kōs wēke ie'pa tō e' dōr s'ditsō ē wō wa e' oie tō ie'pa dōr pē' buaē. Skēkōl ttē wēle kitule datsi'tak kī, ese muēke ie'pa tō iwōtsā kī ena iulā kī e' kitkoie. Ñies ie'pa wōbatsō idatsi' kitkōk datsi'tak batsibatsj chalala buaala ese wa. ⁶ Wē ie'pa kawō tkō'uke

* **22:32** Ye' dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl: Mik ttē e' chē Skēkōl tō Moisés a, etā Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blērulunebak ká iaiāē. Wēs ie' tō ichē, e' wā kiane chē tō ie'pa tso' ttsē'ka Skēkōl ta. Éxodo 3.6 saú. † **22:44** Salmo 110.1

ñies ñi dapa'wo wé a ese ska' kula' tso' skéképa dalöiërta' tajë esepa a, ese ki ie'pa wöbatsö e' tkökser. 7 Ñies ie'pa ki ikiar tö pë' tö ie'pa shké'wë wës kéképa dalöiërta' tajë ese shké'wë es wé pë' tso' tajë e'pa wöwa. Ie'pa wöbatsö tö pë' tö ie'pa kië 's'wöbla'ukwak'.

8 "Erë a' ulitane dör ñies ë, e' kueki kë a' ñi kiök 's'wöbla'ukwak.' A' wöbla'ukwak e' dör eköl ëme e' kueki kë a' ñi kiök es. 9 Ñies a' ulitane yë dör eköl ëme, e' dör Skéköl tso' ká jai a e'. E' kueki kë yi kiar ká i' a 'Syë.' 10 Ñies a' wökir dör eköl ëme, e' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E' kueki kë a' ñi kiök 's'wökir.' 11-12 Yi e' ttséka tajë, esepa wöardawa; erë yi e' wöéwa diöshet, esepa kirkardaka. E' kueki wé dör ibua'ie a' shua ese kawöta e' wöökwa kané mésoie imalepa kimumuk.

13-14 "jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! I blúie Skéköl tso' e' wékkö wötekewa a' tö s'malepa yöki as kë ie'pa döwa. A' kë mi'wa, ñies wépa shkakwa esepa wöklö'weke a' tö.

15 "jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! A' shköke ká kos ekké ki s'yulök as ie' yuö a' ttökataie. Mik a' ikué, eta iyué a' tö i sulu wamblökwak tajë tköka a' wákpa tsata. Es ie' weirdaë siarë bö' ké a wës a' es.

16 "jA' dör wës sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! jWëstela ina a' ta! A' icheke: 'Yi tö ttë mé Skéköl wé wa, ese kë kawöta iütök kröröë. Erë yi tö ttë mé orochka tso' wötëule Skéköl wé mik e' wa, e' ta e' wä kawöta iütë.' 17 jA' kë er ta! jA' dör wës s'wöbla kë wawër es! jI dör ibua'ie, orochka tso' Skéköl wé mik e' ö Skéköl wé tö orochka batse'wé e'? 18 Ñies a' tö icheke: 'Yi tö ttë mé ka' tso' i'yi mokä Skéköl a e' wa, e' ta ese kë kawöta iütök kröröë. Erë

yi tö ttë mé i'yi me'rka ka' ñe' ki e' wa, e' ta e' wä kawöta iütë.' 19 jA' dör wës s'wöbla kë wawër es! jI dör ibua'ie, i'yi me'rka ka' ñe' ki e' ö ka' tö ibatse'wé e'? 20 Yi tö ttë mé ka' ñe' wa, ese kë ku' ttë muk ka' ñe' ë wa, ñies ie' tso' ttë muk kos i tso' iki e' wa. 21 Yi tö ttë mé Skéköl wé wa, ese kë ku' ttë muk Skéköl wé ë wa. Ñies ie' tso' ttë muk Skéköl serke eë e' wa. 22 Yi tö ttë mé ká jai wa ese tso' ñies ttë muk Skéköl kulé wa. Ñies itso' ttë muk Skéköl wák tkër ikulé ki e' wa.

23 "jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! Käköla tso' iëno chkë a kië menta ena anís ena comino ese kos tsá meke a' tö Skéköl a. E' dör buaë erë ttë dalöiëno e' bua'ie kë dalöie a' tö. E' dör sene yësyësë, ena ñi saü er siarë wa ena erblö Skéköl mik mokj kë ilo'yeta'. Ñies e' kos dalöiök a' kawöta. 24 jA' dör wës sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! E' dör wës a' tö schö'wak wöppée tá a, erë kameio maléwa a' tö wa'ne, kë ittse'ne a' wa.

25 "jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! A' dör wës a' tka' kos pa skueke a' tö ikikke ë es. A' wër buaë erë a' er suluë. A' dör akblökwakpa. A' ki s'yamipa i'yi kos kianettsa a' ë a. 26 jA fariseowakpa, a' dör wës s'wöbla kë wawër es! Tka' ttö skuö kewe, es ñies ikikke pa sune.

27 "jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! A' dör wës pö pateule saruruë es. Ese wër buaë ikikke, erë ishua s'nu diché tso' tajë, e' dör ná suluë. 28 A' dör wës pö ese es, a' e' ö tö a' dör pë' buaë yësyësë, erë a' er dör suluë. A' dör e' ökwakpa.

29 "jA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ö suluë! A' tö Skéköl ttekölpa bak ká iaiä e'pa pö

yuekene pa'ali. Nies i yué a' tō as s'ser yēsēsē bak e'pa kē chōwa a' éna, ese kitkeke a' dōr buaē. ³⁰ E' dalewa a' icheke: 'Sa' tkōpa sa' yēpa bak ká iaiāē e'pa kēwō ska' tā, e'ma kē sa' wā ie'pa sini'kune Skēkōl ttekōlpa ttōkukur.' ³¹ Mik e' cheke a' tō, etā a' e' chōkeka tō a' dōr wēpa tō Skēkōl ttekōlpa kōtukur, e'pa aleripa. ³² Wes a' mir e' wa iwēnewa tō i sulu wamblē'mi a' yēpa tō ese kī wambleraē a' tō dō ibataie.

³³ "JA' dōr suluē wēs tkabē es, wēs tkabē ichōk es! ¿Wēs a' tkōmishkar kē wōmerpattsā weinuk bō' kē ā? ³⁴ Ittsō, ye' tō Skēkōl ttekōlpa ena s'pattōkwakpa ena s'wōbla'ukwakpa ye' ttē wa, esepa patkeraē a' a. Erē a' tō ie'pa wēlepa tterawā, wēlepa skā wōterawā a' tō krus mik ttēwā, wēlepa skā pperaē siarē a' tō tsa'bata daloie wa a' ñi dapa'wo wē ā. Ie'pa yuleraē a' tō iwe'ikeraē a' tō ká wa'ñe. ³⁵ E' kueki s'ser yēsēsē kōtukur a' yēpa tō mik Abel kōtwā Caín tō dōka mik Zacarías dōr Berequías alā e' kōtwā a' yēpa tō ka' tso' íyi moka Skēkōl ā e' ena ie' wē e' shushā, e' nuí kōs kierane ie' tō a' ā. ³⁶ Moki ye' tō a' ā ichē tō s'ser yēsēsē kōs kōtukur a' yēpa tō, e' nuí kī a' ena wēpa dōr wēs a' es esepa weirdaē siarē.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalērmik
(Lucas 13.34-35)

³⁷ JA Jerusalén wakpa, Skēkōl ttekōlpa kōs ttekewā a' tō kekraē! Nies ittē pakōkwakpa patkeke ie' tō a' ā, e'pa ttekewā a' tō ák wa. ¿Wēkkē ye' erkiē tō ye' mú a' dapa'wē e' ska' wes dakro mitchke tō ila'rila dapa'wē ipik dikīa es, erē kē a' kī ikiane yē! ³⁸ Ye' ttō ttsō, Skēkōl kē tō a' ká kō'nepaia. ³⁹ Ye' tō a' ā ichē tō i'tami a' kē tō ye' suepaia dō mik ye' dene etā. E' kēwō ska' tā a' tō ye' cheraē: '¡Ayēcha buaē yi datse Skēkōl ttō wa e'!

24

Jesús tō iché tō Skēkōl wé olordawa

(Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Jesús e' yéttsa Skēkōl wé ā tā imía tā ittōkatapa de ie' ska' tā Skēkōl wé ena u bua'bua skā tso' ipamik, e' kkaché ie'pa tō ie' ā. ² Erē ie' iché:

—Moki ye' tō a' ā ichē tō u kōs tso' bua'buaē sué a' tō íe, e' olordawa seraā, iékwō ē kē atpa ñi bata kī.

¿I wa sō isuēmi tō ká i' erkewatke?

(Marcos 13.3-23; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

³ E' ukuōkī tā ie'pa míyal kabata kiē Olivo eē. Jesús e' tkéser tā ittōkatapa de ie' ska' tā ie' ē ā ichaké:

—Ichō sa' ā ¿mik íyi ekkē wamblērmī? ¿I wa sō isuēmi tō be' dotkene, ñies tō ká i' erkewatke?

⁴⁻⁵ Ie' tō ie'pa iuté:

—Tajē pē' datse e' chōk tō ie'pa dōr ye'. Icherarakitō: 'Ye' dōr wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', tā pē' kīterarakitō tajē. E' kueki a' tso' wōsh wa as kē yi tō a' kītō'ū. ⁶ Ká tajē wakpa ñippōke tajē wī ā diā ā e' biyō ttersaē a' tō. E' wake' tkōraē erē ká i' erwami e' kianeia. E' kueki kē a' tkinuk e' wā. ⁷ Ká kua'kī kua'kī wakpa ñippōraē ñita. Nies í tō ká wōtī'weraē ká wa'ñe. Nies ká tseē wakpa tteraē bli tō tajē. ⁸ Erē íyi ekkē kōs dōr erpa s'tsá weirketke kam ye' dōne e' yōkī ese. E' dōr wēs alakōl alā kurketke tā ikirir es.

⁹ 'A' merdattsā we'ikē. A' ttelurdaē pē' tō. Sulitane tō a' sueraē suluē ye' ttē kueki. ¹⁰ E' kēwō ska' tā wēpa erblé ye' mik, esepa tajē tō ye' waterattsā. Ie'pa ñi sauraē suluē, ñies wēlepa tō iēltēpa wōmerattsā ibolōkpa ulā ā. ¹¹ Kachōkwakpa e' chō tō ie'pa dōr Skēkōl ttekōlpa esepa dōraē tajē. Ie'pa tō s'kītō'weraē tajē. ¹² I sulu kī wamblērdaē tajē shūte, e' kueki s'kibiie kē tō imalepa dalēritsepaia. ¹³ Erē yi e' tkéwā darērēē dōka bata

ekke, esepa tsatkërdaë. ¹⁴ Ì blúie Skëköl tso' e' ttë buaë pakardaë ká wa'ñe as ká ulitane wakpa wa ijcher, e' ukuökì tã ká i' erdawa.

¹⁵ “Skëköl tteköl bak kië Daniel, e' tó ikit iyëkkuö kì tó ì sulusi tó ì dör batse'r e' ia'wë ñáie, e' dörawa Skëköl wé a iia'ukka ñáie, (yi tso' yëkkuö i' sauk, e' éna iwà anú). Mik e' sué a' tó, ¹⁶ etã wépa serke Judea e'pa tkóyalmi kabata a; ¹⁷ yi tso' u bata kì* esepa tkóshkar kē dōkwane weshkë iíyi tsukmi. ¹⁸ Ñies yi tso' kanëblök kañika esepa kē dōkwane weshkë idatsi' yöktsa. ¹⁹ E' kēwö ska' tã alakölpa alá kurketke ena alakölpa tsu' muke ilà a jwéstela ina esepa tã! ²⁰⁻²¹ S'ditsö weirdaë tajë shute. Mik ká i' yöne dō ikkë tã kē s'we'ikule ekkë, ñies kē s'weirpa aishkuö tã ekkë. E' kuëkì ikiö Skëköl a as kē iwamblër a' tã yuëdiö këska' ö eno diwö a. ²² E' kēwö kē wööpawa Skëköl tó, e'ma kē yi isie atukia ttsé'ka. Erë e' kēwö wöerawaitó, wépa shukitbakitö esepa dalërmik.

²³⁻²⁴ “Kachökwakpa e' kōraka e' chök tó ie'pa dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö Skëköl tteköl wële. E'pa tó ì kē or yi a ese weraë s'kitö'woie tó ie'pa ttë dör mokië. Dō wépa shukit Skëköl tó, esepa mú kitermi, e'ma ikitërdaë. E' kuëkì yile tó a' a icheke: 'Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dur ië', ö 'Isaú, ie' dur wjë', e' tã kē a' tó iklö'war. ²⁵ Ittsó, íyi ekkë biyö chétkeyö a' a kewëie. ²⁶ E' kuëkì mik ie'pa tó icheke a' a: 'Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tso' ká wé kē yi serku' ee', etã a' kē minuk isauk. Mik ie'pa tó icheke a' a: 'Isaú, ie' tso' ië blëulewa', etã kē a' tó iklö'war. ²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etã sulitane tó isueraë wes alá wöñar tó ká olo ppèe ká wa'ñe e' suësö es. ²⁸ Sulitane wã ijcher tó wé ölö daparke tajë, eë ilë nu tër. Es

ñies mik ye' dene, etã sulitane wã ijcherdaë.

Jesús dörane olo tã' tajë

(*Marcos 13.24-37; Lucas 17.26-30,34-36; 21.25-33*)

²⁹ “S'weine e' kēwö tka, e' bet diwö wötuirdawa, ñies si'wö kē wöñarpaia. Bëkwö darolordaë ena ì kos tso' ká jai a e' wötirdaë. ³⁰ Etã sulitane tó íyi sueraë ká jai a iwà kkachoie tó ye' dör S'ditsö Alà, e' datsene bet. Ká ulitane wakpa suardaë tajë e' yöki, ie'pa iuraë tajë tã bet ie'pa tó isueraë tó ye' datse kashuk a mò a diché tã' tajë olo tã' tajë. ³¹ Duk blardaë tajë tã ye' biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsini' éme. Ie'pa tó iyuleraë ká wa'ñe dō wé ká i' bata erkerö ee ena wé ká jai bata erkerö ee.

³² “A' e' wöbla'ú ttë ikkë wa iwà saú higo klö wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, etã a' wã ijcher tó duas dewatke tsinet. ³³ Es ñies mik a' tó isué tó íyi ekkë wamblërke, etã a' wã ijchenú tó ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet. ³⁴ Moki ye' tó a' a ichë tó íyi ekkë wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³⁵ Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttë michoë e' kē erpawa yës.

³⁶ “Erë e' kēwö e' diwö kē jcher yi wã. Skëköl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa kē wã ijcher, ñies ye' dör Skëköl Alà e' kē wã ijcher. S'yë ë wa ijcher.

³⁷ “Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene etã e' kēwö dör wes Noé këska' es. ³⁸ E' këska' tã kam di' tajë tkö e' yöki, ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwa wes këkraë es dō mik Noé dewa ikanö bërie e' a etã. ³⁹ Erë ie'pa kē ku' ipanuk yës etã di' dettsã tajë ie'pa kì, e' tó ie'pa ulitane ttélur. Es itköraë mik ye' dör S'ditsö Alà e' dene etã. ⁴⁰ E' kēwö ska' tã wëm böi tso' kanëblök ese eköl míra iwã tã

* 24:17 u bata kì: E' kēwö ska' tã ie'pa u tsabata dör kkuëie, e' kì ie'pa shköke.

ièköl atdaë. ⁴¹ Alakölpa bøl tulur ák wawök, ese eköl mira iwä ta ièköl atdaë.

⁴² “E’ kueki a’ tso’ erki. A’ kē wā ijcher tō diwō wekkē a’ Kēköl dōrane. ⁴³ A’ wā ijcher buaë tō u wāk mū wā ijcher tō wekkē akblōkwak datse, e’ma kē ikapōpawā iyōki, kē itō kawō mepa yi a dōkwā iyyi ekiblōk. ⁴⁴ Es ñies ye’ dōr S’ditsō Alà, e’ datskene mik a’ kē ku’ ye’ panuk etā, wes akblōkwak es. E’ kueki a’ tso’ erki.

Kanè méso buaë ena kanè méso suluë e’ tté

(Lucas 12.41-48)

⁴⁵ “Kanè méso yēsyesē kabikeitsō buaë, ese merakā iwōkir tō imalepa kuebluie ie’pa tiök kekraë mik kē iku’ e’ dalewa. ⁴⁶ Iwōkir dene tā ikuéitō iwakanéuk wes iyēneia es, e’ tā ayēcha e’ dōr buaë ie’ a. ⁴⁷ Mokī ye’ tō a’ a ichè tō kanè méso ese merakaitō ie’ wā iyi tso’ kos e’ kuebluie. ⁴⁸ Erē kanè méso ñe’ dōr suluë tō ibikeitsé tō kē iwōkir dōpane bet. ⁴⁹ E’ kueki ie’ tō imalepa ppémi. Ñies ie’ chkémi, blo’ yémi bloblopa tā. ⁵⁰ Erē idiwō ena ikéwō kē wa ie’ ku’ ipanuk, etā iwōkir dōrane ⁵¹ tā iwe’ikeraitō siarē wōmerattsā weinuk e’ ökwakpa tā. Ie’pa iurarak siarē, ikà blardaë iweir kueki.

25

Busipala dōka dabop e’ tté

¹ “I blúie Skéköl tso’ e’ tā itkōraë wes itka ulabatsé a es. Busipala dōka dabop e’ e’ yélur ibō’wōla wa wēm ulabatsōke, e’ ñaletsuk. ² Busipa skel e’pa dōr kabikeitsōtā’ buaë esepa, erē imalepa skel kē dōr es. ³ Wépa kē kabikeitsōtā’ buaë e’pa wā ibō’wōla ē mí, kē wā bō’wō diō kí mine. ⁴ Erē wépa kabikeitsōtā’, e’pa wā ibō’wōla mí, ñies idiō kí mírak iwā. ⁵ Erē wēm ulabatsōke, e’ kē dē’ bet, iwōtkēnekā

e’ kueki. E’ dalewa busipa shtrine tā ikapolur. ⁶ Kā shabōts tā ie’pa tō ittse tō iarkerak: ‘wēm ulabatsōke, e’ datse! ¡A’ yú ñaletsuk!’ ⁷ Etā busipa kos e’ kēka tā ibō’wōla wōtskémirakitō. ⁸ Etā busipa kē kabikeitsōtā’ e’pa tō iché imalepa a: ‘A’ bō’wō diō kadmú sa’ a as sa’ bō’wōla kē wōitwa.’ ⁹ Erē ie’pa iituté: ‘Au, sa’ tō imé a’ a, e’ tā kē idōpakā se’ ulitane kí. E’ kueki a’ yú a’ icha taük wé iwatorke eē.’ ¹⁰ Etā ie’pa míyal bō’wō diō taük. E’ dalewa wēm ulabatsōke e’ de, etā wépa wā bō’wō diō kí mí e’pa dewā wēm ulabatsōke e’ tā iulabatso wé a tā iwékkō wōtēnewā. ¹¹ E’ ukuōki tā busipa malepa debitu tā ichakeke u’rki: ‘¡A kēkēpa, a kēkēpa, ukkō kkōppōō sa’ a!’ ¹² Erē wēm ulabatsōke e’ tō ie’pa iuté: ‘Mokī ye’ tō a’ a ichè tō kē ye’ wā a’ sūle.’

¹³ “Ye’ tō a’ a ichè tō a’ kē wā ijcher i kēwō, i diwō ye’ dōmine e’ kueki a’ tso’ erki.

Inuköl mène wakanewé e’ tté
(Lucas 19.11-27)

¹⁴ “Ñies i blúie Skéköl tso’ e’ tā itkōraë wes itka wēm eköl mí’keā kamië ká kua’ki a ese tā es. Ie’ tō ikanè mésoa kié tā iché ie’pa a: ‘Ye’ inuköl wakanéu ye’ a buaë as ikí klōr.’ ¹⁵ Ikanè méso eköl a ie’ tō inuköl kié talento* ese mí mil skel (5.000). Ièköl a ie’ imé mil böt (2.000). Etā iskà a ie’ tō imé mil et ē (1.000). Ie’ tō ie’pa a imé kos ie’pa a iwakaneor ekkē. E’ ukuōki tā ie’ míā. ¹⁶ Wéne a imène mil skel, e’ tō iwakanewé buaë. Ie’ tō ikí klō’wé mil dōka skel. ¹⁷ Es ñies wéne a imène mil böt, e’ tō ikí klō’wé mil dōka böt. ¹⁸ Erē wéne a imène mil et, e’ míā tā iyök biéitō e’ a itō iwōkir inuköl wōtēwā.

¹⁹ “Kā de tajé etā ie’pa wōkir dene e’ tō ie’pa kié isuōie tō kos ie’pa tō inuköl kí klō’wé. ²⁰ Wéne a imène mil skel, e’ de kēwe iwōkir ska’. Ie’

* **25:15** talento: E’ dōr ie’pa inuköl kié denario e’ mil teröl (6.000). Denario et e’ dōr s’kanēblō ká et e’ ské ekkē.

wā inukōl kī debitū mil dōka skel. Ie' iché iwōkir a: 'A kēkēpa, be' tō ye' a inukōl me' mil skel, e' kī klō'wēyō mil dōka skel.' ²¹ Iwōkir tō iché ie' a: 'E' dōr buaē, be' dōr kanè méso buaē yēsēsē. Inukōl elkela me'yō be' a e' wakanewé be' tō yēsēsē. E' kueki ye' tō iyi skà meraē be' a tajē wakanewē. Be' shkōwā ttsē'nū buaē ye' tā.' ²² E' ukuōki tā wēne a imène mil bōt e' de tā ichéitō: 'A kēkēpa, be' tō ye' a inukōl me' mil bōt, e' kī klō'wēyō mil dōka bōt.' ²³ Iwōkir tō ie' a iché: 'E' dōr buaē, be' dōr kanè méso buaē yēsēsē. Inukōl elkela me'yō be' a e' wakanewé be' tō yēsēsē. E' kueki ye' tō iyi skà meraē be' a tajē wakanewē. Be' shkōwā ttsē'nū buaē ye' tā.'

²⁴ "Erē kanè méso a imène mil et, mik e' de, etā ie' tō iché iwōkir a: 'A kēkēpa, ye' wā ijcher tō be' dōr wēm er darērēē ese. Be' tō iyi wōshteke wé kē be' wā ikuatkēne ee. Nies i kē dōr be' icha ese klō'wēkewa be' dōr. ²⁵ E' kueki ye' suane be' yōki dō' ye' tō be' inukōl chōwēwa. E' kueki be' inukōl blé ye' tō iyōk a. I' be' inukōl dene ye' wā be' a.' ²⁶ Etā iwōkir tō iūtē: 'Be' dōr kanè méso suluē, bikēr tajē ese. Be' iché tō ye' tō iyi wōshteke wé kē ye' wā ikuatkēne ee ena i kē dōr ye' icha ese klō'wēkewayō, ²⁷ e' tā be' tō ye' inukōl blōpa inukōl bló wé a as ee ikī klōr. Be' ikaneūpa es, e'ma ye' dene etā ye' inukōl ena ikī klōne, e' de ye' ulà a.' ²⁸⁻²⁹ Etā ie' tō iché: 'Wé wā iyi tso' e' a ikī merdaē. Erē wé kē wā i ku', i tso' e' wā elkela e' yerattsā iyōki. E' kueki inukōl me'yō ie' a, e' yōttsā ie' ulà a tā imú wé wā itso' dōka 10.000 e' a. ³⁰ Etā kanè méso suluē i' e' uyōttsā stui ké a, ee pē' suluē iurarak siarē ikā blardaē iweir kueki.'

Jesús tō ká ulitane wakpa shuleraē

³¹ "Ye' dōr S'ditsō Alà, e' dōrane s'blúie olo tā' tajē ye' biyōchōkwakpa

kos tā. Mik ye' dene, etā ye' e' tkōrakā blu' kulé kī ká ulitane wakpa shulōk. ³² Ie'pa dapardaē ye' wōrki tā ye' tō ie'pa blabatseraē wes iyiwak kkō'nukwak tō obeja ena chibo blabatsē es. ³³ S'ser yēsēsē esepa dōr wes obeja es, ie'pa merawā ye' tō ye' ulà bua'kka. S'ser suluē esepa dōr wes chibo es, ie'pa merawā ye' tō ye' ulà bakli'kka. ³⁴⁻³⁶ Etā ye' tō icheraē wēpa tso' ye' ulà bua'kka e'pa a: 'Ye' dōr a' blú. Ye' yē er bua' ché a' a. Mik ye' du' bli wā, etā a' tō ye' dé'; mik ye' bak ersinuk, etā a' tō ye' a di' me'; a' kē wā ye' sūle, erē a' tō ye' kiéwā buaē a' u a. Ye' bak datsi' kē tā', etā a' tō ye' a datsi' kakme'; ye' bak duōk siarē, etā a' dē' ye' kimuk; ye' bak wōtēulewā s'wōto wé a, etā a' dē' ye' sauk. E' kueki a' shkōwā i blúie ye' tso' e' a, e' kos yöulebak a' a kam ká i' yōr e' yōki.' ³⁷ Erē s'ser yēsēsē e'pa tō ye' a ichakeraē: 'A Skēkēpa, sa' kē wā ijcher. ¿Mik sa' tō be' su' tō be' tteke bli tō, e' dē' sa' tō? ¿Mik sa' tō be' su' tō be' tteke ersi tō, e' a di' me' sa' tō? ³⁸ ¿Mik be' dē' bitū sa' u a, kē sūle sa' wā, e' ki'wā buaē sa' tō? ¿Mik sa' tō be' su' datsi' kē tā', e' a datsi' kakme' sa' tō? ³⁹ ¿Mik sa' tō be' su' tō be' duōke o be' wōtēulewā s'wōto wé a, e' sauk sa' dē'?" ⁴⁰ Etā ye' tō ie'pa iuteraē: 'Mokj ye' tō a' a iché tō mik a' tō iyi ekkē buaē o' ye' yamipa siarē ikkēpa a, etā e' dōr wes a' tō ye' wák a iwē es.'

⁴¹⁻⁴³ "E' ukuōki tā ye' tō icheraē wēpa tso' ye' ulà bakli'kka e'pa a: 'Ye' du' bli wā, erē a' kē wā ye' dēne; ye' bak ersinuk, erē a' kē wā ye' a di' mène. Ye' dē' a' ska', kē sūle a' wā, erē a' kē wā ye' kinewā a' u a; ye' bak datsi' kē tā', erē a' kē wā datsi' mène ye' a; ye' bak duōk ena wōtēulewā s'wōto wé a, erē a' kē dē' ye' sauk. E' kueki a' wōmeuletsabak weinuk siarē. A' e' skōttsā ye' yōki. A' yúshka bō' nār michoē yöule bé ena iklépa we'ikoie e' a.' ⁴⁴ Erē ie'pa

tö ye' a ichakeraë: 'A Skëkëpa, e' kë jcher sa' wä. ¿Mik sa' tö be' su' tö be' duöke bli wä? ¿Mik sa' tö be' su' tö be' ersine? ¿Mik be' dë' sa' u a? ¿Mik sa' tö be' su' datsi' kë ta'? ¿Mik sa' tö be' su' duöke ö wötëulewä s'wöto wé a? ¿Mik sa' kë wä be' kimene?' 45 Etä ye' tö ie'pa iuteraë: 'Moki ye' tö a' a ichè tö mik a' kë wä ýi ekkë one s'siarëpa ikkëpa a, etä e' dör wës kë a' wä ye' wák a igne es.' 46 S'ser suluë esepa michoë weinuk, erë s'ser yësyësë esepa ser michoë buaë ye' ta."

26

Judiowak wökirpa tö Jesús aleritsé klö'wëwä
(*Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53*)

¹ Mik Jesús tö s'wöbla'wé kqs e' one, etä ie' tö iché ittökatapa a:

² —A' wä ijcher tö böiki se' tö Se' Yëpa Yërulune Egipto e' këwö tkö'weke. E' këwö ska' ta, ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdatssa ttëwä wötëulewä krus mik.

³ E' këwö ska' ta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa ñi dapa'wé sacerdotepa kibi kië Caifás, e' u a. ⁴ Eë ie'pa tö Jesús aleritsé kitö'wë iklö'wöwä ttëwä. ⁵ Erë ie'pa iché ñi a:

—Kë sö iwamblè Se' Yëpa Yërulune Egipto e' këwö tkö'wekesö e' a as pë' kë shutirka taië.

Kiö masmas téka alaköl eköl tö Jesús ki

(*Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8*)

⁶ Jesús tso' Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. ⁷ Ie' tkëria mesa ki chkök. Etä alaköl eköl de ie' ska', e' wä kiö masmas tuë darërëë ese debitu, e' mí ie' wä iukkuö yöule ák bua'buwa wa ese a. Etä kiö e' tékaitö Jesús wökir ki. ⁸ Erë mik e' suë ittökatapa tö, etä ie'pa uluneka ta' iché:

—¿Iök kiö së we'ikëwa ie' tö éanas? ⁹ Iwatormittsa inuköl taië skéie s'siarëpa kimoie.

¹⁰ E' ttsé Jesús tö ta' ie' tö iché ie'pa a:

—¿Iök a' tso' alaköl i' tsiriuk? Ýi buaë wëitö ye' a. ¹¹ S'siarëpa tso' kekraë a' shua, erë ye' kë ku' kekraë a' ta. ¹² Kiö tékaitö ye' ki ye' kanéwoie kam ye' nu wötërwa e' yöki. ¹³ Moki ye' a' a ichè tö ká wa'ñe wé Skëköl ttë buaë pakarke, eë ipakardaë ñies tö ie' tö i' buaë o' ye' a. Es e' kë chöpawa yi éna.

Judas tö Jesús watké

(*Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6*)

¹⁴ Jesús ttökatapa dabom eyök ki böi, e'pa eköl dör Judas Iscariote, e' mia sacerdotepa wökirpa ska' ¹⁵ ta ie' tö iché ie'pa a:

—¿Kqs a' tö ye' patuëmi Jesús wömotssa a' a?

Etä ie'pa tö inukölchka wöshki mé ie' a doka dabom mañayök (30). ¹⁶ E'tami ie' tö kawö yulëmi bua'iewä Jesús wömotssa.

Jesús tö Judiowak Yëpa Yërulune Egipto e' këwö bata tkö'wé

(*Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26*)

¹⁷ Kawö kië Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa* e' këwö tsá diwö dewatke. Etä Jesús ttökatapa de ie' ska' ta' ie' a ichaké:

—¿Wé be' ki ikiane tö sa' tö Se' Yëpa Yërulune Egipto këwö tkö'wekesö e' chké kanewè?

¹⁸ Ie' tö ie'pa iutë:

—A' yú Jerusalén, wëm yë' ye' tö a' a e' u a ta' ichö ie' a: 'S'wöbla'ukwak be' a' ichök ké: Ie' këwö dökewatke. Ie' datse be' u a kawö tkö'wekesö e' tkö'uk sa' ta.'

¹⁹ Ie'pa tö iwé wës ie' tö ie'pa a iché es ta' eë ie'pa tö ichké kanewé.

²⁰ Mik katuinette, etä ie' tkër mesa ki chkök ittökatapa dabom

* 26:17 Kawö kië Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa: Kawö e' tkö'weke Israel aleripa dö ká kul, e' diwö tsá kiërakitö Se' Yëpa Yërulune Egipto e' këwö.

eyök k_i bōl e'pa ta. ²¹ Ie'pa chkōke, e' dalewa ie' tō iché ie'pa a:

—Mok_i ye' tō a' a' ichè tō a' ekōl tō ye' wōmerattsa.

²² Ie'pa erianekā tajē tā ichakémi ie' a' ekōl ekōl:

—A Skékēpa, ζye' alè idir?

²³ Ie' tō ie'pa iūté:

—A' tso' ye' ta pan nuuk tka' etkē a' nē, e' ekōl ye' wōmerattsa. ²⁴ Ye' dōr S'ditsō Alà, e' ta itkōraē wēs itso' kitule Skékōl yēkkuō k_i es. Erē wēstela ina yi ye' wōmekettsa, e' ta. Buaē idir wēm e' a' tō kē ikunūpa.

²⁵ Etā Judas tō iwōmekettsa, e' tō ie' a' ichaké:

—A S'wōbla'ukwak, ζye' alè idir?

Ie' iūté:

—Be' wák e' chéka.

²⁶ Ie'pa tso'ia' chkōk, e' shua pan klō'wéitō tā e' k_i wēstela chéitō Skékōl a' tā iblatéitō tā iwā tié ie'pa a' tā ichéitō:

—Pan sē dōr ye' chkà, e' nū a' tō.

²⁷⁻²⁸ E' ukuōk_i tā tka' a' vino tso', e' klō'wéitō tā e' k_i wēstela chéitō Skékōl a' tā iméitō ie'pa a' tā ichéitō:

—Vino sē dōr ye' pē. Ye' tterawa e' pē tērdaē, e' wa ttē pa'al_i me' Skékōl tō e' wā de. Ye' ttēwā, e' wa s'tso' tajē e'pa nu_i olo'yarmi. E' kuēk_i a' ulitane tō ikak yō. ²⁹ Ye' tō a' a' ichè tō vino kē yepaiayō dō mik i blúie ye' Yé tso' e' kēwō de da'aie, etā iskā yeraneyō a' tā.

Pedro tō icheraē tō ie' kē wā Jesús suule

(*Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38*)

³⁰ Etā ie'pa tō Skékōl ttseitssé, e' ukuōk_i tā ie'pa míyal Olivo kébata a. ³¹ Jesús tō iché ie'pa a:

—I' nañewe a' ulitane tkōyaldāe. A' ye' meraat ekōrla. E' dōr wēs itso' kitule Skékōl yēkkuō k_i es, e' tō ichè: 'Obeja kkō'nukwak ttewaraēyō tā obeja pordami w_i a' diā a.'† ³² Erē mik ye' ttēwā shkenekāne, e' ukuōk_i tā ye' mirāē Galilea a' yōk_i kewe.

³³ Pedro tō ie' a' iché:

—Erē ie'pa ulitane be' memiat ekōrla, erē ye' kē tō be' mepaat.

³⁴ Ie' tō iūté:

—Mok_i ye' ichè be' a' tō i' nañewe, kam dakro ar, e' yōk_i be' icheraē mañatōkicha tō be' kē wā ye' suule.

³⁵ Pedro tō ie' a' iché:

—Erē ye' ttēmiwarakitō be' ta, erē kē ye' ichepa tō kē ye' wā be' suule. Etā ie'pa ulitane ttōke es ēme.

Jesús tté S'yē tā Getsemani

(*Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46*)

³⁶ E' ukuōk_i tā Jesús míā ittōkatapa tā k_a kiè Getsemani eē. Ie' tō iché ie'pa a:

—A' atē tultur iē, e' dalewa ye' míā w_ishkē ttōk S'yē tā.

³⁷ Etā ie' wā Pedro ena Zebedeo ala'r bōl, e'pa mitsēr e' tā. Etā ie' erianemi chkenewami tajē. ³⁸ Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' eriane tajē ttsēsua ye' ttēwamiitō ekkē. A' e' tsuāt iē ye' tā, kē a' kapōkwa.

³⁹ Ie' míā w_ishkē tā ie' e' kēutēr wōwakkōt išk_i tā ikiéitō Skékōl a' i' es: "A yēwō, i tkōraē ye' tā e' dōr wēs íyi bacha'bachaē yēwasō es. E' mú ulā a' ye' yērmittsa, e'ma ye' yōttsa iulā a'. Erē kē iwar wēs ye' k_i ikiane es, iū wēs be' k_i ikiane es."

⁴⁰ E' ukuōk_i tā ie' dene wé ittōkatapa tultur eē tā ie'pa kuéitō kapōtultur tā ichéitō Pedro a:

—ζA' kē wā kapēwā wōklōne dō hora ek ē ye' tā? ⁴¹ Kē a' kapōkwa. A' ikiō Skékōl a' as i sulu tō a' erkiōwēke ese kē e' alōk_a a' k_i. Mok_i a' éna i buaē wak, erē a' diché kē dē'k_a iwā uk, e' kuēk_i a' a' darērēē idir.

⁴² Etā ie' skā míane w_ishkē ttōkne S'yē tā tā ichéitō: "A yēwō, i tkōraē ye' tā e' mú ulā a' ye' yērmittsa, e'ma ye' yōttsa iulā a'. Erē iū wēs be' k_i ikiane es."

⁴³ Mik ie' dene, etā ie'pa kuéneitō kapōtultur; ie'pa wōbla surirkewa

kapè wà e' kuèkì. ⁴⁴ Ie' skà míane wíshkè ttök S'yé ta, i' ta idare mañatökicha. Eta ittène wes ittè mañatökicha. Eta ittène wes ittè kuaè es. ⁴⁵ E' ukuökì ta ie' dene wé ie' tò ittökatapa mañal méat eé ta ie' tò iché ie'pa a:

—¿A' kapötulurìa enukeia? Ye' dör S'ditsö Alà, e' diwö dekatke mèttsa pè' sulusipa ulà a. ⁴⁶ A' e' kòka, yi tò ye' wómekettsa, e' dotke i' ta. Mishka ie' panuk.

Jesús klö'wéwa ibolökpa tò
(*Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11*)

⁴⁷ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök kì bøl (12), e'pa eköl kiè Judas, e' debitu pè' ta tajè. E' wakpa debitu tabè kì ena kal wölö kì. Ie'pa patkè'mi sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuèblupa tò. ⁴⁸ Judas dör iwöméttsa e' tò ie'pa a iyè'bak: “Wé shkè'wekeyö wöalattse wa, e' dör ie', iklö'úwà a' tò.” ⁴⁹ Eta ie' de Jesús ska' ta iché ia:

—¡A S'wöbla'ukwak!

Ta iwöalattséwaitö. ⁵⁰ Jesús tò iché ie' a:

—A yami, i' uk be' de, e' ú.

Eta pè' datse Judas ta e'pa de Jesús ska' ta iklö'wéwarakitö.

⁵¹ Eta ie'pa ièter eé Jesús ta e'pa eköl tò itabè yéttsa ta e' wa sacerdotè kibi e' kanè méso kukuöña téttsa. ⁵² Jesús tò iché ie' a:

—Wépa ñippöke tabè wa, esepa döraka tabè kkö a. E' kuèkì be' tabè blöwane ikkuölit a. ⁵³ ¿Be' kè wà ijcher tò ye' kì ikiane, e'ma ye' tò ikièmi ye' Yé a ta ie' tò ibiyöchökwakpa tajè döka 70.000 e' patkèmi ye' tsatök? ⁵⁴ Erè ye' tò ikié es, e' ta ¿wes Skèköl yèkkuö kì itso' kitule e' wà tkömi? E' tò iché tò i' suluè tköke ye' ta e' kawötà tkök es.

⁵⁵ Eta ie' tò ichaké pè' ekképa a:

—¿Ì kuèkì a' bitè ye' klö'ukwa tabè kì kal wölö kì wes akblökwakpa klö'wéwa es? ¿Keraè ye' bak e' tköksèr Skèköl wé a s'wöbla'uk, erè

a' kè wà ye' klöönewa. ⁵⁶ Erè i' tköke i' e' dör as iwà tkö wes Skèköl ttekölpà tò ikifatbak Skèköl yèkkuö kì es.

E' wöshà ta ie' ttökatapa kos tkayalmi tò iméat ekörla.

Jesús demi ie'pa wa Caifás wörki
(*Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24*)

⁵⁷ Eta pè' tò Jesús klö'wéwa e'pa tò ie' tsémi sacerdotè kibi kiè Caifás e' u a. Eé s'wöbla'uk ttè dalöièno wa wakpa ena judiowak kuèblupa kos daparke. ⁵⁸ Erè Pedro datse ie'pa itökì kamiè döttsa sacerdotè kibi e' u pamik, eé ie' e' tséat tkèr Skèköl wé shkèkìpa ta isauk tò i' tkömi.

⁵⁹ Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa tò ttè yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tò iwömüttsa ttéwa. ⁶⁰ Tajè pè' de ie' kkatök kachè wa, erè kè yi wà ie' kkatène wé' ie' wömöttsa ttéwa. Bata ekkè ta idebitu bøl ikkatök kachè wa, ⁶¹ e'pa tò iché:

—Wém se tò iyè' tò ie' a Skèköl wé olorwami, e' yuèkamineitö ká mañat shuà.

⁶² Sacerdotè kibi e' kéka ta ichaké Jesús a:

—¿Kè be' ie'pa iuteku' yès? ¿Ñe' ie'pa be' kkateke, e' dör i'?

⁶³ Erè Jesús siwa'bléwa ie'pa yöki. Eta sacerdotè kibi tò ichaké ie' a:

—Ichö sa' a yèsyèsè Skèköl chök e' wörki tò ¿be' dör ie' Alà? ¿Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'?

⁶⁴ Ie' iüté:

—Wes be' iché es idir. Ye' tò iché a' a' tò ye' dör S'ditsö Alà, e' sueraè a' tò tkèrka Skèköl diché ta' tajè íyi ulitane tsata e' ulà bua'kka dalöièrtà' tajè. Nies ye' datskene kashuk a mò a e' sueraè a' tò.

⁶⁵ Eta sacerdotè kibi e' datsi' jchéè ikkachoie tò iluneka ta ichéitö:

—Ì ché ie' tò, e' wa ie' tso' Skèköl chök suluè. ¿Iie se' kì ikkatökwakpa kì kiarmiia? Ttè suluè chéitö, e' ttsétkesö. ⁶⁶ ¿Ima a' tò ibikeitsè?

Ie'pa tō iüté:

—Ie' wák iane iwiie, e' kuęki ikawōta ttēwa.

⁶⁷ Etā ie'pa wirituōke Jesús wō ki tǎ itekerakitō taię. Welepa tō ippé iwō ki ⁶⁸ tǎ ichérakitō:

—Be' dōr wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', e'ma sa' a ichōka ǎyi tō be' ppé?

Pedro tō iblé tō kě ie' wǎ Jesús suule

(*Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-27*)

⁶⁹ Pedro tkéria sacerdote kibi e' u pamik tǎ alakōl kanēblōke u e' a, ese de ekōl ie' ska' tǎ ichéitō iǎ:

—Be' ñies dōr Jesús Galilea wak e' klé ekōl.

⁷⁰ Eré ie' tō iblé sulitane tso' e'pa kukua. Ie' tō iché:

—Ye' kě éna iane tō ì chōk be' tso'.

⁷¹ Ie' mǎ ukkō tkēr kañika eę tǎ alakōl skǎ tō isuę e' tō iché imalepa a:

—Ie' i' dōr Jesús Nazaret wak e' klé ekōl.

⁷² Etōkichane Pedro tō iskǎ ché:

—ǎYe' iché Skékōl wōrkǎ tō ye' kě wa wēm e' suule!

⁷³ E' kuōlō tǎ wépa tso' eę e'pa debitū ie' ska' tǎ ichéitō:

—Mokǎ be' dōr ie'pa éltē wak, be' ttō ie'pa ttō ttsē.

⁷⁴ Etā ie' iché:

—Skékōl wōrkǎ yō iché tō ǎwēm e' kě suule ye' wǎ! Kě idōr es, e'ma ǎs ye' kichatēr.

E' wōshǎé dakro ǎne, ⁷⁵ tǎ ì yē' Jesús tō ie' a e' ǎnewǎ ie' éna, e' dōr i': 'Kǎm dakro ǎr, e' yōki be' tō icheraé mañatōkicha tō be' kě wǎ ye' suule.' Etā ie' e' yéttsǎ mǎ kañika tǎ eę ie' ię taię siarē.

27

Jesús mítser Pilato wōrkǎ

(*Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; Juan 18.28-32*)

¹ Mik kǎ ñine, etǎ sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kuęblupa kōs ñi dapa'wéka ileritsōk tō "ǎwēs

sō Jesús ttēwǎmi?" ² Ie'pa wǎ imítser moulewǎ mé Pilato a. Pilato tké'kǎ Roma wōkir kibi tō Israel aleripa kě wōkirie.

Judas e' ttēwǎ

³ Judas tō Jesús wato'ttsabak, mik e' wǎ ijchenewǎ tō mokǎ Jesús wōmenettsǎ ttēwǎ, etǎ e' tō ie' eriwéne taię. E' kuęki ie' mǎ sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kuęblupa ska' tǎ inukōl mēne ie' a mañayōk (30), e' méneitō ie'pa a. ⁴ Ie' iché ie'pa a:

—ǎ sulu wambléyō. Wēm kě ki ì sulu nuǎ tǎ, ese wōméttsayō ttēwǎ.

Eré ie'pa tō ie' iüté:

—ǎE' kě ki sa' tkine! ǎE' wērke be' wōki!

⁵ Etā ie' inukōl e' uyémine Skékōl wé shǎ tǎ imǎ e' kuli' skéka tǎ, es ie' e' ttēwǎ.

⁶ Etǎ sacerdotepa wōkirpa tō inukōl e' shtéka tǎ ichérakitō:

—Inukōl i' dōr s'kōtulewǎ ské, e' kuęki ñǎ idir. Kě iēnukwǎ inukōl tso' Skékōl a ǎyi kanéwōie ese a.

⁷ E' kuęki ie'pa ttē mé ñi a tō kǎ tauttsasō iwa yuē pōie pē' datse kǎ bǎnet blēnewǎ ię, esepa nu blóie. Etǎ kǎ kiē Skauchka Yuōkwak Ké e' tuę ie'pa tō. ⁸ Ie'pa tō kǎ e' tuę s'kōtulewǎ ese ské wa, e' kuęki dō ikkē tǎ kǎ e' kiē Kǎ Tone S'kōtulewǎ Ské Wa. ⁹ ǎyi ekkē kōs tka wēs Skékōl ttekōl kiē Jeremías tō iyé'atbak es. Ie' tō iyé': "Israel aleripa tō iské méka inukōlchka wōshki dōka dabom mañayōk (30), ekkē klō'wé ie'pa tō, ¹⁰ tǎ e' wa ie'pa tō kǎ kiē Skauchka Yuōkwak Ké e' tuę wēs Skékōl tō ye' a iyé' es."* Es Jeremías tō iyé'at.

Pilato tō Jesús a ichaké

(*Marcos 15.2-5; Lucas 23.3-5; Juan 18.33-38*)

¹¹ Jesús mítser ie'pa wǎ Pilato dōr kǎ e' wōkir e' ska' tǎ e' tō ie' a ichaké: —ǎBe' dōr judiowak blú?

Ie' iüté:

* 27:10 Jeremías 19.1-13; 32.6-9

—Tõ, wës be' iché, e'ma es idir.

¹² Sacerdotepa wõkirpa ena judiowak kuëblupa tõ ie' kcateke Pilato a, erë Jesús kè wa ie'pa iütène yës. ¹³ E' kuëki Pilato tõ ie' a ichaké:

—Ie'pa tõ be' kcateke taië ç' e' kè ttsène be' wä?

¹⁴ Erë ie' kè wä iütène yës, e' tõ Pilato tkiwëwä darërëë.

*Jesús méttsa ttëwä Pilato tõ
(Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16)*

¹⁵ Judiowak Yëpa Yërulune Egipto, e' kèwö wa Pilato wöblar s'wötëulewä s'wöto wé a ese yöktsa eköl émine wé kiane pé' kî e'. ¹⁶ E' kèwö ska' ta wëm tso' wötëule eköl kië Barrabás kkekauleka taië judiowak shua. ¹⁷ E' kuëki mik ie'pa e' dapa'wé taië, etä Pilato tõ ie'pa a ichaké:

—çS'wötëulewä wéne kiane a' kî tõ ye' tõ iyëttsane a' a: Barrabás ö Jesús kiekerakitö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'?

¹⁸ Ie' tõ isuëwä tõ ukyëne wa sacerdotepa wõkirpa tõ Jesús me'ttsa ie' ulä a. E' kuëki ie' tõ ie'pa a ichaké es.

¹⁹ Ie' tkërkaia s'shulo kulé kî, etä ilaköl tõ ichök patké ie' a: “Nañewe ye' tõ Jesús kèbisué, e' tõ ye' tsiriwëtka taië, e' kuëki be' kè e' tiük wëm ser yësyës e' ta.”

²⁰ Erë sacerdotepa wõkirpa ena judiowak kuëblupa tõ pé' ulitane dakiñé ta ichéraitö: “Ikiö Pilato a tõ Barrabás ömine erë Jesús ttöwa.”

²¹ Pilato tõ ie'pa a iskà chakéne:

—çWëpa böl i', wé kiane a' kî tõ ye' tõ iëmine?

Ie'pa iüté:

—jBarrabás ömine!

²² Ie' tõ ie'pa a ichaké:

—Etä çwës Jesús kiekerakitö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' wëmiyö?

Ie'pa iüté:

—jittöwä wötëulewä krus mik!

²³ Ie' tõ ichaké ie'pa a:

—çI' kuëki? çI' sulu wambléitö?

Erë ie'pa kî arke:

—jWötöwä krus mik!

²⁴ Ie' tõ isuë tõ ie' kè a Jesús tsatkënuk wës, pé' kî arkeka taië, e' kuëki ie' tõ di' tsuk patké ta iulä skuë ie'pa ulitane wörki iwä kka-choie tõ ie' kè iane iwiie. Ie' iché:

—Wëm i' patkeraëyö ttëwä erë e' nuí kè ku' ye' kî. E' nuí ardaë a' ulitane kî.

²⁵ Etä ie'pa ulitane iüté:

—Sa' ena sa' ala'r kos as e' kî inuí ar.

²⁶ Etä Barrabás émi ie' tõ. E' ukuökî ta ie' tõ Jesús ppök patké ttsa' bata daloie wa, ta imëttsaitö iñippökwapka ulä a wötëwä krus mik.

²⁷ Etä Pilato ñippökwapka wä Jesús mítser s'wõkirpa wé kië Pretorio e' pamik ta eë ie'pa tõ ñippökwapka malepa kos kiëttsa dapa'wé ek tsini Jesús pamik.

²⁸ Ie'pa tõ Jesús datsi' yëttsa ta datsi' mat daloshdalosh ese wa ipaiéraitö blu'ie. ²⁹ Nies dika'kicha yué wöshkie, e' tkékarakitö iwökir kî blu'ie. Kuaköl wölö méraitö ie' a iulä bua'kka wës blu' es. E' ukuökî ta ie'pa e' tkéwä kuché kî ie' wörki iwayuoie ta ichéraitö:

—jBe' dör judiowak blú! jBe' kîkókkä sa' tso'!

³⁰ Nies ie'pa wiritué ikî taië, ta kuaköl wölö a'tser iulä a, e' yëttsarakitö, e' wa ippéraitö taië iwökir kî. ³¹ Mik iwayué one, etä datsi' mat daloshdalosh, e' yëttsarakitö ta iwák datsi' iékanerakitö ikî ta imítserak iwä wötëwä krus mik.

Jesús wötëne krus mik

(Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

³² Mik ñippökwapka wä Jesús dami e'pa e' yélur eë, etä wëm eköl kuë ie'pa tõ ñala kî kië Simón, e' dör Cirene wak. Ie' ké ie'pa tõ Jesús krus tsukmi.

³³ Mik ie'pa de ká kiè Gólgota ee (Gólgota wà kiane chè s'wòkirdiche), ³⁴ età ie'pa tò vino shùtuule kapöli bacha'bachaë wa, ese mé Jesús a yè. Erè mik ie' tò ipattsé, età ie' kè wà iyanewa.

³⁵ Mik ie'pa tò iwöté krus mik one, e' ukuökì tã ie'pa iné ñi ma'woie suè tò wës ie'pa tò ie' datsi' blatemi ñi a. ³⁶ E' ukuökì tã ie'pa e' tuluésér ikkò'nuk as kè yi itsatkò. ³⁷ Kaltak kì itsò' kitule tò ichè: "I' dör Jesús dör judiowak blú e'", e' batséwarakitò ie' wòkir tsàka. E' kit ie'pa tò iwà kkachoie tò ì nuì kì ie' wötènewà krus mik.

³⁸ Età ñies wèpa bøl akblökwakpa wötéwarakitò krus mik, eköl iulà bua'kka, eköl iulà baklì'kka. ³⁹ Pè' tköke ee e'pa tò icheke sulu, iwòkir wötiukerak iwöa, es ichekerakitò:

⁴⁰ —jBe' sè tò Skèköl wé tkekettsa, tã ká mañat è tã be' tò iyuékane! Mokì be' dör Skèköl Alà, e'ma be' e' tsatkò, be' e' òwa krus sè mik.

⁴¹ Es ñies sacerdotepa wòkirpa ena s'wòbla'uk ttè dalöièno wa wakpa ena judiowak kueblupa, e'pa tò ie' wayueke. Ie'pa ñi a ichöke:

⁴² —O'kapa tsatkéitò erè ie' wák kè a e' tsatkèr. Mokì ie' dör Israel aleripa blú, e'ma as ie' e' òwa krus wí mik, e' iarma tã sa' erblömi ie' mik. ⁴³ ¿Ie' kè wà sa' a iyène tò ie' dör Skèköl Alà? ¡Ie' erblöke Skèköl mik e' kì ikiane, e'ma as e' tò itsatkò!

⁴⁴ Dö ñies akblökwakpa bøl wötèulewà krus mik ie' o'mik, e'pa tò ie' cheke sulu.

Jesús duowa

(*Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30*)

⁴⁵ Mik diwö de bata a, età ká mía ttsettseè ká wa'ñe, dö tsälì diwö de mañat ekkè. ⁴⁶ E' wòsha tã Jesús anekà tajè tã ichè: "Elí, Elí, ¿lemá sabactani?" (e' wà kiane chè: A ye' Kèköl, a ye' Kèköl, ¿iök be' ye' we'ikéttsa?)

⁴⁷ Mik welepa tso' ee, e'pa tò ttè e' ttsé tã ichéraitò:

—Wëm wí tso' Skèköl tteköl bak kiè Elías, e' kiök.

⁴⁸ Età ie'pa eköl tünemi tò suiyök nuwéka vino shkòshkò wa, e' tkéka kuaköl bata kì tã itkéwa ie' kkò mik as ikuyöitò. ⁴⁹ Erè imalepa tò iché ie' a:

—Imúat bër, ipanusö suè tò Elías datse itsatkòk.

⁵⁰ Età ie' skà anene tajè tã iwiköl émiitò. Es iduowa. ⁵¹ E' wòsha tã Skèköl wé a ie'pa wà datsi' buririè ese shukuar u blatoie e' jchènane kákke döttsa iski. Ñies ká wöti'neka tã ák blublu tskirolone. ⁵² Età pò kköburoolone tã s'batse'rpa blèrulune, esepa tajè shkenekane ⁵³ e' yélur ipö a. Ie' du'wà shkenekane, e' ukuökì tã ie'pa de Jerusalén dör ká batse'r ee, tã tajè pè' tò ie'pa sué.

⁵⁴ Roma ñippökwa eköl dör capitán ena imalepa tso' ie' tã Jesús kkò'nuk, mik e'pa tò ká wöti'ne ena ì kos tka ee e' sué, età ie'pa tkirilune tã iché ñi a:

—Mokì wëm wí dör Skèköl Alà je'.

⁵⁵ Ñies alakölpa manetwà Galilea Jesús tã ikimuk, e'pa tso'ñak tajè ie' kì sauk kamiè. ⁵⁶ E'pa eköl dör María Magdala wak, ièköl dör María dör Santiago ena José e'pa mì, ièköl dör Zebedeo ala'r, e'pa mì.

Jesús nu wötène pö a

(*Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42*)

⁵⁷ Wëm eköl tso' kiè José Arimatea wak, e' dör inuköl blú, ñies ie' dör Jesús klé eköl. Mik ká tuirketke, ⁵⁸ età ie' mía Pilato ska' Jesús nu kiök. Pilato tò imuk ké ie' a. ⁵⁹ Ie' wà imítser patrèwà datsi' ukuö bua'buwa saruru maneneè ese wa. ⁶⁰ E' ukuökì tã ie' tò ibléwà ákuk bine pa'alì iwák nu blóie e' a. Ie' tò ák bérie trémi dö pò kkò mik, e' wa iwötéwa. E' ukuökì tã imía. ⁶¹ Erè María Magdala wak ena María skà, e'pa atè tulur pò kkò wòsha.

Jesús nu blène e' kkò'né Shkèkpa
tò

⁶² E' bule es e' dör eno diwö, etä sacerdotepa wökirpa ena farise-owakpa míyal ñitā ttök Pilato tā. ⁶³ Ie'pa iché ia:

—A kèkèpa, sa' éna ianewa tò mik kachökwaq e' bak ttsè'ka, etä ie' tò iyè' tò ie' duowa e' kī ká de mañat etä ishkerdakane. ⁶⁴ E' kuekī sa' tò be' a' ikíe tò pö kkò'nuk patkò dōka ká mañat dō' ittōkatapa dō inú ekiblōkwa tā i' ukuōkī tā ichènerakitō sulitane ā tò ishkenekane. E' wérakitō es, e' tā e' dör kachè taiè shūte tkōka ikache kewe e' tsata.

⁶⁵ Pilato tò iché ie'pa ā:

—Se a' wā ñippōkwakpa tso', a' yú ikkò'nuk bua'iewā kos a' a' ikkò'narmi ekkè.

⁶⁶ Etā ie'pa mīa pō ā tā íyi batséwarakitō pö kkō mik as kē yi mi'waiā eē. Ie'pa tò ñippōkwakpa meāt pö kkō'nuk, etā iwákpa míyal.

28

Jesús shkēnekane

(*Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10*)

¹ Eno diwö tka, e' bule es e' dör domingo e' ñirketke tā María Magdala wak ena María skà, e'pa míyal Jesús pö sauk. ² E' wōshā tā Skèkōl biyōchōkwak ekōl tso' ká jai ā e' de, etā í tka darèrèè. Ie' mīa pō ā tā ák bastkēr e' tréuitō bānet tā ie' e' tkésēr ikī. ³ Ie' wōñarke dalölöè wēs alá wōñar es, idatsi' damiwa saruruè wēs suiyōk es. ⁴ Mik ñippōkwakpa tò e' sué, etā ie'pa tkirulune painékarak siwa' arulune suane è wā, atē wēs s'duowa es. ⁵ Etā Skèkōl biyōchōkwak tò iché alakōlpa ā:

—Kè a' suanuk. Ye' wā ijcher tò a' tso' Jesús kōtewā krus mik, e' nu yulök. ⁶⁻⁷ Erè ye' de a' ā ichök tò kē iku' íe, ishkenekane wēs ie' tò iyè'atbak es. A' shkō wé ie'pa tò inú me'wā e' tò weblök. E' ukuōkī tā a' yú bet ibiyō chök ittōkatapa ā:

'Ie' shkēnekane, e' mir a' yōkī kewē Galilea, eē a' tò isueraè.'

Jesús e' kkaché alakōlpa ā

⁸ Etā alakōlpa míyal shkālālaè. Ie'pa suane erè ñies ie'pa ttsè'ne buaè. Ie'pa tūnemirak ibiyō muk Jesús ttōkatapa ā. ⁹ E' wōshā tā Jesús de dur ie'pa wōrkī tā ie'pa shkē'wéitō. Ie'pa dewā ie' ska' tā ie'pa e' tuléwā kuchè kī tā iklö paklō'wéwarakitō tā idalōierakitō. ¹⁰ Ie' tò iché ie'pa ā:

—Kè a' suanuk. A' yú ichök ye' ttōkatapa ā tò a' yú Galilea tā eē a' tò ye' sueraè.

Ñippōkwakpa patoule kachök

¹¹ Alakōlpa míyal, e' dalewa ñippōkwakpa tso' pö kkō'nuk e'pa welepa míyal Jerusalén tā ì kos tka e' pakérakitō seraā sacerdotepa wökirpa ā. ¹² Sacerdotepa wökirpa míyal ttök judiowak kueblupa tā. Ie'pa ttè mé ñi ā: “Sú sō ñippōkwakpa patuè inukōl taiè wa as ie'pa ichō wēs se' kī ikiane es.”

¹³ Ie'pa tò iché ñippōkwakpa ā:

—A' ichō tò nañewe a' kapolur e' dalewa Jesús ttōkatapa debitu' e' wā inú mítser. ¹⁴ A' wōkir kibi wā ijchenewa, e' tā sa' ttōraè ie' tā a' tsatkoie. Es kē ì tkōpa a' tā.

¹⁵ Etā ñippōkwakpa tò inukōl e' klō'wé tā ichérakitō wēs ie'pa ké ichök es. Dō i'ñe tā kachè e' pakekeia judiowak tò.

Jesús tò ittōkatapa patké ie' ttè pakök ká ulitane wakpa ā

(*Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23*)

¹⁶ Etā Jesús ttōkatapa dabom eyök kī ekōl (11), e'pa míyal Galilea kabata ā wé ie' tò ie'pa ā iyè' eē. ¹⁷ Mik ie'pa tò isué, etā ie'pa tò idalōié, erè ie'pa welepa tò ibikeitséka bötböt. ¹⁸ Ie' de ie'pa ska' tā ichéitō:

—Skèkōl tò ye' tkè'ka íyi ulitane wōkirie ká jai ā ena ká i' ā. ¹⁹ E' kuekī a' yú ká ulitane ā s'yuök ye'

ttökatapaie. Ie'pa wöskuõ S'yé ena
ye' dör ilà ena Wiköl Batse'r e' ttõ
wa. ²⁰Ñies ttè kōs wà dalõiök a' ka'
ye' tō, e' wa ie'pa wõbla'ú as ñies
ie'pa tō iwà dalõiõ. Ye' ser michoë
a' ta kekraë. Erë ká i' enewatke, erë
ye' kě tō a' mepaät a' wakpa ě.

Jesús Tté Buaë Kit San Marcos tö Marcos

Yi tö yëkkuö i' kit e' kiè Marcos. Ñies ie' kiè Juan Marcos. Ie' kè dör Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kǐ böi e'pa eköl. Erè wele tö ibikeitsè tö ie' dör Pedro klé. E' kueǵi pè' taiè tö ibikeitsè tö Pedro tö ie' kime' yëkkuö i' shtök. Ñies ie'pa ibikeitsè tö Marcos bak senuk Jerusalén, e' kueǵi i' o' Jesús tö ena i' yè'itö e' ane buaë ie' éna.

Jesús dör Skéköl alá e' dè'bitu ká i' kǐ e' tö íyi buaë o' taiè sulitane a ie'pa wörki. E' kit Marcos tö yëkkuö i' kǐ. Ie' kǐ ikiane tö sulitane wa ijcherwa. Ñies wes Jesús weine taiè ena iwötënewa krus mik e' paké ie' tö taiè. Jesús weine taiè ena idu'wa, e' ukuöki ishkenekane, e' kueǵi idiché ta' taiè tköka se' bolök Satanás tsata. I'ñe ta kekraë ie' tso' se' kimoie, e' kiane Marcos kǐ tö se' wa ijcher. E' kueǵi ie' tö yëkkuö i' kit.

Marcos i' tté tso' kitule Hechos 12.12,25; 13.5,13; 15.36-39 ena 2 Timoteo 4.11 e' kǐ. Erè kè s'wa ijcher yësyèsè tö mik ie' tö yëkkuö i' kit, erè se' taiè tö ibikeitsè tö ikititö Jesús kune' e' kǐ duas de dabom skeyök (50) ena dabom kuryök (70) e' shü ulat.

Juan s'wöskuök tö s'patté
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹ Jesucristo dör Skéköl Alá, e' tté buaë dör i' es.

² Ká iaiaë Skéköl tteköl kiè Isaías e' tö ikitat yëkkuö kǐ, e' ichè i' es:

Skéköl tö ichè: "Ye' tso'tke ye' ttè pakökwak patkök be' yöki kewe, be' ñalé yuök.*"

³ Ká sir poë wé kè yi serku' eë ie' ttöraë aneule:

'A' er mane'ú Skéköl datse e' yöki,

e' dör wes ñala yuèsö yësyèsè ie' yöki es.' †

Es Isaías tö iyè'at.

⁴ Es Juan S'wöskuökwa tso' ká sir poë wé kè yi serku' eë, e' tö s'pattémi i' es: "A' er mane'ú Skéköl a as a' nuì olo'yöitö a' kǐ ta' a' e' wöskuölor iwà kkachioie."

⁵ Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa kos döke ie' ttöke e' ttsök. Ie'pa e' wamblö sulu kos e' chekekarakitö ta Juan tö iwöskuekelor di' kiè Jordán e' a.

⁶ Juan datsi' yöule kameio köyök wa; ikipamo yöule iyiwak kkuölit wa. Ie' chkè dör ditski ena bulali.

⁷ Tté pakeke ie' tö ie'pa a i' es: "Ye' itöki idatse eköl, e' dör kékëpa taiè ye' tsata, e' kueǵi ie' klökkuö kicha ë kè wötsënanuk ye' siarla e' a. ⁸ Ye' tö a' wöskueke di' a, erè ie' tö a' ierawa Wiköl Batse'r a."

Juan tö Jesús wöskué

(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

⁹ E' kèwö ska' ta Jesús e' yétsa Nazaret atë Galilea eë, e' de Jordán ta eë Juan tö ie' wöskué. ¹⁰ Mik ie' wösune e' e' duékane di' a, e' wösha ta ie' isué tö ká jai kköbunane ta Skéköl Wiköl bite ie' kǐ nuböl sü. ¹¹ Eta ttö tsëne datse ká jai a, e' tö ichè: "Be' dör ye' alá dalër taiè ye' éna, e' wër ye' wa buaë shüte."

Satanás tö Jesús erkiöwé i' sulu wamblök

(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

¹² E' ukuöki ta Skéköl Wiköl tö Jesús ké shkökmi ká sir poë wé kè yi serku' eë. ¹³ Eë iyiwak sulusi tso' taiè. Eë ie' sené ká dabom tkëyök (40), e' dalewa Satanás tö ie' erkiöwé i' sulu wamblök. Skéköl biyöchökwakpa tö ie' kime'.

Jesús tö ie' kanè wawémitke Galilea

(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹⁴ Juan klö'wëwarakitö wötëwa s'wöto wé a, e' ukuöki ta Jesús mia

* 1:2 Malaquías 3.1 † 1:3 Isaías 40.3

Galilea Skëköl ttë buaë e' pakök.
 15 Ie' s'patteke i' es: "İ blúie Skëköl tso' e' këwö dewatke tsinet. E' kueki a' er mane'ú ie' a' ta' ie' ttë buaë e' klö'ú."

Jesús tō nima klö'ukwakpa dōka tkël e'pa kié

(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

16 Mik Jesús shkōrami batsōri kié Galilea e' kkōmik, eṭa wēpa bōl suéitō. E'pa dōr Simón ena iël Andrés. Ie'pa dōr nima klö'ukwakpa. Ie'pa tso' ikla' uyök batsōri a' nima klö'woie.

17 Jesús tō ie'pa a' iché:

—A' shkō ye' ta. A' yueraëyo s'ditsō klö'uk ye' a' ye' ttökataie.

18 E' bet ta' ie'pa tō ikla' tuléat ta' mīyal ie' ta.

19 E' wī'kie Jesús tō Santiago ena iël kié Juan e'pa sué. Ie'pa dōr Zebedeo ala'r. Ie'pa tulur kanō a' ikla' wōyuök. 20 E' wōshā ta' Jesús tō ikiémirak e' ta. Eṭa ie'pa tō iyē méat ikanē mēsopa ta' kanō shūa ta' imīyal Jesús ta.

Jesús tō aknama trë'wëshkar wëm eköl a

(Lucas 4.31-37)

21 Ie'pa demi ká kié Cafarnaúm ee. Eno diwō a' Jesús tkawa judiowak ñi dapa'wo wé a' ta' ie' tō s'wōbla'wémitke. 22 Ie' tō s'wōbla'weke ttë mokī diché ta' taië ese wa. E' kē dōr wēs s'wōbla'uk ttë dalōiēno wa wakpa tō s'wōbla'weke es. E' kueki e' tō wēpa tso' ittök e'pa tkiwēwā. 23 Eṭa ee wëm eköl tso' e' a' wimblu sulusi tso' e' tō iché aṇeule:

24 —A Jesús Nazaret wak, ¿ie be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitu sa' eukwa? Ye' wā be' suule. Ye' wā ijcher tō be' dōr yi dōr batse'r patkē'bitū Skëköl tō e'.

25 Jesús tō wimblu e' uñé:

—İBe' siwā'blōwā, be' e' yōttsa wëm sē a!

26 Wimblu sulusi tō wëm siwā' éwa ta' ianekā taië ta' ie' yéttsa ia.

27 Sulitane tkinewā iweblök ta' iñi chakérak:

—¿Wī dōr i? İIe' s'wōbla'weke ttë pa'alī wa ena diché wa dō wimblupa sulusi kēitō e' yōktsa ta' ittō iutérakitō ekkē!

28 E' bet ta' ie' tē bunekā Galilea kōs a.

Jesús tō Simón yāk bua'wéne

(Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

29 Mik ie'pa e' yélur ñi dapa'wo wé a' ta' Jesús mīa Simón ena Andrés e'pa u' a. Santiago ena Juan mī ie' ta. 30 Ee Simón yāk me'r ká' kī kiri'weke dué dalölō tō, e' ché ie'pa tō Jesús a. 31 Eṭa ie' e' skéwā ta' iklō'wéitō iulā a' ta' ikimé e' tkōkser. E' bet ta' dué dalölō ie' éwa ta' ie' e' kékā ilē yulök ie'pa a' ñē.

Jesús tō taië s'kirirke esepa bua'wéne

(Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

32 Ká tuine diwō míwatke ta' s'kirirke ena wēpa a' aknama tso' esepa kōs debiturak iwā Jesús ska'.† 33 Ká e' wakpa kōs e' dapa'wékā ukkō a. 34 Eṭa ie' tō dué ulitane bua'wéne pē' tso' taië e'pa a. Ñies aknamapa taië trë'wéyalitō. Erë aknamapa wā ijcher yi dōr ie', e' kueki ie' kē wā kawō mēne ie'pa a' ttök.

Jesús tō Skëköl ttë paké judiowak ñi dapa'wo wé a

(Lucas 4.42-44)

35 Ká ñirketke iā ttsettseë, ta' Jesús e' kékā mīa bánet wé kē yi ku' ese ska' ttök S'yé ta. 36 Eṭa Simón ena iwapiepa mīyal ie' yulök. 37 Mik ikuéwāraitō, eṭa ie'pa ie' a' iché:

—Sulitane tso' be' yulök.

38 Erë ie' tō ie'pa iuté:

† 1:32 Diwō e' dōr eno diwō, e' kueki s'kirirke kōs kē dē' ie'pa wā Jesús ska' ñiwe. Ie'pa kē a' kawō ta' kanēblök eno diwō a. Ie'pa a' ta' iñi o' yile tsēmi e' dōr kanē. E' kueki ie'pa tō s'kirirke tsēmi Jesús ska' diwō míwatke e' ukuökī, ekkē eno diwō erkerō e' kueki.

—Mishka ká tso' tsinet tsinet ese a. Nies ee ye' ké Skëköl ttë pakök, eseie ye' dë'bitu.

³⁹ Es Jesús shkë ká tso' Galilea e' kos a ttë pakök judiowak ñi dapa'wo wé kos a, ñies aknama trë'ukyal.

Wëm eköl kiri'weke lepra tö e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

⁴⁰ Wëm eköl kiri'weke lepra tö, e' e' skéwá Jesús o'mik ta ie' e' tkéwá kuchë kī ta iché ia:

—Be' kī ikiane, e' ta be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

⁴¹ Jesús tö ie' sué er siarë wa ta ikéwaitö ulà wa ta iché:

—Tö, ye' kī ikiane. Be' dene batse'r.

⁴² E' wösha ta wëm buanene batse'nene. ⁴³⁻⁴⁴ E' ukuökī Jesús tö ie' a iché:

—Ye' ttö ttsö, i tka be' ta e' kē char yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. I muk Moisés tö a' ka' e' batse'woie e' tsümi më Skëköl a iwà kkachöie.

⁴⁵ Erë wëm miá ta ie' e' kéka i tka ita e' pakök sulitane a. E' kuekī Jesús kē a e' kkayënuwé pé' tso' tajë ese ska'. Ie' kawöta e' tsukat kañika wé kē pé' ku' ese ska', erë ká wa'ñe wakpa datse' ie' ska'.

2

Wëm eköl kraulewá e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)

¹ Ká wekké alé kuökī ta Jesús dene Cafarnaúm. Mik pé' wá ijchenewá tö ie' tkër u a, ² etá tajë ie'pa e' dapa'wé ie' ska' kē chë'kaia weshkë, kē chë'kaia ukkó a ekké. Ie' tso' Skëköl ttë pakök ie'pa a. ³ E' dalewa wëpa döka tkël wá wëm kraulewá kē karka debitu eköl ka'la kī. ⁴ Erë tajë s'tso', e' kuekī kē wes ie'pa tkömi weshkë Jesús ska'. E' kuekī ie' tsaka u tsabata jchéé* ie'pa tö ta iduë

* **2:4** u tsabata jchéé: Ie'pa u tsabata dör kkuëie, e' kī ie'pa shköke.

émirakitö enaë e' a dötsa iski. ⁵ Mik Jesús tö isuë tö mokī ie'pa erblé ie' mik, etá ie' iché ikirirke e' a:

—A alá, i sulu kos wamblébö, e' nuí olone be' kī.

⁶ Erë s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa welepa tulur ee, e'pa ibikeitsè: ⁷ “¿I kuekī wëm wí ttö es? Skëköl ë a se' nuí olo'yarmi. I ché ie' tö e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë.” ⁸ Erë i bikeitsök ie'pa tso' e' suéwá Jesús tö bet. E' kuekī ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿I kuekī a' tö ibikeitseke es? ⁹ Ye' tö s'kraulewá diö bua'wëmine as ishköne, e' ta ¿wes a' tö iklö'wëmi tö ye' kē a inuí olonukiki? ¹⁰ Ye' dör S'ditsö Alá, sú e' tö a' a ikkachè tö ye' wá kawö ta' ká i' a nuí olo'yoie.

Etá ie' tö iché wëm kraulewá e' a:

¹¹ —Be' e' kōka, be' ka'la kōka ta be' yúne u a.

¹² Bet ta ie' e' kéka, ika'la kéka, ta imía sulitane wörki. E' tö ie'pa kos tkiwéwá ta ie'pa tö Skëköl kīkéka tajë ta ichéraitö:

—Kë se' wá iyi wise sūule yës.

Jesús tö Leví kié ittökataie

(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)

¹³ E' ukuökī ta Jesús miáne batsöri kkömik ta pé' e' dapa'wéka ie' ska' ta ie' tö ie'pa wöbla'weke. ¹⁴ Ie' domitkö ta ie' tö inuköl shtökwak Roma wökirpa a e' sué eköl tkër ikaneblöke e' wé a. E' dör Leví dör Alfeo aladulaköl. Ie' tö iché ia:

—Be' shkó ye' ta ye' ttökataie.

Etá ie' e' kéka ta imía Jesús ta.

¹⁵ E' ukuökī Jesús tso' chkök Leví u a. Pé' shköke tsakië Jesús ta, e' kuekī inuköl shtökwakpa ena pé' sulusipa ská tulurñak chkök ie' ena ittökatapa ta. ¹⁶ S'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa welepa dör fariseowakpa. Mik e'pa wele tö Jesús sué tö ichköke pé' esepa ta, etá ie'pa tö ichaké ittökatapa a:

—ǂIók a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwaqpa ta ena pè' sulusipa skà ta?

¹⁷ Jesús tò ittse ta ichéitò iarak:

—Wépa ké kirirku' esepa ké kǂi s'kapeyökwak kiane, eré wépa kirirke esepa kǂi ikiane. Ye' ké dè'bitu wépa e' ttsö tò ie'pa serke yésyèsè esepa kiök. Ye' dè'bitu pè' sulusipa kiök.

ǂI kuekǂi Jesús ttökatapa ké batsöta' (Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

¹⁸ Etökicha ta Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa tso' batsök, etá pè' welepa de Jesús ska' ta ichakérakitö ie' a:

—Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa klépa batsöke. ǂǂI kuekǂi be' ttökatapa ké batsö?

¹⁹ Jesús tò ie'pa iüté:

—Mik s'kiule ulabatsè kéwö tkö'uk, etá ǂwes ie'pa batsömi wém ulabatske e' tso'ia ie'pa ta e' dalewa? Ie' tso'ia ie'pa ta, e' dalewa ie'pa ké batsöpa. ²⁰ Eré ikéwö döraè etá ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' ta ie'pa batsöraè.

²¹ “Ké yi tò datsi' kéchke wöyuepawa datsi'tak pa'alǂi wa, datsi'tak pa'alǂi wöklöneka, e' tò datsi' kéchkela shukuèè ta ikǂi jchèè tajè. ²² Nies ké yi tò vino pa'alǂi tepaka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese kéchke a. Itékasö es, e' ta mik ibacha'nebitu, etá ikkuölit jchèemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami ème. E' kuekǂi vino pa'alǂi tekeka ikkuölit pa'alǂi a.”

Jesús ttökatapa tò trigowö butsé eno diwö a

(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

²³ Etökicha ta eno diwö a, Jesús dami trigo shua ta ittökatapa tò trigowö butsémi ishkörami e' dalewa katè. ²⁴ Fariseowakpa tò ie' a ichaké:

—Sa' ttö ttsö, ǂi kuekǂi be' ttökatapa tso' i ké kéwö ta' wè eno diwö a ese uk?

²⁵ Eré ie' iüté:

—Etökicha ká iaiaè mik David ena iklépa du' bli wa ta ké ie'pa wa ì dami nè, etá ì o' ie' tò ǂe' ké aritsule a' wa Skéköl yékküö kǂi? ²⁶ Mik Abiatar dör sacerdotè kibi, e' kéwö ska' ta David dewa Skéköl wé a ta pan meule Skéköl a e' nêitö ta nies iméitö iklépa a nè. Sacerdotepa è a pan ese kéwö ta' nè. Eré a' éna iane tò ì o' David tò e' ké dör suluè Skéköl wöa.

²⁷ Ie' tò ikǂi ché:

—Eno diwö meneat s'ditsö kimoie, eré s'ditsö ké yöne eno diwö è batseitsök. ²⁸ E' kuekǂi ye' dör S'ditsö Alá, e' wa kawö ta' ichoie tò ì dör buaè ö ì dör suluè wè eno diwö a.

3

Wém ulá siulewa e' pake

(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

¹ Jesús skà dewane judiowak nǂi dapa'wo wé a, ta eè wém tkèr eköl ulá etk siulewa. ² Ie'pa éna ie' kkatok ilè kǂi, e' kuekǂi ie'pa tso' ie' weblök tò wém nè' bua'wémine ie' tò eno diwö a. ³ Ie' tò iché wém ulá siulewa e' a:

—Be' e' köká ta be' e' duöser íe sulitane wöshaè.

⁴ Ie' tò ie'pa a iché:

—ǂǂI kéwö ta' se' a wè eno diwö a: ì buaè ö ì suluè? ǂS'tsatökök ö s'ttökwa?

Eré ie'pa siwa'bléwa ie' yöki. ⁵ Ie' tò ie'pa weblé késik wa. Ie'pa er darèrèè e' tò ie' eriwé. Ie' iché wém a:

—Be' ulá shulöö.

Ta ie' ulá shuléa ta ibuanene. ⁶ Etá fariseowakpa ponemi, e' bet ta ie'pa nǂi dapa'wéka Herodes klépa ta ileritsök Jesús ttowaie.

Tajè pè' tso' batsöri kkömik

⁷ Etá Jesús miá ittökatapa ta batsöri kkömik ta tajè Galilea wakpa miyal ie' ta. ⁸ Nies pè' tso' tajè eè datse Jerusalén ena Judea ká malepa a. Nies ie'pa datse Idumea ena Jordán wishet

ena ká wé Tiro ena Sidón atē ee. Ie'pa tō ì kōs weke Jesús tō e' ttē ttsē' e' kuēki ie'pa de iweblōk. 9-10 S'kirirke taiē bua'wétke Jesús tō, e' kuēki imalepa taiē e' uyōkeka ie' kī ikōkwa. E' kuēki ie' tō iché ittōkatapa a tō kanò tsúbitu tērtke dō' ie'pa tō ye' tuēwa darērē.

11 Mik wépa a wimblupa sulusi tso' esepa tō ie' sué, etā ie'pa e' tulélur kuchē kī ie' wōa ta iārkerak: —jBe' dōr Skēkōl Alà!

12 Erē ie' tō ie'pa a iché kēsik wa: —jKē ye' ttē pparka!

Jesús tō ittekōlpa tsá dabom eyōk kī bōl e'pa shushtë

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

13 E' ukuōki ta Jesús mía kabata a. Etā wépa kiane ie' kī kiè, e'pa kiéitō ta ibiterak ie' ska'. 14 Ie' tō ie'pa shushtë dabom eyōk kī bōl shkōk ie' ta ena patkēmi ie' ttē pakōk. E'pa kiè mékaitō ittekōlpa tsá. 15 Ie'pa a diché méitō aknama trē'ukyal. 16 Ie'pa kiè i' es: Simón, e' kiè mékaitō Pedro; 17 Santiago ena iēl Juan, e'pa dōr Zebedeo aladulakōlpa, e'pa kiè skā mékaitō Boanerges (kiè e' wā kiane chē “wépa dōr wes alá es”); 18 Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás ena Santiago dōr Alfeo alá; ena Tadeo, Simón Celote, 19 ena Judas Iscariote tō Jesús wōmekettsa aishkuō ta ibolōkpa a e'.

Jesús ena Beelzebú

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

20 E' ukuōki ta Jesús dewa u a ittōkatapa ta. Etā taiē pē' ñi dapa'wékane kē wa ie'pa chko ekkē. 21 Mik Jesús yamipa ekka wa ijchēnewa tō wes ie' tso', etā ie'pa de itsukmi iyērke tō ie' alīneka e' kuēki.

22 Ñies s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa datse Jerusalén e'pa tō Jesús chéi' es: “Beelzebú dōr bē' e' tō wēm wī éna ká chōwéwa, e' diché wa ie' tō aknama trē'wekeyal.”

23 Etā Jesús ikiéttarak ta ikleítō iarak i' es: “¿Wes Satanás e' trē'ùshkarmi? 24 S'serke ká etkē kī e' ñi blabatsélor ñippōk ñita, kē wōklōr, e' ta ie'pa wákpā mir wa'k ēme. 25 Ñies ñi yamipa e' kēka ñippōk ñita, kē wōklōr, e' ta ie'pa mir wa'k ēme. 26 Es ñies Satanás klépa mú ñi blabatsélor ñippōk ñita, e' ta idiché wōarwami ta ierdawarak.

27 “Kē yi mi'pawa wēm diché taiē ese u a ie' íyi ekiblōk kam ie' tō iwák maūwa e' yōki. Es ēme íyi ekiblēmi.

28 “Mokī ye' tō a' a iché tō ì sulu kōs wambleke a' tō, ñies Skēkōl cheke a' tō sulu kōs e' nuí olo'yèmiitō a' kī. 29 Erē yi isie tō Wikōl Bats'e'r ché suluē, ese kē kī inuí olorpa, itso' ikī kekraē.”

30 Ie'pa iyē' tō wimblu sulusi tō ie' éna ká chōwéwa e' kuēki Jesús tō e' ché ie'pa a.

Jesús mi ena iēlpa de iweblōk

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

31 E' ukuōki ta Jesús mi ena iēlpa ena ikutapa e'pa debitu ie' yulōk, erē ie'pa kē dē'wa weshkē. Ie'pa tō ikiōk patkē. 32 Pē' tulus ie' pamik e'pa tō iché ia:

—Be' mi ena be' ēlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblōk.

33 Ie' iūtē:

—¿Yi dōr ye' mi ena ye' ēlpa ena ye' kutapa?

34-35 Wépa tulus ie' pamik e' suéitō ēk ta ichéitō:

—Yi isie tō ì kiane Skēkōl kī ese wé, ese dōr wes ye' ēl ena ye' kutā ena ye' mi es. E' kuēki ie'pa ikkēpa dōr wes ye' mi ena ye' ēlpa ena ye' kutapa es.

4

Tē kuatkōkwak ttē

(Mateo 13.1-9; Lucas 8.4-8)

1 Etōkicha ta Jesús s'wōbla'wémitke batsōri kkōmik. Pē' dapanē taiē ipamik, e' kuēki ie' e' iéka kanò tkērki tsinet ese etō a. Eē ie' e' tkésēr ie'pa wōbla'uk. Ie'pa kōs atē batsōri

kkömik ie' ttö ttsök. ² Eë ie' ttö tte tsakïë kleë ie'pa a iwöbla'woie, e' et dör i' es: ³ "A' tö ittsö. Etökicha ta wëm eköl mía të kuatkök ppé ululu ëme* ⁴ Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. ⁵ Ditsöwö wele anewa áklo a wé íyök kè ta' tajë ese ska'. Íyök kè ta' tajë, e' kuekï bet ta itskine. ⁶ Erë kè iwí kicha ta' tajë, e' kuekï mik diba aneká ikï, eta isinewa. ⁷ Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka ikï, kè wöne. ⁸ Erë ditsöwö wele ane íyök bua' bua' kï ese tskine talane wöne buaë. Wele wöne döká dabom mañayök (30) elka elka, wele dabom teryök (60), wele cien eyök (100)."

⁹ Eta ie' tö ie'pa a iché: "¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!"

Í kuekï Jesús tö s'wöbla'weke kleaule

(Mateo 13.10-17; Lucas 8.9-10)

¹⁰ Mik Jesús atë dur ekörla, eta ittökataka dabom eyök kï bül ena iklépa welepa skà de ie' ska' ta ichakerakitö ia:

—Ttè wà kleébö, ¿ima e' wà dör?

¹¹ Ie' ie'pa iuté:

—"Í blúie Skéköl tso' e' tté bléulewa, e' kéwö meneat a' a iwà jchenoie. Erë pé' tso' tajë kè éna ye' tté klö'wak, esepa a ye' ikleeké ¹² as ie'pa tö iweblö je', erë kè ie'pa a iwà wër, ñies as ie'pa tö ittsö je', erë kè ie'pa a iwà ar as kè ie'pa er mane'ù ta inuì kè olor ie'pa kï."†

Të kuatkökwaq tté e' wà paké Jesús tö

(Mateo 13.18-23; Lucas 8.11-15)

¹³ Eta ie' tö ie'pa a iché: "Ttè kleéyö ñe' wà kè ane a' éna, e' ta ¿wes a' éna imalepa wà armi? ¹⁴ Wé tö ditsöwö kuatké, e' dör wé tö Skéköl tté pakeke ese. ¹⁵ Pé' welepa tso' e'pa ta itkómi wes ditsöwö

arwa ñala kï es. Esepa tö Skéköl tté tse erë bet Satanás de iska' ta Skéköl tté yéttsa ier a. ¹⁶ Welepa skà ta itkómi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tö Skéköl tté tse ta iklö'wérakitö tse'ne buaë wa. ¹⁷ Erë ie'pa kè wí kicha ta' tajë, e' kuekï ie'pa tö iklö'wé ekuölö è. Mik ie'pa weinemitke Skéköl tté kuekï, eta ie'pa anemine bet. ¹⁸ Welepa skà ta itkómi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tö Skéköl tté tse, ¹⁹ erë ie'pa tö iyi tso' ká i' kï ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl kï ena i skà tso' ká ikï tö s'ttsé'weke buaë ese kï. Ese kos tö Skéköl tté kui'wéwa ie'pa er a ta kè idé'ttsa buaë wes ikiane es. ²⁰ Erë welepa skà ta itkómi wes ditsöwö arwa íyök bua' bua' kï es. Esepa tö Skéköl tté tse ta iklö'wé ta iwà dettsa buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes iyi kuá wör buaë es. Wele wöne döká cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30)."

Bö'wö tté

(Lucas 8.16-18)

²¹ Eta ie' tö iché iarak: "Kè yi tö bö'wö tskepaka ta ibléwaitö kalkuö dikia ö ka' dikia. E' skéie itkekekaitö kákke ká ñi'woie. ²² Es ñies kè i ku' bléulewa kè jchenukwa aishkuö ta. Ese kos kkayërdaë. ²³ Yi éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!"

²⁴⁻²⁵ Ñies ichéitö: "Yi e' yuak buaë ye' tté wa, ese a ikï meraëyö as iéna iwà ar buaë. Erë yi kè e' yuak ye' tté wa, ese yöki i bikeitseitö tö ane ie' éna, ese kos yërdattsane. E' kuekï i cheke ye' tö a' a e' kukueblö. A' tö iwé es, e' ta a' éna iarimi buaë, ñies Skéköl tö a' kimerae as ikï ar a' éna."

Íyi kuatké tté

²⁶ Ñies Jesús tö iché: "Í blúie Skéköl tso' e' ta itkóke wes itkó iyiwö kuatké wëm eköl tö ese ta es.

* 4:3 të kuatkök ppé ululu: Ie'pa wöblar të kuatkök wö ppélur të kos e' kï. † 4:12 Isaías 6.9-10

Ie' tō ikuatké tē kī 27 tã iméat bërë. Ká bit ekké ie' kapökewã nañewe, ñiwe tã ie' tĩrke tã iyi kuatkéitō e' tskine, talane erë ie' kē éna iane tō wes itskine wes italane. 28 Íyök è tō itskeke. Kewé ikua tskine, e' ukuökí tã iwörkuane, e' ukuökí tã iwöne. 29 Mik ikéwö de shtë, etã wëm míã ishtëkã.”

Mostaza wö tté
(Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)

30 Ñies Jesús tō iché: “Í blúie Skéköl tso' ¿wes e' dör? ¿Ttè wé wa ye' tō ikleëmi? 31 E' dör wes mostaza wö tkësö es. E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikíã. 32 Erë mik ikuatkënewã, etã italar íyi kuá tsitsir ulitane tsatã. E' ulã dökã wí'wíë, e' tsakã dù u yuöke.”

33 Es Jesús tō ie'pa a ikleé taië wes ttè i' es dö wé ie'pa éna iane ekké. 34 Ie' kē wã ì pakane ie'pa a kē kleaule. Erë iwã kos pakekeneitō ittökåtapa a bánet kē kleaule.

Siwã' taië e' wöklö'wé Jesús tō
(Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)

35 E' tsáli mik kã tuine, etã Jesús tō iché ittökåtapa a:

—Mishka batsöri wíshet.

36 Pë' tso' taië e'pa méarakitō tã ie' iékarak kanò a Jesús tso' e' a tã imíyal. Kanò skã mirwã ie'pa tã tseë. 37 E' bet tã siwã' bitsineka taië tō di' uyékã taië e' tō kanò wã iekeka.

38 Erë ie' kapöme'r kanò ñak a wökir kata kí, eë ittökåtapa ie' tĩ'wékã tã iché ia:

—¡A s'wöbla'ukwak! ¿Se' duökelur e' kē kí be' tkine?

39 Etã ie' e' kékã tō siwã' uñé tã iché di' a:

—¡Be' e' shtëwã bër!

Etã siwã' wöklöne di' wöklöne míãne alamië. 40 Etã ie' tō ittökåtapa a iché:

—¿Í kuekí a' suane sekké? ¿Kãm a' erblö ye' mik?

41 Ie'pa kí tkinewã taië tã ñi chakékã:

—¿Yi dör wëm wí? ¡E' ttö dalöieke siwã' tō di' tō!

5

Wimblu sulusi trë'wéyal Jesús tō
(Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-29)

1 Ie'pa demi batsöri wíshet kã kiè Gerasa* eë. 2 Mik Jesús e' yéttsã kanò a, etã wëm eköl a wimblu sulusi tso' e' yéttsã de Jesús ska'. 3 Wëm e' serke pö kē a. Kē imonukwã tabechka kichaie wa i wa. 4 Tseë imonere iulã a ena iklö a tabechka kichaie wa erë ibatséloritō. Kē yi diché tã' wë' iwöklö'woie. 5 Ñië nañeë ie' shköke pö a ena kabata a arke taië, ñies ie' e' shká'uke ák wa. 6 Erë mik ie' tō Jesús suë kamië, etã ie' tunebitü e' tkésér kuchë kí Jesús wö shaë 7 tã ichéitō ia aneule:

—¡A Jesús, be' dör Skéköl dör íyi ulitane tsatã e' Alà! ¿Iök be' de ye' tsiriük? ¡Ye' kköchöke be' a Skéköl wörkí tō kē ye' we'ikar!

8 Jesús tō ie' a ichétke: “¡A wimblu sulusi, wëm se ówa!” E' kuekí ie' tō iché Jesús a es.

9 Etã Jesús tō ie' a ichaké:

—¿Íma be' kiè?

Ie' iüté:

—Ye' kiè Taië Wakpa, sa' dör taië e' kuekí.

10 Etã ikköchöke taië Jesús a: “Kē sa' patkar kamië.” 11 Eë tsinet kabata kuli' a taië köchi iëter chkök. 12 Etã aknamapa kköché ie' a:

—Sa' patkömi köchi a. Kawö mú sa' a e' tiükwã ie'pa a.

13 Etã ie' tō kawö mé iarak tã wimblupa sulusi e' yélur wëm e' a tã ie' tiéwarak köchi a. Köchi ekképa dökã mil böyök ulatök (2.000). Etã köchi poneka tunemirak kã spé mik brutolonemi batsöri a tã eë iduolur.

* 5:1 Gerasa: Yëkkuö kéchke wele tō kã e' kiè Gadara ö Gergasa. Mateo 8.28 saü.

¹⁴ Köchi kk'ö nukwakpa tkayalmi ta itte ppékarakitö ká e' wa'ñe a. Tajë pè' de iweblök. ¹⁵ Mik ie'pa de Jesús ska' ta wëm a aknama bak e' suérakitö. E' tkër datsi' iéne éna ká anene buaë, e' tò ie'pa suawé. ¹⁶ Wépa tò i tka wëm a aknamapa bak e' ta ena köchi ta e' sué, e'pa tò ipakéne imalepa a. ¹⁷ Eta ie'pa kköché Jesús a: "Be' e' yottsá ká i' a, be' yú bánet."

¹⁸ Mik Jesús dene kanò a ta wëm a aknama bak, e' kköché ie' a: "Ye' shkakmi be' ta." ¹⁹ Erë Jesús kè wá ikéwö mène ie' a. Ie' iché ia:

—Be' yúne be' u a be' yamipa ska'. Ì buaë wé Skéköl tò be' a ena wës ie' tò be' sué er siarè wa, e' kòs pakò ie'pa a.

²⁰ Eta wëm míá ta ì wé Jesús tò ie' a e' pakéitö ká tso' Decápolis e' wakpa a. Ie'pa kòs tkinewá ittsök.

Jesús tò Jairo alà busi shké'wékane ñies alaköl bua'wéneitö eköl

(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

²¹ Mik Jesús dene kanò kí batsöri iqshet, eta batsöri kkömik tajë pè' e' dapa'wéká ie' ska'. ²² E' dalewa wëm debitü eköl kiè Jairo. E' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Mik ie' tò Jesús sué, eta ie' e' téwá wöwakköt Jesús wörki ²³ ta ikköché tajë ie' a:

—Ye' alà busi duökewatke. Be' shkó ulà mukká iki as ibuarne ta iserne.

²⁴ Eta Jesús míá ie' ta. Tajë pè' dami Jesús ta e' tèrdami ie' mik. ²⁵ E' shuá alaköl dami e' du'mi alakölpa duè wá e' kí duas de dabom eyök kí bök (12). ²⁶ Tajë ie' weine s'kapeyökwakpa ulà a ena ì kòs tso' ie' wá e' ewéwaitö yës ie'pa kí, erë kè ibuanene, e' skéie imir wa'k ème. ²⁷⁻²⁸ Ie' wá Jesús tté tséule e' kuekí ie' ibikeitsé: "Jesús datsi' bata è kéwáyö e' ta ye' buanene." E' kuekí ie' e' skéwá Jesús tsj kker pè' shuá ta idatsi' kéwáitö. ²⁹ E'

bet ta ipé wöklöne ta ie' ittsé e' kí tò ibuanene. ³⁰ E' bet Jesús ittsé tò ilè tka ie' diché wa, e' kuekí ie' tò pè' tso' ipamik e' kòs sué èk ta ichakéitö ia:

—¿Yi tò ye' datsi' ké?

³¹ Ittökatapa tò ie' a iché:

—¿Kè be' wá isune tò tajë ie'pa tèrdami be' mik? Ta wës be' tò ichaké: "¿Yi tò ye' ké?"

³² Erë ie' tò wépa tso' ipamik e'pa kí weblé ia isuöie tò yi ie' ké. ³³ Alaköl buanene e' painéka tajë suane wa. Ì tka ie' ta e' ane ie' éna, e' kuekí ie' debitü e' tkéwá kuché kí Jesús wörki. Ì kòs tka ie' ta e' chékaia yèsyèsé. ³⁴ Eta Jesús ie' a iché:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' tò be' bua'wéne. Be' yúne bèrè. Be' buanene.

³⁵ Ie' ttökeia alaköl ta e' dalewa wélepa bité Jairo u a e'pa wá ibiyö de Jairo a ta ichéitörak:

—Be' alà busila blènewatke. ¿Iök s'wöbla'ukwak tsiriwèiabö?

³⁶ Erë ì cheke ie'pa tò e' kè kí Jesús tkine. Ie' tò Jairo a iché:

—Kè be' tkinuk. Be' erblö ye' mik è.

³⁷ E' ukuökí ta ie' míá Jairo u a. Pedro ena Santiago ena Santiago èl kiè Juan e'pa è mí ie' wá, kè ie' wá yi skà mine e' ta. ³⁸ Mik ie'pa demi Jairo u a, eta tajë pè' dapaneka e' tröke iúke tajë siarè. ³⁹ Jesús dewá weshké ta ichéitö ie'pa a:

—¿Ì tso' a' aláuk? ¿Ì kuekí a' iúke? Busila kè du'wá, ikapöme'r è.

⁴⁰ Eta ie'pa tò ie' wayué ena ijañeitsé, erë ie' tò ie'pa ké e' yökulur. Eta alà yé ena imi ena wépa de ie' ta, e'pa è mí ie' wá e' ta úshu a wé alà nu me'rka ee. ⁴¹ Ie' tò iulà klö'wéwá ta ichéitö ia:

—Talíta kum. (tté e' wá kiane ché: "A tayéla, ye' be' a iché, be' e' kóká.")

⁴² E' bet ta busila e' e' duéka shké'ka ta ishkémi. E' tò ie'pa tkiwéwá tajë. (Tayé e' kí duas tso' dabom eyök kí bök.) ⁴³ Erë Jesús tò

ie'pa a iché: "Í tka i' e' kě char yi a." E' ukuökj ta ie' iché: "Alà se tiö."

6

Jesús dene Nazaret

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

¹ E' ukuökj ta Jesús e' yéttsa ká e' a mía ittökatapa ta iwák ká a. ² Mik eno diwö de, etá ie' tó s'wöbla'wémitke judiowak ñi dapa'wo wé a. Taië pè' daparke eë. Mik ie'pa tó ie' ttö ttsé, eta itkirulune ta ñi chakérak:

—¿Wé ie' e' yué tté taië wa? ¿Wes ie' ulà de tté buaë jskië ese ska'? ¿Wes i kě or yi a ese wéitö? ³ ¿Ie' kě dör kaltak kanéukwak bak kaneblok íerö e'? ¿Ie' kě dör María alà? ¿Ie' kě dör Santiago, José, Judas ena Simón e'pa èl? ¿Ñies ie' kutapa kě serku' se' shua?

E' kuekji kě ie'pa erblène ie' mik. ⁴ Erë ie' tó iché iarak:

—Ká wa'ñe Skéköl tteköl dalöiërta', erë iwák ká ki ena iyamipa shua ena iwák u a eë kě idalöiërta'.

⁵ Eë iekkë ta i kě or yi a ese kě one ie' wa. Ie' ulà méka welepa kirirke esepa ki ta ibuanerak, erë e' kě dör taië. ⁶ Ká e' wakpa kibiiepa kě erblène ie' mik, e' tó ie' tkiwéwa.

Jesús tó ittökatapa patkémi s'wöbla'uk

(Mateo 10.5; Lucas 9.1-6)

E' ukuökj ta Jesús mía ká tsitsirpa tso' tsinet ese a s'wöbla'uk. ⁷ Ie' ttökatapa dabom eyök ki böl e'pa kiéitö ta ipatkémirak böl böl. Ie' kawö mé iarak wimblupa sulusi tré'woyal. ⁸ Ie' tó iché iarak:

—Kě i tsarmi, shko kéli e' è tsúmi. Sku' kě tsarmi, chkö kě tsarmi, inuköl kě tsarmi. ⁹ Klökkuö ena datsi' iömi, e' è mik a' mi'mi, erë datsi' ki kě tsarmi.

¹⁰ Ñies ie' iché ia:

—Mik a' dewa u wele a, etá a' e' tsuat eë dö mik a' mía ká banet ekkë. ¹¹ Ká wele wakpa kě wa a' kinewa buaë ö kě ki a' kapaköke

e' kiane ttsé, e' ta a' e' yölor eë ta kapo tso' a' klöttö mik e' ppöö. E' tó ie'pa a ikkacheraë tó ie'pa dör Skéköl bolökpa.

¹² Etá ittökatapa míyal s'pattök i' es: "A' er mane'ü Skéköl a." ¹³ Ñies ie'pa tó aknama tré'wéyal taië. Ñies taië s'kirirke esepa ki ie'pa tó kiö té ta ibuanenerak.

Juan S'wöskuökwak kötewa

(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)

¹⁴ Etá Jesús tté buneka ká wa'ñe, e' kuekji itté ttsé ñies blu' kië Herodes e' tó. Welepa tó icheke:

—Jesús dör Juan S'wöskuökwak shkenekane e', e' kuekji ie' wa diché tso' i kě or yi a ese woie.

¹⁵ Welepa skà tó icheke:

—Ie' dör Skéköl tteköl bak kië Elías e' shkenekane.

Welepa skà tó icheke:

—Skéköl tteköl idir wes Skéköl ttekölpa ia'chki es.

¹⁶ Erë tté ekkë ttsé Herodes tó ta ichéitö:

—Ie' dör Juan kuli' tökök patké' ye' tó e' shkenekane.

¹⁷ Herodes tó iché es ie' tó Juan S'wöskuökwak klö'ukwa patké' wötewa s'woto wé a Herodías kuekji. Herodías dör Herodes èl kië Felipe e' alaköl, erë Herodes sene'wa ie' ta. ¹⁸ Erë Juan tó iyë' Herodes a: "Kě be' kawö ta' senuk be' èl alaköl ta. E' wa be' tso' tté dalöiëno dalöseukwa."

¹⁹⁻²⁰ E' kuekji Herodías uluneka Juan ki ta ie' ki ikiane ttewa. Erë Herodes wa ijcher tó Juan dör wëm yesyésë ena batse'r ese, e' dalöiekeitö taië, e' kuekji ikkö'nekeitö. Ie' tó Juan kapaköke e' ttseke er bua' wa, erë kě iëna iane i wëmiitö. Ie' tó Juan dalöieke es, e' kuekji Herodías kě a wes Juan or. ²¹ Erë mik Herodes tó iduéswo kėwö tkö'weke, etá Herodías isué wes iulà dömi Juan ska'. Herodes tó ikueblupa ena iñippökwapka wökirpa ena wépa dalöiërta' taië serke Galilea esepa kiéttsa ikéwö

tkö'uk. ²² Mik ie'pa tso' ikéwö tkö'uk, etä Herodías alà busi dewä tã iklöté ie'pa wörki. E' wër buaë Herodes ena imalepa tso' chkök ie' tã, e'pa wa, tã ie' iché tayë busi a:

—Ï kiane be' kî e' kiö ye' a tã ye' tã be' a imeraë.

²³ Etã ie' tã iché iã ttè mokî wa Skëköl wörki sulitanë kukua:

—Ï kos kiëbö ña, e' mekeyö be' a. Kã kos wökirie ye' tso', e' kiö ña tã e' merayö be' a shushaë.

²⁴ Etã tayë busi mía, tã imì chakéitö:

—¿Ï kiëyö?

Tã imì iüté:

—Juan S'wöskuökwak wökir kiö ia.

²⁵ Ie' míane bet blu' tkër eë tã iché ia:

—Ye' kî ikiane tã írö Juan S'wöskuökwak wökir tsúbitü ña kulè' a iwà kkachöie tã mokî ittëwarakitö.

²⁶ Etã blu' erianekã tajë, erë ie' tã ittë métkë s'kiule tso' e'pa kukua, e' kuëkî kë ie' a ionuk wës. ²⁷ E' kuëkî bet ie' tã ñippökwak patkémi eköl Juan wökir tsuk. Etã ñippökwak mía s'wöto wé a tã Juan kuli' téë, ²⁸ tã iwökir tsébitü kulè' a méitö tayë busi a, tã tayë busi tã imé imì a.

²⁹ Mik Juan ttökatapa wa ijchenewã tã ie'pa debitü inü kökka tsémi wötëwa.

Pë' döka mil skeyök e'pa tié Jesús tã

(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

³⁰ Mik Jesús ttekölpa tsá e'pa dene ie' ska', etã ì kos wé ie'pa tã ena ì kos wa ie'pa s'wöbla'wé e' pakéraitö ie' a. ³¹ Pë' datse tajë míyal iské datsene kë wa ie'pa chkoiaë ekkë, e' kuëkî ie' iché ittökatapa a:

—Mishka enuk bánet wé kë yi kü' ese ska'. ³² Etã ie'pa míyal bánet kanö kî wé kë yi serkü' ese ska'. ³³ Erë ie'pa míyal e' sué pë' tã tajë ñies pë' tã isuéwa tã ie'pa e'

idir. Etã pë' kos serke eë e'pa míyal tuneule ipanuk wé ie'pa irirke eë demi kewë. ³⁴ Mik Jesús e' yéttsã kanö a, etã pë' tso' tajë ipanuk e' suéitö. Ie'pa wër ie' wa wës obeja kë kkö'nukwak tã es, e' kuëkî ie'pa suéitö er siarë wa. Etã ie' e' kéka ie'pa wöbla'uk ttè kuã'kî kuã'kî tajë wa. ³⁵ Kã detke tsáli tã, ittökatapa de ie' ska' tã ichéraitö ie' a:

—Kã de tsáli, kë yi serkü' ie'. ³⁶ Ie'pa yuömi as ie'pa mi' pë' serke tsinet ena kã tso' tsinet ese ska' ilë tauk ñë.

³⁷ Erë ie' tã ie'pa iüté:

—Ie'pa tiö a' tã.

Ie'pa iüté:

—¿Be' kî kiane tã sa' mi' chkë tauk ie'pa tioie? Chkë ekkë tuoie inuköl kiane s'kanëblömi dö kã cien böyök e' skë ekkë.

³⁸ Ie' tã ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wã pan tso'? A' yú iwe-blök.

Ie'pa dare iweblök tã ichéitö ia:

—Pan tso' skël ena nima bötö.

³⁹ Etã ie' tã iché ie'pa a:

—Pë' kos kö e' tulöksër ta'tsi kî erule erule.

⁴⁰ Etã pë' e' tulésër cien eyök, welepa e' tulésër dabom skeyök.

⁴¹ E' ukuökî tã ie' tã pan skël ena nima bötö e' klö'wé tã ikã sué kã jai a tã wëstela chéitö Skëköl a.

E' ukuökî tã ie' tã pan ena nima blaté tã iméitö ittökatapa a as ie'pa tã iwatiö pë' kos a.

⁴² Ie'pa ulitane chké de wë'. ⁴³ Pan ena nima bata atë e' shtéraitö iëne döka kköla dabom eyök kî bök.

⁴⁴ Wëpa këchkepa chké esepa döka mil skeyök (5.000).

Jesús shkë di' kî

(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

⁴⁵ E' ukuökî tã Jesús tã iché ittökatapa a: "A' e' iökã kanö a, a' yúshkatke ye' yökî kewë batsöri wishët Betsaida kker." Ie' tã iché pë' malepa a: "A' yú a' u a." ⁴⁶ E' ukuökî tã ie' mía kabata a ttök S'yë tã. ⁴⁷ Kã tuine tã kanö demi

batsöri shushaë. Ie' e' tséat ekörla ká sí kǐ. ⁴⁸ Ie' tō isué tō ie'pa kaneblöke darèrè kanò patkoie siwa' bitsirke ie'pa kke wöiá e' kuekǐ. Ká ñirketke ta ie' mia ie'pa ska' shkörami di' kǐ. Ie' tkökemitke tsinet ie'pa o'mik. ⁴⁹⁻⁵⁰ Erè mik ie'pa isué tō ie' shkōdatse di' kǐ, etá ie'pa ibikeitsé tō wimblu idir, e' tō ie'pa tkiwéwa tajé ta ianekarak. Erè bet ta ie' iché ie'pa a:

—jA' er kuú! jKě a' suanuk! Ye' idir.

⁵¹ Etá ie' e' iéka kanò a ta siwa' wöklöne. Ie'pa tkirilune tajé iweblök. ⁵² Ie'pa er dör daloie, e' kuekǐ Jesús tō pé' tajé dē' pan skel ē wa, e' wà kē dē'wa ie'pa er a. E' kuekǐ ie'pa tkirilune tajé ekkē.

Jesús tō s'kirirke bua'wé Genesaret

(Mateo 14.34-36)

⁵³ Itkattarak batsöri wishet demirak Genesaret ta eë kanò meúwarakitö. ⁵⁴ Ie'pa e' yélur kanò a ta e' wöshá ta pé' tō Jesús suéwa tō ie' idir. ⁵⁵ Etá itunerak ká e' wa'ñe ibiyö chök. Mik pé' tō ittsé, etá ie'pa tō s'kirirke tsémi wé ittsérakitö tō Jesús tso' eë. ⁵⁶ Ká wa'ñe wé ie' mir, wé s'tso' tajé ö bërèbèrè, etá pé' tō s'kirikepa tulekeser ñala shaë ta ikköchökerak ie' a tō ie'pa a idatsi' bata ē mú kèwa. S'kirirke kos tō iké, esepa buanene.

7

Ì tō se' ia'wèmi ñáie

(Mateo 15.1-20)

¹ Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa datse Jerusalén e'pa debitu Jesús ska'. ² Mik ie'pa tō isué tō Jesús ttökåtapa welepa chköke ulá kē paköule, etá e' kǐ ie'pa tō icheke suluë. ³ (Fariseowakpa ena judiowak malepa kos tō ie'pa yépa bak e' ser klö'wé darèrè. E'

kuekǐ kē ichkötá'rak kē ulá paköule wes ie'pa a imeneat es. ⁴ Mik ie'pa dare khewö taúk, etá kē ichkötá'wa kam ulá pakör e' yökǐ. Es ie'pa wá iyi ese skà tso' tajé dalöiëno. Ñies tka', kulè', ù, ka' ekképa kos pakueke ie'pa tō.) ⁵ E' kuekǐ fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tō Jesús a ichaké:

—¿Ì kuekǐ be' ttökåtapa kē tō se' yépa bak e' ser e' ttè dalöië? ¿Iök ichkörak ñá ulé wa?

⁶ Ie' tō ie'pa iüté:

—Buaë Isaías tō a' e' ö sulu e'pa yé' mik ie' tō iyé':

'Skököl tō iché: Pé' ikképa tō ye' dalöië kkö ē wa, erè ie'pa er tso' kamië ye' yökǐ.

⁷ È ichökle ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalöiök.

Ttè wa ie'pa s'wöbla'weke e' dör s'ditsö ttè dalöiëno è.*

Es Isaías tō iyé'at.

⁸ A' tō Skököl ttè watéttsá s'ditsö ser e' ttè dalöioie.

⁹ Ñies ie' iché iarak:

—Skököl ttè dalöiëno e' méat a' tō bānet a' wákpa ser e' ttè dalöioie.

¹⁰ Moisés tō iyé': 'A' yé ena a' mi e'pa dalöiö.† Ñies ie' tō iyé'at:

'Yi tō iyé ö imì ché suluë ese wák wömerdattsa ttéwa.‡ ¹¹ Erè a' icheke tō se' a' iyèrmi s'yé a' ö s'mi a' i' es:

'Ì kos tso' ye' wa, e' dör corbán' (e' wà kiane ché tō imeulettsa Skököl a\$). E' kuekǐ kē ye' a' a' kimenuk

ì wa. ¹² Ñies a' tō icheke tō yi isie e' ché, ese kē kawötaiá iyé ö imì kimuk. ¹³ Es a' wákpa ser e' ttè wa a' tō s'yueke, e' iüté wa a' tō Skököl ttè

dalöiëno e' dalöséwekewa. Ì sulu ese skà wambleke a' tō tajé.

¹⁴ E' ukuökǐ ta ie' tō pé' tso' eë e'pa kié ta ie' iché iarak:

—A' ulitane tō ye' ttö ttsö, iwà anú a' éna. ¹⁵⁻¹⁶ Ì ñeke a' tō e' kē tō a' ia'wépa ñáie Skököl wöa. Erè ì sulu

* 7:7 Isaías 29.13 † 7:10 Éxodo 21.17 ‡ 7:10 Levítico 20.9 § 7:11 meuletke Skököl a: Ie'pa tō iché es, erè ie'pa ulá a' itso'ia e' wakanewèmi ie'pa tō wes ie'pa kǐ ikiane es.

wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'weraē ñáie.*

¹⁷ Mik ie' tō pē' méat dewa wəshkə, etā ittōkatapa tō ì kleé ie' tō e' wà chaké ie' a. ¹⁸ Ie' tō ie'pa iüté:

—¿Ñies a' kē éna iwà ane? ¿A' kē éna iane tō ì kōs ñekewasō e' kē tō s'ia'wepa ñáie? ¹⁹ Ì kōs ñekewasō e' kē mi'ku'wə s'er a, e' mi'kewa s'ñawi a e' ukuōkij tā iwekettsasō. E' kuəkij e' kē tō s'ia'wepa ñáie.

(Ttē e' wa ie' kij ikiane chē tō chkē ulitane dōr batse'r.) ²⁰ Ñies ichéitō:

—Ì sulu wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'weraē ñáie. ²¹ Ì sulu bikeitseke a' tō, trē, akblē, s'ttēwə, ²² senewəbak dalōsəwəwə, o'ka iyi kkeché, ì kōs sulu wamblē, s'malepa wōyuē, s'malepa wōrieikē, ukyēne, ñi chē suluē, e' tsaṭə, ì kōs dōr yēsýēsē ese watēttsə, ²³ iyi ese kōs tskirke a' er a e' tō a' ia'weraē ñáie.

Tayē ekōl kē dōr judiowak e' erblē Jesús mik

(Mateo 15.21-28)

²⁴ E' ukuōkij tā Jesús miá ká kiē Tiro e' kker. Eē ie' e' tsəat yile ska'. Ie' kē kij ikiane tō yi wə ijcherwə tō ie' tso' eē; erē kē ie' a e' blēne. ²⁵ E' bet busilā ekōl a wimblu sulusi tso', e' mi wə ijchenewə tā imiá tā ie' tkéwə kuchē kij ie' wōrkij. ²⁶ Alakōl e' kē dōr judiowak, e' dōr ká kiē Sirofenicia e' wak. Etā ikkōché ie' wōa:

—Aknama tso' ye' alà busi a e' trē'úshkar.

²⁷ Erē ie' tō iché ia:

—Kē idōr buaē ala'rla chkē yēttsə mè chichi a. E' kuəkij əs ye' ala'r chkö kəwe.

²⁸ Erē tayē tō ie' iüté:

—A kēkəpa, e' yēne; erē s'ala'r chköke e' kamulē darke iskij ese ñeke chichi tō.

²⁹ Jesús tō ie' a iché:

—Buaē be' iüté, e' kuəkij be' yúne bērē. Aknama trēneshkartke be' alà busilā a.

³⁰ Mik alakōl e' demine u a, etā ilà busilā kuéitō kə' kij. Aknama kē ku'ia ie' a.

Wēm ekōl kukuō kē wattsēr e' bua'wé Jesús tō

³¹ Jesús e' yēttsə Tiro tkami Sidón demi Galilea batsōri Decápolis kker.

³² Eē pē' wə wēm debitu ekōl ie' ska' e' kē kukuō wattsēr ena kē tto buaē. Ie'pa tō ikié Jesús a: “be' ulà múka iki əs ibuarne.” ³³ Jesús wə imítser bānet wé kē yi ku' eē, tā iulatska tiéwə wēm kirirke e' kukuōuk bōk a tā iwiri wa iku' kéwə. ³⁴ E' ukuōkij tā ká suéitō ká jai a, isiwə' tkéka tā ichéitō wēm a:

“¡Efatá!” (e' wə kiane chē ie'pa tō wə: “¡Kukuō shubunú!”)

³⁵ E' bet tā wēm kukuō ena ittō buanene tā ittékə buaē. ³⁶ Jesús tō iché iarak tō kē ichar yi a. Erē kōs e' ché ie' tō ie'pa a, e' tsəṭə ie'pa tō iki chekeia. ³⁷ Ie'pa tkirulune taiē iwe-blōk, tā ichérakitō, “¡Ì kōs wēke ie' tō buaē dō s'kukuō kē wattsēr ese bua'wéitō tā iwattsēne buaē, ñies s'me' bua'wéitō tā ittékəne buaé!”

8

Pē' dōkə mil tkéyök e'pa tié Jesús tō

(Mateo 15.32-39)

¹ Etōkicha tā pē' e' dapa'wéne taiē Jesús ska', e'pa kē wə ì ku' ñē. Tā ie' tō ittōkatapa kié tā ichéitō ie'pa a:

² —Siarē ye' wa pē' ikkəpa wēr. Ie'pa tso' ye' tā e' kij ká de mañatk tā kē ie'pa wə ì ku' ñē. ³ Wəlepa datse kamiē. E' kuəkij dō' ye' tō ipatkéminerak u a kē chkaule tā isiwə' arwəmirak ñalā kij.

⁴ Etā ittōkatapa ie' iüté:

—Erē jì wa se' tō ie'pa tiēmi ká i'se a wé kē yi serku' eē?

⁵ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Kōs a' wə pan tso'?

* **7:15-16** Yēkkuō kēchke wəle versículo 16 kij kuōtkékə, e' tō ichē: ¡A' éna ye' ttō tsaak, e'ma ikukueblō bua'ie!

Ie'pa iikuté,

—Kul (7).

⁶ Etā ie' tō pē' ké e' tulökser iski ta pan kul klö'wéitō ta wéstela chéitō Skéköl a ta iblatéitō mé ittōkatapa a watiè pē' a, etā es ie'pa tō iwé.

⁷ Nies nima tsitsirla tso'rak iwā elkela e' kī wéstela chéitō Skéköl a ta ittōkatapa patkéitō iwatiök. ⁸ Pē' ulitane chké de wē' ta chkè bata atē e' shtérakitō iène dōkà kkó kul.

⁹ Ichkérak e'pa dōkà mil tkéyök (4.000) ulatök. E' ukuökī ta Jesús tō ie'pa yuémine ¹⁰ ta ie' e' iéka kanò a ittōkatapa ta míyal ká kiè Dalmanuta ee.

Fariseowakpa tō ì kē or yi a ese uk ké suè

(Mateo 16.1-4; Lucas 12.54-56)

¹¹ Fariseowakpa debitu Jesús ska' ta ittémirak ie' ta késik wa. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kuéki ie'pa tō ie' a ikié tō ì kē or yi a ese wéitō iwà kkachoié tō mokī ie' patké'bitu Skéköl tō. ¹² Jesús siwā' tkéka iskié ta ichéitō:

—¿Ì kuéki ì kē or yi a ese kieke a' tō iwà kkachoié tō yi dör ye'? Mokī yò a' a iché tō ese ké kkayërpa a' a.

¹³ Etā ie' tō ie'pa méat ta ie' e' iékané kanò a ta imía batsöri wishet.

Fariseowakpa pan wölöwōkà e' pakè

(Mateo 16.5-12)

¹⁴ Etā Jesús ttōkatapa éna ilè chowa tsèmi ñè. Pan etké mírak iwā e' ta kanò a. ¹⁵ Jesús iché iarak:

—jA' tso' wōsh wa! A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwōkà e' yōki. Nies a' e' kkö'nú Herodes pan wölöwōkà e' yōki.

¹⁶ Ittōkatapa iché ñi a:

—jKē se' wā ì ta' ñè! ¹⁷ Jesús wā ijchēnewā, ta ie' iché iarak:

—¿Ì kuéki a' tso' ichök ñi a tō a' kē wā ì ta' ñè? ¿Kam a' éna iwā ar? ¿Kam a' wā iwā jcherwā? ¿A' er darèrè dō ekké? ¹⁸ A' wōbla ta' ¿e' kē wawër? A' kukuõña ta' ¿e' kē

wattsër? ¿A' kē éna ianeia? ¹⁹ Mik ye' tō pan skel wadé' wēpa dōkà mil skeyök (5.000) ekké a, etā ¿kkö bik ibata kit a' tō?

Ie'pa iikuté:

—Dabom eyök kī bök (12).

²⁰ —Nies mik ye' tō pan kul (7) wadé' wēpa dōkà mil tkéyök (4.000) ekké a, etā ¿kkö bik wā ié' a' tō ibata wa?

Ie'pa iikuté:

—Kul (7).

²¹ Etā ie' iché iarak:

—¿Kam a' éna iwā ar?

S'wōbla kē wawër eköl e' bua'wéne Jesús tō

²² E' ukuökī ta idemirak Betsaida ta wēm wōbla kē wawër ese debitu eköl pē' wā Jesús a ta ikköchökerak ie' a tō ikó ulà wa as ibuarne.

²³ Etā ie' tō iklö'wéwā iulà a ta iyétsaitō bánet. Ee ie' tō iwōbla bök nuwéka wiri wa ta iulà méka iki ta ichakéitō, “¿Be' wōbla wawéne?”

²⁴ Etā wēm tō ká weblé ta iché:
—Pē' suekeyö eré ye' wa iwër wésua kal shkóke suè.

²⁵ Etā Jesús ulà mékane iwōbla kī ta wēm tō ká sué krereé ta iwōbla wawēnene buaé. Íyi ulitane suéitō buaé. ²⁶ Etā Jesús tō ipatkémine iu a ta iché ia:

—Kē be' mi'tkō pē' shuā.

Pedro tō iché tō Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

(Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

²⁷ E' ukuökī ta Jesús ena ittōkatapa míyal ká tso' tseé atē Cesarea Filipino e' a. Nalá kī Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Ima pē' tō iché, ye' dör yi?

²⁸ Ie'pa iikuté:

—Welepa tō icheke tō be' dör Juan S'wōskuökwak. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skéköl tteköl bak kiè Elías shkēnekane e'. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skéköl ttekölpa skà bak e' wele.

²⁹ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—Eré ¿ima a' iché, ye' dör yi?

Pedro tō iikuté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'.

³⁰ Erë Jesús kě wá ie'pa kàne yi dör ie', e' chök yi a.

Jesús e' biyö ché tò itterawa
(Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

³¹ Jesús tò ie'pa a itsá ché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdaë tajë. Judiowak kueblupa ena sacerdotepa wökirpa ñies s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tò ye' wateratssa. Ye' tterawa, erë e' kî ká de mañat etá ye' shkerdakane.

³² Ttè e' chéitö ie'pa a wöshak. Erë Pedro tò ie' kiémi bánet ta iuñémiiitö. ³³ Erë Jesús e' wötrée ta ittökatapa weblé krereë ta Pedro uñéitö i' es:

—jA Satanás, be' yúshka bánet ye' yöki! Be' kě tò íyi suë wes Skéköl tò isuëke es; be' tò isuëke wes s'ditsö tò isuëke es.

³⁴⁻³⁵ E' ukuöki ta ie' tò ittökatapa ena pè' malepa kié e' ska' ta ichéitö:

—Yi e' tsatkak ittëwá yöki, ese kě ulá a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsa ttëwá ye' dalërmik ena ye' ttè buaë e' dalërmik, ese ulá a idöraë. E' kueki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kě kàne tkinukia e' kî. E' skéie ie' kawöta e' chök dö ittëwá wötëulewa krus mik ekkë. Es ie' kawöta shkök ye' itöki. ³⁶ Íyi ulitane tso' ká i' a, e' de a' ulá a, erë sene michoë e' kě dë' a' ulá a, e' ta e' dör çlie bua' a' a? ³⁷ Sene michoë kě patörpa i' wa. ³⁸ Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' Yé olo ta', ñies ibiyöchökwakpa batse'r e'pa ta, etá wépa jaëne ye' kî pè' sulusipa kě tò Skéköl dalöië wes trër wakpa kě tò imaso dalöië es esepa wörki, esepa kî ye' jaërdaë ñies.

9

¹ Ñies ie' tò iché ie'pa a:

—Mokî ye' tò a' a ichè tò a' tso' íe, e' welepa tò i' blúie Skéköl tso' e' këwö de diché ta', e' sueraë kam iblërlulur e' yöki.

Jesús tò ilo tajë e' kkaché ittökatapa a

(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)

² Ká teröl ukuöki ta Jesús míá ká bata kakkeë e' kî. Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwa e' ta. Eta eë ie'pa wö shaë ie' manenettsa míá kua'kî. ³ Ie' datsi' manenettsa míá dalölöë saruruë, kě yi a ká wa'ñe datsi' sunuk as idöttsa saruruë es. ⁴ Etá ie'pa tò Skéköl ttekölpa bak ká iaiäë kië Elías ena Moisés e'pa sué kapakök Jesús ta. ⁵⁻⁶ Ie'pa tkinewa tajë. Pedro kě éna i' añaia ché, e' kueki ichéitö Jesús a:

—jA S'wöbla'ukwak, buaë se' tso' íe! Sú sa' tò úla yuëká mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a. ⁷ Etá mochka tò ie'pa kitëwá ta e' shua ie'pa tò ttö tssé tò ichè: “Se dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' ttö tssö.” ⁸ E' bet ta ie'pa ká sué ipamik ta ie'pa isué tò kě yi ku'ia, Jesús ë dur ie'pa ta.

⁹ Ie'pa datskene wöwa'k ta Jesús tò ie'pa a ichè:

—Ì sué a' tò e' kě pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttëwá shkenekane e' ukuöki.

¹⁰ E' kueki ie'pa tté iwakpa ë ñi ta. Erë ie'pa ñi chaköke: “Ie' ttëwá shkenekane çima e' wà dör?” ¹¹ Ie'pa tò Jesús a ichaké:

—Çì kueki s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tò icheke tò Elías kawöta dökne kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yöki?

¹² Ie' iütérak:

—E' yéne tò Elías datse kewe. Ie' tò i' kos kaneweketke kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yöki. Erë çì kueki Skéköl yëkkuö tò ichè tò S'ditsö Alà, e' weirdaë ena iwatërdatssa? ¹³ Ye' tò a' a ichè tò Elías dë'bak, etá ie'pa tò iwe'ik siarë wes ie'pa kî ikiane es. E' bak wes ie' tté tso' kitule Skéköl yëkkuö kî es.

Kabëla eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tò
(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

14 Mik idenerak wé ittökåtapa malepa tso' ee, etä ie'pa isué tö taië pë' tso' ipamik. Nies isuëitörak tö s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa ñi iütöke ie'pa ta. 15 Mik pë' tö Jesús sué, etä iwö krarulune ta itunemirak ishke'uk. 16 Ie' tö ichaké ittökåtapa a:

—¿I kï a' ñi iütöke?

17 Wëm eköl tö iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, ie ye' wa ye' aladulaköl debitü be' a. Wimblu sulusi tso' ia e' kueki kë itto. 18 Kä wa'ne wé ie' tso' ee wimblu tö ie' éna ká chöwekewa ta ikéure iski ta shuya deka ikkö a, iká blarke ñi mik ena ikranewa. Be' ttökåtapa a ikiéyö tö wimblu e' trë'úshkar erë kë ie'pa a ione.

19 Jesús tö iüté:

—jA pë' kë erblöta' Skëköl mik! ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tö a' dalë'ttsemirö? Kabëla ñe' tsübitu ña.

20 Etä ie'pa wa kabëla mítser Jesús ska'. Erë mik wimblu sulusi ñe' tö Jesús sué ta kabëla painuwékaitö taië anerö iski e' tréka burup burup ta ikkö a shuya deka. 21 Jesús tö kabëla yé a ichaké:

—¿Mik i' wamblënemi ie' ta?

Iyë tö iüté:

—Mik ie' iä tsirlala e'tami. 22 Taië wimblu tö ie' ma'wé ttëwa. Mikle ta iuyéwaitö bö' a ö di' a ittowaie. Sa' saü er siarë wa. Ilë ormi be' a, e'ma sa' kimú.

23 Jesús tö iüté:

—¿Wes bö ibikeitsëmi tö ye' kë a ionuk? Yi erblöke Skëköl mik, jese a i kos ormi!

24 Etä kabëla yé tö iché aneule:

—Ye' erblöke Skëköl mik. jYe' kimú kï erblök imik!

25 Mik Jesús tö isué tö taië pë' daparke, etä wimblu sulusi uñéitö i' es:

—A wimblu, kabëla i' tteke be' tö kukuö kë wattsër, kë tto. Ye' tö be' ké e' yöttsa kabëla i' a. Kë be' e' tiukwane ie' a.

26 Wimblu aneka ta kabëla skà éna ká chöwëwaneitö. E' ukuöki ie' e' yëttsa ta kabëla ate wes s'duowa es. E' kueki pë' taië tö iché tö mokï iduowa. 27 Erë Jesús tö iklö'wëwa iulä a ta ikimé e' kökka ta ie' e' kéka.

28 E' ukuöki ta Jesús dewa weshke ta ittökåtapa tö ie' a ichaké banet.

—¿I kueki sa' kë a wimblu e' trëshkar?

29 Ie' tö ie'pa iüté:

—Wimblu sulusi ese trëoshkarmi ikië S'yé a e' ë wa*

*Jesús skà e' biyö ché tö itterawa
(Mateo 17.22-23; Lucas 9.43-45)*

30-31 Jesús ena ittökåtapa e' yëttsa ee tkami Galilea. Ie' tso' ie'pa wöbla'uk, e' kueki ie' kë kï ikiane tö wé ie'pa tso' e' jcherwa yi wa. Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdatssa pë' ulä a ta ye' tterawarakitö. Erë e' kï ká de mañat ta ye' shkerdakane.

32 Erë i ché ie' tö, e' wà kë ane ie'pa éna, ñies ie'pa suanerak ichakök.

*Yi dör ibua'ie Skëköl wöa
(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)*

33 E' ukuöki ie'pa demi Cafarnaúm. Mik ie'pa dewa weshke, etä Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿I kï a' ñi iütöro ñalä kï?

34 Erë ñalä kï ie'pa ñi iütöro tö wé dör ibua'ie imalepa tsata, e' kueki ie'pa siwa'blëwa. 35 Etä Jesús e' tkéser ta ie'pa dabom eyök kï böi e'pa kiéitö ta ichéitö ia:

—Yi kï ikiane tö idö ibua'ie imalepa tsata, e' ta ese kawöta e' wöökwa imalepa dikia ikanë mésoie ikimoie.

36 E' ukuöki ta alala duéseritö eköl ie'pa shushaë ta ikékaitö ulä a ta ichéitö iarak:

37 —Yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa. Es ñies yi tö ye' kiéwa, ese kë wa ye' ë kinewa, yi tö ye' patkë'bitu, e' kiéwaitö ñies.

* 9:29 ikië S'yé a e' ë wa: Yëkkuö këchke wele tö ikï kuötkéka i' es: ena batsë wa.

Yi kě ku' ñippök se' ta ese tso' buaë se' ta
(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

38 Juan tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, wëm sué sa' tö eköl, e' tö aknama trë'wéyal be' ttö wa. Erë ie' kě ku' se' ta, e' kueki sa' tö iché ia' tö kě iwaria.

39-40 Ie' tö ie'pa iuté:

—Yi tö i' kě or yi a ese wé ye' ttö wa, ese kě a ye' yënuκ suluë. Yi kě ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kě iwöklö'war. 41 Yi isie tö di' kakla ë mé a' a yè, ye' dör Cristo e' icha a' dör e' kueki, mokj ye' tö a' a ichè tö ese a' iské patördaë buaë.

A' tso' wösh wa i' tö s'ké i' sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

42 “Yi tö ikkëpala erblöke ye' mik, ese eköl kě i' sulu wamblök, esepa weirdaë tajë shutë tkökä ak wa-woie muéwa ikuli' a' batréemi dayë a' e' tsata. 43-44 A' ulà tö a' kě i' sulu wamblök, e' ta itöö. A' döwa sene micho a' ulà etkë, e' dör buaë. E' skéie a' döwa bö' kě a' ulà bötkë e' dör suluë. Eë bö' kě wöitta'wa. 45-46 A' klö tö a' kě i' sulu wamblök, e' ta itöö. A' döwa sene micho a' klö etkë, e' dör buaë. E' skéie a' uyëwa bö' kě a' klö bötkë e' dör suluë. 47 A' wöbla tö a' kě i' sulu wamblök, e' ta iyöttsa. A' döwa i' blúie Skëköl tso' e' a' wöbla ek ë, e' dör buaë. E' skéie a' uyëwa bö' kě a' wöbla bötkë e' dör suluë. 48 E' kě a' öña tö s'kateke kekraë kě duötä'wa, ñies bö' wöñarke kě wöitta'wa.

49 “S'weir e' dör s'paiklè wës iyi-wak jchè ña'wè mè Skëköl a' ese paiklè dayë wa es. 50 Dayë dör buaë, erë kě ikke ta'ia, e' ta kě ibuarpaiane. Kë a' tö dayë kke chökwa a' er a. A' senú bërë ñita.”

10

Se' ñi öwa ese ché Jesús tö
(Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)

1 Jesús e' yéttsa Cafarnaúm mia Judea ta itkattsa Jordán a' wishet. Eë pë' e' dapa'wëne ie' ska' ta ie' tö ie'pa wöbla'wëmitke wës ie' wöblar es. 2 Eta' fariseowakpa welepa de ie' ska' ta ie'pa tö ie' a' ichaké itsaioie:

—¿Wëpa a' kawö ta' itayë owa ö au?

3 Ie' tö ie'pa iuté:

—¿I' uk Moisés tö a' ka' ttë dalöiëno ki?

4 Ie'pa tö ie'pa iuté:

—Moisés tö ikéwö me' se' a' ñi owa yëkuö muk s'tayë a' ta itrë'ukshkar.

5 Ie' tö ie'pa a' iché:

—A' er darërë, e' kueki Moisés tö ttë e' me'at a' a es. 6 Erë mik ká i' yöne, eta' kě idir es. Itso' kitule i' es: ‘Skëköl tö se' yö' wëm ena alaköl. 7 E' kueki wëpa kě serpaia' iyé ena imi e'pa dapömik ta iserdawa' alaköl ta. 8 Ie'pa bö' serdaë ñita' ta ie'pa mia' wës wák eköl ë es.* Es ikiteat, e' kueki ie'pa kě ia' bö', ie'pa yöne wës wák eköl ë es. 9 E' kueki wëpa batséwa' Skëköl tö esepa kě batsökök yi tö.

10 Mik ie'pa dene wëshkë, eta' ittökatapa tö ie' ichaké ttë e' ki. 11 Ie' tö ie'pa iuté:

—Wëm tö itayë éwa, ese tö alaköl ské tséwane, e' ta e' wa ie' tö isenewabak kewe e' dalösewëwa. 12 Ñies tayë tö iwëm éwa, ese tö wëm ské tséwane, e' ta e' wa ie' tö isenewabak kewe e' dalösewëwa.

Jesús tö ikié S'yë a' ala'rla ki

(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

13 Eta' pë' wa ala'rla debitu' as Jesús ulà muka' iki. Erë ittökatapa tö pë' e'pa uñëlor. 14 Mik e' suëitö ta iluneka' ta ichéitö ie'pa a:

—As ala'rla bitu' ye' ska'. Wëpa dör wës ie'pa es, esepa blúie Skëköl tso', e' kueki kě iwöklö'waria. 15 Mokj ye' tö ichè tö yi kě e' wööwa

* 10:8 Génesis 2.24

wes alala es ì blúie Skéköl tso' e' kiowa, ese kë döpwawa.

¹⁶ Età ie' tò ala'rla paklö'wéwə tə iulà mékə ikì tə ier buaè ché ia.

Inuköl blu' eköl e' tò Jesús a ichaké

(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

¹⁷ Mik Jesús shkémítke, eta wém debítu eköl tuneule, e' tkérö kuché kì ie' wörki, tə ie' a ichakéitö:

—A s'wöbla'ukwak, be' dör buaé, çì wémi ye' tò as sene michoé dö ye' ulà a?

¹⁸ Ie' tò iüté:

—Çì kuekì be' tò ye' kié buaé? Skéköl eköl è dör buaé. ¹⁹ Ie' tté dalöiëno e' jcher be' wa: 'Ké a' kawö tə' s'ttökwa, kë a' kawö tə' s'senewabak dalöseukwa, kë a' kawö tə' akblök, kë a' kawö tə' s'kkatök kachè wa, kë a' kawö tə' s'kitö'uk, a' yé ena a' mì e'pa dalöiö.†

²⁰ Wém ie' iüté:

—A s'wöbla'ukwak, tté e' kos dalöië'bitu ye' tò ye' ià duladula e'tami.

²¹ Jesús ie' sué er bua' wa tə ichéitö:

—Íyi etké kianeia be' a wè, e' dör i': Be' yú tə ì tso' be' wə, e' wataútsa seraa tə iské múttsa s'siarépa a. E' ukuökì tə be' shkó ye' tə ye' ttökataie. Es tə íyi buaé tajé döraé be' ulà a ká jaì a.

²² Ie' dör inuköl blu' tajé, e' kuekì mik e' ttséitö, eta iwö éwa iski tə imía eriane tajé.

²³ Jesús tò ká sué ipamik tə ichéitö ittökátapa a:

—ÍInuköl blúpa a darërèè idir dökwa ì blúie Skéköl tso' e' a!

²⁴ Ttè e' tò ittökátapa tkiwéwə, eré ie' tò ie'pa a iskà chéne:

—ÍA ala'r, darërèè idir dökwa ì blúie Skéköl tso' e' a! ²⁵ Inuköl blu'pa a dökwa ì blúie Skéköl tso' e' a, e' dör darërèè tkökə kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsatə.

²⁶ Mik e' ttsé ie'pa tò, eta ie'pa kì tkinewə tajé tə ie'pa ñi chaké:

—E' dör es, e'ma çyi tsatkëmi?

²⁷ Ie'pa webléitö tə ichéitö:

—E' kë onuk s'ditsö a wes, eré kë dör es Skéköl a, ie' a íyi ulitane ormi.

²⁸ Pedro tò ie' a ichémi:

—Sa' tò íyi ulitane me'at tə sa' bite be' ta.

²⁹ Jesús iüté:

—Moki ye' tò a' a iché tò yi tò iu ö iélpa ö ikutapa ö imi ö iyé ö ila'r ö iká méat ye' dalërmik ena ye' tté buaé dalërmik, ³⁰ e' tə ká i' kì ese ulà a iské dörane tajé döka u cien eyök. Es ñies iélpa ö ikutapa ö imi ö iyé ö ila'r ö iká ese döraé iulà a döka cien eyök. Eré ñies iweirdaé siaré ye' tté buaé kuekì. Eré aishkuö tə sene michoé döraé iulà a. ³¹ Eré ñi tə s'tso' tajé kewéie esepa döraé bataie, ena s'tso' bataie ñi tə esepa döraé kewéie.

Jesús skà e' biyö chéne tò itterawa

(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)

³² Età ie'pa mirkə ñala kì micho Jerusalén. Jesús shkórami ittökátapa yöki kewe. Ittökátapa mir tkirulewə ena pé' mir ie'pa itöki e'pa suane. Ie' ttökátapa dabom eyök kì böl, e'pa kiémiitö bánet tə ì tköraé ie' tə e' pakémiitö ie'pa a. Ichéitö: ³³ “Se' mirkə Jerusalén i', eta eé ye' dör S'ditsö Alà, e' merdatsa sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa ulà a. Ie'pa tò ye' kichateraé tə ye' wömerattsə pé' kë dör judiowak esepa ulà a ttéwə. ³⁴ Ye' wayueraé ie'pa tò, iwiri tuöraé ye' kì, ye' pperakitö, ena ye' tterarakitö; eré e' kì ká de mañat eta ye' shkerdakəne.”

Santiago ena Juan tò kawö kié Jesús a

(Mateo 20.20-28)

³⁵ Santiago ena Juan e'pa dör Zebedeo ala'r e'pa dewə Jesús o'mik tə ichéitö iä:

† 10:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

—A s'wöbla'ukwak, sa' k_i ikiane tö ì kiekè sa' tö be' a e' mú sa' a.

³⁶ Ie' tö ichakérak:

—¿Ì kiane a' k_i?

³⁷ Ie'pa tö iüté:

—Mik be' tkénéka s'blúie olo ta' taië, etá kawö mú sa' a e' tkökser be' o'mik, eköl be' ulà bua'kka, eköl be' ulà bakli'kka s'wëttsuk be' ta.

³⁸ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' kè wá ijcher ì kiök a' tso'. ¿Íyi yeraë ye' tö bacha'bachaë, e' yarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wës ye' weirdaë es?

³⁹ Ie'pa tö iüté:

—Tö, sa' dirmi.

Ie' tö iché ia:

—Ye' tka' wà yeraë a' tö. A' weirdaë wës ye' es. ⁴⁰ Erë e' tkökser ye' ulà bua'kka ö ye' ulà bakli'kka, e' kè kéwö menuk ye' a. E' tso'tke klöule yi a imeke esepa a.

⁴¹ Mik ttè e' ttséwa ittökatapa malepa döka dabom eyök (10) e'pa tö, etá ie'pa uluneká Santiago ena Juan k_i. ⁴² Erë ie' tö ie'pa kié sèraa ta' ichéitö:

—A' wá ijcher tö pè' kè tö Skèköl dalöie, esepa wökirpa kôs e' alökeka ie'pa k_i kekraë, ñies iblúpa tö ie'pa patkeke kèsik wa. ⁴³ Erë a' kè kàne e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak s'wökirie, ese kawöta e' wöökwa s'malepa dikia diöshet ikanè mésoie. ⁴⁴ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie s'malepa tsata, ese kawöta e' muktsá s'malepa a kanè mésoie. ⁴⁵ Ye' dör S'ditsö Alá, e' kè dè'bitu as yi tö ye' kìmù, ye' dè'bitu s'kimuk ena e' muktsá ttéwa s'tso' taië e' nuì skéie. E' kueki a' kawöta e' wöökwa s'malepa kanè mésoie.

Bartimeo bua'wéne Jesús tö

(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)

⁴⁶ Ie'pa demi Jericó. Mik Jesús e' yökettsatke ittökatapa ta' ena pè' dami taië itöki e'pa ta, etá eë wëm eköl siarë tkër ñalá ska'. E' dör inuköl kak kiökwak kié Bartimeo dör Timeo alá, e' wöbla kè wawër.

⁴⁷ Mik ie' ittsé tö Jesús Nazaret wak damitkö, etá ie' iché aneule:

—¡A Jesús, s'blú bak David e' aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁸ Taië pè' tö ie' uñeke as isiwa'blöwa, erë ie' k_i arkeka:

—¡A David aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁹ Etá Jesús e' dués er ta' ichéitö:

—Ie' kiöttsa.

Etá wëm wöbla kè wawër, e' kiéttsa ie'pa tö ta' ichérakitö ia:

—Be' er kuú. Be' e' kóka. Ie' tso' be' kiök.

⁵⁰ Etá wëm tö ipaio kikke yéttsa ppéumi ta' ie' e' kéka bet dewa Jesús ska'. ⁵¹ Ta' Jesús tö ie' a' ichaké:

—¿Ì kiane be' k_i tö ye' tö iwè be' a?

Ta' ie' tö iüté:

—A s'wöbla'ukwak, ye' k_i ikiane tö ye' wöbla buarne.

⁵² Jesús tö iché ia:

—Be' erblé ye' mik, e' wa be' buanene. Be' yúne.

E' wösha ta' ie' wöbla buanene ta' imía Jesús ta' ñalá wa.

11

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Mik Jesús ena ittökatapa dökemitke Betfagé ena Betania tso' tsinet Jerusalén, Olivo kébata kuli' a ta' eë ie' tö ittökatapa kié bö! ² ta' ichéitö iarak:

—A' yú w_i u wëne eruleë eë. Mik a' demi eë, e' bet ta' burro pupula moulewa kueraë a' tö etö kè k_i yi e' tkéuleka ese. E' wötsöo ta' itsúbitu ña. ³ Yile tö a' a' ichakeke: '¿Ì uk a' tso'?', e' ta' iütö: 'Skèképa k_i ikiane', e' wa ie' tö imène.

⁴ Etá ie'pa miyal tö burro ñe' kué, motër ukkö a' ñalá shaë. Iwötsée ie'pa tö tsèmi.

⁵ Etá welepa ièter eë e' tö ichakérak:

—¿Ì uk a' tso'? ¿Íie a' tö burro se wötsée?

6 Ittökatapa tō iūtē wēs Jesūs tō iché iā es tā ie'pa tō iébitū. 7 E' ukuōkī ittökatapa wā burro bitetser Jesūs ā. Ie'pa tō ipaio kikkē méka burro kī tā Jesūs e' tkéka iki. 8 Tajē pē' tō ipaio kikkē shuélor ñalā kī, iskā tō kal kō tē'lor kañikā tsēmi ese shuélor ñalā kī Jesūs ñalé tsoje.

9 Pē' mirwā kewēie Jesūs yōkī ñies itōkī, e'pa ulitane arke tajē:

—jškēkōl kīkōkasō! Yi datse ie' ttō wa, ayēcha buaē e'. 10 E' datse s'wēttsukne s'blúie wēs se' yē David bak es. Ayēcha buaē ie'. jškēkōl tso' ká jai ā e' kīkōkasō!*

11 Jesūs dewā Jerusalén tā imía dewā Skēkōl wé ā. Ie' tō íyi weblé seraā. Ká tuirketke, e' kuekī imía Betania ittökatapa dabom eyōk kī bōl, e'pa tā.

Jesūs tō higo wō yulé
(Mateo 21.18-19)

12 Bule es tā mik ie'pa e' yélur Betania, etā Jesūs dué bli wā. 13 Kamīē ie' tō higuera klō sué kō arwā buaē. Ie' mía iweblōk tō iwō tā'. Erē kē ie' wā iwō kune. Kam iwō kēwō dōwā, e' kuekī ikō ē arwā tajē.

14 Ie' tō iché higo klō ā:
—jKē yi tō be' wō katēpaia!
E' tse ittökatapa tō.

Jesūs tō Skēkōl wé batse'wé
(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

15 Ie'pa demi Jerusalén tā Jesūs dewā Skēkōl wé ā. Eē ie' e' kéka wēpa tso' íyi taūk ena íyi wataūk e'pa trē'ukyal. Inukōl mane'ukwakpa† mesa trélurkaitō. Ñies nubōl wataūk wakpa kula' trélurkaitō. 16 Ñies ie' kē tō yi ā kawō mè íyi tsuktō Skēkōl wé shūā. 17 Etā ie' tō s'wōbla'wémítke tā ichéitō:

—Skēkōl tō iyē'at iyēkkuō kī: 'Ye' u kirdaē tto ye' tā wé ká ulitane

wakpa ā,† erē a' tō iia'wéka akblo wéie.

18 Mik e' tse sacerdotēpa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tō, etā ie'pa ileritsēmi Jesūs ttowaie. Ie' tō s'wōbla'wēke e' tō pē' kōs tkiwēwā, e' kuekī judiowak wōkirpa suane iyōkī. 19 Erē mik ká tuine, etā ie' e' yēttsā Jerusalén ittökatapa tā.

Higo klō sinewā
(Mateo 21.20-22)

20 Bule es bla'mi ie'pa tkamine higuera klō o'mik, etā ie'pa tō isuē tō isinewā dō iwí kicha ē. 21 Etā ì bak e' anēwā Pedro éna, e' kuekī ie' tō Jesūs ā iché:

—A S'wōbla'ukwak, isaú higuera klō wayē'abō e' sinewā.

22 Jesūs iūtē:

—A' erblō Skēkōl mik. 23 Moki ye' tō a' ā ichē tō yi tō iché kabata wī ā: 'jBe' e' skōttsā jē anúwa dayē a!' tā iklō'wéitō moki kē ibikeitseka bōtōt tō ì chéitō e' wā tkōraē, e' tā es iwā tkōraē. 24 E' kuekī ye' tō a' ā ichē tō iklō'ú tō ì kié a' tō Skēkōl ā e' wā detke a' ulā ā, etā iwā dōraē. 25-26 Ñies mik a' tso' ikiōk ie' ā, etā ilē ttē tso' a' wā yile kī, ese nuī olo'yō iki ās S'yē tso' ká jai ā e' tō a' icha olo'yō a' kī ñies.

¿Yi tō kawō mè Jesūs ā?
(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)

27 E' ukuōkī tā ie'pa dene Jerusalén. Jesūs shkōdur Skēkōl wé ā. Etā sacerdotēpa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa ena judiowak kueblupa e'pa de ie' ska' 28 tā ichaké iā:

—¿Yi ttō wa be' tō íyi ikkē wēke? ¿Yi tō e' kēwō mé be' ā?

29 Ie' tō iūtē:

—Ñies ye' tō a' ā ilē chakeke, e' iūtē a' tō, e' tā ye' tō a' ā icheke tō yi tō ikēwō me' ye' ā. 30 ¿Yi tō Juan patkē' s'wōskuōk? ¿Skēkōl tso' ká jai ā e' ö s'ditsō? Ye' iūtō.

* 11:10 Salmo 118.25-26 † 11:15 inukōl mane'uk: Judiowak ā inukōl tso' wakanewē Skēkōl wé ē ā, e' tuēkene ie'pa tō inukōl ēse wa. ‡ 11:17 Isaiás 56.7

³¹ Ie'pa ñi iutémi tã ichekerakitö: “Sö ichèmi tö Skèköl tö ipatkè'bitu, e' tã ie' tö se' a ichèmi: ‘¿Ì kueki a' kè wã ie' ttè klöone?’ ” ³² Pè' ulitane tö iklö'wé tö Juan dör Skèköl tteköl chökle, e' kueki ie'pa suane pè' yöki. E' kueki ie'pa tö icheke ñi a: ‘Kè se' a iyènuK tö s'ditsö tö ie' patkè.’ ³³ E' kueki ie'pa tö iüté:

—Kè sa' wã ijcher.

Ie' tö ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kè tö a' a ichepa tö yi tö ye' a kawö mé iyi ikkè wöie.

12

Uva kanéukwakpa sulusipa e' tté (Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)

¹ Jesús tö ttè kleé ie'pa a i' es: “Wém eköl tö uva kuatké taië tã ikkoiéwaitö buaë, kãuk biéitö uva diö tuoie. Ñies úla yueitö kakkeë uva kk'o'noie. E' ukuöki tã ie' tö ipeitéat wëpa welepa a as ie'pa tö ipataü ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki tã ie' mia' ká bánet. ² Mik uva wöline tso'tke wë'iàè shtë, etã ie' tö ikanè méso patkèmi eköl ie' icha tsuk. ³ Erë ie'pa tö ikanè méso klö'wéwã ppé taië patkèmine ulã wöchka. ⁴ Etã kanè wák tö ikanè méso skà patkèmine eköl, erë e' shka'wé ie'pa tö iwökir kï tã iché suluë. ⁵ E' ukuöki tã eköl skà patkèmine ie' tö tã e' ttéwã ie'pa tö. E' ukuöki ikanè méso skà patkèmiitö taië, erë ie'pa tö welepa ppélor welepa ttélur.

⁶ “Bata ekkè tã iateia eköl ë. E' dör iwák alã, e' dalër taië ie' éna. E' patkèmiitö tã ie' ibikeitsè: ‘Ye' alã idir, e' kueki ie'pa tö idalöieraë.’ ⁷ Erë ie'pa tö iché ñi a: ‘Ká i' atdaë ie' wì ulã a. Ittöwasö, es ká i' döraë se' ulã a.’ ⁸ E' kueki ie'pa tö iklö'wéwã ttéwã tã inü kéumi ie'pa tö uva ké a bánet.”

⁹ Etã Jesús tö ie'pa a chaké:

—¿Ima a' ibikeitsè? ¿Ì weraë kanè wák tö? Ie' mira

kanéukwakpa ttökulur tã uva kané meraneitö pè' kua'kï a.

¹⁰ Ye' tté tso' kitle Skèköl yèkkuö kï, ¿e' kè sune a' wã? E' tö ichè:

‘Ák watéttsã u yuökwakpa tö e' yönene ák bua'buaie.

¹¹ E' kaneo' Skèköl tö, tã e' tö s'ttsè'weke buaë, s'tkinewã iweblök.*

Es Skèköl yèkkuö tö iché.

¹² Ie'pa tö isuéwã tö kleè e' wa Jesús tö ie'pa ché, e' kueki ie'pa éna iklö'wakwã. Erë ie'pa suane pè' yöki, e' kueki ie'pa tö iméat tã iponemi.

S'wökirpa patauk, e' tté (Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

¹³ E' ukuöki tã ie'pa tö fariseowakpa welepa ena Herodes klépa welepa patkèmi Jesús ska'. Ie'pa kï ikiane tö ie' tö ilè chè ikkatoie.

¹⁴ Ie'pa demi ie' ska' tã ichéraitö ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wã ijcher tö kekraë be' ttö moki. Be' tö sultane sueke ñikkèë. Ima pè' tö be' cheke e' kè kï be' tkine. E' kueki be' tö s'wöbla'weke yèsyès Skèköl ñalé tté wa. Ichö sa' a, Roma wökir kibi patuèsö ¿e' dör buaë ö kè idör buaë?

¹⁵ Erë ie' tö isuéwã tö ie'pa e' öke er sulu wa, e' kueki ie' tö iché iarak:

—¿Ì kueki a' tso' ye' ma'uk tsaië? Inuköl wöshki tsúbitu ña et suë.

¹⁶ Etã ie'pa tö inuköl wöshki tsémi ie' a et tã ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Yi diököl ena yi kiè me'rka iki? Ie'pa tö iüté:

—Roma wökir kibi.

¹⁷ Etã ie' tö iché ie'pa a:

—E'ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a, tã kos Skèköl icha ese mú ie' a.

Ie' tö ie'pa iüté es, e' tö ie'pa tkiwéwã.

¿S'duolur e' shkermikane ö au? (Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

¹⁸ Etã saduceowakpa welepa de Jesús ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö

* 12:11 Salmo 118.22-23

s'duowā e' kē shkēnukkāne. Ie'pa tō ie' a' ichaké:

19 —A s'wōbla'ukwak, Moisés tō ttē dalōiēno kitat yēkkuō kī e' tō ichē i' es: Wēm blēnewā kē alā aṭe, e' ta' ie' ēl kawōṭa ischō tsukwā as ilā kōkā iēl blēnewā, e' a. 20 Etōkicha wēpa bak dōkā kul nī ēlpa, ikibi alakōl tséwa, erē iblēnewā kē alā aṭe. 21 Ie' itōkī iēl tō ischō tséwa, erē e' nīes blēnewā kē alā aṭe. E' sū iwamblēne iēl ta' 22 ena malepa ta. Ie'pa kul blērulune kē alā aṭe alakōl e' ta. Bata ekkē ta' nīes alakōl e' blēnewā. 23 Wēpa kul e' bak alakōl ekōl ē ta. Mik s'duowā e' shkēnekane, eta' ζwēne dōmi ie' wēm chōkie?

24 Ie' tō ie'pa iūtē:

—A' kē wā Skēkōl yēkkuō suule, nīes ie' diché kē jcher a' wā, e' kuekī a' wōā kā chowa. 25 Mik s'duolur e' shkēnekane, eta' wēpa ena alakōlpa kē serpawāia nīta. E'pa mīyal wēs Skēkōl biyōchōkwakpa tso' kā jāi a kē sērtawā nīta es. 26 ζA' kī kiane jchēno tō mokī s'duowā e'pa shkērdakane? Skēkōl ut Moisés ta' kal tsir wōnarke bō'ie, e' shūa, ζe' pakē kē aritsule a' wā Moisés yēkkuō kī? E' kēwō ska' ta' Skēkōl tō iyē: 'Ye' dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl.'† 27 E' wā kiane chē tō ie' kē dōr s'duowā, e'pa Kēkōl. |Ie' dōr s'ttsē'ka, e'pa Kēkōl! Tajē a' wōā kā chowa.

ζSkēkōl ttē dalōiēno e' isie dōr ibua'ie?

(Mateo 22.23-40)

28 Eta' s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa dūr ekōl ie'pa tso' nī iūtōk e' ttsōk. Ie' tō ittse' tō Jesús tō ie'pa iūtē buaē, e' kuekī ie' ichaké ia:

—Skēkōl ttē dalōiēno, ζe' wēne dōr ibua'ie imalepa tsata?

29 Ie' iūtē:

—Skēkōl ttē dalōiēno kibiie imalē tsata e' dōr i': 'A Israel aleripa, a' tō ittso'. Kēkē dōr se' Kēkōl, e' ē dōr

Skēkōl. 30 E' dalēritso' a' er kōs wa ena a' wāk kōs wa ena a' erbikē kōs wa ena a' diché kōs wa.' 31 E' itōkī e' dōr i': 'A' malepa dalēritso' wēs a' wākpa e' dalēr es.' Kē ttē ta' dalōiēno tkōkā ttē bōt e' tsata.

32 Eta' s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa, e' tō iché ia:

—A s'wōbla'uk, be' iūtē buaē. I' ché be' tō e' dōr mokī. Skēkōl dōr ekōl ēme. Kē e' skā ta. 33 Nīes s'kawōṭa ie' dalēritsōk se' er kōs wa ena se' kabikeitsō kōs wa, ena se' diché kōs wa, nīes s'kawōṭa s'malepa dalēritsōk wēs se' wāk e' dalēr es. E' wēsō, e' ta' e' dōr buaē se' a' tkōkā iyiwak jchēule nā'wē wa'ne ena iyiwak jchēule skā mēsō Skēkōl a' e' kōs tsata.

34 Mik ie' isuē tō s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa, e' tō ie' iūtē buaē yēsyesē, eta' ie' tō iché ia:

—I' blūie Skēkōl tso' e' o'mik tsinet be' tso'.

Eta' kē yi kēsik dē'kaia ie' a' i' skā chakōk.

ζWé pairine'bitū idi' wa s'blūie e' dōr yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

35 Jesús tso' ie'pa wōbla'uk Skēkōl wé a' ta' ie'pa a' ichakéitō:

—ζWēs s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tō ichēmi tō wé pairine'bitū idi' wa s'blūie, e' dōr s'blū bak kiē David e' aleri? 36 Erē David wāk tō iyē' Wikōl Batse'r wa i' es:

'Skēkōl tō ichē ye' Kēkōl a:

Be' e' tkōser ye' ulā bua'kka dalōiēno tajē,

dō mik ye' tō be' bolōkpa mērō be' klō dikia eta.'‡

37 Wé pairine'bitū idi' wa s'blūie e' dōr David aleri, e' ta' ζwēs e' kiēmi David tō ie' Kēkōl?

Eta' pē' tso' tajē, e'pa tō Jesús ttō ttseke er bua' wa.

† 12:26 Ye' dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl: Mik ttē e' yē' Skēkōl tō Moisés a, eta' Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blērulunebak kā iaiaē. Wēs ie' tō ichē, e' wā kiane chē tō ie'pa tso' ttsē'ka Skēkōl ta. Éxodo 3.6 saú. ‡ 12:36 Salmo 110.1

Jesús tō s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús tō s'wōbla'weke e' shuā ie' tō iché: "A' e' kkō'nú s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa yōki. Ie'pa wōbatsō shkōk datsi' batsiē ese mik wé pē' tso' taiē ese ska' as pē' tō ie'pa shkē'ù wēs kēkēpa dalōiērtā taiē es. ³⁹ Nies se' ñi dapa'wo wé a ena wé ie'pa kawō tkō'wekerakitō, ese ska' kula' tso' kēkēpa dalōiērtā esepa a, ese yuleke ie'pa tō e' tkoie. ⁴⁰ Ie'pa tō alakōlpa schō u yetā'ttsa iulā a, etā ittōkerak S'yē tā braraē sulitane wōwa idikiñoie tō ie'pa dōr pē' buaē yēsyesē. Ie'pa weirdaē siarē s'malepa tsata."

Alakōl siarē tō inukōl mé Skēkōl a (Lucas 21.1-4)

⁴¹ Etōkicha tā Jesús tkēr kalkuō tso' inukōl ioie mē Skēkōl a e' wōsha pē' tso' inukōl iōk kalkuō a e' sauk. Inukōl blūpa tso' taiē esepa tō inukōl ieke taiē. ⁴² E' wōshaē tā alakōl siarē dōr schō debitū ekōl, e' tō inukōl wōshkila yöule cobre wa tuē tottola ese iéwa bōt kalkuō ek a. ⁴³ Jesús tō ittōkatapa kié tā ichéitō iā:

—Mokī ye' tō a' a ichē tō alakōl siarēla dōr schō wī tō inukōl iéwa kibiie imalepa tō iie kos e' tsata. ⁴⁴ Ie'pa ulitane tō inukōl kuō aṭe ese ié, erē ie' siarē, e' tō ie' wā itso' senoiē e' kos méttsa. E' kueki ye' tō ie' ché es.

13

Jesús tō iché tō Skēkōl wé olordawa

(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Mik Jesús e' yéttsa Skēkōl wé a, etā ittōkata ekōl tō iché ie' a:

—iA s'wōbla'uk, isaú! U bua'buāē yöule ak bua'buāala wa.

² Ie' iūtē:

—U kos tso' bua'buāē sué a' tō ié, e' olordawa seraa, iékwō ē kē aṭpa ñi bata ki.

¿I' wa sō isuēmi tō ká i' erkewatke?

(Mateo 24.3-28; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

³ E' ukuōki tā ie'pa míyal kabata kiē Olivo tkērka Skēkōl wé wōshaē ee. Jesús e' tkéser tā Pedro, Santiago, Juan ena Andrés e'pa tō ie' a ichaké bānet: ⁴ "Ichō sa' a: ¿mik iyi ekkē wamblēirmi? ¿I' wa sō isuēmi tō iwamblērketke?"

⁵⁻⁶ Ie' iūtē: "Taiē pē' datse e' chōk tō ie'pa dōr ye'. Icherarakitō: 'Ye' dōr wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', tā pē' kíterarakitō taiē. E' kueki a' tso' wōsh wa as kē yi tō a' kitō'ù.

⁷ "Mik a' tō ibiyō ttsé tō ká taiē wakpa ñippōke taiē wī a diā a, etā e' kē tō a' tkiuk. E' wake' tkōraē, erē ká i' erwami e' kianeia. ⁸ Ká kua'ki kua'ki wakpa ñippōraē ñita. Nies í tō ká wōtī'weraē ká wa'ñe. Nies ká tseē wakpa tteraē bli tō taiē. İyi ekkē dōr erpa s'tsá weirketke kam ye' dōne e' yöki ese. E' dōr wēs alakōl alā kurketke tā ikirirke es.

⁹ "A' e' kkō'nú. A' merdattsa s'shulōkwakpa a tā a' burdaē siarē judiowak ñi dapa'wo wé a. Ie'pa tō a' keraē e' duōkser shulē s'wōkirpa ena s'blūpa wōrki ye' ttē kueki. Es a' tō ye' ttē pakeraē ie'pa a. ¹⁰ Erē kam ká i' erwa e' yöki ye' ttē buaē e' kawōtā pakē ká ulitane wakpa a. ¹¹ Mik a' menettsa ttē shulōkwakpa a, etā kē a' tkinuk ima a' e' tsatkōmi. Mik e' kēwō de, etā kē a' ttōpa a' wákpa er wa, e' skéie Wikōl Batsē'r ttōraē a' wa. E' kueki ttē eraē Skēkōl tō a' a chē e' chō. ¹² Etā welepa tō iēl wōmerattsa ttēwa, iyē tō ilā wōmerattsa, ñies ala'r e' kōrakā iyē ena imi kkatōk as ittōwa. ¹³ Sulitane tō a' sueraē suluē ye' ttē kueki. Erē yi e' tkéwa darērēē dōka bata ekkē, esepa tsatkērdaē.

¹⁴ "Íyi sulusi tō ì dōr batse'r ia'wē ñáie e' tkērdakā wé kē ikawōtā tkēka ee* (yi tso' yēkkuō i' sauk, e' éna

* 13:14 Íyi sulusi...tkēka ee: Mateo 24.15 saū.

iwà anú). Mik e' sué a' tò, età wépa serke Judea e'pa tkóyalmi kabata a. ¹⁵ Yi tso' u bata kí ese ké dökwane weshke iyi yóktsa, itkóshkarmi. ¹⁶ Ñies yi tso' kanebłök kañika ese ké dökwane weshke idatsi' yóktsa. ¹⁷ E' kéwö ska' ta alakölpä alà kurketke ena alakölpä tsu' muke ilà a jwéstela ina esepa ta! ¹⁸⁻¹⁹ S'ditsö weirdaé taié shuté kos ké s'we'ikule ekké mik ká yó' Skéköl tò dö ikké ta, ñies kos ké s'weirpa aishkuö ta ekké. E' kuéki ikiö Skéköl a as ké e' wamblér a' ta yuédiö késka'. ²⁰ E' kéwö ké wööpawa Skéköl tò, e'ma ké yi isie atúkia ttsè'ka. Erè e' kéwö wöerawaitö, wépa shukitbakitö esepa dalèrmik.

²¹⁻²² “Kachökwakpa e' kóraka e' chök tò ie'pa dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ö ie'pa dör Skéköl tteköl wele. E'pa tò i ké or yi a ese weraé s'kitö'woie tò ie'pa ttè dör mokié. Dö wépa shukit Skéköl tò, esepa kitö'wèmi e' mú kitèrmi e'ma. E' kuéki yile tò iché a' a: 'Isaú, wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' dur íe', ö 'Isaú, idur wje', e' ta ké a' tò iklö'war. ²³ ¡A' tso' erki! Iyi ekké biyö chétkeyö a' a kéweie.

Jesús dörane olo ta' taié
(Mateo 24.29-35,42,44; Lucas 21.25-36)

²⁴ “Erè s'weine e' kéwö tka, età diwö wötuirdawa, ñies si'wö ké wöñarpaia. ²⁵ Bèkwö darolordaé ena i kos tso' ká jai a e' wötirdaé. ²⁶ Età ye' dör S'ditsö Alà, e' datse mò a diché ta' taié olo ta' taié, e' wèrdaé. ²⁷ Skéköl biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsini éme. Ie'pa tò iyuleraé ká wa'ñie dö wé ká i' bata erkerö eé ena wé ká jai bata erkerö ee.

²⁸ “A' e' wöbla'ú ttè ikké wa iwà saú higo klö wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, età a' wä ijcher tò duas dewatke tsinet. ²⁹ Es ñies mik a' tò isué tò iyi

ekké wamblérke, età a' wä ijchenú tò ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet. ³⁰ Moki ye' tò a' a iché tò iyi ekké wamblérdaé wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³¹ Kashuk ena ká i' erdawa, erè ye' ttè michoé e' ké erpawa yés.

³² “Erè e' kéwö e' diwö ké jcher yi wä. Skéköl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa ké wä ijcher, ñies ye' dör Skéköl Alà e' ké wä ijcher. S'yé é wä ijcher.

³³ “A' ké wä ijcher wekké ta idiwö de, e' kuéki a' tso' erki, a' senú wösh wa. ³⁴ E' dör wes wém eköl mi'keä kamié ká kuá'ki a es. Ie' tò iché ikanè mésopa a: 'Ü kkö'nú ña.' Età kanè tuléatitö ie'pa bik ekké a. Ie' tò iché ie' ká wékkö kkö'nukwak a: 'Be' tso' wösh wa.' ³⁵ Es ñies a' tso' erki. A' ké wä ijcher mik ye' dör wes u wák es e' dotkene. Ye' dömibitü ká tuinetke ekké alè, ká shaböts alè, dakro ane ekké alè ö ká ñine alè ta. ³⁶ A' tso' wösh wa dö' a kuéwayö kapè a. ³⁷ Ttè chéyö a' a, e' chekeyö sulitane a: ¡A' tso' wösh wa!”

14

Judiowak wökirpa tò Jesús aleritsé klö'wèwa
(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Ká böt é kianeia Judiowak Yépa Yèrulune Egipto e' kéwö tkö'woie. Ñies e' kéwö ska' ta Pan Ké Yöule Iwölöwoka Wa e' kéwö tkö'weke judiowak tò. Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöièno wa wakpa tò Jesús aleritsé kitö'wè iklö'wowä ttèwä. ² Ie'pa welepa tò iché:

—Ké sö wamblö Se' Yépa Yèrulune Egipto e' kéwö a as pè' ké shutirka. E' kuéki ie'pa éna iklö'wakwä ikité wa.

Jesús klö ki kiö masmas téka alaköl eköl tò
(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

³ Jesús mineä Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. Ie' tkèria

mesa *kj*, e' dalewa alaköl debitu eköl e' wa kiö masmas kiè nardo ese chökke tuè darèrè, ese debitu. Kiö e' ukkuö yöule ák kiè alabastro e' wa. Kiö ukkuö kuli' péwaitö ta itéka Jesús wökir *kj*. ⁴ Welepa uluneka ie' *kj* ta iñi a ichérak:

—¿Ì kuek*j* alaköl tö kiö we'ikéwa? ⁵ Ituè darèrè döká s'kaneblö duas ek ské ekkè. Iwatormittsa s'siarèpa *kj*moie.

Etá suluè ie'pa tö alaköl e' paké.

⁶ Erè Jesús tö iché:

—Imúat bërè. ¿Ì kuek*j* a' it-siriweke? Ýi buaè kanewé ie' tö ye' a. ⁷ S'siarèpa tso' kekraè a' shua, etá e'pa *kj*mèmi a' tö mik a' *kj* ikiane e' ta. Erè ye' kè ku' kekraè a' ta. ⁸ Ie' tö iwé ye' a kos ie' a ior ekkè. Ie' kiö té ye' *kj* ye' kanéwoie kam ye' nu wötèrwa e' yöki. ⁹ Moki ye' tö a' a ichè tö ká wa'ñe wé Skèköl ttè buaè pakarke eè ipakardaè ñies tö ie' tö ì buaè o' ye' a. Es e' kè chöpawa yi éna.

Judas tö Jesús wóméttsa
(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰ Jesús ttökatapa dabom eyök *kj* böi, e' eköl dör Judas Iscariote, e' miá sacerdotepa wökirpa ska' ichök tö ye' a Jesús mermittsa a' a. ¹¹ Mik e' tssé ie'pa tö, etá ittsè'nerak buaè ta ikablé ie' a inuköl muk. Etá ie' tö kawö yulémi bua'iewa Jesús wömottsa.

Jesús bata chkéia ittökatapa ta
(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹² Kawö kiè Pan Kè Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tsá diwö dewatke* E' diwö wa ie'pa obeja pupula jcheke Judiowak Yépa Yèrulune Egipto, e' kèwö tkö'woie. Etá Jesús ttökatapa tö ie' a ichaké:

—¿Wé be' *kj* kiane tö sa' mi' kawö tkö'wekesö e' chké kanéuk be' a?

¹³ Ie' tö iché ie'pa böi a:

—A' yú Jerusalén. Mik a' demi ee, etá wém kueraè a' tö eköl, e' wa di' dami skaña a. E' itöki a' yú. ¹⁴ Ta u wé a ie' demi e' wák a ichö: 'S'wöbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tö kawö tkö'wekesö e' chké ñèmi ie' ttökatapa ta?' ¹⁵ Ie' tö úshu bèrie tso' kákke tso'tke kanegule buaè, e' kkacheraè a' a. Ee ichké kaneú se' a.

¹⁶ Etá ie'pa böi miyal Jerusalén ta ýi ulitane kuérakitö wes ie' tö iché es. Eè chké kanewérakitö kawö tkö'woie.

¹⁷ Mik ká tuine, etá ie' debitu ittökatapa dabom eyök *kj* böi, e'pa ta. ¹⁸ Mik ie'pa e' tulésèr chkök, etá ie' tö iché ie'pa a:

—Moki ye' tö a' a ichè tö a' eköl tö ye' wömerattsa. E' wák tso' ye' ta chkök.

¹⁹ Etá ie'pa erianeka taiè ta ie'pa tö ie' a ichakémi eköl eköl:

—¿Ye' alè idir?

²⁰ Ie' tö iüté:

—E' dör a' dabom eyök *kj* böi tso' ye' ta pan nuuk tka' etkè a ñè, e' eköl. ²¹ Ye' dör S'ditsö Alà e' ta itköraè wes itso' kitule Skèköl yèkkuö *kj* es. Erè wèstela ina yi ye' wömekettsa e' ta. ¡Buaè idir wém e' a tö kè ikunúpa!

²² Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klö'wéitö, e' *kj* wèstela chéitö Skèköl a ta iblatéitö watiè ie'pa a ta ichéitö:

—Pan sè dör ye' chkà, e' ñú a' tö.

²³ E' ukuöki tka' a vino tso', e' klö'wéitö, e' *kj* wèstela chéitö Skèköl a ta ie'pa ulitane tö tka' e' wayé.

²⁴ Ie' tö iché ie'pa a:

—Vino sè dör ye' pè. Ye' tterawa e' pè' tèrdaè taiè, e' wa ttè pa'ali me' Skèköl tö, e' wà de. E' wa pè' taiè tsatkèrdaè. ²⁵ Moki ye' a' a ichè tö vino kè yepaiayö dö mik ì blúie Skèköl tso' e' kèwö de etá. Mik ide, etá iská yeraneyö a' ta.

* **14:12** Pan Kè Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö: Kawö e' tkö'weke judiowak tö dö ká kul, e' tsá diwö kièrakitö Se' Yépa Yèrulune Egipto e' kèwö.

Pedro tö icheraë tö ie' kë wä Jesús suule

(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

²⁶ Etä ie'pa tö Skököl ttseittsé, e' ukuöki tä ie'pa míyal Olivo kébata a. ²⁷ Jesús tö iché ie'pa a:

—A' ulitane tköyaldaë. A' ye' meätdaë ekörla. E' dör wes itso' kitule Skököl yëkküö ki es, e' tö iché: 'Obeja kkö'nukwak ttewäraëyö, etä obeja pordami wä a diä a.† ²⁸ Erë mik ye' ttëwä shkenekane, e' ukuöki tä ye' miraë Galilea a' yöki kewe.

²⁹ Pedro tö ie' a iché:

—Erë ie'pa ulitane be' memiat ekörla, erë ye' kë tö be' mepaat.

³⁰ Ie' iüté:

—Moki ye' tö be' a iché tö i' nañewe, kam dakro skä arne, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wä ye' suule.

³¹ Erë Pedro tö ikí ché iä kröröë:

—Erë ye' ttëwä mirakitö be' tä, erë kë ye' ichepa tö kë ye' wä be' suule.

Etä ie'pa ulitane ttöke es ëme.

Jesús tté S'yë tä Getsemaní

(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)

³² E' ukuöki tä ie'pa míyal ká kië Getsemaní eë. Jesús tö iché ittökatapa a:

—A' atë tular ië, ye' mía ttök S'yë tä.

³³ Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwä e' tä. Etä ie' erianemi chkenewami tajë. ³⁴ Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' eriane tajë ttsësua ye' ttëwamiitö ekkë. A' e' tsuat ië, kë a' kapökwa.

³⁵ E' ukuöki ie' mía wishke tä ie' e' kéutër wöwakköt iski tä ikiéitö Skököl a tö i' tköraë ie' tä, e' diwö tköami ie' ki, e' tä itköüü. ³⁶ Ie' iché: "A yëwöla, iyi ulitane ormi be' a. I' tköraë ye' tä e' dör wes iyi bacha'bachaë yëwasö es. E' ulä a ye'

yöttsa. Erë kë iwär wes ye' ki ikiane es, iü wes be' ki ikiane es."

³⁷ E' ukuöki tä ie' dene wé ittökatapa tular eë tä ie'pa kuéitö kapödtulur. Ie' tö iché Pedro a:

—A Simón, ¿be' kapowa? ¿Kë be' wä kapëwä wöklöne dö hora ek ë? ³⁸ Kë a' kapökwa. A' ikiö Skököl a as i' sulu tö a' erkiöwëke ese kë e' alöka a' ki. Moki a' éna i' buaë wak, erë a' diché kë dë'ka iwä uk, e' kuëki a' a darërëë idir.

³⁹ Ie' miáne tä tté Skököl a wes kewe itté es. ⁴⁰ Mik ie' dene tä ie'pa kuéneitö kapödtulur; ie'pa wöbla surirkewa kapë wä e' kuëki. Ie'pa kë wä tté kune ie' iütoie. ⁴¹ Ie' skä miáne ttök S'yë tä e' dene, i' tä idare mañatökicha, etä ie' tö iché iarak:

—¿A' kapödtuluria enukeia? Wë' a' kapowa. Ye' dör S'ditsö Alä, e' diwö dekañke mëttsa pë' sulusipa ulä a. ⁴² A' e' koka, yi tö ye' wömekettsa, e' dotke i' tä. Mishka ie' panuk.

Jesús klö'wëwä ibolöka tö

(Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴³ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök ki böi, e' eköl kië Judas, e' debitu pë' tä tajë. E' wakpa debitu tabë ki ena kal wölö ki. Ie'pa patkë'mi sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa ena judiowak kuëblupa ekkëpa tö. ⁴⁴ Judas dör iwömettsa e' tö ie'pa a iyë'bak: "Wë shkë wëyö wöalattsë wa, e' dör ie', iklö'üwä a' tö tä itsümi kkö'naule buaë as kë itköshkar." ⁴⁵ Etä ie' e' skëwä Jesús o'mik tä iché iä:

—¡A S'wöbla'ukwak!

Tä iwöalattsëwaitö. ⁴⁶ Etä Jesús klö'wëwä pë' tö.

⁴⁷ Erë ie'pa iëter eë, e' eköl tö itabë yëttsa tä e' wa sacerdoté kibi e' kanë méso kukuöña tëttsa. ⁴⁸ Etä Jesús tö ichaké pë' ekkëpa a:

—¿I' kuëki a' bite ye' klö'ukwä tabë ki kal wölö ki wes akblökwakpa

† 14:27 Zacarías 13.7

kló'wəwə es? ⁴⁹ Kəkraë ye' bak a' shuà s'wöblə'uk Skəköl wé a, erë a' kə wə ye' klö'newə. Erë i' tköke as itkö wəs itso' kitule Skəköl yëkkuö kị es.

⁵⁰ Età ittökātapa kōs tkayalmi tō iméat ekōrla. ⁵¹ Erë duladula eköl dowə ie' itökị e' patrəwābitu kạ' kishuo wa, e' kló'wəwərakitō, ⁵² erë idatsi' ppéətitō wak tkashkarmi sume.

Jesús demi ie'pa wạ Judiowak wōkir kibipa wōrkị

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵³ Jesús tsémirakitō sacerdote kibi ska'. Età eə sacerdotepa wōkirpa malepa ena judiowak kuəblupa ena s'wöblə'uk ttè dalöiəno wa wakpa kōs daparke. ⁵⁴ Pedro datse ie'pa itökị kamië dōttsə sacerdote kibi u pamik, età eə ie' e' tséat tkēr Skəköl wé shkəkịpa tạ bō' baiklök.

⁵⁵ Età sacerdotepa wōkirpa ena judiowak wōkirpa malepa tō ttè yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tō iwömüttsə ttèwə, erë kə ie'pa wạ ì ttè kune ikkatoie. ⁵⁶ Tajë pē' de ie' kkatök kachè wa, erë ie'pa ttè kə dē'ttsə ñittsë. ⁵⁷ Wəlepə tō ie' kkatēmi kachè wa tạ ichérakitō:

⁵⁸ —Sa' tō ie' ttsə'wə ichök tō Skəköl wé yō' s'ditsö tō i', e' olo'yerawaitō tạ iské, kə yöne s'ditsö wạ, ese yuérakaneitō ká mañat shuà.

⁵⁹ Erë ie'pa ttè kə dē'ttsə ñittsë.

⁶⁰ Età sacerdote kibi e' kəkạ iyamipa shuà, tạ Jesús ạ ichakéitō:

—¿Kə be' ie'pa iütəku' yēs? ¿Ñe' ie'pa be' kkatēke, e' dör ì?

⁶¹ Erë Jesús siwạ'bléwə ie'pa yökị, kə ie' wạ ì iütēne.

Sacerdoté kibi ie' skà chaké:

—¿Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'? ¿Be' dör Skəköl kịkaulekạ tajë e' Alà?

⁶² Jesús ie' iüté:

—Tō, ye' idir. Ye' dör S'ditsö Alà e' suəraë a' tō tkērka Skəköl diché

tạ iyi ulitane tsətạ e' ulà bua'kka dalöiərtạ tajë. Ñies ye' datskene kashuk ạ mò ạ e' suəraë a' tō.

⁶³ Età sacerdote kibi e' datsi' jchéé ikkachoie tō ilunekạ tạ ichéitō:

—¿Ie se' kị ikkatökwakpa kị kiarmiia? ⁶⁴ A' ittse tō ie' e' chō tō ie' dör Skəköl Alà, e' wa ie' tso' Skəköl chök suluë. ¿Wəs a' iweke?

Ie'pa ulitane ñi sini'kué tō ie' iane iwiiie, e' kuəkị ikawōtạ ttèwə.

⁶⁵ Ie'pa wəlepə wirituēmi ikị ñies iwöbla pabakəwərakitō tạ itérakitō tạ ichakérakitō:

—Be' dör Skəköl tteköl, e'ma sa' ạ ichökạ zyì tō be' té?

Età Skəköl wé shkəkịpa tō ippé iwö kị tajë.

Pedro tō iblé tō kə ie' wạ Jesús suule

(Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-29)

⁶⁶ Pedro tkəriạ iski u pamik, e' dalewa tayəla debitu e' dör sacerdote kibi e' kanè méso eköl. ⁶⁷ Ie' Pedro sué bō'iklök, tạ isuéitō krereë tạ ichéitō iạ:

—Be' ñies dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁶⁸ Pedro tō iblé. Ie' tō iché:

—Kə ye' wạ ie' suule. Ye' kə éna iane tō ì chök be' tso'.

Età ie' e' yéttsạ ukkō ạ. E' wōshaë dakro ane. ⁶⁹ Kanè méso ñe' tō Pedro suéne tạ ie' e' kəkạ ichök imalepa ạ:

—Ie' i' dör Jesús klépa e' eköl.

⁷⁰ Erë Pedro tō iskà bléne. E' kuölö tạ wəpa tso' eə ñies e'pa tō iché ie' ạ:

—Be' dör Galilea wak, e' kuəkị mokị be' dör ie'pa éltə wak.

⁷¹ Ie' tō iché:

—¿Skəköl wōrkị ye' ichè tō wəm chök a' tso' e' kə suule ye' wạ! Kə idör es, e'ma as ye' kichatër.

⁷² E' wōshaë tạ dakro ane etökichane, tạ ie' éna ianewə tō Jesús tō ie' ạ iyé': 'Kam dakro skà arne e' yökị be' icheraë

mañatökicha tö be' kë wä ye' süule.'
Etä ie' iékä tajë.

15

Jesús mítser Pilato wörki
(Mateo 27.1-2,11-14; Lucas 23.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Mik ká ñine, etä sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ñi dapa'wëkä tã Jesús aler-itsétke. Ie'pa wä imítser moulewä mé Pilato a. ² Pilato tö ichaké ie' a:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

³ Sacerdotepa wökirpa tö ie' kkaté tajë. ⁴ Etä Pilato tö iskã chakéne:

—Ñekkë ie'pa be' kkaté ¿e' ttsébö?

¿I kueki e' kë iütëbö?

⁵ Erë ie' kë wä iütëne, e' tö itkiwëwä darërë.

Jesús méttsa ttëwä
(Mateo 27.15-31; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16)

⁶ Judiowak Yëpa Yërulune Egipto e' kéwö wa Pilato wöblar s'wötëulewä s'wöto wé a ese yöktsa eköl émine wé kié pë' tö e'. ⁷ Wëm kié Barrabás e' tso' wötëulewä s'wöto wé a imalepa sulusipa tã. Ie'pa wä s'kötulewä mik ie'pa e' ka'ka ñippök romawakpa tã etä. ⁸ Tã pë' debitu Pilato ska' e'pa tö ikié ie' a tö iü wes iwöblar es. ⁹⁻¹⁰ Ie' tö isuëwä tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsa ie' ulã a. E' kueki ie' tö ichakérak ia:

—A' judiowak blú ¿e' èmineyö?

¹¹ Erë sacerdotepa wökirpa tö pë' shutiwëkatke as ie'pa tö kiö Pilato a tö Barrabás yöttsa Jesús skéie.

¹² Pilato tö ichakéne:

—Etä ¿wes a' ki kiane tö ye' tö wëm kié a' tö judiowak blú e' wë?

¹³ Ie'pa iüté aneule:

—¡Iwötöwä krus mik!

¹⁴ Ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿I kueki? ¿I sü wambléitö?
Erë ie'pa kí arke:

—¡Iwötöwä krus mik!

¹⁵ Ie' atãk buaë ie'pa tã, e' kueki Barrabás yëttsaitö. Etä Jesús ppök patkëmitö ttsa' bata daloie wa. E' ukuöki tã ie' tö imëttsa wötëwä krus mik.

¹⁶ Etä iñippökwapka wä Jesús mítser ká e' wökir u kié Pretorio e' shuã wé ulat tso' áie eë. Eë ie'pa tö iñippökwapka malepa kiëttsa dapa'wë ek tsini éme. ¹⁷ Ie'pa tö datsi' mat daloshdalosh ese iékä Jesús ki blu'ie. Ñies dika'kicha yuérakitö wöshkie tkékarakitö iwökir ki blu'ie iwayuöie. ¹⁸ E' ukuöki tã ie' wayuémirakitö aneule:

—¡Be' dör judiowak blú! ¡Be' kikköka sa' tso'!

¹⁹ Etä ippëmirakitö tajë iwökir ki kuaköl wölö wa ena iwiri tuérak iki ena ie' e' tulésarak kuchë ki iwörki iwayuök tö sü sa' be' dalöie.

²⁰ Mik iwayué one, etä datsi' mat daloshdalosh, e' yëttsarakitö tã iwák datsi' iékanerakitö iki tã imítserak iwä wötëwä krus mik.

Jesús wötëne krus mik
(Mateo 27.32-44; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

²¹ Ñippökwapka tö wëm kié Simón dör Cirene wak, e' kué ñalã ki, e' datse bänet micho Jerusalén. Ie' dör Alejandro ena Rufo yé. Ie' ké ie'pa tö Jesús krus tsukmi.

²² Ie'pa wä Jesús mítser ká kié Gólgota eë. (Gólgota e' wã kiane chë s'wökirdiche.) ²³ Etä vino shutuule kapöli kié mirra e' wa, ese mé Jesús a yë, erë kë ie' wa iyanewa. ²⁴ Etä iwötërakitö krus mik. E' ukuöki tã ie'pa iné ñi ma'woie suë tö wes ie'pa tö Jesús datsi' blatemi ñi a.

²⁵ Mik ie'pa tö iwötëwä krus mik, etä diwö de sulitu (9). ²⁶ Kaltak tso' e' ki itso' kitule tö ichë: "I dör judiowak blú e'", e' dör iwã kkachoie tö i nuí ki ie' wötënewä krus mik. ²⁷⁻²⁸ Ñies wëpa böl akblökwapka wötëwarakitö krus mik, eköl iulã bua'kka, eköl iulã bakli'kka.

29 Pë' tköke ee e'pa tö icheke sulu, iwökir wötiukerak iwöa, es ichekerakitö;

—jĭkëta, be' se tö Skëköl wë tkekettsa etä ká mañat ë ta be' tö iyuékane! 30 jĭ'ema be' e' tsatkö, be' e' öwa krus se mik!

31 Es ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa tö Jesús wayueke. Ie'pa tö icheke ñi a:

—O'kapa tsatkitö erë ie' wák kë a e' tsatker. 32 Mokĭ ie' dör wë pairine'bitü idi' wa s'blúie, mokĭ ie' dör se' Israel aleripa e' blú, e'ma as ie' e' öwa krus wĭ mik, e' iarma ta se' erblömi ie' mik.

Wëpa wötëne ie' ta krus mik e'pa tso'ñak ie' chök suluë.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-56; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

33 Mik diwö de bata a, etä ká mía ttsettseë ká wa'ñe dö tsalı diwö de mañat ekkë. 34 E' wösha ta Jesús anekä tajë ta iché: “Eloí, Eloí, ¿lemá sabactani?” (e' wä kiane chë: A ye' Këköl, a ye' Këköl, ¿iök be' ye' we'ikëttsa?)

35 Wëlepa tso' ee, mik e'pa tö ttë e' ttsé ta ichérakitö:

—¿A' ittse? Ie' tso' Skëköl tteköl bak kië Elías, e' kiök.

36 Etä ie'pa eköl tunemi tö suiyök nuwëka vino shköshkö wa e' tkékaitö kuaköl bata kĭ ta itkéwa ikkö mik as ikuyöitö. Ie'pa tö iché:

—Imúat bër, ipanusö suë tö Elías datse iökwa.

37 Jesús anekä tajë ta isiwa' bata tké. 38 Etä Skëköl wë a ie'pa wa datsi' buririë ese shukuar u blatoie e' jchënane kákke dötsa jski. 39 Etä Roma ñippökwa e' durshkö Jesús wömik. Mik e' tö isuë tö wës Jesús duowa, etä ichéitö:

—Mokĭ, wëm wĭ dör Skëköl Alà je'.

40 Ñies alakölpa iëter ee ie' kĭ sauk kamië. E' shua eköl dör María Magdala wak. Iëköl dör María e' dör Santiago tsirla ëk ena José, e'pa mi. Iëköl dör Salomé. 41 Alakölpa e'pa bak shkök Jesús ta ena ikime' mik ibak Galilea etä. Ñies alakölpa skà tso' tajë dë'bitü Jesús ta dö Jerusalén.

Jesús nu wötëne

(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

42-43 E' diwö dör judiowak a iyi kanëwoie eno diwö yöki. Ká tuirketke* e' kueki wëm eköl kië José Arimateawak, e' kësik iéwa ta imía Jesús nu kiök Pilato a blëwa. Ie' dör judiowak wökirpa e' eköl dalöiërtä' tajë ese. Ñies ie' tso' i' blúie Skëköl tso' e' këwö panuk. 44 Pilato tkinewa tö Jesús duowatke, e' kueki ie' tö icapítan kië chakë tö mokĭ Jesús duowatke. 45 Mik ie' wa ijchenewa, etä ie' tö Jesús nu këwö mé José a tsëmi. 46 E' ukuöki ta José tö datsi' ukuö bua'buasaruru ese tuë et. Jesús nu éwaitö krus mik, e' patrëwaitö datsi' ñe' wa blëwa ákuk biule s'nu blóie ese a. Etä ákuk kkö wötëwaitö ák bërie wa. 47 Wë Jesús nu menewa e' suë María Magdala wak ena María dör José mi, e'pa tö.

16

Jesús shkënekane

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

1 Mik eno diwö tka, etä María Magdala wak ena María dör Santiago mi ena Salomé e'pa tö kiö masmas bua'buasaruru ese tuë mí ie'pa wa tëka Jesús nu kĭ. 2 Etä domingo bla'mi erpa diwö tskine ta ie'pa míyal wë Jesús nu blëne ee. 3 Ie'pa ñi a iché:

—¿Yi tö se' a ák yëmittsa ákuk kkö a?

* 15:42-43 Ká tuirketke: Judiowak ttë dalöiëno tö ichë tö s'nu kë tserta'mi eno diwö a. Eno diwö e' tkërkëwami Viernes ká tuine ekkë. Ñies kë idör buaë ie'pa a tö s'nu at áie nañewe. E' kueki José Arimateawak éna Jesús nu akwa blëwa bet kam ká tuir e' yöki.

Jesús Tté Buaë Kit Lucas tó Lucas

Wëm tó yëkkuö i' kit e' wák kiè Lucas. Ie' tó ikít wëm eköl kiè Teófilo e' a. Welepa tó ibikeitsè tó Teófilo dör romawak eköl ena ie' dör kékëpa tajë ese. Lucas tó ie' a yëkkuö i' kit as ì o' Jesús tó ena ì wa s'wöbla'itö e' jcherwá ie' wá yësyësë.

Yëkkuö i' kî Lucas tso' ikkachök tó Jesús dë'bitü sulitane tsatkök, Israel aleripa ena pë' ulitane. Jesús kè dë'bitü Israel aleripa ë a. Lucas tó iché tó Jesús kune' ká i' kî sulitane kimoie. Nies Lucas kî ikiane tó s'wá ijcherwá tó Jesús dë'bitü iyë kkachök se' a.

Ì tso' kitule Colosenses 4.14 ena Filemón 24 ena 2 Timoteo 4.11, e' wa se' wá ijcher tó Lucas bak Pablo wapiöuk. Welepa tó ibikeitsè tó ie' kè dör Israel aleri. Ie' bak kaneblök s'kapeyökwakie. Nies welepa tó ibikeitsè tó ie' tó yëkkuö i' kit ká kiè Roma eë Jesús kune' e' kî duas de dabom teryök (60) ena dabom kuryök kî sulitu (79) e' shü ulat.

Ttè tsá kitule

1-3 A kékëpa tajë Teófilo, ì o' Jesús tó sa' shüa mik ibak ká i' kî eta, e' paka' sa' a wépa itsá su'bitü dö ibata ekkë e'pa tó. Ie'pa dör Jesús ttè buaë e' kanëukwakpa. Tajë sa' malepa imaq' shtë yëkkuö kî, erè kè idë'ttsa wes ikiane shtë es. E' kuekî ye' tó iwá chakéwá bua'iewá itsá dö ibataë. Es ye' isuë tó buaë idir shtëmi be' a yëkkuö i' kî s'raa wes ibak es⁴ as be' éna iar tó ttè wa be' wöblane, e' dör moki.

Juan S'wöskuökwak kurke e' biyö yëne

⁵ Mik Herodes bak judiowak blúie eta sacerdote tso' eköl kiè Zacarías. Judiowak sacerdote tó ñi dapa'oule erule erule kaneblök

Skëköl wé a. Zacarías dör sacerdote tó erule kiè Abías wakpa e' eköl. Ie' alaköl kiè Elisabet, e' dör ñies sacerdote tó ditséwö wes iwëm es. ⁶ Ie'pa bül serke yësyësë Skëköl wöa. Ie'pa tó Skëköl ttè me'bak dalöieno, e' dalöieke buaë, kè kî ì sulu ttè ta'. ⁷ Erè Elisabet kè dötá' aläë. Nies ie'pa bül dör kékëpalatke.

⁸ Etökicha tã mik Zacarías ena imalepa kane iwakanëuk Skëköl wé a, ⁹ eta ie'pa iné ilè wa wes ie'pa wöblar es isuöie tó yi kane shkökwa Skëköl wé shüa iyi masmas ña'uk Skëköl a. Eta idettsá tó Zacarías kawötã shkökwa. ¹⁰ Mik ie' tso' Skëköl wé shüa iyi masmas ña'uk, e' dalewa tajë s'daparke u'rki ttök S'yé ta. ¹¹ E' wöshã tã Skëköl biyöchökwak eköl e' kkachéwá ie' a ká' tso' iyi masmas ña'woie Skëköl a e' ulá bua'kka. ¹² Mik ie' tó Skëköl biyöchökwak sué tã ie' tkinewa suane tajë iyöki. ¹³ Eta biyöchökwak tó iché ie' a:

—A Zacarías, kè be' suanuk. Ì kiè be' tó Skëköl a, e' meraëitö be' a. Be' alaköl dör Elisabet, e' doraë aläë, e' wák wëm. Ie' kiè múka a' tó Juan. ¹⁴⁻¹⁵ Ie' doraë kékëpa tajë Skëköl wöa. E' kuekî e' be' tse'weraë buaë kaneë. Nies ie' tó tajë pë' tse'weraë buaë. Ie' kè ì shköshkö yepa. Kam ie' kur eta Wiköl Batse'r doraë ie' kî tajë. ¹⁶ Ie' tó Israel aleripa tajë, e' kerane ie'pa Këköl yulökne. ¹⁷ Ie' doraë Skëköl yöki kewe itté pakök. Ie' tó ipakeraë Wiköl Batse'r diché tajë e' wa wes Skëköl tteköl kiè Elías bak ká iaiaë es. Ie' ipakeraë as iyé er buarne ila'r kî ena ila'r er buarne iyé kî. Nies ipakeraëitö as wépa tó Skëköl ttè dalösewéwá, es-epa e' wöbla'ù senuk yësyësë. Es ie' tó ie'pa patteraë Skëköl datse e' panoie.

¹⁸ Eta Zacarías tó Skëköl biyöchökwak a ichaké:

—¿Ì wa be' ye' a ikkachëmi tó ttè e' dör moki? Ye' dör kékëpalatke.

Ñies ye' alaköl dewatke kéképalatke, ta ¿wes sa' alala kókamiia?

¹⁹ Ie' iüté:

—Ye' dör Gabriel. Ye' kaneblöke Skököl a. Ie' ye' patké ttè buaë i' chök be' a. ²⁰ Erë be' kē wa ye' ttè klöone, e' kuëki be' ttö wöblérdawa kē ttöpaia dö mik be' alà kune eta. Mik i' chéyö be' a e' kēwö de, eta be' ttörane.

²¹ E' dalewa ie'pa tso' Zacarias panuk u'rki, e'pa tö ibikeitsé, “¿I' tö ie' wöklö'wé, e' kē dötsa bet Skököl wé a?” ²² Mik ie' detsa, eta ie'pa tö isué tö ie' ttö wöblénewa, kē ie' ttoia ta ulà è wa ie' tö iwà kkaché ie'pa a. Eta ie'pa éna iane tö ilè suéitö kabsueie. Es ie' atē me'ie.

²³ Mik ie' kanè one Skököl wé a, eta imiane iu a. ²⁴ E' ukuöki ta ie' alaköl Elisabet duneka. Ie' e' tkéwa iu a dö si' skel, kē de'ttsa wéro. ²⁵ Ie' tö iché, “Ikképa Skököl tö alà mé ye' a. Es ie' er buaë ché ye' a, ekké ye' jaène.”

Jesús kurke e' biyö yène

²⁶ Elisabet duneka e' ki si' de teröl, eta Skököl tö ibiyöchökwak kiè Gabriel, e' patké Nazaret, ká e' atē Galilea. ²⁷ Eë busi serke eköl kiè María. Ie' kam ser wëm ta, erë ie' ttè meule wëm eköl kiè José e' a senowa ie' ta. José dör blu' bak kiè David e' aleri eköl. ²⁸ Eta Skököl biyöchökwak dewa wé María tkér eë, ta ichéitö ie' a:

—¿Is be' shkene? Skököl er buaë ché be' a. Ie' tso'ie be' ta.

²⁹ Ttè e' tö María tkiwéwa ta ibikeitséitö, “¿Iök ye' shké'wé es?”

³⁰ Eta Skököl biyöchökwak tö iché ie' a:

—A María, Skököl er buaë ché be' a, e' kuëki kē be' suanuk. ³¹ Be' durkaraë, be' alà kurdaë wák dör wëm, ikiè múkabö Jesús. ³² Ie' döraë kéké tajë, dalö tajë. Ie' kirdaë Skököl dör iyi ulitane tsata, e' Alà. Skököl tö ie' meraka blu'ie wës iyë bak kiè David es ³³ as Jacob aleripa wëttsütö blu'ie kekraë kē erta'wa.

³⁴ Eta María tö ichaké Skököl biyöchökwak a:

—Kam ye' ser wëm ta, eta ¿wes i' ché be', e' wà tkömi ye' ta?

³⁵ Skököl biyöchökwak iüté:

—Wiköl Batse'r döraë be' ki, Skököl dör iyi ulitane tsata e' diché ardaë be' ki. E' kuëki be' alà kurdaë, e' serdaë Skököl è a. Ie' kirdaë Skököl Alà. ³⁶ Ñies be' yami kiè Elisabet kéképalatke cheke tö kē idöta' alàe, e' alà kurdaë. Si' i' wa ta ie' ki ide si' teröl. ³⁷ I' kos or Skököl a, kē i' ku' darère ie' a wé.

³⁸ Eta María tö iché:

—Ye' dör Skököl kanè méso, as ie' tö iü ye' ta wës be' iché es.

Eta Skököl biyöchökwak mía.

María mía Elisabet pakök

³⁹ E' ukuöki ta María dali ié ta imía bet Elisabet pakök. Elisabet serke Judea ká dör kabataie eë. ⁴⁰ Mik ie' dewa Zacarias u a, eta ie' tö Elisabet shké'wé. ⁴¹ Mik e' ttsé Elisabet tö, eta ilà wöt'i'ne tajë ie' shua ta Wiköl Batse'r de iki tajë. ⁴² Ie' ttémi darerèè ta ichéitö Maria a:

—Skököl er buaë ché be' a alakölpa ulitane tsata. Ñies ie' er buaë ché be' alà kurmi e' a. ⁴³ Ye' siarè ¿wes e' a ie' er buaë ché tö ye' Kéképa mì e' de ye' pakök? ⁴⁴ Mik be' tö ye' shké'wé e' ttsé yö, e' bet ta ye' alà wöt'i'ne ye' shua ittse'ne buaë e' kuëki. ⁴⁵ I' yé' Skököl tö be' a, e' klö'wébö tö iwà tköraë, e' kuëki ayécha buaë be' dör.

⁴⁶⁻⁴⁹ María tö iché:

“Ye' dör Skököl kanè méso èsela siarè ese è,

erë e' ska' ie' er de.

E' kuëki ie' kikekëka ye' tö.

Ie' dör ye' tsatkökwak, e' tö ye' ttsé'weke buaë.

Ie' diché tajë iyi ulitane tsata, e' tö i' buaë shuteë wé ye' a.

E' kuëki i'tami ye' yërdaë: ¡Ayécha buaë!

¡Skököl dör batse'r!

50 Wépa tō ie' dalōieke, esepa sueke
ie' tō kekraē er siarē wa.

51 Ì kē or yi a ese wéitō idiché tajē
wa:

Pē' e' ttsōkà tajē esepa tō ì bikeit-
seke wē ese wōklō'wéitō.

52 Ká wōkirpa uyéttšaitō ikulé kī,
e' skéie s'siarēpa tkékaitō.

53 Wépa siarē kē wā ì ku' ñè,
esepa a ì buaē méitō tajē.

Erē inukōl blúpa esepa patkémiitō
ulà wōchka.

54 Israel aleripa dōr ie' kanè
mésopa.

Ká iaiaē ie' tō ie'pa a iyē' tō ie' tō
ie'pa sueraē er siarē wa.

Ttē e' kē chē'wa ie' éna.

55 Es ie' tō iyē'bak Abraham a,
ñies ie' aleripa kos daia ie' itōkī e'pa
a.”

Es María tō iché.

56 María sené Elisabet ska' dō si'
mañat ta imiane iu a.

Juan S'wōskuōkwak kune'

57 Mik Elisabet alà kurke e' kéwō
de, etā iwà kune wēm. 58 Mik pē'
serke tsinet ena iyamipa ekka, e'pa
ibiyō ttsé tō Elisabet sué Skèkōl tō
er siarē wa, etā ie'pa kos ttsē'ne
buaē wēs Elisabet es. 59 Mik ilà
kune' e' kī ká de pàkōl (8), etā ie'pa
debitū ilà tottola kkuōlit tērke tsir,
e' kéwō tkō'uk wēs ie'pa wōblane
es iwà kkachōie tō alà e' dōr ju-
diowak. Ie'pa éna iyē kiè Zacarias,
e' kiè makka ikī. 60 Erē imì tō iché:
—Au, ie' kirdaē Juan.

61 Ie'pa tō iché:

—Kē yi ku' be' yamipa shūa kiè
es. Etā žì kuēkī be' ikiè mekekā es?

62 Etā ie'pa ulà kkaché ichakoie
alà yé a, “žima be' éna ikiè makka?”

63 Etā iyé tō kaltak kié, e' kī ie' tō
ishté tō “ikiè Juan.” E' tō ie'pa kos
tkiwéwā. 64 E' wōshā tā Zacarias
ttékane, etā Skèkōl kikékā ie' tō tajē.

65 Pē' serke tsinet, e'pa kos tkiru-
lune tajē. Ñies pē' kos serke Judea
kébata a, e'pa shūa ittē bunekā tajē.

66 Ie'pa ulitane tō itté ttsé e'pa tō

ibikeitsé: “Alà e' dōraē kékēpa tajē.”
Ie'pa isué tō Skèkōl tso' ie' ta, e'
kuēkī ie'pa tō ibikeitsé es.

Zacarias tō Skèkōl kikékā

67 Etā Wikōl Batse'r de tajē
Zacarias kī, e' wa ie' ttēmi Skèkōl
ttekōlie tā ichéitō:

68 “Skèkōl dōr Israel aleripa Kèkōl,
e' de ie' icha kos tsatkok,
e' kuēkī ikikōkašō tajē.

69 Ie' tō S'tsatkōkwak diché tajē, e'
patké ekōl,
e' dōr ie' kanè méso bak kiè David e'
aleri.

70 E' dōr wēs Skèkōl ttekōlpa batse'r
bak ká iaiaē e'pa tō iyē'at es.

71 Skèkōl tō iyē'atbak tō ie' tō se'
tsatkeraē s'bolōkpa ulà a,
ñies wépa éna se' ar suluē esepa kos
yōkī.

72 Ie' tō ittē batse'r me' se' yépa bak
ká iaiaē e'pa a

tō ie' se' sueraē er siarē wa,
e' kē ska' ie' er chē'wa.

73 Ie' tō iyē' se' yé bak ká iaiaē kiè
Abraham e' a

74 tō se' tsatkeraeitō s'bolōkpa ulà a
as se' ser ie' a kē suarta',

75 ñies as se' ser batse'r ena yēsyesē
ie' wōa se' tso'ia ttsé'ka e'
dalewa.

76 A ye' bēbēla, mik be' de kēchke,
etā be' miraē kewe s'pattōk
as se' tō Skèkōl kiōwā buaē mik ide
etā.

E' kuēkī be' kirdaē Skèkōl dōr íyi
ulitane tsata, e' ttekōl.

77 Israel aleripa a be' tō ttē pakeraē
as ie'pa wa ijcher tō ì sulu
wambleke ie'pa tō,

e' olo'yēmi Skèkōl tō ie'pa kī
itsatkoie.

78 Skèkōl tō se' sueke er siarē wa,
e' kuēkī ie' tō S'tsatkōkwak
patkekebitū se' a datse ká jaì
a

olo tā' tajē wēs diwō tskir bla'mi es.
79 Wépa tso' klōulewā ì sulu ulà a
wēs s'tso' stui a es,

wépa tso' iduōkewatke e' ē kīnuk,

ešepa wōa ká ñi'weraë ie' tō aš
itsatkērdak.
Ie'pa wēttseraītō sene bērē ie' tã e'
ñalé kī.”

Es Zacarías tō iché.

⁸⁰ Juan talane de kēchke tã Wiköl
Batse'r tso' taië ie' a. Ie' sené ká
wé kē yi serku' eē dō mik ikéwō
de e' kkachoië Skéköl ttekölie Israel
aleripa a etã.

2

Jesús kune'

(Mateo 1.18-25)

¹ Juan kune', e' kēwō ska' ta,
Roma wōkir kibi kië Augusto, e' tō
ká kōs tso' ie' ulá a, e' wakpa kië
shtök ké seraã. ² (Ì dör s'kië tsá kite
mik Cirenio dör ká kië Siria e' wōkir
e' kēwō ska' ta.) ³ Sulitane kawōta
shkōkne ká wé iyēpa datse eē e' kië
shtök.

⁴⁻⁵ José dör David bak Israel blú
e' aleri. David kune' Belén aṭe
Judea eē. Erë José serke Nazaret
aṭe Galilea eē. E' kuëki ie' mĩa
María tã Belén e' kië shtök. Ie'pa tṭe
meuletke ñi a senowaie, erë kam
ie'pa serwa ñita. María batsō dur.
⁶ Ie'pa tso' Belén, e' dalewa ie' alá
kurke, e' diwō de. ⁷ Wé s'kapökerö,
e' wé a, kē ká kuneia ie'pa a kapoie.
E' kuëki ie'pa mýal iyiwak wé a
kapökrö. Etã eē ie' alá tsá kune wák
wēm, ipatrēwaitō datsi'tak batsi wa
mékaitō iyiwak tioie ese kulé' a ka'
skéie.

*Skéköl biyöchökwakpa tō tṭe buaë
ché obeja kkö'nukwakpa a*

⁸ E' nañewe tsinet Belén obeja
kkö'nukwakpa tso' iyiwak kkö'nuk.
⁹ E' bet tã Skéköl biyöchökwak de
eköl ie'pa ska' tã Skéköl olo taië
e' olo bunekã ie'pa pamik, e' yöki
ie'pa suane taië. ¹⁰ Erë Skéköl
biyöchökwak tō iché ie'pa a: “Kē a'
suanuk, tṭe buaë datse ye' wã a'
a, e' tō pe' ulitane ttsë'weraë buaë.

¹¹ Iñe a' tsatkökwak kune David ká
a, e' dör Skékēpa pairine'bitu idi'
wa a' blúie e'. ¹² A' tō ie' kueraë
parratulewã datsi'tak batsi wa tēr
kulé' tso' iyiwak tioie ese a. E' wa a'
wã ijcher tō ì ché ye' tō a' a, e' dör
moki.”

¹³ E' bet tã Skéköl biyöchökwakpa
kí de taië shute, e' tō Skéköl
kikekeka tã ichekerakitō:

¹⁴ “¡Skéköl tso' ká jai a, e' kikökasöl!
¡Ñies wépa a Skéköl er buaë chō aš
ešepa ser bērē ñita ká i' kī!”

¹⁵ Mik Skéköl biyöchökwakpa
mýalne ká jai a, etã obeja
kkö'nukwakpa tō iché ñi a:

—Mishka Belén, ì ché Skéköl tō
se' a, e' wã sauk.

¹⁶ Etã ie'pa mýal bet, tã María
ena José kuérakitō, tã iyēne tō alá ar
iyiwak tio kulé' a. ¹⁷ Mik ie'pa isué,
etã ì kōs ché Skéköl biyöchökwak tō
ie'pa a alá e' kī, e' pakéne ie'pa tō
itso'rak eē e'pa a. ¹⁸ Mik wépa tō, ì
ché obeja kkö'nukwakpa, e' ttsé, etã
e'pa kōs tkirulune. ¹⁹ Tṭe e' kōs
bleke María tō ier a tã ie' iwã bikeit-
seke ě. ²⁰ Etã obeja kkö'nukwakpa
mýalne. Ì kōs ttsé ie'pa tō, sué ie'pa
tō, e' kī ie'pa tō Skéköl kikekarami.

Alala Jesús tsémi Skéköl wé a

²¹ Mik alala kī ká de pāköl (8),
etã ie'pa itóttola kkuölit téé tsir tã
ikië mékarakitō Jesús wes Skéköl
biyöchökwak iyë' María a kam ie'
buklurka e' yöki es.

²² Mik Jesús kune' e' kī ká de
dabom tkéyök (40), etã María
ena José mĩa e' batse'uk* wes tṭe
dalöiëno kit Moisés tō e' tō iché es.
Ie'pa wa ilá mí mè Skéköl a Skéköl
wé aṭe Jerusalén eē. ²³ Skéköl tṭe
dalöiëno e' kī itso' kitule e' tō iché:
“Alaköl alá tsá kune wēm, e' kirdaë
batse'r Skéköl a.” E' kuëki ie'pa wã
ilá mí mè Skéköl a. ²⁴ Ñies ie'pa
mĩa iyiwak muk jchë Skéköl a e'

* 2:22 e' batse'uk: E' batse'wé i' e' kē dör wes se' bribriwak e' batse'ü es awá wa ì wa.

batse'woie wes Skëköl ttè dalöiëno tö ichè es: e' dör dù kiè tórtola, et wë'ñe ena et alaki ö nuböl pupula böt.

²⁵ E' këwö ska' ta wëm serke Jerusalén kiè Simeón. Ie' serke yësyesë wes Skëköl ki ikiane es. Skëköl tö Israel aleripa tsatkeke e' këwö paneke ie' tö. Wiköl Batse'r tso' ie' a, ²⁶ e' tö ie' a iyë': "be' kë blërpawa kam be' tö wë pairine'bitu idi' wa a' blüie patkeraë Skëköl tö e' saü e' yöki." ²⁷ Ie' ittse Wiköl Batse'r wa tö ie' kawöta shkök Skëköl wé a, e' kueki ie' mia demi ee. Eë ñies José ena María demi. Ie'pa wa ilala Jesús mí wakanewë wes Moisés ttè dalöiëno tö ichè es. ²⁸ Simeón tö alala kékä ulä a ta Skëköl kikékaitö ta ichéitö:

²⁹ "A Skëköl, ye' dör be' kanè méso, i yë' be' tö ye' a, e' wä suéyö. E' kueki ire', ye' duöwami bërë.

³⁰ Sa' tsatkökwak patké be' tö e' wä suéiyö ye' wák wöbla wa.

³¹ E' patké be' tö ká ulitane wakpa a.

³² Ie' döraë wes ká olo es, pë' kë dör judiowak

esepa er ñi'woie as ie'pa éna be' ttè mokjë e' wä ar.

Ñies Israel aleripa dör be' icha, e'pa kikardakä tajë ie' batamik."

Es Simeón tö iché.

³³ Jesús ché Simeón tö Skëköl a, e' tö Jesús mí ena iyë tkiwëwa. ³⁴ Ie' tö ikié Skëköl a as e' er buaë chö ie'pa a ta ichéitö María dör Jesús mí e' a:

—Skëköl ibikeitsbak tö alä i' kueki se' Israel aleripa tajë tsatkërdaë ñies e'pa tajë weirdaë. Ie' tö Skëköl olo kkacheraë se' a, erë tajë pë' tö ie' waterattsä. ³⁵ E' tö i bikeitsekësö e' wä kkacheraë. Be' er a idalërdaë tajë wes tabë tiëwa be' wák er a es.

³⁶⁻³⁸ E' wösha ta alaköl debitu eköl ie'pa ska' kiè Ana, e' dör Skëköl tteköl. Ie' yë kiè Fanuel, e' dör Aser aleri. Ie' dör këképalatke. Ie'

sene'wa mik iia busi eta. Ie' sene' wëm e' ta duas kul (7) ë ta iwëm blënewa. Ie' schönewa e' ki duas de dabom paryök ki tkël (84). Ie' serkeie Skëköl wé a idalöiök ñie nañeë S'yë ta ttè wa ena batsë wa. Ie' tö wëstela chémi Skëköl a alala Jesús kueki. Ñies ipakéitö tajë Israel aleripa malepa tso' itsatkë panuk esepa a.

José ena María míyalne Nazaret

³⁹ Mik José ena María e'pa tö i kos kanewé wes Skëköl ttè dalöiëno tö ichè es, eta ie'pa míyalne Nazaret atë Galilea ee, e' dör iwakpa ká. ⁴⁰ Alala talar ë, e' tso' buaë, ñies ie' yörke buaë, ikabikeitsöke tajë ta Skëköl er buaë chöke ie' a.

Jesús atë Skëköl wé a

⁴¹ Das bit ta Jesús mí ena iyë mí'ke Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' këwö tkö'uk.

⁴² Mik Jesús ki duas de dabom eyök ki bök (12), eta ie'pa míyal kawö e' skä tkö'uk wes ie'pa wöblar es.

⁴³ Mik ikëwö tka, eta ie'pa míyalne iu a, erë Jesús atë Jerusalén, e' kë jcher imi wa iyë wa. ⁴⁴ Ie'pa tö ibikeitsé tö ie' dami iyamipa ta.

Ie'pa shkë ká et ta ie'pa isué tö Jesús kë ku' ie'pa ta. E' kueki ie'pa iyulëmi iyamipa dami tajë e'pa shüa. ⁴⁵ Erë ie'pa kë wa ie' kune, e' kueki ie'pa míane Jerusalén iyulökne.

⁴⁶ Ká de böiki es, eta ie'pa tö Jesús kué Skëköl wé a. Ie' tkër s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa shüa ikittsök ena ichakök. ⁴⁷ Jesús tö iüteke e' ttsé ie'pa kos tö e'pa wökrarulune ittök ena isaük tö wes ie' wa iyi jcher tajë. ⁴⁸ Mik imi ena iyë tö ie' sué ee, eta ie'pa tkinëwa. Eta imi tö iché ia:

—A alä, ¿iök be' e' wamblé sa' ta es? ¿iök be' tö be' yë ena ye' eriwé ekké? Sa' be' yulé tajë.

⁴⁹ Jesús tö ie'pa iüté:

—¿iök a' ye' yulé tajë? ¿wes a' kë wa ijcher tö a' ye' kueraë ye' Yé u a?

⁵⁰ Erë ì ché ie' tò, e' wà kě ane ie'pa éna.

⁵¹ Eta imiane ie'pa ta Nazaret ta ie' tò ie'pa ttò iuteke buaë kekraë. E' kos bleke imi tò ie' er a. ⁵² Jesús talarke buaë, ñies ie' kǐ yörke tajë, kabikeitsöke buaë, wër buaë Skëköl wa, ñies s'ditsö wa.

3

Juan S'wöskuökwak

(Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28)

¹⁻² Ká et ta Skëköl tté Juan dör Zacariás alá e' ta wé kě yi serku' eë ipatkoie ittè pakök. E' kěwö ska' ta wëm kië Tiberio e' dör Roma wökir kibi. Ie' tkëneká ká e' wökirie, e' kǐ duas de dabom eyök kǐ skel (15). Ie' dikǐa ká tsitsirpa wökirpa tso'. E'pa kië dör i' es: Poncio Pilato dör Judea wökir, Herodes dör Galilea wökir, e' ël kië Felipe e' dör Iturea ena Traconítide e' wökir ena Lisantias dör Abilinia wökir. E' kěwö ska' ta Anás ena Caifás e'pa dör judiowak sacerdotepa wökirpa. E' kěwö ska' ta Skëköl tté Juan ta ká sir poë wé kě yi serku' eë. ³ Eta Juan mía di' kië Jordán kkömik pë' serke eë, e'pa a Skëköl tté pakök. Ie' tò iché ie'pa a: "A' er mane'ú Skëköl a as a' nuì olo'yóitö a' kǐ ta a' e' wöskuölor iwà kkachöie." ⁴ Isaías dör Skëköl tteköl e' tò Juan tté kit ká iaiaë Skëköl yëkkuö kǐ, e' tò iché:

"Ká sir poë wé kě yi serku', eë yile ttöraë aneule, e' tò icheraë: 'A' er mane'ú Skëköl datse e' yöki, e' dör wes ñala yuësö yësyësë ie' yöki es.

⁵ Káblë kos kawöta wà iëka seraa, ñies kabata ena kakuö kos kawöta wè ñikkëë, ñala shkuli'shkuli', e' kos kawöta yëttsa yësyësë, ñies ñala suluë, e' kos kawöta paiklëttsa buaë.

⁶ Skëköl tò s'tsatkë, e' suëraë sultane tö.' ^{*} Es Isaías iyë'.

⁷ Pë' debitu tajë Juan ska' as ie' tò ie'pa wöskuö ta ie' tò ie'pa a iché: "jA' dör s'kitö'ukwakpa suluë wes tkabë es! ¿Yi tò a' a' iché tò a' tkömishkar Skëköl tò a' we'ikeraë siarë e' ulà a? ⁸ A' senú yësyësë, e' wa iwërmiwa tò mokǐ a' er mane'wétke Skëköl a. Kë a' tò ibikeitsök tò a' dör Abraham aleripa e' ë kueki Skëköl kě tò a' we'ikepa. Ye' tò a' a' iché tò Skëköl kǐ ikiane, e' ta ie' tò ák ikkë yuëmi Abraham aleripaie. ⁹ Ie' dör wes kal bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kě wöta' ese kos bikökök ña'wëwa bö' a."

¹⁰ Eta ie'pa tò Juan a ichaké:

—¿E'ma ì wëmi sa' tò?

¹¹ Ie' tò ie'pa iüté:

—Yi wá datsi' tso' böt, e' etka mú wé kě wá ita' ese a. Es ñies yi wá chké tso', ese tò chké kaku' wé kě wá ita' ese a.

¹² Inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, e'pa welepa debitu Juan ska' as ie' tò ie'pa wöskuö, ie'pa tò ie' a ichaké:

—A' s'wöbla'ukwak, ¿ì wëmi sa' tò?

¹³ Ie' tò ie'pa iüté:

—Kë a' tò inuköl shtök kos ikawöta shtë e' tsata.

¹⁴ Ñies ñippökwakpa welepa ie' a ichaké:

—Ñe' ta ¿ì wëmi sa' tò?

Ie' tò ie'pa iüté:

—Kë a' s'pauñuk inuköl yottsaië. Kë a' kachök s'ña'woie. Kos a' patorke, ekkë ë klö'ú, ta a' ttsë'nú buaë iwa.

¹⁵ Wë pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datske bet, e' wá panuk sultane tso'. E' kueki ie'pa tso' ibikeitsök tò isalema Juan dör e'. ¹⁶ Erë Juan tò iché ie'pa ulitane a: "Mokǐ ye' a' wöskueke di' wa. Erë ye' itökǐ idatse eköl, e' tò a' ierawa Wiköl Batsë'r a ena bö' a. Ie' dör kékëpa tajë ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö kicha ë kě wötsënanuk ye' siarla e' a. ¹⁷ Ie' tò se' wöpperaë wes iyiwö wöppë es.

* 3:6 Isaías 40.3-5

Ibua' bua bleraëitò idichakuò a, erë isulusi uyerawaitò bö' kē wöittä' wa e' a."

¹⁸ Es Juan ie' pa patté ttè ese wa tajë. Es ie' tò S'tsatakökwak ttè buaë e' pakeke ie' pa a. ¹⁹ Nïes Juan tò Herodes dör Judea wökir, e' uñé. Herodes serke ie' wák ël e' alaköl kiè Herodías e' ta. Nïes ie' tò ì sulu skà wamblé tajë. E' kueki Juan ie' uñé. ²⁰ Herodes tò ì sulu wamblé tajë, erë e' kïie ta ie' tò Juan wötökwä patké s'wöto wé a.

Jesús wösune

(Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11)

²¹ Mik Juan bak sulitane wöskuök, etä nïes ie' tò Jesús wöskué. Mik Jesús tso'ia ttök S'yé ta, e' dalewa ká jai kköbunane ²² ta Wiköl Batse'r de ie' kï wër nuböl sù. Etä ttö ttsène ká jai a, e' tò iché:

—Be' dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shutë.

Jesús yépa bak e' pa kiè

(Mateo 1.1-17)

²³ Mik Jesús kï duas de dabom mañayök (30) ulatök, etä ie' tò Skököl ttè pakémitke. Ie' pa tò ibikeitsé tò ie' dör José alà. José dör Elí alà†, ²⁴ e' dör Matat alà, e' dör Leví alà, e' dör Melquí alà, e' dör Janai alà, e' dör José alà, ²⁵ e' dör Matatías alà, e' dör Amós alà, e' dör Nahúm alà, e' dör Esli alà, e' dör Nagai alà, ²⁶ e' dör Máhat alà, e' dör Matatías alà, e' dör Semeí alà, e' dör Josec alà, e' dör Judá alà, ²⁷ e' dör Johanán alà, e' dör Resá alà, e' dör Zorobabel alà, e' dör Salatiel alà, e' dör Nerí alà, ²⁸ e' dör Melquí alà, e' dör Adi alà, e' dör Cosam alà, e' dör Elmadam alà, e' dör Er alà, ²⁹ e' dör Josué alà. e' dör Eliézer alà, e' dör Jorim alà, e' dör Matat alà, ³⁰ e' dör Leví alà, e' dör Simeón alà, e' dör Judá alà, e' dör José alà, e' dör Jonam alà, e' dör Eliaquim alà, ³¹ e' dör Melea alà, e' dör Mená alà, e' dör Matatá alà, e' dör Natán alà,

³² e' dör David alà, e' dör Jesé alà, e' dör Obed alà, e' dör Booz alà, e' dör Sélah alà, e' dör Nahasón alà, ³³ e' dör Aminadab alà, e' dör Admín alà, e' dör Arni alà, e' dör Esrom alà, e' dör Fares alà, e' dör Judá alà, ³⁴ e' dör Jacob alà, e' dör Isaac alà, e' dör Abraham alà, e' dör Térah alà, e' dör Nahor alà, ³⁵ e' dör Serug alà, e' dör Ragau alà, e' dör Péleg alà, e' dör Heber alà, e' dör Sélah alà, ³⁶ e' dör Cainán alà, e' dör Arfaxad alà, e' dör Sem alà, e' dör Noé alà, e' dör Lámec alà, ³⁷ e' dör Musalén alà, e' dör Enoc alà, e' dör Jéred alà, e' dör Mahalalel alà, e' dör Cainán alà, ³⁸ e' dör Enós alà, e' dör Set alà, e' dör Adán alà. Adán dör Skököl alà.

4

Bé tò Jesús erkiöwé

(Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13)

¹ Jesús tso' Jordán di' kkömik, ie' a tajë Wiköl Batse'r tso'. E' tò ie' tsémi ká sir poë wé kē yi serku' ee. ² Eë ie' sené döka ká dabom tkëyök (40), e' dalewa bé tso' ie' erkiöuk ì sulu wamblök. E' kēwö qos ta ie' kē chkane yës, e' ukuöki ta ie' dué bli wa. ³ Etä bé tò ie' a iché:

—Be' dör Skököl Alà, e' ma ichö ák se a tò iyönú chkeie.

⁴ Jesús tò iüté:

—Skököl yëkküö tò iché: “Kē se' senuk chkè ë mik.”*

⁵ E' ukuöki ta bé tò ie' tsémi kabata kakkeë a, ta eë ká qos wes ká tköke ekké kkachéitò ia bet. ⁶ Ie' tò iché ia:

—Ká qos suëbö e' meule ye' ulà a, e' kueki yi a ye' éna imak, ese a ye' imeke. Ye' be' yuëmi ká qos e' blüie. Nïes íyi buaë tso', inuköl tso', ì tso' ká ulitane kï, e' qos wákie be' yuëmi ye' tò. ⁷ Be' e' tkéwä kuchewö kï ye' wörki ye' dalöiök, e' ta e' qos döraë be' ulà a.

⁸ Erë Jesús ie' iüté:

† 3:23 Kiè ikképa qos dör wëpa ë kiè.

* 4:4 Deuteronomio 8.3

—Skëköl yëkkuö tö ichè: ‘Skëköl dör a’ Këköl, e’ ë dalöiö; ie’ ë a’ a’ senú.’† E’ kuëkî be’ e’ sköttsa ye’ yökî bánet.

9-11 E’ ukuökî ta bé wa imítser Jerusalén ta iduékaitö Skëköl wé e’ bata kî kakkëë ta ichéitö ia:

—Skëköl yëkkuö tö ichè:
‘Skëköl tö ibiyöchökwakpa patkeraë be’ kkö’ nuk be’ tsatkök.
Ie’ pa be’ klö’ werakâ iulâ a as be’ klö kë tërwa ák kî.’‡

Es Skëköl yëkkuö tö ichè, e’ kuëkî be’ dör Skëköl Alâ, e’ ma be’ e’ ppöömi döttsa iskî.

12 Erë Jesús iüté:

—Ñies Skëköl yëkkuö tö ichè: ‘A’ kë kawö ta’ a’ Këköl wötsiriuk.’§

13 Mik bé kë wa ì skâ kune Jesús erkiöwoie, etâ ie’ iméat dö iëttökicha.

Jesús dene Galilea

(Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15)

14 Jesús minea dene Galilea. Kekraë Wiköl Batse’r diché tso’ ie’ a tajë. Ie’ tté bunekâ kâ e’ kos a. 15 Judiowak ñi dapa’wo wé kos tso’, e’ a ie’ tö s’wöbla’weke Skëköl tté wa ta sulitane tö ie’ kikekëkâ buaë.

Nazaret wakpa tö Jesús uyéttsa ikâ kî

(Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6)

16 Jesús demine Nazaret wé ie’ talane ee. Mik judiowak eno diwö de, etâ ie’ dewâ ie’ pa ñi dapa’wo wé a wes ie’ wöblane es. Etâ ee ie’ e’ duésër Skëköl yëkkuö aritsök ie’ pa tso’ ee, e’ pa kukua. 17 Yëkkuö kit Skëköl tteköl kië Isaiás e’ tö, e’ mé ie’ pa tö ie’ a suë. Ie’ ishuppée ta ikuëitö wé Skëköl kanë méso bua’iewâ e’ tté tso’ kitule ee. E’ tö ichè i’ es:

18 “Skëköl Wiköl tö ye’ pairi’bitü idi’ wa tté buaë pakoie s’siarëpa a,
e’ kuëkî ie’ tso’ ye’ a.

Ie’ tö ye’ patkë’bitü ichök s’tso’ klöulewâ ì sulu ulâ a esepa a tö ‘a’ yërdattsä.’

Ie’ tö ye’ patkë’bitü wépa wöbla kë wawër esepa wöbla bua’ukne.

Ie’ tö ye’ patkë’bitü wépa weirke siarë s’sulusipa ulâ a, esepa tsatkök.

19 Ie’ tö ye’ patkë’bitü ipakök sultane a tö Skëköl er buaë chöke se’ a, e’ këwö detke.’*

20 E’ ukuökî ta Jesús tö yëkkuö wötréwane mé judiowak ñi dapa’wo wé e’ kimukwak a, ta ie’ tkésër iwâ pakök. Kos s’daparke ee e’ pa tö ie’ suéwâ krereë. 21 Etâ ie’ tö iché ie’ pa a:

—Skëköl yëkkuö aritsé ye’ tö ñe’, e’ wa tka i’ ta.

22 Ie’ pa ulitane tö icheke ie’ dör pé’ buaë. Ñies tté bua’buaë chekeitö, e’ tö sulitane tkiwéwâ. Ie’ pa tö iché ñi a:

—A’ka, ¿ie’ kë dör José alâ?

23 Ie’ tö iüté:

—Ye’ wa ijcher buaë a’ tö ye’ cheraë tté i’ wa: ‘A s’kapeyökwak, be’ wák e’ bua’üne.’ Ñies a’ tö ye’ a icheraë: ‘Sa’ ittsé tö ì kë or yi a ese wé tajë be’ tö Cafarnaúm, ese ú ñies íe be’ wák kâ a.’

24 Ie’ tö ikî ché ie’ pa a:

—Mokî ye’ a’ a ichè tö Skëköl ttekölpa kos kë dalöiërta’ iwakpa kâ kî. 25 Mokî ye’ a’ a ichè tö mik Skëköl tteköl kië Elías bak, etâ kalî kë yëne yës döka duas mañal kî shaböts ta bli bak poë Israel. E’ këwö ska’ ta alakölpa schöpa tso’ tajë Israel, 26 erë Skëköl kë wa Elías patkëne ie’ pa ska’ ikimukrak. Ie’ tö Elías patké alaköl dör schö eköl serke Sarepta, kâ e’ atë tsinet Sidón, e’ kimuk. 27 Es ñies mik Skëköl tteköl kië Eliseo e’ bak, e’ këwö ska’ ta lepra tö s’teke tajë Israel. Erë ie’ pa kos kë buaone. Wëm kië Naamán

dör ká kiè Siria e' wak, e' è bua'ne Eliseo tō Skëköl batamik.

²⁸ Mik ie'pa tō ttè e' ttsé, etā ie'pa kōs tso' judiowak ñi dapa'wō wé a, e'pa ulunekā taijē ie' kī. ²⁹ Ie'pa iënekā ie' kī tā iyyëttsarakitō ká e' a bānet. Ká e' tso' kabata kakkeë e' kī, ie'pa wā ie' mītser dō katte kakkeë e' kkōmik batrèmi as iduōwa. ³⁰ Erë ie' tkami ie'pa shuā tā imía.

Wëm eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tō
(Marcos 1.21-28)

³¹ Jesús miā Cafarnaúm, ká e' atē Galilea. Eno diwō bit ekké tā ie' tō s'wōbla'weke judiowak ñi dapa'wō wé a. ³² Ie' tō s'wōbla'weke ttè moki diché tā' taijē ese wa, e' kuekī ie'pa tkinewā.

³³ Ká et tā ie'pa ñi dapa'wō wé a wëm dur eköl e' a aknama ö wimblu sulusi tso', ie' tō iché aneule:

³⁴ —A Jesús Nazaret wak, sa' múat bërë. ¿Iie be' tso' sa' tsiriük? ¿Be' debitu sa' eukwa? Ye' wā be' suule. Ye' wā ijcher tō yi be' dör. Be' dör batse'r patkë'bitu Skëköl tō e'.

³⁵ Jesús tō aknama e' uñé:

—iBe' siwā'blōwā, be' e' yöttsa wëm sē a!

Etā aknama tō wëm e' érō iski sulitane wörki, tā ie' e' yëttsa iā kē wā wēs wëm one. ³⁶ Sulitane tkinewā iweblök tā iñi chakérak:

—¿Ttè wése dör ñe'? Ttè diché tā' taijē e' wa wëm wí wimblupa sulusi kē e' yöktsā tā ie' yélur je'.

³⁷ Etā Jesús tté bunekā taijē ká e' kōs a.

Jesús tō Simón yàk bua'wéne

(Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31)

³⁸ Jesús e' yëttsa judiowak ñi dapa'wō wé a tā imía Simón u a. Eē Simón yàk kiri'weke duè dalölö tō taijē. Ie'pa kköché Jesús a tō ibua'üne. ³⁹ Etā Jesús e' wōéwa ie' kī tā duè dalölö uñéitō tā ibuanene. E' bet tā ie' e' kékā tā ilé yulémiitō ie'pa a ñè.

Jesús tō s'kirirke taijē esepa bua'wéne

(Mateo 8.16-17; Marcos 1.32-34)

⁴⁰ Diwō mi'kewatke tā taijē pè' wā iyamipa kiri'weke duè tsakīē tō, esepa debitu taijē Jesús ska'. Ie' ulā mékā ie'pa kirirke kōs kī eköl eköl, tā es ie' tō ibua'wenerak seraā. ⁴¹ Ñies e' shuā taijē s'tso' tteke aknama tō. Mik ie' tō ie'pa bua'wéne, etā aknama e' yélur ie'pa a tā aknama tō iché ie' a aneule:

—iBe' dör Skëköl Alā chök!e!

Erë ie' tō ie'pa uñé. Ie'pa wā ijcher tō ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E' kuekī kē ie' wā ie'pa kàne ttök.

Jesús tō Skëköl tté paké judiowak ñi dapa'wō wé kōs a

(Marcos 1.35-39)

⁴² Bule es ká ñine tā Jesús e' yëttsa miā bānet wé kē yi ku' ese ska'. Erë ie'pa tō ie' yulé. Mik ie'pa tō ikué, etā ie'pa tō ima'wé wöklö'wè as kē imi'. ⁴³ Erë ie' tō ie'pa iüté:

—Ï blúie Skëköl tso' e' tté buaë pakök ye' kawōtā ñies judiowak serke ká malepa a esepa a, eseie ye' patkëne'bitu.

⁴⁴ E' kuekī ie' miā tté pakök judiowak ñi dapa'wō wé tso' taijē Judea e' a.

5

Jesús ttö wa nima klöne taijē

(Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20)

¹ Etökicha tā Jesús dur s'wōbla'ük batsöri kiè Genesaret e' kkōmik (batsöri e' kiè ñies Galilea). Taijē pè' dapane ie' ska' Skëköl tté pakekitō e' kittsök, e' kē wa ie' shkoia. ² Nima klö'ükwakpa dene tso' ikla' skuök, e'pa kanò àr bötö, e' sué Jesús tō. ³ Tā ie' e' iékā kanò etö a, e' dör Simón kanò. Ie' tō ikié Simón a: “Be' we'ikèyö, kanò patkōmi bërë wöwük.” Ie' e' tkéser kanò a tā ie'pa wöbla'wéitö. ⁴ Mik ie' s'wōbla'wé one, etā ie' tō iché Simón a:

—Kanò patkōumi di' shuā tā a' tō kla' uyömi nima klö'woie.

⁵ Simón tō ie' iutē:

—A s'wōbla'ukwak, nañeē sa' ima'wé, erē kē sa' wā iwā klōne yēs. Erē be' ttō wa ye' tō kla' uyekene.

⁶ Mik ie'pa tō ikla' uyēmi tā iwā klō'wérakitō tajē, e' tō kla' batseeketke. ⁷ Tā iulā kkaché iyamipa tso' kanō ētō a' e'pa a' tō a' shkō sa' kīmuk. Iyamipa debitū ie'pa kīmuk tā kanō bōtō wā iérakitō chiē, tsir etā kanō wōturkewatke di' a. ⁸ Mik e' sué Simón Pedro tō, etā ie' e' tkéwā kuchē kī Jesús klō ska' tā ichéitō iā:

—iA Skēkēpa, ye' dōr pē' sulusi, be' e' skōttsā ye' yōkī!

⁹ Nima klōne tajē, e' tō Simón Pedro ena iyamipa kōs tso' ie' tā, e'pa tkiwéwā tajē, e' kuēkī ie' tō iché es. ¹⁰ Nies Santiago ena Juan dōr Zebedeo ala'r e'pa tkirulune. Ie'pa kaneblōke Simón tā nima klō'uk. Etā Jesús tō iché Simón a:

—Kē be' suanuk. Be' kē tō nima klō'wēpaia. I' tami be' wā s'ditsō bituraē ye' ska'.

¹¹ Etā ie'pa tō kanō ikléka, tā íyi kōs tuléat ie'pa tō eē tā imíyal Jesús tā.

Wēm ekōl kiri'wēke lepra tō e' bua'wēne Jesús tō

(Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45)

¹² Etōkicha tā Jesús tso' Judea ké et a. Etā eē wēm debitū ekōl kiri'wēke lepra* tō. Mik ie' tō Jesús sué, etā ie' wōéwa dō iski tā ikkōché tajē Jesús a:

—A kēkēpa, be' kī ikiane, e' tā be' a' ye' buarmine as ye' batse'rne.

¹³ Jesús tō ikéwā ulā wa tā ichéitō iā:

—Tō, ye' kī ikiane. Be' dene batse'r.

E' wōshā tā ie' buanene, kē kī lepra ku'ia. ¹⁴ Etā Jesús tō ie' a' iché:

—Kē ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tō a' ka'

e' batse'woie, ese tsúmi mè Skēkōl a' ie'pa a' ikkachoie.

¹⁵ Erē Jesús ttē tineka tajē shūte. Tajē pē' dōke ie' ska' ie' ttē kīttsök, ñies as ie' tō ie'pa bua'ùne. ¹⁶ Erē tajē ie' mi'ke bānet ttök S'yé tā wé kē yi ku' ese ska'.

Jesús tō wēm ekōl kraulewā e' bua'wēne

(Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12)

¹⁷ Etōkicha tā Jesús tso' s'wōbla'uk tā eē fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tulur Jesús tso' s'wōbla'uk e' kīttsök. Ie'pa datse ká kōs tso' Galilea ñies Judea ena Jerusalén. Jesús wā Skēkōl diché tso' s'kirirke ese bua'wōne. ¹⁸ Etā wēpa wēlepa debitū e'pa wā wēm kraulewā debitū ekōl ka'la kī. Ie'pa éna iduē tsakmi u shūa wé Jesús dur eē as ie' tō ibua'ùne. ¹⁹ Erē tajē s'tso', e' kuēkī ie'pa kē a' itkōmi wēs u shūa. E' kuēkī ie'pa mīka u bata kī† tō u jchéé tā iduē émirakitō énaē dōttsā iski wé Jesús dur pē' tso' tajē e' shūa eē. ²⁰ Mik Jesús tō isué tō mokī ie'pa erblé ie' mik, etā ie' tō iché wēm kirirke e' a:

—A yami, ì sulu kōs wamblébō, e' nuí olone be' kī.

²¹ Etā s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa ena fariseowakpa tō ibikeitsè: “¿Ima wēm wí erbhikō tō ie' dōr yi e' tō Skēkōl ché suluē es? Skēkōl ē a se' nuí olo'yarmi.”

²² Erē ì bikeitsök ie'pa tso' e' suéwā Jesús tō bet. E' kuēkī ie' tō ie'pa a' ichaké:

—¿Ì kuēkī a' ibikeitseke es? ²³ Ye' tō wēm i' bua'wēmine as ishkōne, e' tā ¿wes a' tō iklō'wēmi tō ye' kē a' inuí oloyanuk ikī? ²⁴ Ye' dōr S'ditsō Alā, sū e' tō a' a' ikkachè tō ye' wā kawō tā' ká i' a' nuí olo'yoie.

Etā ie' tō iché wēm kraulewā e' a:

—Be' e' kōka, be' ka'la kōka tā be' yúne u a.

* **5:12** lepra: E' dōr duē s'méwōie ese. Judiwak tō iklō'wé tō duē e' tō yi tteke ese dōr ñā. Esepa batsekettsā bānet kē a' kawō tā' senuk pé' malepa shūa. Nies ie'pa kē a' kawō tā' shkowā Skēkōl wé a. † **5:19** u bata kī: Ie'pa u kē dōr wēs se' bribriwak u es. Ie'pa u tsābata dōr kkuēie klōkata tā'.

²⁵ E' wöshā tā ie' e' kékā sulitane wörkj tā kā'la ā ie' debitu, e' kékāitō tā imiane iu ā Skéköl kīkekaramiitō tajē. ²⁶ Ie'pa wōkrarulune iweblök tā Skéköl kīkēkarakitō tajē. Ie'pa suane tā ichéitōrak:

—İ sué se' tō i'ñe, e' kē sūule se' wā yēs.

*Jesús tō Leví kié ittökataie
(Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17)*

²⁷ E' ukuōkī tā Jesús mía, e' tō wēm sué eköl kié Leví, e' dör inuköl shtōkwak Roma wōkirpa ā. Ie' tkēr ikaneblöke e' wé ā. Tā Jesús tō ie' ā iché:

—Be' shkō ye' tā ye' ttökataie.

²⁸ E'tā Leví e' kékā tō i' kōs méat tā imía Jesús tā.

²⁹ E' tsālī tā Leví tō ikéwō tkō'wé buaē chké wa di'yé wa Jesús dalōioie. Inuköl shtōkwakpa de tajē. Nies pē' kuā'kīpa de, e'pa tulur chkök Jesús ena ittōkatapa tā. ³⁰ Mik fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tō isué, etā ie'pa tō ichémi Jesús ttōkatapa ā:

—İlök a' chköke di' yöke inuköl shtōkwakpa tā ena pē' sulusipa malepa tā?

³¹ Jesús tō ie'pa iūtē:

—Wépa kē kirirku' esepa kē kī s'kapeyōkwak kiane. Erē wépa kirirke esepa kī s'kapeyōkwak kiane. ³² Ye' kē dē'bitū wépa e' bikeitsō tō iserke yēsyesē esepa kiök. Ye' dē'bitū pē' sulusipa kiök as ie'pa er mane'ū.

*İ kuekī Jesús ttōkatapa kē batsōtā'
(Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22)*

³³ Judiopa wōkirpa wēlepa tō iché Jesús ā:

—Juan S'wōskuōkwak ttōkatapa batsōke tajē, ttōke S'yé tā tajē, wēs fariseowakpa klépa tō iweke es, erē be' ichapa chköke ena di'yöke kekraē kē batsōtā'.

³⁴ Jesús tō ie'pa iūtē:

—Mik s'kiule ulabatsē kéwō tkō'uk tā çwēs ie'pa batsōmi wēm ulabatske ese tso'ia ie'pa tā e'

dalewa? ³⁵ Erē ikéwō dōraē etā ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' tā ie'pa batsōraē.

³⁶ Nies Jesús tō ie'pa wōbla'wé tō judiowak ttē kēchke e' kē shūtūrpakā ie' ttē pa'alī tā. E' kleiitō ttē i' wa:

—Kē yi tō datsi' pa'alī tak teepa batsèwā datsi' kēchke wōyuowaie. Iwēsō es, e' tā e' tō datsi' pa'alī we'ikéwa, ñies itak pa'alī kē mēne buaē datsi' kēchke kī. ³⁷ Nies vino pa'alī kē tērtā'kā iyiwak kkuōlit yöule ibloie ese kēchke ā. Itékasō es, e' tā mik ibacha'nebitū, etā ikkuōlit kēchke jchēmiitō. Es vino ena ikkuōlit weirwami éme. ³⁸ E' kuekī vino pa'alī tekeka ikkuōlit pa'alī ā.

³⁹ Yi tō vino bacha'bacha yeke, ese tō ibikeitseke tō e' ya' bua' vino pa'alī tsatā. E' kuekī ie' kē éna vino pa'alī yakia. Es ñies a' tō ibikeitseke tō ye' ttē pa'alī e' kē dör buaē.

6

*Jesús ttōkatapa tō trigo wōikléé
eno diwō ā*

(Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28)

¹ Etökicha tā eno diwō ā Jesús dami trigo shūā tā ittōkatapa tō trigo wōiklérami tā iwōsiéitō irikirik ulā wa tā ikatēramirakitō. ² E'tā fariseowakpa wēlepa tō ie'pa ā ichakē:

—İ kuekī a' tso' i' kē kéwō tā' wē eno diwō ā ese uk?

³ Jesús tō ie'pa iūtē:

—İ o' David tō kā iaiāē çe' kē aritsule a' wā Skéköl yēkkuō kī? Etökicha tā ie' ena iklépa dué bli wā. ⁴ Ie' dē'wā Skéköl wé ā tā pan meule Skéköl ā e' klō'wéitō ñéitō. Nies ie' tō iblaté iklépa ā tā inérakitō. Sacerdotepa ē ā pan e' kéwō tā ñē. Erē a' éna iane tō i' o' David tō ñē' kē dör sulué Skéköl wōā.

⁵ Nies Jesús tō iché ie'pa ā:

—Ye' dör S'ditsō Alā, e' wā kawō tā' ichoie tō i' dör buaē ò i' dör sulué wē eno diwō ā.

Wëm eköl ulà siulewà e' bua'wéne Jesús tò

(Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6)

⁶ Eno diwö skà tã Jesús dewa judiowak ñi dapa'wö wé a tã ee ie' tò s'wöbla'wémitke. Tã ee wëm detkër eköl e' ulà bua'kka siulewà. ⁷ S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa éna ie' kkatok ilè kï, e' kuekï ie'pa tso' ie' weblök tò wëm ñe' bua'wëmineitö eno diwö a. ⁸ Erè ì bikeitseke ie'pa tò, e' suéwà ie' tò, e' kuekï ie' tò iché wëm ulà siulewà e' a:

—Be' e' kókã tã be' e' duóser ìe sulitane wöshäë.

Etã wëm e' duéser. ⁹ Jesús tò iché ie'pa a:

—A' chakèyö: ¿Ì kéwö tã' se' a wè eno diwö a: ì buaë ö ì suluë? ¿S'tsatkök ö s'ttökwa?

¹⁰ E' ukuökï tã ie' tò ie'pa ulitane weblé e' pamik tã ichéitö wëm ulà siulewà e' a:

—Be' ulà shulöö.

Tã ie' tò iwé es etã iulà buanene. ¹¹ E' tò ie'pa uluwéka tajë, tã ñi chakérak, ¿wes se' tò Jesús wëmi?

Jesús tò ittekölpa tsá dabom eyök kí böi e'pa shushté

(Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19)

¹² E' kéwö ska' tã Jesús míã kabata a ttök S'yé tã, ee ie' tté ie' tã nañeë. ¹³ Mik ká ñine, etã ie' tò ittökatapa kié dapa'wé ie' tã. E' shua ie' tò wëpa shushté dabom eyök kí böi (12), e'pa kiéitö ittekölpa tsá. ¹⁴ Ie'pa kié i' es: Simón, e' kié méka Jesús tò Pedro; Andrés dör Simón ël, Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago dör Alfeo alà, Simón kine Celote, ¹⁶ Judas dör Santiago alà ena Judas Iscariote tò Jesús wömekettsã ibolökpa a e'.

Jesús tò s'wöbla'wé ñies s'buawéne
(Mateo 4.23-25)

¹⁷ Jesús biteatkene kabata a ittekölpa tsá e'pa tã, e' e' wöklö'wé kakkue kï. Eë iklépa tso' tajë ie' panuk. Ñies pë' datse Judea

ena Jerusalén, esepa de tajë. Ñies pë' de tajë datse Tiro ena Sidón. Ká böi e' atë dayë kkömik. ¹⁸ Ie'pa ekkëpa kos debitu Jesús tò s'wöbla'weke e' kittsök ñies as ikirirkerak e' bua'üneitö. Ñies wëpa tteke wimblupa sulusi tò esepa bua'wéitö. ¹⁹ Tajë diché tso' ie' a e' wa s'kirirke kos e' buanene, e' kuekï sulitane éna ie' kakwa.

Ì wër buaë Skéköl wa
(Mateo 5.1-12)

²⁰ Jesús tò ittökatapa weblé tã ichéitö ie'pa a:

“A' wëpa dör siarë kë wà ì tã tajë, esepa tso' ì blúie Skéköl tso' e' a, e' kuekï ayëcha buaë a'.

²¹ “A' wëpa tteke bli tò ká i' a, esepa ttsë'rdaë dö wë', e' kuekï ayëcha buaë a'.

“A' wëpa iuke ká i' a, esepa jañurane buaë, e' kuekï ayëcha buaë a'.

²² “Ayëcha buaë mik pë' éna a' ar suluë, a' wateke, a' cheke suluë, a' cheke tò a' dör pë' sulusipa ye' dör S'ditsö Alà e' tté kuekï. ²³ Mik e' tköke a' tã, etã kë a' erianuk. E' skéie a' ttsë'nú buaë. Aishkuö tã ká jai a ì buaë merdaë a' a iskéie e' kuekï a' ttsë'nú kaneë. Kë a' éna ichökwa tò ká iaiaë ie'pa yëpa bak Skéköl ttekölpa we'ikök es.

²⁴ “Erè wëstela ñna a' wã íyi tso' tajë ká i' a esepa tã, e' ukuökï tã kë ì skà tã ia' a' ttsë'woie buaë.

²⁵ “Wëstela ñna a' wã íyi tso' tajë ñe wë' ñne tã esepa tã, e' ukuökï tã a' tterane bli tò.

“Wëstela ñna a' jañuke buaë ká i' a e'pa tã, e' ukuökï tã a' eriardaë, ñuraë siarë.

²⁶ “Wëstela ñna a' tã mik sulitane tò a' kikéka, es ie'pa yëpa bak ká iaiaë e'pa tò kachökwakpa e' chö tò ie'pa dör Skéköl ttekölpa, e'pa kika'ka.

S'bolökpa ché Jesús tò
(Mateo 5.38-48; 7.12)

²⁷ “Erè a' tso' ye' ttö kittsök, esepa a' ye' tò ichè: a' bolökpa dalërítsó.

Wépa éna sulu a' ar, esepa a' i buaë ú. ²⁸ Wépa alibchöke a' ki, esepa a' a' er buaë chö. Wépa tö a' cheke suluë esepa ki ikiö S'yé a' tö ikimú. ²⁹ Yi tö a' ppé a' aswö ki, e' ta' a' aswö etta mú ia ppè. Yi tö a' paio kikké tsémi, e' ta' ñies a' paio mú ia. ³⁰ Yi tö ilè kak kiè a' a, e' ta' imú ia. Yi wa' a' íyi mítser, e' ta' kè a' tö ikiökneia. ³¹ A' senú s'malepa ta' wes a' ki ikiane tö ie'pa ser a' ta' es.

³² “Wépa tö a' dalëritseke, esepa ë ské dalëritseke a' tö, e' ta' ze' ki Skëköl tö wëstela chëmi a' a? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö wépa tö ie'pa dalëritseke, esepa ské dalëritseke. ³³ Wépa tö i buaë weke a' a, esepa ë a' a' tö iské weke buaë, e' ta' ze' ki Skëköl tö a' kikëkami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö iweke es. ³⁴ A' tö íyi peiteke, wépa klö'wé a' tö tö imeraneitö, esepa ë a, e' ta' ze' ki Skëköl tö a' kikëkami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö íyi peiteke ñi a, mik ie'pa tö iklö'wé tö imerdane eta. ³⁵ A' bolökpa dalëritsö. Ì buaë ú ie'pa a, íyi peitö ie'pa a, kè iské panane. A' tö iweke es, e' ta' Skëköl tö a' a iské merane buaë. Ie' er buaë chöke s'sulusipa a' ena wépa kè tö wëstela cheta' ie' a' esepa a. A' tö iweke es, e' ta' a' tö ikkacheraë tö mokjé a' döer ie' döer íyi ulitane tsata, e' ala'r. ³⁶ S'malepa saú er siarë wa wes S'yé tö a' suëke er siarë wa es.

*Kè se' kàne s'kichatök
(Mateo 7.1-5)*

³⁷ “Kè a' s'kichatök, e' ta' Skëköl kè tö a' kichatëpa. Kè a' ichök yi a' tö Skëköl mú tö be' tsaiö, e' ta' Skëköl kè tö a' tsaiëpa. Ì sulu qos wamblé ie'pa tö a' ki, ese nuí olo'yö ie'pa ki, e' ta' a' nuí olo'yeraë Skëköl tö a' ki. ³⁸ Qos a' tö i mé s'malepa a, ekkè a' a' imerdane. E' kueki íyi kakmú s'malepa a, eta iské merane Skëköl tö a' a. Erë ie' tö imerane a' a' tajé wes dakö'ukuö wà iësö chië wötjoule buaë ikí wà iè doka ikkò a' katötöë tsá tkënettsamitke es.”

³⁹ Ñies Jesús tö ttè kleé ie'pa a' i' es: “¿Wé a' wa isuule tö s'wöbla kè wawër, ese tö eköl wöbla kè wawër ese ulà ièmi? ¿E'pa kè brutarmi bölä kauk a? ⁴⁰ Wé wöblarke ese kè döer iwöbla'ukwak tsata. Mik iwöblaone, e' je' ta' idöraë wes iwöbla'ukwak es.

⁴¹ “Kaltak jchëla tsir tso' a' yami wöbla a, ese sué a' tö, erë ¿i kueki kaltak bërie tso' a' wák wöbla a, ese kè sune a' wa? ⁴² ¿Wes a' ichëmi a' yami a: ‘A yami, súyö kaltak jchëla tsir tso' be' wöbla a, e' yëttsa? Erë kaltak bërie tso' a' wöbla a, e' kè sune a' wa. ¡A! e' ö suluë! Kaltak bërie tso' a' wöbla a, ese yöttsa kewé, es kaltak jchëla tsir tso' a' yami wöbla a, ese wërmi a' a' buaë yëttsa.

*Kal buaë ena kal sulusi
(Mateo 7.17-20; 12.34-35)*

⁴³ “Kal buaë kè wörtä' kalwö suluie, ñies kal sulusi kè wörtä' kalwö bua'ie. ⁴⁴ Kal wërkewa iwö ki. Higowö ö uvawö ese kè shteta'sö dika' kicha mik. ⁴⁵ Ì bikeitsekësö, ese ë chekesö. E' kueki wëm döer buaë, ese er döer buaë, e' kueki ie' serke buaë, ttö yësésé. Erë wëm döer suluë, ese er döer suluë, e' kueki ie' serke suluë, ttö suluë.

*Uyuökwak böll
(Mateo 7.24-27)*

⁴⁶ “¿Ì kueki a' tö ye' kieke: ‘A Skëképa, a Skëképa,’ erë kè a' tö ye' ttè iuteku? ⁴⁷ Yi datse ye' ska, ta ye' ttö tseke ta' iwà iuteke, súyö a' a' ichè tö wes ese döer. ⁴⁸ Ese döer wes wëm eköl tö u yué es. E' tö u chki töbié iskië, ká döer ák ë, ese a. Mik di' pone tajé, tkami u ki tajé, erë u kè minetser iwa, iyöule buaë e' kueki. ⁴⁹ Erë yi tö ye' ttö ttsé erë kè iwà iuteku', ese döer wes wëm eköl tö u yué, erë kè wa itöbinewa iskië, tkékaitö jalëjalë iyök ë bata ki es. Mik di' pone tajé e' tkami u ki, eta u mítser iwa, kè i' atëia.

7

Jesús tō ñippökwakpa wökir eköl e' kanè méso bua'wéne

(Mateo 8.5-13; Juan 4.43-54)

¹ Mik Jesús tō s'wöbla'wé one, etā imía demi Cafarnaúm. ² Etā ee Roma ñippökwakpa dōka cien, e' wökir serke eköl. E' kanè méso eköl kirinewa tajë duökewatke. Iwökir éna ie' dalër tajë. ³ Mik ñippökwakpa wökir tō Jesús tté ttsé, etā ie' tō iché judiowak kueblupa welepa a: "A' yú Jesús ska' tã ichö ie' a: 'Be' we'ikè sa' tō, be' shkö ñippökwakpa wökir, e' kanè méso eköl duöke tajë, e' bua'ukne.'" ⁴⁻⁵ Mik ie'pa demi Jesús ska' tã ikköcherak tajë ie' wöa:

—Ñippökwakpa wökir e' éna se' judiowak dalër tajë. Ie' wák tō se' ñi dapa'wö wé e' yuök patké' se' a. E' kueki sa' a tã buaë idir tō be' ie' kimè.

⁶ Etā Jesús mía ie'pa tã. Erë mik ie'pa dökemitke ñippökwakpa wökir e' u a, etā ie' tō iyamipa welepa patké ichök Jesús a: "A kékëpa, kë be' e' tsiriuk. Be' dör kékë tajë, e' dowa ye' u a, e' kë dör ye' siarla e' a. ⁷ E' kueki ye' kë dë'rö be' ska'. Erë ikéwö ë mú tã ye' kanè méso buardane. ⁸ Ye' wökirpa tã, e'pa ttö iütök ye' kawötã. Ñies ye' dör ñippökwakpa tajë e'pa wökir, ie'pa kawötã ye' ttö iütök. Mik ye' tō eköl a icheke, 'Be' yú' tã imí. Eköl a ye' tō icheke, 'Be' dou' tã ide. Ñies ye' tō icheke ye' kanè méso a, 'Íyi ú' tã iwéitö. Ye' iklö'wé tō be' wã kawö ta' íyi ulitane tsata, e' kueki ye' wã ijcher tō be' tō ikéwö mé, e' tã ye' kanè méso buardane."

⁹ Mik Jesús tō tté e' ttsé, etā e' tō ie' tkiwéwa. Ie' wötréene tã ichéitö pë' dami ie' itökí e'pa a:

—Ye' iché a' a tō Israel aleripa kos shua, kë yi kune ye' wã erblök ye' mik wës wëm i' es.

¹⁰ Etā mik ñippökwakpa wökir yamipa dene u a, etā ie'pa tō isué tō ikanè méso kirirke, e' buanene.

Alaköl eköl schö alà blénewa e' shke'wékane Jesús tō

¹¹ E' ukuöki tã Jesús mía ká kiè Naín ee. Ie' dami ittökatapa tã, ñies pë' dami ie'pa tã tajë. ¹² Mik ie'pa de tsinet ká e' a, etā ie'pa isué tō tajë pë' datse, e' wã s'nu datse micho wötëwa. Dëütö e' mi dör schö, ie' alà eköl ëme wëm, e' blénewa. Tajë ká e' wakpa tō ie' pablerami. ¹³ Mik Skékëpa Jesús tō isué, etā ie' wa iwër siarë tã ichéitö ia:

—Kë be' iukia.

¹⁴ E' bet tã ie' dewa tsinet ka'la ki s'nu dami e' o'mik tã ka'la kéitö. Wëpa wã idami e'pa e' wöklö'wéwa. Jesús tō iché s'nu a:

—A duladula, be' a ye' tō iché, jBe' e' koka!

¹⁵ E' bet tã s'nu shkenekane e' tkésér tã itté. Etā Jesús tō imé imí a. ¹⁶ Kos pë' tso' ie'pa tã e'pa suane tajë, Skéköl kíkëka ie'pa tō tajë tã ichéraitö:

—Skéköl tteköl chök eköl, e' de se' shua.

Ñies ie'pa tō iché:

—Skéköl de se' dör ie' icha esepa kimuk.

¹⁷ Etā i wé Jesús tō e' tté buneka tajë Judea ké kos e' a, ñies ká tso' Judea pamik e' a itté tñëka.

Juan S'wöskuökwak ttökatapa de Jesús ska' ichakök

(Mateo 11.2-19)

¹⁸ Juan S'wöskuökwak ttökatapa tō i kos wëke Jesús tō, e' paké Juan tso' s'wöto wé a e' a. E' kueki ie' tō ie'pa böi kié ¹⁹ tã ichéitö ie'pa a:

—A' yú Skékëpa Jesús a ichakök tō jbe' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie yëule tō idatse e', ö yi skã panëia sa' tō?

²⁰ Mik ie'pa de Jesús ska' tã ie'pa tō iché ie' a:

—Juan S'wöskuökwak tō sa' patké be' a ichakök tō jbe' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie yëule tō idatse e', ö yi skã panëia sa' tō?

²¹ E' wöshã tã Jesús tō s'kirirke duè tsakïë wã, esepa bua'wé tajë.

Ñies s'tteke wimblupa sulusi tō, ena s'wōbla kē wawēr esepa bua'wēitō taiē. ²² E' ukuōkī tā ie' tō iché Juan ttōkatapa bōl a:

—A' yúne Juan ska' tā ì sué a' tō, ì ttsé a' tō, e' kōs pakō ie' a. Ichō ie' a tō s'wōbla kē wawēr esepa wōbla wawēnene; s'kraulewā kē shko esepa shkéne; wépa kiri'wēke lepra tō esepa buanene bātse'nene; s'kukuō kē wattsēr esepa wattsēnene; s'duowā shkenekane; ñies Skékōl ttē buaē e' pakane s'siarēpa a. ²³ Yi kē yōkī ye' sulune, ayēcha buaē ese!

²⁴ Mik ie'pa mýalne, etā Jesús tō Juan ttē pakémitke pē' a, tā ichéitō ie'pa a: “Mik a' dē'rō ká sir poē wé kē yi serku' eē Juan sauk, etā ¿ima a' erbikō wēm wése suēmi a' tō? A' kē dē'rō wēm ēse, kabikeitsō wī a' diā a' wēs kua'kō wōppē siwā' tō es, ese sauk. ²⁵ A' kē dē'rō wēm ese sauk, e' tā ¿wēm wése sauk a' dē'rō? A' kē dē'rō wēm e' paiō datsi' bua'buā wa, ese sauk. A' wā ijcher tō wépa e' paiō es ena íyi bua'buā tso' iwa taiē e' ttsé'woie buaē, esepa serke blu' u a. ²⁶ Erē ¿wēm wése sauk a' dē'rō? A' dē'rō wēm dōr Skékōl ttekōl ese sauk. Ye' tō a' a' iché tō mokī Juan dōr Skékōl ttekōl, erē ie' kē dōr e' ē. Ie' dōr Skékōl ttekōl ese tsāta. ²⁷ Skékōl yēkkuō kī itsō' kitule wé Skékōl tō iché wé pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' a, e' tō iché ì es:

'Ye' tso'tke ye' ttē pakōkwak patkōk be' yōkī kewe be' ñalé yuōk.* Skékōl ttē pakōkwak e' dōr Juan. ²⁸ Ye' iché a' a' tō s'ditsō ulitane shūa, kē yi ku' Juan tsāta. Erē ì blúie Skékōl tso', e' shūa yi dōr ēsela, ese dōr ie' tsāta.”

²⁹ (Mik pē' ulitane ñies inukōl shtōkwakpa Roma wōkirpa a, e'pa tō Jesús s'wōbla'wēke e' ttsé, etā ie'pa tō iché tō Skékōl ttē dōr yēsēsē. Ie'pa dē' as Juan tō ie'pa wōskuō iwā kkachoie tō ie'pa tō Juan ttē

klō'wé, e' kuēkī ie'pa tō iché es. ³⁰ Erē fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa kē wā Juan ttē klōne, e' kuēkī ie' kē wā ie'pa wōsune, es ie'pa tō Skékōl er buaē chōke ie'pa a e' watēttsa.)

³¹ Jesús tō iché: “¿Ima a' chēmi ye' tō? ¿Wēs a' dōr? ³² A' dōr wēs ttē ì' tō iché es: Ala'rla tso' inuk u itōkī. Shabōtspa arke taiē tā iché iyamipa a: ‘Sa' tō pulē bla'wé, erē a' kē klōtēne'; sa' tō s'eriar ttseittsé, erē a' kē iine.’ ³³ E' wā dōr tō Juan S'wōskuōkwak de batsōtā, kē blo' yeta' tā a' tō iché tō aknama tso' ie' a. ³⁴ E' ukuōkī tā ye' dōr S'ditsō Alà, e' de kē batsōtā, blo' yeta', tā a' tō ye' cheke tō ye' chkō taiē, blo' yē taiē, ñies tō ye' dōr inukōl shtōkwakpa ena pē' sulusipa malepa, esepa sini'. ³⁵ A' tō ye' cheke es erē isuērasō bulebōk tā tō wépa serke wēs Skékōl siwé tō iché es, esepa dōr yēsēsē.”

Jesús mīa upakōk Simón dōr fariseowak e' ska'

³⁶ Fariseowak ekōl kiē Simón, e' tō Jesús kiē chkōk ie' u a. E' kuēkī Jesús mīa ie' ska' tā ie'pa e' tulésēr chkōk. ³⁷ Etā alakōl sulusi serke ká e' a, e' wā ijchenewā tō Jesús tso' chkōk fariseowak e' u a. Ie' wā kiō masmas de e' ukkuō yöule ák bua'buā kiē alabastro ese wa. ³⁸ Ie' de dur Jesús ska', e' iuke Jesús tsikka, iwōriō yēnane taiē Jesús klō kī, e' pasiwēitō itsā wa, tā Jesús klō wōalattsēmiitō tā kiō masmas téitō Jesús klō kī. ³⁹ Mik fariseowak tō Jesús kiē chkōk e' tō alakōl sué, etā ibikeitséitō: “Wēm wī mú dōr Skékōl ttekōl mokī, e' ma ie' éna iarmi alakōl wése tso' ie' kōk. Ie' éna iarwami tō e' dōr alakōl sulusi.” ⁴⁰ Jesús iché ie' a:

—A Simón, ilē tso' ye' wā yēnoie be' a.

Ie' iūtē:

—A s'wōbla'ukkwak, ichō ña.

⁴¹ Jesús tō iché:

* 7:27 Malaquías 3.1

—Wëm bøl ñarke inuköl peitökwak ulá a. Eköl ñarke cien skeyök (500), iëköl ñarke dabom skeyök (50). ⁴² Ie'pa bøl kē a ipator, e' kuëkī inuköl peitökwak tō inuī olo'yé ie'pa kī. Ye' tō be' a ichakē tō ie'pa bøl, ¿wēne ēk éna inuköl peitökwak dalërmi kibiie?

⁴³ Ie' iüté:

—Ye' a ta, wēne nuī olone kibiie e' ēk.

Jesús tō iché:

—Buaē be' iüté.

⁴⁴ Eta Jesús tō alaköl sué ta ichéitō Simón a:

—Alaköl i' saū. Mik ye' dewa be' u a, eta be' kē wā ye' a di' mēne ye' klō skuoie, erē alaköl i' tō ye' klō skué iwörö wa ta ipasiwéitō itsà wa. ⁴⁵ Be' kē wā ye' shkeone wōalattsè wa wēs s'wōblar es. Erē ie' dewa iē, eta ie' tō ye' klō wōalattsémi taiē.

⁴⁶ Be' kē wā kiō ēsela, e' tēne ye' wōkir kī wēs s'wōblar es. Erē ie' tō kiō masmas tuē darērēē ese té ye' klō kī. ⁴⁷ E' kuëkī ye' ichè be' a tō ie' éna ye' dalër taiē e' wa iwēnewā tō ì sulu wamblé ie' tō taiē, e' nuī olone ie' kī. Erē wēpa kē éna ye' dalërta' taiē, e' wa iwēnewā tō esepa kī inuī olone elkela ē.

⁴⁸ E' ukuökī ta ie' iché alaköl e' a:

—Ì sulu kōs wamblé be' tō e' nuī olone be' kī.

⁴⁹ Imalepa kiule chkök ñies tso' ee, e'pa ñi chakérak:

—A' ichè ¿yi ie' dör e' ttō es? Skëköl ē a se' nuī olo'yarmi.

⁵⁰ Erē ie' tō alaköl a iché:

—Be' erblé ye' mik, e' tō be' tsatké. Be' yúne bërē.

8

Alakölpa tō Jesús kímé

¹ E' ukuökī ta Jesús mía ì blúie Skëköl tso' e' tté buaē pakök ká blublu ena ká tsitsir tso' e' a. Ie' ttekölpa tsá dabom eyök kī bøl,

e'pa shkōke ie' ta. ² Ñies alakölpa wēlepa bua'ne ie' tō, e'pa shkōke ie' ta. E'pa wēlepa bak weinuk wimblupa sulusi wā, ñies dué wā. Ie'pa eköl, kiè María Magdala wak, e' a aknamapa yē'ttsaitō dōka kul. ³ Ñies Juana dör Cuza alaköl, e' shkōke ie' ta. Cuza dör Herodes dali kkō'nukwak. Ñies Susana ena alakölpa malepa taiē shkōke ie' ta. Ie'pa tō Jesús ena ittōkatapa kimeke taiē, ì tso' ie'pa wā ese wa.

Tē kuatkökwak, e' pakē

(Mateo 13.1-9; Marcos 4.1-9)

⁴ Pē' e' yélur iká kī debitu taiē Jesús ska'. Ie' tō ie'pa a ittē kleé i' es: ⁵ Wëm mía eköl tē kuatkōk ta ie' tō iwō ppé ululu tē kī* Mik ie' tso' iwō ppök, eta ditsöwō wēle anewa ñala ska' ta pē' dakélor iki, e' tō iñatélur, ñies dù debitu tō ikatéwa. ⁶ Ditsöwō wēle anewa áklo a ta e' kuöló ta itskine buaē. Erē ká tsabe kē ta' ee, e' kuëkī bet ta isinewa. ⁷ Ditsöwō wēle anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwō talane ñita, erē dika'chka e' aléka iki. ⁸ Erē ditsöwō wēle ane íyök bua'buakī, ese tskine talane wōne buaē. Íkló wēle wōne dōka cien eyök (100) elka elka.

Mik Jesús tō iché one, eta iki chéitō ie'pa a aneule: “¡A' éna ye' ttō ttsak, e'ma ikukuebló bua'ie!”

Ì kuëkī Jesús tō s'wōbla'wēke kleaule

(Mateo 13.10-17; Marcos 4.10-12)

⁹ Jesús ttōkatapa tō ie' a ichaké:

—Ttē wakléébō, ¿ima e' wā dör?

¹⁰ Ie' tō iché ie'pa a: “Ì blúie Skëköl tso' e' tté bléulewa, e' kéwō meneat a' a ijchēnoie. Erē pē' tso' taiē kē éna ye' tté klō'wak, esepa a ye' tō ikleeke as ie'pa tō iwebló je', erē kē ie'pa a iwā wër, ñies as ie'pa tō ittso je', erē kē ie'pa a iwā ar.†

* **8:5** tē kuatkōk ppé ululu: Ie'pa wōblar tē kuatkōk wō ppélur tē kōs e' kī. † **8:10** Isaiás 6.9

Tè kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tò

(Mateo 13.18-23; Marcos 4.13-20)

11 “Tè wakleéyö e' wà dör i' es: Skököl tté pakèsö e' dör wës ditsöwö kuatkèsö es. 12 Pè' wëlepa tã itkõmi wës itka ditsöwö anewa ñala ska' ñe' tã itka es. Esepa tò Skököl tté ttsé, erë bë de ie'pa ska' tã iyéttsaitö ie'pa er a as ie'pa kë tò iklö'ü tã itsatker. 13 Wëlepa skà tã itkõmi wës itka ditsöwö anewa áklo a ñe' tã itka es. Esepa tò Skököl tté ttsé tã iklö'wérakitö ttsé'ne buaë wa erë ekuölö ë. Ie'pa kë a e' tkërwa darërëë Skököl tté a. Mik ie'pa weinemitke ie' tté kuekï, etã ie'pa anemine tottola. 14 Wëlepa skà tã itkõmi wës itka ditsöwö anewa dika'chka shua ñe' tã itka es. Esepa tò Skököl tté ttsé, erë ie'pa tò íyi tso' kã i' kï e' bikeitseke kibiie. Ie'pa er m'rie inuköl ena i' tso' kã ikï tò s'ttsé'weke buaë ese kï. Ese kos tò Skököl tté kui'wëwa ie'pa er a, tã ie'pa kë sene buaë Skököl tté a. 15 Erë wëlepa skà tã itkõke wës itka ditsöwö anewa íyök buaë kï ñe' tã itka es. Esepa tò Skököl tté ttsé tã iklö'wé er buaë wa mokï. Ie'pa tò iüteke buaë tã iwã dalöiekerakitö kekraë. E' kuekï ie'pa tò i' buaë kos ese wé wës Skököl kï ikiane es.

Bõ'wö tté

(Marcos 4.21-25)

16 “Mik bö'wö wötskékasö, etã kë sö ipabikepawa, kë sö ipatkepawa ka' dikia. E' skéie itkekeka kákke s'yamipa datse ese pa wö a kã ñi'woie. 17 Es ñies tté tso' blëulewa ñe' tã, ese jcherdawa sulitane wa aishkuö tã. Í ché ye' tò, e' kë wã ane ie'pa éna ñe' tã, erë e' wã ardaë ie'pa éna aishkuö tã.

18 “Yi e' yuak buaë ye' tté wa, ese a ikï meraëyö as ie' éna iwã ar buaë. Erë yi kë e' yuak ye' tté wa, i' bikeitsé ese tò ane iéna, e' kos yèrdattsane iyökï. E' kuekï ye' ttö kukueblö a' tò bua'ie.”

Jesús mì ena ie' èlpa debitu ie' weblök

(Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35)

19 Etã Jesús mì ena ièlpa ena iku-tapa e'pa debitu ie' weblök. Erë ie' tkër wé pè' tso' tajë e' shua, e' kuekï ie'pa kë dè'wã ie' ska'. 20 E' biyö ché yile tò ie' a:

—Be' mì ena be' èlpa ena be' kutapa e'pa shkõ be' weblök.

21 Ie' tò iüuté:

—Èkèkè, erë ye' tò a' a ichè tò wépa tò Skököl tté ttsé tã iwã iütéitö, ese pa dör wës ye' mì ena ye' èlpa ena ye' kutapa es.

Siwa' tajë e' wöklö'wé Jesús tò

(Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41)

22 Etökicha tã Jesús e' iéka kanò a ittökata pa tã, tã ichéitö ie'pa a:

—Mishka batsöri wishet.

Etã ie'pa míyal. 23 Ie'pa mirwãia tã ie' kapowa kanò a. E' dalewa siwa' batsineka tajë tò di' uyéka tajë tã kanò a di' iènekami katsirkewatke. 24 E' kuekï ie'pa tò itü'wéka tã ichérakitö ia:

—¡A s'wöbla'ukwak! ¡A

s'wöbla'ukwak! ¡se' duölurmi!

Etã ie' e' kékã tã siwa' ena di' yöli uñéitö tã iwöklönewa míane alamië.

25 E' ukuökï tã ie' tò iché ie'pa a:

—¿Wës a' erblöke ye' mik, e' de?

Erë ie'pa suanéka tajë, tkinewa tajë tã iñi chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? ¡E' ttö dalöie di' tò ena siwa' tò!

Wëm eköl a aknamapa tso' tajë e' bua'wéne Jesús tò

(Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20)

26 E' ukuökï tã ie'pa míã demi kã kiè Gerasa atë batsöri wishet Galilea wöshaë ee. 27 Mik Jesús e' yéttsã de kã sí kï, etã wëm eköl de ie' ska', e' a aknamapa tso'.

Ie' dör Gerasa wak. Iaiã ie' sene'mi sume, kë serku'ia u a, ie' serke pö a.

28 Mik ie' tò Jesús sué, etã ie' anekã tajë tã ie' tkéwa kuchè kï. Ie' iché Jesús a:

—A Jesús, be' dör Skëköl dör íyi ulitane tsat̃a e' alà. ¿Iökö be' de ye' tsiriuk? Ye' múat bërë. Ye' kköchö tajë be' a tò kë ye' we'ikar.

²⁹ Jesús tò ichétke wimblu sulusi a kewe: “Be' e' yöttsa wëm se a.” E' kueki wimblu tò ie' a iché es. Iaiäe ie' we'ikbitu aknama tò. Këkraë aknama tò ie' wö aliweke. E' kueki pë' tò ie' muëke iulà a iklö a tabechka daloie wa, erë e' batsélor ie' tò tot-tola ta aknama tò ie' kí aliwéka patkëmi wé kë yi serku' ese ska'.
³⁰ Etä Jesús tò ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' iüté:

—Ye' kiè Tajë Wakpa.

Ie' a aknamapa tso' tajë, e' kueki ie' tò iüté es. ³¹ Ie'pa kköchöke tajë Jesús a: “Kë sa' patkarmi kauk tajë tso' iskië e' a.” ³² Tsinet kabata kuli' a köchi iëter tajë chkök, e' kueki wimblupa kköchöke Jesús a: “Kawö mú sa' a e' tiukwa köchipa jai a.” Jesús tò ikéwö mé ie'pa a.
³³ Etä ie'pa e' yélur wëm a ta ie' tiélur köchipa a. Köchi kos poneka tunemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a ta eë iduolur.

³⁴ Mik köchi kkö'nukwakpa tò isué, etä itkayalmi ta ittë ppëkarakitö ká e' wañe. ³⁵ Pë' de tajë iweblök tò ì tka. Mik ie'pa de Jesús ska', etä wëm a aknamapa yërulune tajë, e' sué ie'pa tò itkër Jesús wörki datsi' iéne éna ká anene buaë. E' tò ie'pa suawé. ³⁶ Wépa tò ì tka e' sué, e'pa tò ipaké ie'pa a tò wes wëm a aknamapa bak e' buanene. ³⁷ Ká e' wakpa ulitane suane tajë, e' kueki ie'pa kköché Jesús a: “Be' e' yöttsa sa' ká a.” Etä Jesús e' iéka kanò a ittökatapa ta ta imiätke. ³⁸ Etä wëm a aknamapa yërulune e' kköché Jesús a: “Ye' shkakmi be' ta.” Erë Jesús tò iüté:

—Au, be' e' tsúat. ³⁹ Be' yúne be' u a ta ì kos wé Skëköl tò be' a, e' pakö sulitane a.

Ta ie' mía, ta ì kos buaë wé Jesús tò ie' a, e' pakéitö sulitane a.

Jesús tò Jairo alà busi shké'wékane ñies alaköl bua'wéneitö eköl

(Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43)

⁴⁰ Mik Jesús dene batsöri iqshët, etä pë' tso' tajë ie' panuk, e' kueki ie'pa tò ie' kiéwa tssé'ne bua' wa.
⁴¹ Etä wëm eköl kiè Jairo e' de. Ie' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Ie' e' téwa wöwakköt Jesús wörki ta ikköchöke tajë ie' a: “Mishka bet ye' u a.” ⁴² Jairo alà dör ekla ë wák dör alaköl kí duas tso' dabom eyök kí bök ulatök (12), e' duökewatke.

Jesús miria, e' dalewa tajë pë' dami, e' tërdami ie' mik. ⁴³ E'pa shua alaköl dami eköl e' du'mi alaköpa dué wa e' kí duas de dabom eyök kí bök (12). Ì kos tso' ie' wa e' ewéwaitö yës s'kapeyökwak kí, erë kë yi a ibuanene. ⁴⁴ Ie' dewa tsinet Jesús tsi kker ta idatsi' bata kéwaitö. E' wöshä ta ipé wöklöne ta ibuanene buaë. ⁴⁵ Etä Jesús tò ichaké:

—¿Yi tò ye' ké?

Sulitane tò iché:

—Kë sa' wa be' kane.

Pedro tò iché ia:

—A s'wöbla'ukwak, pë' tso' tajë e' tërdami be' mik.

⁴⁶ Erë Jesús tò iché:

—Ye' ittse tò ilè tka ye' diché wa. E' kueki ye' wa ijcher tò yile tò ye' ké.

⁴⁷ Mik alaköl buanene, e' tò isué tò kë ie' a e' blënukia ta ide Jesús ska' painéka tajë suane wa. Ie' e' tkéwa kuché kí Jesús wörki ta ie' e' chéka sulitane kukua tò ì kueki Jesús kéwaitö. Ie' tò iché: “Mik ye' tò be' kéwa, e' wöshäe ta ye' buanene.”
⁴⁸ Jesús tò iché ia:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' kueki be' buanene. Be' yúne bërë.

⁴⁹ Ie' ttökeia alaköl ta, e' dalewa eköl bitë Jairo u a, e' debitu ta iché Jairo a:

—Be' alà busi blënewatke. S'wöbla'ukwak kë tsiriwaria.

⁵⁰ Mik e' tssé Jesús tò, etä ie' tò iché Jairo a:

—Kê be' tkinuk. Be' erblö ye' mik ë, be' alà busila buardane.

⁵¹ Mik ie'pa de Jairo u a, etä Jesús kë wä yi kàne shkòkwä wé busila nu me'r ee. Pedro ena Santiago ena Juan ena alà yé ena imì, e'pa ë kiéwäitö e' ta. ⁵² E' dalewa sulitane iuke alárke taië. Erë Jesús tò ie'pa a iché:

—Kê a' iukia. Busila kë du'wä, ikapöme'r ë.

⁵³ Sulitane wä ijcher tò busila duowa, e' kueki ie'pa tò ie' wayuéka jañeitséka taië. ⁵⁴ Erë Jesús tò busila ulà klö'wéwä, ta iché ie' a:

—¡A tayëla, be' e' kòka!

⁵⁵ Etä ishkenekane, e' bet ta ie' e' kéka ta Jesús tò iché ie'pa a:

—Itiö.

⁵⁶ Iyé ena imì tkirulune iweblök. Etä Jesús tò iché ie'pa a:

—Í tka íe, e' kë char yi a.

9

Jesús tò ittökatapa patké s'wöbla'uk

(Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13)

¹ Jesús tò ittökatapa dabom eyök kí böl e'pa dapa'wé ta diché méitö ie'pa a aknamapa ulitane trë'woyal. Nies kawö méitö ie'pa a s'kirirke bua'wone. ² Ipatkérak ì blúie Skéköl tso' e' tté buaë pakök ñies s'buaukne. ³ Ta ie' tò iché ie'pa a:

—Mik a' mi'ke, etä kë ì tsarmi. Shko kéli, sku', íyi ñanoie, inuköl, datsi' skà, ese kos kë tsarmi.

⁴ Mik yile tò a' a iché a' kapörö, etä a' tso' ká e' a' e' dalewa a' kapörö ie' u ë a. ⁵ Etä ká wele wakpa kë wä a' kinewä, e' ta a' e' yölur ká e' a, ta kapo tso' a' klöttö mik, e' ppöo a' tò. E' tò ie'pa a ikkacheraë tò ie'pa dör Skéköl bolökpa.

⁶ Etä ie'pa míyal judiowak ké tsitsir kos a Skéköl tté buaë pakök ñies s'kirirke bua'ukne.

Herodes tò ibikeitséka taië tò yi dör Jesús

(Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-29)

⁷⁻⁸ Herodes dör Galilea wökir, mik e' tò ì kos weke Jesús tò e' tté ttsé, etä ie' tò ibikeitséka taië tò yi dör Jesús. Welepa tò icheke tò Jesús dör Juan S'wöskuökwak kötewä e' shkenekane. Welepa tò icheke tò ie' dör Skéköl tteköl bak kié Elías e' shkenekane. Welepa tò icheke tò ie' dör Skéköl ttekölpa skà bak esepa wele shkenekane. ⁹ Erë Herodes tò iché:

—Ye' wák tò Juan kuli' tökòk patké', e' ta wëm tté ttséyö tso' íyi uk taië s'tkiwë ekké ¿e' dör yi?

E' kueki Herodes éna suluë Jesús suakwä.

Pë' dökä mil skeyök e'pa tié Jesús tò

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14)

¹⁰ Mik Jesús ttekölpa tsá e'pa dene, etä ì kos wé ie'pa tò, e' pakéne ie'pa tò Jesús a. Etä Jesús tò ie'pa kiémi e' ta dö tsinet ká kié Betsaida wé kë yi serku' ee. ¹¹ Erë mik pë' malepa wä ijchenewä, etä ie'pa mí itöki ta ie'pa kiéwäitö buaë. Ì blúie Skéköl tso' e' tté buaë paké ie' tò ie'pa a ñies s'kirirke bua'wéneitö.

¹² Mik ká tuirketke, etä Jesús ttökatapa dabom eyök kí böl (12) e'pa de ie' ska' ta ichérakitö ia:

—Ká i' ki kë ì ku' katanoie ñanoie, e' kueki ie'pa yuömi as ie'pa mí ká tso' tsinet ena pë' serke tsinet esepa ska' chké taük ñe ena kapökrö.

¹³ Jesús tò ie'pa a iché:

—Ie'pa tiö a' tò.

Ie'pa tò iüté:

—Sa' wä pan skel ena nima bötö e' ë tso'. Kê sa' mine ikí taük, e' ta ì tso' sa' wä e' kë dökä ie'pa taië ekképa tioie.

¹⁴ Wëpa tso' ee dökä mil skeyök (5000), e' kueki ittökatapa tò iché es. Erë Jesús tò ie'pa a iché:

—A' tò ie'pa kó e' tköksér iski ek tsiní ek tsiní dabom skeyök (50) dabom skeyök. ¹⁵ Es ie'pa tò iwé ta pë' ulitane e' tkéser. ¹⁶ E' ukuöki ta ie' tò pan skel ena nima bötö, e'

klō'wé tā iká sué ká jai a tā wěstela chéitō Skékōl a. E' ukuōkī tā ie' tō pan ena nima blaté mé ittōkatapa a as ie'pa tō iwatiō pē' a. ¹⁷ Mik ie'pa chké de wē', etā ibata ate, e' shtérakitō iēne dōkā kkōla dabom eyōk kī bōk (12).

Pedro tō iché tō Jesús dōr wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

(Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29)

¹⁸ Etōkicha tā Jesús tso' ittōkatapa ē tā. Ie' tso' S'yé tā ttōk, tā eē ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ima pē' tō iché tō ye' dōr yi?

¹⁹ Ie'pa tō iūtē:

—Welepa tō icheke tō be' dōr Juan S'wōskuōkwak. Welepa skà tō icheke tō be' dōr Skékōl ttekōl bak kiē Elías e' shkenekane. Welepa skà tō icheke tō be' dōr Skékōl ttekōlpa bak ká iaiāē e' wele shkenekane.

²⁰ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—Erē ¿ima a' iché, ye' dōr yi?

Pedro tō iūtē:

—Be' dōr wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'.

Jesús e' biyō ché tō ie' tterawa
(Mateo 16.20-28; Marcos 8.30-9.1)

²¹ Erē Jesús kē wā ie'pa kàne yi a ichōk yi dōr ie'.

²² Nies ie' tō iché:

—Ye' dōr S'ditsō Alà, e' weirdaē tajē. Judiowak kueblupa ena sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tō ye' waterattsa. Ye' tterawa, e' kī ká de mañat etā ye' shkerdakane.

²³⁻²⁴ E' ukuōkī tā ie' tō iché ie'pa ulitane a:

—Yi e' tsatkak ittēwā yōkī, ese kē ulà a sene michoē dōpa. Erē yi e' mettsā ttēwā ye' dalērmik, ese ulà a idōraē. E' kuekī yi e' yuak ye' ttōkataie, ese kē kàne tkinukīa e' kī. E' skéie kekraē ikāwōtā e' chōk dō ittēwā wōtēulewā krus mik ekké. Es ie' kāwōtā shkōk ye' itōkī.

²⁵ Ýi ulitane tso' ká i' a, e' de a' ulà a, erē sene michoē kē dē' a'

ulà a, e' tā e' dōr ¿iie bua' a' a?
²⁶ Mik ye' dōr S'ditsō Alà, e' dene ye' olo wa, nies ye' Yē olo wa, nies ibiyōchōkwakpa batse'r e'pa olo wa, etā wēpa jaēne ye' kī, esepa kī ye' jaērdaē nies. ²⁷ Mokī ye' tō a' a' iché tō a' tso' iē, e' welepa tō i' blúie Skékōl tso' e' sueraē kam iblērulur e' yōkī.

Jesús tō ilo tā' taiē e' kkaché ittōkatapa a

(Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8)

²⁸ E' kī ká de pākōl (8) ulatōk, etā Jesús miā kabata a ttōk S'yé tā. Pedro ena Juan ena Santiago e'pa mítser iwā e' tā. ²⁹ Ie' tso' ttōk S'yé tā, etā iwō manenetsā miā kuā'kī dalōlōē nies idatsi' miā saruruē wōñarke dalōlōē. ³⁰ E' wōshā tā wēpa de iēter bōl tso' ttōk ie' tā. Ie'pa dōr Skékōl ttekōlpa bak ká iaiāē kiē Moisés ena Elías e'pa. ³¹ Ie'pa olo bunekā taiē dalōlōē. Ie'pa iēter kapakōk Jesús tā wēs ie' tterawa pē' tō Jerusalén as iwā tkō wēs Skékōl kī ikiane es. ³² Pedro ena iyamipa bōl, e'pa tteke kapēwā tō taiē. Erē mik ie'pa tī'nekane bua'ie, etā ie'pa tō Jesús olo taiē e' sué, nies wēpa bōl iēter ttōk ie' tā e'pa suérakitō. ³³ Mik Moisés ena Elías mitkene, etā Pedro tō iché Jesús a:

—A S'wōbla'ukwak, buaē se' tso' iē. Sú sa' tō úla yuēkā mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

Erē i' cheke Pedro tō e' wā kē ane ie' éna. ³⁴ Pedro ttōkeia, e' wō shā tā mochka tō ie'pa kitēwā. E' tō ie'pa suawé taiē. ³⁵ Mochka shūa ie'pa tō ttō ttsé tō iché: “Sē dōr ye' alà, e' pairi'bitubak ye' tō idi' wa a' blúie. Ie' ttō iūtō.”

³⁶ Mik ie'pa tō ttē e' ttsé, etā ie'pa tō isué tō Jesús ate dur ekōrla. Erē i' ttsé ie'pa tō, i' sué ie'pa tō, e' blé ie'pa tō ier a, kē ie'pa wā ipakane yi a dō aishkuō tā.

Duladula eköl tteke aknama tö e' bua'wëne Jesús tö

(Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷ Bule es ta ie'pa tso' kabata a e'pa biteyal, eta tajë pë' de Jesús ñaletsuk. ³⁸ E' shua wëm tso' eköl, e' tö iché aneule:

—A s'wöbla'ukwak, be' we'ikëyö, ye' aladulaköl saú, e' dör ye' alà eköl è, ³⁹ Mik wimblu sulusi tö ie' éna ká chówéwa, eta ie' aneká tajë, paineká katötöë, ta ikkó a ishuya deka tajë. Kekraë ie' we'ikekeitö siarë. Wimblu kë éna ie' akwa. ⁴⁰ Ye' kköché tajë be' ttökatapa a tö wimblu trë'úshkar erë kë ie'pa a òne.

⁴¹ Jesús tö iché ie'pa ulitane a:

—A' wakpa kë erblöta' Skëköl mik, a' kë éna ká ane. ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tö a' dalë'ttsemirö? Be' alà tsúbitu ña.

⁴² Mik duladula de tsinet, eta aknama tö ie' éna ká chówéwa kéu iski ta ipaineká tajë. Erë Jesús tö wimblu sulusi uñë trë'wëshkar ta duladula bua'wëneitö méneitö iyé a. ⁴³ Ì buaë wé Skëköl tö idiché tajë wa e' tö ie'pa ulitane tkiwéwa.

Jesús ská e' biyö chéne tö itterawa

(Mateo 17.22-23; Marcos 9.30-32)

Ì buaë wé Jesús tö, e' chekeia ie'pa tö ñi a, e' dalewa ie' tö iché ittökatapa a:

⁴⁴—Ì cheke ye' tö a' a, e' ttsó buaë, kë a' éna ichökwa: Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdatsa pë' ulà a.

⁴⁵ Erë ì ché ie' tö e' blëulewa ie'pa yöki, e' kueki ie'pa kë éna iwà ane. Ñies ie'pa suane ichakök tö ima iwà dör.

Yi dör ibua'ie Skëköl wöa

(Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37)

⁴⁶ E' ukuökí ta Jesús ttökatapa ñi iütökerak tö ie'pa shua yi dömi ibua'ie imalepa tsata. ⁴⁷ Ì bikeitsök ie'pa tso', e' suéwa Jesús tö, e' kueki ie' tö alala kié eköl duéser ie' o'mik ⁴⁸ ta ichéitö ie'pa a:

—A' shua yi e' wöéwa imalepa dikia diöshet ese dör ibua'ie. E' kueki yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa. Es ñies yi tö ye' kiéwa, ese tö yi tö ye' patkë'bitu, e' kiéwa.

Yi kë ku' ñippök se' ta ese tö se' bikeitseke er bua' wa

(Marcos 9.38-40)

⁴⁹ Juan tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, wëm sué sa' tö eköl, e' tö aknama trë'wéyal be' ttö wa. Erë ie' kë ku' se' ta, e' kueki sa' tö iché ia tö kë iwaria.

⁵⁰ Jesús tö iüté:

—Yi kë ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kë iwöklö'war.

Santiago ena Juan e'pa uñë Jesús tö

⁵¹ Jesús mi'kekane ká jai a, e' kéwö dökewatke, eta Jesús tö ibikeitsé tö ye' mía diché wa Jerusalén, ta imía. ⁵² Ie' tö wëpa wëlepa patkëmi ie' yöki kewe u yulök kaporöie. Ie'pa mía demi ká tso' etk Samaria ee. ⁵³ Erë Samaria wakpa wa ijcher tö Jesús ena ittökatapa mi'ke Jerusalén, e' kueki ie'pa kë wa ikinewa. ⁵⁴ Mik Jesús ttökatapa kié Santiago ena Juan e'pa tö isué tö Samaria wakpa kë wa ie'pa kinewa, eta ie'pa tö Jesús a iché:

—A Skëkëpa, ¿be' ki ikiane tö sa' tö bö' kié ká jai a ie'pa ewowa?

⁵⁵ Erë Jesús wötréene ie'pa sauk ta ie'pa uñéitö. ⁵⁶ E' ukuökí ta ie'pa mía ká ská tso' tsinet ee.

Wëpa mañal e' yuak Jesús ttökatapaie

(Mateo 8.19-22)

⁵⁷ Ie'pa mirwa ñala ki ta wëm eköl tö Jesús a iché:

—A këkëpa, ye' mi'ke be' ta ká wa'ñe wé be' mirö ee.

⁵⁸ Jesús tö iüté:

—Bakli' u ta', ñies dúla u ta', erë ye' dör S'ditsö Alà, e' kë wa u ta' senoie.

⁵⁹ Jesús tö iché wëm eköl ská a:

—Mishka ye' ta.

Erë wëm tö iüté:

—A këkëpa, kawö mú ña, mik ye' yë blërkewä e' nu wötökwa, e' ukuökï ta ye' mi'ke be' ta.

⁶⁰ Jesús tö iüté:

—Wépa dör wës s'duulewä es Skëköl wöa, as esepa tö iyamipa nu wötö. Erë be' yú, ì blúie Skëköl tso' e' ttë pakök sulitane a.

⁶¹ Wëm eköl skà tö iché Jesús a:

—Ye' e' yuak be' ttökataie, erë kewe kawö mú ña shkoie e' chökät ye' yamipa a.

⁶² Jesús tö iüté:

—Yi e' yué ye' ttökataie ta ì kos méatitö ye' dalërmik, erë ibikeitséneitö tajë, etä ese kë kï ì blúie Skëköl tso' e' mène.

10

Jesús tö ittökatapa dabom kuryök kï böl (72) e'pa patkë

¹ E' ukuökï ta Skëkëpa Jesús tö ittökatapa skà shushtë dökä dabom kuryök kï böl (72) patkëmi ie' yökï kewe böl böl wé ie' mi'ke ese ska'.

² Ie' tö iché ie'pa a: “Mokï pë' tso' tajë e' kï Skëköl ttë buaë kiane ttsë. Esepa dör wës iyiwö tso'tke wë'jàë shtë es, erë ishtëkwakpa kë dör tajë. E' kuekï a' tö ikiö kanè wák a' tö ishtëkwakpa patkö. ³ A' yú. Ye' tso' a' patkök ye' ttë pakök pë' shüa wës obejala èmi namu tso' tajë, ese shüa es. ⁴ Inuköl skúla ena dalì skú ena klökkuö skà, ese kos kë tsarmi yës. Ñies yi kuë a' tö ñala wa, ese kë ta a' ttök tajë. ⁵ Mik a' dewa yile ska', etä kewe ichö ie'pa a' tö 'Skëköl er buaë chö a' a'. ⁶ Ie'pa tö a' kiéwa er bua' wa, e' ta Skëköl er buaë chöraë ie'pa a'. Erë kë idör es, e' ta Skëköl kë er buaë chöpa ie'pa a'. ⁷ Ie'pa tö a' kiéwa buaë, e' ta a' e' tsüat u e' a'. Ttë tso' e' tö iché i' es: 'Kaneblökwaë chkömi ì kanewekeitö e' ské wa.' E' kuekï ì meke ie'pa tö a' a' ñè yè, e' ñü, e' yö. U e' è a' a' e' tsüat a' tso' ká e' a' e' dalewa. ⁸ Ká wé a' demi ta ká e' wakpa tö a' kiéwa buaë, e'

ta ì mekeitö a' a' ñè e' ñü. ⁹ Ie'pa duöke, e' ta e'pa bua'üne. Ñies ichö ie'pa a': 'Ì blúie Skëköl tso' e' kéwö dewatke tsinet a' o'mik.' ¹⁰ Erë ká wële wakpa kë wa a' kinewä, e' ta a' yú ie'pa ñala wa ta ichö ie'pa a': ¹¹ 'A' kapo tso' sa' klöttö mik, e' ppée sa' tö iwà kkachioie tö a' dör Skëköl bolökpa. Erë a' wa ijchenü tö ì blúie Skëköl tso' e' kéwö dewatke tsinet a' o'mik.' ¹² Ye' tö a' a' iché tö mik Skëköl tö a' chakeketke inuí kï aishkuö ta, etä ká e' wakpa weirdaë siarë Sodoma wakpa bak senuk suluë e'pa tsata.

Ká mañat wakpa weirdaë siarë (Mateo 11.20-24)

¹³ “A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, iwëstela ina a' ta! Ì kë or yï a' ese wé ye' tö tajë a' wörki, erë kë a' er maneone. E' úpa ye' tö Tiro ena Sidón e' wakpa wörki, e' ma ká iaiaë ie'pa er maneobak. Ie'pa tö eriane datsi' ajaë ese ië'kabak, ñies ie'pa e' tkë'kabak muluchka kï iwä kka-choie tö ie'pa er mane'wé Skëköl a'. ¹⁴ E' kuekï ye' tö iché tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuï kï e' kéwö de, etä a' wömerdattsa weinuk tajë shüte Tiro ena Sidón wakpa tsata. ¹⁵ A Cafarnaúm wakpa, kë a' tö ibikeitsök tö a' mi'mitser ká jai a. Ie' tö a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke eë.”

¹⁶ Etä Jesús tö iché ittökatapa a: “Yi tö a' ttö tseke ta iutekeitö, ñies ese tö ye' ttö tseke ta iutekeitö. Yi tö a' wateke, ñies ese tö ye' wateke. Ñies yi tö ye' wateke, ese tö Skëköl tö ye' patkë', e' wateke.”

Jesús ttökatapa dabom kuryök kï böl (72) e'pa dene

¹⁷ E' ukuökï ta Jesús ttökatapa dökä dabom kuryök kï böl (72) patkë' ie' tö, e'pa dene ttsë'nerak buaë. Ie'pa tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, aknamapa tö sa' ttö dalöié be' ttö wa.

¹⁸ Ie' tö ie'pa iüté:

—Tõ. A' e' alékã Satanás kî je'. Ye' isué tõe ie' bateshkar kã jai a wes alá wõnar es. ¹⁹ Ye' tõe a' a diché alá e' aloká tkabê kî ena bachê' kî ñies e' aloká Satanás diché kî. Es kê ì tõe a' we'ikepa. ²⁰ Kê a' ttsé'nuk buaë wimblupa sulusi tõe a' ttõ dalõié, e' è kuekî. E' skéie a' kiè tso' kitule kã jai a sene michoë yëkkuõ kî, e' kuekî a' ttsé'nú buaë.

Jesús ttsé'ne buaë

(Mateo 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Jesús tso'ia ttõk ittõkatapa tã, e' shuã Wikõl Bats'e'r tõe ie' ttsé'wé buaë shute. Ie' tõe iché: "A ye' Yé, be' dõr íyi ulítane tso' kã jai a ena kã i' a e' Kékõl. Be' tõe ttè ikkè blé'wã pè' wã siwã' jcher iskië ena erbikõ tajë esepa yõkî. Erë ikkachéwabõ s'ésela a. Es be' kî ikiane, e' kuekî be' iwé es. E' kuekî be' kikékayõ."

²² Jesús tté S'yé tã one tã ichéitõ pè' tso' eë e'pa a: "Ye' Yé tõe íyi ulítane méat ye' ulã a. Ye' dõr Skékõl Alã, kè yi wã ijcher mokî tõe wes ye' dõr, e' jcher ye' Yé è wã. Ñies kè yi wã ijcher mokî tõe wes ye' Yé dõr, e' jcher ye' è wã. Ñies wépa a ye' éna ikkachakwã esepa wã ijchermi."

²³⁻²⁴ Etã Jesús wõtréene ittõkatapa kke tã ichéitõ ie'pa è a: "Ye' tõe a' a iché tõe Skékõl ttekõlpa tajë ena blu'pa bak kã iãiaë esepa tajë tõe, ì sué a' tõe, e' kkeyè' siarè sué, erë ie'pa kè wã isune. Ñies ì ttsé a' tõe, e' kkeyè' siarè ie'pa tõe ttsé, erë ie'pa kè wã ittène. E' kuekî wépa tõe ì sué a' tõe e' sué, ayècha buaë esepa."

Samariawak buaë e' pakè

²⁵ Etõkicha tã s'wõbla'uk ttè dalõiéno wa ese ekõl debitũ Jesús ska', e' tõe ie' a ichaké itsaioie:

—A s'wõbla'ukwak, ¿ì wèmi ye' tõe as sene michoë dõ ye' ulã a?

²⁶ Jesús tõe ie' a ichaké ñies:

—¿Ì tso' kitule Skékõl yëkkuõ kî? ¿Ima e' wã dõr be' a?

²⁷ Etã s'wõbla'ukwak tõe iüté:

—Skékõl yëkkuõ tõe iché: 'Skékõl dalèritsõ a' er kos wa, a' wák kos

wa, a' diché kos wa, ena a' erbikè kos wa.' Ñies e' tõe iché: 'A' malepa dalèritsõ wes a' wákpa e' dalèr es.'

²⁸ Jesús tõe iché ie' a:

—Be' tõe iüté buaë. Be' tõe iwé es, e' tã sene michoë dõraë be' ulã a.

²⁹ Erë ie' e' tsatkak ttè e' yõkî, e' kuekî ie' tõe Jesús a ichaké:

—Etã s'yamipa ché Skékõl yëkkuõ tõe, ¿esepa dõr s'yamipa wése?

³⁰ Etã Jesús tõe iüté ttè i' wa:

—Wèm ekõl datse Jerusalén, e' micho Jericó, etã ñalã wa akblõkwakpa tõe ie' klõ'wéwã. Ì dami iwã kos dõ idatsi' e' bléwarakitõ. Ie' ppèrakitõ tajë tã imiyal. Ie' méat tèt ie'pa tõe ñalã ska', tsir etã iduowã.

³¹ Etã judiowak ekõl dõr sacerdote e' dami ñalã e' kî. Mik ie' tõe wèm tèt shká'ule e' sué, etã ie' tkami bánet iyõkî. ³² Es ñies judiowak skã ekõl dõr Leví aleri kanebloke Skékõl wé a, e' dami ñalã e' kî. Mik ie' tõe wèm tèt shká'ule, e' sué, etã ie' ñies tkami bánet iyõkî. ³³ Erë samariawakpa kè mik a' wödör, suëke a' tõe sulué, esepa ekõl dõr wèm, e' dami ñalã e' kî. Mik ie' tõe wèm tèt shká'ule e' sué, etã ie' wa iwër siarè. ³⁴ Ie' de iska', tã wé ishka'ne e' paskuéitõ vino wa, paikléitõ kiõ wa, tã ipatréwãitõ datsi'tak wa. E' ukuõkî tã ie' tõe itkéka iwák burro kî tsémi wé s'kaporõ ese wé a, tã eë ie' tõe ikkõ'néia ipasuéia buaë. ³⁵ Bule es tã samariawak tõe s'kaporõ wé, e' wák patué inukõl dõka s'kaneblo kã bõt e' ské ekké, tã iché ie' a: 'Wèm shká'ule i' kkõ'nú ña. Ilè kî tué be' tõe ie' a, e' tã e' kî ye' tõe be' patuerane mik ye' dene etã.'

³⁶ Etã Jesús tõe ichaké s'wõbla'ukwak a:

—Wèm shká'wé akblõkwakpa tõe e' sué ie'pa mañal tõe, ¿ie'pa wé tõe idalèritsè mokî wes s'kawõta s'yamipa dalèritsõk es?

—Wèm shká'wé akblõkwakpa tõe e' sué ie'pa mañal tõe, ¿ie'pa wé tõe idalèritsè mokî wes s'kawõta s'yamipa dalèritsõk es?

³⁷ S'wõbla'ukwak tõe iüté:

—Wé tõe isué er siarè wa e'. Jesús tõe ie' a iché:

—Es be' yú ta iú wəş samariawak tō iwé es.

Jesús mía Marta ena María ska' upakök

³⁸ Jesús ena ittökatapa míyal ñala wa dō Jerusalén, ta ie'pa de ká tsir ese a. Ee alaköl serke eköl kié Marta, e' tō Jesús kiéwa buaë ie' u a. ³⁹ Marta èl, kié María, e' e' tkéwa tsinet Jesús ska', ta ì cheke Jesús tō e' ttsök ie' tkër. ⁴⁰ Erë Marta wa kanè tso' tajè iu a kanewè, e' kuekì ie' de Jesús ska' ta ichéitō ie' a:

—A Skèkèpa, ye' èl tō ye' méat ekörla u kanéuk, ¿e' kè kì be' tkine? Ichö ie' a tō ye' kímú.

⁴¹ Erë Jesús tō iüté:

—A Marta, a Marta, tajè be' e' tkiuke kanè tso' tajè be' u a e' kì, ⁴² erë iyi etkè, e' dör ibua'ie, e' shushtë María tō wè. Kè yi tō iyepattsà iulà a.

11

Jesús tō ittökatapa wöbla'wé ttök S'yé ta

(Mateo 6.9-15; 7.7-11)

¹ Etökicha ta Jesús tso' ttök S'yé ta. Mik ie' tté one, età ie' ttökatapa eköl tō ie' a iché:

—A Skèkèpa, Juan S'wöskuökwak tō ittökatapa wöbla'wé ttök S'yé ta. Es ñies sa' wöbla'ú ttök S'yé ta.

² Jesús tō ie'pa a iché:

—Mik a' ttöke S'yé ta, età ichö ie' a i' es:

'A Sa' Yé, as be' dalöiö sa' tō ì ulitane tsäta.

As be' dō sa' blúie da'aie.

³ Chkè kiane sa' kì senoié, e' mú sa' a ká bit ekkè.

⁴ Sa' malepa kos e' nuì olo'yeta' sa' tō ie'pa kì,

e' kuekì sa' nuì olo'yó sa' kì.

Kè sa' marttsà tō ì sulu tō sa' erkiöù.'

⁵⁻⁶ Ñies ie' tō ie'pa wöbla'wé ttè i' wa:

—Sö ichèmi tō a' wèle wà yami tso' eköl, ese ska' a' mía nañewe ká shaböts, ta a' tō iché ie' a: 'A yami,

irö ye' yami datse bánet, e' debitu ye' ska', erë ye' kè wà ì ta' mè ie' a. Be' we'ikèyö, pan peitö ña mañat.'

⁷ Be' yami e' tō a' iütèmi i' es: 'Kè ye' tsiriwar. Ukkö wötènewatke. Ye'

ena ye' ala'r, sa' e' téwatke kapökwa.

Ye' kè e' köpaka ì muk be' a.' ⁸ Jesús

tō iché ie'pa a tō u wák e' kè e'

köpaka chkè muk a' a, a' dör iyami

e' è kuekì. Erë a' tō ikié kröröè,

kè wöklör ekkè, e' ta ie' e' kōraka

ta ì kos kiane a' kì, e' meraëitō a'

a, a' tō ie' a ikié kröröè e' kuekì.

⁹⁻¹⁰ "Wépa tō iyi kié Skèköl a, esepa

a imeraëitō. Wépa tō iyi yulé ie' ska'

esepa tō ikueraë. Wépa tō ie' chaké,

esepa kierawaitō weshke. E' kuekì

ì kiane a' kì e' kiö ie' a, età ie' tō

a' a imeraë; e' yulö ie' ska', età a'

tō ikueraë; ie' chakö, età ie' tō a'

kierawa weshke.

¹¹ "Kè alà yé wéne tō tkabè mepa

ilà a nima kiéitō e' skéie. ¹² Ñies

kè a' wéne tō bachè' mepa ilà a

dakro siä' kiéitō e' skéie. ¹³ A' dör pé'

suluë erë e' tō iyi buaë meke a' alà

a. iE' yita buaë S'yé tso' ká jai a e' tō

Wiköl Batse'r meraë yi tō ie' a ikié

ese a!"

Judiowak tō Jesús kkaté

(Mateo 12.22-30; Marcos 3.20-27)

¹⁴ Etökicha ta Jesús tso' aknama

trè'ukshkar wëm eköl a. Aknama

tō wëm e' ttö wöblè'wà. Mik ak-

nama mía, età wëm ttékane buaë.

Wépa kos tō isué, e'pa tkirulune

iweblök. ¹⁵ Erë ie'pa welepa tō iché:

"Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tō

ie'pa trè'wekeyal."

¹⁶ Ie'pa welepa skà éna Jesús

tsaiak, e' kuekì ie'pa tō ikié ie' a tō

ì kè or yi a ese ütö iwà kkachoié tō

mokì ie' patkè'bitu Skèköl tō. ¹⁷ Erë

ì bikeitseke ie'pa tō, e' suéwa ie' tō,

e' kuekì ie' tō ie'pa a iché:

"S'serke ká etkè kì, e' ñi bla-

batsélor ta ñippöke iwakpa è ñita,

kè wöklör, e' ta ie'pa wákpa è ñi

eukewa kè diché ta'ia. Ñies ñi

yamipa è e' kéka ñippök ñita, kè

wöklör, e' ta ie'pa sulunewā mīa siarē. ¹⁸ Es ñies Satanás mú tò aknamapa trē'wéyal, e' ta ie' tso' ñippök iwakpa ē ta. ¿Wes ì blúie ie' tso' e' sermiia? A' icheke tò aknamapa trē'wéyal ye' tò Beelzebú diché wa, e' kuęki e' ché ye' tò. ¹⁹ Ye' tò itrē'úpayał Beelzebú diché wa, e' ma ¿yi diché wa a' klépa tò itrē'wéyalmi? Ie'pa kē a' itrēnukyał Beelzebú diché wa. E' kuęki ¿wes a' tò ye' kkatēmi tò ye' tò itrē'wekeyał Beelzebú diché wa? A' wakpa klépa tò iwā kkacheraē tò a' ttē kē dör moki. ²⁰ Aknamapa trē'wéyalyō Skéköl diché wa, e' ta e' wā kiane yēnoie tò ì blúie Skéköl tso', e' kēwō dewatke a' a.

²¹ “Mik wēm diché tajē tò iu kkō'neke buaē tabē wa, ì wa, e' ta ie' ýi kōs tso' bléule buaē. ²² Erē mik wēm skā datse diché ta' tajē shute ie' tsata, ñippök ie' ta, e' ta e' aléka ikī ta ýi mik ierblōke e' tsatkoie ena ì skā kōs tso' ie' wa, e' yéttsa seraa iyōki, ta ikakmémiitō iyamipa a.*

²³ “Yi kē dör ye' sini', ese dör ye' bolök. Yi kē tò ye' kime obeja kkō'nuk buaē, ese tò obeja po'wékemi.

*Aknama dene wēm a
(Mateo 12.43-45)*

²⁴ “Mik wimblu sulusi trēneshkar yile a, e' ta imīa ká sir poē wē kē yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoie, erē kē ie' wā ikune. E' kuęki ie' ibikeitsé: 'Ye' miāne wē ye' trēneshkar eē senuk.' ²⁵ Mik ie' demine wēm e' a, e' ta ie' tò isue tò wēm dör wes u shuiriule buaē maneneē es. ²⁶ E' ta ie' mīa iyamipa kī yulök dōka kul suluē shute ie' tsata ta ie'pa kōs de senuk wēm e' a. Wēm e' miāne suluē shute kenet tsata.”

Ayēcha buaē e' dör yi

²⁷ Jesús tso' ttök, e' ta alaköl eköl dur eē, e' tò iché āneule:

* **11:22** Ttē ì wa kiane chē tò Jesús e' aléka Satanás kī, e' kuęki ie' tò aknamapa trē'wekeyał.

† **11:31** diwō tskirke e' o'mik: Si'kuaiē ttē e' dör sur. Kē se' wā ijcher tò ima e' chēmisō bua'ie se' ttō wa.

—¡Alaköl tò be' tsōg', be' talao', ayēcha buaē e'!

²⁸ Erē ie' iüté:

—¡Ayēcha buaē shute, wēpa tò Skéköl ttē ttsé ta idalōiekerakitō esepa!

Wēpa dör pē' suluē esepa kē tò Jesús ttē klō'weta'

(Mateo 12.38-42; Marcos 8.12)

²⁹ Ie'pa kī ñi dapa'wé Jesús pamik, e' ta ie' tò iché ie'pa a: “A' dör pē' suluē. A' tò ye' a' ikieke tò ì kē or yi a' ese uyō iwā kkachoeie tò moki Skéköl tò ye' patkē'bitū. Erē ye' tò ilē weraē etōkicha ēme iwā kkachoeie, e' dör wes Jonás ta ibak es. ³⁰ Ì bak Jonás ta e' tò iwā kkeyē' Nínive wakpa a' tò Skéköl tò ie' patkē'bitū ie'pa pattök. Es ñies, ye' dör S'ditsō Alā, e' tò iwā kkacheraē a' a' tò moki Skéköl tò ye' patkē'bitū.

³¹ Aishkuō ta mik a' wōchakirketke a' nu' kī, e' ta alaköl datse ká bānet diwō tskirke e' o'mik† bak iká blúie, e' e' kōrakā Skéköl wōrkī a' kkatök tò a' dör pē' suluē. Ká iaiaē ie' dē'bitū datse kamiē shute se' blú bak kiē Salomón wā ýi jcher tajē, e' ttō kīttsök. Erē i'ñe ta ye' dur a' shūa, e' dör Salomón tsata, erē a' kē tò ye' ttō iutē. E' kuęki alaköl e' tò a' kkateraē. ³² Mik Jonás tò Nínive wakpa paut, e' tò ie'pa er mane'ottsā Skéköl a, erē i'ñe ta ye' dur ierō, e' dör Jonás tsata, erē a' kē er mane'ū Skéköl a. E' kuęki aishkuō ta mik a' wōchakirketke a' nu' kī, e' ta Nínive wakpa e' kōrakā Skéköl wōrkī a' kkatök.

*Se' wōbla buaē ena se' wōbla suluē
(Mateo 5.15; 6.22-23)*

³³ “Kē yi tò bö'wō tskepaka ta ibléwaitō ò ipatkéwaitō kalkuō dikia. E' skéie se' tò itkekeka kákke se' yamipa datse ie'pa wō a' ká ñi'woie. ³⁴ Se' wōbla dör wes bö'wō es se' chkā kōs a. E' kuęki se' wōbla dör buaē, e' ta se' chkā kōs e' a' ká

olo ta' buaë. E' dör wes se' er dör buaë es, i kos yësyësë buaë, ese ki se' er me'rie. Erë se' wöbla dör suluë, e' ta se' chkà kos e' tso' stui a. E' dör wes se' er suluë es, i kos suluë, ese ki se' er me'rie. ³⁵ A' e' kkö'nú buaë as a' kē e' kitō'ù tò a' wöbla wawēr buaë, erë kē iwawēr buaë. ³⁶ A' wöbla dör buaë, e' ta i kos buaë, ese wēr buaë a' wa. E' dör wes a' serke wé bö'wö ñarke kekraë eë es, kē ku' stui a."

Wěstela ina fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ta
(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 20.45-47)

³⁷ Mik Jesús ttë one, etā fariseowak eköl tò ie' kiëmi chkök iu a. Etā ie' mía demi eë e' tkëser mesa kulé ki. ³⁸ Erë fariseowak e' tò isuë tò kē ie' wā iulà pakōne wes ie'pa wöblar es, e' tò ie' tsiriwéka. ³⁹ E' kueki Jesús tò iché ie' a:

—A fariseowakpa, A' dör wes a' tka' kos pa skueke a' tò ikikke ë es. A' wēr buaë, erë a' er suluë. A' dör akblökwapka. A' ki s'yamipa iyi kos e' kianettsa a' ë a. ⁴⁰ iA' kē éna i ane yës! ¿A' kē wa ijcher tò Skëköl tò se' chkà yö', e' ë tò se' er yö'? ⁴¹ S'siarëpa kimú a' iyi wa, etā i kos atdaë maneneë a' a.

⁴² iA fariseowakpa, wěstela ina a' ta! Kākōla tso' iëno chkè a kië menta ena ruda ena iskà tso', ese kos tsá meke a' tò Skëköl a. Erë a' kē serku' yësyësë s'malepa ta. A' kē tò Skëköl dalëritseta', e' uk a' kawōta ñies.

⁴³ iA fariseowakpa, wěstela ina a' ta! Kula' tso' a' ñi dapa'wo wé a kekëpa dalöiërta' esepa a, ese ki a' wöbatsö e' tköksër. A' ki ikiar tò a' shkë'wë wes kekëpa tajë shkë'wë es, wé pë' tso' tajë, e'pa wöwa.

⁴⁴ iWěstela ina a' ta! A' dör wes pö tso' kē jcher yi wā e' bata ki s'shkōrami es. Ishu dör ñá tajë alar suluë, e' kē alar ttséne s'wa.

⁴⁵ S'wöbla'ukwak ttë dalöiëno wa, ese tso' eköl eë, e' tò iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, mik be' tò e' ché fariseowakpa a, etā ñies be' tso' sa' chök suluë.

⁴⁶ Jesús tò iüté:

—iA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, wěstela ina a' ta ñies! A' ttë dalöiëno tajë darërëë, ese meke a' tò s'malepa a wā dalöië wes dali ekkeë ië s'ki es, erë a' ulatska ë kē tiëta'wā a' tò ie'pa kimoië.

⁴⁷ “iWěstela ina a' ta! A' tò Skëköl ttekölpa bak ká iaiäë e'pa pö yuekene pa'ali, erë a' yëpa tò ie'pa kütulur. ⁴⁸ Es a' tso' iwā kkachök tò i wamblé' a' yëpa tò, e' dör buaë a' a. A' yëpa tò ie'pa kütulur, ta i'ñe ta a' tò ie'pa pö yuekene buaë.

⁴⁹ “E' kueki Skëköl wā iyi jcher tajë, e' tò iyë'atbak: ‘Ye' tò ye' ttekölpa ena ye' ttë pakökwapka patkeraë Israel aleripa a, etā e'pa welepa tterawā ie'pa tò, ñies welepa skà we'ikeraë ie'pa tò.’ ⁵⁰ Skëköl ttekölpa tajë kütulur a' yëpa tò. Mik ká i' yöne kuaë, ⁵¹ etā Abel kötwā Caín tò. E' itöki a' yëpa bak tò Skëköl ttekölpa tajë kötmi. Ibata kötwarakitö e' dör Zacarias. E' kötwā ie'pa tò ka' tso' iyi moka Skëköl a' e' ena iwé e' shushā. Skëköl ttekölpa kos kütulurbak a' yëpa tò, e' nuí kieranë ie' tò a' ena wépa dör a' es, e'pa a. Mokí ye' tò a' a' iché tò Skëköl ttekölpa kos kütulur a' yëpa bak e'pa tò, e' nuí kueki a' ena wépa dör wes a' es, esepa weirdaë siarë.

⁵² “iA s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa, wěstela ina a' ta! A' wā Skëköl yëkkuö tso', e' dör wes ukkö yottsä tso' es as se' wā ijcher tò wes Skëköl dör. Erë e' kkëuk a' tso' a' malepa yöki. A' kē wā ijcher mokí tò wes Skëköl dör, ñies wépa ki e' kiane jchenoië, esepa wökl'weke a' tò as ie'pa kē wā ijcher.”

⁵³ Etā Jesús e' yëttsä u e' a. S'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa uluneka tajë ie' ki. Ie'pa tò ie' chakémi tajë

ttè darèrèë wa. ⁵⁴ Ie'pa éna ie' kló'wákwa ittè kí ikkatoie.

12

A' e' kkö'nú fariseowakpa yöki
(Mateo 10.26-27)

¹⁻³ Eta pè' dapane tajë Jesús ska' döká miles, e'pa tërke ñi mik tajë. Jesús tò ichémi ittökatapa a kewe: "A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwóká yöki. E' wà kiane ché tò a' e' kkö'nú wës ie'pa ser e' yöki. Ie'pa e' wamblö suluë, erë ie' òrak tò ie'pa dör buaë s'malepa tsata. Kë ì ku' blëulewá ese kë kkayërpawá aishkuö tá. Ese kôs jcherdane. Í cheke a' tò bikeitsè a' tò tò kë ittèné, ese tserane sulitane tò. Í kôs cheke a' tò asas ukkö wötëulewá shüa, ese yërdane aneule sulitane kukua. E' kueki a' e' kkö'nú as a' kë e' ò wës ie'pa es.

Yiyöki s'kawöta suanuk
(Mateo 10.28-31)

⁴ "A ye' yamipa, kë a' suanuk yi tò s'tteta'wá esepa yöki. Ie'pa tò s'ttëwá, erë e' ukuöki tá kë wës ie'pa a se' onukia. ⁵ Erë súyö a' a iché tò yi yöki a' kë suanuk. A' suanú Skéköl yöki. Ie' tò a' ttëwami, e' ukuöki tá ie' wá diché tá' a' uyowa bö' ké a. Ye' tò iská chène a' a, a' suanú ie' yöki.

⁶ "Dúla skel tuë tottola, inuköl böt wöshkila ë, erë ie'pa kë ska' Skéköl er chöta'wa. ⁷ Ñies a' kë ska' ie' er chöpawa. Dö a' tsakö bitö tso' shtaoule ie' wá. Ie' a tá a' tuë tajë tköká dúla tso' tajë ese tsata, e' kueki kë a' suanuk.

Wépa kë jaëne Jesús kí
(Mateo 10.32-33; 10.19-20)

⁸ "Yi e' chö sulitane wörki tò ie' dör ye' dör S'ditsö Alà, e' ttökata, e' tá ese cheraëyö Skéköl biyöchökwakpa wörki tò ie' dör ye' ttökata. ⁹ Erë yi tò iblé sulitane wörki tò ie' kë dör ye' ttökata, e' tá ñies ibleraëyö Skéköl

biyöchökwakpa wörki tò ie' kë dör ye' ttökata.

¹⁰ "Yi tò, ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yëmi Skéköl tò iki. Erë yi tò Wiköl Batse'r ché suluë, e' kë kí inuí olorpa.

¹¹ "Mik pè' tò a' kló'wéwá tsémi kkatè ye' ttè kueki judiowak ñi dapa'wo wé a ö s'shulökwakpa wörki ö s'wökirpa wörki, eta kë a' tkinuk tò ì chémi a' dör e' tsatkoie. ¹² E' wöshá tá Wiköl Batse'r tò ttè eraë a' a ché ie'pa a."

Inuköl blú eköl e' er me'rie inuköl ë kí

¹³ Pè' dapane tajë e' eköl tò Jesús a iché:

—A s'wöbla'ukwak, ichö ye' èl a tò sa' yé iyi ukuö atë kôs e' blatöó, ye' icha mú ye' a.

¹⁴ Jesús tò iüté:

—A wëm, ye' kë dör a' iyi shulökwak, ñies ye' kë dör a' iyi blatökwak.

¹⁵ Ñies Jesús tò iché:

—Sene chök e' kë dökü' s'ulá a iyi tso' s'wá tajë ese wa. E' kueki a' e' kkö'nú iyi kkeché tajë ese kôs yöki.

¹⁶ Eta Jesús tò ttè kleé ie'pa i' es: "Wëm eköl dör inuköl blú tajë, e' tò iyi wöwé tajë shüte iká kí. ¹⁷ Ie' tò ibikeitsé: 'Ye' iyi wöne tajë ¿wës e' wëmi ye' tö? Kë iché'kaia iwé a.'

¹⁸ Eta ie' tò iché: 'Ye' éna iane tò wës ye' tò iwëmi. Súyö iwé tkëttsá ské yuëkane pa'ali, bérie shüte, e' a ye' iyiwö kôs ena ì kôs tso' ye' wá e' blekeyö. ¹⁹ E' ukuöki tá ie' tò ibikeitsé: iyi tso' tajë ye' wá blëule, e' mik ye' sermi dö duas tajë. E' kueki sú ye' enú, chkö, di'yö, ttsë'r buaë.' ²⁰ Erë Skéköl tò iché ie' a: 'Be' kukuö darèrèë, bërë nañewe be' duöwaraë, eta ì kôs tso' be' wá blëule, e' atë pè' kua'kí ulá a.' "

²¹ Eta Jesús tò iché: "Es itköraë wé tò iyi blé tajë iwák a ká i' a, erë kë serku' wës Skéköl kí ikiane es, ese wák dör siarë Skéköl a."

Kë a' tkinuk i kī
(Mateo 6.25-34)

22 E' ukuōkī tā Jesús tō ichè: Kë a' tkinuk i kiane a' kī senoié, chkeie, datsi'ie, ìie, ese kos kī. 23 S'tso' tsts'ka e' kē dōr chkök òme, ñies s'chkà kē dōr datsi' ē ioie. 24 Dù saú a' tō. Ie'pa kē tō i kuatketa' i wōsheteta' kē tō chké bleta', erē Skékōl tō ie'pa tieke. E' yitā ie' a' tā a' tuè tajè dù kos tsata. 25 A' tkirke tajè e' kī, e' kē tō a' a' kawō kī mepa senoié ekuölö ē. 26 E' dōr tottola erē kē a' a' ior. ¿Wes a' tkirke íyi malè kī?

27 "A' tō ma'ma wörkua bua'buāala ese saú wes italar, kē kanēblōta', kē datsi' yueta'. Erē blu' bak kiè Salomón, e' wā íyi ulitane bua'buāe bak tajè, erē ye' tō a' a' ichè tō ie' datsi' bua'buā, e' kē wēr buāē wes ma'ma wēr es. 28 Kākō suésō i'ñe, bule tā iñanewa, erē Skékōl tō ikitkeke buāala iwörkua wa. Ie' tō kākō kitkeke es, je' yita ie' tō a' kianeia erblō buāe ie' mik, e' paieraē! 29 E' kuekī kē a' er mukwā chké kī, di'yè kī, ese kos kē kī a' tkinuk. 30 Pè' kē tō Skékōl dalōiè esepa tkirke tajè íyi kos ekkē kī. Erē i kos kiane a' kī e' jchertke a' Yē wā. 31 E' skéie i kos blúie Skékōl tso' e' kī a' er mú keweié. A' tō iwé es, e' tā ñies íyi ñekkē dōraē a' ulā a'."

Íyi buāe bleke ká jai a
(Mateo 6.19-21)

32 "A' ye' obejapala, kē a' suanuk i yöki. A' kē dōr tajè, erē S'yè er buāe chōke a' a. Ie' tō a' shushté as i blúie ie' tso' e' dō a' ulā a' ie' tā ñita. 33 I' tso' a' wā, e' wataúttšā tā iské mú s'siarēpa a. I' dōr buāe Skékōl a, e' ú, etā es a' a' íyi bua'buā blērdaē ká jai a wes inukōl blèsō, i kē nurtā'wā, ese a' es. Eē akblōkwakpa kē a' iekiblēnuk, ñies powak kē a' ikatanukwā. 34 Wé a' íyi bua'buā tso' eē a' er me'rie ñies, e' kuekī a' íyi blō ká jai a'."

A' tso' erki Jesús datsene e' panuk

35-36 "A' tso' erki wes kanè mésopa tō iwōkir tso' ulabatsè kéwō tkō'luk datsene, ese panè es. Ie'pa tso'tke ie' panuk datsi' iēnetke ikanewoie, ibō'wō tskékatke buāē. Mik iwōkir de tā ichaké ukkō a, etā bet tā ie'pa ukkō ppée ie' a. 37 Wépa kué iwōkir tō tsts'ka ie' panuk mik ide etā, ayēcha buā esepa. Moki ye' tō a' a' ichè tō ie' e' paiōraē wes chké watiōkwak es tā ikanè mésopa keraeitō e' tkōksér kula' kī tā ie'pa tieraeitō chké buāē wa. 38 Kanè mésopa kué iwōkir tō tsts'ka ie' panuk ká shābōts alè ö ká ñirketke alè etā, ayēcha buāē esepa. 39 Erē a' éna ianú tō u wák mú wā ijcher tō wekkē akblōkwak datse, e'ma ie' kē tō kawō mepa yi a' dōkwā íyi ekiblōk. 40 Es ñies ye' dōr S'ditsō Alā, e' datsene mik a' kē ku' ye' panuk etā, wes akblōkwak es. E' kuekī a' tso' erki."

Kanè mésopa bōl ekōl dōr buāe, ekōl dōr suluē
(Mateo 24.45-51)

41 Pedro tō Jesús a' ichaké:

—A Skékēpa, ttè waklēbō ¿e' dōr sa' ē a' ö sulitane a'?

42 Ie' iiuté: "Kanè méso yēsēsē kabikeitsō buāē, ese mekeka iwōkir tō imalepa kuebluie ie'pa tiök kekraē mik kē iku' e' dalewa. 43 Iwōkir dene tā ikuéitō iuk wes iyēneia es, e' tā ayēcha e' dōr buāe ie' a. 44 Moki ye' tō a' a' ichè tō kanè méso e' merakaitō, ie' wā íyi tso' kos, e' kuebluie. 45 Erē kanè méso ñe' erbikō tō 'ye' wōkir kē dōpane bet.' E' kuekī ie' tō imalepa wēpa ena alakōlpa ppémi darērēē. Ñies ie' chkémi, di'yémi tajè ena iē' ttémi blo' wa. 46 Erē idiwō ena ikéwō kē wa ie' ku' ipanuk, etā iwōkir dōrane tā iwe'ikeraitō siarē wōmerattsā weinuk wes pē' kē erblōta' Skékōl mik esepa es.

47 "Kanè méso wé wā i kiane iwōkir kī, ese jcher buāe, erē ie' kē wā i one yēs, kē tō ittō dalōiè, ese we'ikeraē iwōkir tō siarē. 48 Erē

kanè méso wé ké wá ijcher tá e' tò ì suluë wamblé, e' tá ese we'ikeraë iwökör tò erè ké tajë. Wépa a imène tajë kanebloie Skëköl a, esepa a ikieraëitò tajë. E' sù wépa a imène tajë shute, esepa a ikieraëitò tajë shute. Kos se' a imène e' mik se' a ichakirdaë.

*Jesús tté kueki se' ñi blabatsöraë
(Mateo 10.34-36)*

49 "Ye' dë'bitu ká i' a s'aláuk wës bö' tajë wöbatska ese tò s'aláwë es, e' mú wöbatskatke. 50 Erè kewé tá ye' weirdaë siarë, e' kawöta dalé'ttsëyö, e' tò ye' eriaweke tajë dö mik itka etä. 51 ¿A' ibikeitsé tò ye' dë'bitu ká i' a as a' ser bërë ñita? Ye' iché, au. E' skéie ye' dë'bitu a' blabatsök. 52 I' tá iñak tkënewamitke, se' serke skël ñita, e' ñi blabatsöraë ye' tté kueki, bö' ñippöraë mañal tá, mañal ñippöraë bö' tá. 53 Iyë ñippöraë ilà wëbie tá ena ilà ñippöraë iyé tá; imì ñippöraë ilà busi tá ena ilà ñippöraë imì tá; yàk ñippöraë iyàk tá."

Ì weke Jesús tò e' wà ké ane ie'pa éna

(Mateo 16.1-4; Marcos 8.11-13)

54 Ñies Jesús tò ie'pa a iché: "Mik a' isuë tò kali monëka diwö mi'ke e' ëka, etä a' tò ichëke 'kali yërdaë', etä mokì iwà yërdaë. 55 Mik a' ittse tò siwä' datse ká sir poë e' ëka, etä a' tò ichëke 'diba ardaë', etä mokì iwà ane. 56 ¡A' e' ò suluë! A' éna iane mik kalì yërmi, mik diba armi, erè ì uk ye' tso' iwà kkachoie tò yi dör ye', ¿wes ké e' wà ane a' éna? ¡A' ké wá ì jcher tajë wës a' ibikeitseke es!"

A' ñi shulö

(Mateo 5.25-26)

57 "¿Ì kueki a' ké a' ibikeits tò ì dör buaë, ì dör suluë Skëköl a? 58 Yile tò a' kkaté nuì kueki e' wá a' mí s'shulök wé a, e' tá ima'ú shulë ie' tá ñalá kì as ie' ké tò a' wömüttsa s'shulökwak ulá a we'ikë. A' ké tò iwë es, e' tá s'shulökwak tò a'

wömerattsä s'shkëkipa ulá a tá e'pa tò a' wöterawä s'wöto wé a. 59 Ye' tò a' a' iché tò ké a' döpattsä dö mik a' tò nuì e' patuëttsa seraä etä. E' kueki a' er mane'ù Skëköl a kam iwà dö a' kì e' yöki."

13

S'kawöta er mane'uk Skëköl a

1 E' ë kéwö tá pè' welepa tso' ee, e'pa tò iché Jesús a' tò Galilea wakpa wépa welepa tso' i'yiwak jchök mè Skëköl a iwé a. E' dalewa Pilato tò ie'pa ttökulur patké tá ipé shutuëka i'yiwak jchëne e' pè tá.

2 Jesús tò iché ie'pa a: "¿Ima a' erbiök? ¿Galilea wakpa kötulur ñe'pa dör pè' sulusipa tköka imalepa tsata, e' kueki ie'pa weine es? 3 Ye' tò iché au, ké idör es. Erè a' ké er mane'ù, e' tá ñies a' wákpa kos duölurdaë. 4 Ñies u tso' Jerusalén kië Siloé, e' yöule kakkeë ak wa, mik e' anebitu anëka ie'pa kì, etä ie'pa duo döka dabom eyök kì paköl (18). ¿Ima a' erbiök? ¿Ie'pa duolur ñe'pa kì inuì tso' tköka Jerusalén wakpa malepa tsata? 5 Ye' tò a' a' iché au, ké idör es. Erè a' ké er mane'ù Skëköl a, e' tá ñies a' duölurdaë."

Higuera klö tté wà pakè Jesús tò

6 Jesús tò tté kleé ie'pa a' i' es: "Wëm eköl wá kal kië higuera tso' tkëule elka idali shüa. Ie' mia iwö yulök, erè ké iwö tá' yës. 7 E' kueki ichéitò idali kkö'nukwak a: 'I' tá duas mañal, ye' de kekraë higuera wö yulök, erè ké iwö tá'. E' kueki itöobö as ké iku' ar éanas.' 8 Erè idali kkö'nukwak tò iché: 'A kékëpa, as iariä duas ek. Súyö iwì paiklë kapöli tkëka iki. 9 E' wa sö isuë tò duas ètò tá iwörmì e'ma buaë idir. Erè ké iwöne, e' tá iteerasö.' "

Alaköl eköl wököulewä e' bua'wéne Jesús tò

10 Eno diwö et a Jesús tso' s'wöbla'uk Skëköl tté wa ñi dapa'wo wé etkue a. 11 Etä ee alaköl tso' eköl tteke wimblu sulusi tò wököulewa.

Ie' kirirke es, e' kɪ duas de dabom eyök kɪ pàköl (18). Kē ie' a e' wödurkə yēsýēsē. ¹² Mik Jesús tō isué, etə ikiéitō e' ska' tə ichéitō ia:

—A tayē, be' buanene. Duē tō be' kiri'weke, e' ulà a be' tkashkar.

¹³ Etə ie' ulà mékə iki tə iwödunekane yēsýēsē tə Skéköl kɪkékamiitō tajē. ¹⁴ Erē Jesús tō alaköl bua'wēne eno diwō a, e' kuekɪ judiowak ñi dapa'wō wé e' wōkir ulunekə iki tajē. E' kuekɪ ie' tō iché pè' dapanē eē e'pa a:

—Domingo etō shuə kə tso' kul. Ká teröl dör se' a kanebloie. Ká teröl shuə a' shkō íe bua'wēne. Kē a' kine eno diwō a bua'wēne.

¹⁵ Jesús tō iché ie' a:

—¡A' e' ò suluē! Eno diwō a' ulitane tō a' iyiwak wöttseeke tə itsékemi di' yök. ¹⁶ Tayē i' dör Abraham aleri, e' tso' klóulewə Satanás ulà a dōkə duas dabom eyök kɪ pàköl (18) wēs iyiwak moulewə es. Erē i'ñe dör eno diwō, erē ¿wes a' kē kɪ ikiane tō iwöttseeyō aknama yōkɪ?

¹⁷ Mik Jesús tō e' ché, etə ibolökpa jaènekə tajē. Erē pè' malepa tsē'nerak buaé, i' buaé kōs wé Jesús tō e' kuekɪ.

Mostaza wō ttē

(Mateo 13.31; Marcos 4.30-32)

¹⁸ Ñies Jesús tō iché: “Í blúie Skéköl tso' ¿wes e' dör? ¿Ttē wé wa yō ikleēmi? ¹⁹ E' dör wēs mostaza wō tkéwə wēm eköl tō íyök a es. Mostaza wō dör tsirlala, erē itskine talane bérie kalie, ese ulà tsəkə dù u yuöke.”

Pan wölöwəkə ttē

(Mateo 13.33)

²⁰ Ñies Jesús tō iché: “Í blúie Skéköl tso' ¿ttē wé wa yō ikleēmi? ²¹ E' dör wēs pan wölöwəkə wōtué tayē tō harinachka mañayök a es. E' tō harinachka, e' kōs wölöwəkə tajē.”

Ukkō tsitsir

(Mateo 7.13-14,21-23)

²² Jesús dami Jerusalén ñalé wa, etə eē ká tso' tseé, ká blublub ena ká tsitsir, e' wakpa wōbla'weke Jesús tō. ²³ Etə yile tō ie' a ichaké:

—A kékəpa ¿yēne tō kē yi tsatkərpa tajē?

Ie' iüté:

²⁴ —Tsatkè wékkō dör tsir. Tajē pè' tō ima'weraé shkōkwaia, erē kē ie'pa dōpawə. E' kuekɪ a' e' diché iō shkōkwaia. ²⁵ Mik u wák e' kékə tō ukkō wótéwə, etə a' tso' u'rki, e'pa tō ie' kieke ukkō a. A' tō ichakeke: ‘A kékəpa, be' ukkō kkóppō sa' a.’ Erē ie' tō a' iütərəä: ‘Kē ye' wə a' suule.’ ²⁶ Etə a' tō icheraé ie' a: ‘Sa' chka' be' tə. Sa' di'ya' be' tə. Be' tō sa' wōblao' sa' ká a.’

²⁷ Erē ie' tō a' iütərəä: ‘Kē ye' wə a' suule. A' dör i' sulu wamblökwakpa, a' yúshka bánet ye' yōkɪ.’ ²⁸ Mik a' tō Abraham, Isaac, Jacob ena Skéköl ttekölpa kōs e'pa sué i' blúie Skéköl tso' e' a, erē a' uyanettsə bánet, etə a' iüräé siarē a' ká yilit-dawə weine kuekɪ. ²⁹ S'ditsö datse ká wa'ñe, esepa dōraé chkök buaé i' blúie Skéköl tso' e' a. ³⁰ Es se' wēlepa kē dalöiértə' ká i' a, esepa dalöiërdaé tajē aishkuō ta. E' sù se' wēlepa dalöiértə' tajē ká i' a, esepa atdaé ibataie aishkuō tə.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalèrmik
(Mateo 23.37-39)

³¹ E' wōshə tə fariseowakpa wēlepa de Jesús ska' tə ichéitōrak ia:

—Herodes éna be' ttakwə, e' kuekɪ be' yúshka ká bánet.

³² Jesús tō ie'pa iüté:

—A' yú tə ichō s'kitō'ukwak ñe' a: ‘T'ñe ena bule ye' tso' aknamapa trē'ukyal, ñies s'bu'ukne, böiki tə ye' kanè ene.’ ³³ Ye' mitke i'ñe, e' shkōmi bule böiki tkörö Jerusalén wé ie'pa wōblane Skéköl ttekölpa bak e'pa ttökulur eē, e' kuekɪ ye' kē ttepawə íe.

³⁴ ¡A Jerusalén wakpa, Skéköl ttekölpa kōs ttekewə a' tō kekraé!

ĩÑies ittè pakökwakpa patkeke ie' tō a' a, e'pa ttekewa a' tō ák wa! ĩWekkè ye' erkiè tō ye' mú a' dapa'wè e' ska' wés dakro mitchke tō ila'rla dapa'wè ipik dikia es, erè kè a' ki ikiane yès! ³⁵ Ye' ttō ttsó, Skèköl kè tō a' ká kkö'nepaia. Ye' tō a' a ichè tō a' kè tō ye' suèpaia dō mik ye' dene etā. E' kèwō ska' tã a' tō ye' cheraè: 'ĩAyècha buaè yi datse Skèköl ttō wa e'!'

14

Wëm eköl iëneka tajë e' bua'wé Jesús tō

¹ Etökicha tã eno diwō a Jesús mía chkök fariseowakpa wökir eköl, e' u a. Etā eè fariseowakpa welepa tso' iweblök kreerè ikkatoie ilè ki. ² Etā wëm eköl kirirke iëneka tajë, e' de dur Jesús wörki. ³ Etā Jesús tō ichaké s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa a ena fariseowakpa a:

—¿Kawō tã se' a s'bu'a'ukne eno diwō a?

⁴ Erè ie'pa kè wã ie' iütène yès. Etā Jesús tō wëm e' klö'wé tã ibua'wéitō tã ichéitō ia: 'Be' yúshka.' ⁵ Etā ie' tō iché fariseowakpa a:

—A' alà ö a' baka anemi di' biule uk a eno diwō a, e' tã bet a' mía iyöktsa.

⁶ Ie'pa kè a ie' iütène yès.

Skawōta e' ökwa s'malepa yöki

⁷ Jesús isué tō pè' shkeñaule chkök, e'pa welepa tō kula' tso' kèkèpa dalöiërta' tajë, esepa a ese shushtë e' tkoie. E' kueki ie' tō ie'pa patté i' es:

⁸ —Mik yile tō a' wele shkeñé ulabatsè kèwō tkö'uk, etā kè a' e' tköksér kula' tso' kèkèpa tajë a ese kulé ki. Isalema kèkèpa dalöiërta' tajë a' tsatã ese de, ⁹ etā yi tō a' shkeñé, e' tō iché a' a: 'Be' we'ikèyö, kula' se mú kèkèpa i' a e' tkoie.' Etā a' jaèrkami tajë, miraè e' tköksér kula' tso' se' èsepa a ese ki. ¹⁰ E' skéie, mik yi tō a' shkeñé, etā a' e'

tköksér kula' tso' se' èsepa a ese kulé ki. Es mik yi tō a' shkeñé, e' de a' ska', etā ie' tō iché be' a: 'A yami, be' yú e' tköksér kula' tso' kèkèpa a, ese kulé ki.' Es pè' kós tso' ee, e'pa tō a' dalöieraè wés kèkèpa tajë es. ¹¹ Yi e' ttsökã tajë, ese ardawa diöshet, erè yi e' wöéwa, ese kïkardaka tajë.

¹² Wëm tō ie' shkeñé chkök, e' a Jesús tō iché ñies:

—Mik be' tō pè' shkeñeke chkök be' ska' ö di'yök be' ska', etā be' sini'pa ena be' èlpa ena be' yamipa malepa ena inuköl blúpa serke tsinet be' pamik, esepa kós kè shkeñar. Ie'pa tō be' shkeñëmine, etā es be' ulà a iské detke. ¹³ E' skéie mik be' kawō tkö'uke, etā s'siarèpa ena s'yulèpa ena s'klö bachiulewã ena s'wöbla kè wawër, esepa shkeñú. ¹⁴ Ie'pa kè a iské menukne be' a. Erè mik s'ser yèsyèsè, esepa duowã shkenekã aishkuö tã, etā Skèköl tō be' a iské meraè, e' tō be' ttsè'weraè buaè.

Kèwō tajë e' tkö'wé

(Mateo 22.1-10)

¹⁵ Wëm eköl tkèr chkök mesa ki ie'pa tã, mik e' tō ì ché Jesús tō e' ttsé, etā ie' tō iché ia:

—Wépa kawō tkö'weraè buaè aishkuö tã ì blúie Skèköl tso' e' a, ayècha buaè esepa.

¹⁶ Jesús tō ie' a iché:

—Wëm eköl tō kawō tkö'weke tajë tã ie' tō tajë pè' shkeñé. ¹⁷ Mik ikawō tkö'uke e' diwō de, etā ie' tō iché ikanè méso a: 'Se' kawō tkö'uke, e' tso'tke kaneoule e' kueki be' yú s'kiule kós e'pa a ichök tō a' shkó kawō tkö'uk.' ¹⁸ Erè ie'pa ulitane tō iché kanè méso a: 'Wéstela be' tã, erè sa' wötkërke tajë, kè sa' döpa.' Itsá tō iché ie' a: 'Erpa ye' tō ká tué e' sauk ye' mi'ke, e' kueki ye' kè döpa. Ye' kköchö be' a tō e' olo'yö ye' ki.' ¹⁹ Iskã tō iché: 'Baka wè'ne tuéyö kanebloie dabop, e' wã ma'uk ye' mi'ke, e' kueki ye' kè döpa. Ye' kköchö be' a tō e' olo'yö ye' ki.' ²⁰ Iëköl tō iché: 'Írö ye'

ulabatséwa, e' kueki kë ye' döpa.'
 21 Ikanè méso biteane iwökir ska' ta' i kos ché ie'pa tö ie' a e' chéne ie' tö. Eta u wák uluneka taië ta ichéitö ia: 'Be' yú bet ñalá kibi ki, ñies ñalá malepa ki, ta s'siarépa ena s'yulépa ena s'wöbla kë wawër ena s'klö bachiulewa, esepa tsúbitu íe kawö tkö'uk ye' ta.' 22 Béré ta kanè méso dene, e' tö iché iwökir a: 'A këképa, i uk be' tö ye' patké, e' wétke ye' tö, eré be' u kam wà iër.' 23 Eta iwökir tö iché ie' a: 'Be' skà yúne u tso' bánet ese ñalé kos wa, eta pé' kó shkökwa ye' u a as iwà iërka.' 24 Ye' tö iché tö wépa shkeña' ye' tö kewe, e'pa kë wéne kawö tkö'upa ye' ta.'

*Jesús ttökataie sene e' dör darëë
 (Mateo 10.37-38)*

25 Taië pé' mir Jesús itöki ta ie' e' wótrée ta ichéitö ie'pa a: 26 "Yi senak ye' ttökataie, eré kë iéna ye' dalër iyë, imì, ilaköl, ila'r, iélpa, iku-tapa tsata, ñies iwák tsata, e' ta ese kë döpa ye' ttökataie. 27 Yi kë e' chö weinuk dö ittëwá krus mik ta iser wes ye' ttökata es, ese kë döpa ye' ttökataie. 28 Ichösö tö a' wele éna u yuak bërie. Kewe ie' e' tkökésér ibikeitsök tö kos u e' tuë isuöie tö inuköl dömiká ö kë idöpaká iyuoie. 29 Eré ie' kë wa ibikeitse kewe, e' ta ie' tö ichki tuléwa ta inuköl kë ta'ia iyuoie. Sulitane tö isuëmi, e'pa tö ie' wayueraë. 30 Ie'pa tö ichëmi: 'Wëm wí u yuëmi, eré kë ie' a iyöneia.' 31 Ñies ká blu' wele wa ijcher tö ká kua'ki blu' datse ñippök ie' ta, e' ta ie' e' tköraser ibikeitsök kewe: 'Ye' wa ñippökwakpa tso' döka 10.000. Ye' bolök wa ñippökwakpa tso' döka 20.000. ¿Ye' e' alömiká iki ö kë ye' e' alöpaká iki?' 32 Ie' isuë tö ie' kë e' alöpaká ibolök ki, e' ta kam ibolök dö tsinet, e' yöki ie' tö ibiyöchökwakpa patkeraë ibolök a ichök tö '¿wes sö ishulémi as se' ser bëré ñita?' 33 E' kueki yi senak ye' ttökataie ese tö iwà bikeitsö kewe.

Es a' kë e' chö i kos tso' a' wa e' mukat, e' ta kë a' döpa ye' ttökataie.

Dayë kë kke ta'ia

(Mateo 5.13; Marcos 9.50)

34 "Dayë dör buaë, eré kë ikke ta'ia, e' ta kë ibuarpaiane. 35 Kë ibua'ia iyök kapeyoie. Kë ibua'ia iie. E' dör buaë këumi ë. ¡Yi éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!"

15

Obeja kkö'nukwak e' tté

(Mateo 18.10-14)

1 Këkraë inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, esepa döke taië Jesús ska' ikittsök. Ñies pé' malepa cheke fariseowakpa tö tö e'pa dör pé' sulusipa, esepa döke taië Jesús ttöke e' kittsök. 2 Fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöieno wa wakpa tö Jesús chémi suluë ñi a. Ie'pa tö iché: —Ie' tö pé' sulusipa sueke buaë, ñies esepa ta ie' chköke.

3 E' kueki tté kleé ie' tö ie'pa a i' es: 4 "A' isie wa obeja tso' döka cien, e' etö chowa, e' ta a' tö imalepa döka dabom suliyök ki sulitu (99), e' meraat iké a ta a' miraë ichowa e' yulök dö wé a' tö ikué ee. 5 Mik a' tö ikué, eta a' ttsé'rdaë buaë ta a' tö ikeraka pperaka kuli' ki. 6 Mik a' dene iu a, eta a' yamipa ena pé' serke a' o'mik, e'pa kiera a' tö a' u a ta a' tö icheraë ie'pa a: 'Ye' obeja ché'wa, e' kuéneyö. A' ttsé'nú buaë ye' ta.' 7 Es ñies ye' tö a' a' iché tö mik pé' sulusi eköl, ese er mane'wé Skéköl a, eta e' tö Skéköl tso' ká jai a, e' ttsé'wé buaë shute tköka imalepa döka dabom suliyök ki sulitu (99) e' bikeitsö tö ie'pa dör yësyësë, kë kawöta er mane'uk, esepa tsata.

Inuköl chowa, e' tté

8 "Ñies alaköl wa inuköl tso' döka dabop, e' chowa etk, e' ta ie' tö bö'wö tskéka iushkléttsa ta iyulé bua'iewa ta iwà kuéitö. 9 E' ukuöki ta ie' tö iyamipa ena pé' serke iö'mik e'pa kié iu a ta ichéitö ie'pa a: '¡A' ttsé'nú buaë ye' ta! Ye'

inuköl chë'wa, e' kuëneyö, e' kuëki e' këwö tkö'üsö ñita.' ¹⁰ Es ñies ye' tō a' a' iché tō mik pë' sulusi eköl er mane'wé Skëköl a, e'ta e' tō Skëköl biyöchökwakpa ttsë'weke buaë shütë."

Alà e' wamblö suluë e' nuí olo'yé iyë tō ikí, e' tté

¹¹ Ñies Jesús tō ikleé ie'pa a' tté i' wa: "Këképa eköl alà dör böl wëpa. ¹² Ilà tsirla tō iché iyë a: 'A yëwö, ì mekeat be' tō ye' a' mik be' duökewatke e'ta, e' mütke be' tō ye' a.' E'ta iyë íyi kos, e' bla-batséitō méitō ila'r böl a' eköl eköl kos ikawötā imuk ia' ekkë. ¹³ Kā kē bak taië, e'ta ì kos méitō ilà tsirla a, e' watuëttsā ilà tō, e' ské klö'wéitō tā imiā kā kua'ki. Eë ie' tō ie' inuköl kos we'ikéwa íyi sulu ë ki. ¹⁴ Mik ie' inuköl enewa, e'ta bli ane taië kā e' ki, e' kuëki ie' ttémitke bli tō. ¹⁵ Eë tā ie' miā kanë yulök kā e' wakpa eköl ska'. E'ta wëm e' tō ie' a' kanë mé köchi tiök. ¹⁶ Ie' duéwā bli wā suluë. Köchi chké kē ñano se' a' ese ñakwā ie' éna, erë kē yi tō ie' a' imë. ¹⁷ Bata ekkë tā ie' tō ibikeitsé: '¿Iök ye' e' tötökér bli wā íe? Wëkkë ye' yë u a' kanë mésopa tso', e'pa wā chké tso' taië. ¹⁸ Ye' miāne ye' yë ska', tā ye' tō icheraë ie' a: A yëwö, ye' tō ì sulu wamblé Skëköl ki, ñies be' ki. ¹⁹ Ye' jaëne taië. Ye' kiök be' alà, e' kē dör ye' siarla e' a. E' skéie ye' saú wes be' kanë mésopa suekebö es.' ²⁰ E'ta ie' e' kékā miā iyë ska'.

"Mik idökemitke iyë ska', e'ta iyë wö de iska' tā idoia' kamië tā ie' wa iwër siarë. Ie' tunemi iñaletsuk tā ipaklö'wëwaitō iwöalattséitō. ²¹ E'ta ilà tō iché ie' a: 'A yëwö, ye' tō ì sulu wamblé Skëköl ki ñies be' ki. Ye' jaëne taië. Ye' kiök be' alà, e' kē dör ye' siarla e' a.' ²² Erë iyë tō iché ikanë mésopa a: 'Datsi' bua'ie yulö iökā ie' ki bet, tā ula'tsio iöwā tā klökkuö iökā ikí. ²³ Baka pupula bua'buā yulö tā ittöwā. Ye' alà dene e' këwö tkö'wëkesö. ²⁴ Ye' alà i' dene, e' dör wes ie' du'wā e'

shkenekane es. Ye' alà minea ye' yökí kē tté ttsëneia ye' wā, e' dene e' kuëki ikëwö tkö'üsö.' E'ta ie'pa tō ikëwö tkö'wëmi taië.

²⁵ "E' dalewa ilà kibi tso' kanëblök kañikā. Mik ie' datse e' de tsinet u a, e'ta ie' tō ittse tō iyamipa alárkerak taië blarkerak, klötöke taië. ²⁶ E'ta ie' tō kanë méso kié eköl tā ichakéitō: '¿I këwö tkö'weke a' tō ekkë?' ²⁷ E'ta kanë méso tō ie' iüté: 'Be' ël dene, e' kuëki be' yë tō sa' patké baka pupula bua'ie ttökwa be' ël dene buaë, kē wes ie' dë', e' këwö tkö'woie.' ²⁸ Erë e' tō ilà kibi uluwëkā taië. Ie' kē shkakwā wëshke. E' kuëki iyë e' yëttsā u'rki tā iwöpablé taië tā iché ie' a: 'Be' shkōwā sa' tā, kē be' ulunuk.' ²⁹ Erë ie' tō iyë iüté: 'Ye' kanëblë'mi be' a' e' ki duas de taië. Ie' kē wā be' ttö dalöseulewā yës. Erë chibola ë kē meule be' wā ye' a' katano ye' sini'pa tā. ³⁰ Erë i'ñie tā be' alà e' dene. Ie' tō be' inuköl we'ikwa alakölpā sulusipa tā e'ta be' tō baka bua'ie ttökwa patké ie' dene e' këwö tkö'woie.'

³¹ "Iyë tō ie' iüté: 'A alala, be' tkëria ye' tā kekraë. ì kos tso' ye' wā e' dör be' icha. ³² Erë be' ël dene buaë, e' dör wes ie' du'wā e' shkenekane es. Ie' minea ye' yökí kē tté ttsënene ye' wā, e' dene, e' kuëki s'kawötā e' këwö tkö'uk chké wa, di'yë wa, ttsë'ne bua' wā.' "

16

Inuköl blú íyi kuëblu e' erbikö buaë, e' tté

¹ Ñies Jesús tō tté kleé ittökātapa a' i' es: "Wëm bak eköl kanëblöke inuköl blú a' íyi kuëbluie. Etökicha tā pë' wëlepa tō ie' kkaté iwökir a' tō ie' tso' iwökir inuköl we'ikökwa. ² Iwökir tō ie' kié tā iché ia: 'Ye' wā ijchenewā tō be' tso' ye' inuköl we'ikök. Be' kē a' kanë tā'ia. Ye' be' trë'wëkeshkar. E' yökí ì kos kanewé be' tō, e' yëkkuö kkachö ye' a.' ³ Ie' ibikeitsé: 'Ye' wökir

tò ye' trè'wèkeshkar, ¿wès ye' e' ùmi? Kè ye' diché ta'ia kanè darèrè wòje ena ye' jaène inuköl kakkiök. ⁴ Ye' éna ianetke tò wès ye' e' ùmi mik ye' trèneshkar età as yile tò ye' kkö'nù.' ⁵ Età ie' tò pè' kòs ña'wèke iwökir tò e'pa kiéttsà eköl eköl. Mik e' tsá de, età e' a ie' tò ichaké: '¿Kòs be' ñarke ye' wökir ulà a?' ⁶ E' tò iuté: 'Ye' ñarke ie' ulà a kiö dökà galon cien (100) ekkè.' Ie' iché ia: 'T' be' yèkkuö. Be' e' tkòser bet ta' yèkkuö se' ki' be' ñarke se, e' mane'útttsà ta' ishtòka tò be' ñarke galon dökà dabom skeyök è (50).' ⁷ E' ukuöki ta' ie' tò ichaké ièköl ñarke a: '¿Ñe be', kòs be' ñarke ye' wökir ulà a?' E' tò iuté: 'Ye' ñarke trigowö dökà sacco cien (100) ekkè.' Ie' tò iché ia: 'T' be' yèkkuö. Se' ki' be' tò imane'útttsà ta' ishtò ikì sacco dökà dabom paryök è (80).' ⁸ Mik i' wambléitò, e' jchenewà iwökir wà ta' ibikeitséitò: 'Ye' íyi kueblu kè wà ikanè one yèsyèsè, erè ie' kabikeitso buaè e' kimoie. E' è kueki ikikekekayö.' "

Jesús tò ichéne: "Es ñies yò ichè tò wèpa kè tò Skèköl dalöie esepa kabikeitsö buaè e' kimoie tkòka wèpa dör ie' olo ta' tajè e' icha esepa tsata. ⁹ E' kueki yò ichè a' a tò inuköl kè dör ibua'ie. E' wa s'malèpa kimú as ie'pa tò Skèköl dalöiö. A' tò iwé es e' ta' aishkuö ta' ie'pa tò a' kierawa buaè weshke sèno wé yöbiè e' a."

¹⁰ "Yi tò kanè tsitsir wèke yèsyèsè, ñies ese tò kanè tajè wèmi es. Erè yi kè tò kanè tsitsir wèku' yèsyèsè, ñies ese kè tò kanè tajè wèpa yèsyèsè. ¹¹ E' kueki inuköl kè wakanewè a' tò yèsyèsè, e' ta' ¿yi erblömi a' mik i' tueta' chökle, ese wakanewè? ¹² Ñies a' kè tò o'ka icha wakanewè yèsyèsè, e' ta' ¿yi tò a' icha mèmi a' a wakanewè?"

¹³ "Wé klöulewà kanè mésoie, ese kawöta iwökir è ttö dalöiök. Iwökirpa chöpa bøl, e'ma ie' kawöta eköl è dalöiök ena ièköl watöktsa.

Es a' kè a' er menukwà Skèköl ki' ena inuköl ki' ñita."

¹⁴ I' ché Jesús tò e' ttsé sèraa fariseowakpa tò. Ie'pa éna inuköl dalèr tajè, e' kueki ie'pa tò iwayué. ¹⁵ Ie' tò iché ie'pa a: "A' e' ö sulitane wörki tò a' dör pè' buaè yèsyèsè, erè a' er suule buaè Skèköl wà. I' kikekèka s'ditsö tò tajè, ese wèr sulüè ie' wa."

I' kos kitule Skèköl yèkkuö ki' e' wà tköraè

¹⁶ "I' kit Moisés ena Skèköl ttekölpa tò yèkkuö ki', e' wa s'wöblañebitu dö mik Juan S'wöskuökwak dè'bitu età. Erè e' itöki ta' i' blúie Skèköl tso' e' tté buaè pakarke ta' sulitane tso' ima'uk darèrèè diché wa dökwa e' a."

¹⁷ "Ká jai ena ká i' ertà'wa. Erè Skèköl yèkkuö kitule, e' kè ertà'wa yès, e' wà tköraè sèraa dowa ttè bataè."

Se' ñi öwa ese ché Jesús tò

(Mateo 19.1-12; Marcos 10.1-12)

¹⁸ "Wèm tò itayè éwa ese tò tayè skà tséwane, e' ta' e' wa ie' tò isenewabak kewe e' dalösewéwa. Ñies tayè a'wa iwèm tò, ese tséwane wèm o'ka tò, e' ta' e' wa ie' tò tayè e' senewabak kewe e' dalösewéwa."

Inuköl blú ena Lázaro, e' tté

¹⁹ "Inuköl blú bak eköl e' e' paiö datsi' bua'buá è wa. Kèkraè ie' chköke, di' yöke buaè. ²⁰ Ñies s'siarè bak eköl kiè Lázaro, e' e' tkòkeser blu' e' u' wékkö a. Ie'pa dör smewö ème. ²¹ Ie' éna blu' chké po darke, e' ñakwà suluè. Chichi döke ie' smewö pakuyök. ²² Ká et ta' ie' siarla blènewa, ta' Skèköl biyöchökwakpa tò ie' wimblu tsémi ká jai a' chkök Abraham ta'. Ñies inuköl blú ñe' blènewa ta' inú wötènewa."

²³ "Età ie' tso' weinuk siarè wé s'wimblu weirke e' ta' iwökéka ta' Abraham suéitò kamiè ká bánet, e' batsi' a' Lázaro tkèr. ²⁴ Età ie' ar tajè Abraham wòta ta' ichéitö: '¡A kèképa Abraham, ye' saü er siarè wa! Ye'

weirke tajë bö' i' a. Be' we'ikèyö, Lázaro patkõ iulatska bata nuukka di' a ta ipatkõ ye' ku' nuukka as ipaser.' ²⁵ Erë Abraham tö iüté: 'Be' éna ianú tö mik be' bak ttsè'ka, etä iyi buaë kos bak be' wä. E' skéie Lázaro bak weinuk siarë. Erë i'ñe ta ie' wöpablène buaë, e' skéie be' weirkene siarë. ²⁶ Kije ta, káblë jskië e' tso' se' shushaë. E' kuëki sa' shkak a' ska', esepa kë döpa a' ska'. Nies a' shkak sa' ska', esepa kë döpa sa' ska.'

²⁷ "Inuköl blú tö iché: 'A yëwö Abraham, ye' kköchö be' a, Lázaro patkõ ye' yé u a ²⁸ ye' elpa dökä skel, e'pa pattök as ie'pa kë dö ká i' a wé s'weirke siarë ee.' ²⁹ Abraham tö iché ie' a: 'Í kit Moisés ena Skéköl ttekölpa malepa e'pa tö yëkkuö ki, e' tso' ie'pa wa, jas ttë e' iütö ie'pa tö!' ³⁰ Blu' tö iüté: 'A yëwö Abraham, e' kë dö wë'. Erë se' duowa eköl shkenekane ese tö ie'pa patté, e' ta ie'pa er mane'uraë.' ³¹ Erë Abraham tö iché ia: 'Tè kit Moisés ena Skéköl ttekölpa e'pa tö, e' kë iütène ie'pa wä, e' ta s'du'wä shkenekane ese miä ie'pa pattök, e' ta nies ie'pa kë tö ie' ttö iütepa.' "

17

A' tso' wösh wa i tö ské i sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-7,21-22; Marcos 9.42)

¹ Jesús tö iché ittökäta a: "Kekraë se' erkiöörke i sulu wamblök; jerë yi tö se' erkiöwëke, esepa tö inuí sueraë." ² Yi tö ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké i sulu wamblök, esepa weirdaë siarë shutë tkökä ak wawoie muéwä ikulí a batrèemi dayë a e' tsatä. ³ Ia' tso' wösh wa!

"A' yami tö i sulu wamblé a' ki, e' ta iuñú. Ie' er mane'wéne, e' ta inuí olo'yö iki. ⁴ Erë ká etkë a ie' tö i sulu wamblé a' ki dökä kuktökicha (7), erë ie' iché dökä kuktökicha: 'ye' er mane'wéne,' e' ta ilo'yö iki."

S'ki erblö Skéköl mik

⁵ Etä Skékëpa Jesús ttekölpa tsá e'pa tö ie' a iché:

—Sa' kimú ki erblök Skéköl mik.

⁶ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' erblöpa Skéköl mik tsir wes mostaza wö dörs tsirla ekkë, e'ma a' tö ichèmi kal bérie i' a: 'Be' e' yöttsa ie e' tköwä dayë a', ta iyërdattsa.

Wes s'kawötä kaneblök Skéköl a

⁷ "Ichösö tö a' wële wä kanè méso tso' eköl, e' miä të tók alë ö a' iyiwak kkö'nuk alë. Mik idene u a, etä a' kë tö ichepa ie' a: 'Weshkë, be' e' tköser chkök, ye' tö be' tieke.' ⁸ A' kë tö ichepa ia es. E' skéie a' tö ichera ie' a: 'Be' datsi' mane'ú, be' ulö ye' a ta ye' tiö. Ye' panú, ye' chké one, ye' di' yane one, e' wa be' mi' chkök.' ⁹ Ie' tö iwé wes a' tö ie' ké iuk es, e' ki a' kë tö wëstela chepa ia. ¹⁰ Es nies mik i uk Skéköl tö se' ké, ese wësö seraa, etä ichösö ie' a i' es: 'Í uk sa' kàne, e' ë wé sa' tö. Sa' dörs kanè mésopa èsepala ë.' "

Wëpa dabop kiri'wëke lepra tö e'pa bua'wéne Jesús tö

¹¹ Jesús michoë Jerusalén, e' damitkö Samaria ena Galilea. ¹² Mik ie' dökemitke ká tsitsirla a ta ee wëpa dökä dabop kiri'wëke lepra tö, e'pa e' yëttsa iëter kamië ¹³ ta iarkerak Jesús tsakä:

—iA Jesús, a s'wöbla'ukwak, sa' sa'ü er siarë wa!

¹⁴ Mik ie' tö ie'pa sué, etä ichéitö ie'pa a:

—A' yú e' kkachök sacerdotepa a as sulitane wä ijcher tö a' buanene. Ie'pa mirwäia ñalä ki e' dalewa ie'pa buanene. ¹⁵ Mik ie'pa eköl tö isuë tö ibuanene, etä ibiteane Jesús ska' Skéköl kikökä tajë aneule. ¹⁶ Ie' e' tkéwä kuchë ki iwö méwä iyök ki Jesús klö ska' wëstela chök. Wëm e' dörs Samaria wak. ¹⁷ Jesús tö iché ia:

—¿A' buanene e' kë dörs dabop? ¿Wé be' malepa sulitu (9)? ¹⁸ Wëm

dör ká kuã'kí wak ¿e' ë biteane Skëköl kikökkã?

¹⁹ Ie' tō iché wëm a:

—Be' e' kóka be' yúshkane. Be' erblé ye' mik, e' tō be' bua'wéne.

Ìblúie Skëköl tso', wes e' k'éwö dör (Mateo 24.23-28,36-41)

²⁰ Fariseowakpa tō ichaké Jesús a:

—Ì blúie Skëköl tso', ¿mik e' k'éwö datse?

Ie' tō ie'pa iuté:

—Ì blúie Skëköl tso' e' kē dör íyi suëmi sulitane tō ese. ²¹ Itso'tke a' shuã, e' kuekí kē yi a iyërpa, 'Íe itso', ö 'Wíe itso'.

²² Tã ichéitō ittökåtapa a:

—Ikéwö dōraë mik a' tō ibikeitseraë: 'Jesús dör S'ditsö Alà, e' mú dö i' tã s'blúie. E' diwö et ë kkechekesö suë.' A' tō bikeitseraë es, erë a' kē tō isupea kam ye' döne e' yöki. ²³ Welepa tō icheraë: 'Íe ie' de', ö 'Diãe ie' de'; erë kē a' minuk isaük, kē a' minuk itöki. ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etã sulitane tso' kã wa'ñe e'pa tō isueraë wes alá wõnar tō kã olo ppèe kã wa'ñe e' suësö es. ²⁵ Erë e' yöki kewe ye' kawõtã weinuk taië ye' bolökpa ulã a, ie'pa tō ye' waterattsã. ²⁶ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etã e' k'éwö dōraë wes Noé këska' es. ²⁷ E' k'éwö ska' tã ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwã wes kekraë es dö mik Noé dewã ikanö bërie e' a etã. E' bet ta di' dettsã taië ie'pa kí, e' tō ie'pa ulitane ttélur. ²⁸ Es ñies iwamblène wëm bak kië Lot, e' k'éwö ska' tã. Sodoma wakpa tso' chkök, di'yök, ie'pa tso' íyi taük ena íyi wataük, ie'pa tso' íyi kuatkök ena u yuök wes kekraë es. ²⁹ Erë mik Lot e' yéttsã Sodoma, etã azufre datse kã jai a wõnarke bö'ie, ese yëne kã e' kí wes kalí es, e' tō ie'pa kōs ttélur. ³⁰ Es itkōraë mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene etã.

³¹ "Mik e' k'éwö de, etã yi tso' u bata kí, ese kē dökwanë weshke íyi tsukmi. Ñies yi tso' kanëblök kañika, ese kē dökwanë weshke. ³² Ì bak Lot alaköl tã* e' ska' a' er anú. Ie' yõnane dayë wõsiie, ie' éna íyi dalër taië e' kuekí. ³³ Yi e' tsatkak ittèwã yöki, ese ulã a sene michoë kē dõpa aishkuö tã. Erë yi e' mettsã ttèwã ye' dalërmik, ese ulã a sene michoë dōraë aishkuö tã.

³⁴ "Ye' tō a' a' ichè tō e' nañewe se' bøl kapöke ka' etkë kí, tã eköl mira iwã tã iëköl atdaë. ³⁵⁻³⁶ Alakölpa bøl tulur ák wawök ñitã tã eköl mira iwã tã iëköl atdaë.†

³⁷ Jesús ttökåtapa tō ie' a' ichaké:

—A Skëkëpa, ¿wé e' wamblërmi?

Jesús tō ie'pa iuté ttè i' wa:

—Sulitane wã ijcher tō wé ölö daparke taië, eë ilë nu tër. Es ilë sueraë a' tō iwã kkachoie tō wé iwamblërmi.

18

Alaköl dör schö ena s'shulökwak eköl, e' tté

¹ Jesús éna ikkachak ittökåtapa a tō s'kawõtã ikiök S'yë a kekraë kē shtrirtã'wã, e' kleëitö ie'pa a i' es: ² "Kã et kí s'shulökwak eköl tso', e' kē suarta' Skëköl yöki, ñies ie' kē tō yi dalöieta'. ³ Kã e' a ñies alaköl dör schö tso' eköl, e' ñippöke ibolök tã. Kekraë ie' mia s'shulökwak ñe' ska' tã ichekeitö ia: 'Ye' kímú. Ye' bolök tō ye' we'ikeke, e' shulö ye' a'. ⁴ E' tka kã taië erë s'shulökwak kē wã iütène. Bata ekkë tã s'shulökwak tō ibikeitsé: 'Alaköl schö i' tso' ye' tsiriük ñië. Erë ye' kē suarta' Skëköl yöki, ñies kē ye' tō yi dalöieta', ⁵ erë ie' tté shuleraëyö as kē idöia ye' shtriük taië ttè e' wa.' "

⁶ Skëkëpa tō ikí ché: "Í ché s'shulökwak suluë ñe' tō e' bikeitsö buaë. ⁷ Wépa shukitulebak Skëköl wã, tso' ie' a' ikiök ñië nañeë, ¿esepa

* 17:32 Génesis 19.26 saü. † 17:35-36 Yëkuö këchke wele tō versículo 36 kí kuötkéka. E' tō iché i' es: Wëpa bøl tso' kanëblök tã a, eköl mitsër tã iëköl atë.

kě tsatkepaítō? ¿Ie' tō ie'pa keraē ipanuk? ⁸ Ye' ichè, au. Ie'pa tsatkeraitō bet, kě dōr ká tajē. Erē ye' dōr S'ditsō Alà, mik e' dene, etā s'erblōke Skèkōl mik, ¿esepa kuèmiyō ká i' a?

Fariseowak ena inukōl shtōkwak Roma wōkirpa a, e' tté.

⁹ Pè' tso' Jesús ttō kittsōk, e'pa welepa e' bikeitsō tō ie'pa serke yēsyesē Skèkōl wōa, erē ie'pa wōska sulu s'malepa wēr. Esepa a ie' tō ttè kleé i' es: ¹⁰ “Wēpa bōl mīa Skèkōl wé a ttōk S'yě tã. Ekōl dōr fariseowak, ekōl dōr inukōl shtōkwak Roma wōkirpa a. ¹¹ fariseowak ttōdur S'yě tã, ie' iché i' es: ‘A Skèkōl, wēstela chekeyō be' a tō ye' kě dōr suluē wēs s'malepa es. Ie'pa dōr akblōkwakpa ena pē' sulusipa ena s'senewabak e' dalōseukwã wakpa. Ñies ye' kě dōr suluē wēs inukōl shtōkwak dur wí es. ¹² Domingo bit tã ye' batsōke ká bōt ká bōt kekraē. Ñies ì kōs de ye' ulà a, e' blatekeyō dōka dabop, e' tsá eyōk mekeyō be' a.’ ¹³ Erē inukōl shtōkwak e' dur bánet, ie' eriane tajē, ie' wō è kě kanekã ká jaì sauk, ie' batsi' è tōke iulã wa ie' eriane tajē kueki. Ie' tō iché: ‘JA Skèkōl, ye' dōr pē' sulusi, ye' saù er siarē wa!’

¹⁴ Jesús tō ichéne: Ye' tō a' a iché tō yi e' ttsōkã tajē ese wōardawa, erē yi e' wōéwa ese kikardakã tajē. E' kueki inukōl shtōkwak ñe' mīane iu a klō'wé Skèkōl tō wēs pē' buaē yēsyesē es. Erē fariseowak kě minene es.

Jesús tō ikié S'yě a ala'rla ki

(Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16)

¹⁵ Pē' wã ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulã mùkã ikí. Erē mik e' sué ittōkatã tō, etã ie'pa tō pē' uñélor. ¹⁶ Erē ie' tō ittōkatã kié tã ichéitō:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wēpa dōr wēs ie'pa es, esepa blúie Skèkōl tso', e' kueki kě iwōklō'wãriã.

¹⁷ Mokí ye' tō ichè tō yi kě e' wōōwa wēs alala es, ì blúie Skèkōl tso' e' kiowã, ese kě dōpawãia.

Inukōl blú ekōl tō Jesús a ichaké (Mateo 19.16-30; Marcos 10.17-31)

¹⁸ Judiowak wōkir ekōl tō Jesús a ichaké:

—A S'wōbla'ukwak, be' dōr buaē, ¿ì wēmi ye' tō as sene michoé dō ye' ulã a?

¹⁹ Ie' tō iüté:

—¿Ì kueki be' ye' kié buaē? Skèkōl ekōl è dōr buaē. ²⁰ Ttè me'atbak ie' tō dalōiēno, e' jcher be' wã buaē. E' tō ichè: ‘Kě a' kawō tã s'senewabak dalōseukwã, kě a' kawō tã s'ttōkwã, kě a' kawō tã akblōk, kě a' kawō tã s'kkatōk kachè wa, a' yé ena a' mì dalōiō.’*

²¹ Wēm e' tō ie' a iché:

—Ttè e' kōs dalōiē'bitu ye' tō, ye' iã duladula etã.

²² Ie' tō ttè e' ttsé tã ie' iüté:

—Íyi etkē kianeia be' a wē, e' dōr i': ì tso' be' wã, e' wataüttsã s'eraã tã iské múttsã s'siarēpa a. E' ukuōki tã be' shkō ye' tã ye' ttōkataie. Es tã íyi buaē tajē dōraē be' ulã a ká jaì a.

²³ Erē wēm e' dōr inukōl blú tajē e' kueki mik ie' tō e' ttsé, etã ie' erianekã tajē. ²⁴ Jesús tō isué tō ieriane tã ichéitō iã:

—Inukōl blúpa a darèrē idir dōkwã ì blúie Skèkōl tso' e' a! ²⁵ Esepa a dōka ee, e' dōr darèrē tkōkã kameio tkōmi datsi' yuo diké ese wōukla a e' tsatã.

²⁶ Wēpa tso' ittōk e'pa tō ichaké Jesús a:

—E' dōr es, e'ma ¿yi tsatkērmi?

²⁷ Ie' tō ie'pa iüté:

—Ì kě or s'ditsō a, ese ormi Skèkōl a buaē.

²⁸ Etã Pedro tō ie' a iché:

—Ittsō, sa' íyi kōs me'at sa' tō tã sa' bite be' tã.

²⁹ Ie' tō iché ie' a:

—Mokí ye' tō a' a iché tō yi isie tō iu ò ilakōl ò iēlpa ò iyē ò imì ò ila'r, e'

* 18:20 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

méat ì blúie Skéköl tso' e' dalërmik,
 30 ese ulà a iské dōrane tajë shūte
 ká i' a, ñies aishkuō tā sene michoë
 dōraë iulà a.

*Jesús skà e' biyō ché tò itterawa
 (Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34)*

31 Jesús tò ittōkatapa dabom eyök
 kī bōl (12), e'pa kiëmi bānet tā
 ichéitō ie'pa a: "Se' mirka Jerusalén
 i', etā eē ì kōs kitat Skéköl ttekōlpa
 tò yëkkuō kī e' wà tkōraë, ye' dōr
 S'ditsō Alà, e' tā. 32 Ie'pa tò ye'
 wōmerattsā pē' kē dōr judiowak es-
 epa ulà a. E'pa tò ye' wayueraë,
 cheraë suluë, iwiri tuōarak ye' kī.
 33 Ie'pa tò ye' pperaë, ye' tter-
 awa; erë e' kī ká de mañat etā ye'
 shkerdakane.

34 Erë ì ché ie' tò ittōkatapa a, e' wà
 blëulewā ie'pa yōki, e' kuëki ie'pa kē
 a iwà ane.

*Wēm ekōl wōbla kē wawër tso'
 Jericó e' bua'wēne Jesús tò
 (Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52)*

35 Mik Jesús demi tsinet Jericó,
 etā eē wēm tkēr ekōl ñalā ska' inukōl
 kakkiök. Ie' wōbla kē wawër. 36 Mik
 ie' tò ittsé tò pē' dami tajë ñalā kī,
 etā ie' tò ichaké tò çì wamblërke?
 37 Ie'pa tò iché ie' a tò Jesús Nazaret
 wak dami ñalā kī. 38 E' kuëki ie' tò
 iché aneule:

—jA Jesús, s'blú David bak e'
 aleri, ye' saú er siarë wa!

39 Pē' dami Jesús yōki kewe, e' tò
 wēm e' uñeke as isiwa'blōwā. Erë
 ie' tò ikí ché aneule:

—jA David aleri, ye' saú er siarë
 wa!

40 Jesús e' duëser tā itsuk patkéitō.
 Mik ide, etā Jesús tò ie' a ichaké:

41 —çÌ kiane be' kī tò ye' tò iwë be'
 a?

Ie' iüté:

—A kékëpa, ye' kī ikiane tò ye'
 wōbla buarne.

42 Jesús tò ie' a iché:

—jBe' erblé ye' mik, e' wa be'
 buanene!

43 E' wōshā tā ie' wōbla buanene
 tā imiā Jesús tā e' tò Skéköl
 kikekarami tajë. Ñies wépa kōs tò
 isuë e'pa tò Skéköl kikekarami tajë.

19

Jesús ena Zaqueo, e' pakë

1 Jesús de Jericó, e' shkōdur eē.
 2 Eē wēm ekōl serke kië Zaqueo,
 e' dōr inukōl shtōkwakpa Roma
 wōkirpa a, e'pa wōkir. Ie' dōr inukōl
 blú tajë. 3 Ie' kī Jesús kiane suë,
 erë ie' dōr tsirlala iskila, tajë pē'
 tso', e' kuëki ie' kē wō dē'ka Jesús
 sauk. 4 E' kuëki ie' tunemi wé Jesús
 tkökemi eē tkakā kal ulà a ipanuk
 suë. 5 Mik Jesús dökemitke kal e'
 dikia, etā iwökékā tā iché Zaqueo
 a:

—A Zaqueo, be' e' ówa bet. I'ñe
 ye' mi'ke be' ska' kapōkrō.

6 Zaqueo e' éwa bet tā Jesús
 kiéwaitō iu a ttsë'ne buaë. 7 Mik pē'
 ulitane tò isuë, etā ie'pa tò Jesús
 ché suluë. Ie'pa tò iché ñi a: "çLöök
 ie' mi'ke pē' sulusi u a?" 8 Zaqueo
 e' duékā tā iché Skékëpa Jesús a:

—A kékëpa, ye' ttō ttsō. Ì kōs tso'
 ye' wa, e' shabōts meraëyō s'siarëpa
 a. Ñies yile íyi ekiblëyō, e' tā e'
 mekeneyō ie' a dōka tkëtökicha.

9 Jesús tò iché ie' a:

—Be' dōr Abraham aleri, erë be'
 erblé Skéköl mik moki wës Abra-
 ham es, e' kuëki i'ñe tā be' de Abra-
 ham alà chökíe. E' kuëki i'ñe be'
 tsatkëne, ñies wépa tso' be' u a erblé
 Skéköl mik e'pa tsatkëne. 10 Ye' dōr
 S'ditsō Alà, e' dē'bitu, wépa ché'ulur
 i sulu ulà a esepa yulök tsatkë.

Inukōl mène wakanewë, e' tté

11 Jesús dökemitke Jerusalén. Pē'
 tso' ie' ttō kittsök, e'pa tò ibikeitsé
 tò mik ie' de Jerusalén etā ì blúie
 Skéköl tso' e' kēwō dewatke da'äie.
 E' kuëki ie' tò ie'pa a ikleë i' es:

12 "Wēm tso' ekōl dōr blu' ditsëwō,
 e' miā kamië ká kuā'kī a iblú kibi
 ska' as e' tò ie' tkōka blu'ie, wé ie'
 bite eē. E' ukuōki tā ibitūkeane.

13 Kam ie' mi', eta ie' to ie' kanè mésopa kié dabop, e'pa a ie' to inuköl mé taië ñikkéë eköl eköl a. Ie' to iché ie'pa a: 'A' to inuköl se wakaneú dö mik ye' done eta, isuöie kos a' to ikí klö'wëmi.' 14 Erë pë' serke ie' kaska', e'pa éna ie' ar suluë. E' kueki ie'pa welepa patkérahitö blu' kibi ska' ichök: 'Sa' kë ki ie' kiane sa' blúie, e' kueki kë itkarka.'

15 "Erë blu' kibi to ie' tkéka blu'ie ta ie' miáne wé ibite eë. Mik ie' dene, eta ie' to ikanè mésopa dabop, wépa a ie' to inuköl me'at, e'pa kiök patké isuöie to kos inuköl kí klö'wérakitö. 16 Itsá debitu to iché iblú a: 'A këképa, be' inuköl wakanewéyö, e' kí klö'wéyö döka dabobtökicha.' 17 Blu' to ie' iuté: 'E' döer buaë. Be' döer kanè méso buaë. I elkela wakanewébö yësyësë, e' kueki ye' to be' tkekeka ká dabop, e' wökirie.' 18 Iská debitu to iché: 'A këképa, be' inuköl wakanewéyö, e' kí klö'wéyö döka skëtökicha.' 19 Ñies blu' to ie' iuté: 'Ye' to be' tkekeka ká skel, e' wökirie.'

20 "Erë iëköl debitu, e' to iblú a iché: 'A këképa, i' be' inuköl. Ye' to ipatréwa tsamo a ta ibléyö. 21 Be' döer wëm er darërëë ese. I kë döer be' icha ese klö'wekewabö. Ñies be' to iyi wöshteke wé kë be' wa ikuatkëne eë. Ye' suane be' yöki, e' kueki ye' to be' inuköl blé.' 22 Eta blu' to ie' a iché: 'Be' döer kanè méso sulusi ese. Ye' to be' kichaterattsä be' wák ttë wa. Be' to iché to ye' döer wëm er darërëë ese. Be' to iché to i kë döer ye' icha ese klö'wekewayö, ñies to ye' to iyi wöshteke wé kë ye' wa ikuatkëne eë. 23 E' döer es, e' ta çì kueki be' kë wa ye' inuköl blëne inuköl bló wé a as eë ikí klör? Be' to iúpa es, e'ma mik ye' dene, eta ye' inuköl ena ikí klöne e' de ye' ulá a.' 24 Eta blu' to iché itso'rak eë, e'pa a: 'Inuköl yóttša ie' ulá a, ta imú wé wa itso' dabop, e' a.' 25 Erë

ie'pa to blu' a iché: 'A këképa, erë çì kueki be' to ie' a ikí meke, ie' wa itso'tke dabop?' 26 Ie' to ie'pa iuté: 'Ye' to a' a iché to wé wa iyi tso', ese a ikí merdaë. Erë wé kë wa i ku', i tso' ese wa elkela, e' yerattsä iyöki. 27 Wépa kë ki ye' kiane blu'ie, e'pa döer ye' bolökpa; ie'pa tsúbitu ie ta ittölor ye' wörki.' "

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19)

28 Jesús ttë paké one, eta ie' mirkaia Jerusalén ñalé ki. 29 Mik idökemitke tsinet Betfagé ena Betania a te kabata kié Olivo kébata e' kuli' a, eta ie' to ittökatapa böi kié 30 ta ichéitö iarak:

—A' yú kewe, u tso' se' wöshäë e' a, eta eë burro kueraë a' to etö moule kë ki yi e' tkëuleka ese. E' wötsöo ta itsúbitu ña. 31 Yile to a' a ichaké: çìie a' to iwötseeke? e' ta iütö: Skéképa ki ikiane.

32 Ittökatapa míyal ta ikuérahitö wes Jesús to iché ie'pa a es. 33 Ie'pa tso' burro wötsöök ta burro wakpa debitu ta ichakéitö:

—çìie a' to burro se wötseeke?

34 Ie'pa to iuté:

—Skéképa Jesús ki ikiane e' kueki.

35 Eta ittökatapa wa burro bitetser Jesús a. Ie'pa to ipaio kikke méka burro ki, ta Jesús kimerakitö e' tkökka iki. 36 Jesús mirkaia Jerusalén ñalé ki, eë pë' tso' taië, e'pa to paio kikke shuélor ñala ki kewe Jesús yöki. 37 Ie'pa mirwa Olivo kébata kuli' a wö wa'k. Iklépa tso' taië, e'pa anemi ttsë'ne buaë wa. Skéköl kikékarakitö taië. I kë or yi a ese o' Jesús to taië ie'pa wörki, e' kueki Skéköl kikékarakitö.

38 Ie'pa to iché:

—iAyëcha buaë s'blú i' datse Skéköl ttö wa! Skéköl tso' ká jai a olo ta taië as e' ta se' ser bëre. Ie' kikökasö.*

³⁹ Pè' shuà fariseowakpa welepa tso', e'pa tò iché Jesús a:

—Be' klépa uñú.

⁴⁰ Erè ie' tò ie'pa iuté:

—Ye' tò iché a' a tò ie'pa siwa'bléwá, e' ta' ák tò ye' kíkeraká aneule.

⁴¹ Mik ie' de tsinet Jerusalén, eta ie' ikí sué ta' ie' ié idalèrmik. ⁴² Ie' tò ibikeitsé: ¡A' mú wá ijcher i'ñe tò wes a' sermi bèrè Skèköl ta! Erè e' tso' bléule a' yóki, e' kuèki a' kè a' isurpa. ⁴³ Kawò sulu dōraè a' kī. A' bolòkpa dōraè, e'pa tò a' ká kōierawá shkit as a' kè tkōyal. Ie'pa miraè ñippók a' ta'. ⁴⁴ Ie'pa tò a' ká ena a' wakpa kōs ewerawa. A' u kōs olordawa, e' éki kè atpa ñi bata kī. Skèköl de a' tsatkök, e' kèwö de a' kī erè iwatéttsa a' tò. E' kuèki e' kōs tkōraè a' ta'.

Jesús tò Skèköl wé batse'wé

(Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22)

⁴⁵ E' ukuökī ta' Jesús de Skèköl wé a, ta' ie' tò íyi wataukwakpa tré'wéyalmi, ⁴⁶ ta' ichéitō ie'pa a:

—Skèköl tò iyè' iyèkkuò kī: 'Ye' u dōr tto ye' ta' wé', erè a' tò iia'wéka akblo wéie.

⁴⁷ Kékraè Jesús tò s'wöbla'weke Skèköl wé a. Sacerdotepa wōkirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöièno wa wakpa ñies jtiowak wōkirpa malepa, e'pa tò ileritsekerak Jesús ttowaie. ⁴⁸ Erè judiowak malepa ulitane tò ie' ttōke e' kīttsèke er bua' wa, e' kuèki ibolòkpa kè ulà dè'wa ittōkwa.

20

¿Yi tò kawò mé Jesús a?

(Mateo 21.12-17; Marcos 11.27-33)

¹ Etōkicha ta' Jesús tso' s'wöbla'uk ena Skèköl ttè buaè e' pakök Skèköl wé a ta' eē sacerdotepa wōkirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöièno wa wakpa ena judiowak kuèblupa e'pa de. ² Ie'pa tò ichaké ie' a:

—¿Yi ttō wa be' tò íyi ikkè weke? ¿Yi tò e' kèwö mé be' a?

³⁻⁴ Ie' iuté:

—Ñies ye' tò a' a ilè chakeke: ¿Yi tò Juan patké' s'wōskuök? ¿Skèköl tso' ká jai a' e' o' s'ditsö? Ye' iutö.

⁵ Eta' ie'pa ichémi ñi a: "Se' tò ichémi tò Skèköl tò Juan patké', e' ta' ie' tò se' iutèmi: '¿I' kuèki a' kè wá ie' ttè klōone?" ⁶ Ñies pè' ulitane tò iklö'wé tò mokíe Juan dōr Skèköl tteköl, e' kuèki kè se' a' iyènkuk tò ipatké' s'ditsö tò. Se' tò iché es, e' ta' ie'pa tò se' ttèwami ák wa." ⁷ E' kuèki ie'pa tò iuté:

—Kè sa' wá ijcher tò yi tò Juan patké' s'wōskuök.

⁸ Ie' tò ie'pa a' iché:

—Es ñies ye' kè tò a' a' ichepa yi tò ye' a' kawò mé íyi ikkè wōie.

Uva kanéukwakpa sulusipa, e' tté

(Mateo 21.33-44; Marcos 12.1-11)

⁹ E' ukuökī ta' Jesús ttémi pè' ta' ta' ttè kleéitō i' es: "Wém eköl tò uva kuatké tajé. Ie' tò ipeitèat wèpa welepa a' as ie'pa tò ipataù ie' a' iwörke e' kak wa. E' ukuökī ta' ie' mía ká kuà'kī dō ká tajé. ¹⁰ Mik uva wōline tso'tke wè'iaè shtè, eta' ie' tò ikanè méso patkémi eköl ie' icha tsuk. Erè kanéukwakpa tò ikanè méso klō'wéwa, ppé siarè, ta' ipatkémine ulà wōchka. ¹¹ Eta' iwák tò ikanè méso skà patkémine eköl. Ñies e' ché ie'pa tò suluè, ppé siarè, ta' ipatkémine ulà wōchka. ¹² Ikanè méso skà patkémine ie' tò eköl, eta' ñies e' shka'wérakitō tajé, ta' itrè'wèshkar.

¹³ "Bata ekkè ta' iwák tò iché: '¿I' wèmi ye' tò? Ye' alà dalér tajé ye' éna, e' patkerami ye' tò. Isalema ie'pa tò ie' dalöièmi.' ¹⁴ Erè mik kanè mésopa tò kanè wák alà sué, eta' ie'pa tò iché ñi a: 'Ie' wì dōr ká i' wak alà, e' a' ká i' atdaè. E' kuèki ittōwāsö, eta' es ká i' atdaè se' ulà a.'

15 E' kuëki ie'pa tö iklö'wëwä yéttsa bānet tā ittëwarakitö.

“Ye' tö a' a' ichakè: ¿Ima a' ibikeitsé? ¿I weraë kanè wák tö? 16 Yö ichè tö ie' miraë tā kanéukwakpa tteratulur, tā uva kané meraneitö pè' kuä'kij a.”

Mik e' ttsé judiopa wökirpa tö, etä ie'pa tö iché:

—E' mú kē wamblër es.

17 Erë ie' tö ie'pa suë krereë, tā ichéitö:

—¿Wes a' tö ibikeitsëmi tö e' kē tköpa a' tā? Skëköl yëkkuö tö ye' ché i' es:

‘Ák watè'ttsä u yuökwakpa tö, e' yönene ák bua'buaië.’* 18 Yi klastkëne ák e' mik ese parolordaë ena yi kī ák e' anekä ese yalitdawa idikia.

19 Ie'pa tö isuëwä tö kleè e' wa Jesús tö ie'pa ché. E' kuëki ie'pa éna ie'klö'wakwä ee, erë ie'pa suane pè' yöki.

S'wökirpa patuë, e' tté

(Mateo 22.15-22; Marcos 12.13-17)

20 E' kuëki ie'pa tso' Jesús weblök isuöie tö ì kī ikkatërmi. Ie'pa tö wëpa wëlepa patkë ie' chakök ittö yoktsä, e' wa ikkaté Roma wökirpa a as e'pa tö iklö'ùwä. Wëpa e'pa e' ö tö ie'pa dör pè' buaë yësyësë ese. 21 Ie'pa tö ie' a' ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wä ijcher tö ì cheke be' tö ena ttè wa be' tö s'wöbla'weke, e' dör mokī. Be' a' sulitane dör ñies ëme. Be' tö s'wöbla'weke yësyësë Skëköl ñalé tté wa. 22 ¿Ima be' tö ibikeitsé? Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kē idör buaë?

23 Ie' wä ijcher tö ie'pa tso' ie' chakök er sulu wa, e' kuëki ie' iüté i' es:

24—Inuköl tso' a' wä Roma wökir patuöie, e' kkachö ye' a et. ¿Yi diököl ena yi kië me'rkä iki?

Ie'pa tö iüté:

—Roma wökir kibi.

25 Ie' iché ie'pa a:

—E' ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a. Tā kos Skëköl icha, ese mú ie' a. 26 Ì kos ché ie' tö sulitane wörki, e' a' ie'pa kē wä ì kune ie' kkatöie. Ie' tö ie'pa iüté es, e' tö ie'pa tkiwëwä. E' kuëki ie'pa siwä'blélur iyöki.

¿S'duolur e'pa shkermikane ö au?

(Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27)

27 E' ukuökī tā saduceowakpa wëlepa debitu Jesús ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö s'duowä e' kē shkenukkane. Ie'pa tö ie' a' ichaké:

28 —A s'wöbla'ukwak, Moisés tö ttè dalöiëno kitat yëkkuö kī se' a, e' tö iché i' es: Wëm blënewä kē alä atë, e' tā ie' èl kawötä ischö tsukwä as ilä kōkã iël blënewä e' a. 29 Etökicha wëpa bak dōkã kul ñi èlpa. Ikibi alaköl tsëwä, erë iblënewä kē alä atë. 30 E' ukuökī tā ie' itökī iël tö ischö tsëwä, erë ñies e' blënewä kē alä atë. 31 Es itka iël skä tā ñies imalepa kos e'pa tā. Ie'pa kul blërulune kē alä atë yës. 32 Bata ekkë tā ñies alaköl e' blënewä. 33 Wëpa kul e'pa bak alaköl eköl ë tā. Mik s'duowä e'pa shkenekane, etä ¿wëne dömi ie' wëm chökīe?

34 Ie' tö ie'pa iüté:

—S'tso'ia' kã i' a' tā wëpa ena alakölpa ñi tsukewä. 35 Erë aishkuö tā wëpa kī sene michoë mène, esepa shkerdakane tā ee wëpa ena alakölpa kē serpawaiä ñita. 36 Ie'pa ser michoë kē duötä'wä wës Skëköl biyöchökwakpa kē duötä'wä es. Skëköl tö ie'pa shke'kane, e' kuëki ie'pa döraë ie' ala'rie. E' kuëki ie'pa kē serpawaiä ñita. 37 Ñies Moisés wák tö se' a' ikkayé' tö s'duowä e'pa shkerdakane. Kal tsir wöñarke bö'ie e' paka'itö, ee ie' tö iyè' tö Skëköl dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl.† Es isuësö tö ie'pa tso'ia' ttsé'ka Skëköl

* 20:17 Salmo 118.22 † 20:37 Skëköl dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl: E' ché Skëköl tö ie'pa blërulunebak kã iaiäë e' ukuökī.

a. ³⁸ E' wà kiane chè tò s'tso' ttsè'ka ena s'duowa, e'pa kos tso' ttsè'ka Skèköl a kekraë. E' kuekì ie' kè dör s'duowa e' Kèköl. Ie' dör s'ttsè'ka e' Kèköl.

³⁹ Età s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa tò iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, ì ché be' tò, e' chébö buaë yësyësë.

⁴⁰ Età saduceowakpa kè kësik dè'kaia ie' a ì skà chakök.

¿Wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Marcos 12.35-37)

⁴¹ Jesús tò ie'pa a ichaké:

—¿Wes ie'pa tò ichèmi tò wé pairine'bitü idi' wa s'blúie, e' dör s'blú bak kié David e' aleri? ⁴² Erë David wák tò ie' yë'at yèkuö kié Salmos e' kì. Ie' tò iyë'at i' es:

'Skèköl tò iché ye' Kèköl a:

Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiëno taië

⁴³ dō mik ye' tò be' bolökpa mérö be' klō dikia etā.†

⁴⁴ Es se' isué tò wé pairine'bitü idi' wa s'blúie, e' kié David wák tò ie' Kèköl, e' ta ¿wes ie' dör David aleri?

Jesús tò s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54)

⁴⁵ Sulitane tso' Jesús ttöke e' kīttsök, etā ie' tò iché ittökatapa a: ⁴⁶ “A' e' kkö'nú s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa yöki. Ie'pa wöbatsö shkök datsi' batsië ese mik wé pè' tso' taië ese ska' as pè' tò ie'pa shkë'ù wes kèkëpa dalöiërta' taië es. Nies se' ñi dapa'wo wé a ena wé ie'pa kawö tkö'wekerakitö, ese ska' kula' tso' kèkëpa dalöiërta' esepa a, ese yuleke ie'pa tò e' tkoie.

⁴⁷ Ie'pa tò alakölpa schö u yekettsa iulà a ta iwökatekerakitö ittökerak S'yë ta braraë e' wa. Ie'pa weirdaë siarë s'malepa tsata.

21

Alaköl eköl siarë e' tò inuköl mé Skèköl a

(Marcos 12.41-44)

¹ Jesús tso'ia Skèköl wé a, etā ie' tso' inuköl blúpa tso' inuköl iök kalkuö tso' iioie mè Skèköl a ese a e'pa sauk. ² Nies ie' tò alaköl eköl siarëla dör schö e' sué inuköl wöshkila yöule cobre* wa ese böt iökwa. ³ Etā Jesús tò iché:

—Mokì ye' tò a' a iché tò alaköl wí siarëla dör schö e' tò inuköl iéwa kibiië imalepa kos tsata. ⁴ Ie'pa ulitane tò inuköl kuö atë ese ié, erë ie' siarë, e' tò ie' wa itso' senoië e' kos méttsa. E' kuekì ye' tò ie' ché es.

Jesús tò iché tò Skèköl wé olordawa

(Mateo 24.1-2; Marcos 13.1-2)

⁵ Etā Jesús ttökatapa welepa tso' ichök tò Skèköl wé wër buaala, kītkeule taië ak bua'buwa wa ena iyi bua'buwa kakmeule Skèköl a taië, ese wa. Jesús tò iché:

⁶ —Ikéwö döraë etā ì kos sué a' tò i', e' olordawa seraa, iékwö é kè atpa ñi bata kì.

⁷ Etā ittökatapa tò ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, ¿mik e' wamblërmi? ¿I wa sō isuëmi tò iwamblërketke?

⁸ Ie' iüté: “Taië pè' datse e' chök tò ie'pa dör ye'. Icherarakitö: ‘Ye' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e’’. Nies icherarakitö tò s'erkewa e' kéwö detke. Erë kè a' minuk esepa itöki. Pè' kiterarakitö taië. E' kuekì a' tso' wösh wa as kè yi tò a' kītö'ù. ⁹ Mik a' tò biyö ttsé tò ká wele wakpa ñippöke taië ká ku'a'ki wakpa ta, etā e' kè tò a' tkiuk. Nies mik a' tò ibiyö ttsé tò pè' ñippöke taië iké wakpa wökirpa ta, etā e' kè tò a' tkiuk. Ese wamblërdaë kam ye' döne e' yöki, erë ká i' erwa e' kam kéwö dōwa.”

† 20:43 Salmo 110.1 * 21:2 cobre: E' dör tabechka èse kè tuetā' darërë wes orochka ena inukölchka es.

¹⁰ Ie' tō ie'pa a ikí ché iā: “Ká kua'kí kua'kí wakpa ñippōraē ñita.
¹¹ Ñies í tō ká wōtí'weraē tajē. Ñies ká kua'kí kua'kí kí blí tō ena duē tō pē' tteraē tajē. Ká jai a íyi sueraēsō tajē suluē iwà kkachōie, e' tō ie'pa tkiweraē tajē.

¹² Kam e' kēwō tkō, e' yōkí ie'pa tō a' klō'werawā, we'ikeraē siarē. A' mirāē ie'pa wā se' ñi dapa'wō wé a shulē, ñies a' wōtērdawā s'wōto wé a. Ie'pa wā a' mirāē duēser s'blúpa ena s'wōkirpa wōrkí ye' ttē kuēkí.
¹³ Erē es ñies a' tō ye' ttē pakeraē ie'pa a'. ¹⁴ Etā kē a' tkinuk tō ima a' e' tsatkōmi. ¹⁵ Ye' tō ttē eraē a' a' e' tsatkoie buaē, e' kuēkí kē a' tkinuk e' kí. A' bolōkpa kē a' iwōklōnuk, ñies ie'pa kē a' iyēnuk tō e' dōr kachē.
¹⁶ A' yē, a' mī, a' ēlpa, a' yamipa malepa, a' siní'pa, e'pa welepa tō a' wōmerattsa a' bolōkpa ulā a'. Ie'pa tō a' welepa tterawā. ¹⁷ Sulitane tō a' sueraē suluē ye' ttē kuēkí. ¹⁸ Erē kē a' tkinuk, a' kē weirpa kēkraē, a' dōraē buaē ká jai a' aishkuō tā. ¹⁹ A' e' tkéwā darērē dōka bata ekkē, e' tā a' tsatkērdaē.

²⁰ Mik a' isuē tō ká kua'kí ñippōkwakpa iēne tajē Jerusalén kkōiēule e' pamik shkit ñippōk Jerusalén wakpa tā, etā a' éna íanú tō Jerusalén erdawa bet. ²¹⁻²² Mik e' kēwō de, etā wépa serke Judea e'pa tkōyalmi kabata a'. Skēkōl tō Jerusalén wakpa we'ikeraē tajē siarē. E' kuēkí wépa serke Jerusalén, e'pa e' yōlur. Ñies wépa tso' kañika, esepa kē kinewāne ee. E' kos tkōraē wes itso' kitule Skēkōl yēkkuō kí es. ²³ Kawō suluē dōraē ká i' kí, iwakpa we'ikeraē siarē Skēkōl tō. E' kuēkí e' kēwō ska' tā jwéstela ina alakōlpa alá kurketke ena alakōlpa tsu' muke ilā a' esepa tā! ²⁴ Judiowak welepa tterawā tabē wa; welepa tserdami klōulewā ká wa'ñe. Etā pē' kē dōr judiowak, esepa tō Jerusalén klō'werawā wes iwákpa icha es, dō mik Skēkōl tō ikéwō mē ie'pa a' ekkē.

Jesús dōrane olo tā' tajē

(Mateo 24.29-35; Marcos 13.24-37)

²⁵ “Diwō a, si'wō a ena bēkwō a íyi wērdaē tajē suluē iwà kka-choie tō ká i' erkewatke. Ñies ká i' kí dayē blardaē tajē ena iyōli busdakā tajē, ese yōkí ká ulitane wakpa suardaē tajē, kē ie'pa a' e' onukiā wes. ²⁶ Í sulu tkōraē ká i' kí, ese yōkí ie'pa suardaē tajē, isiwā' ardawarak suane ē wa. Í kos tso' ká jai a' e' wōtirdaē. ²⁷ Etā ye' dōr S'ditsō Alà, e' datse mò a' diché tā' tajē olo tā' tajē, e' wērdaē. ²⁸ Mik íyi ikkē suē a' tō, etā bet tā a' tsatkērketke, e' kuēkí a' er kuú, a' wō kōka siwā' kí.”

²⁹ Ñies ie' tō ie'pa a' ikleē ttē i' wa: “Kal kiē higuera ò kal ulitane, e' bikeitsō. ³⁰ Mik a' isuē tō erpa kal kō shlōrketke, etā a' wā ijcher tō duas dewatke tsinet. ³¹ Es ñies mik a' tō isuē tō íyi ekkē wamblērke, etā a' wā ijchenú tō ì blúie Skēkōl tso', e' kēwō dewatke tsinet.

³² “Mokí ye' tō a' a' ichē tō íyi ekkē wamblērdaē wépa dōr wes a' es esepa kam erwa e' yōkí. ³³ Kashuk ena ká i' erdawa, erē ye' ttē michōē e' kē erpawa yēs.

³⁴ “¡A' e' kkō'nú! Kē a' e' muktsa ì sulu ulā a'. Kē a' e' ttōkka blo' wa. Kē a' er mukwā ì tso' ká i' a, e' ē kí. E' kos tō a' er darē'werawā Skēkōl kí. A' e' kkō'nú as ye' datskene, e' kēwō kē tō a' klō'ù ³⁵ wes iyiwak klōr shō' a' es. Kawō e' dōraē sulitane serke ká wa'ñe e'pa kí, e' kuēkí a' e' kkō'nú e' yōkí. ³⁶ A' senú wōsh wa. A' ikiō S'yē a' kēkraē as íyi suluē kēwō datse, e' kē dō a' kí. Ñies ikiō ie' a' kēkraē as a' e' duōser buaē ye' wōrkí mik Ye' dōr S'ditsō Alà, e' datskene sulitane shulōk etā.”

³⁷ Ñiwe tā Jesús tō s'wōbla'weke Skēkōl wé a, nañewe tā ie' mīa kabata kiē Olivo e' a. ³⁸ Bla'mi sulitane mi'ke Skēkōl wé a Jesús tō s'wōbla'weke e' kītsōk.

22

Judas ena judiowak kuɛblupa tō Jesús aleritsé klō'wɛwɔ

(Mateo 26.1-5,14-16; Marcos 14.1-2,10-11; Juan 11.45-53)

¹ Judiowak Yépa Yêrulune Egipto, e' kɛwō tkō'wɛkerakitō, e' dōkewatke tsinet, ese kɛwō ska' tã judiowak wōblar pan kɛ yōule iwōlōwōkã wa ese ñuk. ² Sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalōièno wa wakpa suane pè' yōki, e' kuɛki ie'pa tso' ikɛwō yulōk Jesús ttowa.

³ Etã Satanás tkawã Judas er a. Judas e' kiè ñies Iscariote. Ie' dōr Jesús ttōkatapa dabom eyōk kī bōl e' ekōl. ⁴ Ie' mīã ttōk sacerdotepa wōkirpa tã ena Skèkōl wé shkèkīpa wōkirpa tã. Wɛs ie' tō Jesús mèttsami ie'pa ulã a e' chéitō ie'pa a. ⁵ E' tō ie'pa ttsè'wérak buaë tã ikablé ie' a inukōl muk. ⁶ E' dōr buaë ie' a. E' kuɛki ie' tō kawō yulémi iwōmottsã mik kɛ yi ku' taiè Jesús tã e' dalewa.

Judiowak Yépa Yêrulune Egipto e' kɛwō tkō'wɛ Jesús tō ittōkatapa tã

(Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30)

⁷ Etã Pan Kɛ Yōule Iwōlōwōkã Wa e' kɛwō tsã de. E' diwō a judiowak tō obeja pupula jcheke Ie'pa Yépa Yêrulune Egipto, e' kɛwō tkō'wɛie. ⁸ Jesús tō Pedro ena Juan kié, tã iché ie'pa a:

—A' yú kawō tkō'wɛkesō, e' chké kanéuk.

⁹ Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Wé be' kī ikiane tō sa' mi' ika-neuk?

¹⁰ Ie' iituté:

—Mik a' de Jerusalén, etã ee wēm kueraë a' tō ekōl, e' wã di' dami skañña a. E' itōki a' yú dō u wé a ie' demi ee. ¹¹ U e' wák a ichō: 'S'wōbla'ukwak be' chakōk ké: ¿Úshu wé a ie' tō kawō tkō'wɛkesō e' chké ñemi ie' ttōkatapa tã?' ¹² Ie' tō a' a úshu bërie tso' kákke, kaneouletke

buaë, e' kkacheraë. Eɛ ichké kaneú se' a.

¹³ Etã ie'pa mīã tã iyi ulitane kuérakitō wɛs ie' tō iché es. Eɛ chké kanewérakitō kawō tkō'wɛie.

¹⁴ Mik ichkōketke e' diwō de, etã ie' e' tkésér chkök mesa o'mik ittekōlpa tsã e'pa tã. ¹⁵⁻¹⁶ Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' tō a' a iché tō kawō i' kɛ tkō'wɛpaiayō a' tã dō mik iwã tka mik i blúie Skèkōl tso' e' kɛwō de etã. E' kuɛki sulué ye' éna ikɛwō bata tkō'wakia a' tã kam ye' ttōwã ie'pa tō e' yōki.

¹⁷ Etã tka' klō'wéitō, tã wéstela chéitō Skèkōl a, tã ichéitō ie'pa a:

—Íkè, a' itsã yō ekōl ekōl. ¹⁸ Ye' a' a iché tō vino kɛ yepaiayō dō mik i blúie Skèkōl tso' e' kɛwō de etã.

¹⁹ E' ukuōki tã pan klō'wéitō, tã wéstela chéitō Skèkōl a tã iblatéitō wã tié ie'pa a tã ichéitō:

—Pan sɛ dōr ye' chká wōmeulettsã ttèwã a' skéie e'. A' tō inú kekraë as a' er arne ye' ska'.

²⁰ Es ñies mik ie'pa chké one, etã tka' klō'wéitō tã ichéitō:

—Vino i' dōr ye' pè. Ye' tterawã e' pè tɛrdaë a' tsatkoie. E' wa ttè pa' alī me' Skèkōl tō, e' wã de. ²¹ Erè yi ye' wōmekettsã, e' tkèr ye' tã mesa i' o'mik. ²² Ye' dōr S'ditsō Alã, e' tã itkōraë wɛs isuletèneatbak es, erè iwéstela ina yi ye' wōmekettsã, e' tã!

²³ Etã ie'pa ñi chakémitke: "A' iché, ¿yi ie' wōmekettsã?"

¿Yi dōr kékèpa taiè Skèkōl a?

²⁴ Jesús ttōkatapa ñi iutéka tō ie'pa wé ék dōr kékèpa taiè imalepa tsatã. ²⁵ Jesús tō iché ie'pa a: "Pè' kɛ tō Skèkōl dalōiè, esepa blúpa e' alōkã ie'pa kī kekraë, erè ie'pa e' chō tō ie'pa dōr imalepa kimukwakpa buaë. ²⁶ Erè e' kɛ dōr es a' tã. E' skéie yi dōr kékèpa taiè imalepa tsatã a' shua, ese kawōtã e' òkwa se' èselaie. Ñies a' wōkir kawōtã e' òkwa wɛs kanè méso es. ²⁷ E'ma ¿yi dōr kékèpa taiè? ¿Itkèr chkök mesa o'mik ese ò wé tso'

chkè watiök ese? Tõ, itkèr mesa o'mik ese dör kèkèpa tajë. Erë ye' tso' a' shuà wës kanè méso tso' chkè watiök es.

²⁸ “Kos ye' weirke e' a' tso' ye' ta ye' wapie. ²⁹ E' kuekì ye' tò a' tkekeka blu'paie, wës ye' Yë tò ye' tkè'ka blu'ie es. ³⁰ Aishkuö ta ì blúie ye' tso' e' a' e' tulöraser chkök di'yök buaë ye' ta. Nies a' e' tulöraser blu' kulé ki, Israel ditséwöpa dōka dabom eyök kī bōl (12), e'pa wëttsuk.”

Pedro tò icheraë tò ie' kè wà Jesús suule

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38)

³¹ Nies Skèkèpa Jesús tò iché:

—A Simón, a Simón, iye' ttò ttsó! Satanás tò a' kèwö kié ma'wè. Ie' tò a' ulitane wöpperaë darërëë wës iyiwö wöppè es. ³² Erë ye' ikiétke Skèköl a' as be' erblö ye' mik e' kè olo'yöbō. Mik be' erbléne buaë ye' mik, età ye' ttókatapa malepa kimú as ie'pa e' tkōwà darërëë ye' mik.

³³ Simón tò ie' a' iché:

—A Skèkèpa, ye' e' chétke wöténukwà be' ta s'wōto wé a' dō ttèwà be' ta.

³⁴ Ie' iüté:

—A Pedro, ye' ichè be' a' tò i'ñe kam dakro ar, e' yökì be' icheraë mañatökicha tò be' kè wà ye' suule.

Jesús weirketke e' kèwö dōkewatke

³⁵ E' ukuökì ta Jesús tò ittókatapa a' ichaké:

—Mik ye' tò a' patkè'mi Skèköl ttè pakök inuköl kè ta', chkewö kè ta', klökküö kè ta', età ì kianeia a' kī?

Ie'pa tò iüté:

—Kè ì kianeia sa' kī.

³⁶ Ie' tò iché ie'pa a':

—E' skéie, i'ñe ta, ye' tò a' a' iché tò a' wé wà inuköl ta', e' tsúmi; a' wé wà chkewö ta', e' tsúmi; a' wé kè wà tabè ta' e' tsatkoie, età a' paio wataüttsà ta' e' ské wa tabè

taüttsà. ³⁷ Ye' ttè kos tso' kitule Skèköl yèkküö kī, e' wà tkōraë wës itso' kitule es, e' tò iché: 'Ie'pa tò ye' we'iké wës pè' sulusi we'iké es.* Ttè e' wà tkōketke i' ta, e' kuekì a' tò iü wës ye' tò a' a' iché es.

³⁸ Ie'pa tò iché ie' a':

—A Skèkèpa, ié tabè tso' böt.

Ie' tò ie'pa iüté:

—Wè' idir, jkè a' ttökia!

Jesús ttè S'yë ta Getsemani

(Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42)

³⁹ E' ukuökì ta Jesús mía Olivo kébata a' wës iwöblar es, età ittókatapa míyal ie' ta. ⁴⁰ Mik ie'pa demi wé ie'pa mirö ee, età ie' iché ie'pa a':

—A' ikiö Skèköl a' as ì sulu tò a' erkiöweke e' kè e' alōka a' kī.

⁴¹ Ie' mía bánet ie'pa yökì dō kos ák uyémisö ekké, ee ie' e' tkésér kuché kī ta ittè S'yë ta i' es: ⁴² “A yéwö, ì tkōraë ye' ta, e' dör wës iyi bacha'bachaë yéwasö es. Be' kī ikiane, e'ma be' ye' yötttsà e' ulà a. Erë kè iwar wës ye' kī ikiane es, iü wës be' kī ikiane es.”

⁴³ [E' wōshà ta Skèköl biyöchökwak de eköl ie' ska' idiché kī iök. ⁴⁴ Ie' eriane tajë, e' shuà ie' ttémítke S'yë ta taninië, ta ipaali wër s'pè es e' yërke tajë darke íyök kī.]†

⁴⁵ Mik ie' ttè one, età idene ittókatapa ska' ta ie'pa kuéitö kapötulur. Ie'pa shtrinewà eriar è wà, e' kuekì ie'pa kapolur. ⁴⁶ Ie' tò ie'pa a' ichaké:

—¿Iök a' kapötulur? A' e' kōka, a' ikiö Skèköl a' as ì sulu tò a' erkiöweke e' kè e' alōka a' kī.

Jesús klö'wéwà ibolōkpa tò

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús tso'ia' ttök e' dalewa tajë pè' de. Ie' ttókatapa dabom eyök kī bōl, e' eköl kié Judas e' debitü ie'pa wëttsë. Ie' dewà Jesús ska' ishke'ük

* 22:37 Isaías 53.12 † 22:44 Ttè i' kè ku' yèkküö kèchke wele kī.

wöalattse wa. ⁴⁸ Erë Jesús tö ie' a iché:

—A Judas, ¿wöalattse wa be' tö ye' dör S'ditsö Alà, e' wömekettsa?

⁴⁹ Mik Jesús ttókatapa tso' ie' ta, e'pa tö isué tö ie' klörkewatke, eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—A Skékëpa, ¿tabè yëttsa sa' tö ie'pa ki?

⁵⁰ Eta ie'pa eköl tö sacerdote kibi, e' kanè méso eköl kuköña ulà bua'kka téttsa. ⁵¹ Jesús tö iché:

—Imúat; wë' idir.

Eta ie' tö kanè méso kukuöña kéwa ta ibua'wénéitö. ⁵² E' ukuökí ta sacerdotepa wókirpa ena Skéköl wé shkékípa wókirpa ena judiowak kueblupa debitu ie' tsukmi, e'pa a ie' iché:

—¿Í kuékí a' bite ye' ñalé kí tabè kí kal wölö kí ye' kló'ukwa wës ak-blókwakpa kló'wëwa es? ⁵³ Kékraë ye' bak a' shua Skéköl wé a, erë a' ké wa ye' klöñewa. Erë i' ta a' a ikéwö de ye' kló'wowaie. Ñies bé a ikéwö de ì sulu wamblak ie' éna e' wambloie.

Pedro tö iblé tö ké ie' wa Jesús suule

(*Mateo 26.57-58,69-75; Marcos 14.53-54,66-72; Juan 18.12-18,25-27*)

⁵⁴ Eta ie'pa tö Jesús kló'wëwa tsémi sacerdote kibi, e' u a. Pedro dami ie' itökí kamië. ⁵⁵ Eta eë pé' welepa tö bö' batséka upa shushaë baiklé, eta Pedro e' tkésër ie'pa ta. ⁵⁶ Eta alaköl eköl dör kanè méso, e' tö Pedro sué bö' kkö a ta isuéwa krereë ta ichéitö:

—Ñies ie' wí dör Jesús klé.

⁵⁷ Erë Pedro tö iblé. Ie' tö iché:

—A tayé, ye' ké wa wëm e' suule.

⁵⁸ E' ukuökí kukuie ta wëm eköl tö Pedro sué ñies ta ichéitö:

—Be' ñies dör Jesús klépa eköl.

Erë Pedro tö iüté:

—A wëm, ké ye' dör ie'pa eköl.

⁵⁹ E' ukuökí hora de et ta iskà tö iché:

—Wëm së dör Galilea wak e' kuékí mokí ie' dör Jesús klé eköl.

⁶⁰ Pedro tö iché:

—A wëm, ì cheke be' ye' a, e' ké jcher ye' wa.

Pedro ttókeia e' wösha ta dakro ane. ⁶¹ Eta Skékëpa Jesús wotrée, ta Pedro suéitö ék. Eta Pedro éna ianewa tö ttè i' ye' Jesús tö ye' a: “Íñe kam dakro ar, e' yökí be' tö icheraë mañatökicha tö be' ké wa ye' suule.” ⁶² Eta Pedro e' yëttsa kañika ta iüé siarë.

Jesús wayué ie'pa tö

(*Mateo 26.67-68; Marcos 14.65*)

⁶³ Wëpa ulà a Jesús tso' klöulewa, e'pa tö ie' wayué suluë, ippé taië.

⁶⁴ Ñies ie'pa tö iwöbla pamuëwa datsi'tak wa, eta ie'pa tso' ippök, e' dalewa ie'pa tö ie' a ichakeke:

—Be' dör Skéköl tteköl, e'ma sa' a ichöka ¿yi tö be' ppé?

⁶⁵ Eta ie'pa tö ie' skà cheke suluë ttè ulitane wa kuá'ki kuá'ki.

Jesús mítser ie'pa wa judiowak kueblupa wörki

(*Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24*)

⁶⁶ Mik ká ñine, eta judiowak kueblupa ena sacerdotepa wókirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús tsémi wé judiowak wókir kibipa ñi dapa'uke eë. Ta ie'pa tö ie' a ichaké:

⁶⁷ —Ichö sa' a ¿moki be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ö au?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' tö ichèmi tö, erë ké a' tö ye' ttö kló'wëpa. ⁶⁸ Ñies ye' tö a' a ilè chakèmi, e' ta a' ké tö ye' iütëpa. ⁶⁹ Erë ye' dör S'ditsö Alà, i' ukuökí ta ye' e' tkórasër Skéköl diché dör íyi ulitane tsata, e' ulà bua'kka dalöiërta' taië.

⁷⁰ Ie'pa ulitane tö ie' a ichaké:

—¿E'ma be' e' chö tö be' dör Skéköl Alà?

Jesús tö ie'pa iüté:

—Tö, wës a' tö iché es idir.

⁷¹ Eta ie'pa iché:

—¿Iie se' k_i ikkatökwakpa k_i kiarmiia? Ì ché ie' tō, e' ttsé se' wákpa tō.

23

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Eta ie'pa ulitane e' kéka ta Jesús tsémirakitō Pilato ska' as ishulōitō. Pilato dör ká e' wōkir patké' Roma wōkir kibi tō. ² Ie'pa tō Jesús kkatémi Pilato a ta ichérakitō:

—Sa' wā ijcher tō wēm i' tō tajē sa' judiowak mekeka ñippök s'wōkirpa ta. Ie' iché tō sa' ké kawōta inuköl patauk Roma wōkir kibi a. Ñies ie' iché tō ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Ie' e' chō tō ie' dör sa' judiowak blú.

³ Pilato tō ichaké ie' a:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tō, wēs be' iché, e'ma es idir.

⁴ Eta Pilato tō iché sacerdotepa wōkirpa a ena pē' tso' ee, e'pa a ñies:

—Ye' ké wā ì nuí kune wēm i' k_i.

⁵ Eré ie'pa tō ik_i kkatēke aneule ta ichekerakitō:

—Ttē wa ie' tō s'wōbla'weke, e' tō sa' wakpa mekeka ñippök ñita. Ie' tō itsá paka'bitu Galilea, i'ñe ta ide íe Judea.

Pilato tō Jesús patkémi Herodes ska'

⁶ Mik e' ttsé Pilato tō, eta ichakéitō: ¿wēm i' dör Galilea wak?

⁷ Mik ie' wā ijchenewa tō Jesús dör Galilea wak, eta ie' tō ipatkémi Herodes ska' as e' tō ishulō, e' dör Galilea wōkir e' kueki. E' kéwō ska' ta ie' tso' Jerusalén. ⁸ Mik ie' tō Jesús sué, eta e' tō ie' ttsé'wé buaé. Bānet ie' éna isuaé. Ie' wā itté jchenewa tō, ì ké or yi a ese wekeitō, e' wā paneke ie' tō sué. ⁹ Ie' tō Jesús chaké tajē, eré Jesús ké wā ie' iütēne yēs. ¹⁰ Ñies sacerdotepa wōkirpa ena

s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tso'ñak ee. Ie'pa tō Jesús kkatēke tajē ie' a. ¹¹ Ie' ena iñippökwakpa, e'pa tō Jesús sué sulué, ta ie'pa tō datsi' bua'buā, blu' datsi' sù, ese iéka ik_i iwayuoie. E' ukuök_i ta ie' tō ipatkémine Pilato ska'. ¹² Herodes ena Pilato dör ñi bolökpa, eré e' diwō shā ta ie'pa er buanene ñi k_i.

Jesús métsa ttèwā

(Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39-19.16)

¹³ Sacerdotepa wōkirpa ena judiowak wōkirpa malepa ena judiowak tajē, e'pa kiétsa Pilato tō e' dapa'uk ek tsiní ñeme. ¹⁴ Ie' tō ie'pa a iché:

—A' wā wēm i' de ye' ska' kkatē. A' tō iché tō ie' tō a' wakpa mekeka ñippök sa' ta. Eré ye' tō ie' a' ichaké a' wörki, eta ì k_i a' tō ie' kkaté, e' ké nuí kune ye' wā ie' k_i yēs.

¹⁵ Ñies Herodes ké wā ì nuí kune ie' k_i, e' kueki ie' tō ipatkébitune ye' ska'. E' kueki a' tō isué tō ie' ké wā ì sulu nuí k_i ittèwami ese wamblēne. ¹⁶⁻¹⁷ Súyō IPPÖK patké tsa'bata daloie wa iwe'ikoie bērebēre, e' ukuök_i ta ye' tō ie' ekemine.*

¹⁸ Eré ie'pa ulitane anemi ñikkēē:
—Jesús ttōwā ta Barrabás ñmine sa' a!

¹⁹ Barrabás e' tō iyamipa dapa'ka ñippök ká e' wōkirpa ta, ñies ie' wā s'kötulewā. E' kueki ie' tso' wötēulewā s'wōto wé a. ²⁰ Pilato éna Jesús akmine, e' kueki ie' tō iskā chéne Jesús tsatkoie. ²¹ Eré ie'pa k_i arkeka tajē:

—¡Iwötōwā krus mik! ¡Iwötōwā krus mik!

²² Pilato tō iskā chéne ie'pa a, i' ta ide mañatökicha:

—¿Ì kueki? ¿Ì sulu wambléitō? Ye' ké wā ì sulu kune ie' wōmottsā ttèwā. Súyō IPPÖK patké tsa'bata daloie wa iwe'ikoie, e' ukuök_i ta ye' tō ie' ekemine.

* **23:16-17** Yēkkuō kéchke wēle tō kuōtkéka. E' tō iché i' es: Pilato wōblar s'wötēulewā e' ökmi eköl mik judiowak tso' Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kéwō tkō'uk eta.

23 Erë ie'pa kî arkeka tajë shute: "Iwötöwä krus mik!" Bata ekkë ta Pilato tö ie'pa ttë iuté. 24 Ie' tö iwë wës ie'pa kî ikiane es. 25 Es wëm tso' wötëulewä ñippë s'wökirpa ta kuëki, ñies s'ttëwä kuëki, e' émine Pilato tö. Eta Jesús ttökwa patkéitö wës judiowak kî ikiane es.

Jesús wötëne krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 10.17-27)

26 Mik Roma shkëkipa wä Jesús dami, e'pa tö isuë tö ie' kë kî krus dë'kaia, eta ie'pa ta wëm eköl kië Simón e' klö'wëwä ta ikë krus ppökka tsëmi Jesús itöki. Wëm e' dör Cirene wak. Ie' tso' bánet, erpa e' de Jerusalén.

27 Tajë pë' mirwä Jesús itöki. E'pa shua alakölpä tso' tajë iuramirak tajë ie' ieitsök. 28-29 Jesús wötréene ie'pa sauk ta ichéitö:

—A Jerusalén alékölpä, kawö suluë döraë a' kî, e' kuëki kë a' iuk ye' ieitsök. E' skéie a' wákpa e' ieitsö, ñies a' ala' r' ieitsö. Aishkuö ta iyërdaë: 'Ayëcha buaë alakölpä kos kë döta' aläë. Ayëcha buaë alakölpä kos kë alä ta.' 30-31 Ye' dör wës kal pä'alî es e' weirke i' es, e' ta ñi kë wamblërpa a' dör wës kal sí es, e'pa ta? E' kuëki e' kéwö ska' ta iyërdaë kabata a: 'Be' anúka sa' kî as sa' duöwä wötëulewä iyök a.'†

32 Ñies wëpa böi dör pë' sulusipa e'pa mirwarak iwä Jesús ta wötëwä krus mik. 33 Mik ie'pa demirak ká kië S'wökirdiche ee, eta ie'pa tö Jesús wöté krus mik. Ñies wëpa böi sulusipa wötéakitö, eköl iulä bua'kka, eköl baklî'kka. 34 [Jesús tö iché: "A yëwö, i' wambleke ie'pa tö ye' ta, e' kë ane ie'pa éna, e' kuëki e' nuí olo'yö ie'pa kî."]‡

Eta Roma shkëkipa iné ñi ma'woie suë tö wës ie'pa tö Jesús datsi' blatemi ñi a. 35 Pë' iëter Jesús

sauk. Dö judiowak wökirpa tso' ie' wayuök suluë, ie'pa tö icheke:

—Mokî ie' dör wë pairine'bitu idi' wa s'blúie shukit Skëköl tö e' e'ma as iwák e' tsatkö wës o'kapa tsatkéitö es.

36 Ñies Roma shkëkipa tö ie' wayuë. Ie'pa de tsinet ie' ska' ta blo' shkëshkö watké ie'pa tö ie' a. 37 Ie'pa iché:

—iMokî be' dör judiowak blú, e'ma be' wák e' tsatkö!

38 Kaltak kî itso' kitule tö iché: "I' dör judiowak blú e'", e' batsulewä Jesús tsaka.

39 Eta wëm eköl àr wötëulewä ikrus mik Jesús o'mik, e' tso' ie' chök suluë. Ichéitö ia:

—iMokî be' dör wë pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e'ma be' e' tsatkö, ñies sa' tsatkö!

40 Erë iëköl tso' wötëulewä ie' o'mik, e' tö iëköl uñë ta ichéitö:

—Be' wömenettsä ttëwä wës ie' es, erë wësua be' kë suar ta' Skëköl yöki. 41 Mokî se' weirke se' wák kuëki, se' nuí kuëki. Erë ie' kë wä i' sulu wamblëne yës.

42 E' ukuöki ta ie' tö iché Jesús a:

—A Jesús, mik be' detkene s'blúie, eta kë be' éna ye' chökwa.

43 Ie' tö iüté:

—Mokî ye' tö be' a iché tö i'ñe be' dörawä ká buaala tso' ká jai a e' a ye' ta.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-46; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30)

44 Mik diwö de bata a, eta ká míä ttsettsee ká wa'ñe, dö tsáli diwö de mañat ekkë. 45 Diwö kë dalöbuneia, eta Skëköl wé a ie'pa wä datsi' buririë ese shukuar u blatoie, e' jchënane shushäë. 46 Eta Jesús tö iché aneule:

—A yëwö, ye' wiköl méat be' ulä a.

E' chéitö ta isiwä' bata tké.

† 23:30-31 Oseas 10.8 ‡ 23:34 Ttë tso' iwakyöüle i' es...e' shua, e' kë ku' yëkkuö këchke wele kî.

47 Roma ñippökwa eköl dör capitán, mik e' tò isué, etá Skéköl kíkékaitò tá ichéitò:

—Mokí, wém wí sene'yesyésè.

48 Pè' daparke tajè isauk, mik e'pa tò isué tò wes Jesús blénewa, etá ie'pa erianeká tajè tá es imíyálnerek iu a. 49 Erè wépa wá Jesús suule buaè ena alakölpá manetwá ie' tá Galilea, e'pa kos ièter ie' kí sauk erè kamiè.

Jesús nu wötène

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42)

50-51 Wém tso' eköl kiè José, e' dör ká kiè Arimatea e' wak. Arimatea atè Judea. Ie' dör wém buaè yesyésè. Ñies ì blúie Skéköl tso' e' kéwò panuk ie' tso'. Ie' dör judiowak wókirpa e' eköl, erè ie' tò ibikeitsé tò wes imalepa tò Jesús wé e' dör suluè. 52 Ie' míá Pilato ská, etá Jesús nu kiéitò. 53 Ie' tò Jesús nu yéttsá krus mik éwa iski tá ipatréwáitò datsi' ukuò bua'buá saruru ese wa. E' ukuókí tá ie' tò Jesús nu bléwá ákuk bine pa'alí s'nu blóie ese a. 54 Ká tuirketke etá eno diwò batseitsekimtke, e' kuekí ie' kawótá Jesús nu wótókwa bet.

55 Etá alakölpá manetwá Jesús tá Galilea, e'pa mirwañak isauk tò wé Jesús nu mekewa. Ie'pa tò isué tò wes ie' nu bléne ákuk a. 56 Mik ie'pa dene u a, etá kið masmas tso' tè s'nu kí, ese kanewérakitò. Ie'pa tò eno diwò batseitsé wes Skéköl ttè dalóieño tò ichè es.

24

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Juan 20.1-10)

1 Erè domingo ká ñirketke, etá alakölpá míáne Jesús pò a kið masmas kanewétke ie'pa tò, e' mí ie'pa wá tè Jesús nu kí. 2 Mik ie'pa de, etá ie'pa tò isué tò ák bérie bastkèr pò kkò a, e' rratune bánet. 3 Erè mik ie'pa dewá ákuk a, etá ie'pa tò isué tò Jesús nu ké ku'. 4 Ie'pa

tso'ia ibikeitsök tò wék Jesús nu mí, e' bet tá ie'pa tò isué tò wépa bøl de ièter ie'pa o'mik, e'pa datsi' wõnarke dalólöè. 5 E' tò alakölpá suawéka tajè tá iwò éwarak dö iski. Erè wépa e'pa tò iché ie'pa a:

—¿Iök a' tò ie' tso' tts'ka, e' yuleke s'nupa shua? 6 Ie' ké ku' íe, ishkenekane. Ì yè'bakitò a' a mik ibak Galilea etá, e' anú a' éna. 7 Ie' tò a' a iyè'bak tò ie' dör S'ditsò Alá, e' wõmerdatsá pè' sulusipa ulá a tá iwõtèrdawá krus mik, e' kí ká de mañat etá ishkerdakane. 8 Etá ì yè' Jesús tò, e' anewane ie'pa éna.

9-10 Alakölpá dare Jesús pò a, e'pa kiè María Magdala wak ena Juana ena María dör Santiago mì. Ñies alakölpá skà tso'ñak ie'pa tá. Ì sué ie'pa tò pò a, e' pakéne Jesús ttekölpá tsá dabom eyök kí eköl (11) e'pa a, ñies imalepa a. 11 Erè ì paké alakölpá tò e' ké wá tá ie'pa a, e' kuekí ie'pa ké wá iklõne. 12 Erè Pedro tunemi pò a isauk. Mik ie' demi tá ie' tò isué ákuk shua, etá datsi' wa Jesús nu parratèwá, e' è tkèter. Etá ie' biteane u a, e' tò ibikeitsèro tò ¿wék imí?

Jesús ttókatapa bøl tò ie' suéne Emaús ñalé kí

(Marcos 16.12-13)

13 E' diwò wa Jesús ttókatapa bøl e' yéttsá Jerusalén michoè ká kiè Emaús eé. E' ñalé dör kamiè kilómetro dõká dabom eyök kí et (11), e' ulatök. 14 Ì tka Jesús tá Jerusalén, e' kos pakerami ie'pa tò ñi a. 15 Ie'pa kapakörámi ñita, etá Jesús tò ie'pa kué etá ishkémi ie'pa tá. 16 Ie'pa tò isué, erè ie'pa ké a ikkayènewá tò yi idir.

17 Jesús tò ie'pa a ichaké:

—¿Ì pakerami a' tò?

Etá ie'pa e' wöklö'wé ièter. Ie'pa eriarke tajè e' wènewá iwò kí. 18 Ie'pa eköl kiè Cleofás, e' tò Jesús iuté:

—Wësua se' kōs dë'rō Jerusalén kawō tkō'uk e' shuā be' ē kē wā ijcher tō ì bak eē chki bōkli.

19 Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì bak?

Ie'pa iūtē:

—Ì bak wēm kiè Jesús dör Nazaret wak e' ta e'. Ie' dör Skëköl tteköl buaë, diché ta' tajë Skëköl wōa. Ì kē or yi a ese wé ie' tō tajë sulitane wörki. Nies s'wōbla'wéitō ttè buaë mokī wa. 20-21 Sa' tō ie' pana' tō isalema Skëköl tō ie' patkë' se' dör Israel aleripa e' tsatkök. Erë sacerdotepa wōkirpa ena s'wōkirpa malepa, e'pa tō ie' wōmétsa ttëwā wötëulewā krus mik. E' kīie ta, ì kōs wamblëne, e' kī ká de mañat etā ¿ì panemiā sa' tō? 22 Nies alakōlpa welepa tso' sa' ska', e'pa tō sa' tkiwéwā. I'ñe bla'mi ie'pa dare Jesús pō a 23 erë ie' nu kē ku' eē. Ie'pa tō sa' a iché tō Skëköl biyöchökwakpa de ie'pa ska', ta ichéitō ie'pa a tō Jesús tso'ne ttsë'ka. 24 E' ukuōki ta sa' wakpa welepa dare isauk ta ie'pa tō ikué wes alakōlpa tō iché es, erë ie'pa kē wā Jesús sune.

25 Etā Jesús tō iché ie'pa a:

—A' kukōña darërëë. A' kē wōblar bet. Ì kōs yë'atbak Skëköl ttekōlpa tō e' kē klōne a' wā bet. 26 Skëköl yëkkuō tō iché tō wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' kawōta weinuk es kam ie' dō sulitane wōkirie olo ta' tajë e' yōki.

27 Etā ie' wák tté tso' kitule Skëköl yëkkuō kī, e' kōs wā pakémitō ie'pa a. Kewe ì kit Moisés tō, e' wā pakéitō. E' ukuōki ta ì kit Skëköl ttekōlpa kōs e'pa tō, e' wā pakéitō ie'pa bōl a.

28 Mik ie'pa demi wé ie'pa mírō eē, etā iwër tō Jesús kī mi'keiā ñalā kī, 29 erë ie'pa tō ie' kiemi kröröë kapōkrō ie'pa ska'. Ie'pa tō iché iā:

—Ká tuirketke, e' kueki be' e' tsúat sa' ska' kapōkrō.

E' kueki ie' dewā ie'pa ta wëshkë. 30 Mik ie'pa e' tuléwā mesa o'mik chkök, etā ie' tō pan klō'wé ulā a ta wéstela chéitō Skëköl a ta iblatéitō méitō ie'pa a. 31 E' wō shà ta ie'pa tō isuéwā tō Jesús idir; erë bet ta ie' kē ku'ia ie'pa ta. 32 Etā ie'pa tō iché ñi a:

—Wëe', mik ie' kapakōratse se' ta ñalā wa, Skëköl yëkkuō wā pakeratseitō, e' tō se' ttsë'wé buaë ichök.

33 E' wōshā ta ie'pa e' yétsa míyalne Jerusalén. Mik ie'pa demi eē, etā ie'pa tō Jesús ttōkatapa tsá dōkā dabom eyök kī eköl (11) ena imalepa, e'pa kué eē ñita. 34 E' a ie'pa iché:

—Mokī Skëképa Jesús shkenekane. Ie' e' kkaché Simón a.

35 Etā wëpa bōl tō ì kōs tka ie'pa ta ñalā wa e' paké imalepa a. Nies wes ie'pa tō Jesús suéwā, mik ie' tō pan blaté etā, e' pakéitōrak.

Jesús e' kkaché ittōkatapa a

(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Juan 20.19-23)

36 Ie'pa tso'ia ipakök, etā Jesús de dur ie'pa shuā, e' tō ie'pa shkë'wé tté i' wa:

—As a' kawō tkō buaë.

37 Ie'pa tkirulune tō ibikeitsé tō ie'pa tso' s'wimblu sauk. 38 Erë Jesús tō iché ie'pa a:

—¿Ì kueki a' tkirulune? ¿Ì kueki a' ibikeitsé bötböt? 39 Ye' ulā kī itō saú. Ye' klō kī itō saú. Ye' kō, e' wa a' isueraë tō ye' kē dör wimblu. S'wimblu kē chká ta', kē dichéwō ta', erë a' isué tō ye' chká ta' ye' dichéwō ta'.

40 E' chök ie' tso' ie'pa a, ta ie' tō iulā ena iklō kkaché ie'pa a. 41 Ie'pa iëteriā ttsë'nerak buaë tkirulune tajë, e' kueki darërë ie'pa a iklō' tō mokī idir. E' kueki Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì tso' a' wā ñè? 42 Etā ie'pa tō nima katuule bö' a, e' mé iā. 43 Ta ie' tō ikaté ie'pa wörki. 44 Etā ie' tō iché ie'pa a:

—Ì tka ye' ta, e' yè' ye' tö a' a, mik ye' bak a' ta eta. Ye' tö a' a iyè' tö ye' tté kòs kit Moisés ena Skèköl ttekölpä tö yèkkuö k̄i ñies Salmos yèkkuö k̄i, e' kòs kawötä wà tkök.

⁴⁵ Etä ie' tö ie'pa er ñi'wé as ì chè Skèköl yèkkuö tö, e' wà ar ie'pa éna.

⁴⁶ Tä ichéitö ie'pa a:

—Itso' kitule Skèköl yèkkuö k̄i i' es: wé pairine'bitü idi' wa a' blúie e' kawötä ttèwä, mik e' k̄i ká de mañat eta ishkerdakane. ⁴⁷ Ñies tö iché i' es: Ttè buaë pakardaë ye' ttö wa Jerusalén wakpa a kewe, e' itök̄i ipakardaë ká ulitane wakpa a. Ttè buaë e' dör tö wépa er mane'wé Skèköl a, esepa k̄i ie' tö ì sulu wamblérakitö e' nuí olo'yeraë.

⁴⁸ Ì kòs tka ye' ta, e' sué a' tö, e' pakök a' kawötä sulitane a. ⁴⁹ Ye' yé kablé' Wiköl Batse'r muk a' a, e' patkeraë ye' tö a' a. Ie' datse ká jai a, e' döraë a' k̄i idiché tajë wa, e' panú ie' Jerusalén.

Jesús miáne ká jai a
(Marcos 16.19-20)

⁵⁰ E' ukuök̄i ta Jesús wä ittök̄atapa mítser tsinet Betania. Eë Jesús ulä kékä ta ie' er buaë ché ie'pa a. ⁵¹ Ie' tso'ia ie'pa a er buaë chök ta ie' butséka miá ká jai a ie'pa wörki. ⁵² Ie'pa tö ie' dalöié tajë, e' ukuök̄i ta ie'pa miáne Jerusalén ttsë'nerak buaë. ⁵³ Kékraë ie'pa tso' Skèköl k̄ikök̄kä iwé a.

Jesús Tté Buaë Kit Juan tö Juan

Yëkkuö i' kit Juan tö e' dör Jesús ttökatapa dabom eyök kī bōl e' eköl. Yëkkuö i' kī Juan tö Jesús ttökata eköl tté cheke (13.23; 19.26; 20.2,21; 7.7, 20, 24). E' kiëitö "Jesús ttökata dalër tajë iéna e'." Ibikeitsèsö tö Juan wák tso' e' chök es. Ie' dör Israel aleri. Ie' ena iël Santiago e'pa ki' Jesús tö ittökataie. Ie'pa bak kanëblök nima klī'uk. Ie'pa bak senuk batsöri tajë me'r Galilea e' o'mik tsinet. Iklö'wésö tö yëkkuö i' kit ie' tö Jesús kune' e' kī duas de dabom paryök ena suliyök e' shu ulat (80-90 DC).

Ie'pa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Israel aleripa bak senuk bánet Israel esepa a. Juan 20.31 ee ie' tö se' a ikkachè tö iie ie' tö yëkkuö i' kit. E' tö ichè i' es: yëkkuö i' kitule as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skëköl Alá pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Nies ikitule as sene michoë dö a' ulà a' a' erblö ie' mik e' wa. Es Juan tö ikit. Yëkkuö i' kī ie' tö se' a' ikkachè bua'iewa tö Skëköl dör Jesús Yë.

Mik Juan wötënewa s'wöto wé a' dayë nane kië Patmos ee etä ie' dewatke kékëlaie. Mik ie' bak ee, etä Jesús tö ie' ka' yëkkuö kië Apocalipsis e' shtök. Nies ie' tö yëkkuö tsitsirla skà kit dökā mañat.

Skëköl Ttö yöne s'ditsöie

¹ Tsawe ta eköl kië Skëköl Ttö e' tso'tke. Ie' tso' Skëköl ta, nies ie' dör Skëköl. ² Kenet ie' tso'tke Skëköl ta. ³ Skëköl tö íyi ulitane yö' ie' ta ñita. Kë i' ku' ká i' kī, e' kë yöneñak ie' wa. ⁴ Ie' dör sene michoë e' wák. Ie' dör wes bö'wö es, e' tö se' er ñi'weke. ⁵ Bö'wö ñe' tö se' er suluë tso' wes stui a es e' ñi'wëmir. Kë i' sulu e' alöpakā iki.

⁶ Wëm eköl patkë'bitü Skëköl tö e' kië Juan. ⁷ E' dë'bitü yi dör bö'wö ñe' ttekölie itté pakök as sulitane erblö imik Juan tö itté pakeke e' wa. ⁸ Ie' wák kë dör bö'wö ñe', erë ie' dë'bitü itté pakök.

⁹ Yi dör bö'wö ñe' e' dör bö'wö chökle datse ká jai a sulitane er ñi'woie e'. ¹⁰ Ká i' kos yö' Skëköl tö ie' ta ñita, erë mik idë'bitü ká i' a, etä ká i' wakpa kë éna iane tö yi dör ie'. ¹¹ Ie' dë'bitü iwák ká a ena iwák ditséwöpa a, erë e'pa kë wá ikinewa. ¹² Erë wépa tö ikiéwa ta ierblé imik, esepa a kawó méitö as idörak Skëköl ala'rie. ¹³ Ie'pa de Skëköl ala'rie, erë e' kë dör wes se' ala'r kurke yé wa mi wa es. Ie'pa de Skëköl ala'rie ie' wák er wa.

¹⁴ Wé kië Skëköl Ttö ñe' yöne s'ditsöie ta isene' sa' shua. Ie' dör Skëköl Alá eköl é e'. Ie' wa Skëköl er buaë chö se' a ena wes Skëköl dör mokī, e' kos kkayëne se' a. E' su' sa' tö. ¹⁵ Juan tö ie' tté paka' ta ichéitö aneule: "Wëm i' yö'yö a' a' mik ye' iché tö wëm eköl daia ye' ukuökī s'pattök ye' skéie, e' tso'tke ká iaiaë ye' yöki, e' kuëki ie' dör buaë ichökle ye' tsatā."

¹⁶⁻¹⁸ Skëköl tté dalöiëno e' mène Moisés wa. Erë kos Skëköl er buaë chö se' a ena wes ie' dör mokī e' jchënewa sa' wá Jesucristo wa. Kë yi wá Skëköl sùle iwöbla wa, erë ilà eköl é tkërie iyé ta, e' dör nies Skëköl, e' tö iyé kkaché se' a. E' kuëki ie' dör er buaë chökwak. Ie' er buaë kí ché se' a tajë shute.

Juan dör S'wöskuökwak e' tö Jesucristo tté paké

(Mateo 3.11-12; Marcos 1.7-8; Lucas 3.15-17)

¹⁹ Judiowak wökirpa tö sacerdotepa ena Leví aleripa, e'pa welepa patké Juan ska' ichakök: "¿Yi dör be? ¿Be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?" ²⁰ Juan kë wá i'bléne. Ie' tö ie'pa iüté yösyëse:

—Ye' kě dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.

²¹ Ie'pa tō iskà chaké:

—E'ma ¿be' dör yi? ¿Be' dör Skèköl tteköl bak kiè Elías e'?

Juan tō ie'pa iüté:

—Au, ye' kě dör ie'.

Ie'pa tō iskà chaké:

—¿Be' dör Skèköl tō iyè'at tō iteköl skà datse e'?

Etā Juan tō iüté:

—Au, ye' kě dör ie'.

²² Etā ie'pa tō iskà chaké iā:

—E'ma, ¿be' dör yi? Sa' kī ikiane jchenowā yēsyesè chène yi tō sa' patké e'pa a. E' kuekī ichō sa' a tō ¿yi dör be'?

²³ Juan tō ie'pa iüté:

—Ye' dör wé yè' Skèköl tteköl Isaías tō e'. Ie' tō iyè': 'Ká sir poè wé kě yi serku' eē yile ttōraè aneule, e' tō icheraè: A' er mane'ú Skèköl datse e' yōkī. E' dör wes ñalā yuèsō yēsyesè ie' yōkī es.*'

²⁴ Etā wépa patké fariseowakpa tō ttök Juan tā, ²⁵ e'pa tō ie' a iskà chaké:

—Be' kě dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e', be' kě dör Elías, be' kě dör Skèköl tteköl ñe', e'ma ¿i kuekī be' tō s'wōskueke?

²⁶ Ie' tō iüté:

—Ye' s'wōskueke di' a, erè eköl dur a' shuā kě ijcher a' wā tō yi idir, ²⁷ e' dōraè ye' ukuōkī kanēblök ye' skéie. Ie' dör kékē taiē ye' tsāta, e' kuekī ie' klökkuō kicha ē kě wōtsēnanuk ye' siarla e' a.

²⁸ E' kos tka Betania. Ká e' atē di' kiè Jordán e' wışhet. Eē Juan tso' s'wōskuök.

Jesús dör Skèköl obeja jchēne e'.

²⁹ Bule es tā Juan tō Jesús sué tō idatse ie' ska' tā ichéitō: "Isaú. Wī idatse e' dör Skèköl obeja pupula patkébitü jchē i sulu wambleke sulitane tō e' nuí olo'yoie e'. ³⁰ Ie' wī paka' ye' tō a' a mik ye' tō iyè': 'Eköl doia ye' ukuōkī, e' tso'tke ká iaiāe ye' yōkī, e' kuekī ie' dör buaè

ichökke ye' tsāta.' ³¹ Ye' wák kě wā ijcher bua'iewā tō yi dör ie', erè ye' tō s'wōskueke as Israel aleripa wā ijcherwā tō yi dör ie'."

³² Nies Juan tō iché: "Ye' isué tō Wiköl Batse'r datse ká jai a nubölie, e' atē ie' a. ³³ E' yōkī ye' kě wā ijcher tō yi idir, erè Skèköl tō ye' patké' s'wōskuök di' a, e' tō ye' a iyè': 'Yi kī Wiköl batse'r de atē ie' a, e' dör wé tō a' iekewa Wiköl Batse'r a e' wák.' ³⁴ E' sué ye' tō, e' kuekī ye' tō ichè a' a tō ie' dör Skèköl Alà ichökke."

Jesús ttōkatapa tsá

³⁵ Bule es tā Juan durne eē tā ie' tā ittōkatapa de böl. ³⁶ Mik Juan tō isué tō Jesús damiā e' wa, etā ie' tō iché ie'pa a:

—iWēm wī dör Skèköl obeja pupula patkébitü jchē se' skéie e'!

³⁷ Ì ché Juan tō, e' ttsé Juan ttōkatapa böl tō, etā e'pa míyal Jesús itōkī. ³⁸ Jesús e' wōtréene tā isué tō idatserak ie' itōkī tā ichakéitō:

—¿I kiane a' kī?

Ie'pa tō iüté:

—A Rabí (judioie ttè e' wā kiane chē s'wöbla'ukwak), ¿wé be' serke?

³⁹ Etā ie' tō ie'pa iüté:

—A' shkō isaük.

Etā ie'pa míyal ie' tā, tā wé ie' serke, e' sué ie'pa tō. Mik ie'pa míā ie' tā etā diwō detke tkél. Ie'pa e' tséat ie' ska' dō katuirketke ekkē.

⁴⁰ Ittōkatapa böl tō Juan ttō ttsé' tā imineyal Jesús itōkī, e' eköl kiè Andrés, e' dör Simón Pedro él. ⁴¹ E' ukuōkī bet tā Andrés tō ièl Simón e' kué tā ichéitō iā:

—Wé pairine'bitü idi' wa s'blúie, e' kué sa' tō. ("Wé pairine'bitü idi' wa s'blúie" e' kiè judioie "Mesías" ena griegoie ikiè "Cristo".)

⁴² E' ukuōkī tā Andrés wā Simón mītser wé Jesús tso' eē. Mik Jesús tō Simón sué, etā ie' tō iché iā:

—Be' dör Simón, Juan alà, erè be' kirdaè Cefas (griegoie s'kiè Pedro, e' wā kiane chē ák.)

* 1:23 Isaías 40.3

Felipe ena Natanael e'pa kié Jesús tò ittökatapaie

⁴³ Bule es ta Jesús tò ibikeitsé tò “ye' mi'keá Galilea.” Kam ie' mi' e' yökí ta ie' tò Felipe kué ta ichéitö ia:

—Be' shkó ye' ta ye' ttökataie.

⁴⁴ Felipe dör ká kiè Betsaida e' wak. Andrés ena Pedro e'pa serke ñies Betsaida. ⁴⁵ Felipe tò Natanael kué ta ichéitö ia:

—Wé pairiné'bitü idi' wa s'blúie kit Moisés ena Skéköl ttekölpa tò yékküö kî, e' wák kué sa' tò. Ie' dör Jesús, José serke Nazaret, e' alà.

⁴⁶ Natanael tò iché:

—¿Ì buaé döttsami Nazaret?

Felipe tò iché ia:

—Be' shkó sa' ta, ta iwà saú.

⁴⁷ Mik Jesús tò isué tò Natanael datse ta ichéitö:

—Wém wí e' je' dör Israel aleri bua'ie. Ie' ké kachötá'.

⁴⁸ Natanael tò ie' a ichaké:

—¿Ì be' a ichök tò ye' dör es?

Ie' tò iüté:

—Ye' ké ku' dur ee, eré kam Felipe tò be' kiö, e' yökí ye' tò be' su' higuera klö dikia.

⁴⁹ Natanael tò iché ie' a:

—A S'wöbla'ukwak, ¡Be' dör Skéköl Alà ichök! ¡Be' dör Israel aleripa blú ichök!

⁵⁰ Jesús tò ie' iüté:

—Ye' be' a iché tò “ye' be' su' higuera klö dikia,” ¿e' é kuéki be' erblé ye' mik? Eré e' tsatá be' tò ikí sueraia.

⁵¹ Ñies ie' tò iché:

—Mokí ye' tò a' a iché tò ká jai sueraé a' tò áie ta a' isueraé tò ye' dör S'ditsö Alà e' dör wes klökata† es shkokaie ká jai a, e' kî Skéköl biyöchökwakpa shköke wõ'k wa'k.

2

Ulabatsè kéwö tkö'weke Caná

¹ Böiki es ta ulabatsé Caná ate Galilea ee, ee Jesús mi tso'. ² Ñies Jesús ena ittökatapa kiule, e'pa de ulabatsé e' kéwö tkö'uk. ³ Mik ie'pa

vino enewa, etá Jesús mi tò iché ie' a:

—Vino enewa.

⁴ Jesús tò ie' a iché:

—¿Iök be' tò e' ché ye' a? Kam ye' kéwö dö iwà kkachöie tò yi dör ye'.

⁵ Etá imì tò iché iyi watiökwakpa a:

—Ì kos chekeitö a' a, e' ú a' tò es.

⁶ Eé skaü tso' teröl (6) judiowak e' batse'ukerak Skéköl a, e' dí dapa'woie. Skaü ek é a dí' choka galon döka dabom böyök (20) ö dabom mañayök (30) ekké. ⁷ Jesús tò iché watiökwakpa a:

—Skaü ikképa wà iöka chié di' wa.

Ta watiökwakpa tò iwà iékarak es.

⁸ Etá Jesús tò iché iarak:

—I' ta itsá yöttsa elkela ta itsúmi ikéwö tkö'uk wökir a pattsé.

Es ie'pa tò iwé. ⁹ Etá iwökir tò di' yöne vinoie e' pattsé. Ie' ké wa ijcher tò wé vino e' datse (eré watiökwakpa tò di' yéttsa, e'pa é wa ijcher tò wé idatse.) E' kuéki ie' tò wém ulabatske, e' kié ¹⁰ ta ichéitö ia:

—Sulitane wöblane vino bua'iewa, ese watiök kéwe. Mik s'kiulepa tò iyé tajé, etá vino ése watieke. Eré be' tò vino bua'ie blé, ikké erpa be' tò iwatieke.

¹¹ I' wé Jesús tò Caná ate Galilea ee, e' dör ì ké or yi a ese tsá o' ie' tò. E' wa ie' tò ilo tajé, e' kkaché ie'pa a, ta ittökatapa erblé ie' mik.

¹² E' ukuöki ta ie' mía imì ta, ielpa ta, ñies ittökatapa ta, ká kiè Cafarnaúm ee. Eé ie'pa e' tséat ká böt ká mañat ekké alé.

Jesús tò Skéköl wé batse'wé

(Mateo 21.12-13; Marcos 11.15-18; Lucas 19.45-46)

¹³ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wé dökewatke tsinet, e' kuéki Jesús mía Jerusalén kawö e' tkö'uk. ¹⁴ Mik ie' de Skéköl wé pamik, etá ie' tò obeja ena bakala pupula ena nuböl ese wataukwakpa kué. Ñies inuköl

† 1:51 Génesis 28.11 saú.

mane'ukwakpa* kuéitō turlurda*k* imesa o'mik. ¹⁵ Ta ie' tō ttsa' tréwa, e' wa ie' tō íyi wataukwakpa kos tré'wéyal iobeja ibakala tso' kos e' ta. Nies inuköl mane'ukwakpa inuköl tuléttasaitō ta imesa trélurka. ¹⁶ Ie' tō iché nuböl wataukwakpa a:

—Íyí i' yólur s*er*aa! ík*e* ye' Y*e* u klö'warwa a' íyi watuoi*e*!

¹⁷ E' ukuóki ta ittókatapa éna íanewá tō Skéköl yékkuó tō iché: “Be' u dalér taj*e* ye' éna, e' tsatker*e* ye' tō d*o* ye' duówa ekk*e*.”

¹⁸ Judiowak wókirpa tō ichaké Jesús a:

—Í k*e* or yi a *¿*e' w*e*se w*e*mi be' t*o* sa' a iwá k*k*achoi*e* t*o* be' w*a* k*w*ó ta' íyi ik*k*e woi*e*?

¹⁹ Ie' tō i*i*ut*e*:

—U i' tkétt*s*a a' t*o*, e' ta bóiki es ta ye' t*o* iyuékane.

²⁰ Ie'pa tō iché i*a*:

—U i' kané d*o*r duas dabom tkéyók kí teröl (46), et*a* *¿*w*e*s iyuékami be' t*o* k*a* mañatk é?

²¹ Eré u cheke ie' t*o*, e' d*o*r iwák e' ch*o*ke. ²² E' kuéki mik ie' shk*e*nekane, et*a* ittókatapa éna íanewá t*o* ie' t*o* iyé' es. E' kuéki ie'pa t*o* Skéköl yékkuó ena i yé' Jesús t*o* e' klö'wé.

Jesús wa sulitane er suule buaé

²³ Mik Jesús tso' Jerusalén Judiowak Yépa Yérolune Egipto e' k*e*wó tkó'uk, et*a* i k*e* or yi a ese w*e*ke ie' t*o* taj*e*. E' kuéki taj*e* p*e*' erblé ie' mik. ²⁴ Eré ie' w*a* ie'pa er suule buaé, e' kuéki k*e* ie' erbléne ie'pa mik. ²⁵ Ie' wák wa ijcher buaé w*e*s sulitane er d*o*r. E' kuéki k*e* yi a i yénuk ie' a t*o* w*e*s se' er d*o*r.

3

Jesús ena Nicodemo tté ñita

¹ Wém tso' eköl kié Nicodemo, e' d*o*r judiowak wókirpa eköl. Ie' d*o*r

fariseowak. ² K*a* et nañewe ie' de Jesús ska' ta ichéit*o* i*a*:

—A S'wöbla'ukwak, i k*e* or yi a ese w*e*ke be' t*o*. Skéköl k*e* kúpa be' ta, e'ma k*e* be' a i onuk. E' kuéki sa' w*a* ijcher t*o* ie' t*o* be' patk*e*' sa' wöbla'uk.

³ Jesús t*o* iché i*a*:

—Mok*i* ye' be' a iché t*o* yi k*e* sk*a* k*u*nene etókichane, ese k*e* d*o*pawá i blúie Skéköl tso' e' a.

⁴ Nicodemo t*o* ie' a ichaké:

—Mik s'd*e* k*e*chke, et*a* *¿*w*e*s s'kurmine etókichane? *¿*W*e*s s'mi'miwane s'mi shuá, e' kurmi etókichane?

⁵ Jesús t*o* i*i*ut*e*:

—Mok*i* ye' be' a iché t*o* yi k*e* k*u*ne di' wa ena Skéköl Wiköl wa, ese k*e* d*o*pawá i blúie Skéköl tso' e' a. ⁶ S'k*u*ne s'mi wa s'yé wa ese ser w*e*s s'ditsó ser es, eré yi k*u*ne Skéköl Wiköl wa, ese ser w*e*s Skéköl ser es. ⁷ Ye' t*o* be' a iché t*o* be' k*w*óta k*u*nukne etókichane. *¿*W*e*s e' t*o* be' t*k*wemi? ⁸ Í wakanew*e*ke Skéköl Wiköl t*o* se' a, e' d*o*r w*e*s siwá' bitsirke k*a* wa ñ*e* es. E' blar t*s*ésó, eré wé idatse ena wé imiró e' k*e* jcher s'wa. Es itkóke sulitane k*u*ne Skéköl Wiköl wa e'pa ta. Se' w*a* ijcher t*o* ie'pa k*u*nene Skéköl Wiköl wa, eré k*e* se' w*a* ijcher w*e*s iwá tkóke.

⁹ Nicodemo t*o* iskà chaké:

—*¿*E' ma ima iwá d*o*r?

¹⁰ Et*a* Jesús t*o* i*i*ut*e*:

Be' d*o*r s'wöbla'ukwak dalóiert*a*' taj*e* Israel aleripa shuá ese, eré *¿*w*e*s be' k*e* w*a* íyi ik*k*e jcher?

¹¹ Mok*i* ye' t*o* be' a iché t*o* i jcher sa' wa, e' cheke sa' t*o* a' a, ñies i sué sa' t*o*, e' pakeke sa' t*o*, eré a' k*e* éna sa' ttó klö'wak yés. ¹² Íy*i* tso' k*a* i' k*i*, ese wa ye' t*o* ikleeki a' a, eré e' k*e* klö'wé a' t*o*. Ye' mú t*o* ipaké íy*i* tso' k*a* ja*i* a ese wa k*e* kleaule, e'ma *¿*w*e*s e' klö'wém*i* a' t*o*?

* **2:14** inuköl mane'ukwakpa: Inuköl tso' Skéköl wé a, e' d*o*r ku*a*'k*i*, k*e* d*o*r inuköl tso' judiowak w*a* íy*i* tuoi*e* b*a*net ese. E' kuéki yi t*o* íy*i* tuéke e*e*, ese k*w*óta'ie'pa inuköl mane'uk inuköl ñ*e*'se wa.

13 “Kě yi mine'ká ká jai a ese dene ká i' a. Erë ye' dör S'ditsö Alà, e' datse ká jai a, e' kueki iyi tso' ee' e' jcher seraa ye' wa buaë. 14 Mik Israel aleripa bak ká wé kě yi serku', ese ké a, eta' Moisés tò tabechka yué tkabë diökölíe,* e' batséwaitö kalka mik ta itkéka. Es ñies, ye' dör S'ditsö Alà, e' kawöta tkéka kal mik 15 as wépa erblé ye' mik, esepa ulà dö sene michoë e' ska'.” Es Jesús tò iché Nicodemo a.

Skököl éna sulitane dalër

16 Skököl éna ká ulitane wakpa dalër taië. E' kueki ie' alà eköl ë, e' me'ttsaitö ttëwa se' skéie, as yi erblé imik esepa kë duöwa aishkuö ta, e' skéie sene michoë dö iulà a. 17 Skököl kë wa ilà patkéne ká i' a se' kichatöksa. E' skéie ipatké'itö se' tsatkök.

18 “Yi erblé Skököl Alà mik, ese kë kichatëne. Erë yi kë erblëne imik, ese kë erblëne Skököl Alà eköl ë e' mik, e' kueki ikichatënettsatke. 19 Skököl Alà dë'bitü ká i' a, e' dör wes bö'wö es se' er ñi'woie. Erë s'tso' i sulu wamblök, esepa dör wes s'tso' stui a es, e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie. Ie'pa kë kï ie' kiane. E' kueki wépa kë erblëne ie' mik, esepa kichatënetke. 20 Wépa tò i sulu wambleke, esepa éna suluë Skököl Alà ar. Ie'pa kë kï Skököl Alà ttë kiane ttsè as i sulu wamblekerakitö, ese wà kë kkayërwa. E' dör wes s'tso' stui a kë shkakwa bö'wö olo ska' es. 21 Erë wépa serke wes Skököl ttë mokï tò ichë es, esepa kï Skököl Alà kiar buaë. Ie'pa dewa buaë Skököl Alà dör wes bö'wö es e' ska' iwà kkachoie tò i wëke ie'pa tò, e' wëkerakitö Skököl batamik.”

Juan S'wöskuökwak tò iché tò Jesús dör ie' tsata

22 E' ukuöki ta Jesús mía Judea ittökatapa ta. Eë ie' e' tséat ká taië

ie'pa ta s'wöskuök. 23 Ñies Juan tso' s'wöskuök ká kië Enón ee, ee' d' tso' taië e' kueki. Ká e' ate tsinet Salim. Pë' dökë ie' ska' ta ie' tò ie'pa wöskueke. 24 (Íyi ikké kaneone kam ie' wötërwa s'wöto wé a, e' yöki.)

25 Erë ie' ttökatapa wëlepa ñi iütëmi judiowak eköl ta, ie'pa e' batse'uke di' wa, e' tté kï. 26 E' kueki ie'pa miyal Juan ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, wëm dë' be' ska' Jordán di' wishet yë' be' tò, e' wák tso' s'wöskuök ta sulitane mi'ke ie' ta. ¿E' kë tò be' tsiriwë?

27 Juan tò iütë:

—Au, e' kë tò ye' tsiriwë. Skököl kë wa se' a ikéwö mène, e' ta kë se' a i onuk yës. 28 Ye' tò iyë' tò 'ye' kë dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e', erë ye' patkéne'bitü ie' yöki keweie,' e' ttsé' a' wákpa tò buaë. 29 Mik ulabatske, eta' alaköl dör iwëm icha. Eta' iwëm sini' tso' ee, ese tò wëm ttö ttsé, eta' e' tò ie' ttsé'wé buaë. Ye' dör wes wëm sini' es. E' kueki ye' ttsé'ne buaë i'ñe tò sulitane mi'ke Jesús ta. 30 Ie' kawöta kikéka taië ye' tsata, e' skéie ye' ké e' wöökwa diöshët.

Jesús datse ká jai a

31 Yi datse ká jai a, e' dör sulitane tsata. Wépa tso' ká i' kï, esepa dör ká i' wakpa, i tso' ká i' kï, ese ë cheke ie'pa tò. Erë yi datse ká jai a e' dör sulitane tsata. 32 I' suule ie' wa ena i ttsëule ie' wa ká jai a ese pakekeitö, erë pë' kibiiepa kë wa ie' ttë klöone. 33-34 Yi patké'bitü Skököl tò e' a Skököl Wiköl mène taië shutë, e' kueki ie' tò Skököl ttö pakekene. E' kueki wépa tò ie' tté klö'wé, e' wa esepa tso' ichök tò Skököl ttë dör mokïë. 35 S'yë éna ilà dalër taië, e' kueki iyi ulitane méatitö iulà a. 36 Wé erblé Skököl Alà mik, ese ser michoë. Erë wé kë tò Skököl Alà ttö iütë, ese kë ulà döpa sene michoë ska'. E' skéie Skököl kësik me'rie iki.

* 3:14 Moisés tò tabechka yué tkabë diökölíe: Israel aleripa ukyëne Skököl kï ena Moisés kï. E' nuñie Skököl tò tkabë patké' ie'pa ttökulur. Erë Skököl tò iyë' Moisés a tò tabechka yúö tkabë diökölíe ta ibatsöwa kalka mik as wépa duökewatke esepa isaü ta ibuarne. Números 21.4-9 saü.

4

Jesús tté alaköl eköl ta Samaria

1-3 Fariseowakpa tō ittse tō Jesús klépa kī iërke ena s'wösurkerak tajë Juan tō s'wöskué e' tsatā. (Erë Jesús wák kē wā s'wösune, ittökatapa tō s'wöskué.) Mik ì cheke ie'pa tō e' ttse Jesús tō, etā ie' e' yéttsa Judea miáne Galilea.

4 Erë ie' ittse tō ie' kawōta shkōtkō Samaria. 5 Ie' ena ittökatapa de ká atē Samaria kiè Sicar eē. Eē tsinet ká me' Jacob tō ilà José a, e' atē. 6 Di' bi' Jacob tō ká iaiäe e' tso' eē. Eē Jesús demi ta ishtrinewā. Ie' e' tkésēr di' biule e' kkömik etā diwō dōketke bata a. 7-8 Jesús ttökatapa míyal Sicar chkwō taük ñè. E' dalewa alaköl eköl dör Samaria wak, e' debitu di' tsuk ta Jesús tō iché ia:

—A tayë, be' we'ikëyö, di' kaktú ña yè.

9 Ie' tkinewā ta iütéitō:

—Be' dör judiowak, ye' dör Samaria wak. ¿Wes be' tō ye' a di' kieke? (Judiowak ena Samaria wakpa kē wö dör ñi mik, kē dötā'wa ñi ska', e' kuëki alaköl tō iüté es.)

10 Jesús tō iüté:

—Ì meke Skëköl tō se' a ãme ena yi dör ye', e' jchenúpa be' wā, e' ma be' tō ye' a di' kieraë ta di' tō sene meke siä ese meraëyö be' a.

11 Alaköl e' tō Jesús a iché:

—A kékëpa, be' kē wā tka' ku' di' i' yottsā, ñies di' i' tso' iskië. ¿Wé be' tō di' e' kuëmi mè ye' a? 12 ¿Ima be' tō ibikeitsè? Se' yé bak dör Jacob, e' tō di' i' me'at sa' a. Di' i' ya' ie' wák tō ena ila'r tō ñies iiyiwak. ¿Be' tō ibikeitsè tō be' dör ie' tsatā?

13 Jesús tō ie' iüté:

—Wépa tō di' i' yé esepa er sir-dane. 14 Erë wépa tō di' meke ye' tō e' yé, esepa kē er sirpaiáne yës. Di' e' dör ie'pa er a wes di' tskirke wötuð tajë es, e' tō sene michoë meraë ie'pa a.

15 Etā alaköl tō iché ia:

—A kékëpa, di' e' mú ye' a as kē ye' er siria, ñies as kē ye' döia di' watsuk ié.

16 Jesús tō iché ia:

—Be' yú, be' wëm kiök ta be' kiéne.

17 Etā alaköl tō iüté:

—Ye' kē wëm ta'.

Jesús tō iché ia:

—Buaë be' iché tō kē be' wëm ta'.

18 Be' ulabatsule skëtökicha ta i' ñe ta be' wa itso', e' kē ta' be' ulabatsule. Ì ché be' tō, e' dör moki.

19 Etā alaköl tō iché ie' a:

—A kékëpa, ye' tō isuë tō wësua be' dör Skëköl tteköl. 20 Sa' dör Samaria wakpa, e' kékëpa bak ká iaiäe, e'pa tō Skëköl dalöie e' waka-neo' kabata i' kī. Erë a' judiowak tō icheke tō s'kawōta e' kanéuk Jerusalén è.

21 Etā Jesús tō iüté:

—A tayë, ye' ttö klö'ú. Kawö döraë ta Skëköl dalöie e' waka-neordaë ká wa'ñe, kē dör kabata i' è kī ö Jerusalén è a. 22 A' tō Skëköl dalöieke, erë e' kē jcher a' wā buaë. Erë s'tsatkër tté e' datse sa' dör judiowak ditséwō wa, e' kuëki sa' wā ie' jcher buaë. 23 S'yé dalöiökwakpa chökle, esepa tō ie' dalöieraë mokië iWiköl wa. E' kékéw dōketke, moki idetke i' ta. 24 Skëköl dör wiköl, kē wërta'wā, e' kuëki wépa tō ie' dalöieke esepa kē idalöiök mokië wes ie' kī kiane es iWiköl wa.

25 Etā alaköl tō iché:

—Ye' wā ijcher tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datse (e' kiè “Cristo” griegoie ena “Mesías” hebreoie). Mik ie' de etā ie' tō iyi ulitane wā pakeraë se' a.

26 Jesús tō ie' a iché:

—E' ma e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

27 E' wöshā ta ittökatapa debitune. E'pa tō Jesús sué kapakök alaköl ta, e' tō ie'pa tkiwéwa tajë. Erë kē yi kësik dë'ka ichakök ie' a tō “¿i kiane be' kī?” ö “¿iök be' tso' kapakök alaköl se ta?” 28 Etā alaköl tō iskau méat tkër eē ta imiane wé iu tso' rak ee, ta ichéitö e' wakpa a:

29 —Mishka wëm dur eköl e' sauk. Ì sulu kos wamblë'yö, e' chéitö ye' a seraä. ¿Ie' alè dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?

30 Etä ká e' wakpa biteyal Jesús weblök. 31 E' dalewa Jesús ttökatapa tō iché ia:

—A S'wöbla'ukwak, be' chkö.

32 Erë Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' wä chkè tso', e' kè suule a' wa.

33 Ie'pa ñi chakérak:

—¿Yile wä chkè debitü ie' a ñè?

34 Erë Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' chkè dör, yi tō ye' patkè', e' ttö iütök ena kanè me'itö ye' a, e' eukwa seraä. 35 A' wä ttè tso' e' tō ichè: 'Kawö kianeia' si' tkël etä iyiwö tso'tke shtë'; erë ye' tō a' a ichè tō pé' datse tajë e'pa weblö. Ie'pa dör wes iyiwö alinetke tso'tke wë'iäë ténuk es. Ie'pa tso'tke erblök ye' mik. 36 Wépa tō ie'pa kimeke erblök ye' mik, esepa dör wes iyiwö shtëkwakpa es, e' ské döraë ie'pa ulä a. Nies wépa shteke ie'pa tō, esepa ulä a sene michoë döraë. Es wépa dör wes iyi kuatkökwakpa es ena wépa dör wes iyiwö shtëkwakpa es, esepa ttsë'rdaë buaë ñita. 37 Pè' tō icheke: 'wele tō ikuatkeke, skà tō iwöshteke.' Ttè e' dör mokj. 38 Ye' tō a' patkè'mi iyiwö shtëk wé a' kè wä ikuatkëule ee. Ee o'ka kanëblé', erë iwà de buaë a' ulä a.

39 Alaköl e' tō ipaké Samaria wakpa a: "Ì sulu kos wamblë'yö, e' chéitö ye' a seraä." E' kueki Samaria wakpa tajë serke ká e' a, e'pa erblé Jesús mik. 40 Etä mik Samaria wakpa de Jesús ska', etä ie'pa kköché ie' a tã ichérakitö ia:

—Be' e' tsúat sa' tã.

Ie' e' tséat ie'pa tã ká böt. 41 Ie' kapaköke ie'pa tã, e' kueki ie'pa kí dapane tajë erblök ie' mik. 42 Etä ichérakitö alaköl a:

—Sa' erblé ie' mik e' kè dör be' tō sa' a iché, e' è kueki. Ìñe tã sa' wákpa tō ittö ttsé, e' kueki sa'

tō iklö'wé tō mokj ie' dör sulitane tsatkökwak.

Jesús tō blu' kanè kueblu eköl e' alà bua'wéne

(Mateo 8.5-13; Lucas 7.1-10)

43 Böiki es tã Jesús e' yéttsa Samaria e' michone Galilea. 44 Ie' tō iyè': Skököl tteköl kè dalöiërta' iwák ká kji. 45 Mik ie' demi Galilea etä ká e' wakpa tō ikiéwä er bua' wa. Mik ie'pa dè'rö Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'uk, etä ì kos buaë o' Jesús tō, e' su' ie'pa tō. E' kueki ie'pa tō ikiéwä er bua' wa.

46 Jesús dene Caná atë Galilea wé ie' tō di' yö' vinoie ee. Ká e' blú kanè kueblu eköl tso' Cafarnaúm, e' alà kirinewä tajë. 47 Mik ie' wä ijchenewä tō Jesús tso' Judea, e' dene Galilea, etä ie' miä Jesús ska' tã ikköché ia:

—Mishka Cafarnaúm ye' alà duökewatke e' bua'ukne.

48 Ie' tō iiuté:

—Wësua ì kè or yi a ese kè one ye' wa a' a iwà kkachöie tō yi dör ye', e' tã kè a' erblöpa ye' mik.

49 Erë blu' kanè kueblu tō iché ia:

—A kékëpa, mishka bet kam ye' alà duöwä e' dalewa.

50 Jesús tō iché ia:

—Be' yúne be' u a. Be' alà serdaia.

Ie' tō Jesús ttö klö'wé mokj tã ie' miáne iu a. 51 Kam idömine u a, etä ikanè mésopa tō ikué ñalä kji tã ie'pa tō ie' a iché:

—Be' alà buanene.

52 Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Diwö wekké ye' alà buanémine? Ie'pa tō iüté:

—Chki diwö bata rrate ekké.

53 Iyé éna iane tō diwö ekké Jesús tō iyè' ie' a tō be' alà serdaia. E' kueki ie' ena iyamipa kos e'pa erblé imik.

54 Jesús tso' Galilea, i' tã, ì kè or yi a ese wéitö bötökicha ee.

5

Jesús tō wëm kraulewä bua'wéne

1 E' ukuökì tã judiowak tso' kawò tkò'uk Jerusalén, eë Jesús mía. 2 Jerusalén di'dape kuoie me'r ukkò kiè Obeja Ukkò e' o'mik tsinet. Di'dape e' kiè hebreoie Betsata, e' kkömik úla tso' skel. 3-4 Úla ekkè a tajè s'kirirke esepa tso'. E'pa welepa kè wöbla wawër, welepa kè shko, welepa kraulewã. Ie'pa tso' ipanuk tó as di' wötir.* 5 Ie'pa shuã wëm tär eköl kraulewã. Ie' kirinemi e' kì duas de dabom mañayök kì pàköl (38). 6 Jesús tó isué tär eë. Ie' wã ijchenewã tó kã iaiãë ikirinemi. Etã ie' tó wëm kraulewã e' a ichaké:

—¿Be' kì ikiane tó be' buarne?

7 Etã ikirirke tó ie' iuté:

—A kékëpa, kè yi kù' ye' kìmuk e' iowã di' a mik iwötirke etã. Bitökicha ye' e' iakwã, etã yile e' iéwãtke ye' yökì kewe.

8 Jesús tó ie' a iché:

—Be' e' kókã, be' kã'la kókã tã be' shkómi.

9 E' bet tã wëm buanene ika'la kékãitò tã ishkémi ekkã. Erè e' diwö dör judiowak eno diwö. 10 E' kuekì judiowak wökirpa tó iché wëm buanene e' a:

—I'ñe dör eno diwö, e' kuekì be' kè a kawò tã' kã' sè tsukmi i'ñe.

11 Ie' tó ie'pa iuté:

—Yi tó ye' bua'wéne, e' tó ye' a iché: 'Be' kã' shtókã tã be' shkómi.'

12 Etã ie'pa tó ie' a ichaké:

—¿Yi tó be' a iché tó 'be' kã' shtókã tã be' shkómi'?

13 Jesús mía pë' tso' tajè e' shuã, kè wëneia, e' kuekì wëm buanene e' kè wã ijcher yi tó ie' bua'wéne. 14 E' ukuökì tã Jesús tó ie' kué Skéköl wé a tã ichéitò iã:

—Ye' ttö ttsö. Be' buanene, e' kuekì i sulu kè wamblariã dö' i sulu kì döbitüne be' kì.

15 Etã wëm e' mía judiowak wökirpa ska' tã ichéitò, 'Jesús tó ye'

bua'wéne.' 16 Jesús tó i' kè or yi a ese wé eno diwö a, e' kuekì judiowak wökirpa tó ie' suémitke suluë. 17 Erè ie' tó iché ie'pa a:

—Ye' yé kanëblöke kekraë, es ñies ye' kanëblöke.

18 Ttè e' tó judiowak wökirpa kì uluwéka, éna ie' ttakwã ëme. Ie'pa kè ulune ie' kì, ie' tó eno diwö dalösewéwã, e' ë kuekì. Erè ie' icheke tó Skéköl dör ie' yé, es ie' e' chö tó ñies ie' dör Skéköl, e' tó ie'pa kì uluwé tajè ie' kì.

Skéköl tó ilã a diché tajè mé

19 Jesús tó iché ie'pa a: "Mokì ye' tó a' a iché tó ye' dör Skéköl Alã, e' kè a i onuk ye' wák er wa. I' kos weke ye' Yé tó, e' sué ye' tó, e' ë weke ye' tó. I' weke ye' Yé tó, e' kos weke ye' tó. 20 S'yé éna ye' dör ie' Alã e' dalér tajè, e' kuekì i' kos wekeitö, e' kkachekeitö ye' a. Ñies ilè kì kkacheaitö tajè ye' a, e' tó a' tkiwerawã tajè. 21 S'yé tó s'duulewã e' shkewetã'kane tã sene mekeneitö ie'pa a. E' sué ye' dör ie' Alã, e' tó sene meke wépa a ye' kì ikiane mè esepa a. 22 Ñies S'yé kè tó yi shuletã' ichoie tó yi kichatërdaë ö yi ser michoë, e' kèwö méitö ye' a as ye' tó s'shulö. 23 Ie' tó iwé es as sulitane tó ye' dalöiö wës ie'pa tó ie' dalöieke es. Wépa kè wã ye' dalöiëne, ñies esepa kè wã S'yé tó ye' patkë'bitü e' dalöiëne.

24 "Mokì ye' tó a' a iché tó wépa tó ye' ttè iuteke ana ierblökerak yi tó ye' patkë'bitü, e' mik, esepa ulã a sene michoë detke. Ie'pa kè kichatërpattsa. Ie'pa kè ku'ia wës s'duulewã es, ie'pa ulã detke sene chökle ska'. 25-26 Ye' Yé dör sene mukwak ñies ye' dör sene mukwak, e' kèwö me' ie' tó ye' a e' kuekì. Wépa kè wã sene michoë ku', esepa dör wës s'duulewã es Skéköl a. Kawò döraë tã ie'pa tó ye' dör

* 5:3-4 Ttè i' kè ku' Juan yékkuö këchke kibipa e' kì. E' tó iché i' es: Mikle tã mikle tã Skéköl biyöchökwak eköl e' ökewa di' wötüik. Di' wötürke etã yi míwã di' a kewe, e' buanene. Kè itkine tó dué wése tó ie' tteke. E' kuekì s'kirirke tso' ipanuk tó as di' wötür.

Skëköl Alà e' ttö ttersaë. Wépa tö ye' ttö ttsé ta iklö'wéitö mokî, esepa ser michoë. Mokî ye' tö a' a ichè tö e' kèwö datse, ñies e' de i' ta. 27 Ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' kuekî ie' tö kawö mé ye' a sulitane shuloie. 28-29 Kawö datse aishkuö ta, ta s'duulewa kos tö ye' ttö ttersaë ta ie' yörattsarak pö a. Wépa tö ì buaë o', esepa shkerdakane sene michoë a. Erè wépa tö ì sulu wamblè', esepa shkerdakane kichatënoie. Ttè e' kè tö a' tkiukwa.

Wes se' wa ijcher tö Jesús tté dör mokîë

30 “Kè ye' a ì onuk ye' wák er wa. Ye' kè kî ì kiane wè ye' wák er wa. E' skéie ì kiane wè Skëköl tö ye' patkè'bitu, e' kî, ese wekeyö. E' kuekî ye' tö s'shuleke wes ye' Yé tö ye' a icheke es. E' kuekî ye' tö s'shuleke yësyesë. 31 Ye' wák e' chöpa tö ye' ttö dör mokî, e'ma e' kè wà ta'. 32 Erè itso' eköl e' tö ye' tté cheke, e' dör Skëköl. Ye' wa ijcher tö ima ie' tö ye' tté cheke, e' wà ta'. 33 A' tö ye' chakök patkè' Juan a ta ie' tö ye' tté ye', e' dör mokîë ñies. 34 Erè s'ditsö tö ye' tté cheke, e' kè ska' ye' tkine. Erè ì yè' Juan tö, e' chéyö a' a as a' tsatkër e' è kuekî. 35 A' a Juan dör wes bö'wö wöñarke olo burke es. Kuaë a' tö ie' ttè klö'wé buaë ttsé'ne bua' wa, erè ekuölö è. 36 Erè ì skà tso', e' tö ye' tté cheke buaë, ì yè' Juan tö, e' tsata. E' dör, ì kè or yi a ese wekeyö tajë wes ye' Yé tö ye' patkè' iuk es. E' tö sulitane a ikkacheke tö mokî ye' Yé tö ye' patkè'bitu. 37 Ñies ye' Yé tö ye' patkè'bitu, e' tö ye' tté cheke, erè a' kè wa ie' ttö ttséule, ñies a' kè wa ie' suule. 38 Ie' tö ye' patkè'bitu, erè a' kè erblène ye' mik. E' kuekî a' kè tö ye' ttè klö'weta' mokî a' er a. 39 A' tö ibikeitseke tö Skëköl yëkkuö tö ichèmi tö wes sene michoë dömi a' ulà a, e' kuekî a' tö isuekewa bua'iewa. Erè yëkkuö e' tö ye' tté

cheke. 40 Erè a' kè erblak ye' mik as sene michoë dö a' ulà a.

41 “S'ditsö tö ye' kikëka, e' kè ska' ye' tkine. 42 Erè ye' wa a' suule buaë tö wes a' dör. Ye' wa ijcher tö kè a' éna Skëköl dalër. 43 Ye' dè'bitu ye' Yé ttö wa, erè kè a' wa ye' kinewa. Erè o'ka bitupa iwák ttö wa, e'ma e' kiéwa a' tö buaë. 44 A' wakpa ñi kikökeka, e' wa a' wöbatsö bua'ie. Erè a' kè kî ikiane tö Skëköl eköl è, e' tö a' kiköka, e' ta çwes a' erblömi ye' mik? 45-46 Moisés tö ye' tté kitat yëkkuö kî, e' kuekî mokî a' tö ie' ttè klö'wé, e'ma ñies a' tö ye' ttè klö'wëmi. E' kuekî kè a' ibikeitsök tö ye' tö a' kkatèmi ye' Yé a. Ì kit Moisés tö ká iaiaë e' mik a' erblöke, e' je' tö a' kkateraë. 47 Erè ì kitbak ie' tö, e' kè klöne a' wa, e'ma çwes ì cheke ye' tö, e' klö'wëmi a' tö?”

6

Pè' döka mil skeyök e'pa tié Jesús tö

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17)

1 E' ukuökî ta Jesús mía batsöri kiè Galilea e' wışhet. Batsöri e' kiè ñies Tiberias. 2 Ì kè or yi a ese weke ie' tö tajë. Ie' tö s'kirirke esepa bua'wëne, e' sué pè' tö, e' kuekî tajë pè' mir ie' itöki. 3 Ie' mía ittökatapa ta kabata a ta ee ie' e' tkéser ie'pa ta. 4 Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö dökewatke tsinet tkö'wé. 5 Mik ie' tö isuë tö pè' de tajë ie' itöki, eta ichéitö Felipe a:

—çwé se' mi'mi iyi taük pè' kos ikképa a në?

6 E' chéitö Felipe a isuöie tö ima Felipe tö ie' iütèmi. Erè ie' wák wa ijcher buaë tö ì wëmi ie' tö.

7 Felipe tö iüté:

—S'kanèblömi dö ká cien böyök, erè e' ské kè dör wè' iyi tuöie më ie'pa a elke elke.

8 Ittökata eköl kiè Andrés dör Simón Pedro èl, e' tö iché ia:

9 —İe duladula tso' eköl, e' wa pan yöule cebada wa tso' skël ena

nima bötö; erë e' kë döpakä s'tso' tajië e' kî.

¹⁰ Jesús tö iüté:

—Ichö ie'pa ulitane a tö a' e' tulúser iski.

(Ká e' a tajië ta'tsi tso'.) Etä pë' ulitane e' tuléser. Eë wëpa ë döka mil skeyök (5.000). ¹¹ Jesús tö pan klö'wé ta wëstela chéitö Skëköl a. E' ukuökî ta iblatéitö méitö ittökatapa a as iwatiörakitö. Nïes iwéitö nima ta es. Etä ie'pa tö iné kos ie'pa kî ikiane ekkë. ¹² Mik ie'pa chké de wë' etä Jesús tö iché ittökatapa a:

—Ibata atë e' shtö as kë iweirwa.

¹³ Etä ittökatapa tö pan yöle cebada wa döka skel, e' bata ate, e' shté iëne döka kköla dabom eyök kî bök (12). ¹⁴ Mik pë' isuë tö, ì kë or yi a ese wé Jesús tö, etä ie'pa iché:

—Mokî wëm wî dör Skëköl tteköl cheke ká iaiäë tö idatse e'.

¹⁵ Erë Jesús wa ijchenewä tö ie'pa wa ie' mi'ketser diché wa tkëka blu'ie, e' kuekî ie' miane kabata a e' tsukat ekörla.

Jesús shkë di' kî

(Mateo 14.22-27; Marcos 6.45-52)

¹⁶ Mik ká tuirketke, etä Jesús ttökatapa biteyalne dö batsöri a.

¹⁷ Jesús ichétke ie'pa a tö kë ye' panar. Ká ttsenewatke etä Jesús kam döne, e' kuekî ie'pa e' iékarak kanò a ta imichorak batsöri wışhet dö Cafarnaúm. ¹⁸ E' wöshä ta siwa' bitsineka tajië, e' tö di' uyeke tajië. ¹⁹ Mik ishkérak dö kilómetro skel ö teröl e' ulatök, etä ie'pa isuë tö Jesús shkóratse ie'pa kker di' kî. E' tö ie'pa suawé. ²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—jKë a suanuk! Ye' idir.

²¹ Ie'pa ttsë'ne buaë ie' ikiökwa kanò a, e' wöshä ta idemirak wé imi'kerak ee.

Pë' tö Jesús yuleke

²² Bule es ta, pë' atë batsöri wışhet, e'pa wa ijchenewä tö Jesús ttökatapa mineyal kanò ar ee etö ë, e' kî, erë Jesús kë mineä ittökatapa

ta. ²³ Etä kanò skà datse tseë Tiberias, e' irine tsinetkla wé ie'pa pan ña' mik Jesús wëstela yë' Skëköl a pan kî etä ee. ²⁴ Mik pë' isuë tö ie' ena ittökatapa kë ku'ia, etä ie'pa e' iéka kanò demi tajië ese kî ta imíyal Cafarnaúm iyulök.

Jesús dör chké tö sene michoë meke e'

²⁵ Mik pë' demi batsöri wışhet, etä ie'pa tö Jesús kué ta ie' a ichakérakitö:

—A S'wöbla'ukwak, ¿mik be' dë'bitu ié?

²⁶ Ie' iüté:

—Mokî ye' tö a' a iché tö a' kë ku' ye' yulök, ì kë or yi a ese wéyö, e' wä ane a' éna e' kuekî. A' tö chké ña' tajië, e' ë kuekî a' tso' ye' yulök. ²⁷ Kë a' kanëblök chké ertä'wa ese skéie. A' kanëblö chké kë ertä'wa tö sene michoë meke a' a, ese skéie. Chké e' meraë ye' dör S'ditsó Alá e' tö, ye' Yë dör Skëköl e' tö ikéwö me' ye' a' e' kueki.

²⁸ Ie'pa tö ie' a' ichaké:

—¿Ì wëmi sa' tö as ì kiane Skëköl kî ese ù sa' tö?

²⁹ Ie' tö iüté:

—Skëköl tö ye' patkë' e' kî ikiane tö a' erblö ye' mik. E' ë kiane ie' kî.

³⁰ Ie'pa tö iché ie' a' a:

—Ì kë or yi a' e' wése wëmi be' tö as sa' tö isaù ta sa' erblö be' mik? ¿Ì wëmi be' tö? ³¹ Se' yëpa bak ká iaiäë e'pa tö ì kië maná e' ña' ká sir poë wé kë yi serku' ee. E' tso' kitule Skëköl yëkuö kî wé iché: 'Moisés tö ie'pa dë' chké datse ká jai a' e' wa.'

³² Jesús tö ie'pa iüté:

—Mokî ye' tö a' a' iché tö Moisés kë wa chké datse ká jai a' e' mène a' yëpa bak e'pa a. Ye' yë tö chké e' me' ie'pa a. Erë chké chökle datse ká jai a' e' watkeke ie' tö a' a.

³³ Chké chökle meke Skëköl tö, e' dör yi datse eköl ká jai a' tö sene michoë mëmi sulitane a' e'.

³⁴ Ie'pa tö Jesús a' iché:

—A këkëpa, chké e' mú sa' a' këkraë.

35 Ie' tō ie'pa a iché:

—Ye' dör chké tō sene michoë meke e'. Yi bituke ye' ska' ena ierblöke ye' mik, ese kë tepaia bli tō, ñies ese kë ersirpaia. 36 Erë e' dör wes ye' tō a' a ichétke tō erë a' wā ye' sūule a' wöbla wa, erë a' kë erblökü' ye' mik. 37 Wépa me' ye' Yé tō ye' a, esepa kos bituraë ye' ska' ta wépa bituke ye' ska', esepa kë watepattsayö. 38 Ye' datse ká jai a, e' kë dë'bitü i kiane ye' wák ki e' uk. Ye' dë'bitü i kiane yi tō ye' patkë' e' ki e' uk. 39 Yi tō ye' patkë', e' ki ikiane tō wépa kos me'itō ye' a, esepa kë wéne we'iköyö. E' kueki ie'pa kë watepattsayö. E' skéie ie' ki ikiane tō ie'pa kos shké'wëkaneyö aishkuö ta mik ká i' enewa e' kéwö ska'. 40 Ye' Yé ki ikiane tō wépa tō ye' sué ena erblé ye' mik, esepa kos ser michoë kekraë. Ie'pa shké'wëraKANeyö aishkuö ta mik ká i' enewa e' kéwö ska'.

41 Jesús tō ichétke: “Ye' dör chké datse ká jai a e'.” E' kueki ie'pa ukyënemi ie' ki suluë. 42 Ie'pa tō iché:

—¿I' kë dör Jesús dör José alá e'? Iyé ena imi sūule se' wā buaë. ¿Wes ie' tō ichëmi tō ie' datse ká jai a'?

43 Ie' tō ie'pa iüté:

—Kë a' ukyënukia ye' ta. 44 Kë yi bitüpa ye' ska', ye' Yé tō ye' patkë', e' kë wā idë' e'ma. Wépa bitü ye' Yé wa, e'pa shké'wëraKANeyö mik ká i' erkewatke etā. 45 Skëköl yëkküö kitule ittekölpa wā e' tō iché: ‘Skëköl tō ie'pa kos wöbla'wëraë.’ Es wépa tō ye' Yé ttö tseta', ñies e' wöblautā' ie' wa, esepa kos bituraë ye' ska'.

46 “Kë yi wā Skëköl sūule. Erë ye' dë'bitü ie' ska', e' kueki ye' è wā ie' sūule. 47 Mokü ye' tō iché a' a tō wépa erblé ye' mik, esepa ser michoë kekraë. 48 Ye' dör chké tō sene michoë meke e'. 49 A' yépa bak ká iaiaë, e'pa tō chké kië maná e' ña' ká wé kë yi serku' ese ska', erë ie'pa durulune. 50 Erë chké datse ká jai

a, e' cheke ye' tō a' a. Wépa tō chké e' ñé, e'pa kë duöpa. 51 Erë chké tō sene michoë meke datse ká jai a, e' dör ye'. Wépa tō chké e' ñé, e'pa ser michoë. Chké meraëyö ie'pa a, e' dör ye' wák chká, e' merattsayö ttëwā as ká ulitane wakpa isiepa erblé ye' mik, esepa ser michoë.”

52 Etā ie'pa ñi iütémi:

—¿Wes ie' tō ichká mëmi se' a katé?

53 Ie' tō ie'pa iüté:

—Mokü ye' tō a' a iché tō a' kë tō ye' dör S'ditsö Alá, e' chká katé, e' pé yé, e' ta sene michoë kë döpa a' ulá a. 54-55 Ye' chká e' dör chké chökle, ye' pé, e' dör di'yé chökle. E' kueki wépa tō ye' chká katé, ye' pé yé, esepa ulá a sene michoë detke. Aishkuö ta mik ká i' erkewatke, etā ie'pa shké'wëraKANeyö. 56 Wépa tō ye' chká katé, ye' pé yé, esepa bätse buaë ye' mik. Ñies ye' bätse buaë ie'pa mik. 57 Ye' yé tō ye' patkë' e' serke iwák mik. Ie' mik ye' serke. Es ñies wépa tō ye' chká katé esepa serke ye' mik. 58 Chké dë'bitü ká jai a, e' chök ye' tso' a' a. Chké e' kë dör wes chké kië maná ña' a' yépa bak ká iaiaë e'pa tō e' es. Ie'pa tō ña' erë ie'pa durulune. Erë wépa tō chké cheke ye' tō a' a e' ñé, esepa ser michoë.

59 Ttë e' wa Jesús tō ie'pa wöbla'wé judiowak ñi dapa'wo wé tso' Cafarnaúm e' a.

Jesús ttë batamik se' ser michoë

60 Pë' shköke taië Jesús ta, e'pa tō ttë ñe' ttsé ta ichéraitö:

—Ttë e' dör darërë. ¿Yi tō iklö'wëmi?

61 Ima ie'pa tso' ichök e' suéwaitö. E' kueki ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ttë e' kueki a' éna ye' watak-tsa? 62 Ye' dör S'ditsö Alá, e' mikane ká jai a wé ye' datse ee, e' mú sué a' tō, e'ma e' je' ta ¿a' erblömi ye' mik? 63 Wiköl Batse'r tō sene michoë meke sia. I wëke s'ditsö tō, ese kë dör ië bua'. Ttë wa a' pattekeyö

e' wà datse Wiköl Batse'r wa. Ttè e' klò'wé a' tò, e' tã a' ser michoë.
 64 Erè a' welepa kè erblòku' ye' mik.

Wépa kè erblòku' ie' mik ena yi tò ie' mekettsa e' jchertke ie' wà kewe, e' kueki ie' tò ichè es. 65 Ie' tò ikí ché:

—E' kueki ye' tò a' a' ichè tò kè yi bitúpa ye' ska', ye' Yé kè wà imène e' ta.

66 E' ukuöki ta taië pè' shkòke Jesús ta, e' kibiiepa tò iméat, kè shkòia ie' ta. 67 Eta Jesús tò ittòkatapa dabom eyök kí bøl (12), e'pa a' ichaké:

—¿A' shkakmi ñies ye' yöki?

68 Eta Simón Pedro tò iüté:

—A Skékèpa, ¿yi tã sa' mi'mi? Be' ttè è wa sa' ser michoë. 69 Sa' erblétke be' mik. Sa' wà ijcher mokie tò be' dör yi dör batse'r patké'bitü Skéköl tò e'.

70 Jesús tò ie'pa iüté:

—A' dabom eyök kí bøl (12), e' shukit ye' tò, erè a' eköl dör bë icha.

71 Mik Jesús tò e' ché eta Judas chéitò. E' dör Simón Iscariote e' alà. Ie' dör Jesús ttòkatapa dabom eyök kí bøl (12) e' eköl erè ie' tò Jesús wòmekettsa.

7

Jesús èlpa kè erblène ie' mik

1 E' ukuöki tã Jesús shkòke Galilea. Judiowak wökirpa éna ie' ttakwã, e' kueki ie' kè shkak Judea.

2 Erè judiowak tò kawö tkò'weke kiekerakitö Úla Kéwö, e' kéwö tkò'wekerakitö Judea, e' dewatke tsinet. 3 E' kueki Jesús èlpa tò ie' a' iché:

—Kè be' e' tsukat íe. Be' yú Judea as ì kè or yi a' ese weke be' tò, e' wà saù be' ttòkatapa serke ee' e'pa tò. 4 Yi kí ikiane tò s'malepa tò ikikèka taië, ese tò íyi kos wé sulitane wörki. Mokí ì kè or yi a' ese ormi be' a, e' ta iú sulitane wörki.

5 Jesús èlpa kè erblène ie' mik, e' kueki ie'pa tò iwayué es. 6 Ie' tò iché ie'pa a:

—Kam ye' kéwö dòka, erè a' kawö kos ese dör buaë. 7 Wépa kè tò Skéköl dalóie esepa kè a' sunuk suluë. Erè ye' tso' ie'pa a' ichök tò ì wambleke ie'pa tò, ese dör suluë. E' kueki ie'pa éna ye' ar suluë. 8 A' yúshka Úla kéwö tkò'wekerakitö e' a. Ye' kéwö kam dòka, e' kueki kam ye' mi'.

9 E' chéitò tã ie' e' tséat Galilea.

Jesús mía Jerusalén Úla kéwö tkò'uk

10 Jesús èlpa míyal, e' ukuöki ta ñies ie' mía. Erè ie' mía bèrè, kè e' kkayëule. 11 Kéwö tkò'weke, e' shua judiowak wökirpa tso' ie' yulök. Ie'pa tò ichaké:

—¿Wé ie' tso'?

12 Pè' dapane taië ee, e'pa tò Jesús cheke ñi a' bèr ñi kukuö a. Wélepa tso' ichök: “Jesús dör buaë.” Erè welepa tso' ichök: “Ie' kè dör buaë. Ie' tò se' kiteke.”

13 Erè ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa kè ttökü' darèrè.

14 Mik ikéwö tkò'wekerakitö, e' dökette shaböts, eta Jesús dewa Skéköl wé a' tã ie' tò s'wöbla'wémi.

15 Eta judiowak wökirpa tkirulune iweblök ikittsök tã ichéraitö:

—Ie' kè yöule ¿wes e' wà ttè jcher taië?

16 Jesús tò iüté:

—Ttè wa a' wöbla'weke ye' tò, e' kè dör ye' wák ttè, e' dör Skéköl tò ye' patké' e' ttè. 17 Yi e' chétke ì kiane Skéköl kí e' wà uk, ese wa ijcherdaë tò ttè wa s'wöbla'wekeyö, e' dör Skéköl ttè. Ie' kè tò ibikeit-sepa tò e' dör ye' wák ttè è. 18 Yi ttòke iwák er wa, ese kí ikiane tò pè' tò ie' kikèka. Erè wé kí ikiane tò yi tò ipatké' e' kikarka, ese ttò mokí kè kachöta'.

19 “Sulitane wà ijcher tò Moisés tò Skéköl ttè dalóieno e' méat se' a. Erè a' ulitane kè tò iwà dalóie. ¿I kueki a' kí ye' kiane ttèwa?”

20 Eta pè' tso' taië ee, e'pa tò iüté:

—Be' a aknama tso'. ¿Yi éna be' ttakwa?

²¹ Ie' tò ie'pa a iché:

—Ì kě or yi a ese wé ye' tò etökicha eno diwö a, e' tò a' ulitane tkiwéwa.

²² Moisés tò ttè dalöiëno me'at a' a tò a' ala'r wëpa kos wakyuöo itöttola kkuölitla tée tsir e' wa ká de iki pàköl (8) etá. (Ñermata se' wa ijcher tò ttè e' kě mène Moisés wa, imène a' yëpa bak ká iaiäë Moisés yöki e'pa a.) Nies Skëköl yëkkuö tò ichè tò kě a' kawö ta' kaneblök eno diwö a. Erè mik ká de ala'rla ki pàköl, e' ane eno diwö a, etá a' tò a' ala'rla wakyueta' eno diwö a.

²³ A' a kawö ta' alala wakyuök eno diwö a Moisés ttè dalöioie, e' ta' ¿wes a' ulurmi ye' ki, ye' tò wëm eköl bua'wéne wa'ñe eno diwö a e' ki?

²⁴ Kě s'kkatar isiwër e' ë wa. E' skéie itö yulö yësyésé.

Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'

²⁵ Jerusalén wakpa welepa tò ichaké:

—¿Wëm wí kě yuleku' s'wökirpa tò ttéwa? ²⁶ Isaú, wí idur ttök sultane wörki etá ie'pa kě tò ì ché ie' a yës. ¿A' iché, s'wökirpa tò iklö'wé tò mokí ie' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'? ²⁷ Erè se' wa ijcher buaé tò wé ie' datse. E' skéie mik wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' datse, etá kě yi wa ijcherpa tò wé idatse.

²⁸ Jesús tso' s'wöbla'uk Skëköl wé a. Mik e' tò ttè e' ttsé, etá ichéitö aneule:

—A' ibikeitseke tò a' wa ye' suule buaé. A' ibikeitseke tò a' wa ijcher buaé tò wé ye' datse. Erè ye' kě dë'bitü ye' wák er wa. Yi tò ye' patkë'bitü e' mik s'erblömi, ie' kě suule a' wa. ²⁹ Erè ye' datse ie' ska', e' kuëki ye' wa ie' suule buaé. Ie' tò ye' patkë'bitü.

³⁰ Ie'pa tò ima'wé klö'wèwa, erè kam ie' kěwö döka, e' kuëki kě yi ulá dë'wa iska'. ³¹ Erè tajë pè' erblé ie' mik e'pa tò iché:

—Kě yi skà a ì kě or yi ese onuk tköka Jesús tò iwé e' tsata. Ie' wake' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.

Fariseowakpa éna Jesús klö'wakwa

³² Jesús cheke pè' tò bërè ñi kukuö a, mik e' ttsé fariseowakpa tò, etá ie'pa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tò Skëköl wé shkëkipa patké iklö'ukwa. ³³ Jesús tò iché:

—Ye' tso'ia a' ta bërber ëme ta ye' míane yi tò ye' patkë'bitü e' ska'.

³⁴ A' tò ye' yuleraë, erè a' kě tò ye' kuëpa. A' kě döpaká wé ye' mirö ee, e' kuëki a' kě tò ye' kuëpaia.

³⁵ Ta judiowak wökirpa ñi chaké:

—¿Wé ie' wí mi'kea, e' kě kuëpa se' tò? ¿A' iché imi'kea wé judiowak mineyal senuk ká kuëki wakpa shua ese ska' pè' kě dör judiowak, esepa wöbla'uk? ³⁶ Ie' tò iché: 'A' tò ye' yuleraë, erè a' kě ye' kuëpa. A' kě döpaká wé ye' mirö ee, e' kuëki a' kě tò ye' kuëpaia.' ¿Ima e' wà kiane ché?

Se' er a ituöraë tajë wes di' klöka tuö es

³⁷ Ikéwö tkö'wëke judiowak tò, e' kěwö bata e' dör ibua'ie, e' kěwö Jesús e' kéká ta ichéitö aneule:

—Wépa ersine, esepa shkö ye' ska' di'yök. ³⁸ Wépa erblé ye' mik, esepa ta itköraë wes Skëköl yëkkuö tò iché es, e' tò iché: "Ie'pa er a ituöraë tajë wes di' klöka tuö es."

³⁹ Mik Jesús tò di' klöka ché, etá ie' tso' Skëköl Wiköl merdaë wépa erblé ie' mik esepa a, e' chök. Erè e' kěwö ska' ta kam Jesús mi'kane iyé ska' olo ta' tajë, e' kuëki kam Skëköl Wiköl mer.

Judiowak ttè chilineka Jesús batamik

⁴⁰ Wépa tò ttè e' ttsé, e'pa welepa tò iché:

—Mokí wëm wí dör Skëköl tteköl datse e'.

⁴¹ Welepa skà tò icheke:

—Ie' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.

Erë welepa skà tò icheke:

—Au, kě idör e'. Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kě bitüpa Galilea. ⁴² Skéköl yékkuö tò iché tò ibitüraë se' blú bak David e' ditséwö wa, ñies ibitüraë Belén wé David bak senuk ee.

⁴³ Es ie'pa ttè chilineka Jesús batamik. ⁴⁴ Ie'pa welepa éna iklö'wakwa, erë kě yi ulà dē'wa ie' ska'.

Judiowak wökirpa kě erblène Jesús mik

⁴⁵ Skéköl wé shkékupa dē'bitu Jesús klö'ukwa, e'pa dene fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa ska', eta e'pa tò ichakérak ishkékupa a:

—¿Ì kuéki a' kě wa Jesús dē'?

⁴⁶ Ishkékupa tò iüté:

—iSa' kě wa yi ttséule ttök wés wém e' ttö es!

⁴⁷ Fariseowakpa tò iché ie'pa a:

—¿Ñies a' e' mettsa kitö'wè?

⁴⁸ ¿Ima a' ibikeitsè tò s'wökirpa ö fariseowakpa e'pa wele erblé ie' mik? ⁴⁹ Pè' èsepa kě wa Moisés ttè dalöiëno suule, esepa e' mukettsa kitö'wè. Erë ie'pa kichaténetsatke.

⁵⁰ Erë fariseowak eköl kié Nicodemo dē'rö Jesús sauk nañewe, e' tò iché ie'pa a:

⁵¹ —Ttè mène se' a dalöiëno, e' tò iché kě se' kawö ta' yi wömuksa we'ikè kam itö yulöttsasö buaë e' yöki. Es se' wa ijcher tò ì sulu wambléitö ö kě iwa iwamblène.

⁵² Ie'pa tò ie' iüté:

—iWësua ñies be' dör Galilea wak! Skéköl yékkuö saü bua'ie, eta be' isuëraë tò Skéköl tteköl kě karpaka yës Galilea.

Alaköl eköl tò isenewabak dalösewéwa

⁵³ [Eta ie'pa ulitane míane iu a.

8

¹ Erë Jesús mía Olivo kébata a.

² Bule es bla'mi ie' dene Skéköl wé

a ta pè' ulitane debitu ie' ska'. Ie' e' tkéser ie'pa wöbla'uk.

³ S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa de ie' ska'. Ie'pa wa alaköl eköl kunewa isenewabak dalöseukwa e' debitu. Ie'pa tò iké e' duökser sulitane wörki. ⁴ Ie'pa tò iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, alaköl i' kunewa isenewabak dalöseukwa. ⁵ Ttè dalöiëno me'at Moisés tò se' a, e' tò se' kě alaköl i'se ttökwa ak wa. ¿Ima e' ché be' tò?

⁶ Ie'pa tò Jesús a ichaké ima'wojie tò ima ie' tò iütèmi ikkatoie. Erë Jesús e' wöéwa iski ta iulatska wa ishtémiitö iski wés iyi shtèsö yékkuö ki es. ⁷ Ie'pa tò iki chaké ia. Ie' wöduéka ta ichéitö:

—A' wé kě wa ì sulu wamblène yës, ese tò ak tsá uyö ie' ki.

⁸ Eta Jesús e' wöéwane iski ta ishtémineitö iski. ⁹ Mik ie'pa tò ttè e' ttsé, eta ì sulu wambleke ie'pa tò, ese ane ie'pa éna ta imíyal eköl eköl. Ikéképa míyal kéwe, e' itöki iduladulapa. Bata ekké ta alaköl è atë dur Jesús wörki. ¹⁰ Eta Jesús e' wöduékane ta ie' a ichakéitö:

—A tayë, ¿wé ie'pa? ¿Yi atë be' kkatök?

¹¹ Ie' tò iüté:

—A kéképa, kě yi atë.

Jesús tò iché ia:

—Ye' ñies kě tò be' kkatè. Be' yúshka. Kě ì sulu skà wamblaria.]*

Jesús dör wés ká olo es sulitane a

¹² Eta Jesús tò iska chéne pè' a:

—Ye' dör ká ulitane wakpa a wés ká olo es. Wépa e' yué ye' ttökataie, esepa ser michoë ká olo e' a. Ie'pa kě serpaia wés s'shkö stui a es.

¹³ Fariseowakpa tò iché ie' a:

—Be' wák tso' e' tté chök, e' kuéki be' ttö kě wà ta'.

¹⁴ Ie' tò ie'pa iüté:

—E' yène tò ye' e' tté chöke, erë ima ye' e' chöke e' wà ta'. Ye' wa

* 8:11 Isalema ttè i' kě ku' yékkuö kéchke kit Juan tò. E' ukuöki ta yile skà tò ime'ka iki.

ijcher wé ye' datse, ñies wé ye' mi-choë, erë e' kè jcher a' wa. E' kueki ima ye' e' chö e' wà ta'. ¹⁵ A' tò ye' bikeitseke wës a' wakpa kabikeitsö es, e' kueki a' tò ye' kkateke tò ye' dör kachökwa. Erë ye' kè tò yi bikeitseta' es. Ye' kè dë'bitu yi shulök, ye' dë'bitu s'tsatkök. ¹⁶ Erë mik ye' tò s'shulè, eta ye' kè tò s'shuleta' ekörla, e' kueki ye' tò s'shuleraë yësyesë. Ye' yë tò ye' patkè, e' tso' ye' ta' s'shulök. ¹⁷ Ttè dalöieno tò ichè tò s'ditsö böi tso' ittekölie, e'pa tò iché ñikkëë, e' ta' ie'pa ttè wà ta'. ¹⁸ Es e', ye' dör ye' wák tteköl. Ñies ye' Yë tò ye' patkè, e' dör ye' tteköl. E' kueki ye' ttekölpa dör böi.

¹⁹ Ie'pa tò ie' a' ichaké:

—¿Wé be' yé tso'?

Ie' iüté:

—A' kè wa ye' suule, ñies a' kè wa ye' Yë suule. A' mú wa ye' suule, e'ma ñies a' wa ye' Yë suule.

²⁰ Ttè ikkè ché Jesús tò itso' s'wöbla'uk e' dalewa. Ie' tkër s'wöbla'uk Skëköl wé a' wé kalkuö tso' inuköl ioie mè Skëköl a' ee. Erë kam ie' kéwö doka, e' kueki kè yi wa iklönewa.

A' kè döpa wé ye' mîrö ee

²¹ Jesús tò iskà ché ie'pa a':

—Ye' mia ta' a' tò ye' yuleraë, erë a' duöralur i sulu kos wambleke a' tò e' a. E' kueki kè a' döpaka wé ye' mîrö ee.

²² Eta judiowak wökirpa tò iché:

—Ie' iché tò sa' kè döpaka wé ie' mîrö ee. Ie' e' ttökewa alè, e' kueki ie' iché es.

²³ Ie' tò ie'pa a' iché:

—A' dör ká i' wakpa ë, erë ye' dör ká jai wak. A' dör ká ië wakpa, erë ye' kè dör ká ië wak. ²⁴ E' kueki ye' tò a' a' iché tò 'a' duöralur i sulu kos wambleke a' tò e' a.' A' kè wa iklöne tò ye' dör yi yë'bitu ye' tò a' a' e', e' ta' a' duöralur i sulu kos wambleke a' tò ese a.

²⁵ Eta ie'pa tò ie' a' ichaké:

—¿Yi be' dör?

Ie' tò iüté:

—Ye' dör yi yë'bitu ye' tò a' a' kuaë e'. ²⁶ Tajë ye' wa ttè tso' a' kkatoie. Erë i kos cheke ye' tò sulitane a' e' ttsëule ye' wa yi tò ye' patkè e' kkö a. Ie' ttè dör mokjë.

²⁷ Erë ie'pa kè éna iwà ane tò ie' tso' iyë dör Skëköl, e' chök. ²⁸ E' kueki ie' tò iché ie'pa a':

—S'ditsö Alà, e' dör ye'. Mik a' tò ye' batséka krus mik, eta a' tò isueraë tò yi dör ye'. Ye' kè tò i wëpa ye' wák er wa. I cheke ye' Yë tò ye' a' tò ichö, e' ë chekeyö. ²⁹ Yi tò ye' patkè e' tso' ye' ta. I wër buaë ie' wa, e' ë wekeyö, e' kueki kè ie' wa ye' meuleat ekörla.

³⁰ Mik e' ché Jesús tò, eta tajë pè' erblé ie' mik.

Se' yënettsa i sulu ulà a' Jesús batamik

³¹ Jesús tò iché judiowak erblé ie' mik, e'pa a':

—A' serke kekraë ye' ttè dikia, e' je' ta' a' dör ye' ttökatapa chökle. ³² A' wa Skëköl ttè mokjë e' jcherdaë buaë ta' e' tò a' yerattsa, i ulà a' a' klöulewa e' yöki.

³³ Ie'pa tò ie' iüté:

—Sa' dör Abraham aleripa. Sa' kè klöulewa i ulà a. ¿Wës be' tò ichèmi tò sa' yërdattsa?

³⁴ Ie' tò ie'pa iüté:

—Mokjë ye' tò a' a' ichè tò wëpa tò i sulu wambleke, esepa tso' klöulewa sene sulu ulà a. ³⁵ Erë s'klöulewa kané mésoie ese serke iwökir ska', erë kè idör iwökir yami ëkka. Iwökir alà e' dör iyami ëkka kekraë. ³⁶ Ye' dör Skëköl Alà. Ye' tò a' yëttsa sene sulu ulà a, e' ta' mokjë a' yënettsa. ³⁷ Ye' wa ijcher tò a' dör Abraham aleripa, erë a' kè tò ye' ttè klö'wè, e' kueki a' ki ye' kiane ttëwa. ³⁸ I kkacheke ye' Yë tò ye' a, ese cheke ye' tò a' a. Es ñies a' tò iwambleke wës a' yë tò a' a' ikkacheke es.

³⁹ Ie'pa tò iüté:

—Sa' yě bak ká ǰaǰaě e' dör Abraham.

Erě ie' tō ie'pa a iché:

—A' mú dör Abraham aleripa, e'ma a' sermi wes ie' sene' es. ⁴⁰Ye' tō ttè mokì ché a' a wes Skèköl tō ye' a ikkaché es. E' è wéyō, erě a' kǰ ye' kiane ttèwa. Ese kě wamblène Abraham wa. ⁴¹A' e' wamblō wes a' yě e' wamblō es.

Ie'pa tō ie' a' iché:

—ǰSa' kě dör ñala alé! ǰSa' yě dör eköl è e' dör Skèköl!

⁴²Ie' tō ie'pa a' iché:

—Ye' datse Skèköl ska', e' tso' ǰe. Ye' kě dè' ye' wák er wa. Ie' tō ye' patkè'. E' kuèkǰ mokǰ ie' chōpa a' yě, e'ma ye' dalèrmi a' éna. ⁴³ǰǰ kuèkǰ a' kě éna ye' ttè wà ane? A' kě kǰ ye' ttè kiane klō'wè, e' kuèkǰ a' kě éna ye' ttè wà ane. ⁴⁴A' yě dör bë. A' dör ie' ala'. A' dör ie' icha ta a' e' wamblō wes ie' kǰ ikiane es. Kèkraë ie' dör s'ttòkwak. Ie' ttō kōs e' dör kachè wōchka, e' kuèkǰ Skèköl ttō mokǰ, e' kě wa ie' wōbatsō. Ie' dör kachōkwak, ie' wák dēr es, e' kuèkǰ ie' kachō tajè. Ie' dör kachè kèköl. ⁴⁵Erě ye' tō ttè mokǰ ché a' a, e' kuèkǰ a' kě tō ye' ttè klō'wè. ⁴⁶ǰA' wé tō ikkachèmi tō ye' tō ì sulu wamblé? Ye' tō ttè mokǰ cheke a' a, e' ta ǰì kuèkǰ a' kě tō ye' ttè klō'wè? ⁴⁷Yi dör Skèköl icha, ese tō ie' ttè tse er bua' wa. Erě a' kě dör ie' icha, e' kuèkǰ a' kě éna ie' ttè tssak.

Abraham kam kur e' yōkǰ Jesús tso'tke

⁴⁸Età judiowak kě erblène Jesús mik, e'pa tō iché ie' a':

—Mik sa' iché tō be' dör Samaria wak sulué, e' a' aknama tso', età sa' tō iché yēsyesè.

⁴⁹Jesús tō ie'pa iuté:

—Au, kě ye' a' aknama ku'. Ye' tō ye' Yě dalōieke, erě a' kě tō ye' dalōiè. ⁵⁰Ye' kě ku' ì yulök ye' wák a' e' kǰkoka. Erě itso' eköl, e' kǰ ikiane tō a' tō ye' kǰkèka. E' dör s'shulōkwak. ⁵¹Mokǰ ye' tō a' a' iché tō yi tō ye' ttè iuteke mokǰiè, ese kě duōpawa.

⁵²Ie'pa tō iché ie' a':

—ǰñe je' sa' tō iklō'wé mokǰ tō be' a' aknama tso'. Abraham ena Skèköl ttekolpa kōs durulune. ǰWes be' tō iché tō yi tō be' ttè iuteke, esepa kě duōpawa? ⁵³ǰIma be' erbikō tō be' dör se' yě Abraham e' tsata? Ie' blènewa ñies Skèköl ttekolpa kōs blèrulune. ǰIma be' erbikō tō be' dör yi?

⁵⁴Ie' tō ie'pa iuté:

—Ye' wák e' kǰkèkèka, e'ma e' kě dör iie bua'. Erě ye' Yě tō ye' kǰkèkèka, e' wák cheke a' tō tō e' dör a' Kèköl. ⁵⁵Erě a' kě wa ie' suule. Ye' je' wa isuule. Ye' ichōpa tō ye' kě wa ie' suule, e'ma ye' kachō sulué wes a' es. Mokǰ ye' wa isuule. Ie' ttè iutekeyō. ⁵⁶Abraham dör a' yě bak ká ǰaǰaě e' tō ye' datse, e' kèwō sueraë, e' kuèkǰ ie' tse'ne buaë. Ie' tō isu' ta e' tō ie' tseō' buaë.

⁵⁷Ie'pa tō ie' a' iché:

—Kam be' kǰ duas dō dabom skeyōk (50), età ǰwes be' ichèmi tō be' wa Abraham suule?

⁵⁸Jesús tō ie'pa iuté:

—Mokǰ ye' tō a' a' iché tō ye' tso'tke Abraham bak ká ǰaǰaě e' yōkǰ kewe.

⁵⁹Età ie'pa tō ak klō'wé tajè Jesús toie. Erě Jesús e' bléwa ie'pa shua e' yéttsa Skèköl wé a.

9

Jesús tō s'kune eköl wōbla kě wawër e' bua'wéne

¹Jesús shkōrami e' tō wèm kune' wōbla kě wawër ese sué eköl. ²Età ittōkatapa tō ie' a' ichaké:

—A S'wōbla'ukwak, ǰyi tō ì sulu wamblè', e' nuí kuèkǰ wèm i' kune' wōbla kě wawër, ie' wák ö iyé ö imì?

³Ie' tō ie'pa iuté:

—Kè idör tō ie' ö iyé ö imì tō ì sulu wamblè' e' nuí kuèkǰ. Ie' kune' es as Skèköl diché tajè e' wawër ikǰ. ⁴Yi tō ye' patkè', e' kanè kawōta wè se' tō kawō ta'ia se' a' e' dalewa. E' dör wes se' kaneblō ñiwe es. Se' blènewa età kě se' a' i' kaneoneia.

E' dör wēs катуine s'kī es, kē se' a kanēblēnukīa. ⁵ Ye' tso'ia ká i' kī, e' dalewa ye' dör wēs ká olo es sulitane er ñi'woie.

⁶ Ie' tò iché one tã ie' wiritué íyök kī, e' wa ie' tò dōchka yué. Tã wēm kē wōbla wawēr e' wōbla kī dōchka e' tiéitō. ⁷ Tã ichéitō ie' a:

—Be' yú wōskuök di'dape kiè Siloé ee. (Siloé e' wà kiane chē: “patkēule”).

Wēm wōbla kē wawēr e' míã tã iwōskué tã iwōbla wawēnēne buaē tã imíã iu a. ⁸ Pē' serke ie' o'mik ena pē' wã ie' sūule inukōl kak kiök e' pa ñi chaké:

—¿Wēm wī kē dör wēm e' tkōkeser inukōl kak kiök e'?

⁹ Welepa tò iché:

—Tō, ie' idir.

Erē welepa skà tò iché:

—Au, kē dör ie' erē ie' sū idir.

Erē ie' wák tò iché:

—Tō, ye' je' idir.

¹⁰ Etã ie' pa tò ie' a ichaké:

—¿Wēs i' tã be' wōbla wawēnēne?

¹¹ Ie' tò ie' pa iuté:

—Wēm kiè Jesús e' tò dōchka yué, e' tiéitō ye' wōbla kī tã ichéitō ña: 'Be' yú wōskuök di'dape kiè Siloé e' a.' Etã ye' míã wōskué tã ye' wōbla wawēnēne.

¹² Etã ie' pa tò ie' a ichaké:

—¿Wé wēm e'?

Ie' tò ie' pa iuté:

—Kē ye' wã ijcher.

Wēm wōbla buanene e' kī chaké taiē fariseowakpa tò

¹³⁻¹⁴ Mik Jesús tò dōchka yué ena wēm wōbla kē wawēr e' bua'wēnitō, e' kēwō dör eno diwō. E' kuēkī wēm buanene e' tsémirakitō fariseowakpa ska'. ¹⁵ E' pa tò ie' a ichaké:

—¿Wēs be' wōbla buanene?

Ie' tò ie' pa iuté:

—Wēm ekōl tò dōchka tié ye' wōbla kī tã ye' wōskué tã ye' wōbla buanene.

¹⁶ Ie' pa welepa tò iché:

—Wēm wé tò e' wé e' kē wã eno diwō dalōiēne, e' kuēkī e' wák kē patkēne Skēkōl wã.

Erē welepa skà tò iché:

—Ie' chōpa pē' sulusi, e' ma ¿wēs i kē or yi a ese ormi ie' a?

Es ie' pa ttē chilinekã.

¹⁷ Ie' pa tò iskà chakéne wēm buanene e' a:

—Ie' tò be' wōbla bua'wēne, ¿ima e' wák bikeitsè be' tò?

Ie' tò ie' pa iuté:

—Ye' a tã ie' dör Skēkōl ttekōl.

¹⁸ Erē ie' pa kē éna iklō'wak tò ie' bak wōbla kē wawēr tã iwasuéitō. E' kuēkī ie' pa tò imì ena iyé tsuk patké ¹⁹ tã ie' pa a ichaké:

—¿Wēm i' dör a' alà? A' iché tò ie' kune' wōbla kē wawēr, e' tã ¿wēs i' ñe tã iwōbla wasuéitō?

²⁰ Iyé ena imì tò iché ie' pa a:

—Sa' wã ijcher buaē tò ie' dör sa' alà. Ñies sa' wã ijcher tò ikune wōbla kē wawēr. ²¹ Erē wēs i' ñe tã ie' wōbla buanene e' kē ijcher sa' wã. Ñies kē sa' wã ijcher yi tò ie' wōbla bua'wēne. E' chakō ie' wák a. Ie' detke kēchke. ¡Ie' wák tò ichēmi a' a! ²² Iyé ena imì e' pa suane judiowak wōkirpa yōkī, e' kuēkī ie' pa tò iché es. Judiowak wōkirpa tò iyé'bak ñi a tò wépa iklō'wé tò Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', e' tã esepa yekelur ie' pa tò ie' pa ñi dapa'wo wé a, kē kiéwaia yēs.

²³ E' kuēkī iyé ena imì tò iché: “Ie' detke kēchke. Ie' wák tò ichēmi a' a.”

²⁴ Etã ie' pa tò wēm buanene, e' skà kiéne tã ie' a ichaké:

—Be' ttō mokiē Skēkōl wōrkī. Sa' wã ijcher tò wēm tò be' bua'wēne, e' dör pē' sulusi.

²⁵ Wēm tò iuté:

—Kē ye' wã ijcher tò wēm e' dör pē' sulusi ò au. Erē ye' wã ijcher buaē tò ye' bak wōbla kē wawēr, erē i' ñe tã ye' tò iwasué. E' ē jcher ye' wã.

²⁶ Ie' pa tò iskà chakéne ie' a:

—¿Wēs be' wéitō? ¿Wēs ie' tò be' wōbla bua'wēne?

27 Ie' tò ie'pa iüté:

—E' chétkeyö a' a, erë a' kë éna itt sak. ¿Iie a' kī ikiane tò ye' tò iska ché? Wësua ñies a' e' yuak ie' kléie.

28 Ie'pa tò ie' ché suluë ta ichérakitö ia:

—Be' dör wëm e' ttökata, erë sa' dör Moisés ttökata. 29 Sa' wa ijcher tò Skököl ut Moisés ta, erë wëm e', kë jcher sa' wa wé ie' datse.

30 Ie' tò ie'pa iüté:

—¿I ché a' tò, e' tò ye' wökrawéwa! Ie' tò ye' wöbla bua'wéne ta ¿wes a' kë wa ijcher wé ie' datse? 31 Se' wa ijcher tò pé' sulusipa ttö kë iüteta' Skököl tò. Erë wépa tò Skököl dalöieke ena iserke wes ie' kī ikiane es esepa è ttö iuteke ie' tò. 32 Ká i' tsá yöne e'tami kë yi wa ittseule tò se' kune wöbla kë wawër esepa wöbla buarta'ne. 33 Ie' kë patköpa Skököl tò, e'ma kë i' orpa ie' a.

34 Ie'pa tò iüté:

—Be' kune', be' talane i' sulu è a. ¿Wes be' kësik deka sa' wöbla'uk?

Etä ie'pa tò itrë'wëshkar.

Wëm wöbla buanene e' erblé Jesús mik

35 Jesús itt sé tò wëm wöbla buanene e' trë'wëshkar ie'pa tò Skököl wé a. Mik ie' tò ikué ta ie' a ichakéitö:

—¿Be' erblé S'ditsö Alà mik?

36 Ie' tò iüté:

—A këkëpa, ichö ña yi idir as ye' erblö imik.

37 Jesús tò iüté:

—Be' wa isuulebak; e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

38 Etä ie' e' tkéwa kuchë kī idalöiök ta iché ia:

—A Skökëpa, be' mik ye' erblé.

39 E' ukuöki ta Jesús tò iché:

—Ye' dë'bitu ká i' a s'shulök as wépa dör wes s'wöbla kë wawër es esepa wöbla wawër. Ñies ye' dë'bitu wépa e' chö tò iwöbla wawër buaë esepa mukat wes iwöbla kë wawër es.

40 Mik fariseowakpa wëlepa tso' ie' ska', e'pa tò ttë e' ttsé, etä ichérakitö ia:

—¿Ima be' sa' bikeitsè? ¿Sa' dör wes s'wöbla kë wawër es?

41 Ie' tò ie'pa iüté:

—A' mú wöbla kë wawër, e'ma i' sulu nuí kë ku' a' kī. Erë a' tò icheke tò a' wöbla wawër, e' kuëki a' kī i' sulu nuí tso'ia.

10

Obeja kkö'nukwak e' tté

1 Etä Jesús tò iché: “Mokī ye' a' a iché tò obeja ekiblökwa, esepa kë shkötawá wé obeja tso' wötëule, e' wékkö chökle a. E' skéie ie'pa shkökewá bánet. Esepa dör akblökwa. 2 Erë wé shkökewá obeja wékkö chökle a, ese dör obeja kkö'nukwak chökle. 3 Obeja wékkö kkö'nukwak, ese tò obeja wékkö kköppeeke obeja kkö'nukwak a ta e' tò iobeja kieke ikié wa etö etö. Obeja tò ie' ttö ttséwa buaë, ta ie' tò iyekelur wé itso'rak wötëule ee. 4 Obeja tò ie' ttö ttséwa buaë, e' kuëki mik ie' tò iyélur seraa, etä imi'kerak ie' itöki. 5 Yi kë sùule ie'pa wa, ese kë töie ie'pa tò. Ie'pa kë wa ese ttö ttséule, e' kuëki ie'pa poneka iyöki.”

6 Ttë e' paké Jesús tò judiowak a, erë ie'pa kë éna iwà ane.

Jesús dör wes obeja kkö'nukwak buaë es

7 Ie' tò iska ché ie'pa a: “Mokī ye' tò a' a iché tò ye' wák dör wes obeja wötëule ese wékkö es. 8 Pé' dë'bitu ye' yöki kéwe s'wöbla'uk kache tté wa, esepa dör wes obeja ekiblökwa es, ie'pa dör pé' suluë. Erë wépa dör wes ye' obeja es, esepa kë wa ie'pa ttö ttséne. 9 Ye' dör wes obeja wékkö es, wépa shkökewá ye' wa, esepa tsatkërdaë. Ie'pa döraë wes obeja shkökewá dökettsane chkök kkö'naule buaë ese es.

10 “Obeja ekiblökwa datse iekiblök ena ittökulur ie'ukwa,

e' ě wamblök esepa datse. Erë ye' dë'bitu ká i' a sene bua'ie muk a' a, e' dör sene michoë chökle. ¹¹ Ye' dör wes obeja kkö'nukwak buaë es, e' e' murattsa ttëwá iobeja tsatkoie. ¹² Erë wé kaneblöke inuköl dalërmik, ese kë dör ikkö'nukwak chökle. Ie' kë dör obeja wák, e' kuëki mik chichi kañiru datse, etá ie' tó obeja méat ta itkashkar ta chichi kañiru tó obeja ttëwá ta imalepa poneka. ¹³ Wëm e' kë tkine obeja ki. Ie' tkirke inuköl ě ki, e' kuëki itkashkar.

¹⁴⁻¹⁵ “Ye' wák dör wes obeja kkö'nukwak buaë es. Ye' Yë wá ye' suule buaë, es ñies ye' wá ie' suule. Wépa dör ye' icha e'pa dör wes ye' obeja es, ie'pa suule ye' wá buaë, ñies ie'pa wá ye' suule. Ye' e' murattsa ttëwá ie'pa tsatkoie. ¹⁶ Ñies ye' wá ye' icha skà tso' bānet, esepa dör ye' obejapa ñies, erë ie'pa kë dör a' ditséwö. Ie'pa dōraë ye' wá ye' ska' ta ie'pa tó ye' ttō iuteraë ta iërdawarak ye' icha tso' ië e'pa ta ñita echka ěme. Ye' ě dōraë ie'pa kōs e' kkö'nukwakie.

¹⁷ “Ye' e' murattsa ttëwá e' shkerdakane, e' kuëki ye' Yë éna ye' dalër tajë. ¹⁸ Kë yi a ye' duökwa. Ye' e' murattsa ttëwá ye' wák er wa. Ye' a kawö mène e' mottsá ttëwá ena shkenokane wes ye' Yë tó ye' patké' iwà uk es.”

¹⁹ Mik judiowak tó ttè e' ttsé, etá ie'pa ttè chiliwékane. ²⁰ Ie'pa kibi-iepa tó icheke:

—¡Ie' dör aljie! ¡Ie' a aknama tso'! ¿Iie a' tó ittō ttseke?

²¹ Erë imalepa tó icheke:

—¡Yi a aknama tso', ese kë ttō es! Aknama kë a s'wöbla buanukne.

Judiowak kë erblëne Jesús mik e'pa tó iwatéttsa

²² Tskiri kéwö de, etá Jerusalén wakpa tso' Skököl wé batse'one ká iaiäë, e' kéwö tkö'uk. ²³ E' shua

Jesús shködur Skököl wé üle kië Salomón üle e' a. ²⁴ Etá judiowak kë erblëne Jesús mik, esepa iënewá ie' pamik tajë ta ie'pa tó ie' a ichaké:

—¿Kōs sa' tó be' ttè panemirō? Iwà chō sa' a yësyësë tó be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö kë be' dör e'.

²⁵ Ie' tó ie'pa iuté:

—Ye' tó ichétke a' a, erë a' kë erblëne ye' mik. I kë or yi a ese wéyö ye' Yë ttō wa. E' tó ikkaché buaë sulitane a tó yi dör ye'. ²⁶ Erë a' kë dör ye' obeja, e' kuëki a' kë erblökü' ye' mik. ²⁷ Ye' obeja tó ye' ttō ttseke. Ye' wá ie'pa suule buaë ena ie'pa datse ye' itökí. ²⁸ Sene michoë mekeyö ie'pa a ta ie'pa kë duöpawá aishkuö ta. Ie'pa kë yërpattsaia yi a ye' ulá a. ²⁹ Ye' Yë tó ie'pa me' ye' a e' dör íyi ulitane tsata. E' kuëki kë yi a ie'pa yërpattsa ie' ulá a. ³⁰ Ie' ena ye', sa' dör eköl ě.

³¹ Etá judiowak kë erblëne Jesús mik, e'pa tó ák skà klö'wéne tajë ie' toie. ³² Ie' tó ie'pa a iché:

—Ye' Yë batamik íyi buaë wé ye' tó tajë a' wörki ¿e' wé kuëki a' ki ye' kiane ttëwá ák wa?

³³ Ie'pa tó iüté:

—Sa' kë éna be' ttakwá íyi buaë wé be' tó ese kuëki. Sa' éna be' ttakwá be' tó Skököl ché suluë e' kuëki. Be' dör s'ditsö ě, erë be' e' chō tó be' dör Skököl.

³⁴⁻³⁶ Ie' iüté:

—¿Wes a' tó ye' kkateke ttè e' ki? ¿A' kë éna iane tó ká iaiäë Skököl tó iyë' a' shülökwakpa bak e'pa a: “a' dör kékölpa”?* Ttè e' tso' kitule Skököl yëkküö ki. Se' wá ijcher tó yëkküö e' dör mokí kekraë. Ie'pa wépa a Skököl tó ittè me'bak s'shülök, esepa ki' ie' tó kékölpa, e' yitá ye' kirmi buaë ie' alá. E' wá dör tó ie' wák tó ye' klög' ta ye' patké'bituitō ká i' a. ¿Wes a' ichëmi tó ye' tó ie' ché suluë mik ye' iché tó ye' dör ie' alá etá? ³⁷ I kiane ye'

* 10:34-36 kékölpa: Si'kuaie ttè e' dör dioses.

Yé kî tò ye' tò iwè, e' mú kē uk ye' ku', e'ma kē a' erblök ye' mik. ³⁸ A' kē erblökü' ye' mik, erë ì wekeyö, e' mik a' erblö as a' wä ijcher mokî tò ye' Yé ena ye' sa' dör eköl è.

³⁹ Judiowak tò Jesús skà ma'wé klö'wèwä, erë ie' tkashkar ie'pa yöki.

⁴⁰ E' ukuökî ta Jesús míane Jordán wishet wé Juan bak s'wöskuök ee. Ee ie' e' tséat. ⁴¹ Tajë pé' de ie' ska' ta ichekerakitö:

—Juan kē wä, ì kē or yi ä ese one, erë wëm i' paka' Juan tò qos e' dör mokî.

⁴² Eta tajë pé' tso' ká e' ä, e'pa erblé Jesús mik.

11

Lázaro blénewa

¹ Wëm tso' eköl duöke kiè Lázaro serke Betania. Ee María ena iël kiè Marta e'pa serke. ² María e' dör Lázaro kutà tò Skëkëpa Jesús klö kî kiö masmas tē'ka ta ipasiö'waitö itsakö wa e'. ³ Ie' ena Marta e'pa tò Jesús ä ichök patké:

—A Skëkëpa, Lázaro dalër tajë be' éna, e' duöke.

⁴ Mik Jesús tò ittsé ta ichéitö:

—Dué e' kē e' alöpaka iki da'a. E' dör buaë Skëköl olo kkachoie, ñies ye' dör ie' Alà e' olo kkachoie.

⁵ Marta ena iël ena Lázaro, e'pa dalër tajë Jesús éna. ⁶ Erë mik ie' ittsé tò Lázaro duöke, eta ie' kē mîne iska'. Ie' e' tséatia dö ká böt wé itso' ee. ⁷ E' ukuökî ta ie' iché ittökatapa ä:

—Mishkane Judea.

⁸ Ie'pa tò iché ie' ä:

—A S'wöbla'ukwak, i' kukuie se' dërö ee, ta judiowak kî be' kiane ttèwä äk wa. ¿Wes ee be' shkakne?

⁹ Ie' tò ie'pa ä iché:

—Kē a' tkinuk e' kî. Kam ye' kéwö döka, e' kuëki kē ì tköpa ye' ta. E' dör wes ttè i' tò iché es: Ká ñiwe ä diwö tso' döka dabom eyök kî böt (12). Ñiwe ta ká olo buaë, e' kuëki se' shköke ñiwe, e' ta kē

se' klastkërpawä. ¹⁰ Erë s'shköke ká ttsettse ä, e' ta se' klastkërdaë. Ye' tso'ia shkök wes s'shköke ñiwe es, e' kuëki kē ì tköpa ye' ta.

¹¹ E' ukuökî ta ie' tò ichéne:

—Se' yami Lázaro kapowä, erë ye' mi'ke ishke'ukkanë.

¹² Eta ittökatapa tò iché ie' ä:

—A Skëkëpa, ie' kapowä, e' ta ibuarmine.

¹³ Ie' tò Lázaro blénewa e' ché ie'pa ä es. Erë ittökatapa tò ibikeitsé tò è ikapowä. ¹⁴ E' kuëki ie' tò ie'pa ä iché yésyësë:

—Lázaro blénewa. ¹⁵ Erë a' kuëki ye' ttsë'ne buaë tò ye' kē ku' ee as a' erblö ye' mik. Mishka isaük.

¹⁶ Eta Tomás (e' kiè ñies Dídimo) e' tò iché imalepa ä:

—Mishka as se' ttöwä ie'pa tò Jesús ta.

Jesús dör s'duulewä ese shke'ukkanewak.

¹⁷ Mik Jesús demi Betania, eta Lázaro nu wötënewä, e' kî ká de tkël. ¹⁸ Betania atë tsinet Jerusalén o'mik kilómetro mañat ekkë. ¹⁹ Marta ena María aké blénewä, e' kuëki tajë judiowak dë'bitü ie'pa pablök. ²⁰ Mik Marta wä ijchenewä tò Jesús döketke ta imía ññaletsük, erë María atë u ä. ²¹ Ie' tò iché Jesús ä:

—A Skëkëpa, be' chöpa tkër ie, e'ma ye' aké kē blénewä. ²² Ie' blénewatke, erë ye' wä ijcher tò ì kié be' tò Skëköl ä, e' meraëitö be' ä.

²³ Ie' tò ie' ä iché:

—Be' aké blénewä e' shkerdakane.

²⁴ Marta tò iché ia:

—Ye' wä ijcher tò ie' shkerdakane aishkuö ta mik ká i' erkewatke eta.

²⁵ Jesús tò iché ie' ä:

—Ye' dör s'duulewä e' shke'ukkanë wak. Ye' dör sene michoë e' mukwak. Yi erblé ye' mik erë iblénewatke, erë ishkerdakane ta iser michoë. ²⁶ Yi serke ye' mik erblöke ye' mik, ese kē duöpawä aishkuö ta. ¿E' klö'wé be' tö?

²⁷ Marta tò iüté:

—A Skëkëpa, iklö'wëyö. Ye' tö iklö'wë tö be' dör Skëköl Alà, be' dör wë pairine'bitü idi' wa s'blüie cheke kâ iaiä tö idatse kâ i' kî e'.

Jesús ié wé Lázaro nu blëne eë

²⁸ Marta tö ttë e' ché one, ta imía iël María kiök, ta iché ie' kukuö a:

—S'wöbla'ukwak detke. Ie' tö be' kié.

²⁹ Mik e' ttsé María tö, eta bet ie' e' kékâ mía Jesús sauk. ³⁰ Jesús tso'ia wë ie' tté Marta ta eë. Kam ie' döwa wë ie'pa serke eë. ³¹ Mik wépa tso' María u a ipablök, e'pa tö isuë tö ie' e' kékâ mía bet, eta ie'pa mía itöki. Ie'pa ibikeitsé tö ie' mía iuk idëütö nu blëne eë.

³² Mik María demi Jesús ska', eta ie' e' tkéwa kuchë kî iklö ska' ta ichéitö ie' a:

—A Skëkëpa, be' chöpa tkër ié, e'ma ye' akë kë blënewa.

³³ Mik Jesús tö isuë tö María iuke ena wépa debitu ie' ta e'pa iukeñak, eta e' tö ie' chkewéwa taië shüte.

³⁴ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Wé a' tö inú blë'wa?

Ie'pa tö iiuté:

—A Skëkëpa, be' shkö isauk.

³⁵ Eta Jesús ié. ³⁶ Ie'pa tö iché:

—Isaú. Ie' éna Lázaro dalër taië.

³⁷ Erë ie'pa welepa tö iché:

—Ie' tö wëm wöbla kë wawër, e' buao'ne ta çì kuëki ie' kë wa ì one as Lázaro kë blërwa?

Jesús tö Lázaro shkë'wékane

³⁸ Eta Jesús skâ erianekâ ta idemi wë Lázaro nu blëne eë. E' dör ákuk bërie. Ák bërie bastkër, e' wa ákuk wötëulewa. ³⁹ Jesús tö iché:

—Ák bastkër ákuk kkö mik, e' sköttsa bánet.

Marta dör dëütö kutà e' tö iché:

—A Skëkëpa, kâ detke tkël inú kî, e' kuëki suluë inú alanewatke.

⁴⁰ Ie' tö iiuté:

—Ye' tö be' a ichétke tö be' erblé ye' mik, e' ta mokî be' tö Skëköl olo taië e' sueraë.

⁴¹ Eta ie'pa tö ák skéu bánet ta Jesús wökéka kâ jaì a ta ichéitö:

—A yëwö, ì kiéyö be' a e' ttsébö. E' kuëki wéstela chekeyö be' a. ⁴² Ye' wa ijcher tö kekraë ì kiekeyö be' a, e' ttsekebö. Erë ikiéyö be' a pé' tso' taië ié, e'pa kukua as ie'pa tö iklö'ù tö mokî be' ye' patkë'.

⁴³ E' chéitö one ta ie' iché aneule:

—A Lázaro, jbe' e' yöttsa seë!

⁴⁴ Eta Lázaro blënewa e' dettsa ttsë'ka. Ie' ulà, ie' klö parratulewa datsi'tak wa. Nies iwö parratulewa datsi'tak wa. Jesús tö iché iarak:

—Iparratulewa datsi'tak wa, e' wötsöo as imi'a.

Judiowak tö Jesús ileritsé klö'wëwa

(Mateo 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2)

⁴⁵ Judiowak dë'bitü María wapiöuk, e'pa tö ì wë Jesús tö e' suë, e' kuëki ie'pa taië erblé ie' mik.

⁴⁶ Erë ie'pa welepa mía, ì wéitö, e' chök fariseowakpa a. ⁴⁷ Eta fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tö judiowak wökirpa kié ta ñni dapa'wékâ ta ichérakitö ñni a:

—¿Wes se' tö Jesús wëmi? Ì kë or yi a ese wekeitö taië. ⁴⁸ Se' tö ie' méat es, e' ta sulitane erblöraë ie' mik ta itkërdakâ se' blüie. E' mú ttsé Roma wökirpa tö, e'ma ie'pa bituraë ta Skëköl wë tskerawarakitö, ñies se' judiowak ewerawarakitö.

⁴⁹ Erë ie'pa shua wëm tso' eköl kié Caifás, e' dör sacerdoté kibi duas e' wa. Ie' tö iché ie'pa a:

—A' kë wa ì jcher yës. ⁵⁰ Ttsësqua a' kë éna iane tö wëm eköl ë duöwa se' judiowak skéie, e' dör bua'ie se' kos erwa e' skéie.

⁵¹ Erë e' kë yëne Caifás wa iwák er wa. Ie' dör sacerdoté kibi duas e' wa, e' kuëki Skëköl tö ie' ké ichök es ittekölie. Ie' tö iché Skëköl ttekölie tö Jesús tterawa judiowak ulitane skéie. ⁵² Kë idör judiowak ë skéie, ñies itterawa Skëköl ala'r ulitane serke kâ wa'ñe e'pa skéie as ie'pa dö judiowak ta ñita wes wakpa etökicha ë es. ⁵³ E' diwö ta

judiowak wökirpa tö kawö mé ñi a Jesús ttowa.

⁵⁴ E' kueki ie' kē shkōia sulitane wōshā judiowak shūa. Ie' e' yēttsa mīa ká kiē Efraín ee. Ká e' atē ká sir poē wé kē yi serku' ese ska' tsinet. Eē ie' e' tséat ittökatapa tā.

⁵⁵ Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō dōkewatke tsinet tkō'wē. Judiowak serke bānet e'pa taiē dōkemitke Jerusalén e' batse'ukne ikawō tkō'uke e' yōki wes ie'pa wōblar es. ⁵⁶ Ie'pa tso'ie Jesús yulök. Ie'pa ñi chakōkerak Skēkōl wé a:

—¿Ima a' tö ichē, Jesús dōmi kawō tkō'uk ö kē idōpa?

⁵⁷ Fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tö ichē sulitane a tö yi wā ijcher tö wé Jesús tso', e' tā ibiyō chó sa' a iklö'wōwā.

12

Alaköl eköl tö kiō masmas téka Jesús klō kī

¹ Kawō kianeia teröl Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'woie tā Jesús mīa Betania wé Lázaro serke ee. Lázaro du'wā e' shkeo'kane ie' tö e' ska' ie' mīa. ² Eē ie'pa ulérak, chkérak buaē Jesús kikoka. Marta tso' iwatiök. Lázaro tkēr ie'pa shūa mesa kī chkök Jesús tā. ³ Eta María wā kiō masmas kiē nardo chōkle tuē darērē, ese debitu litro shābōts, e' téitō Jesús klō kī. E' ukuōki tā ipasiwéwaitō itsakō wa. Kiō e' tö úshu qos alappōwēka buaē jamamaē. ⁴ Eta Jesús ttökata eköl kiē Judas Iscariote tö iwōmekettsa e' tö ichē:

⁵ —Kiō masmas sē tuē kanē duas ek ské ekkē. ¿I' kueki kē iwatonettsa s'siarēpa kimoie?

⁶ Erē e' kē yēne ie' wā, ie' éna s'siarpa dalēr taiē e' kueki. Ie' dōr akblōkwak, e' kueki ie' tö ichē es. Ie' dōr Jesús ttökatapa inuköl blōkwak, e' kak ekibleke ie' tö iwák a. ⁷ Jesús tö ichē ia:

—Imúat. Kiō e' bleke tē se' nu kī, erē ité ie' tö ye' kī kam ye' ttōwā e' yōki. ⁸ S'siarēpa tso' kekraē a' shūa as a' tö ikimū, erē ye' kē ku' kekraē a' tā.

Sacerdotepa wökirpa kī Lázaro kiane ttēwā

⁹ Taiē judiowak wā ijchenewā tö Jesús tso' Betania tā imíyal ee, kē dōr Jesús ē sauk. Nies ie'pa kī Lázaro shkeo'kaneitō e' kiane suē. ¹⁰⁻¹¹ Lázaro batamik taiē ie'pa erblé Jesús mik, tā sacerdotepa wökirpa ttē kē iutēia ie'pa tö. E' kueki sacerdotepa wökirpa tö ibikeitsétke Lázaro ttowā ñies.

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

¹² Taiē pē' de Jerusalén Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'uk. Bule es tā ie'pa wā ijchenewā tö Jesús datse ñies Jerusalén. ¹³ E' kueki ie'pa sí kō télor tsémi shuélor ie' datse e' ñalé kī idalōioie tā imíyal iñaletsuk. Ie'pa tö ichē aneule:

—¡Skēkōl kikōkasō! ¡Ayēcha buaē se' Israel aleripa blú datse Skēkōl ttō wa e'!

¹⁴ Eta Jesús tö burro pupula kué etō, e' kī ie' e' tkēka wes ikitule Skēkōl yēkkuō kī es, e' tö ichē:

¹⁵ A Sión wakpa, kē a' suanuk.

Isaú, a' blú datse

e' tkēuleka burro pupula kī. †
Es Skēkōl yēkkuō tö ichē.

¹⁶ Ima Jesús ttē tso' kitule Skēkōl yēkkuō kī e' wā tka ie' tā. Erē e' kēwō ska' tā ie' ttökatapa kē éna iwā ane tö Skēkōl yēkkuō kitule ká iaiaē e' tö Jesús ttē pakeke. Erē ie' mikane ká jai a olo tā taiē, e' ukuōki tā ie'pa éna iwā ane tö i qos wé pē' tö ie' tā, e' tso'tke kitule Skēkōl yēkkuō kī.

¹⁷ Wēpa tso' mik Jesús tö Lázaro shkeo'kane eta, e'pa tö ttē e' pakeke imalēpa a. ¹⁸ E' kueki pē' wā taiē ttē e' jchenewā, e' kueki imíyal Jesús

* 12:13 Salmo 118.25 † 12:15 Zacarías 9.9

ñaletsuk. ¹⁹ Erë fariseowakpa tō iché ñi a:

—¡Isaú, sulitane mi'ke Jesús ë itōki! ¡Se' tsaiëne buaë!

Griegowak welepa tō Jesús yulé

²⁰ Pë' mîne Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwō tkō'uk, e' shua griegowak welepa tso'ñak. ²¹ Griegowak e'pa debitu Felipe ska'. Felipe dör ká kië Betsaida e' wak. Ká e' atë Galilea. Ie'pa kköché tajë:

—A kékëpa Felipe, sa' kï Jesús kiane suë.

²² Eta Felipe mía ichök Andrés a tã ie'pa böi míyal ichök Jesús a.

²³ Jesús tō iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' olo tajë e' kkayërketke. ²⁴ Mokï ye' tō a' a ichè tō iyiwō etkla kē tkënewá iyök a, e' tã ia'tdaë ekörla, kē wō tã'. Erë iyiwō etkla tkënewá iyök a, ese shölöne tã iwödaló duowa, e' tã itskine wördaë tajë. ²⁵ Wé e' dalër tajë kē duakwa, ese weirdaë aishkuö tã. Erë wé e' mettsa ttëwa ká i' a, ese tsatkërdaë ser michoë. ²⁶ Yi kanëblak ye' a, ese kawötã shkök ye' tã; wé ye' tso' eë ye' kanë mésopa tso' ñies. Yi kanëblöke ye' a, ese kïkerakã ye' Yë tō.

Jesús ttekewatke, e' ché ie' tō

²⁷ “Ye' ittse i' tã, tajë ye' eriane. ¿Ì chëmiyö? ¿Yö ichëmi ye' Yë a: ‘A yëwö, ye' tsatköo i' tköketke ye' tã e' yöki’? Au, e' kē chepayö. ¡Ye' wák e' dë'bitu ttëwa! ²⁸ A yëwö, be' olo tajë e' kkachö as be' kïkarka.”

Etã ká jai a ttö ttsëne e' tō iché: “Ye' olo tajë e' kkachétkeyö be' kï, tã iskã kkacheraneyö.”

²⁹ Pë' tso' ittsoök eë, e'pa tō iché tō alá blane, erë welepa tō iché:

—Skököl biyöchökwak wele tté ie' ta.

³⁰ Jesús tō iché ie'pa a:

—Ttö ttsé a' tō, e' kē dör ye' a, e' dör a' kimoie. ³¹ Ká i' wakpa shulë kéwö detke. Bë dör ká i' wakpa

wökir, e' uyardattsã i' tã. ³² Mik ye' wötënewá krus mik e' tkëneka, eta ye' wã sulitane bituraë ye' ska'.

³³ Es ie' tō wës itterawã e' ché. ³⁴ Pë' tō iütë:

—Se' wã ijcher tō Skököl yëkkuö kï ikitule tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ser michoë. ¿Wës be' tō ichè tō S'ditsö Alà, e' kawötã tkëka krus mik? S'ditsö Alà ¿e' dör yi?

³⁵ Jesús tō iché ie'pa a:

—Yi shköke stui a, ese kē wã ijcher wé imírö. Ye' dör wës ká olo es, erë ye' tso'ia a' shua ekuölö ë. E' kuekï a' shkö ye' olo a as kē stui tō a' küwã. ³⁶ Ye' dör wës ká olo es, e' tso'ia a' shua. Ye' mik a' erblö as a' dö ye' ichaie.

E' ché one Jesús tō tã imía e' bléwa ie'pa yöki.

Ì kuekï judiowak kē erblö Jesús mik

³⁷ Ì kē or yi a ese wé Jesús tō tajë judiowak wörki, erë ie'pa kē erblëne ie' mik. ³⁸ E' kos wamblëne wës Skököl tteköl Isaías e' tō ikit Skököl yëkkuö kï es, e' tō iché:

“A Skököl, ttë paka' sa' tō wësua kē yi wã iklöne.

Be' diché tajë e' kkayë' be' tō ie'pa a, erë ie'pa kē wã sa' ttö iütëne.”†

³⁹ Es ie'pa kē a Skököl ttë klör. Ñies Isaías ikitat tō ì kuekï ie'pa kē wã Skököl ttë klöone. E' tō iché:

⁴⁰ “Ie'pa er darërëë, kē éna Skököl ttë klö'wak yës.

E' kuekï ie'pa wöã Skököl tō ká chöwëwa.

Ie' tō ie'pa méat wës s'wöbla kē wawër es.

Ie' tō ie'pa er darë'wëwã as ie'pa kē éna iwà ar.

Skököl tō ichè tō ye' tō iwé es as ie'pa kē er mane'ù ye' a tã ie'pa bua'wëneyö.”§

⁴¹ Isaías tō Jesús olo tajë e' su' ena ie' tō Jesús cheke, e' kuekï ie' tō iché es.

42 Erë tajë judiowak wökirpa erblé Jesús mik. Erë ie'pa suane fariseowakpa yöki, e' kuëki kë ie'pa ichéka sulitane kukua. Ie'pa kë kji ikiane tö fariseowakpa tö ie'pa trë'wëshkar ie'pa ñi dapa'wo wé a. 43 S'ditsö tö ie'pa kikekeka e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie, Skëköl tö ie'pa kikekeka e' skéie.

Ì ché Jesús tö e' wa se' kichatërdaë

44 Jesús tö iché aneule: “Wépa erblé ye' mik, esepa kë erbléne ye' ë mik. Ie'pa erblé ye' Yë tö ye' patké' e' mik ñies. 45 Wépa tö ye' sué, esepa tö ye' Yë tö ye' patké' e' sué ñies. 46 Ye' dör wës ká olo es. Ye' dë'bitü ká i' a as wépa erblé ye' mik, esepa kë ku'ia wës s'tso' stui a es. 47 Wépa tö ye' ttö ttsé, erë kë iwä iwä iütëne, esepa kë kichatepa ye' wák tö. Ye' kë dë'bitü ká i' a s'ditsö kichatök. Ye' dë'bitü s'ditsö tsatök. 48 Wépa tö ye' watektsa, kë tö ye' ttö dalöie, esepa kkatökwak tso'tke, e' tö ie'pa kichaterattsä. Ttë yë'bak ye' tö, e' kë klöne ie'pa wa, e' kuëki mik ká i' erkewatke, etä ie'pa kichatërdattsä. 49 Ye' kë wä i' yëule ye' wák er wa. Ì cheke ye' tö, e' chekeyö wës ye' Yë tö ye' patké'bitü, e' tö ye' patké' ichök es. E' kuëki ye' ttö dör mokjë. 50 Ye' wä ijcher tö ì ché ie' tö e' tö sene michoë mé. Es ì chekeyö, e' chekeyö wës ye' Yë tö ye' ké ichök es.”

13

Jesús tö ittökatapa klö skué

1 Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö dökewatke bule es. Jesús wä ijcher tö ie' tö ká i' mekeattke tä imichone iyë ska', e' kéwö dewatke. Wépa dör ie' icha tso' ká i' a, e'pa dalër këkraë ie' éna. Es ie'pa dalër michoë ie' éna këkraë.

2 Jesús ena ittökatapa tso' chkök nañewe. Ie'pa eköl kië Judas, e' dör Simón Iscariote e' alä. Bë tö ie' këtke ibikeitsök Jesús wömüttsa.

3 Erë Jesús wä ijcher tö iyë tö ì kos

kéwö mé iulä a. Ñies ie' wä ijcher tö ie' dë'bitü Skëköl ska' e' mitkene ee. 4 Es ie' e' kékä wé ie'pa tso' chkök ee, tä ipaio kikke yétsaitö tä datsi' ukuö e' pasiwoie, ese muéwaitö e' kipa mik. 5 E' ukuöki tä di' téitö kulé' a tä ie' tö ittökatapa klö skuémi. Datsi' ukuö tso' iwä moule e' kipa mik, e' wa ittökatapa klö pasiwéitö.

6 Mik Jesús mi' Simón Pedro klö skuök, etä e' tö ie' a iché:

—A Skëképa, be' dör sa' wöbla'ukwak. ¿Wës e' tö ye' klö skuëmi?

7 Jesús tö iüté:

—Ì uk ye' tso' e' wä kë ane be' éna i'ñe, erë i' ukuöki tä be' éna iwä ardaë.

8 Etä Pedro tö iché ie' a:

—iKë ye' tö kawö mepa be' a as be' tö ye' klö skuö!

Jesús tö iüté:

—Ye' kë tö be' klö skuë, e' tä be' kë döpaia ye' ttökataie.

9 Simón Pedro tö iché ia:

—A Skëképa, e' dör es e'ma ye' klö skuö. ¡Ñies ye' ulä ena ye' wökir e' kos skuö!

10 Erë Jesús tö iüté:

—Yi kuétke ñiköl pa sunetke maneneë, ese kë kawötä kuöwëne, iklö ë kiane skuë. A' kibiiepa tso'tke maneneë, erë eköl dur a' shua, e' kë dör manene.

11 Ie' wä ijcher tö yi tö iwömekettsa, e' kuëki ie' tö iché: “eköl dur a' shua, e' kë dör manene.”

12 Jesús tö ittökatapa klö skué one tä ipaio kikke iékaneitö tä imia e' tkéserne mesa o'mik tä ichéitö:

—¿Ì wé ye' tö a' a, e' wä ane a' éna? 13 A' tö ye' kië S'wöbla'ukwak ö Skëképa, es je' idir, ye' dör e'.

14 Ye' dör a' wöbla'ukwak, ye' dör a' këképa, erë ye' e' wöéwa dö diöshet a' klö skuök wës kané méso es. E' yitä a' ké e' wöökwa dö diöshet ñi yöki ñi kimuk. 15 Ì wé ye' tö a' wörki, e' wä kkachéyo a' a as a' tö iwakaneü es. 16 Mokji ye' tö a' a iché

tō kanè mēsopa kōs, esepa kē dōr iwōkirpa tsata. N̄ies yi patkēule, ese kē dōr yi tō ipatké ese tsata. ¹⁷ Ttè e' wà ane a' éna ta iwawé a' tō es, e' ta ayécha e' dōr buaé a' a.

¹⁸ “Kē ye' ku' a' ulitane chōk. Ye' tō a' shukitbak, e' kuēki ye' wā ijcher buaé wēs a' dōr. Erē Skēkōl yēkkuō tō ichè: ‘wépa chkōke ye' ta, e' isie alè ekōl mīane ye' bolōkie.’ Ttè e' kawōta wà tkōk es. ¹⁹ E' ché ye' tō a' a kam iwà tkō e' yōki. Es mik iwà tka, etā a' tō iklō'weraé mokī tō Skēkōl tō ye' patkē'bitu. ²⁰ Mokī ye' tō a' a ichè tō yi tō yi patkekeyō, ese kiekewā er bua' wa, ese tō ye' kiekewā er bua' wa. N̄ies yi tō ye' kiekewā er bua' wa, ese tō yi tō ye' patkē'bitu e' kiekewā er bua' wa.”

Jesús tō iché Judas tō ye' wōmerattsā

(Mateo 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23)

²¹ Jesús tō iché one ta ichkenewā ta ichéitō ittōkatapa a yēsēsē:

—Mokī ye' tō a' a ichè tō a' ekōl tō ye' wōmerattsā.

²² Ittōkatapa n̄i suéka. Ie'pa kē wā ijcher tō yi chōk ie' tso'. ²³ Ie'pa ekōl dalèr tajè Jesús éna, e' tkēr iō'mik tsinet ie'pa chkōke e' dalewa. ²⁴ Ie' a' Simón Pedro ulà kkaché tō ichakō yi cheke Jesús tō. ²⁵ Ie' kī e' skéwā tsinet Jesús skà ta ichakéitō iā:

—A Skēkēpa, ¿yi idir?

²⁶ Jesús tō iūtè:

—Ye' tō pan takla nuwēke udiō a, ta yi a yō imé e' idir.

E' bet ta ie' tō pan takla nuwéka ta iméitō Judas dōr Simón Iscariote alà e' a. ²⁷ Judas tō pan takla n̄é ta bet Satanás tkawā ie' er a. Jesús tō iché iā:

—Ì weke be' tō e' ú bet.

²⁸ Erē ie'pa tso' chkōk mesa o'mik, e'pa kē éna iane i kuēki Jesús tō iché es. ²⁹ Judas dōr inukōl blōkwak, e' kuēki Jesús ttōkatapa wēlepa tō ibikeitsé tō Jesús tō Judas

ké ilè taṭk ikawō tkō'wēkerakitō e' a ö ilè kakmuk s'siarēpa a.

³⁰ Es Judas tō pan n̄é ta imía. Mik imía, etā ká detke nañewe.

Jesús tō ttè dalöieno pa'alī mé ittōkatapa a

³¹ Judas mīa e' ukuōki ta Jesús tō iché:

—Ye' dōr S'ditsö Alà e'. I'ñe ye' olo wërdaé, n̄ies Skēkōl wák olo wërdaé ye' kī. ³² Skēkōl olo wërdaé ye' kī, e' ta ie' wák tō ye' olo kkacheraé sulitane wōrkī, e' weraéitō bet. ³³ A ala'r, kē ye' serpaia a' ta ká tajè. A' tō ye' yuleraé, erē i yē'bak ye' tō judiowak wōkirpa a, e' cheke ye' tō a' a n̄ies: a' kē dōpa wé ye' mi'ke eē. ³⁴ Ye' tō ttè pa'alī meke a' a dalöie, e' dōr i': a' n̄i dalèritsö. A' kawōta n̄i dalèritsök wēs ye' tō a' dalèritseke es. ³⁵ A' n̄i dalèritsöke es, e' ta sulitane wā ijcherdaé tō a' dōr ye' ttōkatapa.

Pedro icheraé tō ie' kē wā Jesús suule

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34)

³⁶ Simón Pedro tō ichaké Jesús a:

—A Skēkēpa, ¿wé be' mi'ke?

Ie' tō iūtè:

—Kē be' dōpami ye' itōki wé ye' mi'ke eē, erē aishkuō ta be' dōmi ye' itōki.

³⁷ Pedro tō iché ie' a:

—A Skēkēpa, ¿i kuēki ye' kē mi'pa be' itōki i' ta? ¡Ye' e' chétke duōkwa be' tsatkök!

³⁸ Jesús tō iūtè:

—¿Mokī be' e' chétke duōkwa ye' tsatkök? Ye' be' a ichè yēsēsē tō kam dakro ar, e' yōki bö icheraé mañatökicha tō be' kē wā ye' suule.

14

Shkowā Skēkōl ska' e' ñalé dōr Jesús

¹ E' ukuōki ta Jesús tō iché ittōkatapa a:

“Kē a' tkinuk. A' erblō Skēkōl mik. N̄ies a' erblō ye' mik. ² Ye' yé

u blat'ëule tajë. Ye' mi'ke iwakanéuk kéwe a' yökí. E' kě chõpa es, e'ma kě ye' wá iyëne. ³Ye' míá tá mik iwakaneone, etá ye' datskene a' tsukmi as a' mi' senuk wé ye' tkër ee. ⁴Wé ye' mi'ke e' ñalé sùule a' wá buaë.”

⁵Tomás tò ie' a' ichaké:

—A Skëképa, kě sa' wá ijcher wé be' mi'ke tá çwes sa' a' ñalé armi?

⁶Ie' tò iüté:

—Ye' dör ñalá e'. Ì dör mokië ena sene michoë e' dör ye'. Kě yí dõpa S'yë ska', e' kě dör ye' wa e' tá. ⁷A' wá ye' sùule mokië, e' tá es a' wá ye' Yë sùule. I' tami a' wá ie' sùule, mokië isuétké a' tò.

⁸Felipe tò iché ia:

—A Skëképa, S'yë kkachõ sa' a' tá e' è dör wë'.

⁹Jesús tò iüté:

—A Felipe, ká tajë ye' sené a' tá, çwes kě be' wá ye' sùule? Yi tò ye' sué, ese tò S'yë sué ñies. Çwes be' ichëmi, 'S'yë kkachõ sa' a'?' ¹⁰A Felipe, çbe' kě wá iklõne tò ye' ena S'yë, sa' bõl dör ekõl è? Ì chekeyõ a' a, e' kě cheku' ye' wá ye' wák er wa. Ì kos kanewekeyõ, e' kaneweke S'yë serke ye' a' e' tò. ¹¹Iklõ'ú tò ye' ena S'yë sa' bõl dör ekõl è. Ì chekeyõ a' a, e' kě klõ'wè a' tò, e' tá iklõ'ú ì kě or yi a, ese wéyõ e' wa. ¹²Mokí ye' tò a' a' ichè tò wépa erblé ye' mik, esepa tò ì weke ye' tò, e' weraë ñies. Erë ye' mi'ke S'yë skà e' kuëkí ì oule ye' wá, ese weraë ie'pa tò, ye' wá ioule e' tsata. ¹³Ì kos kieke a' tò ye' ttõ wa, e' weraëyõ as S'yë olo tajë e' kkayër ye' dör ilà e' wa. ¹⁴Ì kos kieke a' tò ye' a, e' weraëyõ.

Jesús kablé Wikõl Batse'r patkõk

¹⁵“A' éna ye' dalër, e'ma ye' ttè dalõiëno e' dalõieraë a' tò. ¹⁶Ye' tò ikieraë S'yë a' tá ie' tò iská patkeraë ekõl a' kímuk, e' dör Sulaiõkwak, ie' tso'ie a' tá kekraë. ¹⁷Ie' dör Skëkõl Wikõl. Ie' tò S'yë ttõ mokí e' kkacheraë a' a. Wépa kě tò Skëkõl dalõië esepa kě a' iWikõl wënuke ena

ie'pa kě wá isùule, e' kuëkí ie'pa kě a' ikinukwá e' kimoie. Erë a' wá ie' sùule. Ie' serke a' tá, ñies ie' serdaë a' er a'.

¹⁸“Ye' kě tò a' mepaat s'jchu'rlaie. Ye' datskene a' ska'. ¹⁹Kukur tá wépa kě dör ye' icha esepa kě tò ye' suepaia. Erë a' tò ye' suerane. Ye' duowá shkenekane, e' batamik sene michoë dõraë a' ulá a. ²⁰Mik e' kèwõ de, etá a' wá ijcherdaë tò ye' ena S'yë sa' bõl dör ekõl è. Ñies a' wá ijcherdaë tò a' ena ye', se' dör wés wák ekõl è es. ²¹Wépa tò ye' ttè dalõiëno klõ'weke tá iwà iuteke, esepa éna ye' dalër. Wépa éna ye' dalër, esepa dalërdaë ye' Yë éna. Ñies ye' éna ie'pa dalërdaë ena ye' e' kkachõraë ie'pa a.

²²Etá ekõl skà kiè Judas, kě dör Judas Iscariote, e' tò ie' a' ichaké:

—A Skëképa, çwes be' e' kkachõmi sa' a, erë be' kě e' kkachõpa sultane a'?

²³Ie' iüté:

—Wépa éna ye' dalër, esepa tò ye' ttè iuteraë. Ie'pa dalëritseraë ye' Yë tò. Ie' ena ye', sa' dõraë ie'pa ska' senuk ie'pa tá. ²⁴Wépa kě éna ye' dalër, esepa kě tò ye' ttè iutepa. Ttè chekeyõ a' a, e' kě dör ye' wák ttè, e' dör Skëkõl tò ye' patkè', e' ttè.

²⁵“I' kos chekeyõ a' a, e' chekeyõ ye' tso'ia a' tá e' dalewa. ²⁶Erë Sulaiõkwak, e' dör Wikõl Batse'r, e' patkeraë Skëkõl tò a' a' ye' ttõ wa. Ì kos yë' ye' tò a' a, e' wa ie' tò a' wõbla'weraë as a' éna iarne.

²⁷“Sene bërë méatyõ a' a, e' datse ye' wá. E' dör ichõk kě dör wés sene bërë cheke wépa kě tò Skëkõl dalõië esepa tò es. E' kuëkí kě a' tk-inuk, kě a' suanuk. ²⁸A' wá ittseule tò ye' tò a' a' iché tò 'ye' mi'ke erë ye' datskene a' ska'.' A' éna ye' dalër mokí, e' tá a' ttsë'rdaë buaë tò ye' mi'ke S'yë ska', e' dör ye' tsata e' kuëkí. ²⁹I' tá ye' tò ichétke a' a' kam iwà tkõ e' yökí as mik iwà tka, etá a' erblõ ye' mik.

30 “Bé dör ká i' wökir, e' datsetke bet, e' kueki ye' kē a kawō ta'ia ttök a' ta tajē. Ie' kē diché ta' e' aloka ye' kī yēs. 31 Erē ye' tō iwé wes ye' Yē tō ye' ka' iuk es as sulitane tō isaū tō ye' Yē dalēr ye' éna.

“Se' e' yölur íe, mishkatke.

15

Jesús dör wes uva kicha es

1 “Ye' dör uva kicha chökle, e' kaneweke ye' Yē tō. 2 Iulà wé kē wör, ese télor ye' Yē tō. Iulà wör ta' kōs, ese paikléloritō buaē maneneē as ikī wör tajē. 3 A' pairiuletke maneneē ttē wa ye' tō a' wöbla'wé e' wa. 4 A' senú ye' ta' ñita, etā ye' serdaē a' ta' ñita. Mik ulà kē ku'ia iwí mik, etā kē iwōria. Kē iwōnuk iwák ē mik. Es ñies a' kē ku' ye' mik, etā kē a' wörpa.

5 “Ye' dör uva kicha. A' dör iulà. A' kē ku' ye' mik, etā kē i' onuk a' a' yēs. E' kueki wépa serke ye' mik, ñies ye' serke e'pa a, esepa wörke tajē. 6 Wépa kē serku' ye' mik, esepa tērdattsa kēu bānet ta' isinewa wes uva kicha ulà sir es. Iulà ese shtekeka uyèwa bö' a' ta' iñanewa.

7 “A' serke ye' mik, ñies ye' ttē tso'ie a' er a, e' ta' i' kōs kiane a' kī, e' kiō Skéköl a' ta' imeraeitō a' a. 8 Mik i' kiane Skéköl kī, ese wé a' tō, etā e' dör wes uva wör es. E' tō ye' Yē kikekeka tajē. E' wa iwēnewa tō moki a' dör ye' ttōkatapa. 9 Ye' éna a' dalēr wes ye' Yē éna ye' dalēr es. A' senú kekraē ye' mik as ye' tō a' dalēritsō kekraē. 10 Ye' ttē dalöiēno e' dalöieke a' tō, e' ta' ye' tō a' dalēritsē michoē. E' dör wes ye' tō ye' Yē ttē dalöiēno e' dalöieke ta' ie' tō ye' dalēritsē michoē es.

11 “I' kōs chekeyō a' a' as a' ttsē'r buaē wes ye' es. Ye' kī ikiane tō a' ttsē'r buaē shūte. 12 Ye' ttē dalöiēno e' dör i': a' ñi' dalēritsō wes ye' tō a' dalēritseke es. 13 Se' e' mettsa duökwa yile dalēr se' éna, e' skéie, e' ta' kē se' éna i' dalēnuk e' tsata.

14 I' uk ye' tō a' kē, ese weke a' tō, e' ta' a' dör ye' sini'pa. 15 I' bikeitseke i' kaneweke kanē wökir tō, ese kē jcher ikanē méso wa. Iwökir kē tō ipaketa' ie' a. Erē i' kōs yē' ye' Yē tō ye' a, e' chéneyō a' a, e' kueki a' kē kièiyō ye' kanē mésopa, a' kiekeyō ye' sini'pa. 16 A' kē wa ye' shukite, e' skéie ye' tō a' shukit. Ye' tō a' patkeke as a' mi' wōnuk buaē wes uva ulà es, erē iwō ese tso'ie kekraē. Es i' kōs kié a' tō ye' Yē a' ye' ttō wa e' meraeitō a' a. 17 Ye' ttē dalöiēno dör i': a' ñi' dalēritsō.

Pē' kē erblēne Jesús mik esepa tō Jesús ttōkatapa sueraē suluē

18 “Wépa kē tō Skéköl dalöiē esepa tō a' sueke suluē, e' ta' a' éna ianú tō ie'pa tō ye' su'bak suluē a' yökī kewe. 19 A' chōpa wes ie'pa es, e' ma ie'pa tō a' dalēritsēmi wes ie'pa ñi' dalēr es. Erē ye' tō a' shukit ie'pa shua, e' kueki i'ñe ta' a' kē dör wes ie'pa es. E' kueki ie'pa éna suluē a' ar. 20 Ye' tō iyē'bak a' a' tō 'ikanē méso kē dör iwökir tsata,' e' anú a' éna. Ie'pa tō ye' we'iké siarē, e' ta' ie'pa tō a' we'ikeraē siarē. Ie'pa tō ye' ttō dalöiē, e' ta' ñies ie'pa tō a' ttō dalöieraē. 21 A' dör ye' ichapa. Ie'pa kē wa ye' Yē tō ye' patkē' e' suule. E' kueki i' kōs suluē wambleraē ie'pa tō a' kī.

22 “Ye' kē döpa ká i' a, ye' kē ttē pakōpa ie'pa a, e' ma ie'pa kē kī i' sulu nuí ta'. Erē i'ñe ta' ie'pa kē tkōpashkar inuí ulà a. 23 Wépa tō ye' sueke suluē, esepa tō ye' Yē sueke suluē ñies. 24 I' kē or yi a ese kē úpayō ie'pa wörki, e' ma ie'pa kē kī i' nuí ta'. Erē ie'pa tō isu'bak erē ie'pa tō ye' sué suluē, ñies ye' Yē sué suluē ie'pa tō. 25 Erē itka es as i' tso' kitule Skéköl yēkuō kī, e' wà tkō es, e' tō ichē: 'Ie'pa tō ye' sué suluē kē wà ta'.*

26 “Ye' tō Sulaiōkwak tso' ye' Yē ska', e' patkeraē a' a, e' dör Skéköl Wiköl. Ie' dör Skéköl ttō moki

* 15:25 Salmos 35.19; 64.4

chökwak. Mik ie' de, etä ie' tö ye' tté cheraë. ²⁷ A' manetwä ye' tä kuaë, e' kueki a' tö ye' tté cheraë ñies.

16

¹ Ttè e' kos chéyö a' a as a' erblö ye' mik e' kë olo'yö a' tö. ² Ie'pa tö a' uyerattsä se' ñi dapa'wö wé a. Mokí kawö dökewatke tä yile tö a' ttéwa, e' tä e' tö ibikeitseraë tö es ie' tso' Skököl kanè uk. ³ Ie'pa kë wä ye' ena ye' Yé suule mokí, e' kueki ie'pa e' wamblö es. ⁴ Erè ttè e' chéyö a' a as mik ikéwö de, etä a' éna iar.

Ì weke Wiköl Batse'r tö, e' paké

Ye' tso'ia a' tä, e' kueki kuaë ttè e' kë yéne ye' wä a' a. ⁵ Erè i'ñe tä ye' mitkene, ye' Yé tö ye' patké', e' ska'. Erè a' kë tö ye' a' ichakè tö '¿Wé be' mi'ke?' ⁶ E' skéie a' erianeka tajé, ì ché ye' tö a' a e' kueki. ⁷ Mokíie ye' tö a' a ichè tö buaë idir a' a tö ye' mía. Ye' kë mine, e'ma Sulaiökwa k kë döpa a' a. E' kueki ye' tö a' a ichè tö buaë idir a' a tö ye' mía. Ye' mía, e' tä ye' tö Sulaiökwa k patkeraë a' a. ⁸ Mik ie' de, etä ie' tö ikkacheraë wépa kë tö Skököl dalöie esepa a tö ie'pa e' wamblö sulu. Ñies ie' tö ikkacheraë ie'pa a tö ye' eköl è dö r yésyèsè Skököl wöa. Ñies ie' tö ikkacheraë ie'pa a tö ie'pa kichatërdaë aishkuö tä. ⁹ Ie'pa kë erblökü' ye' mik, e' kueki ie'pa dö r ì sulu wamblökwa kpa. ¹⁰ Ye' mi'kene ye' Yé ska', e' kueki kë ye' suepaia a' tö. E' wa ikkayéne ie'pa a tö ye' eköl è dö r yésyèsè Skököl wöa. ¹¹ Bé dö r ká i' wakpa wökir e' kichatënetke, e' wa ikkayéne tö ñies ie'pa kichatërdaë.

¹² "Tajé ye' wä iyi tso'ia chè a' a, erè i' tä kë a' a iwà anuk. ¹³ Erè mik Skököl Wiköl ttö mokíe e' de, etä ie' kë ttöpa iwák er wa. Ì tseke ie' tö Skököl ska', ese cherane ie' tö a' a. E' kueki ie' tö a' wöbla weraë ttè mokí kos ese wa. Ì tköraë aishkuö tä, ese cheraëitö a' a. ¹⁴ Ì tso' ye' er a, ese cheraneitö a' a. Es ie' tö ye'

kikeraka. ¹⁵ Ì kos tso' ye' Yé er a, ñies e' tso' ye' er a. E' kueki ye' tö a' a ichè tö, ì tso' ye' er a, ese cherane Wiköl Batse'r tö a' a.

Ittökatapa eriane e' manerdattsane ttsë'rdane buaë

¹⁶ "Bërbër setcha, etä kë a' tö ye' suepaia. Erè e' ukuökí setcha, etä a' tö ye' suèmine."

¹⁷ Ie' ttökatapa welepa ñi chaké:

—Ie' tö iché, 'Bërbër setcha etä a' kë tö ye' suepaia. Erè ekuölö tä a' tö ye' suèmine.' ¿Ì cheke ie' tö es? ¿Ima iwà dö r? Ñies ie' tö iché tö 'Ye' mi'ke ye' Yé ska'.' ¹⁸ Ie' iché 'Bërbër setcha' ¿Ima e' wä kiane chè? ¿Ì ché ie' tö, e' wä kë ane se' éna!"

¹⁹ Jesús wä ijcher tö ie'pa éna ie' chakak, e' kueki ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' tö ichè a' a: 'Bërbër setcha, etä a' kë tö ye' suepaia. Erè e' ukuökí setcha, etä a' tö ye' suèmine.' ¿E' wä chakeke a' tö ñi a? ²⁰ Mokí yö ichè a' a tö a' iuraë kköchöraë siarè, erè wépa kë tö Skököl dalöie esepa ttsë'rdäe buaë. Erè a' eriarädaë, erè e' manerdattsane ttsë'rdane buaë. ²¹ Mik alaköl alà kurketke, etä ieriane tajé, ikirine e' kéwö de, e' kueki. Erè mik ilà kune, etä ittse'nene buaë. Ie' alà kune e' tö ie' ttsë'weke buaë. E' kueki ikirine weine siarè e' chowa ie' éna. ²² E' sù i'ñe tä a' eriarke siarè, erè se' ñi saurane, e' tö a' ttsë'werane buaë shüte. Ttsë'ne buaë e' kë yënuksa yi a' er a.

²³ "Mik e' kéwö de, etä kë ì kiepaia a' tö ye' a. Mokí ye' tö a' a ichè tö ì kos kié a' tö ye' Yé a ye' ttö wa, e' meraëitö a' a. ²⁴ Ikkè tä a' kë wä ì kiule Skököl a ye' ttö wa, erè i' tä ikiömitke ie' a, ikiö ie' a kekraë etä imerdaë a' a as a' ttsë'r buaë shüte.

Jesús e' alékatke pè' kë erblène ie' mik esepa ki

²⁵ "T' kos chéyö a' a, e' chéyö ttè kleaule wa. Erè kawö döraë etä kë ye' tö ichèia a' a es. Ye' tö ye' Yé ttè

pakeraë a' a wës idör es kë kleaule. ²⁶ Mik e' këwö de, etä i kiane a' kï e' kieraë a' wákpa tō ye' Yë a' ye' ttō wa. E' wà kiane chè tō kë ikianukia tō ye' tō i kōs kiane a' kï e' kiō ye' Yë a. Ie' wák éna a' dalër tajë, e' kuekï i kiane a' kï, ese kiëmi a' wákpa tō ie' a' ye' ttō wa. ²⁷ Ie' éna a' dalër, e' kuekï a' wákpa tō ikiëmi ie' a. A' éna ye' dalër, ñies a' tō iklö'wëke tō ye' dë'bitü ie' ska', e' kuekï ie' éna a' dalër. ²⁸ Ye' datse ie' ska' e' dë' ká i' a, i' ñe tã ye' mitkene ie' ska'."

²⁹ Ittōkatapa tō iché ie' a:

—I' tã be' tso' ichök sa' a wës idör es kë kleaule. Be' kë ku' ichökia ttë kleaule wa. ³⁰ Ire' sa' wã ijcher tō be' wã íyí kōs e' jcher. Dō i' chakak sa' éna be' a, e' jchertke be' wã. E' kuekï sa' tō iklö'wë tō be' datse Skëköl ska'.

³¹ Jesús tō iüté:

—¿Ire' a' tō iklö'wë? ³² A' tō ye' meraat ekörla. A' michone eköl eköl a' u a. Kawö e' datse, e' detke i' tã. Erë mokï ye' kë ku' ekörla. Ye' Yë tso' ye' tã. ³³ E' kōs chéyö a' a' as a' ser bërë a' batsulewã ye' mik e' wa. Ká i' kï a' weirdäë siarë. Erë a' er kuü, iye' e' ali'kabak i' sulu diché kï!

17

Jesús ikié S'yë a' ittōkatapa kï

¹ Ttë ekkë ché Jesús tō one tã iká sué ká jai a' tã ichéitō: "A' Yëwöla, ye' këwö detke. Ye' dör be' alà, e' olo kkachö as be' olo kkayër silitane a' ye' wa. ² S'ditsö ulitane këwö me' be' tō ye' a' as sene michoë mù ye' tō, wëpa kōs me' be' tō ye' a, esepa a. ³ Sene michoë e' dör tō ie'pa bats buaë be' dör Skëköl chökke eköl ë e' mik, ñies ye' dör Jesucristo patkë' be' tō e' mik.

⁴ "Kanë me' be' tō ye' a' wë ká i' a, e' wëtkeyö. E' wa ye' tō be' olo kkayë'bitü. ⁵ E' kuekï i' tã, a' yëwöla, ye' tō be' a' ikië tō mik ye' dene be' ska', etã ye' olo kkachö, wës be' tō

ye' olo kkayë' mik ye' bak be' tã kam ká i' yör e' yökï etã es.

⁶ "Wëpa shukitbak be' tō ká i' wakpa shua' mè ye' a, e'pa a' ye' tō ikkaché tō be' dör yi. Be' ichapa idir, e'pa me' be' tō ye' a. Ie'pa tō be' ttë iuteke. ⁷ I' ñe tã ie'pa wã ijcher tō i' kōs wëyö, ñies i' kōs chéyö, e' me' be' tō ye' a. ⁸ Ttë me' be' tō ye' a' pakë, e' pakéyö ie'pa a, tã ie'pa tō iklö'wë. Ie'pa wã ijcher tō mokï ye' datse be' ska' patkë' be' tō.

⁹ "Ye' tso' be' a' ikiök ie'pa kï. Ye' kë ku' ikiök wëpa kë tō be' dalöieta' esepa kï. Ye' tso' ikiök wëpa me' be' tō ye' a' esepa kï, ie'pa dör be' icha e' kuekï. ¹⁰ Wëpa kōs dör ye' icha, esepa dör be' icha. Ñies be' icha kōs esepa dör ye' icha. Ie'pa wa ye' olo tajë e' kkayëne.

¹¹ "Kë ye' serpaia' tajë ká i' kï. Ye' mitkene senuk be' ska'. Erë ie'pa atë ká i' kï. A' Yëwöla batser, be' dalö tajë, be' diché tajë me' be' ye' a, e' wa ie'pa kkö'nú as ie'pa ser ñita wës wák eköl ë es wës be' ena ye' es. ¹² Mik ye' tso'ia' ká i' a' ie'pa tã, etã ye' tō ie'pa kkö'né tsatké diché me'bö ña e' wa. Ie'pa kōs tsatkéyö. Wë wömenettsabak weinuk, e' ë e' yë'ttsa' sa' shua'. Ie' ë weinewa as iwà tkö wës be' yëkkuö tō iché es.

¹³ "Írö ye' mitke be' ska', erë ttë i' chekeyö, ye' tso'ia' ká i' a' e' dalewa, as ie'pa tse'r buaë mokïë wës ye' es. ¹⁴ Be' ttë yë'yö ie'pa a, erë wëpa kë tō be' dalöie esepa tō ie'pa sueke suluë. Ye' kë dör wës ká i' wakpa es, e' sù ye' ttōkatapa kë dör wës ie'pa es. E' kuekï ká i' wakpa tō ie'pa sueke suluë. ¹⁵ Ye' kë ku' ikiök be' a' tō ie'pa yöttsa' ká i' kï. Ye' tso' be' a' ikiök tō ie'pa blö bë yökï. ¹⁶ Ye' kë dör wëpa kë tō be' dalöie esepa eköl, ñies ye' ttōkatapa kë dör ie'pa es. ¹⁷ Ie'pa klö'übö be' wák ë a' be' ttë wa. Be' ttë dör mokï. ¹⁸ Ye' tso' ie'pa patkök ká i' wakpa shua', wës be' tō ye' patkë' ká i' wakpa shua' es. ¹⁹ Es

ye' e' mùttsa be' a as ie'pa e' mùttsa mokì be' a ñies.

²⁰ “Ye' kē ku' ikiök be' a ie'pa ē kī. Erē wépa erblōmi ye' mik ie'pa ikkēpa ttō batamik, ñies esepa kī ye' tso' be' a ikiök. ²¹ Ye' tō be' a ikiè as ie'pa dō wēs wák eköl ē es. Be' ena ye', se' dör wák eköl ē. Es ye' tō be' a ikiè tō ie'pa dō wēs wák eköl ē es se' tã wēs se' dör eköl ē es, as ká i' wakpa tō iklö'ù mokì tō be' tō ye' patkē'. ²² Diché me' be' tō ye' a, e' mé ye' tō ie'pa a as ie'pa dō wēs wák eköl ē es, wēs be' ena ye', se' dör eköl ē es. ²³ Ye' bātse buaë ie'pa mik, ñies be' bātse buaë ye' mik. Es idir as ie'pa dō mokì wēs wák eköl ē es. E' dör es, e' tã ká i' wakpa wã ijcherdaë tō be' tō ye' patkē'. Ñies ie'pa wã ijcherdaë tō be' éna ye' ttōkatapa dalër tajë wēs be' éna ye' dalër es.

²⁴ “A yéwō, be' tō ie'pa me' ye' a. Ye' kī ikiane tō aishkuō tã ie'pa dōmi ye' tã, wé ye' tso' eē, as ie'pa tō olo me' be' tō ye' a, e' saū. Kam ká i' yör, etã wake' be' éna ye' dalër tajë, e' kuëkì olo e' me'bak be' tō ye' a. ²⁵ A Yéwō, be' dör yēsyesë. Wépa kē tō be' dalöiè esepa kē wã be' sūle, erē ye' wã be' sūle. Ñies ie'pa ikkēpa wã ijcher tō be' tō ye' patkē'bitü. ²⁶ Ye' tō ie'pa a ikkayē' tō be' dör yi, e' kkachekeiayō ie'pa a as ie'pa ñi dalëritsō wēs be' tō ye' dalëritseke es, ñies as ye' dō senuk ie'pa er a.”

18

Judiowak tō Jesús klō'wéwa

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53)

¹ Jesús tté S'yé tã one, tã imía ittōkatapa tã dí'la kiè Cedrón, e' wışhet. Ie'pa de wé kal klō tso' tkëule eē. ² Eē Jesús krá ñi dapa'uk ittōkatapa tã, e' kuëkì Judas tō ie' wōmekettsa, e' wã ká e' sūle buaë. ³ E' itökì Judas demì eē Roma ñippōkwakpa tã tajë. Ñies Skëköl

wé, e' shkëkipa de ie' tã. E'pa patkē judiowak sacerdotepa wōkirpa ena fariseowakpa tō. Ie'pa de Judas tã bō'wō kī ena kuatak sí wōñarke tajë ese kī, ñies tabè damirak iwã tajë. ⁴ Ì wamblërketke ie' tã, e' kos jcher buaë ie' wã, e' kuëkì ie' dettsa tã ichaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tō?

⁵ Ie'pa iüté:

—Jesús Nazaret wak, e' yuleke sa' tō.

Jesús tō iché:

—Ye' idir.

Judas tō ie' wōmekettsa, e' tso' ñippōkwakpa tã. ⁶ Mik Jesús tō iché: “Ye' idir”, e' wōsha tã ie' skéurak tsikka tã ianerörak iski. ⁷ Jesús tō iská chaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tō?

Ie'pa tō iüté:

—Jesús Nazaret wak.

⁸ Jesús tō iská iüté:

—Ye' tō ichétke a' a tō ye' idir. A' ye' yuleke, e'ma wépa tso' ye' tã, e'pa múat bër.

⁹ Ie' tō iché es as ttè yé'itō iyë a, e' wã tkō. Ie' tō iyë: “wépa mé be' tō ye' a, esepa kē weinuk yës.”

¹⁰ Etã Simón Pedro wã tabè shkō, e' yëttsaitō tã sacerdotë kibi kané méso, e' kukuöña ulã bua'kka téttsa, e' kiè Malco. ¹¹ Jesús tō iché Pedro a:

—Be' tabè blōwane ikkuölit a. Ye' Yé tō iyi bacha'bacha i' mé ye' a, e' tã ¿wēs e' kē yepawayō?

Jesús mítser Anás wörki

(Mateo 26.57-58; Marcos 14.53-54; Lucas 22.54)

¹² Etã Roma ñippōkwakpa ena iwōkir kibi ena Skëköl wé shkëkipa tō Jesús klō'wéwa muéwã iulã a.

¹³ Tã itsémirakitō kewe Anás u a. Anás dör Caifás nuäki. Duas e' wa Caifás dör judiowak sacerdotë kibi.

¹⁴ Caifás e' tō iyë' judiowak wōkirpa a tō buaë idir ie'pa a tō wëm eköl ē ttèwã ie'pa ulitane skéie.

Pedro iblé tò kě ie' wā Jesús suule
(Mateo 26.69-70; Marcos 14.66-68; Lucas 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedro ena Jesús ttökata skà eköl, e'pa bōl mirwā Jesús itōkī. Ittökata tso' Pedro wapieie, e' suule buaë sacerdote kibi wā, e' kuekī ie' dewā buaë Jesús tā sacerdote kibi upa a. ¹⁶ Erē Pedro aṭe dur u'rki ukkō tkēr kañikā eē. Eta ittökata suule sacerdote kibi wā, e' biteane ttök tayē tso' ukkō kkō'nuk e' tā as Pedro dōwā. Eta es Pedro dewā. ¹⁷ Eta tayē dur ukkō kkō'nuk, e' tò Pedro a ichaké:

—¿Yēne be' dōr wēm klōnewā e' klé?

Ie' tò iūté:

—Au, ye' kě dōr iklé.

¹⁸ Ká dōr sešēē, e' kuekī sacerdote kanē mēsopa ena Skēkōl wé shkēkīpa tò bō' batsékā baiklè. Eē Pedro de bō' baiklök ñies ie'pa tā.

Sacerdote kibi tò Jesús chaké

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71)

¹⁹ Anás bak sacerdote kibi e' tò Jesús chaké ittōkatapa kī ena tté wa ie' s'wōbla'wēke, e' kī. ²⁰ Jesús tò iūté:

—Kekraē ye' tté sulitane kukua. Kekraē ye' tò s'wōbla'wé se' ñi dapa'wō wé koš a ena Skēkōl wé a wé sulitane ñi dapa'uke eē. Kě ye' wā ì yēule akir. ²¹ ¿Iōk be' tò ye' chaké? Ì chéyō e' jcher wépa wā ye' ttsēule ichök, esepa wā. Ie'pa a ichakö.

²² Mik e' ché Jesús tò, eta Skēkōl wé shkēkīpa eköl tò ie' ppé iwō kī iulatō wa tā iché ia:

—¿Wes be' tò sacerdote kibi iūtēmi es?

²³ Jesús tò iūté:

—Ì chéyō, e' dōr suluē, e'ma ichō wé isulune. Erē ì ché ye' tò e' dōr mokī, e' tā ¿ì kī be' tò ye' ppé?

²⁴ E' ukuōkī tā Anás tò Jesús patkēmi moule Caifás ska', e' dōr judiowak sacerdote kibi.

Pedro tò ibléne tò kě ie' wā Jesús suule

(Mateo 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62)

²⁵ E' dalewa Pedro duria bō' baiklök tā ichakérakitō:

—¿Yēne be' dōr wēm klōnewā e' klé eköl?

Ie' iūté:

—Au, ye' kě dōr ie' klé.

²⁶ E' ukuōkī tā sacerdote kibi kanē mēso kukuōña téa' Pedro tò, e' yami eköl tò ie' a iché:

—Ye' tò be' sué ie' tā, kal klō tso' tkēule eē.

²⁷ Pedro tò iskà bléne tā e' wōsha tā dakro ane.

Jesús mítser Pilato wōrki

(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Lucas 23.1-5)

²⁸ Bla'mi, diwō tsirketke, eta Jesús yétsarakitō Caifás u a tsēmī judiowak wōkir kiē Pilato, e' ska'. E' kě dōr judiowak. Ie' tkēulekā Roma wakpa wā judiowak wōkirie. Eē ie'pa tò Jesús tsēmi. Judiowak éna Ie'pa Yépa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wak, e' kuekī ie'pa kě e' ia'wakka. Ie'pa a tā shkēwā yi kě dōr judiowak ese u a e' dōr ñā, e' kuekī ie'pa kě dē'wā Pilato u a. ²⁹ E' kuekī ie' dettsā ie'pa tā ttök, tā ie'pa a ichakéitō:

—¿Ì kī a' tò wēm e' kcateke?

³⁰ Ie'pa tò iūté:

—Wēm e' kě tò íyi sulu wamblōpa, e'ma sa' kě wā ie' mēne be' ulā a.

³¹ Ie' tò ie'pa a iché:

—Itsūmine tā ishulō wes a' wakpa tté dalōiēno e' tò iché es.

Erē judiowak wōkirpa tò iché:

—Kě sa' a kawō mēne s'ttōkwā.

³² Mik e' ché ie'pa tò es, eta e' wa Jesús tò wes ie' duōrawā wé yē', e' wā tka.* ³³ Pilato miāne weshkē tā Jesús kiéitō tā ichakéitō:

—¿Be' dōr judiowak blū?

³⁴ Jesús tò iché ie' a:

* 18:32 Juan 3.14 ena 12.32 saú.

—¿E' chaké be' tō be' wák er wa, ö yile tō ye' ché be' a e' kueki?

³⁵ Pilato tō iüté:

—¿Ttseskua ta ye' dör judiowak? Be' wák ditséwōpa ena sacerdote wōkir kibipa, e'pa wā be' debitu ye' a shulè. ¿Ì sulu wamblébö?

³⁶ Jesús tō iüté:

—Moki ye' dör blu', erè i blúie ye' tso' e' kē dē'ka ká i' kī. Imú dör es, e'ma ye' ttōkatapa ñippōmi as judiowak wōkirpa kē tō ye' klō'wēwā. Erè i blúie ye' tso' e' kē dē'ka ká i' kī.

³⁷ Etā Pilato tō ie' a ichaké:

—¿E'ma moki be' dör blu'?

Jesús tō iüté:

—Tō, wes be' iché e'ma es idir. Ye' dör blu'. Ye' kune' ká i' a ttè moki e' choie, e' kueki ye' dē'bitu. Wépa éna ttè moki dalér esepa kos tō ye' ttè iüteraè.

³⁸ Pilato tō ie' a ichaké:

—¿Ì dör ttè moki?

Pilato tō iché tō Jesús ttōwā

(Mateo 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25)

Pilato tō ichaké one ta ie' skā dettsā ttōk judiowak ta, ta ichéitō ie'pa a:

—Ye' kē wā ì sulu kune Jesús kī. ³⁹ Erè a' wōblanewatke tō mik A' Yépa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'weke, etā s'wōtēule e' yekettsā èmine ye' tō ekōl. ¿A' kī ikiane tō a' blú e' èmiyö?

⁴⁰ Ie'pa tō iüté aneule:

—¡Ie' kē wōttsaar! ¡Barrabás wōttsö sa' a!

(Barrabás e' dör akblökwa.)

19

¹ Etā Pilato tō Jesús ppök patké ttsa' bata daloie wa. ² Roma ñippökwaqpa tō dika'kicha yué wōshkiie ta itkékarakitō Jesús wōkir kī blu'ie. Nies ie'pa tō datsi' daloshdalosh ese iéka ikī blu'ie iwayuoie. ³ E' ukuöki ta idewarak tsinet ie' o'mik ta iché ia:

—¡Be' dör judiowak blú! ¡Be' mú kawö tkō'weke!

Taië ie'pa tō ippé iwö kī.

⁴ Pilato dettsane ta iskā ché judiowak a:

—Isaú, ye' mía itsukbitu as a' wa ijcher tō ye' kē wā ttè kune ie' kka-toie.

⁵ Etā Jesús dettsā dika'kicha yöule wōshkiie, e' tkéuleka iwōkir kī ta ipaiëule blu' datsi' daloshdalosh ese wa. Pilato tō iché:

—I' dör wēm e'. A' tō isaú.

⁶ Mik sacerdotepa wōkirpa ena Skököl wé shkékipa tō Jesús sué, etā ie'pa tō iché aneule:

—¡Iwötōwā krus mik! ¡Iwötōwā krus mik!

Pilato tō iché ie'pa a:

—Ye' kē wā ì ttè kune ie' kī, e' kueki itsúmine, iwötōwā a' wāqpa tō krus mik.

⁷ Judiowak wōkirpa tō iché ie' a:

—Sa' wā ttè dalöiëno tso', e' tō iché ie' kawötā ttēwā, ie' e' yé' tō ie' dör Skököl Alà e' kueki.

⁸ Mik e' ttsé Pilato tō, etā ie' kī suane taië. ⁹ Ie' míane u shuā ta Jesús a' ichakéitō:

—¿Wé be' datse?

Erè Jesús kē wā iüténe yēs.

¹⁰ Pilato tō iché ie' a:

—¿Iök be' kē ttō ye' ta? ¿Be' kē wā ijcher tō ye' a' kawö tso' be' wötōwā krus mik ö be' omine?

¹¹ Jesús tō iüté:

—Skököl kē wā kawö meule be' a, e'ma be' kē a' wes ye' onuk. E' kueki wépa tō ye' me'ttsā be' ulà a, e'pa kī inuí tso' be' tsatā.

¹² Etā Pilato tō ibikeitséka taië tō wes ie' a' Jesús armimine, erè judiowak tō iché ie' a' aneule:

—Be' ie' èmine, e' ta be' mía romawak wōkir kibi e' bolökie. Wé e' chö tō ie' dör blu', ese dör se' wōkir kibi e' bolök.

¹³ Mik e' ttsé Pilato tō, etā Jesús tsuk patkéitō u'rki. E' ukuöki ta ie' e' tkésér s'shulo kulé kī. E' atē uitō kī kiè hebreoie Gabatā eē (e' wà kiane ché uitō yöule ák wa). ¹⁴ E' dör Judiowak Yépa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'weke e' chki es, diwö

detke bata a ekkë. Eta Pilato tö iché ie'pa a:

—j! dör a' blú!

¹⁵ Erë ie'pa tö iché aneule:

—j!ttöwá! j!ttöwá! j!wötöwá krus mik!

Pilato tö ie'pa a iché:

¿Ima a' ibikeitsè tö ye' tö a' blú ttèwami?

Sacerdotepa wökirpa tö iüté:

—Sa' blú eköl ë, e' dör romawak wökir kibi.

¹⁶ Eta ie' tö iwé Jesús ta wes ie'pa kî ikiane es. Ie' tö iméttsa inippökwakpa ulà a wötèwá krus mik ta ie'pa wa imítser.

Jesús wötèwarakitö krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43)

¹⁷ Eta Jesús e' yéttsa Jerusalén, krus kueramiitö michoë ká kiè S'wökirdiche eë (ká e' kiè hebreoie Gólgota). ¹⁸ Eë ie'pa tö iwöté krus mik. Nies wëpa böi sulusipa wötène krus mik wî'kë iö'kë, Jesús atë ie'pa shushaë. ¹⁹ Pilato tö ishtök patké kaltak kî, e' batséwarakitö Jesús krus mik. Ikitule e' tö iché: "T' dör Jesús Nazaret wak dör judiowak blú e'." ²⁰ Wé ie' wötèwarakitö krus mik, e' atë Jerusalén tsinet, e' kuekî tajë judiowak tö ikitule e' sué. Ikitule ttè mañatökicha wa: hebreoie, latinie ena griegoie. ²¹ E' kuekî judiowak sacerdotepa wökirpa tö iché Pilato a:

—Kë ishtar tö ie' dör judiowak blú. Ishtö tö ie' e' chö tö ie' dör judiowak blú.

²² Erë Pilato tö iüté:

—Ï shtëtke ye' tö, e' shtëtkeyö, iméattkeyö es.

²³ Roma ñippökwakpa tö Jesús wötèwá krus mik, e' ukuökî ta ie'pa tö idatsi' blatélor ie'pa tkël a. Erë Jesús datsi' batsjë e' atë. Datsi' e' yöule alabo, ²⁴ e' kuekî ie'pa tö iché ñi a:

—Kë se' tö ijchëlör. Mishka inuk ákwöla wa isuojie tö yi ulà a iatmi.

Es itka wes itso' kitule Skëköl yëkuö kî es, e' tö iché: "Ye' datsi' blabatsélor ie'pa tö ñi a, ta inérak ákwöla wa isuojie tö yi ulà a ye' datsi' batsjë e' atmi."* Es Roma ñippökwakpa tö iwé.

²⁵ Krus o'mik Jesús mî ena imila ena María dör Cleofás alaköl ena María Magdala wak e'pa iéter.

²⁶ Mik Jesús tö imî ena ittökata dalër tajë ie' éna, e'pa sué iéter eë, eta ichéitö imi a:

—A tayë, se be' alà dur.

²⁷ Eta ie' tö iché ttökata ñe' a:

—Se be' mî dur.

Es ittökata ñe' wá Jesús mî mítser kkö'nè ie' u a.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49)

²⁸ Jesús wá ijcher buaë tö ì uk ie' dë'bitü, e' wakaneone. Nies ttè kitule Skëköl yëkuö kî, as e' wá tkö, e' kuekî ie' tö iché: —Ye' er sine.

²⁹ Eta eë tka' tkër, e' a vino shköshköë tso'. E' wa ie'pa tö suiyök nuwéka, ta itkéka kal kiè hisopo, ese ulatska kî, ta itkéwá ie' kkö a. ³⁰ Ie' tö ikuyé ta ichéitö:

—Ï kos uk ye' dë'bitü, e' wakanonetke.

E' ukuökî ta ie' e' wöéwa ta iwiköl émiitö, es iduowa.

Jesús nu tkéraitö ichane a kuaböt wa

³¹ Kawö e' wa, judiowak e' kat-ablöke Ie'pa Yépa Yërulune Égipto e' kéwö tkö'wekerakitö bule es, e' yöki. Bule es e' dör éno diwö. Erë éno diwö e' batseitseke tajë shutë ie'pa tö, e' kuekî ie'pa wökirpa kë kî ikiane tö pë' wötèulewá krus mik, esepa nu mëat dö bule es. E' kuekî ie'pa tö ikié Pilato a tö itu' puñlor patkö as iduölor bet ta inú öwarakitö iski wötèwá. ³² Eta Roma ñippökwakpa mía, ta wëm kéwe e' tu' péwá, e' ukuökî ta nies iëköl wötènewá Jesús ta krus mik, e' tu' péwá. ³³ Erë mik ie'pa de Jesús ska',

* 19:24 Salmo 22.18

etä ie'pa tö isué tö iduowatke. E' kuęki ie'pa kę wä itu' panewä.

³⁴ Erë ñippökwa eköl, e' tö Jesús nu är e' tké kuaböt wa ichane ä tä pę ena di' dettsa. ³⁵ E' kos tka, e' sué ye' tö ye' wák wöbla wa, e' chök ye' tso' a' a. Ì chekeyö, e' dör mokı. Ye' wä ijcher tö e' dör mokı. Ipakekeyö a' ä as a' erblö ie' mik. ³⁶ E' kos tka as ì tso' kitule Skëköl yëkkuö kı e' wä tkö, e' tö ichè: "Ie' diché kę parpawä yës."† ³⁷ İkitule skä tö ichè: "Ie' tkëule kuaböt wa, e' sueraë ie'pa tö."‡

Jesús nu wötewä ie'pa tö pö a

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

³⁸ E' ukuöki tä wëm de eköl kië José Arimatea wak, e' dör Jesús klé eköl, erë ie' suane judiowak wökirpa yöki, e' kuęki ie' dör iklé eköl kę jcher yi wä ese. Ie' tö Pilato ä kawö kië Jesús nu tsukmi blé. Pilato tö ie' ä ikéwö mé, etä ie' miä tä Jesús nu mıtser iwä. ³⁹ Nicodemo dë'rö ttök Jesús tä nañewe, e' wák debitu José tä. Kapöli tso' s'nu patioie as kę inurwä bet, e' debitu Nicodemo wä dö kilo dabom mañayök (30) ekkë. Kapöli e' shutule kiö masmas kië mirra ena áloe ese wa. ⁴⁰ Ie'pa böi tö Jesús nu patrëwä datsi'tak batsjë bua'buä saruru nuulekä kapöli e' wa wës judiowak wöblar es. ⁴¹ Wé Jesús du'wä krus mik, eę tsjnet kal klö tso' tkëule. E' ä ákuk tso' biule et s'nu blóie, erë kam s'nu blëria. ⁴² Pö e' atę tsjnet wé Jesús dunewä eę, ñies judiowak eno diwö döketke, e' kuęki ie'pa tö Jesús nu blé eę.

20

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12)

¹ Eno diwö, e' bule es bla'mi, kä iä ttsettseä tä María Magdala wak miä wé Jesús nu blëne eę. Ie' tö isué tö

ák wa ákuk kkö wötëule, e' sinettsa bánet. ² Ie' tunemi bet wé Simón Pedro ena Jesús ttökata skä tso' eę. İttökata e' dalëritsök ie' bak tajë. Tä ichéitö ie'pa ä:

—Yile wä Skëképa nu minets'er!
ıKë sa' wä ijcher tö wës ie'pa tö iwé!

³ Ie'pa míyal pö ä. ⁴ Ie'pa böi tunemirak, erë Jesús ttökata ñe' tunemi bet Pedro tsäta, e' kuęki ie' demi kewe pö ä. ⁵ Eę ie' e' wöéwa tä iká sué ákuk shüä. Jesús nu kę kü'. Ie' tö datsi' wa Jesús nu parratewä e' ë sué, erë kę ie' minewä ákuk ä iweblök. ⁶ Ie' itöki Simón Pedro debitu miwä ákuk ä tä ñies e' ë suéitö. ⁷ Ñies datsi'tak wa Jesús wökir monewä, e' suéitö wörrat tär bánet. ⁸ Jesús ttökata de kewe, e' miwañak ákuk ä tä isuéitö tä iklö'wéitö tö mokı Jesús shkenekane. ⁹ Kam ie'pa éna iwä arwä tö Jesús kawötä shkenukkane wës ikitule Skëköl yëkkuö kı es. ¹⁰ E' ukuöki tä ittökatapa böi míyalne wé ikapökerö eę.

María tö Jesús sué shkeulekane

(Marcos 16.9-11)

¹¹ María iü dur ákuk kkö a. Ie' iükeia tä ie' e' wöéwa kä sauk ákuk ä. ¹² Etä Skëköl biyöchökwakpa suéitö böi idatsi' sarurué, e'pa tulus wé Jesús nu bak tär eę. Eköl tkër wé iwökir bak tär eę, iëköl tkër wé iklö bak tär eę. ¹³ Ie'pa tö María ä ichaké:

—A tayë, ıİ jëitseke be' tö?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' Këképa nu minets'er yile wä. Kë ye' wä ijcher tö wës ie'pa tö iwé.

¹⁴ E' wöshä tä María wötrée tä eę Jesús dur. Ie' tö isué erë ie' kę wä isunewä tö Jesús idir. ¹⁵ Jesús tö ie' ä ichaké:

—A tayë, ıİ jëitseke be' tö? ıYi yuleke be' tö?

María tö ibikeitsé tö eę idur e' dör kal klö tso' tkëule, e' kanëukwak, e' kuęki ie' tö iché ie' ä:

—A kékëpa, be' wà iminetser, e' ta ichö ña wé be' tö iblé, as ye' mi' itsuk.

¹⁶ Età Jesús tö iché ie' a:

—¡A María!

Ta María e' wötrée ta ichéitö ie' a hebreoie:

—¡Rabuni! (e' wà kiane ché: “S'wöbla'ukwak”)

¹⁷ Jesús tö iché ie' a:

—Ye' öwa. Kam ye' mi'ka ye' Yé ska', e' kueki ké ye' wöklö'wariá. Eré be' yú ichök ye' ttókatapa a tö ye' mi'kekane ye' Yé ska', e' dör a' Yé ñies. Ie' dör ye' Kéköl, a' Kéköl ñies.

¹⁸ Età María Magdala wak mía Jesús ttókatapa ska', ta ichéitö: “Ye' tö Skékëpa sué.” Ñies ì kos ché Jesús tö ie' a, e' pakéneitö Jesús ttókatapa a.

*Jesús e' kkaché ittókatapa a
(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49)*

¹⁹ Eno diwö, e' bule es nañewe ta Jesús ttókatapa tulur ñita u etkue ë a. Ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa u wékkö wöté'tkér daréré. Eré e' bet ta ie'pa tö isué tö Jesús de dur ie'pa shüa. Ie' tö ie'pa shké'wé tté i' wa:

—¡A' senú bërè!

²⁰ Mik e' ché one ta ie' tö iulá ena ichane shká'ule, e' itö kkaché ie'pa a. Età ittókatapa ttsé'ne buaé tö Skékëpa suéne ie'pa tö ttsé'ka. ²¹ Ie' tö iskà ché ie'pa a:

—¡A' senú bërè! Wës ye' Yé tö ye' patké'bitü ká i' a ie' tté pakök, es ye' tö a' patkémi ye' tté pakök.

²² Ie' tö ie'pa wöiké siwá' wa ta ichéitö ie'pa a:

—Wiköl Batsé'r kiöwá buaé a' tö a' er a. ²³ Yi kî íyi sulu nuí tso', ese olo'yé a' tö, e' ta ñies Skéköl tö ilo'yeraé ikî. Yi kî íyi sulu nuí tso', ese ké olo'yane a' wá, e' ta ñies Skéköl ké tö ilo'yepa ikî.

Tomás tö Jesús suéne ttsé'ka

²⁴ Jesús ttókatapa dabom eyök kî böl (12), e' eköl kié Tomás, e' kié ñies

Dídimo. Ie' ké ku' imalepa ta mik Jesús dë'dur ie'pa shüa etá.

²⁵ E' kueki ie'pa tö iché ie' a:

—Sa' tö Skékëpa sué.

Eré Tomás tö ie'pa a' iché:

—Ye' ké wá iulá shká'ule clavo wa, e' itö sune, ye' ké wá ye' wák ulatska patkënewá itö a, ye' ké wá ye' ulá patkënewá ichane shká'ule e' a, e'ma ye' ké tö yi tté klö'wepa yés.

²⁶ Ká de pàköl, età Jesús ttókatapa skà iënene iu a, età Tomás tso'ñak ie'pa ta. U wékkö wöté'tkér, eré Jesús skà dedurne ie'pa shüa, ta ichéitö ie'pa a:

—¡A' senú bërè!

²⁷ E' ukuöki ta ichéitö Tomás a:

—Be' ulatska patkōwá ye' ulá shká'ule a, etá isaú. Be' ulá patkōwá ye' chane shká'ule e' a. Ké ibikeitsariá bötböt. ¡iklö'ú!

²⁸ Età Tomás tö iüté:

—¡Be' dör ye' Blú! ¡Be' dör ye' Kéköl!

²⁹ Jesús tö iché ie' a:

—Be' ye' sué, e' kueki be' erblé ye' mik. Eré wépa erblé ye' mik, eré ké iwa ye' sune, ¡ayécha buaé esepa!

Yékkuö i' wà dör i' es

³⁰ Ì ké or yi a ese o' taié Jesús tö ittókatapa wörki ikkachoie tö yi dör ie', ese kibiie ké kitule yékkuö i' kî. ³¹ Eré yékkuö i' shtekeyö as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skéköl Alá pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Ñies ishtekeyö as sene michoë dö a' ulá a, a' erblö ie' mik e' wa.

21

Ittókatapa kul tö Jesús suéne ttsé'ka

¹ E' ukuöki ta Jesús e' kkachéne ittókatapa a batsöri kié Tiberias, e' kkömik. E' paké dör i' es: ² Ittókatapa ñi dapa'wé eé, e'pa dör Simón Pedro, Tomás (e' kié ñies Dídimo), Natanael (e' dör ká kié Caná ate Galilea e' wak), Zebedeo ala'r böl tso'ñak, ñies Jesús ttókatapa skà böl tso'ñak. ³ Simón Pedro tö iché ie'pa a:

—Ye' mía nima klö'uk kla' wa.

Ie'pa tö iiüté:

—Sa' mi'keñak be' ta.

Etä ie'pa míyal ta ie' iékarak kanò a. Erë e' nañewe ie'pa kè wä nima klö'one yës. ⁴ Mik ká ñirketke, etä Jesús demi batsöri kkömik, erë ittökatapa kè wä ijcher tö ie' idir. ⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—A wëpa, za' nima klöne?

Ie'pa tö iiüté:

—Au, kè sa' wä iklöne yës.

⁶ Etä ie' iché:

—A' kla' uyó ulà bua'kka kke, etä nima klördaë.

Etä ie'pa tö iuyé ta iwà klöne taië, kè de'kaia ie'pa ki. ⁷ Etä ittökata dalër taië ie' éna, e' tö iché Pedro a:

—iSkëképa Jesús idir!

Mik Simón Pedro tö ittsé tö Skëképa Jesús idir, etä bet idatsi' iékanéitö, ie' dur kiparuó ë mik kanëblök e' kueki. Etä ie' e' ppée di' a ulaiklémi dömi Jesús ska'. ⁸ Jesús ttökatapa malepa wä kanò datse batsöri kkömik, kla' wä deka chië, e' kueratse énaena. Ie'pa tso' kukuie batsöri kkö a, cien metro ekkë, e' kueki ie'pa tö kla' kueratse. ⁹ Mik ie'pa e' yéttsa kanò a, etä ie'pa tö isué bö' ñarke, e' ki nima me'r etö. Ñies pan tso'. ¹⁰ Etä Jesús tö iché:

—Nima klö'wé a' tö, e' wele tsúbitu.

¹¹ Simón Pedro e' iéka kanò a ta ikla' wä deka chië nima blublu ë wa, e' yéttsaitö ká sí ki. Nima döka cien eyök kí dabom skeyök kí mañatö (153). Nima e' döri taië, erë ikla' kè butsolone. ¹² Jesús tö ie'pa a iché:

—A' shkó chkök.

Ie'pa wä ijcher tö Skëképa Jesús idir, e' kueki ie'pa kè wä ie' a ichakine tö zbe' döri yi? ¹³ E' ukuöki ta ie' mía bö' kkömik ta pan ena nima klö'wéitö blaté méitö ittökatapa a.

¹⁴ I' ta mañatökicha Jesús e' kkachéne ittökatapa a ishkenekane e' ukuöki.

Jesús tté Pedro ta

¹⁵ Ie'pa chké one ta Jesús tö ichaké Simón Pedro a:

—A Simón, Juan alà, zbe' éna ye' dalëne, ye' ttökatapa malepa éna ye' dalër, e' tsata?

Pedro tö iiüté:

—A Këképa, be' wä ijcher tö be' dalëne ye' éna.

Jesús tö iché ia:

—E'ma wëpa döri ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wes obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es.

¹⁶ Jesús tö iskà chakéne:

—A Simón, Juan alà, zbe' éna ye' dalëne?

Pedro tö ie' a iché:

—A Skëképa, be' wä ijcher tö be' dalëne ye' éna.

Jesús tö iché:

—E'ma wëpa döri ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wes obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es.

¹⁷ Jesús tö Pedro a iskà chakéne i' ta ide mañatökicha.

—A Simón, Juan alà, zbe' éna ye' dalëne?

Jesús tö Pedro a ichaké mañatökicha, e' kueki Pedro erianeka. Ie' tö Jesús iüté:

—A Skëképa, i kos jcher be' wä. Be' wä ijcher tö be' dalëne ye' éna.

Jesús tö ie' a iché:

—E'ma wëpa döri ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wes obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es. ¹⁸ Mokí ye' tö be' a iché tö mik be' bak duladula, etä be' wák e' paiöke ena be' mi'ke wé be' wák shkak ee. Erë mik be' dewa wö'kela siarëla, etä be' ulà shulöraë ta o'ka tö be' ki datsi' ieraë ta be' tseramiitö wé be' kè shkak ee.

¹⁹ Tté e' wa Jesús tö iwaché Pedro a tö wes ie' duörawa, e' wa ie' tö Skëköl kikeraka. E' ukuöki ta Jesús tö iché ia:

—Be' e' tköwä darëre ye' ttökataie kekraë.

Ittökata dalër taië Jesús éna, e' pakè

²⁰ Pedro e' wötrée tö isué tö Jesús ttökata dalër taië ie' éna, e' datse ie'pa itöki. Mik Jesús ttökatapa bata chka' ie' ta, e'ta ittökata e' e' tkéser tkër Jesús o'mik ta ie' a ichakéitö, "A Skéképa, ¿yi tö be' wömerattsä?"
²¹ Mik Pedro tö isué Jesús ttökata e' datse ie'pa itöki, e'ta ie' tö Jesús a ichaké:

—A Skéképa, be' ttökata datse se' itöki ¿i tkömi e' ta?

²² Ie' tö iikuté:

—Ye' ki ikiane tö ie' at ttsé'ka dö mik ye' done ekké, e' ta ¿wes e' de be' yöki? Be' e' tköwä darèrè ye' ttökataie kekraë.

²³ Ttè e' kuëki Jesús ttökata e' tté tineka iyamipa shua, tö kë iduöpawä. Erè Jesús kë wä iyène tö kë iduöpawä. È ie' tö iché: "Ye' ki ikiane tö ie' at ttsé'ka dö mik ye' done ekké, e' ta ¿wes e' de be' yöki?"

²⁴ Jesús ttökata e' tso' ttè i' pakök a' a, e' tso' ttè i' shtök yëkkuö i' ki. Sa' wä ijcher tö ttè i' dör mokië.

²⁵ Jesús tö i skà o' taië, e' kos shtópa yëkkuö ki, e'ma ye' iklö'wé tö yëkkuö kitule e' kos kë chöpaka ká i' a.

Ì ɔ' Jesús ttekölpa tsá e'pa tò e' pakè

Hechos

Yèkkuò i' dör yèkkuò skà kit Lucas tò Teófilo a e', i' ta ide böt. Itsá kite ie' a e' dör ì ɔ' Skèkèpa Jesús tò e' pakè. Ie' mine'ka ká jai a e' ukuòki ta ì kì ɔ' ie' tò ká i' kì ittekölpa tsá e'pa wa Wiköl Batse'r batamik, e' pakè Lucas tò yèkkuò i' kì.

Kam Jesús mi'kane ká jai a e' yòki ie' tò ittekölpa tsá e'pa patké ttè i' wa: Mik Wiköl Batse'r de a' kì, eta ie' tò diché meraè a' a' ye' ttè pakoie. A' miraè ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraè a' tò s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wa'ñe dō wé íyök erkerö ee. E' tso' kitule yèkkuò i' kì 1.8 ee. E' ukuòki ta ì ɔ' Skèköl tò Pedro wa Jerusalén ena Judea ká malepa ena Samaria e' tté tso' kitule yèkkuò i' kì.

E' ukuòki ta Pablo tò Jesús tté buaè paka' ká taiè wakpa a e' tté kit Lucas tò yèkkuò i' kì. Yèkkuò i' wa Lucas tò se' a ikkachè tò Jesús dör sultane tsatkökwak.

Lucas bak s'kapeyökwakie. Iekké ta ká kos wé Pablo dè'rö ee Lucas mir ie' ta. E' kuèki Lucas tò isu' iwák wöbla wa tò wes Skèköl kanèblè' Pablo wa. E' tté tso' kitule yèkkuò i' kì.

Skèköl tò iWiköl patkeraè

1-2 A kèkè Teófilo, ì ɔ' Jesús tò ena ì wa s'wöblaɔ'itò kuaè dō mik imineka ká jai a, e' kos paka' ye' tò be' a yèkkuò tsá kityö e' kì. Kam ie' mi'kane ká jai a, e' yòki ì kiane ie' kì tò ittekölpa tsá shukitbakitö, e'pa tò iwè, e' uk ie'pa kéitö Wiköl Batse'r wa. ³ Ie' kótewa shkenekane, e' ukuòki ta ie' wák e' kkayène taiè ie'pa a dōka ká dabom tkèyök (40)

* 1:6 Israel aleripa e' wökirpaie: Jesús ttekölpa tso'ia ibikeitsök tò ie' e' tkòkeka Israel aleripa blúie ie'pa ká kì ta ie'pa tkekeka ie' kayuapaie. † 1:12 shkoie eno diwö a ekkè: E' dör kilómetro etk ulatök.

ekkè. Es ie' tò ie'pa a ikkaché tò moki ie' tso'ne ttsè'ka. Nies ie' tò ì blúie Skèköl tso' e' tté paké ie'pa a. ⁴ Ká et ta ie' tso' ittekölpa tsá e'pa ta, ta ichéitö iarak:

—A' kè kàne e' yòktsa Jerusalén. Ye' Yé kablè' iWiköl patkök a' a' ye' ye' tò a' a, e' panú dō mik ide eta. ⁵ Juan tò s'wösuk di' a, erè ká kè tköpa taiè ta Skèköl tò a' ierawa iWiköl Batse'r a.

Jesús mineka ká jai a

⁶ Mik Jesús ttekölpa tsá ñi dapa'wéka ie' ta, eta e'pa tò ie' a ichaké:

—A Skèkèpa, çì' ta be' tò se' wakpa tkekekane se' Israel aleripa, e' wökirpaie?*

⁷ Ie' tò iüté:

—E' kèwö kè mène a' a' jchènoie. E' kèwö tso' ye' Yé wa klöuletke. ⁸ Erè mik Wiköl Batse'r de a' kì, eta ie' tò diché meraè a' a' ye' tté pakoie. A' miraè ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraè a' tò s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wa'ñe dō wé íyök erkerö ee e'pa a.

⁹ Mik ie' tò e' ché one, eta ibutséka mía ká jai a ie'pa wörki ta ichowa mò shua kè wèr ta'ia. ¹⁰ Ie'pa tso' ká sauk ká jai a krereè tò wes imichoka, e' dalewa bet wépa bøl datsi' saruruè de ièter ie'pa ɔ'mik. ¹¹ E'pa tò iché iarak:

—A Galilea wakpa çìök a' ièteria ká sauk ká jai a? Jesús bak a' shua e' mítser Skèköl wa. Wes a' tò isué tò imía ká jai a, e' suè idörane ká i' kì.

Matías atè Judas skéie

¹² Eta Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' Olivo kébata a, ie'pa biteane Jerusalén. E' ñalé dör wekkè ulat kawö mène judiowak a shkoie eno diwö a ekkè.† ¹³ Mik ie'pa dene Jerusalén ta ie'pa tkaka u etkuò

kij wé ikapökerak ee. Ee itso'rak Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo alà, Simón Celote, ñies Judas Santiago alà. ¹⁴ Ie'pa ulitane ñi dapa'uke kekraë ttök S'yé ta. Alakölpa welepa ena María, Jesús mi, ena Jesús elpa, e'pa tso'ñak ie'pa ta ttök S'yé ta.

¹⁵ Jesús mik erblökwakpa e' dapa'uke e'pa doka cien eyök kij dabom böyök ekké ulatök (120). E' kéwö ska' ta Pedro e' kéká ie'pa wörki ta ichéitö: ¹⁶ "A yamipa, ima Judas yé' Wiköl Batse'r tö se' blú bak David e' wa, e' wà tka wes itso' kitule Skéköl yékkuö kij es. Judas wa pé' míne Jesús klö'ukwa. ¹⁷ Ta ie' bak Jesús kléie wes se' es, ie' bak kaneblok Jesús ta wes se' es. ¹⁸ (Ie' tö i sulu wamblé', e' ské wa ie' tö ká tué et. E' ukuöki ta ie' anebitu wöwakköt ñawi tskinewa ta iñattse yërulune. ¹⁹ Mik Jerusalén wakpa tö tté e' ttsé, etá ká e' kié mékarakitö iwákpa tté wa Hacéldama e' wà kiane ché S'pé Ké). ²⁰ Es itso' kitule Skéköl yékkuö kié Salmo e' kij e' tö iché i' es:

'As ie' u weir
ñies as ké yi seriá e' a.†

Ñies ichéitö:
'Q'ka múká iskéie ie' kanè méat e' kanéukne.' "§

Es itso' kitule Skéköl yékkuö kij.

²¹ "Wépa tso' íe e'pa manetwa se' ta kekraë Jesús bakia se' shua etá. ²² Mik Juan tö Jesús wösuk e' kos ta ie'pa tso'ñak se' ta dö mik Jesús mineá ká jai á etá. Se' kawöta wépa ekképa shushtök eköl se' kúie as itö Jesús shkenekane, e' tté pakö se' ta."

²³ Es ie'pa tö wépa shushté böl. Eköl kié José, e' kié Justo ñies. E'

kkabata dör Barsabás. Ièköl kié Matías. ²⁴ Etá ie'pa tö ikié S'yé a i' es: "A Skéköl, be' wa sulitane er sule buaë. E' kueki ikkachö sa' a wéne shushté be' tö ²⁵ as íat Jesús ttekölpa tsá e' kúie Judas skéie. Judas e' wamblé sulu, e' kueki ie' tö kanè e' méat ta imía weinuk wé ikawöta weinuk ee."

²⁶ Etá ie'pa iné isuoie tö wépa böl shushtéke ie'pa tö e' wéne kié dömittsa. Etá Matías kié dettsa. Es ie' até Jesús ttekölpa tsá e' kúie imalepa doka dabom eyök kij eköl (11) e'pa ta.

2

Wiköl Batse'r de Jesús mik erblökwakpa kij

¹ Mik Pentecostés kéwö* de, etá Jesús mik erblökwakpa kos tso' dapaule ek tsini éme. ² E' bet ta ká jai á i blane tajié wes siwa' darèrèé es, e' blane u shu kos a wé ie'pa tso' ee. ³ Etá ie'pa tö isué tö idebitu tajié ku'ie bö' wörkua sué, e' ane ie'pa ulitane kij et et. ⁴ Etá ie'pa a Wiköl Batse'r iënewa ta eköl eköl ttémi ká bānet wakpa ttö wa kuá'ki kuá'ki wes Wiköl Batse'r tö ie'pa ké ttök es.

⁵ E' kéwö ska' ta judiowak tö Skéköl dalöieta' datse ká ulitane kij, esepa tso' tajié Jerusalén. ⁶ Mik ie'pa tö Jesús mik erblökwakpa aláneka tajié e' ttsé, etá ie'pa e' dapa'wéka ikí ttsök bua'ie. Ie'pa tö ittse eköl eköl iwákpa ttö wa kuá'ki kuá'ki es. E' kueki ie'pa tkinewa tajié. ⁷ Ie'pa wökranewa ta ichéakitö ñi á:

—¿A'ká ie'pa ké dör Galilea wakpa tso' ttök? ⁸ ¿Wes se' ulitane tso' ittök tö ie'pa ttöke se' ulitane ttö kuá'ki kuá'ki wa? ⁹ Íe se' shua se' tso' datse Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, ¹⁰ Frigia, Panfilia,

† 1:20 Salmo 69.25 § 1:20 Salmo 109.8 * 2:1 Pentecostés kéwö: Pentecostés wà kiane ché Ká Dabom Skeyök kéwö. Judiowak tö Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wé one, e' kij ká de dabom skeyök, etá kawö ská tkö'weke ie'pa tö e' kiekerakitö Pentecostés. Ñies e' kéwö kiérakitö Iyiwö Shtök Kéwö. Kawö e' dör wéstela choie Skéköl a iyiwö kite e' kij. Éxodo 23.16 saü.

Egipto ena ká tso' Libia atē tsinet Cirene kke. Nies pē' datse Roma serke iē esepa tso' iē. ¹¹ Se' welepa dōr judiowak chōkle. Welepa kē dōr es, esepa e' yō'bak judiowakie. Nies se' tso' iē datse Creta ena Arabia. Erē i kōs kaneō' Skēkōl tō buaē e' chōk ie'pa tso' e' ane buaē se' ena se' wákpa ttō kuā'kī kuā'kī e' wa.

¹² E' kuekī ie'pa ulitane wōkrarulune tajē ikittsōk. Ie'pa wōa ká chowa. Ie'pa ñi chakerak:

—Íyi ikkē, ¿ima e' wà kiane chē?

¹³ Erē welepa tō Jesús mik erblōkwakpa wayué sulu tã ichéraitō:

—Ie'pa tteke blo' tō.

Pedro tō ttē pakē

¹⁴ Eta Pedro e' duéka shkē'ka Jesús ttekōlpa tsá malepa dōka dabom eyōk kī ekōl (11), e'pa tã. Ie' tō iché sulitane a aneule: “A yamipa judiowak, ñies a' ulitane serke Jerusalén. Íyi ikkē e' wà pakekeyō a' a. Ye' ttō ttsō buaē a' tō. ¹⁵ Sa' kē tteku' blo' tō wes a' tō ibikeitsē es. Erpa diwō de sulitu (9) bla'mi, diwō ikkē kē yi e' ttōta'ka blo' wa. ¹⁶ Erē i tkōke sa' tã, e' dōr wes Skēkōl ttekol kiē Joel, e' tō iyē'atbak es. Ie' tō iyē'at i' es:

¹⁷ ‘Skēkōl tō ichē tō mik ká i' erkewatke, etã ye' tō ye' Wikōl patkeraē suli-tane kī.

E' kuekī a' ala'r, wēpa ena alakōlpa, ekkēpa kōs ttōraē wes ye' ttekōlpa es.

A duladulapa a ilē kkayērdaē kab-sueie ie'pa kē ku' kapōkwā e' dalewa.

Ñies a' kēkēpa a ilē kkayērdaē kab-suē a.

¹⁸ Nies e' kēwō ska' tã ye' Wikōl patkeraēyō ye' kanē mēsopa kī, wēpa ena alakōlpa.

Es ie'pa tō ye' ttē pakerane imalepa a.

¹⁹ Ká jaì a ye' tō íyi tajē suluē kkacheraē, kē suule a' wã ese.

Ká i' kī ñies íyi kkacheraēyō as a' isaū:

s'pē sueraē a' tō, bō' sueraē a' tō, shkē tajē sueraē a' tō ñies.

²⁰ Diwō ttserdawa. Si'wō iardawa batsē wes s'pē es.

E' kōs tkōraē kam Skēkōl kēwō dō e' yōkī.

Kawō e' dōr buaē shūte, e' olo tã tajē.

²¹ E' kēwō ska' tã yi kōs tō e' tsatke kiē Skēkōl a,

esepa ulitane tsatkerdaē.' †

Es Joel tō iyē'at.

²² “A Israel aleripa, ye' ttō ttsō. A' wã ijcher tō mik Jesús Nazaret wak sene' ká i' kī, etã i' kē or yi a ese wēitō tajē se' shua Skēkōl batamik kkayēnoie. Es Skēkōl tō se' a ikkaché tō ie' tō ipatkē'. ²³ Erē Jesús menetsa a' a klō'wēwa wes Skēkōl tō isuletē'atbak kuaē es, ñies wes ie' kī ikiane es. A' tō wēpa sulusipa kē ie' ttōkwā wōtēulewā krus mik. ²⁴ Ie' weine siarē ie' kōtēwa, erē Skēkōl tō ie' shkēō'kane. Duewa kē a ie' wōklōne yēs. ²⁵ E' kuekī ká iaiaē blu' David ut Skēkōl tã ima Jesús ttōmi e' yē'itō i' es:

‘Ye' wã ijcher tō kekraē be' tso' ye' ta.

Be' tso' ye' tã ye' ulā bua'kka ye' kīmuk,

e' kuekī kē i' a ye' orpa wes.

²⁶⁻²⁷ E' kuekī ye' ttsē'r buaē, ye' ttsō kaneē.

Be' kē tō ye' mepaāt pō a,

e' kuekī ye' enuraē iwā panuk bērē.

Ye' dōr be' kanē mēso batse'r e',

e' kuekī be' kē tō imepaāt as ye' nurwā.

²⁸ Be' tō sene michoē ñalé e' kkayē' ye' a.

Ye' tso' be' wōrkī, e' kuekī be' tō ye' ttsē'weraē buaē.' †

Es David tō iyē'at.

²⁹ “A yamipa, ye' tō icheke a' a yēsyesē. Se' blú kēkē David bak ká

iaiaë, e' du'wabak ta inu wötënewa. Ie' pö tso'ia dö ikkë ta ie. ³⁰ Erë David bak Skëköl ttekölie. E' kueki ie' wa ijcher tö Skëköl kablë' ie' a iwák ttö wa ttë i' wa: 'Ye' tö be' aleri tkeraka eköl blu'ie wes be' es.' ³¹ E' jcher David wa, e' kueki ie' tö Cristo shkenekane e' yë'. Ie' tö iyë' tö inu kë atuk pö a, kë inurpawa. ³² Es iwä tka. Skëköl tö Jesús shkeo'kane, e' suë sa' ulitane tö sa' wäka wöbla wa. ³³ Skëköl tö ie' tsémika ta itkékaitö iulà bua'kka dalöiërta' tajë. Ie' Yë tö iWiköl mé ie' a wes ikablë' imuk es. E' ukuöki ta ie' tö iWiköl Batse'r patké sa' ki. E' suë a' tö, e' ttsé a' tö enia. ³⁴ Erë David kë mine'ka ká jaì a wes Jesús es. Ie' wák tö iyë'at:

'Skëköl tö ichë ye' Këköl a:

Be' e' tköka ye' ulà bua'kka,

³⁵ e' dalewa ye' tö be' bolökpä merarö be' klö dikia.'§

Es David tö iyë'.

³⁶ "A Israel aleripa ulitane. Ijchenü buaë a' wa tö ye' tso' Jesús chök. E' kötwä a' tö wötëulewä krus mik, erë e' wák tkéka Skëköl tö se' wökirie ñies se' blúie."

³⁷ Mik ie'pa tö ttë e' ttsé, etä ie'pa erianeka tajë. Ie'pa tö Pedro ena imalepa a ichaké:

—A yamipa, ¿wes sa' e' ùmi?

³⁸ Ie' tö iiutë:

—A' er mane'ú Skëköl a ta a' e' wöskuöököl eköl Jesucristo ttö wa as a' nuì olo'yar a' ki. A' tö iwé es, e' ta Skëköl tö iWiköl Batse'r meraë a' a. ³⁹ Kablë' e' dör a' a ena a' aleripa ulitane a ena sulitane serke ká kamië, esepa a ñies. Kablë' e' dör wépa kos kieke Këkë dör Se' Këköl e' tö esepa a.

⁴⁰ Es ttë e' wa ena ttë skà tajë wa Pedro tö ichë iarak darërëë, ipattë tajë ta ichéitö iarak:

—A' e' tsatkö ì tköraë pë' sulusipa ta e' yöki.

⁴¹ Es wépa tö ì ché Pedro tö, e' klö'wé, e'pa wöskuérakitö. E'

diwö Skëkëpa Jesús icha erule e' kí iëne tajë döka mil mañayök ulatök (3000). ⁴² Etä ie'pa e' ché ttë wa Jesús ttekölpa tsá e'pa tö s'wöbla'weke, e' ttsök kekraë er bua' wa. Ñies ie'pa e' ché ñi kimuk ì tso' ie'pa wa e' wa. Ñies kekraë ie'pa e' dapa'uke pan ñuk Jesús kötwä e' këwö tkö'wöie. Ñies ie'pa e' ché ttök S'yë ta.

Wes Jesús mik erblökwakpa tsá e'pa ser

⁴³ Etä ì kë or yi a ese weke tajë Jesús ttekölpa tsá e'pa tö Skëköl batamik. E' tö pë' ulitane wökrawé tajë. ⁴⁴ Wépa erblé Jesús mik e'pa kos serke wes wák eköl ë es. Ì tso' ie'pa wa ese kakmekerakitö ñi a. ⁴⁵ Es iyi tso' ie'pa wa, ká ö ilë skà, ese watueke ie'pa tö ta iské blatekerakitö imalepa kimë kiane esepa a. ⁴⁶ Diwö bit ta ie'pa ulitane e' dapa'ukerak Skëköl wé a. Ñies u a u a ie'pa chköke ñita er bua' wa ttsë'rdak buaë. Jesús kötwä e' këwö tkö'weke pan ñë wa ñita. ⁴⁷ Skëköl kikekeka ie'pa tö. Sulitane wa ie'pa wër buaë. Ká bit ekkë Skëköl tö s'tsatkeke tajë, e' kueki ie'pa kí daparke tajë.

3

Pedro tö s'kraulewä eköl e' bua'wéne

¹ Ká et tsáli diwö de mañat ta Pedro ena Juan míyal ttök Skëköl ta iwé a. Diwö e' dör ttoie ie' ta. ² Etä eë wëm tkër eköl kune' klö kraulewä. E' datse iyamipa wa itkeser kekraë Skëköl wé wëkkö kië Wëkkö Buaala e' a as inuköl kak kiöitö sulitane dökwä eë esepa a. ³ Mik ie' tö Pedro ena Juan dökwatke e' suë, etä inuköl kak kiéitö ie'pa a. ⁴ Etä ie'pa tö ie' suëwä krereë iwö ki ta Pedro tö iché ia:

—Sa' saú.

⁵ Etā ie' tō ie'pa sué t̄a ibikeitséitō tō ilè kakmekeitō ye' a. ⁶ Erē Pedro tō iché ia:

—Kē ye' w̄a inukōl t̄a'. Kē ye' w̄a oro t̄a'. Erē i' tso' ye' w̄a e' mekeyō be' a. Jesucristo Nazaret wak e' ttō wa, be' e' kōk̄a t̄a be' shkō.

⁷ Etā Pedro tō iklö'wéw̄a iulā bua'kka t̄a ibatséka. E' wōsh̄a t̄a iklö a idiché iēne ⁸ t̄a ituneka e' duékaie t̄a ishkémi w̄ikē iō'kē. E' ukuōk̄i t̄a imiw̄a Skékōl wé a Pedro ena Juan t̄a iwák klō wa. Ie' turkeka, es Skékōl k̄ikekaramiitō. ⁹ Etā pē' tso' kōs e'pa tō isué tō ishkōrami t̄a Skékōl k̄ikekaramiitō. ¹⁰ Ie'pa tō ie' suéw̄a tō ie' dōr wēm e' tkōke inukōl kak kiök Skékōl wé wékkō kiē Wékkō Buaala e' a e'. E' tō ie'pa tkiwéw̄a tajē. Ie'pa wōkranew̄a iwe-blök.

Pedro tō s'patté Skékōl wé a

¹¹ Skékōl wé e' ùle kiē Salomón ùle, eē wēm buanene e' tso'ia Pedro ena Juan paklō'uk. E' dalewa pē' kōs datse tuneule wé ie'pa tso' eē t̄a ie'pa tkinew̄a tajē isa'uk. ¹² Mik e' sué Pedro tō, etā ie' tō ie'pa a iché: “A Israel aleripa ç̄i kuek̄i a' tkirke? ç̄i kuek̄i a' tso' sa' sauk krereē wēsua sa' wák tō wēm i' bua'wēne shkōwēne sa' wák diché wa ö sa' serke yēsyesē Skékōl a e' kuek̄i?” ¹³ Erē Skékōl dōr Abraham, Isaac, Jacob ena se' yēpa malepa bak k̄a iaiāē, e'pa Kékōl, e' tō ie' kanè méso kiē Jesús, e' k̄ikéka i'yi ulitane tsata, e' dōr yi me'ttsa ttèw̄a a' tō e'. Ie' watè'ttsa a' tō Pilato wōrki erē e' tō ibikeitsbak iōkshka. ¹⁴ Jesús dōr batse'r ena yēsyesē warma a' tō iki' tō e' yōttsa. Erē e' skéie a' tō pē' suluē e' yōktsa ka'. ¹⁵ Es sene mukwak e' kōtw̄a a' tō, erē ishkeō'kane Skékōl tō. E' kōs su' sa' tō sa' wōbla wa. ¹⁶ Wēm i' kraulew̄a e' sule a' w̄a buaē. Ie' diché iēnene sa' erblōke Jesús mik e' wa. Jesús mik erblē, e' tō wēm i' bua'wēne buaē a' wōrki.

¹⁷ “A yamipa, ye' w̄a ijcher tō mik a' ena a' wōkirpa tō Jesús kōtw̄a, etā a' kē wa ijcher mok̄i tō i' wamblök a' tso'. ¹⁸ Erē i' yē'atbak Skékōl tō ittekōlpa ulitane kkō wa tō wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' kawōt̄a ttèw̄a es, e' wawé Skékōl tō es. ¹⁹ E' kuek̄i i' sulu watōttsa. A' er mane'ū Skékōl a' as a' nuī olō'yōitō a' ki. ²⁰ Etā es ie' tō a' er pablereā t̄a Jesús pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' patkeraneitō se' a. ²¹ Erē i' t̄a ie' kawōt̄a senuk k̄a jai a' dō mik Skékōl tō i' kōs yuēne buaē wēs kenet es etā. Es Skékōl tō iyē'bak k̄a iaiāē ittekōlpa batse'r e'pa wa. ²² Moisés tō Jesús yē' se' yēpa bak k̄a iaiāē, e'pa a' i' es: ‘A shūa Skékōl tō ittekōl keraka ekōl wēs ye' es. E' ttō kōs dalōiō a' tō. ²³ Wépa kē w̄a ie' ttō dalōiēne, esepa ulitane skerattsa se' wakpa yōk̄i bānet, ie'pa erdawa seraa.’* Es Moisés tō iyē'at.

²⁴ “Es ñies Samuel ena Skékōl ttekōlpa malepa dē'bitū ie' itōk̄i, e'pa kōs tō i' tkōke kawō ikkē t̄a, e' yē'atbak. ²⁵ I' uk Skékōl kablē' k̄a iaiāē ittekōlpa wa, e' wā dōraē se' ulā a. Ñies ttē me'atbakitō se' yēpa bak k̄a iaiāē e'pa a, e' wā dōraē se' ulā a. Ie' tō iyē'atbak Abraham a' i' es: ‘Be' aleripa batamik ye' er buaē chōraē k̄a ulitane wakpa a.’ ²⁶ E' kuek̄i mik ie' tō ilā Jesús shke'wékane, etā ipatkéitō se' a kewe se' a er buaē choie as se' ser sulu ese olō'yōsō ekōl ekōl.”

4

Pedro ena Juan e' tsatké judiowak wōkirpa wōrki

¹ Etā Pedro ena Juan tso'ia s'pattök, e' shūa sacerdotepa biteshka Skékōl wé shkēkipa wōkir t̄a ena saduceowakpa t̄a. ² Pedro ena Juan tso' s'wōbla'uk tō Jesús kōtew̄a e' shkenekane. E' wa iwā kkachéitō tō s'duowa e'pa shkerdakane. E' tō sacerdotepa

* 3:23 Deuteronomio 18.15,18-19

ena ie'pa malepa uluwéka taië.
 3 Ie'pa to Pedro ena Juan klö'wéwa.
 Ká detke tsáli, e' kueki iméarakitö
 s'woto wé a dö bule es. 4 Erë wépa
 tso' Pedro ttö ttsök, e'pa shua taië
 ie'pa to Jesús tté buaë klö'wé. Es
 Jesús mik erblökwakpa wépa ë esepa
 deka mil skeyök e' ulatök (5000).

5 Bule es ta judiowak wökirpa
 ena ikuëblupa ena s'wöbla'uk tté
 dalöiëno wa wakpa e' dapa'wéka
 Jerusalén. 6 Nies sacerdote kibi
 kië Anás e' tso'. Nies Caifás, Juan,
 Alejandro ena imalepa döer sacer-
 dote kibi e' ditséwö e'pa kos tso'.
 7 Ie'pa to Pedro ena Juan tsuk patké
 ta iduéserak ie'pa wörki ta iwä
 chakéarakitö:

—¿Yi diché wa, yi ttö wa wëm klö
 kraulewa e' bua'wéne a' tó?

8 Eta Pedro a Wiköl Batse'r iënewa
 taië ta iütéitö:

—A s'wökirpa, a s'kuëblupa.
 9 Sa' to s'kirirke e' kime' er bua'
 wa, e' chaké a' to sa' a. A' ki
 ikiane jchenuk to wes ibuanene.
 10 I'ñe ta sa' to iché a' wörki,
 ñies Israel aleripa ulitane e'pa
 wörki to wëm i' buanene sulitane
 wörki Jesucristo Nazaret wak e'
 ttö wa. E' wák kötwä a' to krus
 mik erë Skököl to ishkeo'kane.
 11 Skököl yëkuuö ki itso' kitule: “Ák
 waté'ttsa u yuökwakpa to, e' yönene
 ák bua'buaië.”* Ák e' döer Jesucristo
 ché. 12 Ie' döer S'tsatkök'wak. Skököl
 ké wa yi skä patkéule ká i' ki
 s'tsatkoie. E' kueki Jesucristo eköl
 ë wa s'tsatkërmi.

13 Mik iwökirpa to isué to Pe-
 dro ena Juan döer skle siarla, ké
 wöblaule yëkuuö wa erë ittöke buaë
 ké suane, eta ie'pa tkinewa. Ie'pa
 éna ianewa to ie'pa bak shkök Jesús
 ta ittökatapaie. 14 Wëm buanene e'
 dur Pedro ena Juan ta, e' kueki
 ie'pa ké a iyënuök to e' döer kache.
 15 Eta ipatkémirakitö u'rki ta ie'pa
 atë ileritsök. 16 Ie'pa iché ñi a:

—¿Wes sö wépa i' wëmi? Kos
 Jerusalén wakpa wa ijcher to iké or
 yi a ese wé ie'pa to etk. E' ké yënuök
 se' a to e' döer kache. 17 Erë ipauñusö
 as i'tami Jesús tté i' ké paköia ie'pa
 to yi a, es ké itté bunukka ká wa'ñe.

18 Eta ikiéarakitö ta iché iarak:
 —Kë a' kawö ta'ia Jesús tté pakök
 yi a. Nies a' ké kawö ta'ia yi
 wöbla'uk tté e' wa.

19 Erë Pedro ena Juan to iütéarak:
 —A' wákpa to ibikeitsö to Skököl
 wöa yi ttö dalöië döer buaë sa' a, a'
 ttö ö ie' ttö. 20 Erë i' su' sa' to ena i'
 ttsé' sa' to, e' pakeraë sa' to këkraë
 sulitane a.

21 Eta iwökirpa to ie'pa ki
 pauñé darërëë ta iémirakitö. Wëm
 kraulewa buanene e' kueki pé'
 kos tso' Skököl kikökka. E' kueki
 iwökirpa ké ulä dé'wa Pedro ena
 Juan we'ikök. 22 Wëm buanene
 Skököl diché wa e' ki duas tso'
 dabom tkéyök (40) kita.

*Jesús mik erblökwakpa to ikié
 Skököl a*

23 Eta Pedro ena Juan émirakitö ta
 imíyal wé imalepa tso' ee. I' kos yé'
 sacerdotepa wökirpa ena judiowak
 kuëblupa e'pa to e' pakéarakitö
 imalepa a seraa. 24 Mik e' ttsé ie'pa
 to, eta ie'pa ulitane kköché ñita
 Skököl a i' es: “A Skököl, ká jai ena
 ká i' ena dayë ena i' kos tso' iki, e' yö'
 be' to. 25 Ká iaiäë be' to sa' kéképa
 David döer be' kané méso, e' ka' ttök
 Wiköl Batse'r wa. Ie' to iyé' i' es:

‘¿Iök ká malepa wakpa uluneka
 taië troka taië Skököl ki?

¿Iök ie'pa ileritseke ñippök ie' ta?
 Kë e' wamblënuök ie'pa a.

26 Ká wökirpa ena blu'pa e'pa uli-
 tane ñippakka ie' ta.

Ie'pa ileritseke ñippök ie' ta ena wé
 pairi'bituitö idi' wa s'blúie e'
 ta.'†

Es David to iyé'.

27 “Tté e' döer mokié. Iwä sué
 sa' to to s'wökirpa kië Herodes ena

* 4:11 Salmo 118.22 † 4:26 Salmo 2.1-2

Poncio Pilato, e'pa ñi dapa'wéka ká i' a Israel aleripa ta ena pé' kě dör Israel aleripa esepa ta ñita Jesús we'ikök. Ie' dör be' kanè méso batse'r pairi'bitu be' tö idi' wa s'blúie e'. ²⁸ Es i kōs wé ie'pa tö ie' ta e' wé ie'pa tö wēs be' tö isuletē'atbak es. ²⁹ A Skököl, e' kuēki ie'pa tso' sa' pauñuk darērēē, e' ttsó. Sa' dör be' kanè mésopa e'pa a diché kī mú Jesús tté pakoie kě suane. ³⁰ Be' diché kkachō. S'kirirke bua'üne, i kě or yi a ese ú iwā kkachoie, ñies iyi ese ú taiē Jesús dör be' kanè méso batse'r e' ttō wa."

³¹ Mik ie'pa tö ikié one, etā wé ie'pa tso' e' ké wōti'ne. Etā ie'pa ulitane a Wiköl Batse'r iēnewa ta ie'pa tö Skököl tté paké kě suane.

Jesús mik erblökwakpa ñi kímé

³² Jesús mik erblökwakpa dör taiē. Ie'pa kabikeitsöke ñikkēē, ulitane er ttsē'r ñittsēē. Kě yi tö icheku' tö ie'pa iyi e' dör ie'pa ē icha, e' skéie e' dör ie'pa icha ñikkēē. ³³ Jesús ttekölpa tsá e'pa tö Jesús shkenekane, e' tté kī pakeke diché taiē wa. Skököl tö ie'pa kōs kimeke taiē. ³⁴⁻³⁵ Yi wā ká tso' ö ilē skā tso'rak iwā, ese wāuekerakitō ta iské mekerakitō Jesús ttekölpa tsá e'pa a blatē wépa dör siarē esepa a wēs e'pa kiane kímé eköl eköl es. E' kuēki kě yi weirku' siarē ie'pa shuā. ³⁶ Ie'pa shuā wēm tso' eköl dör Leví aleri datse ká kiē Chipre, e' kiē José. Jesús ttekölpa tsá tö ikiē méka Bernabé (e' kiane yēno s'pablökwak). ³⁷ Wēm e' wā ká tso'. E' watuētītō ta iské méitō Jesús ttekölpa tsá a as ie'pa tö s'siarēpa kímū iwa.

5

Ī sulu wamblé Ananías ena Safira e'pa tö e' paké

¹ Erē wēm bak eköl kiē Ananías, e' tayē kiē Safira. E'pa tö ká watuēttsa. ² Etā wēm e' tö iká ské

tsá yéttsa iwákpa a ta iēyök méitō Jesús ttekölpa tsá a wēs ká ské seraa es. E' jcher ilaköl wā seraa. ³ Etā Pedro tö iché ie' a:

—A Ananías, ¿iōk be' e' mettsa Satanás a kitō'wē ta be' kéitō kachök Wiköl Batse'r a? Ká watuēbö e' ské kak tséatbö. ⁴ Kam be' tö iwataūttsa etā be' icha idir. Ta be' tö iwatuēttsa, etā iské dör be' icha. ¿iōk be' ibikeitsē wamblé es? Be' kě kayēne s'ditsō a. Be' kaché Skököl a.

⁵ Mik e' ttsé Ananías tö etā iānewa duowaie. Etā ie'pa kōs wā ijchenewa, e'pa suane taiē. ⁶ Etā duladulapa welepa debitu ta inú patrēwarakitō tsēmi blēwa.

⁷ Hora tka mañat e' ulatök, etā Ananías tayē dewa Pedro ska'. Wēs iwēm de e' kě jcher ie' wā. ⁸ Ta Pedro tö ie' a ichaké:

—Ichō ña. ¿Moki a' tö ká watuē kōs a' tö iché ekké?

Safira tö iitūtē:

—Tō, ekké je'.

⁹ Pedro tö iché iā: ¿iōk a' tö kawō mé ñi a Skököl Wiköl wōtsiriuk? Wépa wā be' wēm nu mí blēwa, se e' wakpa doyalne ta írō ie'pa wā be' nu michoē blēwa ñies.

¹⁰ E' bet ta Safira anewa ta iduowa Pedro klō ska'. Mik duladulapa dewa ta Safira nu tēr ta ie'pa wā inú mítser blēwa iwēm o'mik.

¹¹ Etā Skékēpa Jesús icha erule ulitane ena sulitane wā ijchenewa, e'pa suanerak taiē.

Ī kě or yi a ese wé taiē Jesús ttekölpa tsá tö

¹² Jesús ttekölpa tsá e'pa tö i kě or yi a, ese weke taiē pé' shuā iwā kkachoie. Jesús mik erblökwakpa ulitane e' dapa'uke Salomón üle a.

¹³ Pé' eltēpa tö ie'pa dalōieta' erē kě diché dē'ka e' tiūkwa ie'pa shuā.

¹⁴ Erē wépa erblé Jesús mik, wépa ena alakölpa, esepa kī iērkerak taiē kekraē. ¹⁵ Pé' tö s'kirirke tsémirak katā shuélur ñala kkōmik as Pedro tkō ta ilo mú ar esepa wele kī as ibuarne. ¹⁶ Ñies ká tso' kōs

Jerusalén pamik, e' wakpa de tajë s'kirirke wëttsë. Ñies wimblupa sulusi s'tteke esepa wëttsë. Etã e'pa ulitane buanene seraã.

Jesús ttekölpa tsá wötënewã s'wöto wé a

17 Etã sacerdote kibi ena iklépa kiè saduceowakpa, e'pa ukyëneka tajë Jesús ttekölpa tsá e'pa ki. 18 E' kueki iklö'wëwarakitö wötëwã s'wöto wé a. 19 Erë nañewe ta Skëköl biyöchökwak eköl tö s'wöto wëkkö ppée ta iyëttsarak ta iché ia: 20 "A' yüne Skëköl wé a. Eë a' e' duöka sene pa'ali Jesús ta, e' ttë pakök sulitane a." 21 Bule es bla'mi ta idewarak Skëköl wé a ta ie' kékarak s'wöbla'uk wes ie'pa a iyëne es.

Etã sacerdote kibi ena iklépa tö Israel aleripa wökirpa ulitane kiëttsã e' dapa'ukka ie'pa ta. Etã Jesús ttekölpa tsá e'pa tsuk patkërahitö. 22 Erë mik ishkëkipa demirak s'wöto wé a, etã kë iwa ikunerak. Ta idebiturak ibiyö mukne 23 ta ichërahitö:

—Sa' tö s'wöto wëkkö kué wötëule buaë. Nies shkëkipa tso'arak iwëkkö kkö'nuk. Erë mik sa' tö iwëkkö ppée, etã kë sa' wã yi kune eë.

24 Mik Skëköl wé shkëkipa wökir ena sacerdote wökir kibipa, e'pa tö ttë e' ttsé etã ie'pa éna kã chowa ta iñi chakerak: "¿Wes iwã döttsami?" 25 E' ukuöki ta bet eköl de ibiyö muk ta iché iarak:

—Wëpa wötë'wã a' tö s'wöto wé a, e'pa tso'ne Skëköl wé a s'wöbla'uk.

26 Etã shkëkipa wökir miã iyulök ishkëkipa ta. Iklö'wëwarak erë ie'pa suane dö' pë' tö s'tè ák wa, e' kueki ie'pa kë wã iweineia. 27 Mik ideminerak etã itsëmirakitö judiowak wökirpa wörki. Etã sacerdote kibi tö iché ie'pa a:

28 —Sa' tö a' a iyë' etkëme tö wëm e' ttë kë pakar yës. Etã ¿i wamblé a' tö? A' tö Jerusalén wakpa ulitane wöbla'weke ttë e' wa. Nies a'

tso' ichök tö wëm e' kötëwã, e' nuí tkënewã sa' mik.

29 Erë Pedro ena Jesús ttekölpa tsá malepa tö iütërak:

—Sa' kawötã Skëköl ttö dalöiök s'ditsö ttö tsãta. 30 A' tö Jesús ttökwa ka' wötëulewã krus mik. Erë se' wakpa bak iaiaë e' Këköl e' wák tö Jesús shke'kane. 31 Skëköl tö ibatsékami e' ska' tkëser iulã bua'kka s'wökirie ena s'tsãtkökwakie as Israel aleripa er mane'ü ta ie'pa ki ie'pa nuí olo'yarmi. 32 Iyi ikkë kos su' sa' tö e' pakök sa' tso' a' a. Nies Wiköl Batsë'r mène wëpa tö Skëköl ttö dalöieke esepa a, e' tso' a' a ipakök.

33 Mik ie'pa tö e' ttsé etã ie'pa ulunekã tajë Jesús ttekölpa tsá e'pa ki. Ie'pa éna ittakulur. 34 Erë ie'pa shua wëm tso' eköl e' dör fariseowak kiè Gamaliel. Ie' dör s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ese eköl. Sulitane tö ie' dalöieke tajë. Ie' e' duéka ta iché: "Jesús klépa yölur kañika ekuölö." Etã ie'pa tö iyélur.

35 E' ukuöki ta ichéitö imalepa a:

—A yamipa Israel aleripa. A' isaü bua'ie tö i weke a' tö wëpa wikkëpa ta. 36 A' éna ianú tö barbane wëm kiè Teudas e' e' ka'ka ichök tö e' dör wëm tajë ese. Wëpa döka cien tkëyök (400) e'pa e' yué ie' klépaie. Ie' du'wã kötulewã ta iklépa pone'mi wí a diã a. Es ilone'. 37 E' ukuöki ta mik s'wökirpa s'kië shtök patkë', e' këwö ska' ta wëm skã eköl kiè Judas Galilea wak e' e' ka'ka. Pë' wëlepa e' yué ie' klépaie. Erë nies ie' kötëwã ta iklépa pone'mi seraã wí a diã a ta eë ilone'. 38 E' kueki ye' tö iché a' a tö wëpa wí muat bërë. Kë i sulu wamblar ie'pa ta. I aleritseke ie'pa tö ena i weke ie'pa tö e' dör ttë èsë, e' ta bet ta kë ita'ia. 39 Erë Skëköl ttë idir, e' ta kë a' e' aldëpaka iki. A' isaü buaë dö' a' tso' ñippök Skëköl ta.

Ie'pa tö Gamaliel ttö iütë. 40 Ie'pa tö Jesús ttekölpa tsá e'pa tsuk

patkéne ta ippök patkéraakitö ta iché iarak: “Kë a' a kawö ta'ia Jesús tté pakök.” E' ukuöki ta iémirakitö. ⁴¹ Es Jesús ttekölpa tsá e'pa e' yélur judiowak wökirpa wé a. Skéköl tö ie'pa mé weinuk Jesús tté kueki, e' tö ie'pa ttsé'wé buaë. ⁴² Es kekraë ká bit ekké Skéköl wé a ñies u a u a ie'pa tö s'wöbla'weke s'patteke Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blüie e' tté buaë wa.

6

Wëpa kul shushtéraitö Jesús ttekölpa tsá kimoie

¹ E' kèwö ska' ta Jesús ttókatapa kí daparke tajë e'pa dör judiowak. Ie'pa welepa ttöke griegoie, esepa tö imalepa ttöke iwakpaie e'pa cheke suluë. Ie'pa tö icheke:

—Mik chké blatërke kekraë, eta sa' tayëpa schö, esepa kë a imène kos imalepa ttöke judioie esepa a imène ekké.

² E' kueki Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kí bül (12), e'pa tö Jesús ttókatapa ulitane kié e' dapa'uk ta ichéitörak:

—A yamipa, kë idör buaë sa' a s'wöbla'weke sa' tö Skéköl tté wa e' kané mukat iyi watioie e' è kueki.

³ E' kueki a' shuá wëpa yulö kul as kané e' ü ie'pa tö. Wëpa suule sulitane wä tö ie'pa a Wiköl Batse'r tso' tajë ena ikabikeitsö buaë, esepa shushtö ta sa' tö ie'pa mekeka kané ñe' uk. ⁴ Eta sa' e' ché kekraë ttök Skéköl ta ena s'wöbla'uk ie' tté wa.

⁵ E' wër buaë ie'pa ulitane wa. Ie'pa tö Esteban shushté. E' erblé buaë Skéköl mik ñies ie' a Wiköl Batse'r tso' tajë. Ñies Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas ena Nicolás e'pa shushté ie'pa tö. Nicolás dör Antioquía wak, e' e' yö'bak judiowakie. ⁶ Eta itsémirakitö wé Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' ee. Eta ie'pa ulá méka wëpa ñekkëpa kí ta ie'pa tö ikié S'yé a tö ikimü.

⁷ Es Skéköl tté kí pakanemi tajë. Ñies Jesús ttókatapa kí daparke tajë Jerusalén. Ñies judiowak sacerdotepa tajë tö tté mik se' erblöke e' wä klö'wé.

Esteban klönewa

⁸ Eta Skéköl er buaë ché Esteban a tajë ta diché méitö ia tajë. E' wa i kë or yi a ese wekeitö tajë pé' shuá iwä kkachoie tö Jesús tté dör mokí. ⁹ Erë wëpa welepa tö Esteban chémi suluë. Ie'pa welepa dör judiowak ñi dapa'wö wé kié Kané Mésopa Auleshka Esepa Wé e' wakpa. (Ie'pa bak klöulewä kanéblök erë iyërulunebak.) Ñies judiowak welepa tso' datse Cirene, Alejandría, Cilicia ena Asia, e'pa kos wönarke Esteban kí. ¹⁰ Erë Wiköl Batse'r tö Esteban a tté mé ttoie buaë, e' kueki ie'pa kë a e' alirka ie' kí. ¹¹ E' kueki ie'pa tö wëpa welepa patuë kachök: “Sa' ittse tö Esteban tso' Moisés ena Skéköl chök suluë.” ¹² E' wa ie'pa tö pé' uluwéka tajë Esteban kí. Ñies judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa uluwékarakitö Esteban kí. E' kueki ie'pa de Esteban ska' ta iklö'wéwarakitö tsémirakitö judiowak wökirpa ska'. ¹³ Ñies wëpa yuléraitö kachoie, e'pa tö iché:

—Kekraë wëm wí tö Skéköl wé dör batse'r i' ena Moisés tté dalöiëno e' cheke suluë. ¹⁴ Ñies sa' tö ie'pa ttsé ichök tö Jesús Nazaret wak e' tö Skéköl wé tskerawa ena sene me'at Moisés tö se' a e' mane'wekettsaitö.

¹⁵ Eta judiowak wökirpa kos tulus ee, e'pa tö isuë tö Esteban wö wër dalölöe wes Skéköl biyöchökwak wö wër es.

7

Esteban e' tsatké

¹ Sacerdote kibi, e' tö Esteban a ichaké:

—Ì kí be' kkatërke e' dör mokí?

² Ie' iüté: "A yamipa, a yépa, ye' ttö ttsö. Mik se' kéképa Abraham bak iaiäé Mesopotamia, kam imi' senuk Harán, etä eé se' Kéköl olo ta' tajë, e' e' kkeyë' ie' a. ³ Etä ichéitö ia: 'Be' ká ena be' yamipa, e' múat ta' be' yúshka senuk, ká kkachekeyö be' a eé.' ⁴ Es Abraham e' yé'ttsa Caldea ate Mesopotamia eé, ta' imía senuk Harán. Iyé blénewa e' ukuöki ta' Skéköl tö ie' patké' senuk ie, wé se' serke i'ñe ta' eé. ⁵ Kuaë Skéköl kë wa ká i' mène ie' a yés, elkela wè'ia ë kë ie' a imène. Eré e' kéwö ska' ta' ie' kë ala'r ta', eré Skéköl kablé' ie' a ttè i' wa: 'Ká i' meraëyö be' aleripa a be' blénewa e' ukuöki ta.' ⁶ Nies Skéköl tö iché ie' a: 'Be' aleripa serdaë ká kua'ki ki wés ká kua'ki wakpa es. Eé ie'pa klördawa kané mésoie kë patueta' ese. Iweirdarak siarë dökä duas cien tkëyök (400).' ⁷ Eré Skéköl tö iché ia: 'Ká wé wakpa tö ie'pa we'ikera, esepa ské we'ikerayö siarë. E' ukuöki ta' ie'pa e' yörattsa ká e' a as ye' dalöiörakitö ká i' ki.' ⁸ Etä Skéköl tö iché ia: 'A' ala'r wépa kurke kos esepa tottola kkuölitla töö tsir. E' ú kekraë iwà kkachoie tö ye' tö ttè me' be' a.' E' kueki mik ie' alà kiè Isaac ki ká de päköl, etä itöttola kkuölitla téeitö tsir. Es nies Isaac tö iwé ilà Jacob* ta. E' sù Jacob tö iwé ila'rla dabom eyök ki böl (12), e'pa ta. Ie'pa dör se' dör Israel aleripa ditséwöpa dabom eyök ki böl e' yépa tsá.

⁹ "Eré se' yépa tsá, e'pa ukyëne iël tsirla kiè José e' ta. E' kueki ie'pa tö iwato'ttsa ta' yi tö itué e' wa imítser Egipto. Eré Skéköl tso' ie' ta. ¹⁰ Ie' tö itsatké kekraë kos iweirke e' shüa. Nies kabikeitsé buaë méitö ia. Nies ie' tö Faraón ké isaük er bua' wa (Egipto wakpa tö iblúpa kos kiè Faraón). E' kueki Faraón tö ie' tkékä Egipto iyi kos e' wökirie nies ie' wák u wökirie.

¹¹ "E' ukuöki ta' ketba aneka Egipto ena Canaán, e' kos a. E'

wakpa weine siarë. Se' yépa tsá kë wa i kune ñanoie katanoie. ¹² Eré mik Jacob wa ijchenewa tö iyiwö tso' Egipto, etä ie' tö ila'r dör se' yépa tsá, e'pa patkémi iyiwö tauk eé, e' dör ie'pa tsá dè'rö. ¹³ Mik ie'pa skà dè'rö etä José tö ie'pa a iché: 'ye' dör a' èl.' Es Faraón wa ijchenewa tö yi ditséwö José dör. ¹⁴ E' ukuöki ta' ie' tö iyé Jacob ena iyamipa kos tsuk patké as idöbitu Egipto. E'pa dökä dabom kuryök ki skel (75). ¹⁵ Es Jacob minea senuk Egipto. Eé iblénewa. Eé ie' ala'r dör se' yépa tsá, e'pa blèrulune ñies. ¹⁶ Ie'pa nu minene Siquem wötéwa iwakpa pö a. Ká e' wato' Hamor ala'r tö Abraham a pöie.

¹⁷ "Eré Skéköl kablé' Abraham a ttè i' wa: 'Be' aleripa yerattsane ye' tö Egipto.' Mik e' kéwö dökewatke, etä se' yépa ki alöne tajë. ¹⁸ E' kéwö ska' ta' Egipto blú ské tkénéka, e' kë wa José pakè jcher. ¹⁹ Blu' e' tö se' yépa kitö'wé we'iké siarë. Ie' tö ie'pa ké késik wa ila'rla wépa kune erpa esepa kos watöksa as iduölor. ²⁰ E' kéwö ska' ta' Moisés kune', e' dör buaala shüte. Iyé ena imi tö ikkö'né u a dökä sí mañat. ²¹ E' ukuöki ta' ie'pa kawötä iwatöksa as iduöwa eré Egipto blú alà busi tö ikuéwa tsémi u a tala'wé wés iwák alà es. ²² Es Moisés yöne tajë iyi jcher Egipto wakpa wa, kos e' wa. Ittö ë ki ittšenewa, nies i' wekeitö e' ë ki iwénewa tö ie' dör wém tajë ese.

²³ "Mik ie' ki duas de dabom tkëyök, (40) etä ibikeitséitö: 'Ye' miä ye' yamipa dör Israel aleripa e' wa-blök.' ²⁴ Etä ie' isué tö egiptowak eköl tso' Israel aleri eköl we'ikök. E' kueki ie' mishka itsatkök ta' egiptowak ttéwaitö iskéie. ²⁵ Ie' ibikeitsé tö iyamipa Israel aleripa éna iarmi tö Skéköl tö ie' patké ie'pa tsatkök. Eré kë iwà ane ie'pa éna. ²⁶ Bule es ta' ie' tö Israel aleripa kué böl ñippök. Ie' ki ikiane tö ie'pa mú er buarne ñi ki, e' kueki ichéitö

* 7:8 Jacob: E' kiè nies Israel.

iaarak: 'A dör ñi yamipa. ¿Iók a' ñi we'ikö?' 27 Etá eköl tó iyami we'ikeke, e' tó Moisés patkéumi ta ichéitö ia: '¿Yi tó be' tkéka sa' wókirie sa' shulókwakie?' 28 ¿Be' éna ye' ttakwa wes chki be' tó egip-towak kötwa es?' 29 E' ttséwa Moisés tó ta itkashkar ká bánet kiè Madián ee. Ee isené wes ká kuakí wak es. Ee ila'rla kéka böl.

30 "Ee ie' sené dō duas dabom tkéyök (40). Ká et ta Skéköl biyóchökwak eköl e' kkaché ie' a Sinaí kébata a tsinet ká sir poé wé ké yi serku' ese ska'. Ie' e' kkaché ia kal tsir wóñarke bö'ie e' shua. 31 Moisés wócranewa iweblök. Eré mik ie' e' skéwa isauk bua'iewa ta Skéköl ttó ttséitö, e' tó iché ia: 32 'Ye' dör be' yépa bak iaiaé kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Kéköl.' Etá Moisés painéka taié suane kueki. Ie' ké diché dé'kaia isauk. 33 Etá Skéköl tó iché ia: 'Wé be' dur, e' ké dör batse'r, e' kueki be' klökkuó yóttsa. 34 Mokí ye' isué tó wépa dör ye' icha tso' Egipto e'pa weirke. Ie'pa kkóchöke e' ttséyö. E' kueki ye' dé'ttsa ie'pa tsatkök. E' kueki ittso: Ye' tó be' patkerami Egipto.'

35 "Israel aleripa tó iyé' Moisés a: '¿Yi tó be' tkéka sa' wókirie sa' shulókwakie?' Eré ie'pa tó ie' waté'ttsa, eré Skéköl tó patké' ie'pa wókirie ena ie'pa tsatkókwakie. E' bak mik Skéköl biyóchökwak e' kkayé'wa ie' a kal tsitsirla shua eta. 36 Es Moisés tó se' yépa yé'ttsa Egipto a. Egipto ena dayé kiè Dayé Mat ee ie' tó i ké or yi a ese wé taié. Ñies e' wéitö duas dabom tkéyök ekké ká sir poé wé ké yi serku' ee. 37 Ie' wák tó iché ie'pa a: 'Skéköl tó itteköl keraka eköl a' shua wes ye' es.' 38 Mik Israel aleripa tso'rak echkaie ká sir poé wé ké yi serku' ee, eta Moisés tso' ie'pa shua. Ñies Skéköl biyóchökwak tté ie' ta Sinaí kébata a. Skéköl tté tó sene meke

sia e' yéne ie' a ee, e' pakéne ie' tó se' a.

39 "Eré se' yépa ké wa ie' tté dalöiène'. Ie'pa tó ie' tté waté'ttsa. Ie'pa shkakne Egipto. 40 E' kueki ie'pa tó iché Aaron a: 'Moisés tó se' yé'ttsa Egipto a. Ké sa' wa ijcher i tka ie' ta. E' kueki iyi diököl yuó se' a böt mañat dalöie skékölie as e' mi' se' wéttuk.' 41 Es ie'pa tó baka pupula diököl yué dalöie. Ta iyiwak jchérakitö mè baka diököl a idalöioie. Ie'pa tó e' kéwö tkó'wé taié, baka diököl yuérakitö iwákpa ulà wa, e' dalöioie. 42 E' kueki Skéköl e' skéttsa ie'pa yöki. Ie' tó ie'pa méat as békwö dalöiorakitö ie' skéie. Es Skéköl ttekölpa tó ikit iyékuó ki. Ie'pa tó iché:

'A Israel aleripa,

mik a' sene' ká sir poé wé ké yi serku' ee duas dabom tkéyök (40) ekké,

eta a' tó iyiwak jché' eré e' ké dör ye' dalöioie.

43 Wé dalöieke pè' tó skékölie kiè Moloc, e' diököl wéla dami a' wa.

Ñies wé dalöieke pè' tó skékölie kiè Refán e' diököl békwöie, e' dami a' wa.

E' kos diököl yué a' wákpa tó, esepa dami a' wa dalöie.

E' kueki ye' tó a' patkeraé kamié weinuk siarè Babilonia wí'kie.†

Es ikiteat.

44 "Es mik se' yépa bak senuk ká sir poé wé ké yi serku' ee, eta ie'pa wa datsi'kuó dami e' shukuekar Skéköl wéie. E' a' ie' bak e' kkachök ie'pa a. U e' yöne wes ie' tó Moisés ka' iyuök es, wes ie' tó ikkayé' ia es. 45 E' ukuóki ta u e' méat se' yépa bak e'pa tó ileripa a. Mik ie'pa demi Josué ta pè' kuakí wakpa ká klö'ukwa, eta u e' mirwarak iwa. Skéköl tó pè' kuakí wakpa uyéttsa ie'pa yöki. E' ukuóki ká taié ta David tkéneka blu'ie. E' kéwö ska' ta u yöne iaiaé datsi'kuó wa, e' tso'ia.

46 David wër buaë Skëköl wa ta ie' a David tö kawö kié ie' dalöio wé yuoie Israel aleripa a. 47 Erë David alà kiè Salomón, e' tö Skëköl wé e' yuë. 48 Erë Skëköl dör íyi ulitane tsata e' kë ser u yuë s'ditsö tö ese a. Es itteköl eköl tö iyè'at, e' tö ichè:

49-50 'Skëköl tö ichè:

Ká jai e' dör ye' e' tkoie.

ká i' dör ye' klö tkoser.

Ye' wák tö íyi kos yö',

e' kuekí ¿wes a' tö u yuëmi ye' a?

¿Wes a' tö ká mëmi ye' a enoie?†

Es ikiteat.

51 "Erë a' kë tö Skëköl dalöieta'. A' er darërë. A' kukuöña darërë. Kekraë Wiköl Batse'r wöklö'wé a' tö. A' dör wes a' yëpa bak ká iaiaë es. 52 Ie'pa tö Skëköl ttekölpa kos we'ik. Es ñies ittekölpa bak ichök tö yi dör Yësyësë Chökle e' datse, e'pa kötulur ie'pa tö. I'ñe ta yi dör Yësyësë Chökle ñe' detke, erë iwatuéttsa a' tö ttëwa. 53 A' ulà a Skëköl ttè dalöiëno dë' ibiyöchökwakpa wa. Erë a' kë tö idalöië."

Esteban ttëwa ie'pa tö

54 Mik iwökirpa tö ì pakè Esteban tö e' ttsé, etä ie'pa uluneka iki tajë. Ie'pa kà wötëwa ulune ë kuekí. 55 Erë Esteban kí Wiköl Batse'r kí de tajë ta iwö kéká ká jai a ta Skëköl olo tajë e' suéitö. Ñies ie' tö Jesús sué dur Skëköl ulà bua'kka. 56 Ie' tö iché:

—¡Isaú! Ye' tso' isaúk tö ká jai wékkö ar áie. Ñies Jesús dör S'ditsö Alà e' saúk ye' tso' tö idur Skëköl ulà bua'kka.

57 Erë ie'pa e' kukuöña wötëwa as kë iwattsër. Etä ianekarak tajë ta imishkarak seraa Esteban kí. 58 Ta iyéttсарakitö Jerusalén a mítser u'rkí ee, ta ie'pa tö ie' témi ák wa ittowaie. Esteban kkatökwakpa tso' itök, e'pa datsi' me'itörak duladula kiè Saulo e' a blè.

59 Ie'pa tso' Esteban tök ák wa, e' dalewa ie' tö ikié Skëköl a i' es:

"A Skëképa Jesús, ye' wiköl tsúmi be' ska'." 60 E' ukuökí ta ie' e' tkéwa kuchë kí ta ianeka tajë: "A Skëképa, ì sulu wamblök itso'rak, e' nuí olo'yö ie'pa kí."

Mik e' chéitö ta iduowa.

8

1 Esteban ttëwa ie'pa tö e' tö Saulo ttsë'wé buaë.

Saulo tö Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke

E' diwö shà ta Skëképa Jesús icha erule tso' Jerusalén e'pa we'ikémitke pè' tö. Ie'pa kos tkayalmi dö Judea ena Samaria. Erë Jesús ttekölpa tsá e'pa kë mineyal. 2 Wëpa welepa tö Skëköl dalöieke tajë, esepa tö Esteban nu blëwa ta ie' jeitsérakitö tajë. 3 Erë Saulo tö Skëképa Jesús icha erule e'pa we'ikémi siarë. Ie' mirwa u a u a ie'pa yöktsa kuulemi patkëmi wötëwa s'wöto wé a wëpa ena alakölpa ñies.

Jesús tté pakane Samaria wakpa a

4 Erë wëpa bakyalmi Jerusalén, e'pa tö Jesús tté buaë pakémir ká wa'ñe wé imirwarak ee. 5 Es Felipe mía Samaria. Ee ie' tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' tté pakémi ká e' wakpa a. 6 Mik ie'pa tö ie' ttöke e' ttsé ñies ì kë or yi a ese wekeitö, e' suérakitö etä ie'pa tö ittö kittseke bua'iewa. 7 Es pè' a wimblupa sulusi tso', esepa bua'wénéitö tajë. Wimblupa sulusi yërulune arkekarak tajë. Es ñies s'kraulewa tajë ena s'bachiulewa tajë, esepa buanene buaë. 8 E' kuekí ká e' wakpa kos ttsë'ne buaë.

9 Etä ká e' a wëm tso' eköl kiè Simón. Ie' kaneblë'mi iaiaë wes awá es. E' wa ie' tö Samaria wakpa kitë' tajë. Es ie' e' kkeö tö ie' dör imalepa tsata. 10 Ká e' wakpa ulitane, siarëpa ñies inuköl blúpa, e'pa tö ie' ttö klö' buaë. Ie'pa tö iyè':

† 7:49-50 Isaías 66.1-2

“Skëköl kië Diché Tajë, e' e' yuë Simónie.”

¹¹ Bânet ie' tō ie'pa kītë'bitu ikanë wa. E' kuëki ie'pa tō ie' ttō iutë' buaë. ¹² Erë mik Felipe tō ì blúie Skëköl tso' e' ttë buaë paké ñies Jesucristo ttë buaë paké, etä ie'pa tō iklö'wé tã ië' wöskuélor wëpa ena alakölpä. ¹³ Ñies Simón wák erblé Jesús mik tã iwöskuée. Ie' michoë Felipe tã kekraë. Es ie' isuë tō ì kë or yi a ese weke Felipe tō tajë, e' tō ie' tkiwëwä.

¹⁴ Mik Jesús ttekölpa tsá tso' Jerusalén, e'pa wã ijchenewã tō Samaria wakpa tō Skëköl ttë klö'wé, etä ie'pa tō Pedro ena Juan patkëmi eë. ¹⁵ Mik idemirak, etä ikiérakitō S'yë a Samaria wakpa tō iklö'wé, e'pa kï as Wiköl Batse'r dö ie'pa kï. ¹⁶ Kam Wiköl Batse'r döbitu ie'pa ulitane kï. Ie'pa wösuule Skëkëpa Jesús ttō wa, e' ë o' ie'pa tō. ¹⁷ E' kuëki Pedro ena Juan ulä mëkä ie'pa kï tã Wiköl Batse'r de ie'pa kï.

¹⁸ Simón tō isuë tō mik Jesús ttekölpa tsá ulä mëkä ie'pa kï etä Wiköl Batse'r debitü iki. E' kuëki ie' tō inuköl watké Pedro ena Juan a, ¹⁹ tã ie' tō iché iarak:

—A' wã diché tso' se, e' mú ye' a as yi kï ye' ulä mëkä tã ese kï Wiköl Batse'r döbitü wës a' tō iweke es.

²⁰ Pedro tō iüté:

—Be' tō ibikeitsë tō ì kakmë Skëköl tō e' tormi inuköl wa, e' kuëki be' inuköl weinú kekraë be' wák tã. ²¹ Be' er kë dör yësyësë Skëköl wöa, e' kuëki diché i' kë menuk be' a. ²² Be' er mane'ü ì sulu wamblekebö i', e' yöki. Skëköl a ikiö as ì bikeitsébö suluë isalema e' nuí olo'yëmiitö be' kï. ²³ Ye' tō isuë tō be' er dör suluë kësik ëme. E' wã be' wák kôs tso' klöulewä.

²⁴ Simón tō iüté:

—Skëköl a ikiö as ì kôs ché a' tō e' kë tkö ye' tã.

²⁵ Etä ì o' Skëköl tō ie'pa tã e' ttë paké Pedro ena Juan tō. Ñies s'pattérakitō Skëkëpa Jesús ttë wa. E' ukuöki tã ie'pa míyalne Jerusalén. Tã ñalã wa Samaria shuã kã tso' tajë, e' wakpa a ie'pa tō Jesús ttë buaë pakerami wës imirdak es.

Felipe tō Etiopía wák eköl wöbla'wé

²⁶ E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak eköl tō iché Felipe a: “Be' yúshka dayë ñak kke Jerusalén ñalé wa dö Gaza.” Ñalã e' tkökemi kã sir poë wé kë yi serku' e' kke. ²⁷ Etä Felipe miã tã ñalã e' kï wëm kuëitö eköl, e' dör Etiopía wak. Ie' dör ikã wökirpa e' eköl. Ie' dör alaköl tso' Etiopía blúie, e' inuköl blök wökir. Ie' dare Jerusalén Skëköl dalöiök. ²⁸ Ie' mirwane ikaska' karreta kï, e' a itkër yëkuö kit Skëköl tteköl kië Isaías tō, e' sauk.

²⁹ Etä Wiköl Batse'r tō iché Felipe a: “Be' yú, be' e' sköwã karreta se o'mik.” ³⁰ Mik Felipe e' skëwã karreta o'mik, etä ie' tō ittsé tō Etiopía wak tō Skëköl yëkuö kit Isaías tō, e' aritserami. Felipe tō ie' a ichaké:

—Yëkuö se aritseke be' tō ¿e' wã ane be' éna?

³¹ Ie' tō iüté:

—Kë yi ku' ye' wöbla'uk tã ¿wës ye' a iwã armi?

Ie' tō Felipe kié e' tkökka ie' o'mik.

³² Ie' tō iaritserami wé ichéitö:

“Ie' dör wës obeja urula tsëmi ttëwã es.

Wës obeja pupula kë artã' mik iköyök tërke etä,

es ñies kë ie' wã ì yëne.

³³ Ie'pa tō ijaëwé siarë tã ikichatëttsarakitö,

erë ì kï ikichatënettsã e' kë dör moki.

Ie' ttëwarakitö as kë iseriã kã i' kï,

e' kuëki kë ie' alã ate.”*

³⁴ Etiopía wak tō Felipe a ichaké:

—Be' we'ikëyö, ichö ña, ¿yi cheke Skëköl tteköl Isaías tō ttë i' wa? ¿Ie' wák e' chöke ö o'ka chekeitö?

* 8:33 Isaías 53.7-8

³⁵ Etā ttē aritsétkeitō, e' wa Felipe tō ie' a Jesús ttē buaē pakémi. ³⁶⁻³⁷ Es ittōramirak ñala wa ta eē di' kuérakitō. Etā Etiopía wak tō iché Felipe a:

—Íe di' tso'. ¿Ì kuekì be' kē tō ye' wōskuè?†

³⁸ Etā Etiopía wak tō iché karreta ñakōkwak a tō karreta wōkl'úwā. Tā ie'pa e' éwa tā imíyal bōlē di' a. Eē Felipe tō Etiopía wak wōskué. ³⁹ Mik ie' yélune di' a etā Skékōl Wikōl tō Felipe batsékami bet ká bānet a, Etiopía wak kē wā isuneia yēs, erē imía ttsé'ne buaē kaneē. ⁴⁰ Etā Felipe tō isué tō ie' demi dur ká kiè Azoto eē. Etā ie' mía Jesús ttē buaē pakōk ká tso' ñala kì ese wakpa a dōmi Cesarea.

9

Saulo er mane'wé Jesús a

¹⁻² E' dalewa Saulo tso'ia Skékēpa ttōkatapa pauñuk ttēwa. E' kuekì ie' mía sacerdote kibi ska' yēkkuō kiōk shkōwāie judiowak ñi dapa'wō wé tso' Damasco eē. Yēkkuō e' kì kawō mēne ia s'tso' ttē kiè Jesús dōr Ñala Pa'alì e' dikia esepa yulōk klō'wōwā tsēmi Jerusalén, kē tkine tō alakōlpa o wēpa idir. ³ Erē mik Saulo dōkemitke tsinet Damasco e' bet ibiteshka ká ja' a bō'wōie e' olo bune tajē ipamik. ⁴ Tā ie' anerejskì. Etā ttō ttséitō tō iché ia: “A Saulo, a Saulo, ¿iōk be' tō ye' we'ikeke?”

⁵ Saulo tō ie' a ichaké: “A Skékēpa, ¿be' dōr yi?” Etā iūténéitō: “Ye' dōr Jesús we'ikeke be' tō e'. ⁶ Erē be' e' kōka. Be' yú Damasco. Eē be' a iyērmi tō ì uk be' ké.”

⁷ Etā Saulo wapiepa tkirulune tajē. Ie'pa tō yile ttō ttsé, erē kē ie'pa wā yi sune. ⁸ E' ukuōkì tā Saulo e' kēka tā iwōbla shuppée, erē kē iwawēr. E' kuekì itsēmiritō ulā iērula dō Damasco. ⁹ Eē ie' sené

ká mañat kē wōbla wawēne, kē wā ì ñane, kē wā ì yane yēs.

¹⁰ Jesús ttōkata ekōl kiè Ananías serke Damasco e' a Skékēpa Jesús e' kkachéwā kabsueie tā iché ia: “¡A Ananías!” Ie' iūtē: “A Skékēpa Jesús, ichō ña.”

¹¹ Skékēpa tō iché ia: “Be' yú ñala kiè Yēsēsē e' kì dō Judas u a. Eē wēm tso' kiè Saulo datse Tarso, e' yulō. Ie' tso' ttōk S'yé tā. ¹² Ie' tō isué kabsueie tō wēm kiè Ananías dewā ie' ska' iulā méka iki as iwōbla wawērne, e' dōr be'.”

¹³ Ie' iūtē: “A Skékēpa Jesús, erē ye' a iyēule tajē ie'pa wa tō wēm e' tō be' icha batse'r tso' Jerusalén e'pa we'ikeke siarē. ¹⁴ I'ne tā e' de íe, Sacerdotepa wōkirpa tō kawō mé ie' a as wēpa tō be' a e' tsatké kié esepa kōs klō'uluritō.”

¹⁵ Erē Skékēpa Jesús tō iché ia: “Be' yú. Ye' tō wēm e' shukitbak as ie' tō ye' ttē pakō pē' kē dōr Israel aleripa esepa a ena iblupa a ñies Israel aleripa a. ¹⁶ Ye' wák tō ikkacheraē ie' a tō ie' kawōtā weinuk ye' ttē kuekì.”

¹⁷ Etā Ananías demi Saulo ska' tā iulā méka iki tā iché ia:

—A yami Saulo, Skékēpa Jesús e' kkayē'wā be' a ñala kì be' dē'bitu e' wa, e' tō ye' patké as be' wōbla wawērne ñies as Wikōl Batse'r iērwa be' a.

¹⁸ E' bet tā ì tso' Saulo wōbla mik nima kkuō sū, e' darolone tā iwōbla wawēnene. Etā ie' e' kēka tā imía tā ie' e' wōskué. ¹⁹ E' ukuōkì tā ichkéne tā idiché iēnene. Etā ie' e' tséat Jesús ttōkatapa wēlepa tso' Damasco e'pa tā ká elke ulatōk.

Saulo tō Jesús ttē paké Damasco

²⁰ E' ukuōkì tā bet Saulo tō Jesús ttē pakémi judiowak a ie'pa ñi dapa'wō wé kōs a. Ie'pa a ichekeitō tō Jesús dōr Skékōl Alà chōkle.

† **8:36-37** Yēkkuō kiture ká iaiaē keweie imalepa yōkì esepa kē wā 8.37 kiteka. Ttē e' tō iché: Felipe tō ie' a iché: —Be' tō ttē ì klō'wé mokijē e' tā be' wōsurmi. Etā wēm tō iūtē: —Ye' tō iklō'wé tō Jesucristo dōr Skékōl Alà e'.

21 Wépa kos tö ie' ttö ttsé, e'pa wökrarulune ittök ta iñi chakérak:

—¿Ie' wí kē dör wépa tö e' tsátkē kié Jesús a tso' Jerusalén esepa we'ik siarē? ¿Kē ie' wēbi wí dē'bitu ie'pa esepa tso' íe e'pa klō'ukwā wōmēttsā sacerdotepa wōkirpa ulā a?

22 Erē Saulo tö Jesús tté pakéwaie kīta kīta, kē suane. Ie' tö ikkaché judiowak serke Damasco e'pa a tö mokí Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Tté e' wa ie'pa siwā'blōwélur ie' tö.

Saulo tkashkar judiowak yöki

23 Ká tajē ukuōki tā judiowak tté ñita Saulo ttowa. 24 Erē e' jchenewa ie' wā. Ñie nañē ie'pa tso' ipanuk ttéwā ká wékkō dōkettsā ese ska'. 25 Erē nañewe iklépa tö ie' iéka kkō blublu a tā iíemi ká tso' kkōiēule shkit kákkē e' mik énaena. Es ie' tkashkar.

Saulo dene Jerusalén

26 Mik ie' demi Jerusalén, etā ie' dapa'wak Jesús ttókatapa tā. Erē ie'pa kē wā iklōone tö mokí ie' erblé Jesús mik. Ie'pa suane iyōki. 27 Erē Bernabé wā ie' mítser kkaché Jesús ttekōlpa tsá e'pa a. Bernabé tö ipaké ie'pa a tö Saulo tö Skékēpa Jesús su' ñalā kī tā eē itté ie' tā. Ñies ichéitō tö Saulo kapakétke Damasco Jesús ttö wa kē suane. 28 Es Saulo e' tséat Jerusalén damí Jesús ttekōlpa tsá e'pa tā. Kēkraē ie' tö Skékēpa Jesús tté pakeke kē suane. 29 Ñies ie' tö itté pakeke judiowak ttöke griegoie esepa a. Erē ie'pa ñi iutékā tajē ie' tā. E' kuēki ie'pa tö ima'wé ttéwā. 30 Mik e' jchenewa iyamipa wā, etā ie'pa wā imítser Cesarea, eē tā ipatkémi dō Tarso.

31 E' ukuōki tā Skékēpa Jesús icha erule erule kos tso' Judea ena Galilea ena Samaria e'pa atēne bēre, kē yi tö ie'pa we'ikēia. Ie'pa yörke buaē Skéköl tté dikia. Ñies

ie'pa tö Skéköl dalöieke tajē. Wiköl Batse'r tö ie'pa kimeke as ikí ierdak tajē kēkraē.

Eneas buanene

32 Pedro shkōke ká wa'ñe ie'pa kos pakök wé ie'pa tso' ese ska'. Etā ide ñies ká kié Lida s'batse' rpa serke eē e'pa pakök. 33 Etā eē wēm eköl kuéitō kié Eneas e' kraulewa me'r ká' kī e' kī duas de pāköl (8).

34 Pedro tö iché ia:

—Jesucristo tö be' bua'wéne. Be' e' kōkā tā be' ká' pashuō.

E' bet tā ie' e' kēka. 35 E' ukuōki tā pē' tso' Lida ena Sarón, e'pa ulitane tö ie' sué. E' kuēki ie'pa er mane'wé Skékēpa Jesús a.

Dorcas shkenekane

36 E' kēwō ska' tā ká kié Jope eē alaköl serke eköl dör Jesús ttókata, e' kié Tabitá (griegoie ikié e' dör Dorcas*). Kēkraē ie' bak i buaē uk ena s'siarēpa kímuk. 37 Ká e' ulatök tā ie' kirinewa tā iduowa. Inú pāsunsetke tā iméka úshu kákkē ese a. 38 Jope atē Lida o' mik wé Pedro tso' eē. Jesús ttókatapa serke Jope, e'pa wā ijcher tö ie' tso' Lida, e' kuēki ie'pa tö wépa patké bōl ichök ie' a: “Be' shkō bet Jope.”

39 Es ie' miā ie'pa tā. Mik idemirak, etā ie' tsémi u shuā wé Dorcas nu me'r eē. Alakōlpa schō† kos iuke tajē. E'pa iēnewā ie' pamik. Etā ie'pa tö paio ena datsí' yō' Dorcas tö mik ibak ttsē'ka etā, e' kkaché Pedro a. 40 Etā Pedro tö ie'pa ké e' yökulur tā ie' e' tkéwā kuchē kī tā itté S'yé tā. E' ukuōki tā ie' tö inú sué tā iché:

—A Tabitá, be' e' kōkā.

Etā ie' wōbla shuppée. Mik Pedro suéitō etā ie' e' tkéser. 41 Pedro tö iklō'wéwā iulā a duéka. E' ukuōki tā ie' tö alakōlpa schō ena s'batse'r malepa kié tā Tabitá kkachéitō ie'pa a ttsē'ka. 42 E' jchenewa Jope wakpa kos wā tā ie'pa tajē erblé

* 9:36 Dorcas: S'kié e' wā kiane chē sulí. serwane ese.

† 9:39 schō: E' dör alakōlpa wēm blēulewā kām

Skëkëpa Jesús mik. ⁴³ Tã Pedro e' tséat tajë Jope wëm kië Simón e' ska'. Wëm e' dör iyiwak kkuölit kanéukwak.

10

Pedro tö Jesús tté buaë paké Cornelio a

¹ Ká kië Cesarea eë wëm serke eköl kië Cornelio, e' dör Roma ñippökwapka eruleë kië Italiano e' capitán. ² Ie' kē dör judiowak erë ie' dör wëm yësyësë Skëköl wöa. Ie' ena iyamipa ekka, e'pa tö Skëköl dalöieke tajë. Nies ie' tö inuköl kakmeke tajë judiowak kimoie. Kekraë ie' ttöke Skëköl ta. ³ Ká et tsáli ta diwö de mañat, etã ie' tö isuë buaë kabsueie tö Skëköl biyöchökwak eköl dewa wé ie' tso' eë ta ichéitö ia: "A Cornelio." ⁴ Ie' tkinewa ta Skëköl biyöchökwak suëwaitö krereë ta ie' tö iché ia: "A kékë, ¿i kiane be' ki?" Etã Skëköl biyöchökwak tö ie' iüté: "Be' ttöke Skëköl ta ena s'siarëpa kimeke, e' wër buaë ie' wa. ⁵ E' kuëki yile patkómi Jope. Eë wëm tso' kië Simón, kië ñies Pedro e' kiök patkö. ⁶ Ie' tso' wëm eköl kië ñies Simón dör iyiwak kkuölit kanéukwak, e' ska', ie' u me'r dayë kkömik."

⁷ Mik Skëköl biyöchökwak tté one Cornelio ta e' miã etã Cornelio tö ikanë mësopa kié böl ena iñippökwap kiéitö eköl ñies. Ñippökwap e' tö Skëköl dalöieke tajë. Ie' dör Cornelio kimukwak bua'ie. ⁸ Cornelio tö i kos tka ie' ta e' paké ie'pa a. E' ukuöki ta ie'pa patkémittö dö Jope.

⁹ Bule es diwö de bata a ta Cornelio kanë mësopa dami ñala wa döketke tsinet Jope. E' dalewa Pedro tkaka u bata ki ttök Skëköl ta. ¹⁰ Pedro dué bli wa erë ulirkeia ie' a, e' dalewa isuëitö kabsueie. ¹¹ Ie' tö isuë tö ká jai kköbunane ta datsi' ukuö bérie suë iklöulewã ibata tkël a, e' bitewã dö iski. ¹² Datsi' ukuö e' shuã iyiwak klöka, e' sköke ibatsi'

ki ena dù dör ñã judiowak a esepa tkërki tsakië. ¹³ Etã ie' tö ttö ttsé ta ichéitö ia: "A Pedro, be' e' kóka. Iyiwak se ttö ta ikatö."

¹⁴ Erë ie' tö iüté: "Au. A Skëköl, iyiwak dör ñã ese kē kataule ye' wa yës." ¹⁵ Tã ttö e' tö ichéne Pedro a: "I batse'wétke Skëköl tö e' kē kiaria ñã."

¹⁶ E' tka mañatökicha ta datsi' ukuö míkane ká jai a. ¹⁷ Pedro tso'ia ibikeitsök tajë i suëyö kabsueie ¿ima e' wã kiane chë? E' wöshaë ta wëpa patkë' Cornelio tö, e'pa tö Simón u kuë ta iëter Simón ukkó a. ¹⁸ Ie'pa tö ichaké: "¿Ië wëm kië Simón kiekerakitö ñies Pedro, e' tso'?"

¹⁹ Pedro tso'ia i suëitö kabsueie e' bikeitsök, etã Wiköl Batse'r tö iché ia: "Ittsö. Wëpa mañal tso' be' yulök. ²⁰ Be' e' öwa ta be' yú ie'pa ta. Kē ibikeitsar bötböt. Ye' tö ie'pa patkébitu be' tsukmi."

²¹ Etã Pedro e' éwa ta iché ie'pa a: —Yi yuleke a' tö, e' dör ye'. ¿I dör iwà?

²² Ie'pa iüté:

—Wëm kië Cornelio dör Roma ñippökwapka capitán eköl, e' tö sa' patkë' be' yulök. Ie' dör wëm yësyësë. Skëköl dalöiekeitö tajë. Judiowak ulitane ki ie' kiar tajë. Skëköl biyöchökwak batse'r e' eköl tö iyë' ie' a: "Pedro kiö as ie' bitu be' u a. I kos cheke ie' tö be' a, e' ttsö."

²³ Etã Pedro tö ie'pa kiéwã weshkë. Eë ie'pa kapére. Bule es ta ie' miã ie'pa ta. Nies s'yamipa serke Jope e'pa wëpa miã ie' wapieie. ²⁴ Bökki es ta idemirak Cesarea. Eë Cornelio tö iyamipa ena pë' suule iwã buaë e'pa ki' e' dapa'ukka Pedro ttö ttsök. E'pa kos de ie' panuk. ²⁵ Mik ie' de Cornelio u a etã Cornelio dettsa ishke'uk ta ie' e' tkéwã kuchë ki ie' wöshaë idalöioie. ²⁶ Erë ie' tö iké e' duökka ta iché ia:

—Be' e' duökã. Ye' dör s'ditsö ñies wes be' es.

27 Pedro ttöramiia Cornelio ta eta idewarak weshke ta ie' isué tö taië pé' dapanewa. 28 Ie' tö iché ie'pa a:

—A' wa ijcher tö sa' judiowak kë a kawö ta' pé' kë dör judiowak esepa pakök ena shkök pé' esepa ta. Erë Skëköl tö ikkaché ye' a tö kë ye' kawö ta'ia ichök tö yile dör ñá. 29 E' kueki mik ye' kine, e' bet ta ye' bitea, kë wa ì chakine. Ye' tö a' a ichake žiök a' tö ye' kié?

30 Cornelio tö iiuté:

—Tkali ikëkkë ta ye' tkër ttök Skëköl ta ye' u a wes ye' wöblar ká bit ekkë diwö de mañat eta. E' bet ta wëm eköl de dur ye' wörki, e' datsi' dör dalölöe. 31 E' tö ye' a iché: 'A Cornelio, be' ttöke Skëköl ta e' ttsé ie' tö. Be' tö s'siarëpa kimeke e' wër buaë ie' wa. 32 Yile patkömi Jope Simón kië ñies Pedro, e' kiökbitü. Ie' tso' wëm ská kië Simón dör iyiwak kkuölit kanéukwak e' u a. E' u me'r dayë kkömik.' 33 E' bet ta tö be' tsuk patké ta be' debitu er bua' wa. Es sa' ulitane e' dapa'wé íe Skëköl wöa ì chök ie' tö be' ké sa' a e' ttsök.

Pedro tö Skëköl tté buaë paké Cornelio ska'

34 Eta Pedro ttémi ta ichéitö ie'pa a:

—I'ñe ta ye' éna iane tö moki sulitane dör ñies éme Skëköl a. 35 E' kueki ká wa'ñe wépa tö ie' dalöieke ta iserke yësyësë esepa kiar ie' ki. 36 Ie' er buarmine se' ki Jesucristo dör sulitane Këköl e' batamik, e' tté buaë pakane sa' dör Israel aleripa e'pa a. E' jcher a' wa. 37 Ñies ì bak judiowak ké kos a e' jcher buaë a' wa. Juan tö iyë' tö s'kawöta e' wöskuök. E' ukuöki ta Jesús tö s'pattémi Galilea. 38 Ñies a' wa ijcher buaë tö Skëköl tö iWiköl Batse'r patké Jesús Nazaret wak e' ki idiché taië. Ie' shkë kekraë pé' ulitane shua iyi buaë kanéuk. Ñies s'we'ikeke bë tö esepa bua'wéneitö Skëköl tö ie' ta e' kueki. 39 Ì wé ie' tö Jerusalén ena judiowak ká malepa a, e' kos

sué sa' tö. E' ukuöki ta ittëwarakitö wötëulewa krus mik. 40 Erë e' ki ká de mañat ta Skëköl tö ishke'wékane ta ikkachéitö sa' a. 41 Ie' kë e' kkayëne sulitane a. Sa' ë a ie' e' kkaché. Skëköl tö sa' shukitbak as sa' tö Jesús saü sa' wák wöbla wa. Ie' shkenekane e' ukuöki ta sa' chké sa' di'yé ie' ta. 42 Ie' tö sa' patké ittë buaë pakök sulitane a ñies ichök iarak tö ie' tkéka Skëköl tö s'ttsë'ka ena s'duulewa, e'pa shulökwakie. 43 Ká iaiaë Skëköl ttekölpa ulitane tö Jesús paka'atbak ta iyë'atratikö tö yi erblé ie' mik esepa nuì olordaë ie'pa ki ie' batamik.

Pë' kë dör judiowak esepa ki Wiköl Batse'r de

44 Pedro tso'ia ipakök ie'pa a ta e' shua Wiköl Batse'r debitu ie'pa kos tso' ie' ttö kittsök, e'pa ki. 45-46 Eta Jesús mik erblökwakpa dör judiowak dë'bitü Pedro ta e'pa tö isué tö wes Wiköl Batse'r debitu pé' kë dör judiowak, esepa ki ñies. Ie'pa tö ittse tö ittökerak ttö ku'a'ki ku'a'ki wa. Ñies Skëköl kikökka itso'rak. E' tö ie'pa tkiwéwa. 47 Eta Pedro tö iché:

—Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wes sa' ki itsá dë'bitü es. E' kueki kë yi a iwöklönuk tö kë ie'pa wöskuar di' a.

48 Ie' tö ikéрак e' wöskuök Jesucristo ttö wa. E' ukuöki ta ie'pa tö ie' a ikié taië: "Be' e' tsúat sa' ta ká böt mañat."

11

Pedro tö Cornelio tté paké Jerusalén

1 Jesús ttekölpa tsá ena s'yamipa malepa tso' Judea, e'pa tö ittse tö pé' kë dör judiowak, ñies esepa tö Skëköl tté klö'wé. 2 Mik Pedro dene Jerusalén, eta Jesús mik erblökwakpa dör judiowak, esepa wélepa tö ie' ché suluë. 3 Ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Iók be' dare pè' kē dör judiowak esepa pakök ena chkök ie'pa ta?

⁴ Ie' tö ì kôs tka e' paké ie'pa a seraä ta iché ia:

⁵ —Ye' bak Jope ta ye' ttöke Skököl ta, e' shuä ye' tö ì sué kabsueie. Ì suéyo e' dör datsi' ukuö bérie sué klöulewä ibata tkäl a. E' bitewä ká jai a dö wé ye' tso' ee. ⁶ Etaä ye' tö isué bua'iewä isuoie tö ì tso' ishüa. Ye' tö iyiwak klöka, iyiwak kañiru, iyiwak e' sköke ibatsi' kï ena dù, esepa sué. ⁷ Etaä ye' tö ttö tse e' tö iché ye' a: 'A Pedro, be' e' kökä. Iyiwak se ttö ta ikatö.' ⁸ Ye' iüté: 'Au. A Skököl, ye' kē wä iyiwak dör ñä ese kataule yēs.' ⁹ Ta ttö datse ká jai a, e' tö ichéne ye' a: 'Í batse'wétke Skököl tö ese kē kiariä ñä.' ¹⁰ E' tka mañatökicha ta imikane sekka ká jai a. ¹¹ E' wöshaä ta, wëpa mañal patküle datse Cesarea ye' yulök, e'pa debitu wé ye' tkër e' wé a. ¹² Wiköl Batse'r tö ye' a iché: 'Kē ibikeitsar bötböt. Be' yú ie'pa ta.' Ñies s'yamipa teröl i' dare ye' ta. Sa' kôs dewä Cornelio u a. ¹³ Ie' tö sa' a ipaké tö wes ie' tö Skököl biyöchökwak sué dur eköl ie' u a. E' tö iché ia: 'Yile patkömi dö Jope eë wëm tso' kiè Simón, e' kiè ñies Pedro, e' kiöbitü. ¹⁴ Ie' tö icheraä be' a wes be' ena be' yamipa kôs e'pa tsatkërmi.' ¹⁵ Mik ye' tö Jesús tté pakémi ie'pa a, etaä Wiköl Batse'r debitu ie'pa kï wes idë'bitü sa' kï kuaë es. ¹⁶ Etaä ì yé' Sköképa Jesús tö ye' a, e' ane ye' éna. Ie' tö ye' a iyé': 'Juan tö s'wöskué di' a, eré a' iërdawa Wiköl Batse'r a.' ¹⁷ Iwënewa tö Skököl tö iWiköl mé ie'pa a wes imenekak se' a kuaë mik se' erblé' Sköképa Jesucristo mik eta es. E' kuekï çye' dör yi Skököl wöklö'woie?

¹⁸ Mik ì ché Pedro tö e' tse ie'pa tö, etaä isiwa'bléwarak ta Skököl kikékarakitö. Ie'pa tö iché:

—E' wa se' wa ijcher tö pè' kē dör judiowak, esepa a ñies Skököl tö

imé as ie'pa er mane'ù ie' a senoie michoë.

— *Sköképa Jesús icha eruleë tso' Antioquia e' paké*

¹⁹ Esteban kötwarakitö e' ukuöki ta Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke taië pè' tö. E' yöki ie'pa welepa tkaya. Welepa míyal dö Fenicia. Welepa míyal dö Chipre. Iská mírak dö Antioquia. Ká ekképa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakeke judiowak é a. ²⁰ Eré Jesús mik erblökwakpa datse Chipre ena Cirene, ese welepa míyal Antioquia. Eë Sköképa Jesús tté buaë pakéraitö pè' kē dör judiowak esepa a. ²¹ Etaä Sköképa tö ie'pa kimé taië. E' kuekï taië ká e' wakpa erblé Sköképa Jesús mik ta ier mane'wérak ie' a.

²² Mik Sköképa Jesús icha erule tso' Jerusalén, e'pa tö tté e' tse, etaä Bernabé patkémirakitö tkörö Antioquia. ²³ Mik ie' demi, etaä ie' tö isué wes Skököl er buaë ché ie'pa a. E' tö ie' tse'wé buaë. Ie' tö ie'pa kï patté as ie'pa e' tköwä dareré kekraë ier kôs wa ie'pa erblö Sköképa mik e' a. ²⁴ Ie' dör wëm yësyësë. Ie' a taië Wiköl Batse'r tso'. Ie' tö Jesús bikeitseke bua'iewä. Es taië pè' kï de erblö Sköképa mik.

²⁵ E' ukuöki ta ie' míä Tarso Saulo yulök. ²⁶ Mik ikuéitö, etaä itsémi Antioquia e' ta. Eë ie' tséarak duas ek. Ie'pa e' dapa'uke Sköképa Jesús icha erule e'pa ta. Ká e' wakpa taië wöbla'wekerakitö. Ká e' a Jesús ttökatapa tsá kine Cristo wakpa.

²⁷ E' kéwö ska' ta Skököl ttekölpa welepa tso' Jerusalén míyal Antioquia. ²⁸ E'pa shuä eköl kiè Agabo, e' e' duéka ta ichéitö Wiköl Batse'r wa tö bli datse ká wa'ñe kï. E' debitu mik Claudio bak Roma wökir kibi e' kéwö ska'. ²⁹ Etaä Jesús ttökatapa tso' Antioquia e'pa tö iché ñä a: 'Mishka inuköl shtök patkë se' yamipa serke Judea, e'pa kimoie kôs se' a imer ekké.' ³⁰ Es ie'pa tö iwé. Etaä

ipatkémirakitö Bernabé ena Saulo ulá a as ie'pa tō imù Skékëpa Jesús icha wökir kibipa tso' Judea e'pa ulá a.

12

Pedro wötéwarakitö s'wöto wé a

¹ E' kéwö ska' ta blu' kiè Herodes, e' tō Skékëpa Jesús icha welepa klö'wéwä we'ikè. ² Ie' tō Santiago dör Juan èl, e' ttökwa patké tabè wa. ³ Mik ie' isué tō e' wër buaè judiowak wa, etä ie' tō Pedro klö'ukwa patké. E' wéitö mik judiowak tō Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kéwö tkö'wekerakitö etä. ⁴ Mik Pedro klönewa, etä Herodes tō iwötéwä s'wöto wé a. Ee ñippökwakpa dökä dabom eyök kī teröl (16) e'pa tō ikkö'neke tkël tkël. E'pa mane'weke tkël tkël kukur kukur. Herodes tō ibikeitsé tō kawö tkö'wekerakitö, e' ukuöki ta iyekettsaneyö shulè sulitane wöa. ⁵ E' dalewa Pedro tso' s'wöto wé a. Erè Skékëpa Jesús icha erule e'pa tso' ikiök Skéköl a darërèe ie' kī kekraè.

Skéköl biyöchökwak tō Pedro yéttsa s'wöto wé a

⁶ Herodes tō Pedro yekettsa shulè, e' nañewe Pedro kapötër ñippökwakpa böl shushä moulewa tabechka kichaie bötö wa. Ñies ñippökwakpa böl tso' s'wöto wé ukkö kkö'nuk. ⁷ E' bet Skéköl biyöchökwak de dur ie' ska' ta bö'wö olo buneka dalölöe s'wöto wé a. Etä ikéwaitö ichane a as itirka ta iché ia: "iBe' e' kōka bet!" E' bet ta imoulewa tabechka kichaie wa e' wöyërulune. ⁸ Etä Skéköl biyöchökwak tō iché ia: "Be' datsi' iōka, be' klökkuö iōka." Ta ie' tō iwé es. Skéköl biyöchökwak ikī ché ia: "Be' paio kīkkuö iōka ta be' shkō ye' itōki."

⁹ Etä Pedro miä itōki, erè ie' kë éna iane tō i weke Skéköl biyöchökwak tō e' dör mokī. Ie' tō ibikeitsé tō ie' tso' kabsauk. ¹⁰ Etä ie'pa tkami wé ñippökwakpa iëter

ukkö kkö'nuk ee. E' ukuöki ta wé ñippökwakpa skä iëter ee itkamirak ñies. Mik ie'pa demi ukkö kibi a yöule tabechka wa atë ñala kke, etä e' kköbunane er wa. Etä ie'pa deyal u'rki shkémirak ekuölö ta Skéköl biyöchökwak tō iméat eköl.

¹¹ Ekkè ta ie' éna iane tō i suéitö e' dör mokī. Ie' ibikeitsè: "Iñe ta yö isué tō mokī Skéköl tō ibiyöchökwak patké ye' tsatök Herodes ulá a ena i kos wamblak judiowak éna ye' kī, e' ulá a ñies."

¹² Mik ie' éna ianewa bua'iewä ta imiä María u a. María dör Juan mi. Juan kiè ñies Marcos. Ee ie'pa daparke taië ttök Skéköl ta. ¹³ Mik Pedro de dur ukkö a ie'pa chakök, etä busi eköl dör kanè méso kiè Rode e' miä iweblök tō yi idir. ¹⁴ Mik ie' ttö ttséwä Rode tō, etä ittse'neka buaè kë deia ukkö ppök ta itunemine weshkë ichök tō Pedro de dur ukkö a. ¹⁵ Ie'pa tō iché ia:

—iBe' alineka!

Erè ie' iutè:

—Mokī ye' ttöke.

Ie'pa ie' a iché:

—Au, e' kë dör ie'. E' dör Skéköl biyöchökwak patkéule ikkö'nuk e'.

¹⁶ E' dalewa Pedro tso'ia ichakök ukkö a. Mik ukkö kköppéerakitö, etä isuérakitö tō ie' e' idir ta itkinewarak taië. ¹⁷ Erè ie' tō ikkaché ulá wa tō a siwa'blö. E' ukuöki ta ie' tō ipaké ie'pa a tō wes Skéköl tō iyéttsa s'wöto wé a ta ichéitö:

—Ttè e' pakö Santiago a ena s'yamipa malepa a.

E' ukuöki ta ie' e' yéttsa miä banet.

¹⁸ Mik ká ñine etä s'wöto wé a ñippökwakpa shutineka taië Pedro kë ku' e' kuëki. ¹⁹ Herodes tō Pedro yulök patké. Erè mik ie'pa kë wä ikune, etä ie' tō inuí tkéwä iñippökwakpa mik ta ie' tō ie'pa ttökwa patké.

E' ukuöki ta ie' e' yéttsa Judea miä senuk Cesarea.

Herodes du'wa

20 E' kəwō ska' t̄a blu' Herodes ulurke tajē Tiro ena Sidón wakpa k̄i. E' kuək̄i ie'pa kawō mé ñi a shkowaie ie' ska' ttök ie' t̄a. Ie'pa tō wēm kiè Blasto e' pablē'bak as ie' mi' ie'pa ttekölöie ttök Herodes t̄a. Ie' kanēblöke Herodes a iu kuēbluie. Ie' ttō wa ie'pa tō kawō kiè Herodes a tō ie'pa múat bēre, ie'pa tō chkewō tuēke Herodes k̄a a e' kuək̄i.

21 K̄a et t̄a Herodes tō ie'pa kiēttsa. Mik e' kəwō de, et̄a ie' tō blu' datsí iéka t̄a ie' e' tkéka s'shulo kulé tso' iwé a e' k̄i t̄a eē ikapaké ie'pa t̄a. 22 Ie'pa tō Herodes ché aneule i' es: "jittöke i', e' kē dör s'ditsö, e' dör kéköl wele ttöke!" 23 E' ttsēr buaē ie' kukua t̄a ie' e' k̄ikéka tajē, kē w̄a Skéköl k̄ikaneka. E' kuək̄i e' wōshaē t̄a Skéköl biyöchökwak eköl tō duē méka ik̄i. Ie' katéwa öña tō t̄a iduowa.

24 E' dalewa t̄a Skéköl ttē pakarke ēme k̄a wa'ñe.

25 Mik Bernabé ena Saulo e'pa tō ì uk̄ ie'pa dē' Jerusalén e' wawé one, et̄a ie'pa míyalne Antioquia. Ie'pa w̄a Juan kiè ñies Marcos, e' mitsērñak.

13

Wiköl Batsē'r tō Bernabé ena Saulo patké Jesús ttē buaē pakök

1 Skékēpa Jesús icha erule tso' Antioquia, e'pa shūa Skéköl ttekölpa ena s'wöbla'ukwakpa tso'rak eē. E'pa dör Bernabé ena Simón (Simón e' kiè ñies Dalo'riwak), ena Lucio dör Cirene wak, ena Menahem (Menahem e' talane Galilea blú kiè Herodes e' t̄a ñit̄a), ñies Saulo tso'ñak. 2 K̄a et t̄a ie'pa tso' Skéköl dalöiök batsē wa t̄a e' shūa Wiköl Batsē'r tō iché ie'pa a: "Kanē kuā'k̄i tso' ye' w̄a Bernabé ena Saulo a. Ie'pa shushtétkeyö iwakanéwoie e' kuək̄i ie'pa böl yöttsa ye' a kanē e' woie."

3 Ie'pa batsé ena ttē S'yé t̄a one, t̄a iulá mékarak ie'pa böl k̄i e'

dalewa ikié S'yé a ik̄i. E' ukuök̄i t̄a ipatkémirakitö iwakanéuk.

Bernabé ena Saulo tō Jesús ttē paké Chipre wakpa a

4 Es Bernabé ena Saulo míyal Se-leucia patkéule Wiköl Batsē'r w̄a. T̄a eē ie'pa e' iéka kanò a míyal k̄a kiè Chipre eē. 5 Idemirak Chipre wé kanò irirke eē, e' ké kiè Salamina. Mik idemirak eē, et̄a ie'pa tō Skéköl ttē pakémi judiowak a ñni dapa'wō wé kos a. Juan mirwa ie'pa t̄a ie'pa kimuk. 6-8 Chipre kos a itkarak demirak k̄a kiè Pafos eē. Eē ie'pa tō judiowak kué eköl kiè Barjesús (e' kiè griegoie Elimas). E' dör ie'pa awá eköl. Ie' e' chō tō ie' dör Skéköl tteköl. Ie' yē'arie kekraē k̄a e' wökir kiè Sergio Paulo, e' ska'. Sergio Paulo kabikeitsö buaē, ie' k̄i Skéköl ttē kiane ttsē. E' kuək̄i ie' tō Bernabé ena Saulo tsuk patké. Erē awá ñe' kē k̄i ikiane tō Sergio Paulo tō ttē mik se' erblöke e' klö'wē. E' kuək̄i ie' tō Bernabé ena Saulo ma'wé wöklö'wē. 9 Et̄a Saulo, e' kiè ñies Pablo, e' k̄i Wiköl Batsē'r debitu tajē. Et̄a Elimas suéwaitö krere 10 t̄a iché ia:

—Be' k̄achō. Be' e' wamblö suluē. Be' dör wēs bé es. Sēne yēsýēsē kos, e' bolök be' dör. ¿Kos be' tō Skéköl ñalé yēsýēsē e' shku'li'wēmirö? 11 I' t̄a Skéköl tō be' we'ikeraē. Be' wöbla kē wawērpaia. K̄a tkōraē tajē be' k̄i t̄a be' kē tō diwö olo suēpaia.

E' bet t̄a Elimas wōa k̄a mía ttsettseē, iwöbla kē wawēneia, e' kuək̄i yile yulekeitö as tō iulaiö. 12 Mik k̄a e' wökir tō e' sué, et̄a ie' erblé Jesús mik. Ie' wökranewa wēs Skékēpa ttē dör e' k̄ittsök.

Pablo ena Bernabé tō Jesús ttē paké Antioquia atē Pisidia eē

13 Pablo ena ishkōwapa e' iékarak kanò a Pafos t̄a imíyal Perge atē Panfilia eē. Et̄a Juan tō ie'pa méat eē, t̄a imíane Jerusalén. 14 E' ukuök̄i t̄a imíyal Antioquia atē Pisidia eē. Et̄a eē judiowak eno diwö t̄a ie'pa

dewā judiowak ñi dapa'wō wé a e' tulésér. ¹⁵ Etā wele tō ì kit Moisés ena Skèköl ttekölpa tō yèkkuō kī, e' aritsé dō ekuölō. E' ukuōkī tā ñi dapa'wō wé wōkirpa tō ichök patké Pablo ena Bernabé a:

—A yamipa, a' wā ilè tso' sa' pat-toie, e' tā sa' pattō.

¹⁶ Etā Pablo e' kékā tā ikkaché ulā wa tō a' siwā'blō tā ichéitō:

—A Israel aleripa ñies ká kuā'kī wakpa tō Skèköl dalöietā', a' tō ye' ttō ttsō. ¹⁷ Skèköl dör Israel aleripa e' Kèköl, kuaē e' tō se' bak ká iaiaē, e'pa shukitbak iwák a. Ie'pa sené' Egipto wēs ká kuā'kī wakpa es. Eē ie' tō ie'pa kímé taiē alōne taiē. E' ukuōkī tā ie' tō ie'pa yéttsa ká e' kī idiché wa. ¹⁸ Ie' tō ie'pa dalé'ttsé ká sir poē wé kē yi serku' e' a dōkā duas dabom tkéyök (40). ¹⁹ Pē' ditséwōpa dōkā kul bak senuk Canaán e'pa eō'waitō ká mè se' yépa bak ká iaiaē, e'pa a. ²⁰ E' kos kī duas bak cien tkéyök kī dabom skeyök (450) ekké.

“E' ukuōkī tā Skèköl tō ie'pa shu kékā eköl eköl imalepa wéttsōie dō itteköl Samuel e' kéwō ska'. ²¹ E' ukuōkī tā ie'pa tō Samuel a blu' kié eköl. Es Skèköl tō Saúl mékā ie'pa blúie, e' dör Quis aladulaköl. Ie' dör Benjamín ditséwō. Saúl sené ie'pa blúie dōkā duas dabom tkéyök (40). ²² E' ukuōkī tā Skèköl tō Saúl uyéttsa tā David mékaitō blu'ie iskéie. David ché Skèköl tō i' es: 'Ye' tō David dör Jesé alá, e' sué. Ie' wër buaē ye' wa, ie' erbičkō wēs ye' erbičkō es. Ì kiane ye' kī wè, e' wakaneweraeitō.’ ²³ David aleri eköl dör Jesús, e' patké Skèköl tō se' dör Israel aleripa e'pa tsatök wēs ie' kablè' es. ²⁴ Eré kam Jesús döbitu e' yōkī Juan S'wōskuökwa tō se' Israel aleripa ulitane patté tō se' kawōtā er mane'uk Skèköl a. Ñies se' kawōtā e' wōskuöklor di' a. ²⁵ Mik Juan kanè erkewatke tā ie' tō iché:

‘Wēm datse eköl e' kīnuk a' tso', e' kē dör ye'. Ie' datseia ye' itōkī. Ie' dör ye' tsata, e' kuekī ie' klökkuō kicha ē kē wōtsēnanuk ye' siarla e' a.’

²⁶ “A s'yamipa, Abraham aleripa, ñies a' wépa kē dör ie' aleripa eré Skèköl dalöietā' esepa, se' ulitane a' s'tsatkè tté e' patkēnetke. ²⁷ Jerusalén wakpa ena iwōkirpa e'pa kē wā ijcher tō Jesús dör S'tsatkōkwak. Ñies eno diwō bit tā ie'pa tō ie' tté kitule yèkkuō kī Skèköl ttekölpa wā, e' aritseke, eré e' kē wā ane ie'pa éna. Mik ie'pa tō Jesús wōméttsa ttéwā etā e' wa ie'pa tō ie' tté tso' kitule Skèköl yèkkuō kī e' wā tkō'wé. ²⁸ Ie'pa kē wā ì sulu kune iki ittowa eré ikkatérakitō Pilato a' as ittōkwā patkōitō krus mik. ²⁹ Es Jesús ttéwarakitō. Mik ie'pa tō ì kos kitule Skèköl yèkkuō kī, e' wawé one, etā inú éwarakitō krus mik tā iwótéwarakitō pó a. ³⁰ Eré Skèköl tō ie' shké'wékane. ³¹ E' ukuōkī tā ie' e' kkachéne ká taiē wépa manetwā ie' wapie Galilea dō Jerusalén, e'pa a. Ì ñe tā e'pa kos dör ie' ttekölpa judiowak ulitane wörki.

³² “Es sa' tso' tté buaē i' pakök a' a. E' dör ì uk Skèköl kablè' sa' yépa bak ká iaiaē e'pa a' ³³ e' wā tka sa' dör ie'pa aleripa e' wörki. Itka mik Skèköl tō Jesús shké'wékane etā. Itka wēs itso' kitule Salmo böt kī es wé ichéitō: ‘Be' dör ye' alá. Ì ñe yō ikkachétke tō ye' dör be' yé.’* ³⁴ Ñies Jesús yé'at Skèköl tō iyèkkuō kī: ‘Wēs ye' tō ye' tté yēsēsē batse'r taiē e' me' David a' tō ye' er buaē chōraē ie' a, es ye' er buaē chōraē be' a.’† E' wā dör tō Skèköl tō ie' shké'wērane as kē ichkà nurwā. ³⁵ E' kuekī ñies itso' kitule: ‘Be' kanè méso batse'r, e' kē mepaātbo as ichkà nurwā.’‡ ³⁶ Es David, se' blú bak iaiaē, e' tō imalepa bak e' kéwō ska', e'pa wéttsé wēs Skèköl tō iyé'ia es. E' ukuōkī tā idu'wā tā itōbinewā iyépa pó a' tā inunewā.

* 13:33 Salmo 2.7 † 13:34 Isaiás 55.3 ‡ 13:35 Salmo 16.10

37 Erë wé shkeo'kane Skëköl tö e' chkä kë nune'wa. 38 A yamipa, a' wa ijchenü tö se' nuì olo'yarmi se' kî Jesús batamik, e' ttë pakeke sa' tö a' a. 39 Ttë méat Moisés tö dalöieno, e' kë a se' nuì olonuk. Erë wépa erblé Jesús mik esepa nuì olordäe ie'pa kî. 40 A' tso' erkî as a' kë ta itkō wes Skëköl ttekölpa tö ikit es wé Skëköl tö ichë:

41 'A ye' wayuökwakpa, ye' ttö ttsó. Ì weraëyö a' kéwö ska' ta, e' dör tajë kë klöonuk a' a ekkë. Erë a' a ipakarmi erë kë a' tö iklö'wepa.

E' kuekî a' tkinú. A' enúwa.' »S

42 Etä Pablo ena Bernabé e' yélur ñi dapa'wo wé a. Etä pé' tö iché ie'pa a a' kiéne ttë ekkëpa skä pakökne sa' a eno diwö étö wa. 43 Mik ie' dapa'wérak e' one, etä judiowak, ñies pé' e' yué judiowakie esepa tajë míyal Pablo ena Bernabé ta. Pablo ena Bernabé tö ie'pa patté tö a' e' tkōwa darërëe Skëköl er buaë chöke se' a e' a.

44 Eno diwö étö wa etä ká e' wakpa iekkë ta idettsarak seraa Skëköl ttë kïttsök. 45 Erë mik judiowak tö isué tö pé' dapane tajë Pablo ttö kïttsök, etä ie'pa yöki isulune ta ie' kékarak ichök tö ì cheke ie' tö e' dör kache. Ie'pa tö ie' ché suluë. 46 Erë ie' ena Bernabé kë suane ta iché iarak:

—Sa' kawōta a' dör judiowak e'pa pattoie kéwe Skëköl ttë wa, erë a' kë wa iklöne. Wësua a' ibikeitseke tö sene michoë kë mène a' kî. E' kuekî sa' míyal ipakök pé' kë dör judiowak esepa a. 47 Es Skëköl tö sa' patké. Ie' yëkkuö tö ichë:

'Be' tkékayö wes bö'wö wōñar stui a^{es} Es ye' tö be' patkeraë ká ulitane wakpa pattök, Ie'pa tsatkë e' ttë pakeraëbö ká wa'ñe dö wé ká i' erkerö ee.*

48 Mik pé' kë dör judiowak e'pa tö ttë e' ttsé etä ie'pa ttsenekarak buaë.

Ie'pa e' kékarak Skëképa Jesús ttë kïkōkka. Wépa kos suletëneat senuk michoë, esepa erblé Jesús mik. 49 Es Skëképa Jesús ttë pakane ká e' wa'ñe a. 50 Erë alakölpa dalöiërta' tajë ká e' kî esepa tö judiowak ttë dalöieke buaë, ñies wépa dalöiërta' tajë ká e' kî, esepa shutiwéka judiowak tö as Pablo ena Bernabé we'ikörakitö as ie' yōttsarak ká e' kî. 51 Etä Pablo ena Bernabé tö iklö po ppée ikkachoie ie'pa a tö ie'pa kî inuí ane ta imíyal Iconio. 52 Erë Jesús ttökatapa atë e'pa ttsé'ne buaë ñies ie'pa a Wiköl Batse'r tso' tajë.

14

Pablo ena Bernabé tö Jesús ttë paké Iconio wakpa a

1 Mik Pablo ena Bernabé demi Iconio, etä ie'pa dewa judiowak ñi dapa'wo wé a wes ie'pa wöblar es. Ie'pa tö Jesús ttë paké buaë. Es judiowak ñies pé' kë dör judiowak, esepa tajë erblé Jesús mik.

2 Erë judiowak kë erblène imik, e'pa tö pé' kë dör judiowak, esepa shutiwéka ena iluwéka tajë s'yamipa kî as iwe'ikörakitö. 3 Erë Pablo ena Bernabé e' tséat ká tajë ee. Ie'pa tö Skëképa ttë pakeke kë suane. Skëköl tö diché mé ie'pa a ì kë or yi a ese woie iwä kkachoie tö ie' er buaë chöke siä e' ttë dör moki.

4 Erë ká e' wakpa ñi blabatsélor, shabōtspa wa judiowak ttë wër buaë, shabōtspa wa Jesús ttekölpa tsá e'pa ttë wër buaë. 5 Judiowak ena pé' kë dör judiowak, e'pa tö kawö mé ñi a iwökirpa ta Pablo ena Bernabé we'ikoie, të ák wa itowaie. 6-7 Erë mik Pablo ena Bernabé, e'pa wa ijchenewa, etä ie'pa tkayalmi dömi ká kiè Licaonia ee. Ká kiè Listra ena ká kiè Derbe atë ee. Ká e' wa'ñe ie'pa tö Jesús ttë buaë paké.

Pablo tène ák wa ittowaie ká kiè Listra ee

8-9 Eta wēm tso' ekōl Listra, e' kune' klō bachiulewā. Ie' kē shko. Ie' tkēr Pablo ttōke e' ttsōk. Pablo tō isuēwā krereē. Ie' wā ijcher tō wē' ierblé Jesús mik as ibuarne. ¹⁰ Eta ie' tō iché ia aneule:

—|Be' e' kōka, be' e' duōka!

Eta wēm e' kēka tuneka tsut ta ishkēmi. ¹¹ Mik pē' tō, i wē Pablo tō e' suē, eta ie'pa tō ichēmi aneule ie'pa Licaonia ttō wa:

—|Wēpa dalōiekesō skēkōlie e'pa dettsa se' shuā s'ditsōie!

¹² Pablo kapaké kibiie, e' kuēki ie'pa tō ie' klō'wé ie'pa kēkōl kiē Hermes e' skēie. Bernabé klō'wérakitō ie'pa kēkōl kiē Zeus e' skēie.* ¹³ Zeus wé merka ká e' ñalé ukuō o'mik tsinet. Zeus sacerdote wā baka wē'ñe ena ma'ma wōrkua debitu tajē. Ie' ena pē' ulitane éna baka wē'ñe jchak mē Pablo ena Bernabé a idalōioie ikēkōlpaie. ¹⁴ Erē mik Bernabé ena Pablo wā ijchenewa, eta ie'pa e' datsi' jchéie ikkachoie tō e' dōr suluē ie'pa a. Ta ie'pa mīa pē' shuā ta ichérakitō aneule:

¹⁵ —A kēkēpa, ¿i uk a' tso'? Sa' dōr s'ditsō wes a' es. Sa' debitu ttē buaē pakōk a' a as a' tō íyi ikkē kē wā ta' ese kōs watōttsa ta a' er mane'ū Skēkōl chōk e' a. Ie' tō ká jai ena ká i' ena dayē ena i kōs tso' ikī e' yō'at. ¹⁶ Ká iaiaē dō ikkē ta sulitane serke wes iwák ki ikiane es, e' dalē'ttsē'bitū Skēkōl tō. ¹⁷ Erē e' dōr es, erē ie' dōr buaē se' ta kekraē, e' wa ie' tō iwā kkaché sia tō ie' dōr Skēkōl chōk. Ie' tō kalī patkeke a' a. Ie' tō iyiwō weke a' a. Ie' tō chkē meke a' a ñanoie a' ttsē'woie buaē.

¹⁸ Erē ie'pa tō i kōs ché iarak, erē iekkē ta baka wē'ñe jchérakitō Pablo ena Bernabé dalōioie wes Zeus ena Hermes es.

¹⁹ E' shā ta judiowak welepa datse Antioquía ena Iconio,

e'pa debitu ta Listra wakpa dakiñérakitō Pablo ttōkwa. Iklō'wēwarakitō ta itérakitō tajē ak wa. Ibikeitsérakitō tō iduowā, e' kuēki ie'pa tō ikuēmi méat tēr Listra kē kkō a wī'kie. ²⁰ Erē mik Jesús ttōkatapa malepa e' dapa'wéka ipamik, eta ie' e' kēka mīane Listra. E' bule es ta ie' mīa Bernabé ta dō ká kiē Derbe eē.

²¹ Ie'pa demi Derbe ta Jesús ttē buaē pakérakitō ká e' wakpa a. Tajē ie'pa e' yuē Jesús ttōkataie. E' ukuōki ta ie'pa debitu Listra ena Iconio ena Antioquía. ²² Ká ekkē kōs a ie'pa tō Jesús ttōkatapa er diché ie' ena ipablérakitō as ie' tkōwarak darērē ttē mik se' erblōke e' a. Ie'pa tō iché iarak: “Se' wake' weirdaē ká i' ki dowāie aishkuō ta i blúie Skēkōl tso' e' a.” ²³ Nies ká kōs e' ki ie'pa tō wēpa shushtë kanēblōk Skēkēpa Jesús icha erule erule e'pa wōkirpaie. E'pa ki ie'pa ikié S'yé a ena batsé, e' ukuōki ta iméarakitō Skēkēpa mik ie'pa erblōke e' ulā a.

Pablo ena Bernabé dene Antioquía atē Siria ee

²⁴ E' ukuōki ta Pablo ena Bernabé tkami ká kiē Pisidia demirak Panfilia. ²⁵ Ie'pa tō Jesús ttē buaē paké ká kiē Perge e' wakpa a. E' ukuōki ta ie'pa mīa ká kiē Atalía ee. ²⁶ Eē ta ie'pa e' iéka kandō a mīane Antioquía iyamipa tō ie'pa patkē'mi Jesús ttē pakōk e'pa ska'. Eē iyamipa tō ie'pa me' Skēkōl er buaē chōke se' a' e' ulā a i kanéuk ie'pa dare e' woie. ²⁷ Mik ie'pa demine Antioquía, eta Skēkēpa Jesús icha erule e' dapa'wékarakitō. Ta i kōs wé Skēkōl tō ie'pa ta, ñies wes ie' tō ikkayē' pē' kē dōr judiowak, esepa a tō ie'pa erblōmi ie' mik wes judiowak es, e' kōs pakérakitō iyamipa a. ²⁸ Eta ie'pa e' tséat ká tajē Jesús ttōkatapa tso' Antioquía, e'pa ta.

* **14:12** Zeus ena Hermes: E'pa dalōiōk griegowak bak skēkōlie ká iaiaē. Ie'pa a Zeus dōr skēkōl bua'ie imalepa tsata. Ie'pa tō iklō'wé tō Hermes dōr Zeus ttekōl. Romawak tō Zeus kiē méka Júpiter ena Hermes kiē mékarakitō Mercurio.

15

Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa ñi dapa'wé Jerusalén

¹ E' kəwō tā, wēpa wēlepa e' yéttsa Judea demí Antioquía. Ie'pa tō s'yamipa wōbla'wémi ttè i' wa: "A' wēpa kōs kawōtā tottola kkuōlit tē tsir wes Moisés ikitat es. E' kē ka-neone a' wā, e' tā kē a' tsatkërpa." ² E' kueki Pablo ena Bernabé ñi iutēka darērēē ie'pa tā. E' kueki iyamipa tō Pablo ena Bernabé ena wēlepa skà, e'pa shushtë as imi'yal Jerusalén ttè ñe' shulök Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekōlpa tsá, e'pa tā.

³ Es Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquía, e'pa tō Pablo ena imalepa patkēmi Jerusalén. Ie'pa tkami Fenicia ena Samaria. Etā ipakeramirakitō iyamipa a' tō wēs pē' kē dör judiowak, esepa er mane'wé Skëkōl a. Ttè e' tō ie'pa ttsē'wé buaë.

⁴ Mik Pablo ena Bernabé demirak Jerusalén, etā eē Skëkëpa Jesús icha eruleē e'pa kōs ena iwökirpa ena Jesús ttekōlpa tsá, e'pa tō ie'pa kiéwā buaë. Etā i' kōs o' Skëkōl tō ie'pa wa e' pakérakitō imalepa a. ⁵ Erē Jesús mik erblökwakpa dör fariseowakpa, esepa wēlepa e' kēkā tā ichéitörak:

—S'yamipa kē dör judiowak esepa wēpa kawōtā itóttola kkuōlit tē tsir. Ñies ie'pa a' ikawōtā chē tō Moisés ttè kitulebak e' dalöiök ie'pa kawōtā.

⁶ Etā Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekōlpa tsá, e'pa ñi dapa'wéka ttè e' bikeitsök bua'iewā. ⁷ Ie'pa tō ipaké taië, e' ukuökī tā Pedro e' kēkā tā ichéitō:

—A yamipa, a' wā ijcher tō ká iaiaë Skëkōl tō ye' shukitbak a' shuā Jesús tté buaë pakök, pē' kē dör judiowak, esepa a' as ie'pa erblö imik. ⁸ Ie' wā se' er sule buaë, ie' tō Wiköl Bats'e'r mé ie'pa a' wēs se'

a' ime'itō es. Es ie' tō se' a' ikkaché tō ñies ie' tō ie'pa klö'wé ie' ichaie. ⁹ Ie' tō ie'pa er paiklé ie'pa erblé Jesús mik e' wa. Es se' wā ijcher tō ie'pa ena se' dör ñies ème ie' wōa. ¹⁰ A' tō ie'pa ké Moisés ttè darērēē e' dalöiök, erē e' kē dalöiēne' se' a, ñies se' bak ká iaiaë e'pa kē a' idalöiēne'. I'ñe tā žiök a' tso' Skëkōl wōñatkök es? ¹¹ E' kē dör es. Se' tō iklö'wé tō se' tsatkēne Skëkëpa Jesús er buaë chöke siā e' è wa. E' suë ie'pa tsatkēne ñies.

¹² E' ukuökī tā ie'pa ulitane siwā' blélur tso' Bernabé ena Pablo e'pa kapaköke e' ttsök. Ie'pa tso' ipakök tō wēs i' kē or yi a' ese wérakitō Skëkōl batamik pē' kē dör judiowak, esepa shuā Skëkōl diché kkachoie. ¹³ Ie'pa kapaké one eta Santiago tō iché:

—A yamipa, ye' ttō ttsó. ¹⁴ Simón tō se' a' ipaké wēs Skëkōl tō, pē' kē dör judiowak, esepa tsá kimé er bua' wa as ie'pa wēlepa dō ie' wák ichaie. ¹⁵ Ñies e' sini'kué Skëkōl ttekōlpa bak ká iaiaë e'pa tō. Ie'pa tō iyē':

¹⁶ Skëkōl tō iché: 'Aishkuō tā ye' datsene.

Etā David jchúlipa kerakayō iwák suë.

Ie'pa dörane diché tā' taië wēs iaiaë es

¹⁷ as pē' malepa kē dör judiowak dör ye' icha

esepa tō ye' yulö.

¹⁸ Es ye' tō ttè i' chétke.

Ká iaiaë ttè i' me'atbakyo a' a.'*

¹⁹ "Ttè i' kueki ye' ibikeitsè tō, pē' kē dör judiowak er mane'wé Skëkōl a, esepa kē tsiriuk s'kàne judiowak ser ese wa. ²⁰⁻²¹ E' kueki yēkkuō patkōmisō ie'pa a' e' ki' ichösō tō iyi meule iyi diököl tso' dalöie skëkölle ese a, ese kē kar, ese kē katar. Ñies ie'pa kē kàne trēnuk. Iyiwak ttéwā kuli' siulekā ese chká kē katar ñies ipē kē katar. Ká iaiaë ttè i' pakanemi ká wa'ñe se' ñi dapa'wo

* 15:18 Amós 9.11-12

wé a eno diwö bit ekké. E' kuëki íyi ekké ã shtëmisö ie'pa a."

Yëkkuö patkëne s'yamipa kë dör judiowak, esepa a

²² Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa kos ena iwökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa wa iwër buaë tö wëpa wëlepa shushtë ie'pa shua as imi'rak Pablo ena Bernabé ta dömi Antioquía. Es ie'pa tö Judas kië ñies Barsabás ena Silas, e'pa shushtë. Wëpa e'pa dalöieke tajë s'yamipa ulitane tö. ²³ Eta yëkkuö shtë iwökirpa tö e' mé ie'pa a as iwa imi'rak. Yëkkuö e' tö iché i' es:

"Sa' dör Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, sa' dör a' yamipa. Sa' tso' yëkkuö i' shtëk a' dör sa' yamipa erë kë dör judiowak serke Antioquía ena Siria ena Cilicia e'pa a. A' shkë'wëmi sa' tö. ²⁴ Sa' wa ijchënewa tö sa' yamipa wëlepa e' yë'ttsa sa' shua, e'pa dë'mi a' ska'. Ie'pa tö a' tsirio' iwákpa ttë wa. E' tö tajë a' wökir tsiriwëka. Kë sa' wa kawö mène ie'pa a a' wöbla'woie ì wa. ²⁵ E' kuëki sa' ulitane wa iwër buaë wëpa wëlepa shushtëk sa' shua as imi' a' sauk Bernabé ena Pablo ta. Sa' yami e'pa dalër tajë sa' éna. ²⁶ Ie'pa e' me'ttsa weinuk tajë. Ie'pa kë suane ttëwa Skëkëpa Jesucristo ttë kuëki. ²⁷ Sa' tö Judas ena Silas patkëmi ttök a' ta. Ie'pa tö ipakeraë a' wöshaë yësyesë wës yëkkuö i' ki ikitule es. ²⁸⁻²⁹ Buaë idir Wiköl Batse'r a, ñies sa' a, tö a' kë kawöta judiowak ser e' blök s'eraa. I' ã blök a' ké: Chkë meule íyi diököl tso' dalöie ese a, e' kë katar. Ñies ipë kë katar ena iyiwak ttëwa kuli' siuleka ese chkà kë katar. Kë a' kàne trënu. Íyi ekké ã kawöta blë a' tö. A' tö iwë es, e' ta e' dör buaë. Skëköl tö a' kímè."

³⁰ Eta ie'pa e' chéat ta imíyal Antioquía. Mik ie'pa demi eë ta ie'pa iyamipa dapa'wëka, e'pa a yëkkuö mirdak iwa e' méitö. ³¹ Mik iyamipa tö yëkkuö aritsé, eta e' tö ie'pa er pablé tajë, e' kuëki ittse'nerak buaë. ³² Judas ena Silas, e'pa dör Skëköl ttekölpa ñies, e' kuëki ie'pa tö iyamipa patté tajë. E' tö iyamipa er pablé tajë, ikímé tajë. ³³⁻³⁴ Ie'pa sené eë kukuie. Mik ie'pa mitkene itö wane eta iyamipa tö iché iarak a' shkó wöbla wa. ³⁵ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat Antioquía. Ie'pa ena imalepa tajë e'pa tso'rak Skëkëpa Jesús ttë buaë pakök. Ñies ttë e' wa s'wöbla'uk ie'pa tso'.

Pablo ena Bernabé kë kaneblöku'ia ñita

³⁶ Kawö tka tajë, e' ukuöki ta Pablo tö iché Bernabé a:

—Mishkane etökichane ká kos ki se' bak Skëkëpa Jesús ttë pakök e' ane s'yamipa sauk tö is ie'pa tso'.

³⁷ Bernabé ki Juan kiane tsëmi ie'pa ta. Juan e' kië ñies Marcos. ³⁸ Erë Marcos tö ie'pa me'at ká kië Panfilia eë. Ie' kë kaneblëneia ie'pa ta. E' kuëki Pablo kë éna ie' tsakmi ie'pa ta. ³⁹ Iñi iutérak darërëë erë kë ishuline. E' kuëki ie'pa ñi blabatsélor. Bernabé wa Marcos mítser e' ta ta ie'pa míyal kanò ki dö Chipre. ⁴⁰ Pablo tö wëm kië Silas e' kiëmi e' wapie. Iyamipa tö ie'pa méat Skëköl er buaë chö sia e' ulá a. Eta ie'pa e' yëttsa eë ⁴¹ tkamirak Siria ena Cilicia. Ie'pa tso' Skëkëpa Jesús icha erule erule tso' ká e' ki e'pa diché ki iök Jesús ttë wa.

16

Timoteo mía Pablo ena Silas wapie

¹ E' ukuöki ta Pablo ena Silas demi Derbe ta imíyal Lистра. Eë wëm kië Timoteo e' serke, ie' dör Jesús ttökata. Ie' mi dör judiowak e' dör Jesús ttökata ñies. Erë iyë

dör griegowak. ² S'yamipa serke Listra ena Iconio, e'pa tö ícheke tö Timoteo dör pè' buaë. ³ Pablo kî ie' kiane tsèmi e' wapie. Erè judiowak serke ká e' kî e'pa ulitane wá ijcher tö Timoteo yé e' dör griegowak. E' kuekî Pablo tö ie' ké itóttola kkuölit tök tsir as judiowak kë ulurka iki. ⁴ Ká kos wé ie'pa dami ee ì uk patkè' Skèkèpa icha erule tso' Jerusalén e'pa wökirpa ena Jesús ttekölpa tsá e'pa tö, e' wà paké ie'pa tö s'yamipa ulitane a. ⁵ Es Skèkèpa Jesús icha erule erule e'pa kos diché kî iène Jesús tté a. Nies pè' kî iërke tajè këkraë.

Pablo tö wëm dör Macedonia wak e' sué kabsueie

⁶ Eta Wiköl Batse'r kë wá kawö mène ie'pa a Jesús tté buaë pakök ká kiè Asia ee. E' kuekî ie'pa tkami ká kiè Frigia ena Galacia ⁷ demi ká kiè Misia e' kköröwa ee. Eta ie'pa tö ima'wé shkökwa ká kiè Bitinia e' a, erè Jesús Wiköl kë wá kawö mène ie'pa a. ⁸ E' kuekî ie'pa tkami yësyësë Misia kker demi ká kiè Tróade dayé kkö a wé kanò irirke ee. ⁹ Eta nañewe Pablo tö ì sué kabsueie. Ie' tö wëm sué eköl, e' dör ká kiè Macedonia e' wak. E' dur shkè'ka tá ikköché ia: "Be' shkótkö Macedonia sa' kimuk." ¹⁰ Pablo tö e' sué one tá bet sa' dali iémi mitke Macedonia. Sa' wá ijcher buaë tö Skèköl kî ikiane tö sa' tö Jesús tté buaë pakè ká e' kî.

Alaköl kiè Lidia e' erblé Jesús mik

¹¹ Eta sa' e' iéka kanò a Tróade, míyal yësyësë ká kiè Samotracia ee. Bule es tá sa' demi ká kiè Neápolis ee. ¹² Ee tá sa' míyal klö kî dö ká kiè Filipos ee. Ká e' a romawak tso' tajè. E' dör ká bua'buwa ate Macedonia. Ee sa' sené ká tkël ká skel ulatök. ¹³ Judiowak eno diwö tá sa' e' yélur míyal di' kkömik wé sa' tö ibikeitsè isalema judiowak wá ká tso' ttoie Skèköl tá ee. Mik sa' tö ikué, eta ee sa' e' tulésér Jesús tté

buaë pakök alakölpa ñi dapa'wéka e'pa a. ¹⁴ Ie'pa eköl kiè Lidia, e' dör ká kiè Tiatura e' wak. Ie' dör datsi' bua'buwa daloshdalosh ese wataukwak. Ie' tö Skèköl dalóieke tajè. Skèkèpa tö ie' er ñi'wé as Pablo ttöke kos e' klö'uitó mokjë. ¹⁵ Eta ie' e' wöskué iyamipa tso' ie' u a e'pa tá. E' ukuökî tá ie' tö sa' a iché kröröe:

—A' ibikeitsè tö mokjë ye' dör Jesús mik erblökwak, e' tá a' klönúia ye' ska.

Es ie' tö sa' ké klönukia ie' ska'.

Pablo ena Silas wötënewa s'wöto wé a Filipos

¹⁶ Ká et tá sa' mirwane wé s'ttöke S'yé tá ee. Sa' mirwaia tá pè' busi kuéwa sa' tö eköl, e' a wimblu sulusi tso' eköl, e' wa íyi tötkekeitö. Wèpa wèlepa tö ie' to'ttsa ie'pa a kaneblök íyi tótkök, e' ské klö'wéke ie'pa tö tajè e' a. ¹⁷ Busi e' shkémi Pablo ena sa' itökî. Ie' ardatse:

—Wèpa ikkèpa dör Skèköl íyi ulitane tsata e' kanè mésopa. Ie'pa tö s'tsatkè ñalé e' tté pakeke a' a.

¹⁸ E' wambléitö ká tajè, bata ekkè tá Pablo uluneka tajè. Ie' e' wótréene tá ichéitö wimblu sulusi tso' busi a' a:

—Jesucristo ttö wa ye' tö be' a ichè be' e' yóttsa ie' a.

E' wöshaë tá wimblu sulusi e' yéttsa ia.

¹⁹ Mik busi wökirpa tö isué tö inuköl kë dè'ia ie'pa ulá a busi batamik, eta ie'pa tö Pablo ena Silas klö'wéwa tsémirak wé tté shulókwakpa tso' ee. ²⁰ Ie'pa tö ikkatarak tté shulókwakpa a tá ichérakitö:

—Wèpa ikkèpa dör judiowak. Tajè ie'pa tso' sa' shutiuk. ²¹ Sa' dör romawak, e' kuekî kë sa' a kawö mène ie'pa tö s'wöbla'wéke sene wa e' klö'uk ena e' wá uk.

²² Eta ká e' wakpa biteshka Pablo ena Silas kî. Eta ishulókwakpa tö idatsi' yóktsa ké iki tá ippök ké darërëé kal wa. ²³ Ibunerak siarè wötëwarakitö s'wöto wé a.

Ta ichérakitō s'wōto wé wōkir a tō ikkō'nú bua'iewa aš kē itkōyal. ²⁴ Mik ie' a kawō e' mēne, eṭa ie' tō Pablo ena Silas wōtéwa iwé wōtēulewa bua'iewa, ese a. Ie' tō ie'pa klō tiéwa kaltak wōbiule s'klō wōtowa ese a. Es iméarakitō.

²⁵ Ká de ká šabōts eṭa Pablo ena Silas tso' ttōk Skēkōl ta ena ittseittsōk. Imalepa tso' ittso'k. ²⁶ E' wōsha ta í tka darērēē. S'wōto wé wōppéitō darērēē. E' wōshaē ta ukkō ulitane kkōburolone. Í kos wa ie'pa tso' moulewa, e' wōtsērolone. ²⁷ S'wōto wé wōkir tī'neka. Mik ie' isué tō ukkō kos tso' áie ta ibikeitséitō s'tso' wōtēule e' kos tkayal. E' kuēki itabē kuēttsaitō e' ttowaie. ²⁸ Erē Pablo aneka:

—jKē be' e' ttōkwa! Sa' tso'ia ulitane.

²⁹ Eṭa s'wōto wé wōkir tō bö'wō kié ta itūnewa Pablo ena Silas ska'. Eē ie' e' tkéwa kuchē kī ie'pa wōa painēka suane tajē. ³⁰ Eṭa ie' tō ie'pa yéttsa u'rki ta ie'pa a ichakē:

—A kēkēpa, ¿i uk ye' kawōta e' tsatkoie?

³¹ Ie'pa ie' iutē:

—Skēkēpa Jesús mik be' erblō eṭa be' tsatkērdaē ñies be' yamipa tsatkērmi es.

³² Eṭa ie'pa tō Skēkēpa ttē paké ie' a ena iyamipa kos tso' iu a, e'pa a. ³³ Eṭa e' nañewe ulatōk s'wōto wé wōkir tō ie'pa tsémi e' ta. Ie'pa shka'ule tajē e' kapeyéitō. Eṭa ie' ena iyamipa kos e' wōskuélor. ³⁴ E' ukuōki ta ie' tō itsémirak iu a ta itiérakitō. Ie' ena iyamipa e'pa erblé Skēkōl mik, e' kuēki ie'pa kos ttsē'ne buaē.

³⁵ Ká ñine ta ishulōkwakpa tō ishkekēpa patkēmi ichōk s'wōto wé wōkir a tō Pablo ena Silas ōmine. ³⁶ S'wōto wé wōkir tō iché Pablo a:

—Sa' shulōkwakpa tō ye' a kawō mé a' ōkmine. E' kuēki a' yúne bērē.

³⁷ Erē Pablo tō iché ia:

—Sa' dōr romawak* Ie'pa tō sa' buk sulitane wōshaē kam sa' shulir e' yōki. Sa' wōté'waitō s'wōto wé a. I'ñe ta ie'pa kī sa' kiane èmine akir. Ie'pa kē a kawō ta' iwoie es. Aš ie'pa wákpa bitu sa' ōkmine.

³⁸ Eṭa shkēkēpa tō ttē e' chéne ishulōkwakpa a. Mik ie'pa ittse' tō Pablo ena Silas dōr romawak, eṭa tajē ie'pa suane. ³⁹ Eṭa ie'pa míyal Pablo ena Silas ska' ta ichérakitō:

—Í sulu wamblé sa' tō a' kī e' olo'yō sa' kī.

Eṭa iémine ta ikkōchérak ia: "A' e' yólur sa' ká kī." ⁴⁰ Eṭa Pablo ena Silas yēnettsa s'wōto wé a míyal Lidia u a iyamipa weblōk. Ie'pa pablérakitō eṭa imíyal.

17

Tesalónica wakpa tsirineka Jesús ttē kuēki

¹ Pablo ena Silas tkami ká kié Anfípolis ena ká kié Apolonia demirak ká kié Tesalónica wé judiowak wa ñi dapa'wo wé tso' eē. ² Eṭa Pablo dewa e' wé a eno diwō wa wēs ie' wōblar es. Eē ie' kapaké ie'pa ta Skēkōl yēkkuō wa eno diwō mañat. ³ Ie' tō ikkaché ie'pa a tō itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tterawa ta ishkerdakane. Ie' tō iché ie'pa a:

—Jesús pakōk ye' tso' a' a, e' wák dōr wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

⁴ Judiowak welepa erblé Jesús mik, ta ie'pa de Pablo ena Silas kīie. Ñies griegowak tō Skēkōl dalōieke wēs judiowak es, esepa tajē erblé Jesús mik ena alakōlpa dalōiértā' esepa tajē erblé imik ñies. ⁵ Erē e' tō judiowak malepa uluwéka tajē. Eṭa wēpa sulusipa tso' éme ñala kī, esepa kiérakitō pē' dapa'uk tajē, e'pa kī uluwérakitō ta imíyal kēsik wa pē' malepa uluukka. Eṭa itkawarak kēsik wa Jasón u a Pablo

* **16:37** Romawak: Pablo ditséwō dōr judiowak erē ie' yami bak e' wele e' yō' romawakie, e' kuēki ñies ie' dōr romawak.

ena Silas yulök yettsa mè imalepa ulurke tajië e'pa ulà a. ⁶ Erë kē iwā ikunerak ee. E' kueki Jasón ena iyamipa welepa e'pa kuémirakitō ká e' wökirpa wōa ta ichéitōrak aneule:

—Wēpa ikkēpa tō ká ulitane wakpa tsirio', e'pa de ie ñies. ⁷ Jasón tō ie'pa kiéwā iu a. Ie'pa ulitane tso' ichök tō se' blú kibi dör kua'ki, e' kië Jesús. Ie'pa tō sa' blú kibi e' ttë dalōsewēwā.

⁸ Mik pē' ulitane ena iwökirpa tō ttë e' ttsé, etā ie'pa shutineka tajië. ⁹ Erë Jasón ena iyamipa kérakitō inuköl mukat iwà kkachöie tō ie'pa datskene ishulök ta iéminerakitō.

Pablo ena Silas tō Jesús tté paké Berea wakpa a

¹⁰ Ká tuinetke etā bet iyamipa tso' Tesalónica e'pa tō Pablo ena Silas patkēmi ká kië Berea ee. Ie'pa demi Berea etā imiyal judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹¹ Judiowak e'pa er dör buaë judiowak tso' Tesalónica e'pa tsata. Ie'pa tō Jesús tté kī ttsé er bua' wa. Kēkraë ie'pa tō Skököl yēkkuö suékewā bua'iewā isuöie tō i ché Pablo tō e' yēne ö kē iyēne. ¹² Es tajië ie'pa erblé Jesús mik. Ñies tajië griegowak erblé imik alakōlpa dalöiërta' ena wēpa ñies. ¹³ Erë mik judiowak serke Tesalónica e'pa wa ijchenewā tō Pablo tso' ñies Berea Skököl ttë pakök, etā imiyal ee. Ie'pa tō Berea wakpa dapa'wēmi shutiwēmi Pablo kī. ¹⁴ Erë s'yamipa tso' Berea, e'pa tō Pablo kē e' yöktsa ta ipatkēmi dayë kkömik. Erë Silas ena Timoteo e' tséat Berea. ¹⁵ Wēpa wā Pablo mirwā, e'pa wā imí dō ká kië Atenas ee. E' ukuökī ta ie'pa biteyalne. Pablo tō ie'pa ka' ichök Silas ena Timoteo a tō "a' kié bet."

Pablo tō Jesús tté paké Atenas wakpa a

¹⁶ Pablo tso' Silas ena Timoteo kinuk Atenas, e' dalewa ie' tō isué tō ká e' wakpa wā íyi diököl tso' dalöie, ese tso' tajië. E' tō ie' tsiriwēka tajië. ¹⁷ E' kueki judiowak ñi dapa'wo wé a ie' kapaköke judiowak ta ena pē' kē dör judiowak erë Skököl dalöieta' esepa ta. Ñies ie' kapaköke kēkraë Atenas wakpa ta wé ie'pa döke tajië íyi tauk ee. ¹⁸ Ñies ie'pa wöbla'ukwakpa welepa kiek-erakitō epicúreo wakpa* ena estoico wakpa†, e'pa ñi iutēmi Pablo ta. Ie'pa welepa tō ie' cheke i' es:

—¿I kabeweke s'ñeñe diö tō?

Ie'pa welepa skà tō icheke:

—Ttseskua e' dör kēkōlpa tsakië dalöieke ká bár wakpa tō e'pa tté pakökwak.

Pablo tso' Jesús kötewā shkenekane e' tté buaë pakök e' kueki ie'pa tō ie' ché es. ¹⁹ E' kueki ie' tsémirakitō wé ie'pa e' dapa'uke ttë tsakië pakarke ese ttsök ee. Ká e' kië Areópago. Ta ichakérakitō:

—Ttë pa'alī pakeke be' tō, ¿e' pakēmibö sa' a? ²⁰ Ttë pakeke be' tō, e' kē ttséule sa' wā, e' kueki e' kiane jchenukwā sa' kī ¿ima e' wā dör?

²¹ Atenas wakpa kos ena ká kua'ki wakpa serke Atenas, e'pa ulitane tō ttë pa'alī tseke ese ë pakeke ñi a kēkraë.

²² Etā Pablo e' duéka ie'pa shua Areópago wé a ta ichéitō:

"A Atenas wakpa, i kos suéyö, e' wa ye' wā ijcher tō a' tō kēkōlpa tsakië dalöieke. ²³ Mik ye' tkami a' ká shua, etā wé a' tō kēkōlpa ñe' dalöieke ese kē suéyö tajië. E' shua ye' tō ká' tso' idalöioie ese kué et e' kī itso' kitule i' es: 'Skököl eköl kē jcher se' wā tō yi idir, e' dalöioie'. Ie' dalöieke a' tō, erë a' kē wā ijcher tō yi idir. Skököl e' pakeke ye' tō a' a.

²⁴ "Ie' tō ká ulitane ena íyi ulitane tso' ikī e' yö'at. Ie' dör ká jai

* **17:18** epicúreo wakpa: E' wakpa tō iklö'wé tō s'ser e' wā bua'ie dör ttsé'ne buaë. Ttë e' wa s'wöbla'weke ie'pa tō. † **17:18** estoico wakpa: E' wakpa tō iklö'wé tō s'ser e' wā bua'ie dör se' e' kkó'nú i sulu kos e' yöki. Ttë e' wa s'wöbla'weke ie'pa tō.

ena ká i' e' kos wák. Ie' kě serku' Skěköl wé yöle s'ditsö wa ese a. ²⁵ Sulitane serke ie' mik. Nies iyi ulitane kiane se' kị senoie, e' mekeitö se' a kekraë. E' kueki ie' kě kị ikiar tö se' ie' kimè i wa.

²⁶ "Wëm eköl ẽ wa ie' tö se' ditsöwö ulitane alöwë. Ie' tö se' kě senuk ká wa'ñe. Mik ie' tö ká i' yö', etá ie' tö se' katatë'atbak tö mik se' sermi, wé se' sermi ditséwö wa ditséwö wa. ²⁷ Ie' tö se' katatë'at es as se' tö ima'ù yulè isalema sö ikuèmi. Erë mokì ie' kě ku' kamië se' yöki. ²⁸ E' dör wes yile tö iché es, e' tö iché: 'Skěköl mik se' serke se' shköke, ie' wa se' tso'.' Nies e' dör wes a' wákpa ttsököl eköl tö iyë'at es, e' tö iché: 'Sulitane dör Skěköl aleripa.' ²⁹ Se' dör Skěköl ditséwö, e' kueki kě se' kàne ibikeitsök tö ie' dör wes iyi diököl yöule se' wá orochka wa ö inukölchka wa ö ákchka wa es. E' kos yuésö wes se' ibikeitsë es wes se' wákpa a iyör es. Erë Skěköl kě dör es. ³⁰ Iaiäe tá kě se' wá ijcher tö wes ie' dör, e' kueki e' nuí tköo'atbak ie' tö ie'pa kị. Erë i'ñe tá ie' tso' ichök ká ulitane wakpa a tö a' kawöta er mane'uk. ³¹ Skěköl tö idiwö me'atbak wekkë alè tá ie' tö sulitane shuleraë yesyësë wëm eköl tkë'kaitö e' wa. Wëm e' kötëwá erë ishkeo'kane Skěköl tö, e' wa ie' tö iwà kkaché sulitane a tö mokjë wëm ñe' tkë'kaitö."

³² Erë mik Atenas wakpa tö ittse tö Pablo tö s'du'wá shkenekane e' ché, etá ie'pa welepa tö ie' wayué, erë welepa skà tö iché:

—Ì pakeke be' tö, e' skà ttsèmi sa' tö jëtökichane.

³³ Etá Pablo mía. ³⁴ Erë wëpa welepa míyal Pablo tá, tá e'pa erblé Jesús mik. Ie'pa e' shuá Dionisio tso'ñak, e' dör Areópago wökirpa eköl. Nies alaköl eköl kiè Dámaris ena pè' skà tso'ñak ishüa.

18

Pablo mía Corinto

¹ E' ukuökì tá Pablo e' yéttsa Atenas mía Corinto. ² Eë wëm kuéwáitö eköl dör judiowak kiè Áquila, e' dör ká kiè Ponto e' wak. Ie' alaköl kiè Priscila. Ie'pa bak senuk Roma atë Italia eë. Ie'pa dë'bitu erpa Corinto. Ká tso' tseë romawak ttè dikia e' wökir kibi kiè Claudio, ie' tö judiowak kos serke Roma e' yökulur patké. E' kueki Áquila ena ilaköl e' yè'lur Roma demi Corinto. Pablo mía ie'pa pakök. ³ Ie' kanè dör ie'pa kanè ese ẽ, e' kueki ie' e' tséat ie'pa tá kanëblök. Kanè e' dör iyiwak kkuölit yueke üie tsèmi ese kané. ⁴ Eno diwö bit ekkë Pablo mi'ke judiowak ñi dapa'wo wé a. Eë ie' tö Jesús tté pakeke ie'pa ulitane a. Ie' tö judiowak ena pè' kě dör judiowak e'pa ulitane pableke as ie'pa erblö Jesús mik.

⁵ Mik Silas ena Timoteo tso' Macedonia, e'pa demirak Corinto, etá Pablo kě kanëblëneia Áquila tá. E' skéie ie' e' mé Jesús tté buaë e' ẽ pakök kekraë. Nies ie' tö judiowak pablé kekraë tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. ⁶ Erë ie'pa wötkëmi Pablo tá tá iché suluë. E' kueki ie' datsi' wöppée iwà kkachoie tö ie' kě kị inuí ku' tá iché iarak:

—A' weirdaë siarë, e' wiie a' wákpa iane. E' kě wëneia ye' wökì. I'tami ye' mía pè' kě dör judiowak esepa pattök.

⁷ Etá Pablo e' yéttsa judiowak ñi dapa'wo wé a mía wëm kiè Ticio Justo, e' u a senuk. Wëm e' tö Skěköl dalöieke tajë. Ie' serke judiowak ñi dapa'wo wé o'mik. ⁸ Wëm kiè Crispo, e' dör judiowak ñi dapa'wo wé, e' wökir. Ie' erblé Skěkëpa Jesús mik iyamipa kos e' tá. Es nies tajë Corinto wakpa tö Jesús tté ttsé tá ierblérak imik tá ie' wöskuélor. ⁹ Ká et nañewe Skěkëpa Jesús tö Pablo a iché kabsueie: "Kě be' suanuk. Ye' tté kị pakö kekraë. Kě be' siwa'blök. ¹⁰ Ye' tso' be' tá. Kě yi a i sulu

wambl'enuk be' kǐ yēs. Ye' wǎ pē' tso' tajē ká i' kǐ.”¹¹ Es Pablo aṭe duas eḡ kǐ shǎbōts Corinto ie'pa wöbla'uk Skéköl ttè wa.

¹² Mik Galión bak Acaya wökirie, eṭa judiowak serke Corinto e'pa ñi dapa'wéka Pablo naméie ie' tsémi ttè shulo wé a. ¹³ Ie'pa tö Pablo kkaté Galión a ṭa iché ia:

—Wēm i' tso' sa' pablök tö Skéköl dalöiö sa' tö, erē kē dör wes ttè dalöiëno meneat sa' a' e' tö ichè es.

¹⁴ Pablo ttémitke ṭa Galión tö iché judiowak a:

—Mokǐ ì sulu wamblöpaítö, e'ma ye' tö a' ttö tssémi. ¹⁵ Erē a' tso' ñi wöñatkök ttè kǐ ena wēpa welepa kiè kǐ, ena a' wákpa ttè dalöiëno e' kǐ, e' kuekǐ e' shulö a' wákpa tö. Ye' kē tö ttè ese shulè.

¹⁶ Eṭa Galión tö ie'pa uyéttsa ttè shulo wé a. ¹⁷ Eṭa pē' tso' tajē e'pa tö wēm kiè Sóstenes dör judiowak ñi dapa'wo wé wökir, e' klö'wéwa ppérakitö ttè shulo wé wöshäè. Erē e' kǐ Galión kē tkine yēs.

Pablo dene Antioquia

¹⁸ Pablo e' tséatiä tajē Corinto. E' ukuöki ṭa ie' e' chéat iyamipa a ṭa imía ká kiè Cencreas wé kanò irirke eē. Eṭa eē ie' e' iéka kanò mi'ke Siria ese a. Áquila ena Priscila mitke ie' ṭa ñies. Kam ie' e' iöka kanò a, eṭa ie' tsä téé manene. E' wéitö ittè me'itö Skéköl a e' blóie wes iyè'itö es. ¹⁹⁻²¹ Mik ie'pa demi ká kiè Éfeso eē, eṭa Pablo mía judiowak ñi dapa'wo wé a Jesús tté buaè pakök judiowak ñi dapa'uke eē, e'pa a. Ie'pa tö iché ia tajē: “Be' e' tsúatiä sa' ṭa.” Erē kē ie' e' tsakat. Ie' e' chéat ie'pa a ṭa ichéitö: “Skéköl kǐ ikiane, e'ma ye' skà dörane a' pakök.” Áquila ena Priscila e' tséat senuk Éfeso.

E' ukuöki ṭa Pablo e' iéka kanò a ṭa imía. ²² Mik idemi Cesarea ṭa imía Jerusalén Skéképa Jesús icha erule e'pa shké'uk. E' ukuöki ṭa imía Antioquia. ²³ Eē ie' sené ekuölö. E'

ukuöki ṭa iskà míane Galacia ena Frigia, ká e' kos a Jesús ttókatapa er diché kǐ iök.

Apolo tö Jesús tté paké Éfeso wakpa a

²⁴ E' kéwö ska' ṭa wēm eköl kiè Apolo dör judiowak, e' de Éfeso. Ie' datse ká kiè Alejandría eē. Ie' dör wēm ttö buaè ese. Ie' wǎ Skéköl yékküö suule buaè. ²⁵ Ie' yöule buaè Skéköl ñalé tté wa. Ie' tö s'wöbla'weke kaneē yēsýesé Jesús tté wa. Erē ie' kē wǎ Jesús tté jcher seraṭ. Ie' wǎ Juan S'wöskuökwak, e' ttè è suule. ²⁶ Ie' ttémi judiowak ñi dapa'wo wé a, kē suane. Eṭa mik Priscila ena Áquila tö ie' kapaköke e' tssé, eṭa ikiémirakitö iu a. Ṭa eē ie'pa tö ie' kǐ wöbla'wé buaè Skéköl ñalé tté wa. ²⁷⁻²⁸ E' ukuöki ṭa ie' shkak ká kiè Acaya eē. E' kuekǐ iyamipa serke Éfeso, e'pa tö ie' kímé. Yékküö shtérakitö Jesús ttókatapa tso' Acaya, e'pa a as ie'pa tö ie' kiöwa buaè. Mik ie' demi Acaya ṭa wépa erblè'bak Jesús mik Skéköl er buaè ché ie'pa a e' kuekǐ, esepa kímé tajē ie' tö. Ie' e' alöke judiowak kǐ ie' ttè wa sulitane wörki. Ie' tö ie'pa siwa'blöweke. Ie' tö ikkacheke yēsýesé Skéköl yékküö wa tö mokǐ Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Es ie' tö iyamipa kímé.

19

Pablo tö Jesús tté buaè paké Éfeso wakpa a

¹ Apolo tso'ia Corinto e' dalewa Pablo tkami kabata wa demi Éfeso. Eē ie' tö Jesús ttókatapa welepa kué. ² Ie' tö ie'pa a ichaké:

Mik a' erblè' Jesús mik eṭa ¿Wiköl Batse'r dē' a' kǐ?

Ie'pa tö iiüté:

—Kē sa' wǎ ittseüle tö Wiköl Batse'r tso'.

³ Pablo tö ie'pa a ichaké:

—Eṭa ¿wöskué wése wa a' wösune?

Ie'pa iüté:

—Juan s'wöskuè e' wa.

⁴ Ie' tō iché iarak:

—Wépa er mane'wé Skéköl a, esepa wösuk Juan tō. Erè ie' tō iyè' ie'pa a tō wëm datse ie' itōki e' mik ie'pa ké erblök.

⁵ Ttè e' ttsérakitō tā iwöskuélor Skéképa Jesús ttō wa. ⁶ Pablo ulā méka ie'pa kī tā Wiköl Batse'r deb-itū ie'pa kī tā ie'pa ttémi ttō kuā'kī kuā'kī wa. Nies ì mé Skéköl tō ie'pa a chè, e' ché ie'pa tō. ⁷ Seraa ie'pa dōka dabom eyök kī bōl (12) wépa.

⁸ Si' mañat Pablo shkére judiowak ñi dapa'wo wé a, eé Jesús tté pakéitō ké suane. Ie' tō ie'pa pableke taië as ie'pa e' tiüwa ì blúie Skéköl tso' e' tté dikia. ⁹ Erè ie'pa welepa wökir darërèè, e' kueki ie'pa ké wā ttè e' klōne. Ie'pa tō Jesús dör se' ñala e' tté ché sulué sulitane kukua. Etā Pablo e' skéttsa ie'pa yöki. Wépa detke Jesús ttökatapaie e'pa tsémi e' tā dō wé wëm kiè Tirano e' wā u tso' s'wöbla'woie eé. Eé Jesús tté pakeke Pablo tō kekraè. ¹⁰ Es iwéitō dō duas bök. Sulitane serke Asia, judiowak ena pè' ké dör judiowak, e'pa tō Skéképa Jesús tté ttsé. ¹¹⁻¹² Ì ké or yi a ese wé Skéköl tō kibiie Pablo wa tkōka imalepa tsatā dō tsamo ena datsi' dōne ie' mik ese mi'kerak iwā wépa kirirke esepa ska' tā ibuanene tā wimblupa sulusi e' yélur ie'pa a.

¹³ Erè judiowak welepa shkōrami ñala kī wimblupa sulusi yökulur pè' a. E'pa tō iché 'ima'üsö Skéképa Jesús ttō wa.' Ie'pa ichémi wimblupa sulusi a i' es: "iA' e' yölor Jesús pakeke Pablo tō, e' ttō wa!"

¹⁴ Es wëm kiè Esceva e' ala'r dōka kul e'pa tō ima'wémi ñies. Esceva dör judiowak sacerdotepa wökirpa e' eköl. ¹⁵ Erè etōkicha tā wimblu sulusi tō ie'pa iüté: "Yi dör Jesús e' jcher ye' wā. Nies yi dör Pablo e' jcher ye' wā. Erè za' dör yi?"

¹⁶ E' wöshaè wëm a wimblu sulusi tso', e' uneka ie'pa kī. Ie' e' aléka ie'pa kī idiché taië wa. Ie'pa ppéitō siarè. Ie'pa e' yélur tkayal sume shka'ule taië. ¹⁷ Éfeso wakpa kos, judiowak ena ké judiowak, e'pa wā ijchenewa. Taië ie'pa suane. Es Skéképa Jesús tté kī buneka taië.

¹⁸ Taië pè' erblé Jesús mik esepa debitu ì kos wamblè'rakitō sulué e' chökka sulitane kukua. ¹⁹ E'pa shua taië ie'pa awápa tso'ñak. E'pa kos wā iyëkkuö tso'rak iwā wakanewè, ese debitu tā iña'wéwa sulitane wöshaè. Ie'pa tō iyéttsa kos yökkuö e' ské dör tā idettsa inuköl taië. E' dör ie'pa inuköl dōka 50.000 ekkè. ²⁰ Es Skéképa Jesús tté kī buneka taië. Sulitane tō isué tō ttè e' diché tā taië.

²¹ E' ukuöki tā Pablo ibikeitsé: "Ye' mi'ke ká kiè Macedonia ena Acaya e' wakpa pakök. E' ukuöki tā ye' michoè dō Jerusalén. Eé tā ye' kawōta shkök dō Roma ñies."

²² E' ukuöki tā ie' kimukwakpa bōl, Timoteo ena Erasto, e'pa patkémiiitō dō Macedonia, e' dalewa ie' ateia Asia ekuölö.

Éfeso wakpa shutineka taië

²³ E' kéwö ska' Éfeso wakpa shutineka taië Jesús dör Se' ñala e' tté kueki. ²⁴ Wëm tso' eköl kiè Demetriö e' dör iyi diököl yuök inukölchka wa e' sté. E' tō Éfeso wakpa Kéköl kiè Artemisa wak dör alakölie, e' wé diököl yueke inukölchka wa. Kanè e' wa ie' ena ikanè mésopa inuköl klö'uke taië. ²⁵ Ikanè mésopa dapa'wékaitō imalepa kanéblöke kanè ese è a e'pa tā, tā ichéitō: "A kéképa, a' wā ijcher tō kanè i' wa se' inuköl klö'uke. ²⁶ Erè a' isué, a' ittse tō Pablo e' tso' ichök tō iyi diököl yuekesö dalöie skékölie, e' ké dör skéköl mokí. Taië pè' tō ttè e' klö'wétke je' Éfeso ñies Asia kos e' a. ²⁷ E' dör sulué. E' tō se' kanè sulu'wèmiwa. Nies Artemisa, se'

këköl tajë, e' wé dalösewëwamiitö. Se' këköl tajë dalöiërta' tajë Asia ena ká wa'ñe, e' dalösewëwaraitö.”

²⁸ Mik ttè e' ttsérakitö, etä ilunekarak tajë. Etä ianekarak: “Artemisa dör Éfeso wakpa këköl, e' dör këköl tajë.”

²⁹ Etä Éfeso wakpa kos aláneka tajë. Wëpa datse böl Macedonia. Eköl kiè Gayo iëköl kiè Aristarco, e'pa dör Pablo wapiepa, e'pa tso'ñak eë. Éfeso wakpa tö ie'pa böl klö'wëwä kuëmi dö wé ie'pa ñi dapa'uke e' wé a. ³⁰ Etä Pablo shkakwä eë ttök ie'pa ta, erë Jesús ttökatapa malepa kë wä ianemi. ³¹ Nies Asia wökirpa welepa éna Pablo dalër tajë, e'pa tö ttè patké Pablo a: “Kë be' minukwä eë.” ³² E' dalewa Éfeso wakpa daparke e'pa shutineka tajë. Ie'pa arkekarak tajë. Ikibiiepa kë éna iwà ane iök ie' dapa'wérak. E' kueki eköltëpa arke kua'ki, iëköltëpa arke kua'ki. ³³ Etä judiowak tö wëm kiè Alejandro e' tsémi patkéule duéser sulitane wörki, e' kueki pë' welepa tö ibikeitsé tö ie' wöki iwërke. Etä ie' tö ikkaché ulà wa tö “A' siwa'blö. Ye' ttöke judiowak tsatkoie.” ³⁴ Erë mik ie'pa wä ijchenewä tö ie' dör judiowak, etä ie'pa skà e' kékane anuk: “Artemisa dör Éfeso këköl. E' dör këköl tajë.” Es ie'pa arkerak dö hora böt.

³⁵ E' ukuöki ta ká wökirpa yëkkuö shtökwak, e' tö pë' ké siwa'blökwa. Ie' tö iché ie'pa a: “A Éfeso wakpa, ká ulitane wakpa wä ijcher tö se' dör Éfeso wakpa e'pa dör se' këköl tajë Artemisa e' wé kkö'nukwakpa, ñies ie' diököl anebitü ká jai a, e' kkö'nukwakpa. ³⁶ Kë yi a iyërpa tö kë idör es. E' kueki a' siwa'blölur. Kë i wamblar kë bikeitsule buaë. ³⁷ Wëpa i' debitü a' wä, e'pa kë wä i blëulewä se' këköl wé a. Ie'pa kë wä se' këköl yëule suluë. ³⁸ E' kueki Demetrio ena ikanë mésopa, ie'pa éna yile kkatak, e' ta as

imi'prak ikkatök ttè shulökwakpa a ena s'wökirpa a. E'pa tso' kaneblok ttè shulo wé a. Eë ie' tsatkömirak ñi wöshaë. ³⁹ Erë i skà kianeia a' ki yënoie, e' ta e' choie a' kawötä mik se' daparke wes ikanewëkesö es etä. ⁴⁰ I tka ierö i'ñe, e' ki s'wökirpa tö se' kkatëmi. Kë iwà ta' mokië, e' kueki ie'pa tö se' kkaté iki, e' ta kë se' a e' tsatkënuuk iyöki.” ⁴¹ Ie' tté one ta ichéitö ie'pa a, “A' yúshka.”

20

Pablo miä Macedonia ena Grecia

¹ Éfeso wakpa shutineka, e' olone ta Pablo tö Jesús ttökatapa kiëttsa pattè. E' ukuöki ta ie' e' chéat ie'pa a ta imiä Macedonia. ² Ie' tkami ká e' wa'ñe iyamipa pattök, e' tö ie'pa er kuwé tajë. E' ukuöki ta ie' miä Grecia. ³ Eë ie' sené si' mañat. Ie' tso'tke kanö klö'uk shkomi dö Siria, e' shua ta ie' wä ijchenewä tö judiowak ileritsétke ie' ttowä. E' kueki ie' miäne klö wa tkamine Macedonia. ⁴ Ie' wapiepa dör kul. Eköl kiè Sópatro, e' dör Berea wak, iyé kiè Pirro. Iëköl kiè Aristarco. Iëköl kiè Segundo, e' dör Tesalónica wak. Iëköl kiè Gayo, e' dör Derbe wak. Iëköl kiè Timoteo. Nies wëpa böl dör Asia wakpa, e'pa kiè Tíquico ena Trófimo. ⁵ Wëpa ekkëpa miä kewë sa' yöki sa' kinuk ká kiè Tróade eë. ⁶ Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' këwö tka, etä sa' e' yélur Filipos miä kanö ki dö Tróade. Ká skel ukuöki ta sa' demi Tróade, etä ie'pa kué sa' tö eë. Eë sa' e' tséat ká kul.

Pablo tö ttè bata paké Skëképa Jesús icha erule tso' Tróade, e'pa a

⁷ Eno diwö tuinetke ta sa' e' dapa'wëka ñita Jesús kötëwä e' këwö tkö'uk. Pablo tso' iyamipa ta kapakök. Ie' kawötä e' yöktsa bule es, e' kueki ie' kapaké dö ká shaböts. ⁸ Sa' dapanëka u kakkeë e' a. Tajë bö'wö tso' wötskiuleka eë. ⁹ Duladula tkër eköl ukkö tsitsir ki,

e' kiè Eutico. Pablo tso' kapakök tajë e' dalewa Eutico shtrinewatke kapakwatke. Bata ekkë ta ikapowa ta ibrutanemi döttsa iski. Etä ikéka ie'pa tö erë iduowaie. ¹⁰ Etä Pablo dur kákke, e' e' éwa ta ie' e' méka duladula bata ki, ipaklö'wëwaitö ta ichéitö:

—Kë a' tkinukia. Itso' ttsë'ka.

¹¹ E' ukuöki ta Pablo tkakane kákke ta Jesús kötëwa e' kéwö tkö'wëitö ie'pa ta. Etä ie' kapakéia dö ká ñine ekkë ta imía. ¹² Etä duladula tsémirakitö ttsë'ka iu a. E' tö ie'pa ulitane kí ttsë'wéka buaë.

Pablo e'yétsa Tróade mía Mileto

¹³ Sa' míyal kéwe Pablo yökí kanò kí dö ká kiè Aso eë. Pablo wák shkak klö wa dö eë, e' kueki sa' kawö me'attke ie' ta ñi kinuk eë. ¹⁴ Mik sa' tö ie' kué, etä ie' e' iéka sa' ta kanò kí ta sa' míyal ká kiè Miti-lene eë. ¹⁵ Ta sa' michoë. Bule es ta sa' tkami ká kiè Quio, e' wöshaë. E' bule es ta sa' demi wé kanò irirke kiè Samos eë. E' bule es ta sa' mía Mileto. ¹⁶ Pablo shkakmi bet dö Jerusalén Pentecostés kéwö tkö'uk, e' kueki sa' mineyal es. Pablo kë e' wöklö'wak tajë Asia, e' kueki ie' kë dë' Éfeso.

Pablo kapaké Skëkëpa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa ta

¹⁷ Pablo tso' Mileto e' tö Skëkëpa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa tsuk patké ñi dapa'uk ie' ta. ¹⁸ Mik idebiturak, etä Pablo tö iché iarak:

—Wes ye' sené a' shua ye' tsá dë'bitu Asia e'tami, e' jcher buaë a' wä. ¹⁹ Erë judiowak ilerit-seke ye' tsaiök e' ye' rrewëke tajë, erë këkraë ye' e' wöawa diöshët ta Skëkëpa Jesús kanë uk ye' bak a' shua ië wa ì wa. ²⁰ Ñies a' wä ijcher tö ttë buaë a' kimoie, ese kë blënewa ye' wä yës a' yökí. Ese wa ye' bak a' wöbla'uk sulitane wörki, ñies u a u a. ²¹ Ye' bak ichök wö yësýës wa judiowak a ena pë' kë dö'r judiowak esepa a: 'A' ké er

mane'uk Skëköl a. A' ké erblök Skëkëpa Jesús mik mokië.' ²² I'ñe ye' mitke Jerusalén. Ye' ittsé tö es Wiköl Batse'r kí ikiane. Kë ye' wa ijcher wës ye' wëmirakitö eë. ²³ Ká wa'ñe wé ye' dë'ule eë Wiköl Batse'r tö ye' a icheke: 'be' wötërdaë, be' weirdaë siarë,' e' ë jcher ye' wä. ²⁴ Ye' a ta ye' ttëwa ö ye' tso' ttsë'ka, kë e' kí ye' tkine. Kanë me' ye' a Skëkëpa Jesús tö, e' ë ewakwa ye' éna er bua' wa. Kanë e' dö'r Skëköl er buaë chöke sia, e' ttë buaë pakök.

²⁵ Ì blúie Skëköl tso' e' ttë pakéyö a' a. I'ñe ye' wä ijcher buaë tö a' ulitane kë tö ye' suepaiane. ²⁶ E' kueki i'ñe ta yö ichè a' a mokië tö a' wépa kë tsatkëne, e' ta kë ye' iane iwiie. ²⁷ Ì kiane kanewë Skëköl kí, e' ttë pakéyö a' a se. Kë ye' wä ttë wëne blënewa yës a' yökí. ²⁸ E' kueki a' e' kkö'nú. Ñies Wiköl Batse'r tö a' tkë'ka Skëköl ichapa erule e'pa wökirpaie ikkö'nukrak, e' kueki ie'pa kkö'nú buaë a' tö. Ie'pa to'ttsa Skëköl tö iwák pë wa. ²⁹ Ye' wä ijcher tö mik ye' mía e' ukuöki ta pë' döraë s'yamipa eukwa wës chichi sulusi tö iyiwak ewëwa es. ³⁰ Ñies a' shua wëlepa e' kóraka s'wöbla'uk kache ttë wa as s'yamipa erblé Jesús mik e'pa mi' ie'pa ë itöki. ³¹ A' tso' erki. A' éna íanú tö duas mañal, ñiwe nañewe, këkraë ye' bak a' ulitane pattök eköl eköl ië wa ì wa.

³² Es ye' tö a' méat Skëköl ulà a. Ñies a' méatyö Skëköl er buaë chöke se' a e' ttë a. Ie' wä diché ta' a' er diché kí ioie. Ñies ie' wä diché ta' ì kos buaë moie a' a wës ikablë' imuk ie' icha batse'r esepa a es. ³³ Kë ye' wä yi inuköl ena yi datsi' kkeyëule yës. ³⁴ Erë a' wä ijcher buaë tö ye' kë bak senuk yi ulà mik. E' skéie ye' kanëblë' ye' wák ulà i' wa e' kkö'noie. Ñies e' wa ye' tö ye' wapiepa kimé. ³⁵ Es ye' bak a' wöbla'uk këkraë tö s'kawötä kanëblök darërëë wépa

kě a kaneblër, esepa kimoie. Kě se' éna ichökwa tō Skëkëpa Jesús wák tō iyé': "Se' tō ikakmë e' dör ibua'ie se' a, kë dör ikaktsë."

³⁶ Mik Pablo tté one, etä ie' e' tkéwā kuchë kī tā itté Skëköl tā ie'pa ulitane tā. ³⁷ Ie'pa ulitane tso' e' chökāt Pablo a ijuke taië tā ie'pa tō ipaklō'wémi iwōalattsémi. ³⁸ Pablo tō ichétke ie'pa a: "A' kë tō ye' suepaiane." E' tō ie'pa eriauwé taië. E' ukuökī tā ie'pa mīā inālemuk dō wé kanō irirke ee.

21

Pablo mīā Jerusalén

¹ Mik sa' tō sa' yamipa méat, etä sa' e' iéka kanō a. Sa' mīyal yësyësë ká kië Cos ee. E' bule es tā sa' mīyal ká kië Rodas ee tā sa' mīyal ká kië Pátara ee. ² Etä sa' tō kanō kué Pátara mi'ke ká kië Fenicia, e' a sa' e' iéka tā sa' mīyal. ³ Sa' tkami tā sa' tō ká kië Chipre e' sué, e' ate ulà bakli'kka. Etä sa' mir dō Siria. Dalì mir kanō a e' mekeat Tiro, e' kuëki sa' demi ee. ⁴ Etä Jesús mik erblökwa kpa serke ee, e'pa yulë sa' tō tā ikué sa' tō. Sa' sené ká kul ie'pa ska'. Ie'pa tō iché Pablo a Skëköl Wiköl wa: "Be' mú kë mi' Jerusalén." ⁵ Erë ká kul tka sa' kī etä sa' e' yéttsane. Ie'pa kos, ilakölpa ena ila'r, e' yéttsa ie'pa ká a mīyal sa' ñālemuk dōmi dayë kkōmik. Eë sa' e' tuléwā kuchë kī ttök Skëköl tā. ⁶ E' ukuökī tā sa' e' chéat ie'pa a tā sa' e' iéka kanō a. Etä ie'pa mīyalne iu a.

⁷ Sa' e' yéttsa Tiro demi ká kië Tolemaida ee. Sa' tō s'yamipa serke ee e'pa shké'wé. Sa' e' tséat ie'pa ska' ká et. ⁸ E' bule es tā sa' e' yéttsane demi klō wa Cesarea. Eë sa' mí Felipe dör Jesús tté buaë pakökwa e' u a. Ie' dör wëpa kul shukitulebak Jesús ttekölpa tsá e'pa kī muk, e' eköl. Ie' ska' sa' e' tséat. ⁹ Ie' ala'r busipa dōka tkël kam iserdak wëpa tā. Ie'pa kos dör Skëköl ttekölpa. ¹⁰ Sa' sené ie' ska' elkeë etä wëm debitu eköl datse

Judea, e' kië Agabo. Ie' dör Skëköl tteköl. ¹¹ Ie' dewā sa' o'mik tā Pablo kipamo klō'wëwaitō. Tā e' wa ie' e' muéwā iklö a ena iulā a tā ichéitō:

—Wiköl Batse'r tō ichè: "T' es judiowak tō kipamo i' wák, e' muerawā Jerusalén. Tā imerattsa ie'pa tō pë' kë dör judiowak, esepa ulā a."

¹² Mik sa' tō tté e' ttsé, etä sa' ena Cesarea wakpa tso'ñak sa' tā, e'pa ulitane kköché taië Pablo a: "Kë be' minuk Jerusalén." ¹³ Erë Pablo tō iüté:

—ÿl kuëki a' ijuke? E' tso' ye' eriauk taië. Ye' e' métttsatke monukwā, ñies ttëwā Skëkëpa Jesús tté kuëki Jerusalén.

¹⁴ Ie' kë wā sa' ttō iütëne, e' kuëki kë sa' wā i kī yëne iā. Sa' iché:

—As Skëkëpa tō iü wës ie' kī ikiane es.

¹⁵ E' ukuökī tā sa' dali ié mīyal Jerusalén. ¹⁶ Jesús ttökatapa tso' Cesarea, e'pa wëlepa mīyal sa' tā. Ie'pa wā sa' mītser wëm kië Mnasón, e' u a kapökrö. Wëm e' datse ká kië Chipre ee. Ie' dör wëpa tsá erblë' Jesús mik esepa eköl.

Pablo mīā Santiago pakök

¹⁷ Mik sa' deka Jerusalén, etä s'yamipa tso' ee, e'pa tō sa' kiéwā buaë, ittse'nerak buaë. ¹⁸ E' bule es tā Pablo mīā sa' tā Santiago pakök. Ñies Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa tso'ñak Santiago ska' sërāa. ¹⁹ Ie' tō ie'pa shké'wé tā i kos wéitō Skëköl batamik, pë' kë dör judiowak, esepa shua, e' pakéitō ie'pa a yësyësë. ²⁰ Mik e' ttsé ie'pa tō, etä Skëköl kīkëkarakitō taië. Ie'pa tō iché iā:

—A yami Pablo, be' isué buaë tō ië judiowak dōka miles e'pa erblétke Jesús mik. Ie'pa ulitane e' mettsa da'a Moisés tté dalöiëno e' tsatök. ²¹ Ie'pa a iyëne tō be' tō judiowak tso' ká kuā'kī kuā'kī kī, esepa wöbla'wëke tō tté e' olo'yō. Ñies ichekerakitō tō be' tō icheke tō ila'r kurke wëpa, esepa tottola kkuölit

kě tar. Nies ichekerakitō tō be' tō s'wōbla'wēke tō se' judiowak ser e' kě dalōiariā. ²² Ie'pa ulitane wa ijcherdawā tō be' dē'bitū. E' kueki ği wēmi be' tō ie'pa siwa'blōwōwa? ²³ Ī cheke sa' tō be' a e' ú. Īe sa' shuā wēpa tso' tkēl kawō me'bak Skēkōl a, e' orketke. ²⁴ E'pa tsúmi e' tā, tā be' e' batse'ú ie'pa tā. Kos e' patuē e' pataúbō as ie'pa tsà tōttsa manene iwà kkachōie tō kawō me' ie'pa tō Skēkōl a e' one. Be' tō iwē es, e' tā judiowak ulitane isuēraē tō ĩ kos kī pē' tso' be' chōk suluē e' dōr kache. Ie'pa tō isuēmi tō Moisés ttē dalōiēno e' dalōieta' be' tō n̄ies. ²⁵ Erē s'yamipa kě dōr judiowak, esepa a ĩ bikeitsé sa' tō e' kitmibak sa' tō yēkkuō kī. E' kī sa' tō ie'pa a iyē' tō ie'pa kě kane chkē meule ĩyi diōkōl tso' dalōiē ese a ese katōk. Iyiwak pē kě katar. Iyiwak ttēwa kuli' siulekā ese chkā kě katar. N̄ies ie'pa kě kane trēnuk.

Pablo klō'wēwarakitō Skēkōl wé pamik

²⁶ Es Pablo e' yéttsa wēpa tkēl, e'pa tā. E' bule es tā ie' e' batse'wé ie'pa tā. E' ukuōki tā ie'pa tkawā Skēkōl wé a. Eē Pablo tō ĩbiyō ché tō mik tā ie'pa batse'ne e' diwō ene tā ie'pa ĩyi meke Skēkōl a iwakpa bil ekkē.

²⁷ Kawō kul shuā ie'pa tso' batse'ne e' erkewatke etā judiowak wēlepa datse Asia, e'pa tō Pablo suē Skēkōl wé a. Ie'pa tō imalepa shutiwéka tā imishkarak Pablo kī iklō'wēwarakitō. ²⁸ Ie'pa anekarak: "A yamipa, sa' kimū. Wēm i' shkōke ká wa'nē s'wōbla'uk tō se' judiowak ser, e' kě dōr buaē. Ie' icherami tō Moisés ttē dalōiēno ena Skēkōl wé i' kě dōr buaē. Īnē tā pē' kě dōr judiowak esepa wēlepa debitū ie' wā ĩe Skēkōl wé a. E' tō ká i' dōr batse'r e' ia'wéka."

²⁹ Wēm kiē Trófimo e' su' ie'pa tō Jerusalén ie' dōr Éfeso wak. Ie'pa tō ĩbikēitsé tō Pablo wā imi Skēkōl wé a, e' kueki ie'pa tō iché es.

³⁰ Ká e' wakpa kos shutineka debitū tuneule. Tā Pablo klō'wēwarakitō kuēmi u'rki. E' bet Skēkōl wé wékkō ulitane wōtēwarakitō. ³¹ Ie'pa tō itekewatke etā ttē de Roma ñippōkwakpa eruleē e' comandante a tō Jerusalén wakpa ulitane shutineka taiē. ³² Etā ie' tō ĩñippōkwakpa dapa'wé ikayuapa tā, etā itunemirak wé pē' daparke ee. Mik pē' tō ñippōkwakpa ena icomandante suē, etā ie'pa tō Pablo méat, kě ĩppēia. ³³ Etā comandante debitū, e' tō Pablo klō'wēwa tā imaukwa kē tabechka kichaie bōtō wa. E' ukuōki tā ie'pa a ichakēitō: "Ķi' dōr yi? Ķi' wamblēitō?" ³⁴ Erē wēlepa tō iché kuā'kī aneule, iēltēpa iché kuā'kī aneule. Taiē ie'pa arkerak kuā'kī kuā'kī, e' wa kě ishulir, e' kueki ie' tō ĩtsukmi kē ñippōkwakpa wé a. ³⁵ Pē' éna ie' klō'wakwa kēsik wa, e' kueki mik idemirak ñippōkwakpa wé klékata kī, etā ñippōkwakpa tō Pablo batsékami. ³⁶ Pē' kos arke Pablo itōki: "Ķittōwa!"

Pablo e' tsatké judiowak wōrki

³⁷ Mik Pablo dōkewatke ñippōkwakpa wé a etā ie' tō comandante a iché:

—Kawō mú ña ttōk be' tā.

Etā comandante tō ĩuté:

—Ye' kě wā ijcher tō be' tō griegoie. ³⁸ E'ma be' kě dōr Egipto wak dē'bitū ekōl e' ka'ka ñippōk sa' tā e'. Ie' mīa ká wé kě yi ku' ee s'ttōkwa wakpa tā dōka mil tkēyōk (4000).

³⁹ Etā ie' tō iché ia:

—Au, ye' dōr judiowak kune Tarso, ká e' dōr ká kibi atē Cilicia. Kawō mú ye' a ttoie ie'pa tā.

⁴⁰ Etā comandante tō kawō mé ia. Etā ie' dur shkē'ka ñippōkwakpa wé klékata kī tā iulā kkaché pē' tso' taiē, e'pa a tō a' siwa'blōlur. Mik isiwa'blēwarak, etā ie' ttē ie'pa tā hebreoie. Tā ichēitō ĩarak:

22

1 “A yamipa, a kékëpa, ye' e' tsatköke, e' ttsö.”

2 Mik ie'pa tö ittsé tö Pablo ttöke ie'pa ta iwákpa ttö wa, eta ie'pa kí siwa'blélur. Ie' tö iché:

3 “Ye' dör ñies judiowak wes a' es. Ye' kune' Tarso atë Cilicia ee. Erë ye' talane íe Jerusalén. Gamaliel tö ye' yö' yësyësé wes se' tté dalöiëno kiteat iaiaë e' tö iché es. Kekraë ye' tso'ie Skëköl dalöiök ye' er kos wa kos a' ulitane tö idalöieke i'ñe ekké. 4 Mik se' wépa tö Jesús dör Se' ñala e' tté klö'wé, eta esepa tötiuk ye' bak ttëwa, klö'wëwa, wötëwa s'wöto wé a. Kë ye' tkine tö wëm idir ö alaköl idir. 5 Ñies sacerdote kibi ena s'kuëblupa ulitane, e'pa tö a' a ichèmi tö e' dör mokjë. Ie'pa tö ye' a yëkkuö me' tsèmi s'yamipa tso' Damasco e'pa a. Yëkkuö e' tö kawö me' ye' a Jesús mik erblökwakpa esepa tsöbitü dö Jerusalén we'ikè.

6 “Erë ye' miria ñala kí. Diwö de bata a ta ye' dökemitke Damasco tsinet, e' bet ta i bitëshka ká jai a bö'wöie e' olo bune tajë ye' pamik. 7 Ee ye' anere iski. Eta ittö ttséyö tö iché ña: ‘A Saulo, a Saulo ¿iök be' tö ye' we'ikeke?’ 8 Eta ichakéyö: ‘A Skëkëpa, ¿be' dör yi?’ Eta ie' tö iüté: ‘Ye' dör Jesús Nazaret wak, e' we'ikeke be' tö.’ 9 Itso'rak ye' ta, e'pa tö bö'wö sué, erë i yëne ye' a, e' wà kë ane ie'pa éna. 10 Eta ye' tö ie' a ichaké: ‘A Skëkëpa Jesús, ¿i wëmiyö?’ Ta ie' tö iché ye' a: ‘Be' e' kóka. Be' yú Damasco. Ee i kos wëmi be' tö, e' yërdaë be' a.’ 11 Bö'wö olo tö ye' wöbla batuwëwa, e' kueki ye' wapiepa tö ye' ulá iémirak dö Damasco.

12 “Ee wëm tso' eköl kiè Ananías, e' tö Skëköl dalöieke tajë. Moisés tté dalöiëno kitule e' dalöiekeitö yësyësé. Judiowak kos serke Damasco e'pa tö icheke tö ie' dör wëm buaë. 13 Ie' debitü ye' ska' ta ye' a iché: ‘A yami Saulo, be' wöbla buanú.’ E' wöshaë ta ye'

wöbla buanene iwawënene Ananías suéyö iwa. 14 E' ukuöki ta ie' tö ye' a iché: ‘Skëköl dalöiök se' yëpa bak ká iaiaë, e' tö be' shukitatbak as i kiane wë ie' kí e' jcher be' wa. Ñies be' shukititö as yi dör Yësyësé e' saübö ena ie' wák ttö ttsöbö. 15 Be' döraë ie' ttekölie. I kos su' be' tö, i kos ttsé' be' tö, e' cheraëbö sulitane a. 16 I' ta kë bö ipanukia. Be' e' kóka. Be' e' wöskuö. Skëköl a ikiö as i sulu kos wamblëbö e' nuí olo'yöitö be' kí.’

17 “Mik ye' dene Jerusalén eta, ye' mia ttök Skëköl ta iwé a, ee ye' tö i sué kabsueie. 18 Skëkëpa Jesús suéyö ta ichéitö ña: ‘Be' tö ye' tté pakëmi judiowak a, e' kë klö'wëpa ie'pa tö. E' kueki be' e' yöttsa bet Jerusalén.’ 19 Eta ye' iché ia: ‘A Skëkëpa, ie'pa wákpa wa ijcher tö ye' bak ie'pa ñi dapa'wö wé kos a, be' mik erblökwakpa, esepa yulök ppè, wötëwa s'wöto wé a. 20 Mik Esteban dör be' kané méso bak be' tté pakök, e' kötwä ie'pa tö, eta ye' tso' ee. E' wëne buaë ye' wa. E' dalewa ye' tso' ie'pa datsi' kkö'nuk.’ 21 Erë ie' tö ye' a iché: ‘Be' shkömitke ñala kí. Ye' be' patkeke kamië pè' kë dör judiowak esepa a.’ ”

Pablo atë comandante ulá a

22 Pablo ttöke e' ttsök ie'pa tso' buaë, erë mik pè' kë dör judiowak e' aritséitö, eta ie'pa ñi kéka anak darërë: “jWëm ese kë kawöta senukia! jlttöwasöl!” 23 Ie'pa arkekarak tajë, ta idatsi' wötü'wekerakitö kashuk a, ñies ká po uyekerakitö kashuk a kësik wa. 24 E' kueki comandante tö Pablo tsukmi kë wëshkë ñippökwakpa wé a ta ippök ké as itö ichöka i kueki pè' wöñarke ie' kí tajë. 25 Erë mik ie'pa tö Pablo muéwatke ppè tsa'bata daloie wa, eta ie' tö capitán dur ee, e' a ichaké:

—¿A' a kawö mène wépa dör romawak esepa ppök kam ishulir e' yöki?

²⁶ Mik e' ttsé capitán dur ee e' tō, etā imiá icomandante a ibiyō chōk ta iché ia:

—¿Wes be' iwēmi? Wēm e' dōr romawak.

²⁷ Etā comandante debitu Pablo ska' ta ie' tō ie' a ichaké:

—¿Moki be' dōr romawak?

Pablo iūté:

—Tō, es idir.

²⁸ Etā comandante tō iché:

—Ñies ye' yēpa kos dōr fariseowakpa, e' pato'yō inukōl taiē wa.

Tā Pablo iūté:

—Erē ye' dōr romawak ye' kune' es e' kueki.

²⁹ Mik ittserakitō, etā ippōkwakpa tō Pablo méat bēre. Mik comandante wā ijchenewā tō Pablo dōr romawak, etā ie' suane tō iōk ie' tō imaukwā patkē'.

Pablo e' tsatké judiowak wōkirpa wōrki

³⁰ Comandante ki ikiane jchenowā mokiē tō i ki Pablo kcateke judiowak tō. E' kueki bule es ta ie' tō sacerdotepa wōkirpa ena judiowak wōkir malepa ké e' dapa'ukka. E' ukuōki ta ie' tō Pablo wōtsōok patké ta iyēttsaitō tsēmi duēser ie'pa wōrki.

23

¹ Etā Pablo tō ie'pa suēwā krereē iwō ki ta iché iarak:

—A yamipa, ikkē ye' senēre, etā ye' er kē wā ye' kkatēne i ki Skēkōl wōa.

² Etā sacerdote kibi kiē Ananías, e' tō, itso'rak Pablo o'mik, e'pa ké Pablo ppōk ikkō ki. ³ Erē Pablo tō iūté:

—iBe' dōr e' ökwak, e' pperaē Skēkōl tō! Sē be' tkēr ye' shulōk Moisés ttē dalōiēno e' wa. Erē ¿iōk ye' ppōk kēbö? E' wa ttē ñe' dalōsewēwā be' tō.

⁴ Itso'rak ee, e'pa tō iché Pablo a:

—iBe' tso' Skēkōl sacerdote kibi e' chōk suluē!

⁵ Pablo tō iché:

—A yamipa, ye' kē wā ijcher tō ie' dōr sacerdote kibi. Skēkōl yēkkuō tō iché: 'Yi tso' s'wōkirie, ese kē char suluē.'

⁶ Mik Pablo wā ijchenewā tō iwōkirpa shābōtspa dōr saduceowakpa, shābōtspa dōr fariseowakpa, etā ie' tō ie'pa a iché aneule:

—A yamipa, ye' dōr fariseowak. Ñies ye' yēpa kos dōr fariseowakpa. S'duowā shkerkane, e' wā panekeyō krörōe, e' ki a' tso' ye' kkatōk.

⁷ Mik Pablo tō ttē e' ché, etā fariseowakpa ena saduceowakpa e'pa wōñanemi ñi ki. Etā ie'pa ñi blabatsélor. ⁸ Saduceowakpa tō icheke tō s'duowā kē shkerta'kane. Ñies ichekerakitō tō Skēkōl biyōchōkwakpa kē ta', wimblupa sulusi kē ta'. Erē fariseowakpa tō iyi ekkē kos klō'wé tō itso'. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. ⁹ Ie'pa ulitane arkerak taiē. Fariseowakpa dōr s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa welepa e' kēka ta ichérakitō:

—Wēm i' kē wā i sulu wamblēne. Isalema wimblu o Skēkōl biyōchōkwak wele utule ie' ta.

¹⁰ Erē ie'pa ki shutirkeka taiē kēsik wa, e' kueki comandante suane dō' Pablo ttēwarakitō. E' kueki iñippōkwakpa tsuk patkéitō Pablo yottsā ee tsēmi ñippōkwakpa wé a.

¹¹ E' nañewe ta Skēkēpa Jesús debitu e' tō Pablo a iché: "Be' er kuū. Wes be' tō ye' ttē paké iē Jerusalén es ñies be' kawōtā ipakōk Roma."

Judiowak kawō mé ñi a Pablo ttōkwā

¹² E' bule es ta judiowak welepa tō kawō mé ñi a Pablo ttōkwā. Ie'pa tō ittē mé Skēkōl a ttē i' wa: "Kē sa' chkōpa, kē sa' di' yōpa dō mik Pablo ttēwā sa' tō etā." ¹³ Wēpa tō ittē mé es, e'pa dōka dabom tkēyōk (40). ¹⁴ Etā ie'pa miyal sacerdotepa

wökirpa ena judiowak kuēblupa, e'pa ska' ta iché iarak:

—Sa' tō ttē me' Skēkōl a tō kē sa' chkōpa, Pablo kam ttōwa sa' tō e' yōki. E' kē wà one sa' wā, e' ta as Skēkōl tō sa' we'ikō. ¹⁵ E' kuēki a' ena s'wökirpa malepa, a' ichō comandante a tō Pablo tsūbitu bule. A' e' ö tō a' ki ie' kiane chakē bua'iewā ishuloie. E' dalewa sa' tso'tke ikinuk ñala ki ttēwā kam idō a' ska' e' yōki.

¹⁶ Erē Pablo nauyō wā ijchenewa ta imiā ñippōkwakpa wé a ta ibiyō méitō Pablo a. ¹⁷ Eta Pablo tō capitán kié ekōl ta iché ia:

—Duladula i' tsūmi comandante ska'. Ie' wā ilē tso' yēnoie ie' a.

¹⁸ Eta capitán e' tō itsēmi comandante ska' ta iché ia:

—Pablo tso' wōtēule, e' tō ye' kié ta ikkōché ye' a tō duladula i' tsūmi be' ska'. Ie' wā ilē tso' yēnoie be' a.

¹⁹ Eta comandante tō iklö'wéwā iulā a ta itsēmi bānet. Eē ie' a ichakēitō:

—¿I cheke be' tō ye' a?

²⁰ Ie' tō iché ia:

—Judiowak kawō métkē ñi a be' a ichōk tō bulepa Pablo tsūmi wé judiowak wökirpa e' dapa'uke eē. Ie'pa e' öke tō Pablo ttē kiane shulē bua'ie ie'pa ki. ²¹ Erē ie'pa ttē kē klō'war. Judiowak wēpa dōka dabom tkēyōk (40) kīta, e'pa tso' blēule Pablo panuk. Ie'pa kablē' Skēkōl a ttē i' wa: “Kē sa' chkōpa, kē sa' di' yōpa dō mik sa' tō Pablo ttēwā eta.” Ie'pa tso'tke, ima be' icheke, e' ē panuk.

²² Eta comandante tō ipatkémine ta iché ia: “Kē yi a ichar tō e' ché be' tō ye' a.”

Pablo patkēmi Judea wökir kié Félix e' ska'

²³ Eta comandante tō ikimukwakpa kié bōl ta ichéitō ie'pa a: “Ñippōkwakpa mi'ke klō wa esepa klō'ú dōka cien böyōk (200). Ñies ñippōkwakpa mi'ke kabaio ki esepa shtō dōka dabom kuryōk (70).

Ñies ñippōkwakpa wā kēt mi'ke esepa klō'ú dōka cien böyōk (200). Katuine de sulitu (9:00 pm) eta e'pa kos dapa'ú as imi'rak Cesarea.”

²⁴ Ñies ichéitō: “Kabaio yulō Pablo tsomi. Itsūmi kkō'nú buaē dōmi s'wökir Félix ska'.” ²⁵ Ie'pa ta comandante tō yēkuō patkēmi mē Félix a. Ikitule yēkuō ki e' tō iché i' es:

²⁶ “A Félix, s'wökir kibi. Ye' dör Claudio Lisias. Yēkuō i' shtéyō be' a. Be' shkē'wéyō.

²⁷ Judiowak wökirpa tō wēm i' klō'wā iminerak ittōkwā. Erē mik ye' wā ijchenewa tō ie' dör romawak, eta ye' miā ye' ñippōkwakpa ta ta itsatkēe sa' tō. ²⁸ Ye' ki ikiane jchenukwā tō i ki ie'pa tō ikkateke. E' kuēki itsēmiyō judiowak wökirpa wörki. ²⁹ Ie'pa tō ikkaté ie'pa ttē dalōiēno kitule, ese ki. Erē kē ye' wā i sulu kune ie' ki ittowaie ö iwōtoie s'wōto wé a. ³⁰ Erē ye' wā ijchenewa tō judiowak welepa kawō mé ñi a ittowaie, e' kuēki ye' tō ipatkébitu be' a. Ñies ye' tō ichétke ikkatōkwakpa a tō i ki ie'pa éna ikkatak, e' chō be' wōshaē.”

³¹ Eta ñippōkwakpa wā Pablo mítser nañewe wes ie'pa a ikéwō mēne es. Ie'pa demi ká kié Antípatris eē. ³² Bule es ta ñippōkwakpa dami klō wa, e' éltēpa biteane ñippōkwakpa wé a. Eta iéltēpa dami kabaio ki, e'pa wā Pablo mítser. ³³ Mik ie'pa demirak Cesarea eē, eta ie'pa tō yēkuō mé iwökir kibi a. Ñies Pablo méitōrak ia. ³⁴ Iwökir kibi tō yēkuō sué one eta ie' tō Pablo a ichaké: “¿Wé be' datse?” Mik ie' wā ijchenewa tō

—Mik be' kkatōkwakpa debitu eta be' ttē tseraeyō.

Eta ie' tō Pablo wötōkwā patké s'wōto wé tso' u bērie yō' blu'

Herodes tö ká e' wökirpa a e' a. Ee iwötöwarakitö.

24

Pablo e' tsatké Félix wörki

¹ Ká de skel eta sacerdote kibi kié Ananías, e' demi Cesarea judiowak kuëblupa welepa ta Pablo kkatök. Nies wëm eköl kié Tértulo, e' de ie'pa wa ie'pa ttekölíe Pablo kkatök Félix a. ² Mik Pablo debitü eta Tértulo tö ikkatémi. Ie' tö Félix a iché:

A kékëpa s'wökir kibi, be' tté dikija ká taië sa' serke bërë ñita. Be' erbikö buaë, e' wa be' tö sa' wakpa kimé taië. E' kueki sa' tö wëstela chë be' a. ³ A Félix, kékëpa taië, be' tö sa' kimeke taië, e' kueki kekraë ká ulitane ki sa' tö wëstela chë taië be' a. ⁴ Kë ye' éna be' kawö chöwak taië, erë be' we'ikèyö, sa' ttö tsö bërber ë er bua' wa. ⁵ Sa' wa ijchenewa tö wëm i' dör pë' suluë. Ie' shköke ká wa'ñe judiowak shutiuk ñi ki as iñi blabatsölor. Ie' dör Jesús Nazaret wak e' klépa eruleë e' wökir eköl. ⁶⁻⁷ Nies ie' éna Skököl wé ia'wakka ñaie. E' kueki sa' tö iklö'wëwa.* ⁸ Be' wák a ie' chakirmi, es be' wa ijchermi tö i ki sa' tö ikkateke, e' dör mokjé.

⁹ Judiowak tso' ee, e'pa ulitane tö Pablo kkateke ñittsëë. ¹⁰ Eta Félix tö ie' a kawö mé ttoie ta ie' tö iché:

—Ye' wa ijcher tö ká iaiaë be' dör ká i' wakpa tté shulökwak. E' kueki ye' ttsé'ne buaë e' tsatkök be' wörki. ¹¹ Be' wák wa ijchermi tö ye' dë'röka Jerusalén Skököl dalöiök, e' ki ká de tke dabom eyök ki böt (12). ¹² Ie'pa kë wa ye' kune yi ta ñi chök. Ie'pa kë wa ye' sune pë' shutiukka Skököl wé a, ñies judiowak ñi dapa'wo wé malepa a, ñies Jerusalén kos a. ¹³ Ì kos ki ie'pa tö ye' kcateke, e' kë yërpa ie'pa a yësyësë be' a. ¹⁴ Erë ye' tö be' a iché tö Jesús dör ñala

chökle, e' tté wa ye' tso' sa' yëpa bak ká iaiaë e'pa Kököl dalöiök. Ie'pa tö iché tö tté e' kë dör buaë. Erë ñies i kos kitatbak yëkuö ki Moisés ena Skököl ttekölpa tö, e' klö'wé ye' tö. ¹⁵ Nies ye' erblöke Skököl mik wës ie'pa es tö se' yësyësë ena se' suluë duowa e' shkerdakane. ¹⁶ E' kueki kekraë ye' e' chöke senuk buaë Skököl wöa ena sulitane wöa as kë ye' er tö ye' kkatö i ki.

¹⁷ “Ye' mine sené duas taië kë dë'ia ie, e' ukuöki ta ye' dene ie ye' wakpa shua inuköl kakmuk s'siarëpa a. Nies ye' dene iyi muk Skököl a idalöioie. ¹⁸ E' kanéuk ye' tso' Skököl wé a e' dalewa ye' sué ie'pa tö. Ye' e' batse'wétke wës sa' tté kitule tö iché es. Eë pë' kë ku' taië. Kë yi shutineka. ¹⁹ Erë judiowak welepa datse Asia, e'pa tso' ee. E'pa éna ye' kkatok ilé ki, e' ta warma ie'pa kawöta shkökrö ie ye' kkatök. ²⁰ Ie'pa kë shkakrö, e' ta as ie itso'rak e'pa tö ichö tö i sulu kué ie'pa tö ye' ki mik ye' dë' e' tsatkök judiowak wökirpa wörki eta. ²¹ Erë mik ye' bak ie'pa wörki, eta tté i' ë yë' ye' tö aneule: ‘S'duowa e' shkerkane e' klö'wëyö, e' ki a' tso' ye' kkatök i'ñe.’”

²² Jesús dör ñala chökle e' tté jchertke buaë Félix wa. E' kueki mik i ché Pablo tö, e' ttséitö ta ie' kë ki tté i' kianeia ttsë. Ie' iché ie'pa a:

—Mik comandante kié Lisias, e' de, e' wa ye' tö a' tté shulé.

²³ Eta Félix tö capitán eköl ké Pablo wötökwane s'wöto wé a, erë ichéitö ia:

—Ikkö'nú er bua' wa wës kë s'wötëule es. Kawö mú ie' a as iyamipa bitu ikané uk.

²⁴ Bökki es ta Félix debitune ilaköl kié Drusila e' ta. E' dör judiowak. Félix tö Pablo tsuk patké. Pablo tö s'kawöta erblök Jesucristo ë mik e' wa paké Félix a. E' ttsök ie' tso'.

* **24:6-7** Yëkuö kitule ká iaiaë welepa tö tté i' ki méka tté i' wa: Sa' ki ikiane shulé wës sa' tté dalöiëno tö iché es. ⁷ Erë shkëkipa wökir kibi kié Lisias, e' debitü ta iyëttsa sa' ulá a kësik wa. ⁸ Ie' tö sa' a iché tö Pablo kkatökwakpa kawöta ikkatök be' wörki.

25 Erë mik Pablo tō sene yēsēsē ena e' kkō'nè sene sulu yōki ena s'shulir aishkuō tā e' wà paké, etā e' Pablo Félix tkiwéwā. Ie' tō iché Pablo a:

—Be' yúne. Mik ye' kawō kune e' wa ye' tō be' kiène.

26 Nies Félix tō ipaneke tō Pablo mú tō inuköl watkè ia iomine bër, e' kueki ie' tō Pablo kiekerö kekraë ttök ie' tā. 27 Es itka dō duas bök. E' ukuöki tā Félix kë kaneblöia s'wökirie. Ie' skéie wëm kiè Porcio Festo, e' de s'wökirie. Félix atak buaë judiowak tā, e' kueki Pablo méatitō wötëule s'wōto wé a.

25

Pablo e' tsatké Festo wörki

1 Festo demi Cesarea kaneblök s'wökirie e' ki ká de mañat tā imia Jerusalén. 2 Eë tā sacerdotepa wökirpa ena judiowak wëpa kibipa, e'pa tō Pablo kkaté Festo a. 3 Ie'pa tō ikié ie' a: “Sa' kimú er bua' wa. Kawō mú Pablo tsobitu ie Jerusalén.” E' dör Pablo ttowā ñala ki. 4 Erë Festo tō iüté:

—Pablo tso' Cesarea wötëulewā s'wōto wé a. Eë ye' mi'ke kukuie. 5 Ì sulu wamblé ie' tō, e' tā as a' wökirpa mi' ye' tā Cesarea ie' kkatök eë.

6 Festo sené Jerusalén ká pàköl (8) ká dabom (10) e' ulatök tā imiane Cesarea. E' bule es tā ie' e' tkéka ikula' ki ttè shulo wé a. Etā Pablo tsuk patkéitō shulè. 7 Mik Pablo dewā, etā judiowak datse Festo tā Jerusalén, e'pa dewā ie' o'mik tā ikkaté iyi suluë taië ese ki. Erë ie'pa kë a iwöklönuk yës tō e' dör mokì. 8 E' ukuöki tā Pablo tté e' tsatkoie. Ie' tō iché ia:

—Ye' kë wā ì sulu wamblène yës judiowak ttè dalöiëno ki, ñies Skököl wé ki, ñies Roma wökir kibi e' tā. Ekkëpa kë yëule ye' wā suluë.

9 Erë Festo atak buaë judiowak tā, e' kueki ie' tō Pablo a ichaké:

—¿Be' shkak Jerusalén as ye' tō be' shulö eë?

10 Ie' tō iüté:

—Au. Ye' tso'tke Roma wökir kibi e' ttè shulo wé a. Ië a' kawötā ye' shulök. Be' wā ijcher buaë tō ye' kë wā ì sulu wambléule judiowak tā. 11 Erë ilè sulu wambléyö, ese kué a' tō, e' ki ye' kawötā ttëwā, e' tā ye' ttowā. Erë ì kos ki ie'pa tō ye' kcateke, e' kë yëne, e' tā kë yi kawötā ye' muktsa ie'pa ulā a. E' kueki ye' tō ikié tō Roma wökir kibi as e' wák tō ye' shulö*

12 Etā Festo tté ipattökwakpa tā etā ichéitō Pablo a:

—Buaë be' ikiétke tō Roma wökir kibi tō be' shulö. E' kueki ye' tō be' patkekemi Roma as ie' be' shulö.

Festo tō Pablo tté paké blu' Agripa a

13 Ká tka wëkkè alè e' ukuöki tā blu' kiè Agripa e' demi Cesarea ikutā kiè Berenice e' tā Festo tkënekā ká wökirie e' këwö tkö'uk. 14 Ie'pa e' tséat ká taië. E' dalewa Festo tō ì tköke Pablo tā e' paké blu' Agripa a: Ie' tō iché ia:

—Ië wëm tso' eköl méat Félix tō wötëule s'wōto wé a. 15 Mik ye' bak Jerusalén, etā sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa, e'pa debitu wëm e' kkatök ye' a. Ye' a ikiérakitö as ye' iwömüttsa ttëwā. 16 Ye' tō ie'pa iüté tō romawak wökirpa kë yi tteta'wā, kam ie' tsatkö ikkatökwakpa tā ñi wöshagë e' yōki. 17 E' kueki mik ie'pa debitu ie, etā kë ye' kawō chöone. E' bule es tā ye' e' tkéka ye' kula' ki ttè shulo wé a tā wëm e' tsuk patkéyö. 18 Erë mik ikkatökwakpa debitu, etā ie'pa kë wā ikkatëne iyi sulu ki wes ye' ibikeits es. 19 Ie'pa tō ikkaté wes ie'pa Skököl dalöieke ese ki. Nies wëm kötëwā kiè Jesús, e' ché Pablo tō tō itso' ttsë'ka, ese ë ki ie'pa tō ikkaté. 20 Ye' kë wā ijcher wes yō

* 25:11 Pablo dör romawak e' kueki ie' a kawō tā ikiök Roma wökir kibi a tō e' tō ishulö. Roma wökirpa tsitsir kë a iwöklönuk.

ttè e' wè, e' kuèkì ye' tò Pablo a ichakè: “¿Be' shkak Jerusalén as eè be' shulir ttè i' kì?” ²¹ Erè ie' ikié tò as se' wòkir kibi tò ishulò. E' kuèkì ye' tò ikéwò mé tò as itkèr wòtèule dō mik ye' tò ipatkekemi età.

²² Età Agripa tò iché Festo a:

—Ye' éna wèm e' ttō tssak ñies.

Tà Festo tò iüté:

—Bule bö ittseraè.

²³ Bule es tà Agripa ena Berenice, e'pa debitu, tkawà u a shkōrami wès kèkè tajè es. Ñippōkwakpa wòkirpa ena ká e' kèkèpa dalòiertà tajè, esepa debitu ie'pa tà ñies. Età Festo tò Pablo tsuk patké ²⁴ tà ichéitò:

—A blu' Agripa ena kèkèpa ulitane tso' íe se' tà, íe wèm dur ekòl kiè Pablo. Judiowak kòs tò ie' kkateke ye' a Jerusalén ñies íe Cesarea. Ie'pa kè shtrirtà'wà ye' a ikiök aneule tò ikéwò múttsa ttèwà. ²⁵ Erè ye' a tà ie' kè wà i wamblène i kì yò ittökwa ipatkèmi. Erè ie' wák tò ikié as Roma wòkir kibi tò ishulò. E' kuèkì ye' tò ibikeitsbak patkèmi eè. ²⁶ Erè kè i kune ye' wà shtëmi yèkkuò kì mèmì s'wòkir kibi a ikkatoie. A Agripa, e' kuèkì ye' wà idebitu a' wòrkì, bua'ie be' wòrkì, as be' ichakò. Ima be' ichè, e' ukuòkì tà iyèkkuò shtëmiyò. ²⁷ ¿Wès ye' tò yì patkemimi shulè kè wayèule tò i kì ikkatërke?

26

Pablo e' tsatké blu' Agripa wòrkì

¹ E' ukuòkì tà Agripa tò Pablo a iché:

—Be' ttō e' tsatkoie.

Età Pablo ulà kèkà tà ittémítke i' es: ²⁻³ “A blu' tajè Agripa. Se' judiowak ser, e' jcher buaè be' wà. Ñies ttè i' kì sa' ñi chòke, e' jcher buaè be' wà. E' kuèkì i' ñe tà ye' ttsè'ne buaè e' tsatkòk be' wòrkì i kòs kì judiowak tò ye' kkateke, e' yòkì. Es ikiéyò be' a tò ye' ttō tssò enaè.

⁴ “Se' wakpa kòs wà ijcher buaè tò wès ye' ser ye' kaska' ena Jerusalén mik ye' bak duladula età. ⁵ Ñies ie'pa wà ijcher buaè tò kèkraè ye' dör fariseowak. Ese wakpa e' tiuke Skèkòl ttè dikìa yèsyèsè se' wakpa malepa tsatà. Ie'pa kì ikiane, e' tà ie'pa tò ichèmi tò mokì ye' dör fariseowak. ⁶ Skèkòl kablè' se' yèpa bak ká iaiàè e'pa a tò s'duowa e' shkerdakane, e' wà panekeyò mokì, e' kì ie'pa tso' ye' kkatòk i' ñe tà. ⁷ Se' dör Israel aleripa e' ditséwòpa dòkà dabom eyòk kì bøl (12), e'pa tò iwà paneke ñies er mokì wa. E' kuèkì ie'pa tò Skèkòl dalòie e' wakanewèkerakitò ñie nañeè kèkraè. A blu' Agripa, s'duowa shkerdakane, e' panekeyò wès se' wakpa malepa es, e' tà ¿i kì ie'pa tso' ye' kkatòk? ⁸ ¿Ì kuèkì a' ibikeitseke tò s'duowa e' kè shkenukkane Skèkòl a?

⁹ “Ye' wák bak ibikeitsòk tò ye' kawòtá i kòs or ye' a e' uk Jesús Nazaret wak e' ttè wòklò'woie. ¹⁰ Es ye' tò iwamblè' Jerusalén. Sacerdotepa wòkirpa tò ye' a kawò me' iwambloie. S'batse'rpa tajè wòtè'wà ye' tò s'wòto wé a. Kè dör e' è, ñies mik ie'pa ttekerakitò, età ye' a tà e' dör buaè. ¹¹ Tajè ie'pa we'ikyò se' ñi dapa'wò wè ulitane a ie'pa koie ie'pa erblò Jesús mik e' olo'yòk. Ye' kèsik blè' ie'pa kì tajè. Ye' tò ie'pa tötè'rò tkörò ká bár kì we'ikè.

¹² “Sacerdotepa wòkirpa tò ye' a kawò me' ena ye' patké' ese wamblòk Damasco, e' wakanéuk ye' mirwà. ¹³ Erè, a blu', ñalà kì dibata a tà ká jai a ye' tò i sué bö'woie e' tkòkà diwò olo tsatà. Bö'wò e' olo bune ye' pamik ena imirwarak ye' tà e'pa pamik ñies. ¹⁴ Sa' kòs anere iskì tà ittò tsséyò e' tò iché ña hebreoie: ‘A Saulo, a Saulo, ¿iòk be' ye' we'ikeke? Í sulu wamblekèbò ye' kì e' wa be' wák e' mukettsa we'ikè wès iyiwak kè shkak ppèsò

kal wa es.' ¹⁵ Ye' tō ie' a ichaké: 'A Skéképa, ¿be' dōr yi?' Ie' ye' iuté: 'Ye' dōr Jesús, e' we'ikekebō. ¹⁶ Erē be' e' duōka. Ye' e' kkaché be' a be' patkoie kaneblok ye' a. Ì kōs suébō i'ñe ena ì kōs kkacheraeyō be' a, e' pakerabō sulitane a. ¹⁷ Ye' tō be' patkeraē be' yamipa a ena pē' kē dōr judiowak esepa a. Ye' tō be' tsatkeraē ie'pa ulā a. ¹⁸ Ye' tō be' patkeraē ie'pa wōa ká ñi'uk as ishkorak Skéköl tã ká ñi a, kē ku'ia klōulewã stui a Satanás ulā a; ñies as inuì olo'yardak iki as idōrak Skéköl icha batse'r e'pa kije ierblérak ye' mik e' wa.'

¹⁹ "A blu' Agripa, ì yēne ña ká jai a e' wawéyo. ²⁰ Jesús tté buaē tsá pakéyo Damasco wakpa a, e' ukuōki tã yō ipaké Jerusalén wakpa a ñies ká malè tso' Judea e' kōs wakpa a. Ñies ipakéyo pē' kē dōr judiowak esepa a. Ye' tō ie'pa kōs patté: "A' er mane'ú Skéköl a. A' senú buaē yēsýēsē ikkachoie tō mokí a' er mane'wétke ie' a." ²¹ E' kueki se' yamipa judiowak e'pa tō ye' klō'wã Skéköl wé a ttēwã. ²² Erē dō ikké tã Skéköl tō ye' kímé, e' kueki ye' tso'ia ie' tté pakök sulitane a, s'dalöiértã tajē esepa a, ñies se' esepa a. Ì yē'atbak Skéköl ttekölpa ena Moisés, e'pa tō tō itkōraē, e' ē pakekeyō. Kē ye' wã tté ku'kí pakane. ²³ Ie'pa tō iyē'at tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kawõtã ttēwã. E' ukuōki tã ie' shkerdakane keweie sulitane yōki, tã s'tsãtko tté pakeraēitō judiowak a ena ká ulitane wakpa a. Ttē e' dōr wes bö'wō es se' er ñi'woie."

Pablo tō Agripa shkeñē erblök Jesús mik

²⁴ Es Pablo e' tsatkōke e' shuã Festo tō iché ie' a aneule:

—jA Pablo, be' alineka! Be' e' yué yēkkuō wa tajē, e' tō be' aliwéka.

²⁵ Erē ie' iuté:

—A kéképa Festo. Ye' kē alineka. Ì chéyo e' kē dōr alipa tté, e' dōr

tté mokí. ²⁶ Sē blu' Agripa tkēr. Ie' wã tté ikké sule buaē. E' kueki kē ye' tkine ttök ie' wörki. Íyi ikké kōs kē wamblēne blēulewã. E' kueki ye' wã ijcher tō ie' wã íyi ikké jcher buaē. ²⁷ A blu' tajē Agripa, ye' wã ijcher buaē tō be' tō ì yē'atbak Skéköl ttekölpa tō, e' klō'wé.

²⁸ Agripa tō iuté:

—Kē be' ibikeitsök tō be' ye' kēmi e' mane'uk Cristo kléie i' tã.

²⁹ Pablo tō iché:

—I' tã ö i' ukuōki tã, erē Skéköl mú ki ikiar tō be' ena a' kōs tso' i'ñe ye' ttō tso, e'pa mú dōr wes ye' es, erē kē moulewã tabechka kicha wa wes ye' es.

³⁰⁻³¹ Eta blu' ena s'wōkir kibi ena Berenice ena kōs itulur eē, e'pa ulitane e' kékã míyal bánet ttök ñita Pablo tté ki. Ie'pa tō iché ñi a:

—Wēm i' kē wã ì sulu wamblēne ì ki ittēwasō, warma kē ie' kawõtã wõtēwã.

³² Eta Agripa tō iché Festo a:

—Wēm i' kē tō ichōpa: 'ye' patkōmi Roma wōkir kibi a shulē', e'ma sō iēmimi.

27

Pablo patkémirakitō Roma

¹ Mik ie'pa tō ibikeitsétke tō sa' patkekemi Italia, eta Pablo ena pē' skã tso' wõtēule, e'pa mérakitō wēm eköl kiè Julio e' ulā a. Wēm e' dōr ñippōkwakpa eruleē kiè Emperador Icha, e' capitán. ² Eta sa' e' iéka kanō a. Kanō e' datse ká kiè Adramitio eē michōé Asia wé kanō irirke dayē kkōmik ese a. Wēm kiè Aristarco, e' tso'ñak sa' tã ñies. Ie' datse Tesalónica atē Macedonia eē. ³ Bule es tã sa' demi Sidón. Julio tō Pablo sué er bua' wa. Ie' tō iémi s'yamipa serke eē, e'pa pakök as ì kiane ie' ki e' mù ie'pa tō ie' a. ⁴ Sa' e' yéttsã Sidón mir wōwí, erē siwã bitsirke darērēē wōiá. E' kueki sa' míyal dayē nane kiè Chipre e' kke wé siwã kē bitsirku' tajē e' éka.

5 Sa' tkami Cilicia ena Panfilia demi Mira atē Licia eē.

6 Etā eē capitán tō kanò datse Alejandria, e' kué etō. E' mi'ke Italia. Eē sa' e' mane'wé kanò e' etō a ta sa' míyal. 7 Siwa' kueki sa' mirwa kanò kī enaē, kanè tajē wa. Ká bōt ō ká mañat alè etā sa' demi ká kiè Cnido wōshaē. Siwa' bitsirkeia sa' kke, e' kueki sa' tkami Salmona wōshaē ta sa' tkami dayē nane kiè Creta e' wishet. 8 Sa' mí kanò kī dayē kkō ē wa kanè tajē wa. Etā sa' demi ká kiè Buenos Puertos (kiè e' wà kiane chē wé kanò irirke buaē), e' atē tsinet ká kiè Lasea eē.

9 Sa' kī kawō chó tajē ta yuēdiō dewatke. E' késka' ta kē se' a shkanukia dayē kī dō' ì sulu tkō s'ta. E' kueki Pablo tō ipattérak:

10 —A kēkēpa, yō isuē tō se' mirwa i' etā ì sulu tkōmi. Kanò i' ena dali i', e' weirwami, ñies dō' se' wákpa duōlur.

11 Erē capitán kē wa Pablo ttō iutēne. Ie' tō kanò wák ena kanò ñakōkwakpa wōkir, e'pa ttō iutē. 12 Wé ie'pa kanò irine e' kē dōr buaē yuēdiō tkō'woie. E' kueki kanò wakpa kibiiepa tō ibikeitseke tō se' mú dōmi Fenice yuēdiō tkō'uk eē, e' dōr bua'ie. Ká e' atē dayē nane kiè Creta eē. Eē dayē atē noroeste ena sudoeste.

Siwa' bitsirke tajē dayē kī

13 Etā siwa' datse sur kke, e' bitsinemitke bērebērē. Ie'pa tō ibikeitse tō se' tkōmimi, e' kueki ie'pa e' yéttsa míyal Creta dayē kkō ē mik kanò kī. 14 E' ukuōkī bet ta sērkē bitsineka tajē datse nordeste kke, e' tērke kanò mik. 15 E' tō kanò uyēmi. Sa' kē a kanò wōklōneia siwa' kke. E' kueki sa' tō iēmi as siwa' wā imítser sa' ta. 16 Sa' tkami dayē nane tsitsir kiè Cauda, e' tsikka, wé kē siwa' bitsirku' darērē shūtē eē. Sa' kaneblé darērēē, e' wa sa' tō kanóla tso' s'tsatkoie e' muéwa buaē as kē imi'a dayē a. 17 E' ukuōkī ta ie'pa tō kanò kibi etō kī payuéwa buaē tsa' wa. Ie'pa

suane dō' kanò tkērka ttsa'wō tso' tajē kiè Sirte, e' kī. E' kueki ie'pa tō datsi' ukuō tso' kanò shkōwoie, e' iéwa dayē a kanò wōklō'woie as imi' enaē. Ta ie'pa tō iēmi as siwa' wā imi'. 18 Bule es ta siwa' bitsirkeia tajē, e' kueki ie'pa tō dali damirak iwa kanò a, e' tuléttsami dayē a. 19 Bōiki es ta ie'pa tō iyi tajē tso' kanò shkōwoie, e' kibiie tuléttsa dayē a iwákpa ulā wa. 20 Ká tka tajē etā diwō kē wēneia bēkwō kē wēneia. Sērkē tajē tērkeia sa' kī. E' kueki sa' tō ibikeitse tō sa' duōlurdaē, kē sa' tsatkērpaia.

21 Sa' tka ká tajē kē chkaule. E' kueki Pablo e' kēka' ie'pa tso' kos e' shua ta ichéitō:

—A kēkēpa, a' tō ye' ttō ttsōpa, e'ma kē se' e' yēnettsa Creta ena ì sulu tka se' ta, e' kē bak se' ta. Ñies kē se' iyi weinewa. 22 Erē i'ñe ta a' er kuú. Kē yi duōpawa. Erē kanò ē weirwami. 23 Enia nañewe Skēkōl dōr ye' blú dalōieke ye' tō, e' tō ibiyōchōkwak patkē ye' ska', 24 e' tō ye' a iché: 'A Pablo, kē be' suanukia. Be' kawōta shkōkrō Roma wōkir kibi e' ska'. Skēkōl er buaē chē be' a. E' kueki pē' kos tso' be' ta kanò a, e'pa tsatkeraeitō.' 25 A kēkēpa, e' kueki a' er kuú. Ye' erblōke Skēkōl mik. Ye' wā ijcher buaē tō ì kos tkōraē wes Skēkōl biyōchōkwak tō ye' a iché es. 26 Erē siwa' tō se' patkeraē dō ká wēle dayē kkōmik.

27 Dayē kiè Adriático e' kī sa' dami siwa' wā wī'kē iō'kē. E' kī ká de domingo bōtō e' nañewe ká shābōts etā kanò ñakōkwakpa éna iane tō sa' dōketke ká sí kī. 28 Ie'pa tō dayē shū ma'wé tō wēkkē idir dōttsa iski ta ide metro dōka dabom mañayōk kī terōl (36). E' ukuōkī ta wī'kie iska ma'wēnerakitō ta ide metro dabom böyōk kī kul (27). 29 Ie'pa suane dō' ak tso' blubluē ese mik kanò tēr, e' kueki tabechka tso' kanò wōklō'woie e' émirakitō tkēl kanò ñakka dayē shua. Ta ikiérakitō Skēkōl a tō sa' kimú ká ñirke e'

dalewa. ³⁰ Erë kanò ñakòkwakpa tò ibikeitsé: se' tkòyalmi as se' e' tsatkò. E' kueki ie'pa tò kanóla éwami dayè a. Ie'pa e' é tò ie'pa mí tabechka tso' kanò wòklò'woie, e' ökmi kanò wòkka dayè shuà. ³¹ Erë ì weke ie'pa tò e' biyö ché Pablo tò ñippòkwakpa a ena capitán a. Ie' tò iché:

—Ie'pa tkayal, e' ta a' kè tsatkërpa.

³² Età ñippòkwakpa tò kanóla e' ttsé télor ta iémirak dayè a.

³³ Ká ñirketke età Pablo tò ie'pa ulitane a iché:

—Ilè ñú. A' tso' ipanuk tò ì tkömi, e' kî domingo de bötö e' dalewa kè ì ñane a' wà yès. ³⁴ A' kényò ilè ñuk. A' e' tsatkak, e' ta a' kawötà ilè ñuk. Kè a' weirpa yès. ³⁵ Pablo tté one, età pan klò'wéitö et, ta wéstela chéitö Skèköl a. Sulitane wörki iblatéitö ta ie' wák tò itsá ñé. ³⁶ Età e' tò imalepa erkiöwé ta ichkérak ñies. ³⁷ Sa' dökà cien böyök kî dabom kuryök kî teröl (276) sèraa. ³⁸ Ie'pa chké one kos ie'pa kî kiane ekkè ta dali éyök atè e' tuléttsarakitö dayè a as kanò at öböbla. Dali e' dör trigowö.

Kanò jchénane

³⁹ Ká ñine ta kanò ñakòkwakpa kè wà dayè kkò suule. Erë ie'pa tò isué tò tsa'wò buaè ulat tär kanò iklokà. E' kueki ie'pa tò ibikeitsétke tò kanò ma'üsö klèkà ee. ⁴⁰ Età iyi tso' kanò wòklò'woie, e' ttsé télor ie'pa tò émi dayè a. Età kaltak tso' kanò ñakoie, e' wöttsélor ie'pa tò. E' ukuökî ta datsi'kuö skèkarakitö kanò wòkka ta idökemitke dayè kkömik. ⁴¹ Erë tsa'wò tkèrkà dayè dikjà, e' kî kanò tkène kuj. Ta kanò wòkka bunewà tsa'wò a, kè yènettsaià. E' dalewa dayè térke kanò ñakka e' tò kanò tséklor tajè.

⁴² Wépa mir klöulewà e'pa kiane ñippòkwakpa kî ttélur as kè itköyal ukule. ⁴³ Erë capitán éna Pablo tsatkak, e' kueki ie' kè wà ikéwö

mène ittökulur. Ie' tò iché: “Wépa ukuo, e'pa e' ppölur kewe dayè a as e'pa döttsà ká sí kî. ⁴⁴ As imalepa mi' kanò tak kî.” Es sa' ulitane dettsà ká sí kî buaè.

28

Pablo sené si' mañat ká kiè Malta ee

¹ Mik sa' dettsà età sa' wà ijchenewà tò ká e' kiè Malta. ² Ká e' wakpa tò sa' kiéwà buaè sèraa. Kase sulué ena kalì yërke, e' kueki bö' batsékarakitö tajè ta sa' kiéarakitö bö' baiklök. ³ Età Pablo tò bö' ulatska shté, e' tuleke bö' a. E' wöshaè ta tkabè sulusi e' yéttsà bö'ba yöki, e' tò Pablo kuéwà iulà kkue a, kè èwa. ⁴ Mik ká e' wakpa tò isué tò tkabè moar Pablo ulà mik, età ichéarakitö ñi a: “Wém i' wà s'kötulewà alé. Erë dayè a itsatkène, erë s'shulökwak tso' ká jai a e' kè wà kawö mène ia as iser.”

⁵ Erë Pablo ulà wöppé ta tkabè anewa bö' a. Kè wes Pablo dè'. ⁶ Wekkè Pablo iërkeka ö wekkè Pablo duömiwà etkème, e' panuk ie'pa tso' sèraa. Erë ie'pa tò ipané tajè. Mik ie'pa tò isué tò kè ì bak ie' ta, età ie'pa ibikeitséne kuà'kî. Ie'pa tò ichémi tò Pablo dör kèköl wele.

⁷ Ee tsinet ká tso', e' dör Malta wökir kibi kiè Publio, e' icha. Ie' tò sa' kiéwà ena sa' sué buaè dö ká mañat. ⁸ Ta Publio yé, e' duöke duè dalölö wà ena ishuterke tajè. E' ie' teme'r. Età Pablo míà iweblök ta ie' tò ikié S'yé a ta iulà méka iki ta ibua'wéneitö. ⁹ E' ukuökî ta imalepa kirirke tso' ká e' a, e'pa kos debitu ta ibuanerak ñies. ¹⁰ E' kueki ká e' wakpa tò iyi kakmé sa' a tajè. Mik sa' mitkene kanò kî ta ì kos kiane sa' kî shkoie, e' kakmé ie'pa tò sa' a.

Pablo demi Roma

¹¹ Sa' sené ká e' a si' mañat ta sa' e' iéne kanò iétö a. Eè kanò e' tò yuédiö tkö'. E' datse Alè-jandria. Kanò e' kiè ie'pa kèkölpa dalöiekerakitö dör klö e'pa kiè wa.

12 Sa' mīyal kanò e' kī ká kiè Siracusa ee. Ee sa' sené ká mañat. 13 E' ukuòkī tã sa' mīyal ká kiè Regio ee. E' bule es tã sa' e' yélur Regio a. Siwa' bitsirke buaë datse sur kke, e' wa ká bôt tã sa' demi Pozzuoli wé kanò irirke ee. 14 Ee sa' tó s'yamipa welepa kué. Ie'pa tó sa' ké e' tsukat ie'pa tã domingo etó. Bata ekké tã sa' demi Roma. 15 S'yamipa tso' Roma, e'pa wã ijchertke tó sa' datse. E' kuekī ie'pa de sa' ñaletsuk dō wé dali wé tso' tajē kiekerakitó Apio ee. Ñies ie'pa skà de sa' ñaletsuk ká kiè S'kaporó Wé Mañat ee. Mik Pablo tó ie'pa sué tã wéstela chéitō Skéköl a tã ittsé'nekã buaë. 16 Mik sa' demi Roma, etã Roma wókirpa tó ie' ké senuk u etkue a ekörla, eré ishkéki méarakitó eköl Pablo kkö'nuk.

Pablo tó Jesús tté paké Roma

17 Pablo demi Roma, e' kī ká de mañat, etã ie' tó judiowak wókirpa tso' Roma, e'pa kiök patké. Mik ie'pa e' dapa'wéka ie' ska' tã ie' tó iché iarak:

—A yamipa judiowak, ké ye' wã ì sulu wamblène se' wakpa kī. Ñies ké ye' wã ì sulu wamblène se' yépa bak ká iaiaë e'pa sene e' kī. Eré ye' tso' Jerusalén e' me'tsarakitó Roma wakpa ulã a. 18 Roma wakpa tó ye' ichaké iskië, eré ké ie'pa wã ì sulu kune ye' kī ye' ttowaie. E' kuekī ie'pa éna ye' akmi. 19 Eré judiowak ké kī ikiane tó ye' èmi ie'pa tó. E' kuekī ye' kawõtã ikiök tó ye' patkó Roma wókir kibi a as ie' tó ye' shulö. Eré ye' ké wã ì tã se' judiowak kkatoie. 20 Ì paneke se' dör Israel aleripa e'pa tó, e' kuekī ye' tkér íe moule. Ñies e' kuekī ye' tó a' kiök patké a' suoie ena ttoie a' tã.

21 Ie'pa tó iché ia:

—Judea wakpa ké wã yékkuö patkéule sa' a be' choie yës. Ñies sa' yamipa datse Judea, e'pa ké wã

ì sulu yéule sa' a be' kī. 22 Sa' wã ijcher tó tté pa'alī i' paké be' tó e' cheke suluë sulitane tó ká wa'ñe. E' kuekī sa' kī ikiane ttsé tó jima be' tó ibikeitseke?

23 Ie'pa tó kawö skà mé ñi a kapakoie. Mik e' kéwö de, etã ie'pa dapanekã tajē Pablo ska'. Ie' tó ì blúie Skéköl tso' e' tté paké bla'mi dō tsáli. Ì kit Moisés ena Skéköl ttekölpa tó yékkuö kī e' wa ie' tó ie'pa pablé tajē as ie'pa tó iklö'ü tó Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. 24 Ie'pa welepa tó tté paké Pablo tó, e' klö'wé. Eré welepa ké wã iklö'one. 25 Ie'pa ké wã ibikeitse ñikkëe, e' kuekī imítkerak eré Pablo tó tté i' bata ché iarak:

—Ì yé' Wiköl Batse'r tó a' yépa bak iaiaë, e'pa a, itteköl bak kiè Isaías e' wa, e' dör mokī. Skéköl tó iché ia:

26 'Be' yú tã ichö ká i' wakpa a.

A' tó ittseraë je', eré ké a' éna iwã anuk.

A' tó iwebleraë je', eré ké a' tó isuepa.

27 Es ie'pa dör, ie'pa wókir suluë, e' kuekī.

Ie'pa tó ikukuö wötéwã as ké iwattsër.

Ie'pa tó iwöbla tsimiwéwã as ké iwawër.

Ie'pa ké éna iwã anak.

Ie'pa ké shkakne ye' ska' as ye' tó ibua'üne.*

Es Isaías tó iyé'at. 28-29 A' wã ijchenú tó i' ukuökī tã Skéköl tó s'tsãtké e' tté tso'tke paké pé' ké dör judiowak esepa a. Ie'pa e' tó iklö'weraë.

30 Pablo e' tséat duas bök wa'ñe wé u patuëkeitó ee. Sulitane mi'ke ie' weblök tã ee ie' tó ikiéwã. 31 Ie' tso'ie ì blúie Skéköl tso' e' tté pakök ena s'wöbla'uk Skékëpa Jesucristo tté wa. Ké yi wã ie' wöklö'one. Ké yi wã ie' tsirione yës.

* 28:27 Isaías 6.9-10

Yëkkuö kit Pablo tö Roma wakpa a Romanos

Yi tö yëkkuö i' kit, e' wák kiè Pablo. Welepa tö ibikeitsè tö yëkkuö i' kit ie' tö etä ie' wák tso' Corinto. Ie' tö ikit duas dabom skeyök ki kul (57) Cristo kune'bake' ukuök i' ta. Ie' ikkeyè' tajè shkökmi Jesús mik erblökwakpa tso' Roma e'pa pakök. Erè kè ie' a kawö kune shkoie. E' kueki ie' tö yëkkuö i' kit patkèmi ie'pa a as ie'pa wa ijcher tö i' o' Jesús tö ie'pa dalërmik. Ie'pa kibiepa kè dör Israel aleripa erè Israel aleripa erblè Cristo mik esepa e' iè'wa ie'pa ta. Israel aleripa erblè Cristo mik esepa tö ibikeitsè tö ie'pa klö'bak Skëköl tö keweie e' kueki ie'pa dör ibua'ie pè' kè dör ie'pa ditséwö esepa tsata. E' kueki ie'pa kè ñi sini'kune.

E' kueki Pablo ki ikiane kkaché ie'pa a yëkkuö i' ki tö sulitane dör ñies è Skëköl wöa. Israel aleri ö kè idör ileri e' dör ñies ème. Kewe Pablo tö ie'pa a ikkaché tö sulitane tö Skëköl watè'ttsa e' kueki e' nuí tso' sulitane ki. E' ukuök i' ta ie' tö ie'pa a ikkaché tö Jesús tté buaè e' è wa Skëköl tö se' tsatkèmi ñikkèè, Israel aleripa ena kè idör ileripa esepa ñies. E' kkaché ie' tö ie'pa a. Ñies Pablo tö ikkaché tö erblè Jesús mik e' wa Skëköl tö se' klö'wèmi wes pè' buaè yësyesè es. Israel aleripa tö ibikeitsè tö Moisés tté dalöièno e' dalöie wa Skëköl tö se' klö'wèmi wes pè' buaè yësyesè es. Erè Pablo tö ie'pa a ichè tö e' kè dör es. Se' kè a i' onuk Skëköl ttsé'woie buaè as se' tsatköitö. Erè Jesús mik erblè e' wa ie' tö se' tsatkeke. Es Pablo tö ichè yëkkuö i' ki.

Shké'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús kanè méso klöule ie' ttekölpa

tsá e' ekölie. Ñies ye' klöule tté buaè kkayè' Skëköl tö e' pakök.

² Ká iaiaè Skëköl kablè' tö tté buaè ñe' kkayërdaè, e' kit ittekölpa tö iyëkkuö batse'r e' ki. ³ Tté buaè ñe', e' dör ilà Skëképa Jesucristo e' tté. S'ditsö wa ta ie' dör Israel blú bak kiè David e' aleri. ⁴ Erè mik ishkenekane, etä e' wa ikkayène Wiköl Batse'r wa tö ñies ie' dör Skëköl Alà diché ta' tajè e'.

⁵ Ie' batamik Skëköl er buaè ché ye' a. Ie' ye' tkè'ka kaneblök Jesucristo a ittekölpa tsá e'pa ekölie as ká wa'ñe pè' kè dör judiowak esepa kur ie' ttö iütök erblè ie' mik e' wa. ⁶ Ñies a' tso' ie'pa shua. A' klöule Jesucristo ichaie. ⁷ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dalër tajè Skëköl éna serke Roma e'pa a. A' klöule ie' wa s'batse'rpa kúie. S'yé dör Skëköl ena Skëképa Jesucristo as e'pa er buaè chö ena sene bèrè mù a' a.

Pablo wéstela ché Skëköl a

⁸ Kewe ye' ichè tö a' erblè Jesús mik e' tté buneka ká wa'ñe. E' kueki wéstela chekeyö Skëköl a Jesucristo ttö wa a' ulitane ki. ⁹ Skëköl a ye' kaneblöke ye' er kos wa ie' alà tté buaè e' pakök, e' wák wa ijcher tö kekraè ye' er arke a' ska'. ¹⁰ Kekraè ie' a ikiekeyö tö ie' ki ikiane, e'ma as bata ekkè ta' ie' kawö mù ye' a shkoie a' pakök. ¹¹ Sulu ye' éna a' suak. Ye' éna a' kímak as a' er diché ki ièr buaè Skëköl Wiköl wa. ¹² E' wa dör tö se' erblöke Jesús mik eköl eköl, e' wa se' ñi er diché iö buaè.

¹³ A yamipa, ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö tajè ye' ileritsé shkoie a' pakök, erè dö ikkè ta' ye' wötkërke. Ye' ki ikiane tö kanè me' Skëköl tö ye' a e' wa dötsa buaè a' shua wes ká malepa wakpa shua idè'ttsa es. ¹⁴ Ye' ittse tö ye' ki kanè tso'ia Jesús tté buaè pakök sulitane a. Kè ye' tkine tö s'dalöier ta' tajè ese idir ö s'èsepa idir ö s'yöule ö kè s'yöule idir. ¹⁵ E' kueki ñies ye' shkak Roma Jesús tté buaè pakök a' wakpa shua.

Jesús tté buaë dör Skëköl diché tajë s'tsatkoie e'

¹⁶⁻¹⁷ Jesús tté buaë e' wa Skëköl a wépa kos tō iklō'wé esepa tsatkërmi. E' kueki ye' kē jaēne ttē e' kī. Ttē e' pakane judiowak a kewe, e' itōki pē' kē dör judiowak esepa a. Ttē e' tō ikkachē se' a tō wēs Skëköl tō se' klō'wēmi wēs pē' buaë yēsēsē es. Se' klō'wēitō es se' erblé Jesús mik e' wa. E' ē wa ie' tō se' klō'wēmi es. E' dör wēs itso' kitule Skëköl yëkkuō kī es, e' tō ichē: "Yi dör yēsēsē ierblō Skëköl mik e' batamik, ese serdaē."*

Sulitane kī i sulu nuī tso' Skëköl wōa

¹⁸ Skëköl tso' ká jai a, e' tso' wépa tō i sulu wambletā' ena kē ser yēsēsē esepa we'ikōk. E' wa ie' tso' ikēsik kkachōk. I sulu kos wambleke ie'pa tō, ese tō ie' ttē mokī e' wōklō'weke. ¹⁹ Kos s'ēna iane tō wēs ie' dör, e' kkayē' ie' wák tō ie'pa a, e' kueki buaë ie'pa wā ijcher. ²⁰ Kewe tā ie' tō ká i' yō'at, e'tami sulitane wā ijcher tō wēs ie' dör. Ie' kē wërta' erē i kos yō'itō e' wa iwēnewā buaë tō ie' dör Skëköl, ñies tō ie' diché kē ertā'wa. E' kueki kē ie'pa a iyēnuk tō kē sa' wā ijcher. ²¹ Erē ie'pa wā ijcher buaë tō ie' tso'tke, erē ie'pa kē wā ikīkanekā wēs ikawōtā kīkēkā es. Ñies ie'pa kē wā wēstela yēne ie' a. E' skéie i bikeitseke ie'pa tō ese kē wā tā'. Ie'pa erbikōke kos ese dör sulu ēme. ²² Ie'pa e' chō tō ie'pa wā íyi kos ese jcher buaë, ñermata ie'pa ianewā kē kabikeitsōtā'. ²³ Ie' olo tā' tajē kē ertā'wa, e' kē dalōiēne' ie'pa wā. E' skéie ie'pa tō s'duōtā'wā ese diōköl dalōieke. Dō kal ö ák yōule dùie ö bakaie ö talokie ese dalōiekerakitō ie' skéie.

²⁴ E' kueki Skëköl tō ie'pa émi e' ia'ukkā sene sulusi wa wēs ie'pa kī ikiane es. Es ie'pa ñi dalōsēwēwā

íyi s'jaewē tajē ese wa. ²⁵ Ie' ttē mokīe e' olo'yérakitō, e' skéie kache ttē ē klō'wekerakitō. Íyi yō'at ie' tō ese ē dalōiekerakitō skëkōlie, kē dör ie' wák dalōie. Ie' ē kī kīkēkā mēne buaë kēkraē. Es e' idir.

²⁶ E' kueki Skëköl tō ie'pa émi e' ya'uk wēs ie'pa er sulu kī ikiane es. Dō alakōlpa e' manē'wēttsā kē senakiā wēpa tā wēs imeneat es. Ie'pa senēkā ñita iwakpa ē. ²⁷ Es ñies wēpa kē senakiā alakōlpa tā. Ie'pa e' manē'wēttsā. Suluē ie'pa éna senakā iwákpa ē ñita. E' dör jaē tajē. Ie'pa e' ya'ū sulu es, e' nuī kī iwákpa weirke siarē wēs ikiane we'ikē es.

²⁸ Ie'pa kē éna Skëköl bikeitsak, e' kueki ie' tō ie'pa émi i suluē e' ē bikeitsōk as i kē wamblök s'kane ese wamblōrakitō. ²⁹ Es ie'pa er sulunewā da'aie. I sulu kos e' wambleke ie'pa tō tajē. Ie'pa wōttsērke tajē. Ie'pa e' wamblōke suluē. Ie'pa ukyērke imalepa tā. Ie'pa s'ttekewā ena ñi wōñakkōke suluē ena s'kitō'weke tajē. Kēkraē ie'pa er me'rie i sulu ē kī. Ie'pa biyöblōke ñi kī. ³⁰ Ie'pa tō s'malepa cheke suluē. Sulu ie'pa éna Skëköl ar. Ie'pa e' kkeōkeka tajē e' ttsōkeka tajē ena kē tkirku' imalepa kī. Íyi sulusi bikeitseke ie'pa wákpa tō, ese wamblekerakitō. Ie'pa kē tō imi ena iyē ttō dalōieta'. ³¹ I dör buaë e' kē ane ie'pa éna. I uk ie'pa kablé e' kē wawēta'itō. Ie'pa kē éna yi dalērtā'. Kē yi suēta' er siarē wa. ³² Erē ie'pa wā ijcher buaë tō Skëköl ttē dalōiēno tō ichē tō wépa tō íyi ekkē wambleke esepa kī duēwā kiane, erē ie'pa tō iwamblekeia. E' kīie tā ie'pa wa buaë iwēr tō s'malepa tō iwamblē.

2

Skëköl tō sulitane shūleraē ñikkēē

* **1:16-17** Habacuc 2.4 * **2:1** Versículo i' a Pablo ttōkemi judiowak tā. E' wēnewā bua'ie verículo 12 ena itōkī itso' e' kī.

1 A' isie* tō pē' chéyō ñe'sepa kichatekettsa, esepa kē a' i yēnuk e' tsatkoie Skēkōl wōrkj. I sulu kōs wambleke ie'pa tō ese wambleke a' tō ñies. E' kuēkj mik a' tō ie'pa kichatēttsa, etā e' wa a' wákpa tso' e' kichatōktsa. E' kuēkj kē a' a' e' tsatkenuk. 2 Se' wā ijcher tō Skēkōl tō s'shulē yēsyesē, e' tō se' e' wamblō sulu es esepa kōs kichaterattsā. 3 A' tō i sulu wamblē wes wēpa kichatēttsā a' tō es, e' tā ŷwes a' ibikeitsēmi tō Skēkōl kē tō a' kichatepattsā ñies? 4 A' tō ibikeitseke es, e' ta' e' wa ie' er buaē se' ta, e' watōktsā a' tso'. Ie' tō se' anewekeiā taiē, ie' kē tō se' we'ikē bet. Ie' er buaē a' tā, e' tō a' dalē'ttsekeiā buaē, e' wa ie' tso' a' ulaiōk aš a' er mane'ù ie' a, ŷe' kē jcher a' wā? 5 Erē a' er darērēē. A' kē éna er mane'wak ie' a, e' nuí kj a' tso' Skēkōl kēsik e' kj kiōk e' kj. Mik ie' s'shuleraē e' kēwō de etā ie' tō s'shuleraē yēsyesē. 6-11 Sulitane dōr ñies ēme ie' a, e' kuēkj ie' tō iské meraē ekōl ekōl a' wes s'ser es. Wēpa e' chōke kēkraē i buaē uk, tso' ilo ena ikikēka ena sene michoē yulōk, esepa ulā a' sene michoē dōraē. Erē wēpa tkirke iwák ē kj, e' wamblō sulu, kē tō ie' ttē moki dalōiē, esepa we'ikeraēitō kēsik wa da'a. Wēpa e' wamblō suluē esepa kōs weirdaē siarē kewe judiowak e' ukuōki tā sulitane, e' dalērdarak imik taiē. Erē wēpa serke yēsyesē esepa kōs a' ilo ena ikikēka ena sene bēre e' merdaē taiē kewe judiowak a' e' ukuōki tā sulitane a.

12 Pē' kē dōr judiowak esepa kē ku' Moisés ttē dalōiēno e' dikjā. Ie'pa tō i sulu wamblē, e' tā iweirdaē siarē erē ie'pa kē shulirpa ttē ñe' wa. Erē judiowak tso' ttē e' dikjā, e'pa tō i suluē wamblē e' tā ttē e' wa ie'pa shulirdaē. 13 Wēpa tō ttē dalōiēno e' tssē, e' ē kuēkj ie'pa kē klō'wēpa Skēkōl tō wes pē' buaē yēsyesē es. E' skēie wēpa tō ttē e'

wā dalōiē esepa klō'weraēitō es. 14-15 Pē' kē dōr judiowak esepa kē wā Skēkōl ttē dalōiēno kit Moisés tō yēkkuō kj e' jcher. Erē mik ie'pa tō ttē ñe' wā dalōiē iwákpa wā ijcher e' kuēkj, etā e' wa iwēnewā tō ttē dalōiēno tso' ie'pa er a. Ttē e' dikjā ie'pa tso'. Ttē e' ē wa ie'pa er tō ie'pa a' icheke tō i dōr buaē i dōr suluē. Ttē e' wa mikle tā ie'pa er tō ie'pa kcateke, mikle tā ie'pa tsatkeke. Ttē e' wa ie'pa shulirdaē. 16 E' tkōraē aishkuō tā mik Skēkōl tō i kōs tso' blēulewā se' er a' shuleraē Cristo Jesús batamik etā, wes ttē buaē pakekeyō e' tō ichē es.

17 Erē a' welepa dōr judiowak, esepa erblōke Moisés ttē dalōiēno e' mik. A' e' tssōkā tō a' dōr Skēkōl icha. 18 I' kiane ie' kj ese jcher buaē a' wā. A' yōule buaē ie' ttē wa, e' kuēkj i dōr ibua'ie e' shukitmi a' a' wē. 19 A' ibikeitseke tō o'ka pautmi a' a' buaē. E' dōr wes s'wōbla kē wawēr esepa ulaiē es o' wes se' tso' stui a' esepa a' bö'wō kkachē es. 20 A' wā ttē dalōiēno tso', e' dōr ttē moki ena íyi jcher taiē e' ttē. E' kuēkj a' ibikeitseke tō a' a' se' kam yōr esepa yōrmi ena wēpa kē wā i jcher esepa wōblarmi. 21 E' dōr es, e' tā ŷwes a' kē e' wōbla'ù? A' tō s'patteke tō kē s'kàne akblōk tā ŷwes a' akblōke? 22 A' icheke tō kē s'kawōtā s'senewābak dalōseukwā tā ŷwes a' tō idalōsewēke? Íyi diōkōl tso' dalōiē e' ar suluē a' éna tā ŷwes íyi tso' iwé a' e' ekibleke a' tō? 23 Ttē dalōiēno menaē a' a, e' wa a' e' tssōkā taiē tā ŷwes a' kē tō idalōiē? E' wa a' tō ie' dalōsewēwā. 24 Wēe' Skēkōl yēkkuō tō ichē: "Pē' kē dōr judiowak, esepa tō Skēkōl cheke suluē a' ukuōmik."†

25 Moki wēpa tō Moisés ttē dalōiēno e' iuteke, esepa a' itōttola kkuōlit tēule tsir e' dōr buaē. Erē yi kē tō iūtē, esepa a' kē idōr iē bua', e' dōr wes kē s'wakyōule es. 26-29 ŷWēpa dōr judiowak chōkē?

† 2:24 Isaías 52.5; Ezequiel 36.22

E' kē dör iditséwö ë wa. E' kē dör iwakyöule iyese alè kī e' wa. Judiowak chökke e' dör wépa er yësyësë Skëköl wöa esepa, e' dör wës ie'pa wakyöule ier a es. E' kē onuk ttè dalöiëno e' a. E' ormi Wiköl Batse'r ë a. Esepa wër buaë Skëköl wa, kē dör s'ditsö wa. E' kuekī pè' kē dör judiowak, kē wakyöule, kē wa Moisés ttè dalöiëno e' ku', esepa tō idalöié buaë, e' ta' ie'pa sueraë Skëköl tō wës judiowak wakyöule es erë kē iwakyöule mokī. Pè' tō ttè dalöiëno e' dalöié, erë kē iwakyöule ichkà kī, esepa tō judiowak kē tō iütè esepa kkatëraë ikī aishkuö ta, erë iwakyöule ena ttè dalöiëno tso' iwä.

3

¹ Yile tō ichakëmi: “E' dör es, e' ta' çie bua' idir tō se' dör judiowak? Se' tottola kkuölit tëule tsir çie bua' e' dör?” ² Ye' iütè tō e' dör buaë shutë ena iwà dör tajë. I bua'ie dör tō Skëköl tō itte me'atbak judiowak ulà a. ³ Yëne tō ie'pa welepa tō ttè ñe' dalösewëwa, erë e' ë kuekī çichëmisö tō Skëköl kē ttö mokjë? ⁴ Au, kē idör es. Erë sulitane kachömi suluë, erë ie' ttö mokjë kekraë. E' dör wës itso' kitule ie' yëkkuö kī es, e' tō ie' chë i' es: “Sulitane isueraë tō be' ttö mokjë. Be' tté shulirmi, e' ta' be' e' alöraka be' kkatökwakpa kī.”*

Es Skëköl yëkkuö tō ichè.

⁵ Pè' welepa kē wa ijcher yësyësë, esepa tō icheke tō s'ser suluë, e' wa ikī wënëwa bua'ie tō Skëköl dör yësyësë sulitane tsata. E' kuekī ie'pa tō icheke tō e' nuí kī s'we'ikéitö, e' kē dör yësyësë. ÇEs idir? ⁶ Au, kē idör es. Skëköl chöpa kē dör yësyësë, e'ma çwës ie' a sulitane shulirmi yësyësë?

⁷ Es yile tō ichakëmi: “Ye' kache wa Skëköl ttö mokjë e' kīkarkeka tajë, e' ta' çì kuekī e' nuí kī ye'

kkatekeiaitö?” ⁸ E' chöpa es, e'ma sö ichëmi tō “i sulu kī wamblösö as e' wa i buaë kī dō tajë.” Welepa tō icheke tō ttè ese wa ye' tō s'wöbla'weke. Ie'pa éna ye' wöakwa, e' kuekī ie'pa tō ye' cheke sulu es. Erë ie'pa esepa kichatëttsa kiane.

Kë yi dör yësyësë Skëköl wöa

⁹ E'ma çì chëmisö? Sa' dör judiowak çesepa dör buaë sulitane tsata? Au, kē idör es. Ikkachétkeyö a' a tō sulitane, judiowak ena wépa kē dör judiowak, esepa kos tso' sene sulu dikia. ¹⁰ E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō ichè: “iKë yi ku' eköl wë'ia dör yësyësë Skëköl wöa!

¹¹ Ì dör buaë Skëköl a ese kē ane yi éna yës.

Kë yi ku' Skëköl yulök.

¹² Sulitane tsì tröuke ie' yökj;

Ie'pa er sulunëwa suluë.

Kë yi ku' eköl wë'ia i buaë ese uk.†

¹³ Ie'pa ttö suluë, e' dör wës s'nu kélkuö kköppëe alar suluë es.

Ie'pa kkö kī s'kitö'wë me'rie.‡

Ie'pa kapakö e' dör wës tkabë ichök kapöli es.§

¹⁴ Ie'pa tso'ie alibchök s'malepa kī kësik wa.*

¹⁵ Ie'pa er me'rie s'ttëwa ë kī.

¹⁶ Wé ie'pa dami eë s'we'ikë ena s'eriauwë siarë ese mekearakitö.

¹⁷ Sene bërë ñalé e' kē sūle ie'pa wa.†

¹⁸ Skëköl dalöië e' kē eri ta' ie'pa wa yës.”‡

Es Skëköl yëkkuö tō ichè.

¹⁹ Se' wa ijcher tō i kos chë Skëköl ttè dalöiëno tō, e' chëitö wépa tso' idikia, esepa a. Ttè e' wa sulitane siwa'blöwekëwa Skëköl tō. Nies ttè e' tō ikkacheke tō sulitane kī nuí tso' ie' wöa. ²⁰ Ttè dalöiëno e' dör ikkachoie se' a tō se' dör i sulu wamblökëwa. E' kuekī kē

* 3:4 Salmo 51.4 † 3:12 Salmo 14.1-3; 53.1-3 ‡ 3:13 Salmo 5.9 § 3:13 Salmo 140.3

* 3:14 Salmo 10.7 † 3:17 Isaiás 59.7-8 ‡ 3:18 Salmo 36.1

yi a iyënuḱa: “ttè dalöiëno iütéyö seraä, e' kueḱi Skëköl kawöta ichök tö ye' dör pë' buaë yësyësë.”

Wes Skëköl tö se' klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es

(3.21-31)

21-23 Erë i'ñe ta Skëköl tö se' a ikkachétke tö wes ie' tö se' klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es. E' kë dör ttè dalöiëno iütésö e' wa. E' dör se' erblé Jesucristo mik e' wa. Wépa ḱos erblé ie' mik, esepa klö'wé Skëköl tö wes pë' buaë yësyësë es. Nies Skëköl yëḱḱuö ḱos e' tö isini'kué tö mokḱi idir. Sulitane dör ì sulu wamblöḱwak. Kë se' serḱu' buaë yësyësë wes Skëköl olo ta' taië e' ser es. E' kueḱi sulitane dör ñies ie' wöa. 24 Erë Cristo Jesús tö se' yë'ttsa ì sulu ulà a. E' wa Skëköl tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es. E' kë ḱi se' ñarḱu', e' dör éme. Es ie' er buaë ché se' a. 25 Ie' tö Jesucristo me'ttsa ttëwä se' skéie e' pë tène taië se' nuḱi olo'yoie. E' de se' ulà a se' erblé Jesús mik e' wa. E' wa ie' tö ikkaché tö ie' dör yësyësë. Kä iaiäe ie' tö sene suluë dalé'ttsë'bitu enaë. 26 E' këwö ska' ta ie' kë wä se' weine wes s'kawöta weinuk es. Erë se' nuḱi patone Jesucristo weine e' wa. E' wa Skëköl tso' ikkachök i'ñe ta tö ie' dör yësyësë. Nies ie' tso' ikkachök tö wes ie' tö wépa erblé Jesús mik esepa klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es.

27 E' dör es, e' ta ḱi wa se' e' ttsöḱami Skëköl wöa? iḱë ì wa! Se' erblé Jesús mik, e' kueḱi ie' tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es. Kë idör ttè dalöiëno iütésö e' kueḱi. E' kueḱi kë se' a e' ttsënuḱa ì wa yës. 28 Es se' tö ibata chéat tö Skëköl tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es se' erblé Jesús mik e' kueḱi. Kë idör ttè dalöiëno e' iütésö e' kueḱi.

29 Erë ḱSkëköl dör judiowak ë Këköl? ḱIe' kë dör pë' malepa Këköl? Tö, ie' dör pë' kë dör judiowak

esepa Këköl ñies. 30 Ie' dör eköl éme. Wépa erblé Jesús mik esepa klö'wéitö wes pë' buaë yësyësë es. Kë ie' tkine tö judiowak idir ö kë idir judiowak. 31 Se' tsatkërmi se' erblé Jesús mik e' wa, eḱa ḱsö ichëmi tö Moisés ttè dalöiëno e' kë diché ta'ia? iAu, e' kë dör es! E' skéie se' tö iḱi ché mokḱi tö idiché tso'ia iwák es.

4

Abraham erblé Skëköl mik

1 Eḱa sa' judiowak yë bak ḱië Abraham, ḱima e' chëmisö? ḱI jchenewä ie' wä erblé Skëköl mik e' wa? 2-3 Skëköl tö Abraham klö'üpa wes pë' buaë yësyësë es ì buaë wéitö e' kueḱi, e'ma buaë ie' a e' ttsërmika. Erë Skëköl yëḱḱuö tö ichë: “Abraham erblé Skëköl mik, e' kueḱi iklö'wéitö wes pë' buaë yësyësë es.”* E' kueḱi ie' kë a e' ttsënuḱa yës Skëköl wöa. 4 E' dör wes s'kanëblétke ese patuë es, e' kë dör kakmeule. E' dör ikanebletke e' ské. 5 Erë yile erblé Skëköl tö s'sulusipa klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es e' mik, e' ta ese klö'weraë Skëköl tö es, erë kë iwa ì buaë one e' tsatkoie. 6 Nies e' sini'ku' David tö. Ie' iché tö ayëcha buaë wé klö'wé Skëköl tö wes pë' buaë yësyësë es, kë dör ì buaë wéitö e' kueḱi. 7 Ie' tö iyé:

“Wépa ḱi inuḱi olo'yé Skëköl tö ena itḱöwéé iḱi, jayëcha buaë esepa!

8 Wépa kë chakepaia Skëköl tö inuḱi ḱi, jayëcha buaë esepa!”†

Es itso' kitule.

9 Ye' ichakë tö wépa yë' David tö ayëcha buaë ḱesepa dör wépa wakyöule itöttola kḱuölit tēule tsir e' wa esepa ë? Au. Nies ie'pa dör wépa kë wakyöule esepa. Ye' ichétke tö Abraham erblé Skëköl mik, e' kueḱi iklö'itö wes pë' buaë yësyësë es. 10 Erë ḱmik Skëköl tö iklö' es? ḱE' dör iwakyöne e' uḱuöḱi

* 4:2-3 Génesis 15.6 † 4:8 Salmo 32.1-2

ö e' yöki? Kë idör e' ukuöki, e' dör e' yöki. ¹¹ Ie' tö iklö'wé es ierblé imik e' kuëki. E' ukuöki ta' ie' kéitö e' wakyök iwà kkachöie tö iklö'wéitö wés pè' buaë yësyësë es. Es ie' de wépa erblé Skëköl mik erë kë iwakyöule, esepa kos yé tsawëie. Es ie'pa kos klö'wé Skëköl tö wés pè' buaë yësyësë es. ¹² Nies ie' dör wépa wakyöule ena ierblö Skëköl mik wés ie' es kam iwakyuö e' yöki, esepa kos yé.

Skëköl tö ttè me' Abraham a

¹³ Skëköl kablè' Abraham a ttè i' wa: "Ye' tö ká ulitane meraë be' a ena be' aleripa a." Erë ie' kë wä imène Abraham a ttè dalöiëno e' iutè wa. Iméitö ia ierblé imik e' wa. E' wa Abraham klöne wés pè' buaë yësyësë es. ¹⁴⁻¹⁵ Mik Skëköl ttè dalöiëno dalösewëwasö, etä e' nuí kî se' we'ikeraëitö. Erë ttè ñe' kë kunúpa, e'ma kë i ta' dalösewëwa. E' kuëki i uk Skëköl kablè' Abraham a e' wä mü dö wépa tö ttè dalöiëno e' wä iutè esepa a, e'ma erblé Skëköl mik ena ie' kablè' Abraham a e' kë dör iie bua'.

¹⁶ E' kuëki i uk Skëköl kablè' Abraham a, e' wawéitö éme wés íyi kakmeule es ie' erblé imik e' wa. Ie' tö iwé es er buaë choie sulitane a as iwà dö Abraham aleripa ulitane ulà a. E' wä dör tö i yëne Abraham a, e' kë dör wépa tso' ttè dalöiëno dikia esepa ë a. Nies e' dör wépa kos erblé Skëköl mik wés Abraham es esepa a. Es Abraham de se' ulitane erblé Skëköl mik esepa yéie. ¹⁷ E' dör wés itso' kitule Skëköl yëkuö kî es. E' kî Skëköl tö iché Abraham a: "Ye' tö be' tkéka ká taië wakpa yéie." † Skëköl dör s'duowä shké'ukkanewak e'. I kë ku' e' yuëmiitö ittö ë wa. Skëköl e' mik Abraham erblé.

¹⁸ I yé' Skëköl tö Abraham a wësua kë iwà tköpa suë. Erë Abraham tö iklö'wé mokjë ta' iwà

panéitö. E' kuëki ie' de ká kuä'ki taië e' wakpa yéie wés ie' a iyënebak es. Skëköl tö ie' a iyè': "Be' aleripa alördaë taië." § ¹⁹ Tsir etä ie' kî duas de cien eyök (100). Ie' wä ijcher tö ie' ena ilaköl Sara dewatke këkëpa alula kë döpaia alàë. Erë erblé Skëköl mik e' kë olo'yane ie' wä yës. ²⁰ Ie' kë wä ibikeitseka bötböt. Skëköl kablè' ie' a e' kë bikeitse ie' wä tö kë iwà tköpa. E' skéie ie' kî erblé Skëköl mik ta' ikikékaitö. ²¹ Ie' tö iklö'wé mokjë tö Skëköl wä diché tso' i uk ie' kablè' ese woie. ²² E' kuëki Skëköl tö iklö'wé wés pè' buaë yësyësë es.

²³ "Skëköl tö iklö'wé wés pè' buaë yësyësë es." Ttè e' kë kiteat yëkuö kî Abraham ë a. ²⁴ Nies ikiteat se' a. Skëköl tö Skëkëpa Jesús shkeo'kane e' mik se' erblé, e' ta' ñies ie' tö se' klö'weraë wés pè' buaë yësyësë es. ²⁵ Jesús wömenettsa ttëwä se' nuí kî, e' ukuöki ta' ishkeo'kaneitö as se' klör wés pè' buaë yësyësë es.

5

Skëköl er buanene se' kî

¹ Se' erblé Jesucristo mik e' wa Skëköl tö se' klö'wé wés pè' buaë yësyësë es. E' kuëki i'ñe ta' ie' er buanene se' kî Skëkëpa Jesucristo batamik. ² Jesucristo batamik ie' er buaë ché se' a, se' erblé ie' mik e' wa. Ie' er buaë chö se' a, e' a se' e' tkéwä darërë. Se' wä ijcher tö se' dörami ie' ska' olo ta' taië ie' ta' ñita. E' wä paneke se' tö kröröë, e' tö se' ttsë'weke buaë. ³ Erë kë dör e' ë, ñies se' ttsë'rke buaë mik se' weirke etä. E' wä dör tö se' wä ijcher tö mik se' weirke, etä e' tö se' kî diché ieke idalé'ttsök er bua' wa. ⁴ I kos dalé'ttsésö er bua' wa e' wër buaë Skëköl wa. Se' wër buaë ie' wa, e' ta' e' tö se' ké iwà kî panuk kröröë. E' kuëki se' ttsë'rke buaë se' weirke e' shua. ⁵ Wiköl Batsè'r mène se' a e' tö se' a ikkacheke tö Skëköl éna se'

dalër tajë, e' kueki ipanë ñe' e' kë tò se' eriawëpa.

⁶ Mik Skëköl tò ikëwö me' e' de, etä Cristo kötëwä se' nuì skëie se' tso'ia kë a e' tsatkër e' dalewa.

⁷ Darërë idir se' a e' muktsa ttëwä o'ka skëie, erë imú dör pë' buaë yësyësë ese. Isalema yilë e' mummitsa ttëwä pë' buaë shutë ese skëie.

⁸ Erë Cristo e' me'ttsa ttëwä se' skëie, se' bakia e' wamblök suluë e' dalewa. E' tò se' a ikkacheke tò kos Skëköl éna se' dalër. ⁹ Ie' kötëwä ipë tène tajë e' wa Skëköl tò se' klö'wé wës pë' buaë yësyësë es. E' yitã buaë ie' wa se' tsatkërdaë Skëköl kësik yöki. ¹⁰ Mik se' bak Skëköl bolökpaie, etä ie' wák tò ier bua'wéne se' ki ilã ttëwä e' batamik. Erë i'ñe ta ie' er buanene se' ki, e' yitã buaë se' tsatkërdaë Cristo tso'ne ttsë'ka e' diché wa. ¹¹ Erë kë dör e' è. Skëkëpa Jesucristo batamik Skëköl er buanene se' ki, e' kueki se' ttsë'rke buaë ie' batamik.

Adán ena Cristo

¹² Wëm tsá yöne kië Adán, e' wa sene sulu tsá dë'bitu kã i' a. Ie' dör sultane yëie. E' kueki mik ie' tò ì sulu tsá wamblë', etä e' dör wës sultane tò iwamblë' ie' ta ñita es. E' tò sultane wöme'ttsa ì sulu wamblök ena e' nuì ki duökwa. E' kueki duëwä de sultane ki. ¹³ Kam ttë dalöiëno mer Moisés a, e' yöki ì sulu wamblënemibak je'. Erë e' këwö ska' ta ttë dalöiëno kë ta', e' kueki kë yi kkatëne inuì ki. ¹⁴ Erë Adán këwö ska' dö Moisés këwö ska' sultane blërke. Ñies wëpa kë wä Skëköl ttö dalöseonewä wës Adán es, esepa blërulune. Ie' dör wëm eköl doia ie' itöki e' klíla.

¹⁵ ì sulu wamblë' Adán tò ena ì buaë o' Skëköl tò se' a e' dör kua'ki. Adán tò ì sulu wamblë', e' kueki tajë s'blërulune. Erë wëm eköl skà, e' dör Jesucristo, e' batamik Skëköl er buaë ché se' a éme kë tuë ta'. E' dör buaë ichökle, e' wa s' tsatkërke tajë. ¹⁶ Adán tò ì sulu wamblë' etökicha éme, e' nuì ki sultane kichatë'ttsa

Skëköl tò. Erë Skëköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tò se' klö'wé wës pë' buaë yësyësë es, erë se' tò ì sulu wambleke tajë. E' kueki ì buaë o' ie' tò se' a, e' kë dör wës ì sulu wamblë' Adán tò es. ¹⁷ Es wëm eköl è tò ì sulu wamblë', e' wa duëwä e' alëka sultane ki. E' yitã ì o' Jesucristo tò, e' wa wëpa a Skëköl er buaë ché klö'wëitö wës pë' buaë yësyësë es, esepa kos ulã a sene pa' ali döraë ta ie'pa e' alörakã ie' ta ñita. E' dör tajë tkökã ì wamblë' Adán tò e' tsata.

¹⁸ ì sulu wamblë' Adán tò etökicha, e' wa sultane kichatënettsa. Erë ì yësyësë wë Jesucristo tò etökicha, e' wa sultane klörmi wës pë' buaë yësyësë es as iser michoë. ¹⁹ Adán tò Skëköl ttö tsá dalöseowä e' wa sultane wömenettsa ì sulu wamblök. Erë Jesucristo tò Skëköl ttö dalöie, e' wa se' tajë klördaë wës pë' buaë yësyësë es.

²⁰ Skëköl tò ttë dalöiëno mé se' a as ì sulu wamblekesö kos e' jcherwä se' wä yësyësë tò e' dör suluë. Erë mik ijchënewä se' wä, etä se' éna iwä armi bua'ie tò kos Skëköl er buaë ché se' a. E' dör tajë ì sulu kos wamblekesö e' tsata. ²¹ Mik se' bak klöulewä duëwä ulã a, etä sene sulu e' ali'ka se' ki. Erë Skëköl er buaë ché se' a, e' dikia se' tso' i'ñe ta wës se' bak kuaë sene sulu dikia es. Ie' er buaë ché se' a Skëkëpa Jesucristo batamik, e' wa se' klö'wëitö wës pë' buaë yësyësë es ta sene michoë méitö se' a.

6

Se' dör wës s'duulewä es sene sulu yöki

¹ E' dör es e'ma ¿ima sö ichëmi? ¿Ì sulu kí wamblëiasö as Skëköl er buaë kí chö se' a tajë shutë? ² Au, e' kë dör es. Se' dör wës s'duulewä es sene sulu yöki. ¿Wës ì sulu wamblëmiasö? ³ ¿A' kë wä ijcher tò se' wösune e' tò iwä kkacheke tò se' batsulewä Cristo Jesús mik? E' dör wës se' ttëwäñak ie' ta es. ⁴ Se' wösune e' wä kiane chë tò se'

töbinewā ie' tā. E' dör es as se' serne kua'ki wes Cristo shkenekane S'yé olo tā' taië e' wa e' ser es.

⁵ Se' batsulewā ie' mik ie' dunewā eerö, es ñies se' shkerdakane wes ie' shkenekane es. ⁶⁻⁷ Se' wā ijcher tö s'duulewā kë ku'ia i sulu wamblök. Es ñies wes se' dör kuaë e' dunewā Cristo tā wötölewā krus mik. E' tka es as s'wák dër suluë e' diché erwa tā s'tköshkar sene sulu ulā a kë ku'ia klöulewā. ⁸⁻⁹ Se' wā ijcher tö Cristo shkenekane, e' kueki ie' kë duöpawāne. Duewā kë e' alöpakaiā ie' ki. E' kueki se' duulewatke ie' tā, e' tā se' tö iklö'wé mokië tö se' serdane ie' tā. ¹⁰ Mik ie' kötwā, etā ikötwa etökicha éme se' nuí ki, kë iskà duöpawaiāne. Erë ishkenekane serkene Skëköl a. ¹¹ Es ñies a' e' ttsó mokië tö a' duulewā sene sulu yöki, erë a' tso' ttsë'ka senoie yësyësë Skëköl a' batsulewā Cristo Jesús mik e' wa.

¹² E' kueki kë a' kawö mukia sene sulu a' as kë ie' alökā a' ki tā i sulu qos wamblak a' éna ese wamblé a' tö. ¹³ Kë a' e' muktsaiā sene sulu ulā a' as e' kë tö a' klö'uwā i sulu wamblöie. E' skéie a' e' múttsā Skëköl a' wes s'duulewā shkenekane es. A' e' múttsā wa'ñe Skëköl a' senuk yësyësë. ¹⁴ A' kë ku'ia Moisés ttë dalöiëno dikia. A' tso' Skëköl er buaë chöke se' a' e' dikia. E' kueki a' e' múttsā senuk yësyësë tā es sene sulu kë e' alöpaka a' ki.

Skawötā senuk buaë yësyësë Skëköl a

¹⁵ E' dör es, e' tā çima sö ichèmi? Se' kë ku'ia ttë dalöiëno e' dikia. Se' tso' Skëköl er buaë chö se' a' e' dikia. E' ma e' kueki çì sulu wamblösö? Au, kë idör es. ¹⁶ A' wā ijcher buaë tö yi ttö iutekesö, ese ulā a' se' tso' klöulewā wes s'klöulewā kanè mésoie tso' iwökir ulā a' es. Es sene sulu ttö iutekesö, e' tā e' ulā a' se' tso' klöulewā wes kanè méso es tā e' nuí ki se' duöralur weir michoë. Erë

Skëköl ttö iutekesö, e' tā e' ulā a' se' tso' tā e' wa se' serdaë yësyësë. ¹⁷ A' bak klöulewā sene sulu ulā a' wes kanè méso es. Erë wëstela Skëköl a' tö i'ñe tā ttë buaë pakane a' a' e' iuté a' tö er moki wa. ¹⁸ Es a' yëulettsatke sene sulu ulā a' tā i'ñe tā a' de sene yësyësë e' ulā a'. ¹⁹ (A' iā katötö Skëköl ttë a, e' kueki ttë i' kleekyö a' a' kanè méso ttë wa.) Kenet a' e' me'ttsa e' ia'ukka sene sulusi wa ena i sulu ë k'í wamblök. Erë e' sù i'ñe tā a' e' múttsā senuk yësyësë as a' ser batse'r.

²⁰ Mik a' bakia klöulewā sene sulu ulā a, etā kë a' tkine sene yësyësë ki. ²¹ E' wa çì bua' dë' a' ulā a? E' ulā a' a' m'ine duökulur weir michoë. I'ñe tā i sulu wamblé' a' tö ese tö a' jaëwéne. ²² Erë a' yënettsā sene sulu ulā a. A' de Skëköl kanè mésoipaie. E' ulā a' a' serke batse'r, e' bata dör sene michoë. ²³ I sulu wamblekesö ese skéie s'duörawā. Erë wépa batsulewā Skëképa Cristo Jesús mik, esepa a' sene michoë meraë Skëköl tö éme.

7

Se' du'ulur ttë dalöiëno yöki

¹ A yamipa, Moisés ttë dalöiëno, e' suule buaë a' wā. A' wā ijcher tö ttë e' dikia s'tso', s'tso'ia' ttsë'ka e' dalewa. ² E' dör wes alaköl senewabak es. Ese kë kawötā iwëm ökwa iwëm tso'ia' ttsë'ka e' dalewa. Erë mik iwëm blënewā, etā e' tté olone ie' ki. ³ Alaköl ese sené wëm o'ka tā iwëm chökle tso'ia' ttsë'ka e' dalewa, e' tā ttë e' dalösewëwaitö. Erë iwëm chökle blënewā, e' tā ie' kë ku'ia ttë e' dikia. Ie' a' serwamine buaë wëm skà tā, e' kë dör trë.

⁴ A yamipa, es idör se' a' ñies. Se' batsulewā Cristo mik, e' kueki se' du'ulur ie' tā ttë dalöiëno e' yöki. Ñies se' shkenekane ie' tā as se' ser wes Skëköl wa iwër buaë es.

⁵ Mik se' bak senuk s'wák dër sulu e' dikia, etā ttë dalöiëno tö se' worieikeke i sulu k'í wamblök. E' ulā a' se' m'ine duökulur. ⁶ Se' bak

klöulewā ttè dalöiëno e' dikia, erë i'ñe ta se' durulune ttè e' yöki. Se' yënettsa ttè e' ulā a as se' kaneblö Skëköl a kua'ki sene pa'ali mé iWiköl tö se' a e' wa. E' kë dör wes se' bak kaneblök ie' a ttè dalöiëno kitule yëkuö ki e' iütë wa es.

Sene sulu ta ñippök

⁷ Es idir, e'ma zima sö ichëmi? Moisés ttè dalöiëno kitule ze' dör suluë? Au, kë idör es. Ttè e' kë kunüpa, e'ma ye' kë wā ijcher tö ì dör suluë. Ttè e' kë tö ichöpa: “Kë a' kawö ta' o'ka iyi kkechök,” e'ma ye' kë wā ijcher tö e' dör suluë. ⁸ Erë ttè dalöiëno kë kunüpa, e'ma sene sulu kë diché ta'. E' kueki ttè dalöiëno e' wa sene sulu tö ye' erkiöwëka ì sulu tsakië wamblök. ⁹ Kä iaiaë kam ye' wā ttè dalöiëno jcherwā, e' yöki ye' ttsë'ne' buaë. Erë mik ye' wā ttè e' jchenewā, eta sene sulu tso' ye' a e' diché iëne ta ye' éna ianewā tö ye' dör ì sulu wamblökwak ¹⁰⁻¹¹ kichatëulettsa. Ttè dalöiëno batamik sene sulu tö ye' kitö'wé as ì sulu wamblöyö, ese tö ye' kichatëttsa. Es ttè e' tö warma sene michoë mëmi ye' a, e' skéie ye' kichatëttsaitö.

¹² Es Moisés ttè dalöiëno e' dör buaë, e' dör yësyësë, e' dör batse'r. ¹³ Eta ze' yëne tö ttè buaë e' tö ye' kichatëttsa? Au, kë idör es. Ttè buaë e' batamik, ì sulu wamblekeyö, ese tö ye' kichatëttsa. Ttè dalöiëno e' tö se' a ikkacheke mokjë tö ì sulu wamblekesö, ese dör suluë ichök. Es ttè dalöiëno dör buaë, e' wa sö isuëmi tö mokjë ì sulu wamblekesö ese dör sulu ëme.

¹⁴ Se' wā ijcher tö ttè dalöiëno e' dör Skëköl wák ttè. Erë ye' dör siarë kë diché ta' klöulewā sene sulu ulā a ikanë mésoie. ¹⁵ Ì wamblekeyö ese kë ane ye' wák éna. Ì buaë wāk ye' éna ese kë wëyö. Erë ì ar suluë ye' éna, ese wamblekeyö. ¹⁶ Ì kë wamblak ye' éna ese wambléyö, e' ta e' wa ye' icheke tö ttè dalöiëno e' dör buaë. ¹⁷⁻¹⁸ Ì buaë wāk ye'

éna, ese kë or ye' a, e' wa ye' wā ijcher tö ì dör buaë e' kë ku' ye' er a. Sö ichöma kë ì bua' ku' ye' wák dër sulu e' a. Es idir e' kueki ye' kë tö ì sulu wambleku' ye' wák er wa. Sene sulu tso' ye' er a, e' tö ye' ké iwamblök. ¹⁹ Ì buaë wāk ye' éna, ese kë wëyö. Ñies ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wamblekeyö. ²⁰ Es ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wambléyö, e' ta e' kë dör tö ye' tö iwambleke ye' wák er wa. E' dör tö sene sulu tso' ye' éna, e' tö ye' keke iwamblök.

²¹ Es ye' éna iane tö erë ì buaë wāk ye' éna erë ye' a sene sulu tkër. ²² Ttè dalöiëno me'at Skëköl tö, e' wa ye' wöbatsö tajë. ²³ Erë ilë skā tso' ye' a, e' ttsyö tö e' tso' ì buaë wāk ye' éna ese wöklö'uk. E' dör sene sulu tso' ye' er a e', e' ulā a ye' tso' klöulewā.

²⁴ Ye' dör siarëla. Ì sulu tso' ye' er a, e' tö ye' kichatëttsa. E' yöki zyi tö ye' tsatkëmi? ²⁵ Skëköl tö ye' tsatké Skëképa Jesucristo batamik. E' kueki wëstela chéyö ia.

Es ye' éna ttè dalöiëno me'at Skëköl tö e' ë iütak. Erë ye' wák dër suluë, e' tö ye' ké ì sulu wamblök.

8

Se' sermi buaë yësyësë Skëköl Wiköl wa

¹⁻² Cristo Jesús batamik Skëköl Wiköl tö sene michoë meke se' a, e' tö ye' yëttsa sene sulu ena duëwā e' ulā a. E' kueki i'ñe ta wépa bat-sulewā Cristo Jesús mik, esepa kë kichatëpa Skëköl tö yës. ³ Ì kë onuk Moisés ttè dalöiëno a, e' wé Skëköl tö. Se' wák dër sulu e' kë tö se' kë ttè dalöiëno iütök buaë, e' kueki e' kë a se' tsatkënik. Erë Skëköl tö iwák alā patkë'bitu s' ditsöie ttëwā se' skéie se' nu' patuöie. Es ie' tö sene sulu tso' se' er a e' kichatëttsa. ⁴ E' wé ie' tö as se' klö'ütö wes pë' buaë yësyësë es wes ttè dalöiëno yësyësë e' tö se' a ikië es. Se' klöne es, esepa serke

wes Skëköl Wiköl kî ikiane es. Ie'pa kë serku'ia wes s'wák dër sulu kî ikiane es.

⁵ Wépa serke wes s'wák dër sulu kî ikiane es, esepa er me'rie i kiane e' kî ese ë kî. Erë wépa serke wes Skëköl Wiköl kî ikiane es, esepa er me'rie i kiane e' kî ese ë kî. ⁶ Ì kiane s'wák dër sulu kî, ese kî se' er me'rie, e' ta' e' bata dör se' duöwä. Erë se' er me'rie i kiane Skëköl Wiköl kî, ese kî, e' ta' e' bata dör sene michoë, ñies sene bërë Skëköl ta' e'. ⁷ Erë wépa er me'rie i kiane s'wák dër sulu kî, ese kî, esepa kë tö Skëköl ttë dalöiëno e' dalöie, moki ie'pa kë a idalöier. E' kueki ie'pa dör Skëköl bolökpa. ⁸ Wépa serke wes s'wák dër sulu kî ikiane es, esepa kë a i onuk wër buaë Skëköl wa.

⁹ Erë Skëköl Wiköl tso' se' a, e' ta' se' kë ku'ia s'wák dër sulu ulä a. E' skéie se' tso' Skëköl Wiköl ulä a. Yi kë a Cristo Wiköl ku', ese kë dör ie' icha. ¹⁰ Erë Skëköl tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es, e' kueki Cristo tso' se' a. E' dör es, e' ta' erë s'chkä nurdawä se' nuî kueki, erë se' wiköl ser michoë. ¹¹ Skëköl tö Cristo Jesús shkeo'kane, e' Wiköl tso' se' a, e' ta' aishkuö ta' ie' tö se' nu shke'werakä iWiköl tso' se' a e' wa.

¹² A yamipa, e' kueki kë se' kane senukia wes s'wák dër sulu kî ikiane es. ¹³ Se' serke es, e' ta' se' duörawä. Erë se' e' aléka iki Skëköl Wiköl wa, e' ta' se' ser michoë.

¹⁴ Wépa wëttseke Skëköl Wiköl tö, esepa dör Skëköl ala'r. ¹⁵ Skëköl kë wä iWiköl mène se' a se' klö'wowä kësik wa as se' suarne. E' skéie iWiköl wa se' de ie' ala'rie. Ie' Wiköl wa ie' a ichëmisö: "A yëwöla."

¹⁶ Ñies ie' Wiköl tö se' ké ittök se' er a tö se' dör ie' ala'r. ¹⁷ Es se' dör ie' ala'r. Se' weirke Cristo ta' ñita, e' je' ta' ñies se' kirdawä buaë ie' ta' ñita ie' olo ta' tajë e' ska'. Aishkuö ta' i kos tso' blëule Skëköl wä më se' a, e' döraë se' ulä a Cristo ta' ñita.

Ì tso' se' a aishkuö ta' e' dör buaë chökle

¹⁸ Ye' a ta' ie' olo tajë e' a se' dörañak aishkuö ta, e' dör buaë shute. E' o'mik ta se' weirke kos ká i' kî e' kë dör ì. ¹⁹ Aishkuö ta ikkayërdaë wöshäë tö se' dör Skëköl ala'r. E' këwö paneke kröröë iyi ulitane yö'at Skëköl tö ese tö. ²⁰ İyi ulitane yö'at Skëköl tö ese kos sulu newä. Ì kos yöule e' kë wák e' sulu newä. Erë Skëköl wák tö iwöme'ttsa es. Erë ibua'weneraëitö aishkuö ta. ²¹ Ie' wák tö iyë'at: "Aishkuö ta iyi kos yö'at ye' tö e' yerattsaneyö iweirke tajë e' ulä a as itsatkënar ena ilökarka tajë ye' olo wa ye' ala'r ta' ñita." E' kueki iyi ulitane yö'atitö e' tso' kawö e' panuk kröröë. ²² Se' wä ijcher tö dö ikkë ta' iyi ulitane yö'atitö e' rrerkeia ena iweirkeia wes alaköl ala kurketke weir es. ²³ Erë kë e' ë rrerku' kawö e' panuk. Ñies se' a Skëköl Wiköl menetke wes iyi tsä kalmë sia es, e'pa rrerkeia kawö e' panekesö e' dalewa. E' këwö ska' ta Skëköl tö se' tseratkö da'ä ila'rie, ta se' chkä mane'werattsaneitö buaë kë duöta'wäia. ²⁴ Se' tsatkëne erë se' tsatkëretke da'äie e' panekesö. Ì tso'tke s'wä ese kë paneku'sö. E' kueki mik se' tö iché tö e' këwö panekesö, eta e' wä kiane chë tö kam sö isaü. ²⁵ Erë i kam saüsö ese panekesö, e' ta' se' kawöta' ipanuk bërë s'weirke kos e' dalë'ttsë wa.

²⁶ Es ñies se' kë diché ta', e' kueki Skëköl Wiköl tö se' kimeke. Kë se' wöblar buaë ttök Skëköl ta wes se' ké ttök itä es. Erë ie' wák Wiköl tso' se' ttë chök ie' a tajë kköchë wa ena ttë kë yër sia ese wa. ²⁷ Ie' wä se' er suule buaë. Ie' Wiköl tö ikieke ie' ichapa batse'r kî wes ie' kî ikiane es. E' kueki i cheke iWiköl tö ie' a e' ane buaë ie' éna.

Se' e' aléka iyi ulitane kî Cristo batamik

²⁸ Se' wä ijcher tö wépa éna Skëköl dalër, ñies iklö'bakitö wes ie' wák tö ibikeitsbak es, esepa ta' i kos tköke, e' a ie' ulä ter ie'pa

kimoie as idöttsa buaë wes ie' ki kiane es. ²⁹ Wépa shukitbakitö e'pa bikeitsbakitö tö idöraë wes ie' Alà es as ie' Alà dö ie'pa tajë e' shua wes ikok es. ³⁰ Wépa bikeitsbakitö e'pa kiéitö ñies. Wépa kiéitö e'pa klö'wéitö wes pé' buaë yësyësë es. Wépa klö'wéitö es, esepa döraë ie' ta ñita ilo tajë e' a.

³¹ E' dör es, e' ta kë ì kianeia chë. Skëköl tso' se' ta, e' ta çì e' alömika se' ki? ³² Ie' kë wa iwák Alà kkëone, e' me'ttsaitö ttëwa se' ulitane skéie je' yita ì kos meraëitö se' a ilà ta ñita! ³³ ÇYi tö wépa shukitbak Skëköl tö esepa kkatëmi? Kë yi. Ie' wák tö ie'pa klö'wétke wes pé' buaë yësyësë es. ³⁴ ÇYi a ie'pa kichatërmí? Kë yi. Cristo Jesús kötwa se' skéie, e' kïie ta ishkenekane tkër Skëköl ulà bua'kka se' ttë chök. ³⁵ ÇÌ tö se' yëttsami Cristo éna se' dalër tajë e' ulà a? ÇSe' weir tajë alè? ÇÌ darërëe alè? ÇSe' weir Jesús ttë batamik alè? ÇSe' duöke bli wa alè? ÇKë se' datsi' ta' alè? Çilè tkö se' ta alè? ÇSttëwa alè? Au. Kë ì a se' yërpattsä ie' ulà a. ³⁶ E' dör wes Skëköl yëkkuö tö ichë es, e' tö ichë:

Be' dalërmik wekkë alè ta sa' tterawa pé' tö.

Sa' suëke ie'pa dör wes obeja tsëmi ttëwa es.*

Es Skëköl yëkkuö tö ichë.

³⁷ Erë e' shua se' dör e' alökwakpa tsata, Cristo éna se' dalër tajë e' batamik. ³⁸ E' kueki ye' wa ijcher buaë tö kë ì tö se' yepattsä Skëköl éna se' dalër tajë e' ulà a. Duëwa, sene, ie' biyöchökwakpa, íyi wökir kë wërta'wa, ì tköke se' ta íñe ta, ì tkömi se' ta aishkuö ta, ì skà tso' diché ta', ³⁹ ì kos tso' ká jai a, ì kos tso' ká diöshet, ekkë kos ena ì skà yö'atitö, e' kos kë a se' yërpattsä ie' éna se' dalër tajë e' ulà a. Ie' éna se' dalër tajë, e' kkachéitö se' a Skëképa Cristo Jesús e' wa.

9

Skëköl tö Israel aleripa shukitbak ie' alarïe

¹ Ì cheke ye' tö a' a e' dör mokië. Ye' dör Cristo icha, kë ye' kachö. Ñies Wiköl Batse'r wa ye' er tö ye' a icheke tö e' dör mokië. ²⁻³ Moki ye' chkenewa siarë, tajë ye' eriarke kekraë ye' wák ditsëwöpa kueki. Ye' wák mú kichatëe Skëköl tö yëttsä Cristo ulà a as ie'pa tsatkër ye' skéie. ⁴ E'pa dör Israel aleripa. Ká iaiaë Skëköl tö ie'pa tse'tkö ie' alarïe. Ie'pa a ie' tö ilo tajë e' kkeyë'. Ie' ena ie'pa ttë me' ñi a tsakië ñies ittë dalöiëno e' me'itö ie'pa a. Wes íyi wakanewë ie' dalöioie e' wa ie'pa wöblaö'itö. Ñies ie' kablë' ie'pa a er buaë chök. ⁵ Ie'pa dör sa' yépa bak ká iaiaë dalöiërta' tajë, e'pa aleripa. Ñies wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kune' ie'pa ditsëwö wa, e' dör Skëköl dör íyi ulitane tsata kïkarkeka kekraë e'. Es e' idir.

⁶ Kë ye' ku' ichök tö Skëköl kablë' er buaë chök ie'pa a e' kë wä bak. E' kë dör es. E' dör tö kë ie'pa seraa dör Israel aleripa chökke Skëköl a. ⁷ Ñies Abraham aleripa, e'pa kibi-iepa kë dör ie' aleripa chökke Skëköl a. Skëköl tö iyë' ie' a: "Be' aleripa chökke, e'pa döraë Isaac wa."* ⁸ E' wä kiane chë tö kë yi dör Skëköl ala'r s'ditsëwö wa. E' skéie wépa tö ì uk Skëköl kablë' e' klö'wé wes Abraham tö iklö'wé es, esepa ë dör Abraham aleripa chökke Skëköl a. ⁹ Skëköl kablë' ie' a ttë i' wa: "Kawö ikkë ta' duas iëk ye' dörane ta' be' alaköl Sara alà ta'tke."† E' klö'wé Abraham tö.

¹⁰ Erë kë dör e' ë. Sara alà kune' ñe' dör sa' yë bak ká iaiaë kië Isaac e'. Ie' alà ka'ka itayë Rebeca ta' e'pa dör klö'wakpa wëm. ¹¹⁻¹³ Erë kam ie'pa kur, kam ie'pa tö ì buaë ü ö ì sulu wamblö, e' yöki Skëköl tö iyë' Rebeca a: "Ikibi ëk döraë itsirla

* 8:36 Salmo 44.22 * 9:7 Génesis 21.12 † 9:9 Génesis 18.10,14 ‡ 9:11-13 Génesis 25.23

kanè mésoie.”† E' dör wēs iskà tso' kitule Skèköl yèkkuö kī es, e' kī ie' tō ichè: “Jacob dalène ye' éna, erè Esaú watéttsayö.”§ Es iaṭṭeke tō wēne shushtak ie' wák éna, ese shushtëitō aš iwà döttsa wēs ie' kī ikiane es. Kè dör ì wēsö ese kuèkī.

14 Es idir, e' ta çsö ichèmi tō Skèköl kè dör yēsyesè? Au, kè idör es. 15 Ie' tō iyè' Moisés a: “Wé a ye' er buaè chak, ese a ye' er buaè chōraè. Nies wé suak ye' éna er siarè wa, ese suerayö er siarè wa.”* 16 E' kuèkī ie' kè er buaè chō se' a, se' kī ikiane ö ì wekesö e' kuèkī. Erè wépa suke ie' tō er siarè wa, esepa a ie' er buaè chōraè. 17 E' dör wēs itso' kitule Skèköl yèkkuö kī es. E' kī Skèköl tō iché Egipto blú a: “Ye' tō be' tkéka ká i' blúie, e' wà ta' ye' wā. E' dör ye' diché kkachoiè be' wa aš yi dör ye' e' tté pakar ká wa'ñe.”† 18 Es yi suak Skèköl éna er siarè wa, ese sueraèitō er siarè wa. Nies yi er darè'wakwā ie' éna, ese er darè'werawā ie' tō.

19 Erè isalema a' wele tō ye' a ichèmi: “Mokī tō ì kiane wè Skèköl kī ese kè wöklönuk yi a çwēs ie' tō se' chakèmi se' nuì kī?” 20 Erè ye' iütèmi: A wém çima be' erbiçö be' dör yi, e' tō Skèköl iütè er sulu wa? Skaü kè tō ichepa iyuökwak a: “çÌ kuèkī be' tō ye' yué i' es?” 21 Skaü yuökwak e' a iyörmi wēs ie' éna iyuak es. Skaüchka e' è yörmi skaü bua'buaiè ena skaü èseie ñies.

22 Es ñies Skèköl tō iwèmi wēs ie' kī ikiane es. Ie' éna ie' kèsik ena ie' diché kkachak ì sulu wamblökwakpa wömeulettsa weinuk esepa ewèwa wa, e' ta e' wèmi ie' tō. Erè e'pa kos dalè'ttsekeia ie' tō bèrè enaè 23 aš ie' olo tajè shuṭeè e' kkachōitō se' shukitbakitō e'pa a. Ká iaiaè ie' tō se' shukitbak suè er siarè wa ñies se' klö'bakitō aš se' dō ie' ska' olo

ta' tajè ie' ta ñita. 24 Es judiowak ena pè' kè dör judiowak, e'pa shua ie' tō se' klö'bak ie' wák a. 25 E' dör wēs Oseas tō ikit iyèkkuö kī es. E' kī Skèköl tō ichè:

“Wépa kè dör ye' icha, esepa kieraèyö ye' icha.

Wépa kè dalèr ye' éna, esepa a icheraèyö: ‘ye' éna a' dalèr.’†

26 Nies ká wé kī ye' tō iyè: ‘a' kè dör ye' icha’

ká e' è kī ye' icherane: ‘Ye' dör Skèköl chök e' ala'r a' dör.’”§

27-28 Isaías tō Israel aleripa yè' i' es: “Ká wa'ñe wépa wömeulettsa kichatènuç

e' wakaneweraè Skèköl tō bet kè wötkènuç yès.

E' kuèkī erè Israel aleripa dör tajè wēs dayè tséwö es,

erè ie'pa welepa è tsatkerdaè, kè dör tajè.”*

29 E' dör wēs Isaías tō iyè' es. Ie' iché: “Skèköl diché ta' i'yi ulitane tsata, e' kè tō se' aleripa múpaat,

e'ma se' enewa seraa wēs Sodoma ena Gomorra wakpa enewa es.”†

Jesús tté buaè e' dör Israel aleripa a ñies

30 Es sö isué tō pè' kè dör Israel aleripa, kè ku' sene yēsyesè e' yulök, esepa klö'wé Skèköl tō wēs pè' buaè yēsyesè es ie'pa erblé Jesús mik e' wa.

31 E' skéie Israel aleripa kī ikiane tō Skèköl tō ie'pa klö'wé wēs pè' buaè yēsyesè es tté dalöièno e' dalöie wa, erè e' kè ska' ie'pa ulà dè'.

32 çÌ kuèkī e' kè dè' ie'pa ulà a? Ie'pa kè erblène Jesús mik e' kuèkī. Ie'pa erblé ì buaè wekerakitō e' mik. E' kuèkī ie'pa tène Jesús mik wēs s'klastkèr ák mik es. 33 E' dör wēs itso' kitule Skèköl yèkkuö kī es, e' tō ichè:

“Ye' ttö ttsó. Ák tké'atyö et Sión, e' mik pè' klastkerdaè, ák e' tō ie'pa eröraè jski.

§ 9:11-13 Malaquías 1.2-3 * 9:15 Éxodo 33.19 † 9:17 Éxodo 9.16 ‡ 9:25 Oseas 2.23
 § 9:26 Oseas 1.10 * 9:27-28 Isaías 10.22-23 † 9:29 Isaías 1.9 ‡ 9:33 Isaías 8.14; 28.16

Erë wépa erblé ák e' mik, esepa kë eriarpa.”†

Es Skëköl yëkkuö tö ichè. Ák e' tö Jesús chè.

10

¹ A yamipa, Israel aleripa mú tsatkër e' kkechekeyö tajë ye' er a, e' kiekeyö Skëköl a. ² Ye' ichè tö mokì ie'pa kanèblak darërëë Skëköl a. Erë ie' ttè mokìe e' wà kë ane ie'pa éna buaë. ³ Ie'pa kë éna iane tö ie' tö s'klö'weke wës pë' buaë yësyësë es s'erblé Jesús mik e' wa. Ttè e' watéttsa ie'pa tö. Ie'pa atak buaë yësyësë ie' wöa ie'pa serke es e' wa. ⁴ Erë Moisés ttè dalöiëno e' wà dör Cristo kkachè. E' kuekì mik ie' de, eta ttè e' wà de. E' kuekì wépa erblé ie' mik esepa ulitane klö'weraë Skëköl tö wës pë' buaë yësyësë es.

⁵ Se' wër yësyësë Skëköl wa sene yësyësë wa, e' yë' Moisés tö i' es: “Yi tö ttè dalöiëno e' dalöie yësyësë seraa, ese ser michoë ttè e' wa.”*

⁶ Erë se' wër yësyësë Skëköl wa se' erblé Jesús mik, e' yë' Moisés tö i' es: “Kë a' tö ibikeitsar tö çyi mi'mi ká jai a?” —E' dör wës se' mú mi' Cristo yulök as ibitüne ká i' kì. —

⁷ “Ñies çyi mi'mi ká dià kaska?” — E' dör wës se' mú mi' Cristo yulök as ishkerkane s'duulewä tso' esepa shüa. — ⁸ Erë ttè e' tö ichè: “Ttè buaë e' tso' tsinet se' ska' ena se' kkö a ena se' er a.”† Ttè buaë e' dör as a' erblö Jesús mik, e' ttè pakeke sa' tö. ⁹⁻¹⁰ Se' er a ttè e' klö'wësö as Skëköl tö se' klö'ü wës pë' buaë yësyësë es. Ñies s'wák kkö wa ichésö tö Jesús dör Skëképa eköl è e' as se' tsatkër. E' kuekì iché a' tö a' wák kkö wa tö Jesús dör Skëképa eköl è e', ñies iklö'wé a' tö a' er a tö Skëköl tö ishkeo'kane, e' ta a' tsatkërdaë.

¹¹ Skëköl yëkkuö tö ichè: “Yi erblé ie' mik esepa kë eriarpa.”†

¹² Skëképa ñe' è dör sulitane Këköl. Judiowak ena wépa kë dör judiowak, esepa kos Këköl ie' dör. E' kuekì ie'pa dör ñikkëë ie' wöa. Wépa kköchöke ie' a as ie'pa tsatköitö, esepa a ie' er buaë chö tajë. ¹³ E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Yi kos tö e' tsatkè kié Skëköl a, esepa ulitane tsatkërdaë.”§ ¹⁴ Erë kë s'erbléne ie' mik, e' ta çwës s'kköchömi ie' a? Ñies kë s'wä ie' ttè ttsëule, e' ta çwës s'erblömi ie' mik? Ñies kë yi wä ie' ttè pakane sia, e' ta çwës ittsemisö? ¹⁵ Ñies ie' ttè pakökwakpa kë patkëne yi wä, e' ta çwës e'pa dömi ie' ttè paköksiä? E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Wépa wä ttè buaë datse sia, esepa de e' dör buaë shute.”*

¹⁶ Erë kë sulitane wä ttè buaë e' klöne. Es Isaías tö iyë'bak: “A Skëköl, ttè paka' sa' tö wësua kë yi wä e' klöne.”† ¹⁷ Es sö isuë tö se' erblé Skëköl mik, e' datse ie' ttè ttsësö, e' wä. Ttè e' dör Cristo ttè.

¹⁸ Erë ye' ichakè: çA' ichè, kë iwarak ttè e' ttsëule? Erë ye' e' iütöne tö, ie'pa wä ittseule je'. E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es wé ichèitö: “Skëköl ttè pakökwakpa, e'pa tka ká wa'ñe,

Ttè i' de dö wé ká i' erkerö ee.”† Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

¹⁹ Ye' iskà chakène: çA' ichè Israel aleripa kam éna iwà ar? E' iütè' Moisés tö mik ie' tö iyë' ie'pa a tö Skëköl tö iyë' i' es:

“Ye' tö a' keraë sbinukka pë' kë dör i, esepa wa.

Ye' tö a' keraë ulunukka pë' kë éna i ane, esepa kì.”§

²⁰ E' ukuöki ta Isaías diché dë'ka ichök tö Skëköl tö pë' kë dör Israel aleripa esepa yë' i' es:

“Wépa kë ku' ye' payulök, esepa tö ye' kué.

* 10:5 Levítico 18.5 † 10:8 Deuteronomio 30.14 ‡ 10:11 Isaías 28.16 § 10:13 Joel 2.32

* 10:15 Isaías 52.7 † 10:16 Isaías 53.1 ‡ 10:18 Salmo 19.4 § 10:19 Deuteronomio 32.21

Wépa kě ku' ye' chakök, esepa a ye' e' kkaché.”*

²¹ Nies Isaías tö iska yè' tö Skèköl tö Israel aleripa yè' i' es: “Ie'pa tö ye' ttö dalösewéwa ñippöke ye' ta, esepa a kekraë ye' tö ikimè watkè.”†
Es Skèköl yèkkuö tö ichè.

11

Skèköl er buaë chöraë Israel aleripa a

¹ I' ta ye' ichakè: ¿A' ichè, Israel aleripa watéttsa Skèköl tö seraä? Au, kě idör es. Ye' wák dör Israel aleri eköl. Ye' dör Abraham aleri eköl Benjamin ditséwö wa. ² Kuaë Skèköl tö Israel aleripa shukitbak iwák ichaie. Kě ie'pa watëulettsa ie' wa. Elías tté tso' kitule Skèköl yèkkuö kī wé Israel aleripa kkaté'kaitö Skèköl a, ¿e' kě jcher a' wa? Ie' iché Skèköl a: ³ “A Skèköl, ie'pa tö be' ttekölpa malepa kos ttélur. Nies ka' tso' íyi moka be' a, e' kos tkéttsarakitö. Ye' è atéat ttsé'ka erè ye' ttakwa ie'pa éna ñies.”* ⁴ Erè Skèköl tö ie' iüté: “Wépa dökā mil kuryök (7.000) e'pa kě e' tkëulewā kuchè kī Baal dalöioie ekképa tso'ia ye' wa.”† ⁵ Es ñies j'ñe ta Israel aleripa tso' tajè, erè e' shua wépa a Skèköl er buaë yè' ta ishukititö, esepa kě dör tajè. ⁶ Ie'pa shukititö ie' er buaë ché ie'pa a e' kuëkī, e' ta e' wā kiane chè tö e' kě dör i buaë wé ie'pa tö e' kuëkī. Ichöpa es, e'ma kě ie' er bua' yène.

⁷ E' kuëkī sō isué tö Israel aleripa bak tsatkè yulök, e' kě dè' ie'pa ulitane ulā a. Erè ie'pa welepa shukit Skèköl tö, e'pa ulā a ide, erè imalepa er darèrulune. ⁸ E' dör wés Skèköl yèkkuö tö ichè es. E' ichè: “Skèköl tö ie'pa ké er chökwa ie'

ska. E' dör wés ie'pa wöbla ta', erè kě iwawër es. E' dör wés ie'pa kuköña ta' erè kě iwattsér. Dö j'ñe ta' ie'pa dör es.”‡ ⁹ Es ñies David tö ie'pa yè' i' es:

“Mik ie'pa tso' kawö tkö'uk kaneë, e'ta as eë ibolökpa tö iklö'üwa kësik wa as ie'pa klastkër ta' iweirdak.

¹⁰ Iwöbla mú kě wawëria. Itsiwö mú körwa dali ekkëë dikia kekraë.”§

Pè' kě dör Israel aleripa esepa tsatkërdaë

¹¹ I' ta ye' ichakè: A' ichè Israel aleripa tö Jesús waté'ttsa ¿e' wā kiane chè tö ie'pa kě tsatkërpa? Au, e' kě dör es. E' skéie i sulu wamblé ie'pa tö ñe' batamik pè' malepa tsatkërmi. E' tka es as ie'pa sibirkā pè' malepa kī ta ierkindak erblök Jesús mik. ¹² I sulu wamblé' ie'pa tö, e' batamik pè' malepa a Skèköl er buaë ché tajè ká wa'ñe. E' yita buaë sulitane a ie' er buaë kī chöraë tajè shutë mik judiowak tajè erblé Jesús mik e'ta.

¹³ Erè a' kě dör judiowak, esepa a ye' tö ilè cheke. Skèköl tö ye' a kanè i' me' Jesús ttekölie pè' kě dör judiowak esepa a ttè pakök. Kanè e' dalèr tajè ye' éna. ¹⁴ Isalema kanè e' wa ye' tö ye' wák ditséwöpa welepa mú ukyëwèkā ta ie'pa ñies erblömi Jesús mik as itsatkër. ¹⁵ Ie'pa watéttsa Skèköl tö e' batamik ie' ena ká wa'ñe wakpa malepa er buarmine ñi kī. E' yita mik ie' tö ie'pa skā kiéwane buaë, e'ta e' dör buaë shutë. E' dör buaë wés s'duulewā e' shkënekane es. ¹⁶ Harinachka tsá meule Skèköl a* e' dör batse'r, e' ta iëyök dör batse'r ñies. Nies kal wikicha dör batse'r, e' ta kal e' kos dör batse'r ñies. Es

* 10:20 Isaías 65.1 † 10:21 Isaías 65.2 * 11:3 1 Reyes 19.10,14 † 11:4 1 Reyes 19.18

‡ 11:8 Deuteronomio 29.4; Isaías 29.10 § 11:10 Salmo 69.22-23 * 11:16 Harinachka tsá meule Skèköl a: Pablo tso' ichök tö judiowak dör wés harinachka es. Harinachka tsá e' dör wés judiowak yépa tsá Abraham ena Isaac ena Jacob es. Harinachka iëyök e' dör wés ileripa datse itökī es.

judiowak yépa tsá dör Skéköl icha, e' kueki ileripa dör ie' icha ñies.

¹⁷ Skéköl tō judiowak watéttsa, e' dör wes kal uru kiè olivo e' ulà téé es. Pé' kē dör judiowak esepa dör wes olivo klō kañiru ulà tkéwā olivo uru ulà tēule ese skéie es. E' batamik i'ñe tā a' serke buaē olivo klō uru e' wī mik. ¹⁸ E' kueki olivo uru ulà tēule, e' kē ki a' e' ttsōkka. Erē a' e' ttsakka, e' tā a' éna ianú tō ulà serke iwí mik; iwí kē serku' iulā mik.

¹⁹ Isalema a' ichèmi: “E' yēne erē iulā uru tērolone as sa' tkērwane iskéie.” ²⁰ E' yēne erē ie'pa tērolone ie'pa kē erblēne Jesús mik e' kueki. Erē a' erblé Jesús mik, e' ē kueki a' tkēulewā olivo klō uru mik. E' kueki kē a' e' ttsōkka. Warma a' kawōta Skéköl dalōiōk. ²¹ Ie' kē wā kal chōk e' ulà meneat, e' yitā kē ie' tō a' mepaat. ²² A' éna ianú tō wes Skéköl dör. Ie' er buaē chōmi se' a, erē ñies ie' a s'kichtatēmi. Wépa anemi i sulu a, esepa kichat-erattsaitō. Erē ie' er buaē ché a' a. A' erblōkeia ie' mik, e' ma buaē idir. Erē a' kē serku'ia es, e' tā a' tērdattsa ñies. ²³ Judiowak kē erblēne Jesús mik. Erē e' kē wamblēia ie'pa tō tā ierblé imik, e' tā Skéköl wā diché tso' ie'pa tkowane iwákpa kéli mik, e' kueki itkērdawarak. ²⁴ E' wā dör i' es: a' kē dör judiowak, e'pa dör wes olivo kañiru ulà tēule tkēulewā olivo uru mik es. Erē e' kē weta'sō es, erē es Skéköl tō iwé a' a. E' yitā buaē judiowak dör wes ulà chōk es, esepa tkērwane buaē iwákpa kéli mik.

Israel aleripa tsatkērdaē taiē

²⁵⁻²⁶ A yamipa, kenet tā ttē tso' blēule, ese chekeyō a' a. Ye' ki ikiane tō ttē e' jcherwā a' wā as a' kē e' ttsōka tō a' wā iyi jcher Israel aleripa tsata. Ttē blēule e' dör i': i'ñe tā Israel aleripa kibiiepa er darērulene dō mik pē' malepa shukitbak Skéköl tō e' kos tsatkēne eta. E' ukuōki tā ie'pa kos tsatkērdaē

wes Skéköl yēkkuō tō ichè es, e' tō ichè:

“S'tsatakōkwak datse Sión, e' tō sene sulu kos yerattsa Jacob aleripa shūa.

²⁷ Ttē e' meraeyō ie'pa a mik ie'pa nuì olo'yéyo ie'pa ki eta.”† Es Skéköl yēkkuō tō ichè.

²⁸⁻²⁹ Mik Skéköl tō s'shushté er buaē choie sia, eta e' kē mane'wepaitō. Israel aleripa tō Jesús ttē buaē watéttsa, e' kueki i'ñe tā ie'pa dör Skéköl bolōkpa. Erē ká iaiaē ie'pa yépa bak e'pa shukititō er buaē choie ie'pa a. E' kueki ie'pa aleripa dalērkeia ie' éna. E' tka es ie'pa tā as a' tsatkēr. ³⁰⁻³² Sulitane tō ie' ttē dalōsewéwā, e' nuì ulā a se' tso' klōulewā. E' me'atbakitō es as ie' a sulitane sur er siarē wa ñikkē. E' kueki kenet a' tō ie' dalōsewéwā, erē i'ñe tā a' suéitō er siarē wa, ie'pa tō ie' dalōsewéwā e' kueki. Es ñies i'ñe tā ie'pa tō ie' dalōsewékewā, erē e' dör as a' saùitō er siarē wa, ñies as ie'pa saùneitō er siarē wa.

³³ Skéköl er buaē ché taiē shūte se' a. Ie' wā iyi ulitane jcher buaē sulitane tsata. Ie' kabikeitsō taiē jskiē. I bikeitseke ie' tō ese kē wā pakanuk yi a. I wēkeitō ese kē anuk yi éna. ³⁴⁻³⁶ I kos e' wī dör ie'. I kos tso' ie' batamik. I kos tso' ie' wák a. E' kueki Skéköl yēkkuō tō ichè:

“Skéköl erbikō e' kē jcher yi wā.

Kē yi a ie'pautuk.

Kē yi a i' menuk ie' a keweie

as ie' tō iské mune ia.”

¡Skéköl kikōkasō kēkraē! ¡Es e' idir!

12

Wes se' kawōta senuk Skéköl alar'ie

¹ A yamipa, Skéköl er buaē ché se' a taiē, e' kueki ye' kkōchō a' a tō a' e' mūttsa ekōl ekōl ie' a kēkraē wes i' batse'r meule ie' a wēr buaē ie' wa es. Es se' tō ie' dalōiē e' wakanewēmi mokiē. ² Kē a' senukia wes wépa kē tō ie' dalōiē

ešepa šer es. E' skéie a' erbiké mane'úttsa pa'alj ta' e' wa a' šermi buaë yěsyěsě. Es i kiane ie' kji ese jchermi buaë a' wa wawè. E' wà dör i dör buaë, i wër buaë ie' wa ena i dör yěsyěsě ese.

³ Ie' er buaë ché ye' a, e' kueki ie' tō kanè me' ye' a Jesús ttekölíe. E' wa ye' tō a' kos a' ichè tō kē a' e' bikeitsōkka tkōka kos s'ké e' bikeitsōk e' tsata. E' skéie se' e' bikeitsō yěsyěsě kos Skékōl tō imé se' a' erbloie ie' mik ekkē. ⁴ E' dör wēs se' dör es. Se' wōbla ta', ulà ta' ena s'yese skà tso' tajē kua'ki kua'ki, erē e' kos wōiēulewā ñita s'wák ekōl ē a. ⁵ E' sù se' erblōke Cristo mik ešepa dör tajē kua'ki kua'ki, erē se' kos dör wēs wák ekōl ē es, se' kos batsulewā ie' mik e' wa.

⁶ Es Skékōl tō imé se' a kua'ki kua'ki ñi kimoie wēs ie' kji ikiane es. E' kueki wépa a iméitō ttoie ittekölíe, ešepa ttō es, ie'pa erblō Skékōl mik e' wa. ⁷ Wépa a imé Skékōl tō s'kimoie, ešepa tō s'kimú. Wépa a iméitō s'wōbla'woie Skékōl ttē wa, ešepa s'wōbla'ú. ⁸ Wépa a imène s'er diché ioie, ešepa tō s'er diché iō. Wépa a imène íyi kakmoie, ešepa ikakmú er bua' wa kē dör i skéie. Wépa a imène s'wēttsōie, ešepa s'wēttsú kaneë. Wépa a imène s'malepa suoie er siarē wa, ešepa tō iwà ú ttsē'ne buaë wa.

Jesús mik erblōkwakpa ñi dalēr

⁹ A' ñi dalēritsō er mokj wa. Šene sulu kos e' watōttsa. E' skéie šene yěsyěsě kos e' a' a' senú kekraë. ¹⁰ A' ñi dalēritsō wēs ñi ēpa ñi dalēr es. A' ñi dalōiō tajē.

¹¹ I kos weke a' tō, e' ú kaneë. Kē a' bikēnuk. Skékōl kanè ú ttsē'ne buaë meke iWikōl tō se' a' e' wa.

¹² I buaë panekesō, e' kueki a' senú ttsē'ne bua' wa. A' weirke e' dalé'ttsō er bua' wa. A' ttō S'yě ta' kekraë.

¹³ S'batse'rpa malepa weirke kji ilè kiane, ešepa kimú. Yi de a' pakōk, ese kiōwā er bua' wa.

¹⁴ Wépa tō a' we'ikeke Jesús ttē kueki, kē ešepa kji alibchōk, e' skéie er buaë chō iarak.

¹⁵ Wépa ttsē'rke buaë, ešepa ta' a' ttsē'nú buaë. Wépa iuke, ešepa ta' a' iú.

¹⁶ A' senú bēre ñita. Kē a' e' ttsōkka s'malepa tsata. E' skéie a' e' batsō se' ēšepala ta' buaë. Kē a' e' bikeitsōkka tō a' wa íyi jcher tajē.

¹⁷ Yi tō i sulu wamblé a' kji, e' ta' kē iské wamblarne. I kos dör buaë yěsyěsě sulitane a' ese ú. ¹⁸ A' senú bēre sulitane ta' kos a' dirmi ekkē. ¹⁹ A' yamipa dalēr ye' éna, kē i sulu ské wamblarne yi kji. E' skéie imúat Skékōl kēsik ulà a. Ie' tō ichè iyēkkuō kji i' es: "Ye' ē wōkj iské wërke wē. Yi tō i sulu wamblé, e' ské wērayō iki."* ²⁰ Ñies ichè: "A' bolōkpa dué bli wa, e' ta' itiō. Ie' er sine, e' ta' di' mú ia yè. A' iwé es, e' ta' ie'pa jaërdaë."† ²¹ Kē šene sulu kar e' alōkka a' kji. E' skéie a' e' alōka šene sulu kji šene yěsyěsě wa.

13

¹ Sulitane kawōta' ká wōkirpa ttē dalōiōk. Skékōl tō kawō me' ie'pa a' s'wēttsōie. Itso'rak kos e'pa tkē'ka ie' tō. ² E' kueki wépa kē tō ie'pa dalōiē, ešepa ñippōke wépa tkē'ka ie' tō ešepa ta'. Ese wakpa weirdaë iulà a. ³⁻⁴ S'wōkirpa kē tkēnekā s'ser yěsyěsě ešepa we'ikōk as isuardak. Ie'pa dör Skékōl kanè mēsopa a' kimoie. Ie'pa tso' s'ser suluē ešepa we'ikoie. Ešepa je' kawōta' suanuk. A' šenak kē suar ta' s'wōkirpa yöki, e' ta' a' senú yěsyěsě ta' ie'pa tō a' kikerakā. Erē wépa šerke suluē, ešepa je' kawōta' suanuk. Kē ē ichōk ie'pa a' kawō mène s'we'ikoie. Ie'pa tso' kaneblōk Skékōl a' s'ser sulu we'ikoie wēs kawō meneat ie'pa a' es.

* 12:19 Deuteronomio 32.35 † 12:20 Proverbios 25.21-22

⁵ E' kueḱi se' kawōṭa ie'pa ttē iutōk, e' kē dōr as kē itō s'we'ikō e' ē kueḱi. E' dōr tō se' er tō se' a' icheke tō e' dōr buaē yēsēsē e' kueḱi. ⁶ E' kueḱi ñies inukōl patauk ie'pa tō se' keke ese patuḱesō. Ie'pa dōr Skēkōl kanē mēsopa kanēblōke ie' a' s'wōkirpaie. E' dōr ie'pa kanē, e' kueḱi ie'pa patuē e' dōr buaē. ⁷ E' kueḱi imusō ie'pa a' ekōl ekōl wes s'kawōṭa imuk es. Ilē kawōṭa patuē eṭa ipataú. Wēpa kawōṭa dalōiē eseṭa dalōiō.

⁸ A' wā nuḱ tso' kos e' pataú. Erē nuḱ tso'ia se' kī kēkraē, e' dōr ñi dalēritsē, e' kē patonukṣa se' a. S'malepa dalēritsekēsō, e' ṭa e' wa ttē dalōiēno me'at Moisés tō e' wā kos dalōiēsō. ⁹ Ttē e' tō ichē: “Kē a' kawō ṭa' s'senewabak dalōseukwā; kē a' kawō ṭa' s'ttōkwā, kē a' kawō ṭa' akblōk; kē a' kawō ṭa' o'ka iyi kkechōk.”* Ttē e' ena imalepa kos e' wōiēnewa ttē etkē a, e' dōr i': “A' malepa dalēritsō wes a' wākpa e' dalēr es.”† ¹⁰ S'malepa dalēritsekēsō, e' ṭa kē ì sulu wamblepasō yi ṭa. Es ttē dalōiēno kos e' dalōiēkesō mokīē yēsēsē.

¹¹ A' senú es. S'tsatkē kēwō kī dewatke tsinet se' erblē' Jesús mik kuaē e' tsata. E' kēwō a se' tso' i'ñe ṭa, e' anú a' éna. E' kueḱi kē a' senukia wes s'kapōtēr nañewe es. ¹² Sene sulu kēwō erkewatke ṭa se' tsatkeke e' kēwō dōkewatke wes ká ñirketke s'kī es. E' kueḱi kē se' e' wamblōia suluē wes pē' tso'ia stui a' e' wamblō es. E' skéie se' senú yēsēsē, e' dōr wes s'ser ká ñi a es. Se' e' duōser ñippōk sene sulu ṭa wes ñippōkwakpa es. ¹³ Se' senú buaē yēsēsē wes s'ser ká ñi a es. Kē se' kane e' wamblōkia bloblopa es. Kē se' kane trēnuk, e' ya'uk sulu. Kē se' kane ñippōk. Kē se' kane ukyēnuk s'malepa ṭa. ¹⁴ E' skéie a' senú buaē yēsēsē wes Skēkēpa Jesucristo kī

kiane es. Kē a' tō ibikeitsōk tō wes a' a' s'wák dēr sulu e' wōpatērmi.

14

Kē a' ñi bikeitsōk suluē

¹ Wēpa erblōke Jesús mik, erē kam ierblō bua'ie, esepa kiōwā er bua' wa. Ttē bikeitseke a' tō kua'kī kua'kī ese kē kī a' ñi iutōk. ² A' wēlepa tō ibikeitseke tō Jesús mik erblōkwakpa a' iyi ulitane katarmi. Erē a' wēlepa skā kam erblō bua'ie Jesús mik, esepa tō iklō'wē tō iyiwak chká kē katar. ³ Wēpa tō iyi ulitane katé, esepa kē kane wēpa kē ikatē esepa chōk iki. Ñies wēpa kē ikatē, esepa kē kane wēpa tō ikatē esepa chōk iki, Skēkōl tō ie'pa klōg'bak ie' ichaie e' kueḱi. ⁴ Se' dōr Skēkēpa Cristo kanē mēsopa. Wes se' wēr ie' wa ekōl ekōl, e' wērke ie' wák wōkī. Ie' a' se' kimermi as se' wēr buaē ie' wa, e' kueḱi se' wērdaē ie' wa buaē. E' kueḱi z wes s'yamipa chēmiso suluē?

⁵ Ñies se' shuā wēlepa tso' tō ibikeitseke tō s'kawōṭa diwō wele batseitsōk imalepa tsata. Erē iēltēpa tō ibikeitseke tō diwō ulitane dōr ñies ēme. Se' kawōṭa wā ijchenuk ekōl ekōl tō ì klō'wēsō e' dōr yēsēsē. ⁶ Wēpa tō iklō'wē tō s'kawōṭa diwō wele batseitsōk bua'iewā, esepa tō batseitseke Skēkēpa Cristo dalōioie. Ñies wēpa tō iyi ulitane katé esepa tō ikateke Skēkēpa Cristo dalōioie ṭa wēstela chekeitō Skēkōl a' iki. Wēpa kē tō iyiwak chká katēia, esepa tō ilo'yé Skēkēpa Cristo dalōioie ṭa wēstela chekerakitō Skēkōl a' ñikerakitō e' kī.

⁷ Se' dōr Skēkēpa Cristo icha, e'pa tso' tse'ka ö e'pa duowā e' dōr ie' dalōioie, kē idōr se' wák dalōioie. ⁸ Mik se' tso'ia tse'ka, eṭa se' serke ie' a. Mik se' duowā, eṭa se' duowā ie' a. Se' tso' tse'ka ö se' duowā, erē se' dōr ie' icha. ⁹ Ie' kōṭewā

* 13:9 Éxodo 20.13-17 † 13:9 Levítico 19.18

e' shkenekane as ie' dö s'durulune ena s'tso' ttsë'ka e'pa kos Këkölie.

¹⁰ Se' ulitane döraë Skëköl tkër s'shulo kulé kî e' wörki. E' kueki çïök a' ñi chö ö ñi saù suluë?
¹¹ Skëköl tö ichè iyëkkuö kî i' es:

“Ye' wák ser wa yö ichè:
Sulitane e' tulörawa kuchë kî ye' wörki.

Sulitane tö ye' kikeraka.”*

Es Skëköl yëkkuö tö ichè. ¹² Es sö isuë tö wës se' serke e' kî Skëköl tö se' chakerane eköl eköl.

¹³ E' kueki kë se' kâne ñi chökia suluë. E' skéie a' e' tköwa darërë ì tö s'yamipa wöklö'wëmi ö ì tö iëmime sene sulu a, ese kë war.
¹⁴ Ye' wa ijcher buaë tö kë chkë wëne tö s'ia'wëpa ñaie Skëköl wöa. Ye' erblöke Skëképa Jesús mik, e' wa ye' iklö'wé yësyësë tö es idir. Erë wëpa tö iklö'wé tö chkë wële tö s'ia'wëmi ñaie, e' ta es idir esepa a. ¹⁵ E' kueki a' tö s'yami wële siawëwa ì kateke a' tö e' batamik, e' ta e' kë dalëritseku'ia a' tö. Ñies ie' skéie Cristo kötëwa, e' kë sulu'warwa ì kateke a' tö e' batamik. ¹⁶⁻¹⁸ Ì blúie Skëköl tso' e' wä kë döer chkë ena di'yë. E' wä döer sene yësyësë ena sene bërë ena ttsë'ne buaë Wiköl Batse'r wa. Yi tö Cristo kanë wëke es, ese wër buaë Skëköl wa ñies sulitane wa. E' kueki ì tö a' yamipa këmi a' chök suluë ì döer buaë a' a e' kî, ese kë war.

¹⁹ Es ì kos tö se' kimeke senuk bërë ñita ena ñi diché iök Skëköl a, ese üsö. ²⁰ Ì buaë wëtke Skëköl tö a' er a, e' kë sulu'warwa chkë ë kueki. Mokî chkë ena di'yë kos döer batse'r. Erë sulu idir tö s'yamipa armine sene sulu a se' ukuömik ì katésö ì yësö ese wa. ²¹ Buaë idir tö iyiwak chkà mú kë katésö ö blo' mú kë yësö ö ì kos mú kë wësö. Erë kë idör buaë tö s'yamipa armine se' ukuömik. ²² Ima a' ttë ì' bikeitse e' blö a' er a Skëköl ë a. Wëpa tö ì wër buaë ie'pa wa ese wë ta ittse tö

kë iki ì nuí ku', jayëcha buaë esepa!
²³ Erë yi tö ì katé ta ibikeitsékaitö bötböt dö' ye' tso' ì sulu wamblök, e' ta e' nuí tso' iki. Ie' kë wa iklöne mokî tö buaë idir, e' kueki e' döer suluë ie' a. Ì kos wësö e' kë one se' wa yësyësë wës iklö'wësö es, e' ta e' döer suluë se' a.

15

S'kawötä s'malepa kîmuk

¹ Se' wëpa erblöke buaë Cristo mik, esepa ké wëpa kam erblö buaë tso'ia katötö esepa sauk wës se' wák katörwa es. Kë se' kâne ì tö se' wák ttsë'wëke buaë ese ë bikeitsök. ² Se' kos ké ì tö s'malepa ttsë'wëmi buaë ese bikeitsök eköl eköl ikimoie ena idiché ioie buaë Skëköl a. ³ Cristo wák kë wa ì tö ie' ttsë'wëke buaë ese ë bikeitse. E' skéie ie' ta itka wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “A Skëköl, wëpa tö be' cheke suluë esepa tö ye' cheke suluë ñies.”* ⁴ Ì kos kite ká iaiaë Skëköl yëkkuö kî, e' kite s'wöbla'woie as se' e' tköwa darërë ena as se' er pablö. E' wa ì buaë panekesö e' kë olo'yepasö. ⁵ Skëköl tö se' ké e' tköwa darërë ñies se' er pablekitö. As ie' tö a' kîmù senuk bërë ñita wës Cristo Jesús ser es. ⁶ A' serke es, e' ta Skëköl döer Skëképa Jesucristo Yë e' kikeraka a' ulitane tö sekka ñita.

⁷ Es a' ñi kiöwa er bua' wa wës Cristo tö a' ki'wa es as sulitane tö Skëköl kîköka. ⁸ Mokî ye' ichè a' a tö Cristo dë'bitü judiowak kîmuk ikkachoie ie'pa a tö ì uk Skëköl kablë' sa' yëpa bak ká iaiaë e'pa a, e' wawëitö. ⁹ Ñies idë'bitü as pë' kë döer judiowak, esepa tö Skëköl kîköka ie'pa suéitö er siarë wa e' kueki. E' döer wës Skëköl yëkkuö tö ichè es wë ichëitö:

“E' kueki ye' tö be' kikeraka pë' kë döer judiowak esepa ulitane shua.

* 14:11 Isaiás 45.23 * 15:3 Salmo 69.9 † 15:9 2 Samuel 22.50; Salmo 18.49

Ye' ttsöraë be' kíkokaie buaë."†

¹⁰ Nies itso' kitule i' es:
 "iA' kē dör judiowak esepa ttsë'nú
 buaë wépa dör Skéköl icha
 esepa ta ñita!"‡

¹¹ Nies ichéitö:
 "iA' pé' kē dör judiowak Skéköl
 kíkoka!
 iA' ká ulitane wakpa, Skéköl
 kíkoka!"§

¹² Nies Isaías tö ikitat iyëkküö kī i'
 es:
 "Jesé aleri eköl döraë se' shua,
 e' tkërdakā ká ulitane wakpa
 wëttsöie.

Pë' kē dör judiowak esepa tö ie' ë
 paneraë e' tsatkoie."*

Es itso' kitule.

¹³ I' buaë kos doia se' a' e'
 panekes kröröë e' wī dör Skéköl.
 As e' tö ttsë'ne buaë ena sene bërë
 mü a' kos erblé ie' mik e'pa a. As ie'
 tö a' kīmü iwā kī panuk buaë Wiköl
 Batse'r diché batamik.

¹⁴ A yamipa, mokī ye' iklö'wé tö a'
 serke buaë yësýësë. Nies ye' iklö'wé
 tö a' wā íyi jcher tajë. A' a' ñi pautmi
 buaë. ¹⁵ Erë yëkküö i' kī ye' er deka
 a' pattök wöshaë ttë wésele wa as kē
 a' éna ichöwa. Skéköl er buaë ché
 ye' a' e' wa kanë me'itö ye' a, e' kuekī
 ye' a kawö ta' a' pattoie es. ¹⁶ Ye'
 dör Cristo Jesús kanë méso ie' ttë
 buaë kkayë' Skéköl tö se' a' e' pakoie
 pé' kē dör judiowak esepa moie
 Skéköl a' batse'oule Wiköl Batse'r
 wā. E' dör wës íyi mē sacerdotepa
 tö Skéköl dalöioie wër buaë ie' wa
 es.

¹⁷ Ye' batsulewā Cristo Jesús mik,
 e' kuekī ye' kaneblöke Skéköl a' e'
 tö ye' ttsë'wëke buaë. ¹⁸ Ye' kē er
 dē'ka kabenukka i' kē one Cristo wā
 ye' wa ese kī. Ie' batamik ye' tö pé'
 kē dör judiowak esepa ulaié Skéköl
 ttë iütök. E' wé ye' tö ipakē wa
 ena iwakanewè wa ¹⁹ ena Skéköl
 Wiköl diché wa. Nies i' kē or yi a
 ese wéyö tajë ie'pa wörkī ikkachoie

tö i' chéyö e' dör mokī. Es kanë
 mène ye' a' Cristo ttë buaë pakoie
 e' wawëtkeyö ká tso' kos Jerusalén
 dö Iliria e' shua. ²⁰ Kekraë ye' e'
 mukettsa ttë buaë e' pakök wé kē yi
 tö Cristo dalöieta' ese ska'. Ye' iwé
 es as ye' kē dör wës yi tö u yuëka
 u chki' tulu'wabak o'ka tö ese kī es.
²¹ E' skéie ye' éna iwak wës Skéköl
 yëkküö tö iché es, e' tö iché:

"Wépa a' ie' ttë kē pakaule, esepa a'
 ká ardaë;
 Wépa kē wā ie' ttë ttsëule, esepa éna
 iardaë."†

Pablo shkak Roma

²² Kekraë ye' shkak a' weblök, erë
 kanë i' tö ye' wöklö'wëke. ²³ Erë i'ñe
 ta ye' kaneone ká ikkëpa kī. Bänet
 ye' tö a' kkeyë'mi pakë, ²⁴ e' kuekī
 ye' mü tkömi Roma a' pakök mik
 ye' mi'ke España eta. Erë ye' kē a'
 kawö kunuk tajë a' ska' senuk, erë
 ye' ttsë'rmi buaë. E' ukuökī ta' a' mü
 ye' kīmè as ye' dö España. ²⁵ Erë
 i'ñe ta ye' mitke Jerusalén s'batse'r
 malepa serke eë e'pa kī muk. ²⁶ E'
 dör tö s'yamipa serke Macedonia
 ena Acaya e'pa tö inuköl kitbak
 iwákpa er wa patkëmi s'batse'rpa
 dör siarë tso' Jerusalén e'pa kī moie.
²⁷ E' wé ie'pa tö iwákpa er wa, erë
 mokī ie'pa kī inuí tso'. E' kuekī
 buaë idir tö ie'pa tö judiowak kīmè.
 E' dör tö i' buaë de judiowak ulā
 a' Cristo wa, e' de ie'pa ulā a' ñies
 judiowak wa. E' kuekī buaë idir tö i'
 tso' ie'pa wā e' kakmè s'yamipa dör
 judiowak esepa a. ²⁸ Es mik ye' tö
 inuköl kitule kos ie'pa a' e' mé ie'pa
 ulā a, eta ye' miā España e' tkökemi
 a' pakök. ²⁹ Ye' wā ijcher tö mik ye'
 demi a' ska', eta se' ñi er diché iöraë
 buaë Cristo er buaë chö siā e' kos
 wa.

³⁰ A yamipa, Skékëpa Jesucristo
 ttö wa, ñies se' ñi dalëritsöke Skéköl
 Wiköl wa, e' wa ye' kköchö a' a' tö a'
 e' chö darërë ye' ta ñita kanë mène
 ye' a' e' wā uk. E' wëmi a' tö, a' tö

Skëköl a ikië ye' kî e' wa. ³¹ Ikiö ie' a as ie' tö ye' tsatkö Judea wakpa kë tö Jesús tté iütè esepa yöki. Nies ikiö ie' a tö i kôs mi'ke ye' wa s'batse'rpa tso' Jerusalén e'pa kimoie as ie'pa tö e' tsü er bua' wa. ³² Es ikiö ie' a as ye' dömi a' ska' ttsë'ne buaë wa enuk a' pakekeyö e' dalewa, es ie' kî ikiane e'ma. ³³ Ie' dör sene bërë mukwak as e' tö a' wapiöü. Es e' idir.

16

Roma wakpa shke'wémi Pablo tö

¹ Tayë eköl kië Febe dör s'yami, e' tté chekeyö a' a. Ie' dör Skëképa Jesús icha erule tso' Cnreas e' kimukwak eköl. ² Ie' kiöwa buaë Skëképa Jesús ttö wa wës s'batse'rpa ñi kiöwa es. Ie' tö s'yamipa tajë e'pa kímé, ñies ye' wák kíméitö. E' kueki mik ie' kî ilë kiane etä ie' kímú.

³ Prisca ena Áquila e'pa shke'ú ña. Ie'pa bak kaneblök ye' ta Cristo Jesús kanè a. ⁴ Ie'pa e' me'ttsa ye' tsatkök, kë tkine tö dö' ittëwa. Wëstela chekeyö ie'pa a, erë kë dör ye' ë. Skëképa Jesús icha erule erule kôs kë dör judiowak, e'pa tö wëstela cheke ie'pa a ñies. ⁵ Nies Skëképa icha erule daparke Prisca ena Áquila u a, e'pa shke'ú ña. Nies ye' yami dalër tajë ye' éna kië Epéneto, e' shke'ú ña. Ie' dör s'tsá erblé' Cristo mik Asia e'. ⁶ María shke'ú ña. Ie' kaneblé tajë a' a. ⁷ Wépa böi kië Andrónico ena Junias, e'pa shke'ú ña. Ie'pa dör judiowak wës ye' es. Ie'pa bak wötëule s'wöto wé a ye' ta. Ie'pa dör Jesús ttekölpa kkeauleka buaë imalepa wa. Ie'pa erblé' Cristo mik ye' yöki kewe.

⁸ Ampliato shke'ú ña. Ie' dör ye' yami Skëképa Jesús ttö wa, e' dalër tajë ye' éna. ⁹ Urbano shke'ú ña. Nies ie' kaneblöke Cristo a wës sa' es. Nies Estaquis shke'ú ña.

Ie' dalër tajë ye' éna. ¹⁰ Apeles shke'ú ña. Ie' wër buaë Cristo wa. Nies wépa dör Aristóbulo icha, e'pa shke'ú ña. ¹¹ Herodiön, e' shke'ú ña. Ie' dör judiowak wës ye' es. Nies wépa dör Narciso icha erblé Skëképa mik e'pa shke'ú ña. ¹² Tayëpa kië Trifena ena Trifosa shke'ú ña. Ie'pa kaneblöke Skëköl a. Nies tayë dalër se' éna kië Pérside e' shke'ú ña. Ie' kaneblöke tajë Skëköl a. ¹³ Rufo shke'ú ña, e' dör Jesús mik erblök'wak buaë suule sulitane wa. Nies ie' mi e' shke'ú ña. Ie' dör wës ye' wák mi es. ¹⁴ Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas ena s'yamipa kôs tso' ie'pa ta, e'pa kôs shke'ú ña. ¹⁵ Nies Filólogo, Julia, Nereo ena ikutà, Olimpás ena s'batse'r malepa tso' ie'pa ta, e'pa kôs shke'ú ña.

¹⁶ A' ñi shke'ú ñi dalër wa. Cristo icha erule erule e' kôs tö a' shke'wémi.

¹⁷ A yamipa, ye' kköchö a' a tö wépa éna se' blabatsak ena se' akmine sene sulu a, esepa yöki a' e' kkö'nú. Ie'pa se' a icheke tö tté wa se' wöblaule kewe e' kë dör mokjë. Esepa yöki a' e' skö. ¹⁸ Ie'pa kë ku' Skëképa Cristo kanëuk. E' skéie ie'pa tso' iwákpa ë kanëuk. Se' kam éna iar buaë esepa dakiñekerakitö tté ttsër buaë ese wa. E' kueki esepa yöki a' e' skö. ¹⁹ Sulitane wa ijcher tö Skëköl tté mokjë e' dalöieke a' tö buaë. E' tö ye' ttsë'wëke buaë. Ye' kî ikiane tö a' mú wöblar tté buaë yësyësë wa wawë. Erë a' mú kë e' wöbla'ü kache tté wa i sulu wambloie. ²⁰ A' serke es, e' ta betka Skëköl dör sene bërë mukwak, e' tö Satanás shtowerawä a' klö dikia. As Skëképa Jesús er buaë chö a' a.

²¹ Ye' yami Skëképa Jesús kanè a kië Timoteo e' tö a' shke'wémi. Nies Lucio ena Jasón ena Sosipatro, e'pa tö a' shke'wémi. Ie'pa dör judiowak wës ye' es.

²² Ye' dör Tercio, e' tso' Pablo ttöke

e' shtök yëkkuö i' k̄i. Ñies ye' tō a' shke'wémi Skëképa ttō wa. I' t̄a ì cheke Pablo tō e' shtekeneyō.

²³⁻²⁴ Gayo tō a' shke'wémi, e' u a ye' serke. Eë Skëképa Jesús icha erule tso' ká i' k̄i e'pa daparke. Erasto tō a' shke'wémi. Ie' dör ká i' inuköl kuëblu. Ñies s'yami kiè Cuarto, e' tō a' shke'wémi.

Pablo tō Skëköl k̄ikéka

²⁵ ¡Skëköl k̄ikōkasō! Ie' a a' k̄imermi e' t̄kōkwa darërë Jesucristo tté buaë pakekeyō e' a. Ká iaiaë tté buaë e' blëule se' yōki. ²⁶ Erë i'ñe t̄a ikkayënewa se' a ì kit Skëköl ttekölpa tō yëkkuö k̄i e' wa. Skëköl yöbië e' tō ie'pa ka' ishtök. Ttè buaë ñe' kkayënewa as ká ulitane wakpa erblō imik t̄a iwà iutō.

²⁷ Skëköl e' dör Skëköl eköl ëme e'. Ie' erbikō taië sulitane tsata. ¡As e' k̄ikarka kekraë Jesucristo wa! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Corinto wakpa a 1 Corintios

Mik Pablo bak kanëblök Éfeso etá ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto e'pa a. Pablo kèwö ska' ta Corinto dör Grecia ká bua'ie. Pè' bak senuk iki döká 650.000. E'pa shua 400.000 klöulewá kanëblök é. Pablo wák tö tsáwe Corinto wakpa a Jesús tté buaë paka'. E' tté tso' kitule Hechos 18.1-17 e' ki.

Alaköl eköl kiè Cloe e' yami wele de Pablo pakök ie' tso' Éfeso eë. E' tö ie' a iyé' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa ñippöke tajë ena welepa tso' iyi sulusi wamblök tajë, e' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' tö ikit ilè chaki' ie'pa tö ie' a e' iutoie ie'pa kimoie ena ipattoie.

Kam Corinto wakpa erblö Jesús mik etá ie'pa tö iyi tajë dalöieke Skököl skéie, e' dör kabene et. I dalöieke ie'pa tö e' a ie'pa tö iyiwak jcheke e' chká katekerakitö iyamipa ta i dalöikerakitö e' dalöioie. E' cheke Pablo tö yëkkuö i' ki.

Ñies i dalöieke ie'pa tö e' wé kos a alakölpá sulusi datse ta wépa serkerak itá. Erë mik wépa ñekkëpa erblé' Jesús mik etá ie'pa kè éna iane tö wes ie'pa ké senuk. E' kuëki Pablo tö ikkaché tö wes wépa alaköl ta' ena alaköl kè ta' e'pa kawötá senuk.

Kiie ta pé' wele bak ñi dapa'uk Jesús mik erblökwakpa ta, e'pa tö ie'pa wöbla'weke kache tté wa. Ese ché Pablo tö yëkkuö i' ki.

Shké'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skököl tö ye' klö'bak iwák er wa Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa ekölie. S'yami kiè Sóstenes tso' ye' ta. ² A' dör Skököl

icha erule serke Corinto, e'pa a sa' tso' yëkkuö i' shtök. A' batse'oule a' batsulewá Cristo Jesús mik e' wa. A' klö' Skököl tö ie' icha batse'rapaie wépa kos tso' ká wa'ñe tö e' tsatke kiè Skökëpa Jesucristo a e'pa ta ñita. Jesucristo dör ie'pa ena se', e' Këköl. ³ Skököl dör S'yé ena Skökëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërè mù a' a.

Pablo tö wéstela ché Skököl a

⁴ Skököl er buaë ché tajë a' a Cristo Jesús batamik, e' kuëki ye' tso' wéstela chök ie' a kekraë. ⁵ A' batsulewá Cristo mik, e' wa i kos kiane a' ki wakanewè Skököl a, e' mène a' a tajë. Skököl tö ieri mé a' a iwà pakoie buaë, ñies iwà jchenowá buaë. ⁶ E' wa iwënewá a' shua tö mokí a' tö Cristo tté klö'wé buaë. ⁷ Es i kos kiane a' ki kanëbloie Skököl a, ese méke ie' tö a' a iWiköl wa. E' wakaneweke a' tö a' tso' Skökëpa Jesucristo datskene e' panuk, e' dalewa. ⁸ Ñies ie' tö a' kimeräe buaë as a' e' tköwá darërèe ie' mik dö bata ekké. Es a' kè ki i nuí ta' ie' wöa mik Skökëpa Jesucristo datskene e' kèwö ska'. ⁹ Skököl ttö mokíe e' tö a' klö'bak as a' ser batsulewá ie' alá Jesucristo dör Skökëpa e' mik.

Jesús mik erblökwakpa ñi blabatsélor

¹⁰ A' yamipa, ye' tö a' a iché Skökëpa Jesucristo ttö wa tö a' kos erbiök ñikké. Kè a' ñi blabatsök. A' senú buaë ñita. A' kabikeitsö ñikké wes wák eköl é es. ¹¹ A' yamipa, tayè kiè Cloe, e' yamipa welepa tö ibiyö ché ye' a' tö a' tso' ñippök tté ki. E' kuëki ye' tso' a' a ichök es. ¹² Ie'pa tö ye' a' iché tö a' kos ñippöke ñita i' es: A' welepa tö icheke: "Ye' dör Pablo klé." Welepa ská tö icheke: "Ye' dör Apolo klé." Iëkölpá tö icheke: "Ye' dör Cefas* klé." A' ská tö icheke: "Ye' dör Cristo klé." ¹³ ¿Ima a' ibikeitsé tö Cristo tso' blabatsule? Au, kè idör

* 1:12 Cefas: E' é kiè ñies Pedro.

es. ¿Ye' kötewā krus mik a' skéie? Au. ¿A' wösune ye' ttö wa? Au. ¹⁴Wéstela chekeyö Skéköl a' tö ye' kē wā a' wösune taië. Wépa kiè Crispo ena Gayo, e'pa ē wösuk ye' tö. ¹⁵Kē yi a' iyēnuk tö ye' tö a' wösuk ye' ttö wa. ¹⁶Ye' éna iñewā i' tā tö ñies ye' tö wēm kiè Estéfanos e' wösuk ena ie' yamipa ekka. Kē ye' éna iñe tö yi skà wösuk ye' tö. ¹⁷Cristo kē wā ye' patkēne s'wösukuök, ie' tö ye' patkē ie' tté buaë pakök. Ye' kē tö tté e' paketa' tté iskië wa wēs s'yöule taië esepa kapakö es. Ye' tö ipakeke tté wöshakla wa aş Cristo kötewā krus mik e' tté diché kē chöwa.

Skéköl diché taië ena ie' siwé iskië, e' wà dör Cristo

¹⁸Wépa weirdaë aishkuö tā, esepa a' Cristo kötewā krus mik, e' tté dör alipa ttèie. Erë se' tsatkërke, esepa a' Skéköl diché taië, e' tté idir. ¹⁹E' dör wēs its'o' kitule Skéköl yēkkuö kī es, e' tö ichè:

“Skéköl tö ichè: Wépa wā siwā' jcher iskië,

esepa meraatyö wēs kē wā ì jcher es.

Wépa kabikeitsö taië,

esepa éna ká chöwewayö.”†

Es Skéköl yēkkuö tö ichè.

²⁰Es idir e' kuekī s'ditsö wā siwā' jcher iskië, ¿wēs esepa de? S'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa, ¿wēs esepa de? Wépa a' s'ditsö íyi tté wā pakar ñi a' buaë ¿wēs esepa de? Skéköl a' tā siwā' iskië jcher s'ditsö wā, e' kē wā ta', e' dör wēs alipa tté es. ²¹Ttè e' wā dör i' es: Skéköl wā íyi jcher iskië, e' kuekī ie' kē wā imeneat tö se' tsatkër ì jcher s'ditsö wā iskië ese wa. E' skéie ie' tö ime'at tö wépa erblé Cristo mik itté pakarke e' wa, esepa ē tsatkërdaë eré ittser alipa ttèie.

²²Ì kē or yi a' ese kiane suë judiowak kī tté klö'woie. Griegowak tö siwā' iskië ese yuleke taië. ²³Erë Cristo kötewā krus mik, e' tté

pakeke sa' tö. Ttè e' suline judiowak yöki. Pē' kē dör judiowak, esepa a' tā e' dör alipa tté. ²⁴Erë wépa kos klö'bak Skéköl tö iwák a, judiowak ö pē' kē dör judiowak, esepa a' Cristo dör Skéköl diché taië ena ie' siwé iskië e'. ²⁵Ì wé ie' tö e' wēr wēs ì wé aliwakpa tö es. Ñermata ie' wā siwā' jcher iskië tkökā sulitane tsata. Iwēr wēsua tö ie' kē diché ta', ñermata ie' diché ta' taië tkökā sulitane tsata.

²⁶A yamipa, mik Skéköl tö a' klö'bak, eta' ¿wēs a' dör? E' anú a' éna. Ká i' wakpa a' tā a' kibiiepa kē wā siwā' iskië jcher. A' kibiiepa kē ttö dalöiërta'. A' kibiiepa kē dör kékēpa taië ese ditséwö. ²⁷Erë wépa cheke ká i' wakpa tö tö kē iwā ì jcher, esepa shukit Skéköl tö wöbla wa, wépa wā siwā' jcher iskië, esepa jaëwoie. Wépa kē dör kékēpa taië ká i' wakpa a, esepa shukit ie' tö wöbla wa, wépa dör kékēpa taië, esepa jaëwoie. ²⁸Wépa watéuletsa, wépa bikeitseke ká i' wakpa tö tö kē idör iie bua', wépa kē dör ì, esepa shukit ie' tö, wépa dalöiërta' taië ká i' kī, esepa wöowaie diöshet. ²⁹Es kē yi a' e' ttsēnukka Skéköl wörki. ³⁰Erë Skéköl wák tö a' bätswā Cristo Jesús mik. Cristo batamik ie' tö se' ké siwā' mokī jchenukwā iskië. Ñies Cristo batamik ie' tö se' klö'wé wēs pē' buaë yēsýesé es, ñies se' de ie' wák ichaie batse'r yēnettsā sene sulu ulā a. ³¹E' kuekī s'kawōta senuk wēs Skéköl yēkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Yi e' ttsakka aş ese e' ttsökā ì wé Skéköl tö ese wa.”‡

2

Cristo kötewā wötéulewā krus mik, e' tté paké Pablo tö

¹A yamipa, mik ye' dē' kewe Skéköl tté buaë pakök a' a, eta' kē ye' wā iwā pakane siwā' iskië ese wa wēs a' wakpa yöule taië esepa tö s'wöbla'weke es. ²Mik ye' bak a'

shuà, età ye' kě kị ì bār tté kianeia. Ye' ibikeitsétke Jesucristo kòtewa wòtèulewà krus mik e' tté è pakòk. ³ Mik ye' dè'bitù a' ska', età ye' tsts'rke alabèbè kě diché tà' tajè, ye' suarke tajè painuke tajè. ⁴ Ye' tò Skèkòl tté buaè e' paké a' a, erè kě ye' wà ipakane siwà' iskiè s'ditsò a ese wa a' dakiñoie. E' skéie ì pakéyò a' a, e' wà kkaché a' a Skèkòl Wikòl tò idiché wa tò mokjiè idir. ⁵ Skèkòl tò iwé es as a' kě erblò siwà' iskiè ese mik, e' skéie as a' erblò ie' diché mik.

Se' wà Skèkòl siwé jcher iWikòl wa

⁶ Erè wépa tkèulewatke darèrè Cristo mik, esepa je' éna iane tò tté pakeke sa' tò, e' dör siwà' iskiè chòkle. Erè e' kě dör s'ditsò éna iwòkirpa siwà' ese; esepa diché erkewatke. ⁷ Siwà' pakeke sa' tò, e' dör Skèkòl siwà' bak blèulewà s'ditsò yòki e'. Ká iaiè kàm ká i' yör, e' yòki ie' tò ibikeitsbak tò sene michoè olo tà' tajè, e' meraèitò se' a ie' siwà' wa. ⁸ Siwà' e' kě ane s'ditsò wòkirpa éna. Ie'pa éna ianúpa, e' ma ie'pa kě wà Skèképa Jesús olo tà' tajè e' kòtewa. ⁹ Erè e' dör wes itso' kitule Skèkòl yèkkuò kị es, e' tò ichè: "Ì buaè kě suule yi wà, ì buaè kě tssèule yi wà, ì buaè kě bikeitsule yi wà, ese tso' Skèkòl wà mè wépa éna ie' dalèr esepa a."*

¹⁰ Erè e' kòs wà kkachéitò se' a iWikòl wa. Iwikòl tò iyi ulitane shuyulekettsa sèkka dō Skèkòl erbikò iskiè esèè.

¹¹ Se' wikòl tso' se' a, e' è wà ijcher ì tso' se' er a. Es ñies Skèkòl Wikòl è wà ijcher ì tso' ie' er a. ¹² Ie' tò iWikòl mé se' a, e' kueki kě se' kabikeitsòia wes s'ditsò kabikeitsò es. Ie' tò iWikòl mé se' a as ì buaè kòs méitò se' a er bua' wa e' wà ar se' éna. ¹³ E' kueki kě sa' tò s'wòbla'weku' ká i' a siwà' tso' ese wa. S'wòbla'weke sa' tò tté kkaché

Skèkòl Wikòl tò sa' a e' wa. Es sa' tò Skèkòl Wikòl iyi e' wà pakeke tté méitò sa' a ese wa.

¹⁴ Wépa kě a Skèkòl Wikòl ku', esepa a ie' iyi e' dör alipa iyi, e' kueki ie'pa kě kị ikiane. Nies ie'pa kě éna iwà ar, tté e' wà arke se' éna Skèkòl Wikòl è wa e' kueki. ¹⁵ Erè wépa a Skèkòl Wikòl tso', esepa éna ie' iyi ulitane wà armi buaè. Erè ì weke ie' tò ie'pa a e' kě wà anuk yi éna. ¹⁶ E' dör wes itso' kitule Skèkòl yèkkuò kị es, e' tò ichè: "Skèkòl erbikò e' kě jcher yi wà. Kě yi a ie' pautuk."† Erè se' èltèpa wà Cristo erbikè tso'.

3

Se' kòs dör Skèkòl kanè mésopa

¹ A yamipa, mik ye' bak a' shuà, età ye' kě a kapakar a' tà wes s'wèttseke Skèkòl Wikòl tò esepa tà kapakè es. E' skéie ye' kawòta kapakòk a' tà wes ye' kunúpa kapakòk s'tso'ia s'wák dèr sulu dikia ò ala'r tsitsirla kě yöle buaè Cristo tté wa esepa tà kapakè es. ² Ttè wa ye' tò a' wòbla' e' dör tottola wes tsu'diò mè ala'rla a es, kàm a' a chké darèrè katar e' kueki. Erè ikké tà kàm a' a chké darèrèè katar, ³ a' serkeia wes s'wák dèr sulu kị ikiane es e' kueki! A' ñippòke, a' ukyërke ñi kị tajè, e' wà kiane ché tò a' serià wes s'wák dèr sulu kị ikiane es, wes pè' kě a Wikòl Batse'r ku' es. ⁴ A' wèlepa tò icheke: "ye' dör Pablo klé." A' wèlepa skà tò icheke: "ye' dör Apolo klé." A' ttòkeia es, e' wa iwènewà tò a' dör wes pè' kě a Wikòl Batse'r ku' es.

⁵ Età ichò ye' a tò ¿Apolo dör yi? ¿Pablo dör yi? Sa' dör Skèkòl kanè mésopa è. Sa' tò Jesús tté buaè paka' a' a, e' batamik a' d' erblòk Jesús mik. Kanè me' ie' tò sa' böl a kua'ki kua'ki, e' wakanewé sa' tò. ⁶ Jesús tté buaè e' tsá tkéyò a'

* 2:9 Isaías 64.4 † 2:16 Isaías 40.13

er a, wes íyi kuatkè es. Apolo tò ikkò'né as italar, erè Skèkòl wák tò iwà tala'weke. ⁷ Yi tò íyi kuatkeke, ñies yi tò ikkò'neke, esepa kè dör ì. Skèkòl tò iwà tala'weke, e' dör ibua'ie. ⁸ Yi tò íyi kuatkeke, ñies yi tò ikkò'neke, esepa dör ñies òme ie' a. Ie' tò iské meraè ie'pa a ekòl ekòl wes iwakanewekerakitò es. ⁹ A' dör wes ie' tè es, e' a sa' bøl kanablòke ie' a. Ñies a' dör wes u yörke ie' a es. ¹⁰⁻¹¹ Ie' er buaè ché ye' a, e' wa ime'itò ye' a ichkí tkòkwa wes u yuòkwak bua'ua es. E' ukuòkí ta u yuòkwakpa skà de ikí yuòkmi. U yörke Skèkòl a e' chkí tkènewatke e' dör ekòl è, e' dör Jesucristo. Kè yi a ichkí kuà'kí tkènuwane. E' kuekí se' ulitane ekòl ekòl kawòta e' kkò'nuk buaè tò wes iwà kí yuekemisò. ¹² Se' tò iwà yuèmi orochka wa, inukòlchka wa ena àk bua'ua wa ò iwà yuèmisò kaltak wa, kawò wa ena kuakòl wa. ¹³ Mik Jesucristo datskene, età iwèrdaè tò is iwà yuésò. E' kèwò ska' ta se' kanè ma'ordaè bõ' wa isuoje tò is idir. ¹⁴ U chkí tulunewa, e' kí se' tò iwà yuè, e' ta e' kè ñanewa bõ' a ta esepa a iské merdaè. ¹⁵ Erè ì yuésò e' ñanewa, e' ta kanè e' weirdawa. Erè esepa tsatkèrdaè bõ' yòkí, erè kè ì atè ie'pa ulà a wes s'tkòshkar u ñarkewa yòkí es.

¹⁶ ¿A' kè wa ijcher tò a' wákpa dör Skèkòl wé, ie' Wikòl serke a' shua e' kuekí? ¹⁷ Ie' wé dör batse'r, e' dör a' wákpa. E' kuekí e' olo'yéwa yi isie tò, e' ta ese olo'yerawa ie' tò.

¹⁸ Kè a' e' kítò'ukia. A' welepa e' bikeitsò tò a' wa siwa' iskiè jcher wes s'ditsò tò ibikeitseke es, e' ta esepa kawòta e' òkwa aliie as siwa' mokí jcherwa iwa. ¹⁹ Ì dör siwa' iskiè s'ditsò a, ese dör aliipa ttè Skèkòl a. E' dör wes ie' yèkkuò tò ichè es: "Wépa wa siwa' iskiè jcher tajè, esepa klò'wèrawa Skèkòl tò iwákpa erbiòkò s'dakiñoie e' wa wes iyiwak klò'wèwasò shò' wa es." ²⁰ Ñies ichéitò i' es: "Skèkòl wa

ijcher buaè tò ì tso' ká i' a, ese siwé jchermi s'wa tajè, e' kè dör ìe bua'." ²¹⁻²³ Erè a' dör Cristo icha ena Cristo dör Skèkòl icha. E' wà kiane chè tò íyi ulitane mé Skèkòl tò a' a' kimoie. Ye' ena Apolo ena Pedro, e'pa tso' a' kímuk. E' kúie ta ì kos tkòke i'ñe ta, ñies aishkuò ta, s'ser ena s'ðuòwa, ekkè kos tso' a' kímuk. E' kuekí kè a' kàne s'ditsò wele kkeòkka tajè tò e' dör ibua'ie as s'mi' ikléie.

4

Jesucristo ttekòlpa tsá, e'pa kanè

¹ Sa' bikeitsò tò sa' dör Cristo kanè mésopa. Skèkòl ttè bak blèulewa e' wà pakè wërke sa' wòkí wes íyi kueblu es. ² Íyi kueblu kawòta iwakanéuk yèsyèsè wes iwòkir tò iuk patké es. ³ Es idir, e' kuekí ima a' tò ò yile skà tò is ye' kanablòke Cristo a' e' bikeitseke, e' kè kí ye' tkine. E' kúie ta ima ye' wák tò ye' kanè bikeitseke, e' kè kí ye' tkine. ⁴ Ye' er kè wa ye' kkatène, erè kè e' wa yò ichepa tò kè ì sulu ku' ye' kí. Skèkèpa Jesucristo tò ye' shuleraè, ima e' tò ye' bikeitseke, e' è kí ye' tkirke. ⁵ Mik ie' dene età sulitane shuleraèitò. Ì kos tso' blèulewa se' er a, ñies ì dalèrmik se' serke, ese kos kkacheraèitò wòshak sulitane wòrkí. E' kèwò ska' ta se' kos kanablòke buaè ie' a, e'pa kikeraka ie' tò. E' kuekí kè s'kkatar, kam s'shulir kèwò dòka e' yòkí.

⁶ A yamipa, ye' tò ye' wák ena Apolo ché a' a' kimoie as e' wa a' tò iwà saù tò kè a' kàne ì tso' kitule Skèkòl yèkkuò kí chètkeyò ñe' dalòseukwa. Kè a' kàne e' ttsòka tajè sa' ekòl wa ena sa' ekòl wòokwa diòshet. ⁷ ¿Wes a' tò ichèmi tò a' dör s'malepa tsatà? Ì kos tso' a' wa, ì buaè eri ta' a' wa, wes a' kabikeitsò, e' kos me' Skèkòl tò a' a. ¿òk a' e' ttsòka tajè tò wèsua íyi kos e' dè'bitu a' wákpa wa, a' wákpa er wa?

⁸ Wèsua a' ibikeitseke tò Skèkòl siwa' jcher tajè a' wa, e' dör wè', kè ì kí kianeia a' kí. A' e' ttsò

tö a' s'wëttsémitke blu'paie, erë kam sa' dökä ekkë. Mokî a' mú s'wëttsémitke blu'paie, e'ma sa' detke a' ta' ñita s'wëttsuk. ⁹ Erë ye' a' ta, wësua sa' dör Jesús ttekölpa tsá e'pa méat Skéköl tö s'ditsö malepa bataie. Ye' ittse tö ká ulitane wakpa ñies Skéköl biyöchökwakpa ulitane e'pa tso' sa' weirke e' weblök. Sa' dör wës s'bolökpa tö s'klö'wéwa tsëmi sulitane wörki ttëwa es. ¹⁰ Cristo tté kuëki sa' wër aliie, erë a' e' bikeitsö tö a' wá siwa' iskië jcher buaë a' batsulewa Cristo mik e' kuëki. Iyerke tö sa' kë diché ta', erë a' diché ta' tajë. A' dalöiërta' tajë, erë sa' kë dalöiërta'. ¹¹ Dö ikkë ta' sa' tekeia bli tö ersir tö; kë sa' datsi' ta' buaë; pë' tö sa' we'ikeke siarë; sa' wákpa kë wá u ta' sënöie; ¹² sa' kanëblöke darërë sa' wák ulá wa dö sa' shtrinewa da'á ekkë. Mik pë' alibchöke sa' kî, etá e'pa a' sa' er buaë chöke. Mik ie'pa tö sa' we'ikeke, etá e' dalé'ttseke sa' tö er bua' wa. ¹³ Mik pë' tö sa' cheke suluë, etá e' iutekene sa' tö ttë bua' wa. Dö ikkë ta' ká i' wakpa wa sulu sa' wër. Ie'pa a' sa' dör wës ushña uyanettsá u'rki es.

¹⁴ Ye' kë wá ttë i' kite a' a' jaëwoie, é ye' tso' a' pattök wës iyë éna ila'r dalër ese pattëitö es. ¹⁵ Cristo Jesús tté buaë paka' ye' tö a' a' kewe, e' wa a' bätsewa ie' mik. E' kuëki mokî ye' dör wës a' yë es. A' mú wa s'wöbla'ukwakpa Cristo tté wa tso' dökä 10.000, erë ye' eköl é dör wës a' yë es. ¹⁶ E' kuëki ye' tö a' pattë tö a' senú wës ye' serke es. ¹⁷ E' kuëki ye' tö Timoteo patkëmi a' ska'. Ie' dör wës ye' wák alá es Skékëpa wa. Ie' dör ye' ttökata yësyesë dalër tajë ye' éna. Wës ye' dör Cristo Jesús mik erblökwak e' ser, e' ttë wa ye' tö ie' icha kos tso' erule erule ká wa'ñe, e'pa wöbla'weke. Ttë e' ska' Timoteo tö a' er erane.

¹⁸ A' welepa e' ttséka tajë tö ibikeitseke tö ye' kë döpa a' ska'. ¹⁹ Erë Skékëpa kî ikiane, e' ta' ye' mi'ke a' pakök bet. Mik ye' de etá ye' tö isueraë tö a' wépa e' ttséka tajë, esepa wá Skéköl diché ta' ö ie'pa kabërke é. ²⁰ Ì blúie Skéköl tso' e' wá wënewá idiché tajë e' kî, kë dör ttë é wa. ²¹ Ì kiane a' kî? ¿A' kî ikiane tö ye' dö kësik wa a' uñuk? ö ¿a' kî ikiane tö ye' dö a' ska' er bua' wa, a' dalëritse wa?

5

Sene sulu watöttsasö

¹ Ye' itté tse tö a' shüa wëm tso' eköl e' trërke suluë tkökä pë' kë tö Skéköl dalöie, esepa tsata. Ie' wá iyë alaköl tso'. ² Ì sulu e' tköke a' shüa, erë e' wa a' e' ttsökekaia tajë. E' skéie ¿wes e' kë wá a' jaëne? ¿Wës e' kë wá a' eriane? Warma wëm ñe' uya'ttsabak a' tö a' shüa. ³⁻⁴ Erë ye' wák kë ku' a' ta, erë ye' ttöke ye' wák tso' a' ta es. Wëm ñe' shulétke ye' tö Skékëpa Jesús ttö wa wës ye' wák tso' a' ta es. Mik a' ñi dapa'uke etá eë ye' tso'ñak a' ta Wiköl Batse'r wa. Ñies Skékëpa Jesucristo diché tso' a' ta. ⁵ E' wöshá ta wëm ñe' wömüttsá a' tö Satanás ulá a' as iwák dër suluë e' wöklör ta iwák tsatkër mik Skékëpa datskene e' këwö ska'.

⁶ A' e' ttsökä tajë sene sulu wa, e' kë dör buaë. ¿Kë a' wá ijcher tö pan wölöwoka elkela tö harinachka kos wölöwéka? ⁷ Sene sulu e' dör wës pan wölöwoka këchke* es, e' tö a' sulu'wekewa. E' kuëki ese kos uyöttsá a' shüa. Es a' doraë buaë yësyesë kë a' i sulu ta'ia wës pan yöule kë a' iwölöwoka iëne es. Cristo kötewa se' nuñ skéie. Ie' dör wës obeja jcheke Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' këwö tkö'woie es. E' kuëki ñermata a' batse'oule Skéköl wöa Cristo batamik. ⁸ Es kë se' kane Cristo kötewa se' skéie, e'

* 5:7 pan wölöwoka këchke: Judiowak wöblar pan wölöwoka tso' ie'pa u a' e' kos uyöktsa Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' këwö tkö'weketke ie'pa tö e' yöki.

kéwō tkō'uk pan yöule iwölöwōka wa ese wa. Itkō'üsō pan kë yöule iwölöwōka wa ese wa. E' wà kiane chē tò itkō'üsō kekraē sene moki yēsēsē ese wa. Kē se' kàne itkō'uk sene sulu tò s'sulu'wēkewā ese wa.

⁹ Yēkkuō iēt patkē' ye' tò a' a, e' kī ye' iyē' tò a' kë kàne e' batsök trēr wakpa tā. ¹⁰ Erē pé' kë tò Skëköl dalöiē dör trēr wakpa ö iyi kkechök taiē ese wakpa ö akblökwakpa ö iyi diököl dalöiökwakpa, esepa kë chök ye' ku' a' a. Esepa chōpa ye' tò, e'ma a' kawōtä duökwa as kë a' e' batsö esepa tā. ¹¹ Wēpa yē' ye' tò a' a yēkkuō kī, esepa dör wēpa e' chō tò ie'pa erblöke Jesús mik esepa. Erē ie'pa dör trēnukwakpa ö iyi kkechök taiē wakpa ö iyi diököl dalöiökwakpa ö s'chök suluē wakpa ö bloblopa ö akblökwakpa. Kē a' e' batsök esepa tā, ñies kë a' chkök esepa tā. ¹²⁻¹³ Wēpa kë dör Skëkēpa Jesús icha ¿wes esepa shülēmi ye' tò? Skëköl wák tò ie'pa shülēraē. Erē wēpa dör Skëkēpa icha ñi dapa'uke a' tā, esepa kawōtä shülē a' tò. E' kuekī a' tò iú wes itso' kitule Skëköl yēkkuō kī es, e' tò ichē: “Yi tò i sulu wamblé, e' uyöttsā a' shua.”

6

A' ñippöke e' shülö a' wákpa tò

¹ Mik a' wēle tò i sulu wamblé iyami eköl kī, etā ¿wes ese mi'ke ie' wā kkatē s'shülökwakpa kë tò Skëköl dalöiē, esepa ska'? ¿iök e' kë shülē a' wákpa dör batse'r e'pa tò? ² ¿A' kë wā ijcher tò se' batse'r, e'pa tò ká i' wakpa shülēraē aishkuō tā? E' dör es, e' tā ¿wes i'ñe tā iyi tsitsirla ese ē kë shulir a' a? ³ ¿A' kë wā ijcher tò ñies Skëköl biyöchökwakpa shülēraēsö? Ie'pa shülēraēsö, e' tā ¿wes a' kë a' ñippē tso' ká i' kī ese shulir? ⁴ E' kuekī a' wēlepa ñippöke ñita, e' tā ¿wes ese mi'ke a' wā shülē pé' bānet ska'? ⁵ I' chéyō a' jaewōie. Yi a' a' shulirmi ¿ese kë ku'

a' shua da'a? ⁶ Erē e' skéie a' mi'ke ñi kkatök s'shülökwakpa kë erblöta' Jesús mik esepa ska'.

⁷ A' ñi kkatöke s'shülökwakpa ska', e' ē wa iwēnewā tò sene sulu e' alékatke a' kī. Idalē'ttsök bēre ¿e' kë dör ibua'ie? ¿As itō se' iyi eki-blö! ⁸ Erē e' skéie a' wákpa tò i sulu ñe' wambleke ñi tā dö s'yamipa erblöke Cristo mik esepa iyi eki-bleke a' tò.

⁹ ¿A' kë wā ijcher tò wēpa dör i sulu wamblökwakpa, esepa kë döpa i blúie Skëköl tso' e' a? Kē a' e' kitö'uk. Wēpa dör trēnukwakpa, wēpa dör iyi diököl dalöiökwakpa, s'senewabak dalöseukwā wakpa, wēpa trēr wēpa tā, alakölpa trēr alakölpa tā, esepa kos kë döpa i blúie Skëköl tso' e' a. ¹⁰ Ñies wēpa dör akblökwakpa, wēpa dör iyi kkechök taiē wakpa, bloblopa, s'chök suluē wakpa, esepa kos kë döpa i blúie Skëköl tso' e' a. ¹¹ A' wēlepa bak senuk iyi ekkē wamblök, erē Skëköl tò a' pakōa'bak, a' batseo'bak, a' klöo'bak wes pé' buaē yēsēsē es iWiköl wa Skëkēpa Jesucristo ttō wa.

Skëköl kë wā se' tsatkēne as se' tò i sulu wamblöia

¹² A' wēlepa tò icheke: “se' wā kawō tso', i kos kiane wē se' kī, ese woie.” Erē ye' ichē tò kë i ulitane dör buaē se' a wē. Ye' wā kawō tā' i ulitane woie, erē kë ye' e' mupattsā as ilē e' alōka ye' kī. ¹³⁻¹⁴ A' wēlepa tò icheke: “chkē dör s'ñawi a, ñies s'ñawi dör chkē a.” E' yēne erē aishkuō tā iyi böt ñe' ewerawa Skëköl tò. Erē s'chkà kë dör trēnoie. Skëköl tò s'chkà shke'werakane aishkuō tā idiché taiē wa wes ie' tò Skëkēpa Jesús shkeo'kane es. E' kuekī s'chkà kë meneat trēnoie wes a' tò ibikeitseke es, imeneat i buaē woie Skëkēpa a, ñies ie' tò s'chkà kkō'neke.

¹⁵ ¿A' kë wā ijcher tò se' bat-sulewā Cristo mik, e' kuekī se' chkà dör etkē ie' chkà tā? E' dör es, e'

tà ɷwəs se' tō s'chka dör Cristo icha e' ia'wēmikā senukkā alaköl sulusi tā ese wa? jkē se' kàne e' ia'ukka yēs! ¹⁶ ɷA' kē wā ijcher tō mik yī sené alaköl sulusi tā, e' tā ie'pa bōl miā wəs wák eköl ē es? E' dör wəs itso' kitule Skëköl yëkkuō kī es. E' tō wēm ena ilaköl e' chē i' es: "Ie'pa bōl serdaē ñitā tā ie'pa miā wəs wák eköl ē es."* ¹⁷ Erē yi batsulewā Skëkēpa Jesús mik, ese dör wəs wák eköl ē es ie' tā.

¹⁸ E' kuëkī a' tkōshkar trē yōkī. Sene sulu skā kōs, e' kē tō s'chka dalōsēwēwā wēs trē es. Mik se' trērke, etā s'chka dör Cristo icha, e' mēttsasō o'ka kē dör Cristo icha, ese a. E' wa s'wák chka dalōsēwēwasō. ¹⁹⁻²⁰ ɷA' kē wā ijcher tō a' chka dör Wiköl Batse'r e' wé? Skëköl tō iWiköl mé a' a, e' tso' a' a. Ie' tō a' to'ttsabak, e' ské dör darèrēē. A' kē dör a' wákpa icha, a' dör ie' icha. E' kuëkī a' kē senuk yēsyesē as ie' kīkarka.

7

Se' serwā ñitā e' pakē

¹ Ì chaki' a' tō ye' a' yëkkuō kī, e' wā iuteke ye' tō i'ñe. A' tō ye' a' ichaki' tō ɷbuaē idör tō se' kē serwā alakölpa tā? ² Erē ye' ichē a' a' tō tajē trē tso', e' yōkī a' kōs maso tsūwā eköl eköl. ³ A' wēpa kōs kawōtā senuk ilaköl tā, es ñies a' alakölpa kōs kawōtā senuk iwēm tā. ⁴ Alaköl chka kē meneat ie' wák ē a, e' meneat ñies iwēm a. Es ñies iwēm chka kē meneat ie' wák ē a, e' meneat ñies ilaköl a. ⁵ Ie'pa kē kàne ichkà kkeük ñi yōkī. Erē ie'pa kawō mé ñi a' e' batsōktsā ñi yōkī ekuölō ē ttoie S'yé tā, e' tā e' ē dalewa kē ie'pa ñi kōpawā. Mik ká e' tka, etā ie'pa ñi kōwane dō' Satanás tō ie'pa erkiōwē trēnuk, kē ie'pa diché dē'ka e' kkō'nuk e' kuëkī. ⁶ Erē ye' kē ku' a' a' ichök tō a' kawōtā ñi batsōktsā ñi yōkī es, a' kī ikiane, e' tā a' tō iwēmi es. ⁷ Ye' a' tā sulitane mú dör wəs ye'

es, kē alaköl tā'. Erē Skëköl tō imé sulitane a' kuā'kī kuā'kī ñi kimoie.

⁸ A' wēpa tso'ia' ekōrla ñies a' wēpa dör schō, esepa a' ye' ichē tō buaē idör tō ie'pa mú ser kēkraē ekōrla wəs ye' es. ⁹ Erē ie'pa kē e' kkō'nuk' trē yōkī, e' tā ie'pa mú maso yulōne senowāie. S'serwā e' dör bua'ie maso kkechekesō ñiē e' tsāta.

¹⁰ A' wēpa senewābak, esepa a' ye' tō ttē dalōiēno i' meke: a' kē kàne ñi ökwa. Ttē e' kē dör ye' ttē, e' mé Skëkēpa Jesús tō se' a. Alakölpa kē kàne iwēm ökwa. ¹¹ Erē ie' tō iéwa, e' tā ie' kē kàne senukwā wēm o'ka tā, ie' kawōtā senuk ekōrla kē wēm tā'. Ie' kē senak es, e' tā ie' kē er bua'ukne iwēm kī. Ñies wēpa alaköl tā', esepa kē kàne ilaköl ökwa.

¹²⁻¹⁴ A' malepa senewābak, erē e' maso kē erblōtā' Jesús mik, esepa a' ttē dalōiēno kē meneat Skëkēpa Jesús wā. Erē esepa a' ye' ichē tō a' masopa kē arwa. Iwēm kē erblōtā' Jesús mik, isalema e' tsatkēmi ilaköl olomik. Ñies alaköl kē erblōtā' Jesús mik, isalema e' tsatkēmi iwēm olomik. Ie'pa ñi éwa, e' tā ie'pa ala'r dör wəs pē' kē erblōtā' Jesús mik esepa ala'r es, ie'pa tsatkē e' dör darèrē. Erē iyé ena imi serke ñitā, kē ñi anewa, e' tā isalema ie'pa tsatkēmi iyé ò imi olomik. E' kuëkī ye' ichē tō a' maso senakia' a' tā, e' tā kē iarwa. ¹⁵ Erē a' maso kē erblōtā' Jesús mik, e' éna a' akwa krō wa, e' tā kē iwōklō'war a' kē klōulewā iulā a. Erē Skëköl tō se' klō'bak senuk bërē ñitā. ¹⁶ E' kuëkī ibua'ie dör tō a' sermiā bërē ñitā. A' wēm ɷi tō be' a' ichök tō be' alaköl kē tsatkēpa be' olomik? A' alaköl ɷi tō be' a' ichök tō be' wēm kē tsatkēpa be' olomik?

¹⁷ E' dör wəs ttē wa ye' tō Skëkēpa Jesús icha erule erule e'pa ulitane wōbla'weke ká wa'ñe es. Ye' tō ie'pa a' ichē tō wəs a' ku' Skëköl tō mik a' klō'itō iwák a' etā, es a' atū bër. Ie' tō ieri mé a' a' sēno eköl eköl

* 6:16 Génesis 2,24

es. ¹⁸ Wēpa tottola kkuölit tēule tsir, mik ie'pa klōo' Skēkōl tō iwāk a etā, esepa kē kàne e' mane'ukne wēs. Es ñies wēpa kē wakyōule es, mik Skēkōl tō ie'pa klōo' etā, esepa kē kàne e' wakyōok. ¹⁹ Se' wakyōule ö kē se' wakyōule e' ska' Skēkōl kē tkine yēs. Ie' ttē dalōiēno, e' dalōiekesö, e' je' kī ie' tkirke. ²⁰ A' kōs e' tsūat wēs a' dör mik ie' tō a' klōo' iwāk a etā es. ²¹ Mik ie' tō a' klōo', etā ça' klōulewā kanè mésoie? e' ta' kē a' tkinuk e' kī. Erē a' a' kawō tso'ia e' yōktsa e' ulā a, e' ta' a' e' yōttsa. ²² Mik ie' tō a' klōo', etā a' klōulewā kanè mésoie, e' ta' e' yē'ttsa ie' tō sene sulu ulā a kanebloie Skēkēpa Jesús a. Es ñies mik Skēkōl tō a' klōo', etā a' kē dör kanè méso ñe'se, e' ta' e' klōo' Cristo tō ie' wāk kanè mésopaie. E' kuēkī a' klōulewā kanè mésoie, e' ta' kē a' tkinuk e' kī. ²³ Skēkōl tō a' tō'ttsabak, e' kuēkī kē a' e' tiukne yile skā ttē dikīa. ²⁴ A' yamipa, wēs a' ku' Skēkōl tō mik a' klōo'itō etā, es a' atū bër. A' senú buaë yēsýēsē ie' a, sene me'itō a' a' e' a.

²⁵ Ima a' tō ye' chaki' yēkkuō kī wēpa tso'ia ekōrla, esepa kī, e' iuteke ye' tō i'ñe. Ese ttē kē mēne ye' a' Skēkēpa Jesús wā. Erē ima ibikeitsyō, e' chekeyō a' a. Skēkōl ye' suē er siarē wa e' wa ierī méitō ye' a' iwā jchenowā buaë. E' kuēkī i' chekeyō e' mik a' erblōmi. ²⁶ I'ñe ta' se' serke kawō darērē a, e' kuēkī ye' a' ta' buaë idir tō se' kōs e' tsūat wēs s'tso' es. ²⁷ Wēm senewābak, ese kē tō ilakōl ökwa. Wēm ñuria ekōrla, ese tayē kē yular. ²⁸ Erē wēm senéwā, e' ta' buaë idir. E' wa ie' kē wā i' sulu wamblēne. Ñies alakōl kam serwā, ese senéwā, e' ta' e' dör buaë. E' wa ie' kē wā i' sulu wamblēne. Erē wēpa senewābak, esepa we'ikēmi ká i' kī s'weirke ese tō tkōkā wēpa kē senewābak esepa tsāta. E' yōkī ye' éna a' tsatkak, e' ē kuēkī ye' ichē tō buaë idir tō a' ser ekōrla.

²⁹⁻³¹ A' yamipa, ye' ichē tō kē se' a' kawō ta'ia taiē. Wēs ká i' dör i'ñe ta' e' erkewatke. E' kuēkī i'ñe ta' ena kekraë kē se' kàne senukiā er me'rie i' tso' ká i' kī ese kī. Se' senewābak, esepa kē er mukwā e' kī. Se' i'uke siarē, esepa kē er mukwā e' kī. Ñies se' ttsē'rke buaë, esepa kē er mukwā e' kī. Se' tō i' tuē ta', esepa kē er mukwā i' tso'rakiwā ese kī. Se' serke buaë i' tso' ká i' kī ese mik, esepa kē er mukwā ese kī.

³² Ye' kī ikiane tō a' mú ttsē'r buaë, kē tkir i' kī. Wēpa serke ekōrla, esepa wā kawō tso' kibiie Skēkōl iyi sauk ena i' wēr buaë ie' wa ese uk. ³³ Erē wēpa senewābak, esepa kawōta i' tso' ká i' kī ese sauk as iwēr buaë itayē wa. ³⁴ Es ie'pa kī iyi böt kané tso'. Es ñies alakōlpa dör schö ena busipa wēm kē ta', esepa wā kawō tso' kibiie Skēkōl iyi sauk. Ie'pa e' mumittsa senuk batse'r. Erē alakōlpa senewābak, esepa kawōta i' tso' ká i' kī ese sauk as iwēr buaë iwēm wa. ³⁵ Ttē ekkē chéyō a' kimoie, kē dör a' wöklō'woie. Ye' kī ikiane tō a' ser buaë yēsýēsē Skēkōl ē a, kē wötkeku' i' tō.

³⁶ Wēpa ttē meuletke tayē a' senukwā, esepa wele tō ibikeitsē: “Tayē duéswō detke senowā, ñies ye' kē a' seneia ekōrla. Bua' idir ye' a' senukwā ie' ta'”, e' ta' esepa a' ye' ichē tō a' senakwā, e' ta' a' senúwā, e' kē dör suluē. A' senúwā. ³⁷ Erē wēpa ttē meuletke tayē a' senukwā, erē esepa kē éna senakwāia, e' ta' esepa a' ye' ichē tō e' dör buaë tō a' kē serwā. Erē a' kawōta ibikeitsökwa bua'iewā kewe tō a' wákpa er wa a' kē senakwā. Ñies a' kawōta isauk buaë tō kē yi ku' a' a' ichök tō kē a' senukwā. A' tō ibikeitsétke tō a' senak ekōrla kekraë, e' ta' bua' idir tō a' kē serwā. ³⁸ Es ye' tō ichē tō wēpa senéwā, esepa tō iwē buaë. Erē wēpa kē sene'wā, esepa tō iwē bua'ie.

³⁹ Alakōl senewābak, e' kawōta

senuk iwëm ë tą dö mik iwëm blënewa eta. Iwëm blënewa e' tą ie' serwamine wëm o'ka tą. Erë ie' kawõtą senukwā wëm erblë Skëkëpa mik ese ë tą. ⁴⁰ Erë ye' ichë të bua' idir ie' a' të ie' mú ser ekörla, kë senewane. E' të ie' ttsë'weraë buaë shüte. Ye' të iklö'wé të ye' a' Skëköl Wiköl tso' ñies, e' kueki ye' të a' a' ichë es.

8

Iyiwak jchëule íyi diököl tso' dalöie ese a, e' pakë

¹ Chkë meule íyi diököl tso' dalöie ese a, ese ki' a' të ye' a' ichaki' yëkkuö ki, e' iutekeyö i' ñie.

Ima a' të íyi diököl ñe'se ché, e' dör mokí e' jcher se' wā. Erë kë a' éna ichökwa të se' wā íyi jcher, e' të se' këmi e' ttsökka tajë s'malepa ki. Erë s'malepa dalëritsekësö, e' të ie'pa diché kí ieraë. ² Yi e' bikeitsö të ie' wā íyi jchertke tajë, e' wa iwënewa të kam ie' wā ijcher wës ikawõtą jchenuk es. ³ Erë yi të Skëköl dalëritseke, ese mik ie' bätse buaë.

⁴ Chkë meule íyi diököl tso' dalöie ese a ese katësö, e' ki' a' të ye' a' ichaki'. Se' wā ijcher buaë të íyi diököl ñe'se wák kë tą', e' kueki kë idör iie bua'. Skëköl chökle, e' dör eköl ë. ⁵ Pë' kë të Skëköl dalöie, esepa të iklö'wé të i dalöiekerakitö, esepa tso' tajë serke ká jai a ö ká i' a. Esepa kiërakitö këköl ö skëkëpa. Mokí esepa tso', ⁶ erë Skëköl dalöieke se' të, e' dör Skëköl eköl ëme e'. Ie' dör S'yé. Ie' dör íyi ulitane wí, ñies se' tso' ie' ë a. Ñies Skëkëpa dör eköl ë, e' dör Jesucristo. Íyi ulitane tso' ie' mik, ñies se' tso' ie' mik.

⁷ Erë kë s'yamipa ulitane éna iwā ane buaë të íyi diököl tso' dalöie, ese kos kë wā tą'. Ie'pa bak íyi diököl ñe'se dalöiök, e' kueki e' tso'ia ie'pa er a dö ikké tą. Mik ie'pa të chkë meule íyi diököl a, ese katé, eta e' ki' ier të ikkaté. Ie'pa diché kë dë'ka

ierbikö es, ese wöklö'woie. E' kueki ie'pa të ittse' të iianekane ñáie. ⁸ Se' bats Skëköl mik e' kë dör chkë wa. I katekesö ö i' kë katësö e' kë a se' onuk buaë ö suluë ie' wōa. ⁹ E' jcher a' wā, e' kueki a' të iklö'wé të chkë kos katëmi a' të. E' yëne, erë a' e' kkö'nú as kë a' ukuömik s'yamipa kam éna iwā ar buaë, esepa ardöne sene sulu a. ¹⁰ Ichösö të be' éna iane buaë, e' mia e' tkéser chkë meule íyi diököl a, ese katök iwé a. Erë e' dalewa s'yami kam éna iwā ar buaë ese eköl të be' sué chkök tą e' të ie' erkiöwéka tą imía tą ikatëitö ñies. ¹¹ Be' të iwé es, e' tą e' wa be' të se' yami, kë diché dë'ka wë', e' émine sene sulu a tą isulurdawā be' ukuömik. Ie' dör s'yami, ñies Cristo e' mettsa ttëwā ie' skéie. Be' të iwé es, e' tą be' të i' sulu wamblé s'yami ki. ¹² Se' të s'yamipa kam éna iwā ar buaë, esepa ki' i' sulu wamblé es, e' tą ñies se' tso' i' sulu wamblök Cristo ki. ¹³ E' kueki ye' ichë të s'yami wële armine sene sulu a ye' ukuömik, iyiwak chkā katéyö e' kueki, e' tą kë ye' të ikatepaiane.

9

Pablo të ikanë tsatké

¹ ¿Wes a' të ibikeitsëmi të ye' kë a kawö tą' i' woie wes ye' ki' ikiane es? Wësua a' të ibikeitseke të ye' kë dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. Erë ye' të Skëkëpa Jesús su' ye' wák wöbla wa, e' kueki mokí ye' dör ie'pa eköl. A' dör ye' kanëblöke Skëkëpa a e' wā. ² A' wakpa ki' iwënewa të mokí ye' dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. Q'kapa të ichëmi të ye' kë dör es, erë e' kë yënu' a' a.

³ Wëpa të ye' ché es, esepa yöki ye' e' tsatköke i' es. ⁴ ¿Wes a' ibikeitsëmi të wëpa wöbla'wekeyö, esepa kë kawõtą ye' kimuk inuköl wa chkoie di' yoie? ⁵ Ñies ¿ima a' ibikeitsë të ye' kë a kawö tą' senukwā tayë erblöke Jesús mik ese tą tsëmi e' tą wes Jesús ttekölpa

malepa ena Jesús ëlpa ena Pedro e'pa tō iweke es? ⁶ ¿Ima a' ibikeitsè tō ye' ena Bernabé, sa' bōl ã kawōta kanēblōk sa' wākpa ulā wa e' kkō'noie? ⁷ ¿Wé a' wā isuule tō ñippōkwakpa mi'ke, erē iwākpa e' kkō'nuke ichkè wa idi'yè wa? ¿Wé a' wā isuule tō iyiwō tkèsō, erē kè sō iwā katepa? ¿Wé a' wā isuule tō yi tso' chibo kkō'nuk, erē ese kè tō chibo tsu'diō yepa? ⁸⁻⁹ Ì chōk ye' tso' a' a, e' kè bikeitse s'ditsō è wa, ñies itso' kitule Moisés ttè dalōiēno kī, e' tō ichè i' es: “Baka wè'ñe tso' kanēbloie trigo wōttsoie, e' kè kawō tã' kkō payuēwā itso' kanēblōk e' dalewa as trigowō katōitō.” ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Ttè dalōiēno e' me'at Skēkōl tō baka wè'ñe è kkō'noie? ¹⁰ Au, ie' tō ime'at se' a' ñies. Wēpa tō iyiwō tkeke ena wēpa tō ishteke, esepa tō iwakanewēke ie'pa tō iwō kak paneke e' kuēkī. ¹¹ Es ñies sa' tō Wikōl Bats'e r'iyi tsá paka' a' a, e' dōr wēs iyiwō tkèsō es, e' kuēkī kè idōr suluē tō a' tō sa' kīmù i' tso' a' wā ese wa, e' dōr wēs iyiwō shtekesō es. ¹² A' wōbla'ukwakpa skà e' kkō'nuk a' kawōtã, e' yitã buaë a' kawōtã sa' kkō'nuk.

Erē e' wà kè kine sa' wā a' a. Mik sa' bak a' ska', etã sa' kè wā a' i'yi kàne e' kkō'noie. Sa' kanēblē' sa' wākpa ulā wa e' kkō'noie. E' dōr darērè sa' a, erē e' kōs dalē'ttsē' sa' tō as kè i' tō a' wōklō'ù Cristo ttè buaë e' klō'uk. ¹³ A' wā ijcher tō wēpa kanēblōke Skēkōl wé tso' Jerusalén e' a, esepa serke i' kanewēke ie'pa tō ese mik. E' wà dō tō iyiwak jcheke ie'pa tō kã' tso' imokã Skēkōl a' e' kī, ese chkā kak tsekeat ie'pa tō katè. ¹⁴ Es ñies Skēkēpa Jesús tō iyē'at tō wēpa kanēblōke ie' a ittè buaë pakōk, esepa serdaë kanè e' mik. ¹⁵ Erē ye' kè wā i'yi ikkè kine a' a yēs. Ñies ye' kè ku' i' chōk a' a as a' tō ye' a imù. Ye' tō Jesús ttè buaë pakeke ãme, e' tō ye' ttsē'wēke buaë shūtē. E' kè yepattsã yi tō ye' ulā a. Ye' a ta

buaë idir tō ye' duōwã, erē ye' kè tō a' ulā a i' klō'wepa.

¹⁶ Erē ye' patkēule Jesús ttè buaë pakōk, e' kuēkī e' wa ye' kè a e' ttsēnukkã yēs. Ye' kawōtã iwã pakōk. Ye' kè tō ipakè, e' tã iwēstela ina ye' tã! ¹⁷ Ipakōpayō ye' wāk er wa, e' ma ye' wā kawō tã' s'ña'woie iki. Erē kanè e' me'at Skēkōl tō ye' ulā a, e' kuēkī ye' kawōtã ipakōk. ¹⁸ E' dōr es e' ma ¿i' dōr iské ye' a? Ye' ttsē'ne buaë ipakōk ãme e' dōr iské ye' a. E' wà kiane chè tō erē ye' wā kawō tã' senuk ye' kanè e' wa, erē e' kè kī ye' s'ña'wēku' yēs. E' tō ye' ttsē'wēke buaë shūtē.

¹⁹ Erē ye' kè dōr yi kanè méso, erē ye' e' mettsã sulitane kanè mésoie as kōs ie'pa erblōmi Jesús mik, ekkēpa dō erblōk imik. ²⁰ Mik ye' tso' judiowak shuã, etã ye' serke wēs sa' judiowak ser Moisés ttè dalōiēno dikīã es as ie'pa erblō Jesús mik. Erē ye' kè ku'ia Moisés ttè dalōiēno e' dikīã, erē mik ye' tso' ie'pa shuã, etã idalōiekeyō as ie'pa erblō Jesús mik. ²¹ Es ñies mik ye' tso' pē' kè dōr judiowak esepa shuã, etã ye' serke wēs ie'pa ser es as ie'pa erblō Jesús mik. (Erē kè i' sulu wambleku'yō. E' wà dōr tō erē ye' kè ku'ia Moisés ttè dalōiēno e' dikīã, erē ye' tso'ia Skēkōl ttè dalōiēno e' dikīã, ye' tso' Cristo ttè dikīã e' kuēkī.) ²² Mik ye' tso' s'yamipa kam éna Jesús ttè wà ar buaë, esepa shuã, etã ye' serke wēs ie'pa ser es, as ye' a ie'pa kimer as ie'pa éna iwã ar buaë. Es mik ye' tso' pē' shuã etã ye' serke wēs ie'pa es as wēs alè ie'pa wēlepa tsatkēr. ²³ Ì kōs wēkeyō e' dōr Jesús ttè buaë kī shkōwoie as iwã dōñaak ye' ulā a.

²⁴ A' wā ijcher tō mik se' turke tseë isuōie tō wé e' alōmi, etã iturkerak seraa, erē ekōl è e' alōmi, ese ulā a iské dōraë. E' sù a' senu Skēkōl a buaë as iské dō a' ulā a wēs wē e' alé ese ulā a iské de es. ²⁵ Tunukwakpa ulitane e' kkō'nuke,

e' yuöke kekraë e' aloka imalepa ki. Ì kos tö ie'pa wöklö'wëmi, e' olo'yeke ie'pa tö. E' kos weke ie'pa tö as kal kô yuekerakitö wöshkiie* tkëka iwökir ki, ese dö ie'pa ulà a ie' alérak e' skéie. Iské e' chklörta'wa, erè se' iyuleke, e' dör yöbië kè chklörta'wa. ²⁶ Ye' serke Skëköl a wes yi tur e' aloka ese es, kè dör wes tunukwak turke éanas ese es. Ye' kè dör wes ñippökwa tö iulà tsini uyeke é siwa' ki, kè wà ta' ese es. ²⁷ Ye' e' wöklö'uke darèrè, ye' chka kekeyö kësik wa as tö iù wes Skëköl ki ikiane es. E' wekeyö es dö' ye' s'patté tajë Skëkëpa ttè wa, erè ye' wák kè ulà a iské dö.

10

Kë a' minuk iyi diököl dalöie ese wé a

¹ A yamipa, ye' kè ki ikiane tö a' éna ichöwa tö ì bak se' yamipa bak ká iaiaë Moisés kèwö ska' e'pa ta. Ie'pa kos wëttse' Skëköl tö mò àr tajë e' wa. Ñies Skëköl diché wa ie'pa kos baktsa klö wa dayè kiè Dayè Mat, e' shua kè nune'ka dayè wa. ² E' dör wes ie'pa wösunerak mò a ena dayè a es iwà kkachöie tö ie'pa batsulewa Moisés mik. ³ Es ñies chké mé Skëköl wák tö ie'pa a, e' é ñé ie'pa ulitane tö. ⁴ Ñies di' mé ie' wák tö ie'pa a, e' é yé ie'pa ulitane tö. Di' e' dówéttseitö ákkuö a. Ákkuö e' tö Cristo wà ché, e' mir ie'pa ta kekraë ikimukrak. ⁵ Erè ie'pa kibiiepa kè wër Skëköl wa buaë. E' kueki ie'pa kibiiepa durulune, nu a'te tkëter ká wa'ne ká sir poë e' ki.

⁶ E' kos tka ie'pa ta se' a iwà kka-choie tö kè se' kàne ì sulu kkechök wes ie'pa tö ikkeyè' es. ⁷ Se' kè kàne iyi diököl dalöiök wes ie'pa welepa tö idalöie' es. Ì wamblè' ie'pa tö e' tso' kitule Skëköl yëkkuö ki. E' tö ichè: "Ie'pa e' tuléwa

chkök di'yök tajë buaë iyi diököl dalöioie. E' ukuöki ta ie' kékarak klötök trënuK ì sulu wamblök tajë e' ttsë'wökarak buaë."* ⁸ Kè se' kàne trënuK wes ie'pa welepa trënerak es, e' nuí ki ie'pa tajë e'pa durulune ká etké a döká 23,000. ⁹ Kè se' kàne Cristo wöñatkök ì sulu wa wes ie'pa welepa iwöñatké' es, e' nuí ki ie'pa kótulur tkabè wa. ¹⁰ Kè se' kàne kköchökka Skëköl wöa wes ie'pa welepa kköyè'ka es, e' nuí ki S'ttökulurwak tö ie'pa kótulur.

¹¹ İyi ekké kos tka s'yamipa bak ká iaiaë, e'pa ta iwà kkachöie se' a tö se' kè kàne ì sulu wamblök wes ie'pa es. E' kos kiteat Skëköl yëkkuö ki se' serke i'ñe ta ká i' erkewatke e' kèwö ska', esepa a ikkachöie tö wépa tö Skëköl watéttsa, esepa weirdaë inuí ki.

¹² A welepa e' bikeitsö tö "ye' e' tkéwa darèrè Jesús mik, kè ye' arpamine ì sulu a." Ese wakpa kawöta senuk erkí as kè iarmine ì sulu a. ¹³ Se' erkirke ì sulu wamblök, ese kos tköke sulitane ta. Erè Skëköl ttö mokjè, ie' kè tö se' mepattsa tö ì sulu tö se' erkiöwè tajë shutë kè se' a iwöklör ekké. Mik se' erkiöweke ì sulu tö, etá ie' tö se' a ikkacheraë wes se' tköshkarmi iulà a as se' a iwöklör.

¹⁴ A yamipa, a' dalër tajë ye' éna, iyi diököl tso' dalöie ese kos yöki a' tköshkar bánet. ¹⁵ A' kabikeitsö buaë, e' kueki ì chekeyö a' a, e' bikeitsö ta a' isueraë tö mokjè idir. ¹⁶ Mik se' ñi dapa'uke Cristo kótewa e' kèwö tkö'uk, etá wëstela chèsö Skëköl a vino yekesö ñita' tka' etké a e' ki. Vino ñe' tö ie' pé tène tajë s'tsatkoie e' wà chè. E' wa se' kos tso' batsulewa ie' mik. Ñies pan etö é blatekesö ñi a e' ñekesö ñita. E' tö ie' chka wà chè. E' wa se' kos tso' batsulewa ie' mik. ¹⁷ Se' dör tajë, e' kos tö pan etö é e' ñeke, e' kueki se' kos dör wes wák eköl é es.

* 9:25 kal kô yöule wöshkiie: E' merke tunukwakpa e' alé esepa a, e' kkecheke ie'pa tö tajë. Wé ki itkëneká ese wák dalöiërtá' tajë. * 10:7 Éxodo 32.6

18 Ì weke Israel aleripa tō e' wà bikeitsō. Mik ie'pa tō iyyiwakjcheke ka' tso' imokà Skèkòl a' e' kī, eta wépa tō ese chkà kak kateke, esepa kōs tso' ie' dalöiök ñita. Es ñies a' mi'ke íyi diököl dalöio wé a, ta chké meule íyi diököl a, ese kak katé a' tō, e' ta a' tso' idalöiök ie'pa ta ñita. 19 E' wa ye' kē ku' ichök tō íyi diököl ese ena chké meule ia ese diché ta'. 20 Au, kē idör es. Ye' tso' ichök tō pē' kē tō Skèkòl dalöie esepa tō iyyiwakjcheke mē íyi diököl a, ñermata e' meule aknamapa a, kē meule Skèkòl ichök e' a. Ye' kē kī ikiane tō a' e' tiü aknamapa íyi shua yēs. 21 A' kē a Skèképa Jesús tkā' ena aknamapa tkā' e' wà yanuk ñita. A' kē a Skèképa chké ena aknamapa chké katanuk ñita. 22 Iwésö es, e' ta s'tso' Skèképa tsiriük as isibirka s'kī. Ie' ulunekā s'kī, e' ta ¿wes e' dalé'ttsérmi sia?

Ì kos ú Skèkòl è kīkoka

23 A' wēlepa tō icheke tō “se' wa kawō tso', ì kos kiane se' kī wè, ese wöie.” E' yēne erè kē ì ulitane e' dör buaē se' a wè. Ì kos kiane se' kī wè, e' wēmiso, erè kē ì ulitane a s'yamipa er diché iēnuk. 24 Se' kē kàne tkinuk se' wák è kī. Ñies s'kawōta tkinuk s'malepa kī.

25-26 Skèkòl yēkuö tō ichè: “Ká i' ena íyi kos tso' ikī, e' dör Skèkòl icha.”† E' kuekī iyyiwak chkà watorke iwé a, ese kos katémisö. Kē iwà chakar tō imeule íyi diököl a ö au as s'er kē tō s'kkatö ikī.

27 Yi kē erblötā Jesús mik, ese eköl tō a' wēle kié chkök ie' ta, ta a' shkak, e' ta a' yú. Ì kos wà a' dēne e' katö bēre kē ichakar as a' er kē tō a' kkatö ikī. 28 Erè o'ka tō a' a' ichè: “Iyyiwak chkà se meule íyi diököl a”, e' ta kē ikatar ie' dalèrmik, ñies erbikè dalèrmik. 29 Ye' tso' ie' erbikè chök, ye' kē ku' a' erbikè chök.

Ye' a kawō ta' iyyiwak chkà ulitane katök, ¿wes e' kē katepayö,

imène sulu o'ka kī e' è kuekī? 30 Ì kateke ye' tō, ese kī ye' tō wèstela cheke Skèkòl a, e' ta ¿wes e' sulurmi o'ka yöki? ¿Wes e' kī ie' tō ye' chèmi sulué?

31 E' kuekī ì kos yekesö, ñekesö, ñies ì kos wèkesö, e' usö as Skèkòl kīkarka. 32 A' senú wösh wa as kē yi wöklör a' ukuömik. Judiowak idir ö kē idör judiowak ö wépa dör Skèkòl icha ese idir, ese kos kē wöklö'war. 33 A' senú wes ye' serke es. Ye' wák e' ché senuk kekrae as e' wër buaē sulitane wa. Ye' kē tkirku' ye' wák kī. Ye' tkirke sulitane kī ie'pa kimoie as itsatkèrdak.

11

1 A' senú wes ye' serke es. Ye' serke wes Cristo ser es.

Wes alakölpā kawōta e' uk mik se' ñi dapa'uke eta

2 Kekrae a' er arke ye' ska. Ñies ì kos wa ye' tō a' wöblaö, e' wekeia a' tō. E' kuekī ye' tso' a' kīkōkka. 3 Erè ye' kī ikiane tō a' wa ijcher tō Cristo dör wépa dör ie' icha esepa kos wökir. Ñies wēm dör alaköl wökir. Ñies Skèkòl dör Cristo wökir. 4 Mik a' ñi dapa'uke ttök Skèkòl ta, eta a' wépa wēlepa ttöke ie' ta ö ilè chekerakitö ie' ttekölie ta iwökir pabakekewaitö, e' ta e' wa yi dör iwökir e' dalösewewaitö. 5 E' skéie kē dör es alakölpā a. Ie'pa ttöke Skèkòl ta ö ilè chekerakitö ie' ttekölie, kē wökir pabakulewa, e' ta e' wa ie'pa tō yi dör iwökir e' dalösewéwa. Ie'pa dör wes alakölpā tsà tō dababe esepa es. 6 Alaköl wele kē éna iwökir pabakakwa, e' ta ese mú tō itsà tēe wes wēm es. Erè e' dör jaé taié ie' a. E' kuekī buaé idir ie' a tō iwökir pabakōwa. 7-9 Skèkòl tō wēm yö' wes ie' wák es, e' kuekī wes ie' dör e' wërke wēm kī. E' kuekī wépa kē kàne iwökir pabakökwa mik ittöke ie' ta e' dalewa. Erè alaköl dè'ka wēm wa, e' kē dör tō

wëm dë'ka alaköl wa. Nies alaköl yöne wëm kueki ikimoie, e' kë dör tö wëm yöne alaköl kueki. E' kueki wes wëm dör e' wërke alaköl ki. ¹⁰ E' kueki alakölpa ké e' wà kkachök iwökir pabakëwa wa. Nies ie'pa ké e' uk Skëköl biyöchökwakpa kueki. ¹¹ Erë alakölpa ena wëpa batsulewa Skëkëpa mik esepa kë meneat ulawa ulawa ñi yöki. E' skéie imeneat ñi kimuk ñi dalöiök. ¹² Mokí tö alaköl tsá dë'ka wëm tsá wa. Erë nies e' ukuöki ta wëpa ulitane kurke alaköl wa. Erë se' kos ena iyi kos, e' dë'ka Skëköl wa.

¹³ A' wakpa tö ibikeitsö. ¿Buaë idir tö alakölpa ttöke Skëköl ta wökir kë pabakule? ¹⁴ Sulitane wa ijcher tö iwake' meneatbak tö wëm tsà batsi, e' dör jaë. ¹⁵ Erë alaköl tsà batsi, e' mène ie' a iwökir pabakoie, e' kueki e' mène buaë ie' ki ikikoka. ¹⁶ Yile kë wa ye' sini'kune, e' ta ese éna ianú tö se' dör Skëköl icha erule erule ñi dapa'uke ká wa'ne, e'pa kos wöblar tö alakölpa ttöke Skëköl ta wökir pabakulewa.

Wes se' ké Skëkëpa kötëwa e' këwö tkö'uk

¹⁷ Ì cheke ye' tö a' a' i' ta, e' kë ki ye' a' a' peñanuk. Mik a' ñi dapa'uke, etä e' wà dettsa suluë ichök i buaë tsata. ¹⁸ Keweie yö ichè tö ye' wa ibiyö jcher tö mik a' ñi dapa'uke, etä a' ñi blabatsélor. Wele ta ye' iklö'wé tö e' dör mokí. ¹⁹ Mokí e' dör buaë tö a' ñi blabatsö as iwërwa a' shüä tö a' wëpa wër mokí Skëköl wa buaë. ²⁰⁻²¹ Mik a' ñi dapa'uke Skëkëpa kötëwa e' këwö tkö'woie chké wa di'yè wa, etä a' wákpa tö a' chké ñëwa kë wa iyamipa kë wa i ta' esepa bikeitse. Bataie ta' a' wëlepa atë kë chkaule wëlepa e' ttëka taië blo' wa. E' wa i ché a' tö tö ikëwö tkö'weke a' tö e' dalösewëwa a' tö. ²² Wësua a' kë u ta' chkoie di'yoie. Wësua se' dör Skëköl icha e'pa dalösewëkewa a' tö. Wësua a' éna s'yamipa dör siarë, esepa

jaëwakka. ¿Ì chëmiyö a' a' iyi ekkë kueki? ¿A' ki ikiane tö ye' tö a' peñe iki? Au, ye' kë tö iwepa.

²³ Skëkëpa Jesús tté meneat ye' a' paka'neyö a' a, e' dör i' es: Nañewe kam ie' merettsa, e' yöki ie' tö pan klö'wé. ²⁴ E' ki wëstela chéitö Skëköl a. E' ukuöki ta iblatéitö ta iché: "Pan i' dör ye' chká merdattsä a' tsatkoie e'. I' ú kekraë as a' er arne ye' ska'." ²⁵ Es nies mik ie'pa chké one ta tka' a' vino tkër, e' klö'wéitö ta iché: "Vino i' dör ye' pé. Ye' tterawa e' pé tërdaë, e' wa tté pa'ali me' Skëköl tö, e' wà de. Bitökicha a' tö iyeke, etä a' er anú ye' ska'." ²⁶ Es bitökicha a' tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, e' wa a' tso' ichök tö ie' kötëwa se' skéie. Es a' tö iché michoë dö mik ie' datskene etä.

²⁷ E' kueki yi isie tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, erë kë iserku' wes kawö tkö'weke ñe' wà kiane ché es, e' ta esepa tso' Skëkëpa chká ena ipé dalöseukwa. ²⁸⁻²⁹ Inésö ena iyésö, erë s'yamipa malepa dör wes wák eköl è es se' ta Skëkëpa batamik, esepa dalösewëwasö, e' ta Skëköl wö kiekésö e' ki. E' kueki se' kos eköl eköl kawötä e' sauk kewe tö is s'tso', e' ukuöki ta pan ñú ena vino yö. ³⁰ Erë a' kë ku' iwà dalöiök es. E' kueki a' taië kirirke ianewa al-abëbé, nies a' wëlepa duolur. ³¹ Se' e' sué buaë, e' ma Skëkëpa kë tö se' shulepa. ³² Erë ie' tö se' shuleke, e' ta e' dör se' kimoie as se' kë kichatër aishkuö ta wëpa kë tö ie' dalöietä' esepa ta ñita. ³³ A' yamipa, mik a' ñi dapa'uke chkök ñita Skëkëpa kötëwa e' këwö tkö'woie, etä a' ñi panú. ³⁴ A' wëpa dué bli wa, e' ta esepa chköbitü iwák u a' as a' kë tö Skëköl wö kiö e' ki a' ñi dapa'uke chkök ñita e' wa. İyi malè kianeia shulè, ese shulekeyö mik ye' dene a' ska' etä.

12

Ì merke Wiköl Batse'r wa e' pake

1 A yamipa, i' ta ye' tö i merke Wiköl Batse'r wa se' a e' tté pakeke a' a. Ye' ki ikiane tö a' éna tté e' wà ar buaé. 2 A' wa ijcher buaé tö kenet ta kam a' tö Skèköl dalöiö, e' yöki a' bak e' muktsa wëttsè wës alé iyi diököl kè ttö ta', ese dalöiök. 3 E' kueki i'ñe ta ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö wépa ttöke Skèköl Wiköl wa, esepa kè tö ichepa: “Jesús mú kichatèr!” E' sù wépa kè ttöku' Wiköl Batse'r wa, esepa kè tö ichepa mokì: “Jesús dör sulítane Kèköl!”

4 I mène se' a ñi kimoie ese dör kua'ki kua'ki, eré e' wì dör Skèköl Wiköl eköl è. 5 E' sù kanè tso' se' wa s'kimoie ese dör kua'ki kua'ki, eré e' wì dör Skèképa Jesús eköl è. 6 E' sù i wèkesö ese wà dökettsa kua'ki kua'ki, eré e' wì dör Skèköl eköl è, e' tö iwakanewéke se' a as iwà döttsa wës ie' ki ikiane es. 7 Se' kòs eköl eköl a imène Skèköl Wiköl wa s'malepa kimoie. 8 Welepa a imerke Skèköl Wiköl wa Skèköl siwé iskié e' pakoie. Welepa skà a Wiköl e' è wa imerke tté blèule ese wà pakoie. 9 Welepa skà a imerke Wiköl e' è wa erbloie Skèköl mik bua'ie. Welepa skà a imerke Wiköl e' è wa s'ðuöke ese bua'wone. 10 Welepa skà a imerke i kè or yi a ese wöie. Welepa skà a imerke ttoie Skèköl ttekölie. Welepa skà a imerke isuöie tö yile kapaköke ese dör Skèköl tté mokì ö au. Welepa skà a imerke ttoie ttö kua'ki kua'ki wa. Welepa skà a imerke wépa ttöke ttö kua'ki kua'ki wa, ese wà pakone. 11 Eré ekkè kòs dör Skèköl Wiköl eköl è e' kanè. Ie' tö imeke se' kòs a eköl eköl wes ie' ki ikiane es. 12-13 Se' dör Cristo icha e'pa dör wës wák eköl è es. Se' ulà ta', klö ta' ena se' yese skà tso' tajé, eré e' kòs wöièulewà etkème. Es ñies se' dör kua'ki kua'ki. Se' welepa dör judiowak, se' welepa skà kè dör judiowak, se' welepa klöulewà kanè mésoie, se' welepa skà kè dör es. Eré se' kòs iènewà Skèköl Wiköl a, e'

è a se' kòs tso'. E' wa se' de wës wák eköl è es Cristo ta ñita.

14 S'chkà kè dör etkème, iyese tso' tajé kua'ki kua'ki. 15 Ichösö tö s'klö mú tö ichè: “Ye' kè dör ulà, e' kueki ye' kè ku' chkà mik.” Ie' tö ichèmi es, eré ie' tso' chkà mik. 16 S'kukuöña mú tö ichè: “Ye' kè dör wöbla, e' kueki ye' kè ku' chkà mik.” Ie' tö ichèmi es, eré ie' tso' chkà mik. 17 S'chkà kòs e' mú dör wöbla è, e'ma çwes i ttsémisó? S'chkà kòs e' mú dör kukuöña è, e'ma çì wa iyi alar ttsémisó? 18 Eré Skèköl kè wà se' chkà yöne es. Ie' tö i kòs tso' s'chkà mik, e' meät wé ie' ki ikiane meät eë as ikaneblö buaé ñita. 19 Es s'chkà ulítane mú dör wöbla è ö kukuöña è, e'ma s'chkà kè dör mokì. 20 Eré kè idör es. S'yese tso' tajé.

21 E' kueki s'wöbla kè a iyènuK s'ulà a: “Be' kè dör iie bua' ye' a.” Es ñies s'wökir kè a iyènuK s'klö a: “Be' kè dör iie bua' ye' a.” 22 E' skéie, s'chkà wésele bikeitsekesö tö kè ia i or buaé, e' kè ta' età kè se' serpa. 23 S'chkà wésele ki se' jaërke, kè kkayèr ta', ese paikesö buaé datsi' wa kkö'neke buaé. 24 Eré s'chkà wésele kè ki se' jaèrku', e' kè paieku'sö datsi' wa. S'chkà wésele bikeitsekesö tö kè idör buaé chökle, ese kkö'nekesö bua'ie. Es Skèköl tö s'chkà tulu'wà. 25 Ie' tö iwé es as s'chkà kè ñi blabatsö e' skéie iñi kkö'nurak buaé ñikkèè. 26 Se' yese alé dalène s'mik, e' ta' s'chkà kòs e' tö ittse. Ñies se' yese alé peñarke buaé, e' ta' s'chkà kòs e' ttsè'ne buaé.

27 A' kòs eköl eköl tso' batsulewà Cristo mik wës wák eköl è es. 28 Se' dör Skèképa Jesús icha e'pa shua Skèköl tö se' tkè'ka kanè kua'ki kua'ki uk. Kewe ie' tö Jesús ttekölpa tsá, e'pa tkè'ka. E' ukuöki ta' ittekölpa malepa tkènekà. E' ukuöki ta' s'wöbla ukwakpa ittè wa esepa tkènekà. E' ukuöki ta' i kè or yi a ese ukwakpa tkènekà, ñies s'ðuöke ese bua'ukwakpa ena s'kimukwakpa ena s'wëttsukwakpa esepa tkènekà. Ñies wépa ttöke ttö kua'ki kua'ki

wa, ešepa tkëneka. ²⁹ Se' ulitane kë dör Jesüs ttekölpa tsá. Se' ulitane kë dör Skëköl ttekölpa. Se' ulitane kë dör s'wöbla'ukwakpa. Se' ulitane kë dör ì kë or yi a ese ukwakpa. ³⁰ Se' ulitane kë dör s'duöke ese bua'ukwakpa. Se' ulitane kë ttöpa ttö kua'ki kua'ki wa. Ì chekerakitö ttö kua'ki kua'ki wa, ese wà kë pakanukne se' ulitane a. ³¹ Erë ì merke se' a Wiköl Batse'r wa, e' bua'ie yulö a' dör poë.

Se' ñi dalëritsö e' dör ñala bua'ie

Erë ñala bua'ie šuṭe, e' kkachekeyö a' a' i' ta.

13

¹ S'ttö kua'ki kua'ki dö Skëköl biyöchökwakpa ttö e' kōš mú yër ye' a, erë s'malepa kë dalër ye' éna, e' ta ye' dör weš tabechka ppésö ese blar es ö weš panakkuö ppésö ese blar es kë wà ta'. ² Ye' mú ttö Skëköl ttekölie, ñies ie' siwë blëule e' kōš mú ar ye' éna ñies iyi kōš mú jcher ye' wā ñies ye' mú erblö Skëköl mik tajë dö kabata skéu ekkë, erë s'malepa kë dalër ye' éna, e' ta ye' kë dör ì. ³ Ì kōš tso' ye' wā e' mú mëttsayö s'siarëpa a, ñies ye' wák mú e' müttsa we'ikë siarë Skëköl tte kuëki e' tsoka*, erë s'malepa kë dalër ye' éna, e' ta e' kë dör ìie bua' ye' a.

⁴ Se' ñi dalëritsöke, e' ta ì kōš dalë'ttsekésö bërë, ñies se' er buaë chöke s'malepa a. Se' ñi dalëritsöke, e' ta kë se' ukyërta' ñi ki, kë se' e' tsötä'ka s'malepa ki, kë se' e' bikeitsötä'ka tö se' dör pë' tajë. ⁵ Se' ñi dalëritsöke, e' ta kë s'malepa suësö er sulu wa, kë se' er mutä'wa se' wák ë ki, kë se' ulurta'ka bet, ì sulu wamblërke se' ta, e' ta ese nuí olo'yekesö. ⁶ Se' ñi dalëritsöke, e' ta ì sulu wamblërke ese kë tö se' tsë'wëpa buaë. E' skéie mik s'malepa serke weš tte mokí tö ichè es, e' ta ese je' tö se' tsë'wëke

buaë. ⁷ Se' ñi dalëritsöke, e' ta ì kōš dalë'ttsekésö, se' erblö michoë Skëköl mik, ì buaë ye' Skëköl tö se' a ese kōš wà panekesö kröröë, ì kōš wöklö'wekesö.

⁸ Se' ñi dalëritsöke e' kë erta'wa. Ìñe ta imerke ttoie Skëköl ttekölie, erë aishkuö ta e' kë merpaia es. Ìñe ta imerke ttoie ttö kua'ki kua'ki wa, erë aishkuö ta e' kë ku'ia. Ìñe ta imerke iyi blëule ese jchenoie Wiköl Batse'r wa, erë aishkuö ta e' erdawa. ⁹ E' wà dör tö ì mène se' a jchenoie ìñe ta ese kë dör Skëköl iyi wa'ne, e' dör ikakla ë. Ñies ì chekesö Skëköl ttekölie, ese kë dör seraa. ¹⁰ Ese kōš erdawa mik ì dör ibua'ie e' de seraa eta.

¹¹ E' dör i' es: Mik ye' iä alala, eta ye' ttöke weš alala es, ye' erbiköke weš alala es, iyi suëkeyö weš alala es. Erë mik ye' kibineone, eta ye' kë dör alala, e' kuëki ye' kë seria weš alala es. ¹² Ìñe ta se' wā Skëköl jcher weš iyi olo suësö wösuö nula wa es. Erë aishkuö ta isuerasö ñi wöshäë. Ìñe ta ie' kak jcher ye' wā, erë aishkuö ta ijcherdawa ye' wā buaë weš ie' wā ye' jcher buaë es.

¹³ Ìñe ta se' erblöke Skëköl mik. Ñies ì yë'atbakitö, ese wà panekesö kröröë. Ñies se' ñi dalëritsöke. İyi mañat ekkë wawekesö ìñe ta, erë ibua'ie dör se' ñi dalëritsö.

14

Imène ttoie ttö kua'ki kua'ki wa, e' pakë

¹ A' e' chö ñi dalëritsök buaë. Ñies ì merke se' a Wiköl Batse'r wa ñi kimoie ese yulö poë. Erë ttök Skëköl ttekölie e' yulö bua'ie imalepa tsatä. ² E' wà dör tö yi a imène ttoie ttö kua'ki wa ese kë ttökü' imalepa ta, ittöke Skëköl ë ta. Kë yi skä éna ittöke e' anuk. Erë tte blëulewā ese chekeitö Skëköl Wiköl wa. ³ Erë yi a imène ttoie Skëköl ttekölie, ese ttöke imalepa ta ie'pa er diché ki ioie, ie'pa pattoie ena ie'pa er pabloie.

* **13:3** ye' wák mú e' müttsa we'ikë siarë: Yëkküö këchke wele tö ichè: ye' mú e' müttsa ña'wëwa

⁴Yi ttöke ttö kuä'ki wa Wiköl Batse'r wa, ese tö iwák ě er diché kí ieke. Erë yi ttöke Skëköl ttekölie, ese tö Skëkëpa Jesús icha malepa er diché kí ieke. ⁵Ye' kí ikiane tö a' ulitane mú a imer ttoie ttö kuä'ki kuä'ki wa. Erë a' mú ttö Skëköl ttekölpaie, e' dör ibua'ie ttök ttö kuä'ki kuä'ki wa ese tsata. Erë a' ttöke ttö kuä'ki kuä'ki wa ta yile tö iwà pakëne imalepa a as ie'pa er diché kí ier, e' ta e' dör buaë wes yi ttöke Skëköl ttekölie ese es.

⁶A yamipa, e' wà pakekeyö a' a' i' es. Ichösö tö ye' de, e' ttöke a' ta ttö kuä'ki wa, e' ta ¿e' tö a' kimëmi? Au, e' kë dör iie bua'. Erë ilë kkayëne ye' a ese chéneyö a' a' ö ilë jcher ye' wä ese pakéneyö ö ilë chéyö Skëköl ttekölie ö a' wöbla'wéyö tte wésele wa ese kōs chéyö a' wákpa ttö wa, e' ta e' je' tö a' kimëmi buaë. ⁷E' dör wes ma'ma tso' blarta' pulë sù ö ma'ma kicha ta' sù ese blar es. Kë iblane wes ikawötä bla'wè es, e' ta ¿i se' a' ichök tö ì bla'wekerakitö? ⁸Ñies duk bla'weke ñippökwakpa kioie ñippök ibolökpa ta, e' kë blane wes ibla'weke es, e' ta ñippökwakpa kë bitúpa ñippök. ⁹E' sù a' ta itköke. A' ttöke ttö kuä'ki kuä'ki wa, e' ta ¿wes e' wà armi yi éna? A' ttöke ě, wes yi ttö ekörla ese es. ¹⁰S'ttö daklilié, e' tso' taië ká i' a, ese kos wà ane iwákpa éna. ¹¹Erë wele ttöke iwákpa ttö wa, kë wà ane ye' éna, e' ttséyö, e' ta ie' dör ká kuä'ki wak ye' a, ñies ye' dör ká kuä'ki wak ie' a. ¹²Ì meke Skëköl tö se' a' i'Wiköl wa, ese kōs yuleke a' tö poë. E' kueki yö ichè a' a, e' wése tö se' malepa dör Skëkëpa icha e'pa er diché kí ieke, ese kōs yulö bua'iewa.

¹³E' kueki yi ttöke ttö kuä'ki wa ese wák tö ikiö Skëköl a as imütö ie' a iwà pakone imalepa a. ¹⁴Ichösö tö ye' tso' ttök Skëköl ta ttö kuä'ki wa, e' ta mokí ye' tso' ttök ie' ta, erë iwà kë ane ye' wák éna. ¹⁵¿Wes ye' iwèmi? Ye' iweke i' es: ye' ttöke

Skëköl ta ttö kuä'ki wa, ñies ye' ttöke ie' ta ttö ane ye' éna ese wa. E' sù ye' ttsöke ie' kikokaie ttö kuä'ki wa, erë ñies ye' ttsöke ttö ane ye' éna ese wa. ¹⁶Ichösö tö a' wele tso' wéstela chök Skëköl a ttö kuä'ki wa a' malepa kukua, erë iwà kë ane a' éna, e' ta ¿wes a' ichèmi, “Es e' idir”? ¹⁷Mokí ie' tö wéstela ché buaë Skëköl a, erë e' kë wä a' er diché kí iëne. ¹⁸Ye' ttöke ttö kuä'ki wa taië a' tsata, e' kí ye' tö wéstela cheke Skëköl a. ¹⁹Erë mik se' ñi dapa'uke, eta eë ye' a ta ye' kapaköke tte böt mañat wà ane se' éna ese wa, e' dör buaë ye' kapaköke tte taië ttö kuä'ki wa dōka 10.000 kë ane yi éna e' skéie.

²⁰A yamipa, kë a' kabikeitsökia wes ala'rla es. A' kabikeitsö wes s'kibinetke es. Erë buaë idir tö sene sulu yöki a' kabikeitsö wes ala'rla es. ²¹Skëköl tö ichè iyëkkü ki i' es: “Erë ye' ttöraë ká i' wakpa ta s'ttö kuä'ki kuä'ki wa ena ká kuä'ki kuä'ki wakpa wa, erë ie'pa kë tö ye' ttö iutepa.” ²²E' wa isuésö tö s'ttöke ttö kuä'ki wa e' dör ilë kkachoie wépa kë erblöta' Jesús mik esepa a, kë idör se' erblö Jesús mik esepa a. Erë se' ttöke Skëköl ttekölie e' je' dör se' erblö ie' mik esepa a. ²³E' wà dör i' es: A' ñi dapa'uke e' kōs tso' ttök ttö kuä'ki kuä'ki kë ane yi éna ese wa, e' wösha pé' kë yöne Jesús tte wa kë erblöta' ie' mik, esepa dewa a' shua, e' ta ie'pa tö ibikeitseraë tö a' dör aljie. ²⁴Erë e' skéie a' ulitane ttöke Skëköl ttekölie wà ane sulitane éna ta pé' kë erblöta' Jesús mik kë yöne ie' tte wa esepa dewa, e' ta ie'pa éna iardaë tö nuì tso' ie'pa kí ta ie'pa e' shulöraë. ²⁵Ì tso' bléule ie'pa er a, ese yënekā sulitane kukua ta ie'pa e' tkoralur kuché kí Skëköl dalöioie ta icheraërakitö, “Mokí Skëköl tso' a' ta.”

A' ñi dapa'ú bèrè kë chiliwarka

²⁶A yamipa, tte ikkë kōs bata dör i' es: Mik a' ñi dapa'uke, eta a' ulitane wä ilë bitumi eköl eköl s' malepa er diché ioie. A' wele wä

Salmo bitumi ttoioe. A' wele skà wà ttè tso' s'wöbla'woie. A' wele skà wà ttè kkaché Skéköl tö ese tso' ché. A' wele wà ilè skà tso' ché ttò kuà'kì wa. A' wele wà ì yène ttò kuà'kì wa, e' wà pakè tso'ne. E' kos ú ñi er diché ioie. ²⁷ A' wépa ttòke ttò kuà'kì kuà'kì wa, e' tã buaë idir tö bøl è ttò, isalema mañal, erè e' dör wè'. Ñies esepa kawõtã ttök eköl eköl. Ñies ì chekerakitò e' wà pakökne yile kawõtã. ²⁸ Erè kè yi ku' iwà pakökne, e' tã ie'pa kawõtã siwã'blökwa. As ie'pa ttò Skéköl tã ttò kuà'kì wa bänet ekörla. ²⁹ Es ñies wépa a imène ttoie Skéköl ttekölie, esepa ttò bøl ö mañal, e' ukuökì tã a' malepa tö iwà bikeitsö isuioie tö moki idir ö au. ³⁰ Erè a' wele ttòke Skéköl ttekölie, e' dalewa a' wele skà tkèr ee, ese a' Skéköl tö ittè é ñies, e' tã wé tso' ttök ese siwã'blö as ièköl tö icha chö. ³¹ Es a' ulitane ttömi Skéköl ttekölie eköl eköl as a' ulitane wöblar ena a' ulitane a' diché kí ièr. ³²⁻³³ Skéköl dör sene bèrè mukwã e' kè chilirtã'ka. E' kuèkì ie' kí ikiane tö se' ñi dapa'ù bèrè, kè chilirtã'ka wës s'batse' rpa erule erule ñi dapa'ùke ká wa'ñe es. E' kuèkì wépa a imène ttoie Skéköl ttekölpaie, esepa a' e' wöklörmi as ittò eköl eköl.

³⁴ Mik a' ñi dapa'ùke, etã alakölpa kos ké siwã'blökwa. Ie'pa kè kàne ttök, e' skéie ie'pa ké ittök bèrè wës Skéköl ttè dalöièno tö ichè es. ³⁵ Ie'pa ttòke mik a' ñi dapa'ùke, e' dalewa e' dör jaè. E' kuèkì ie'pa éna ilè chakak, e' tã as ichakörakitò iwëm a' iu a'.

³⁶ ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Skéköl ttè de a' batamik? ¿A' è ulà a' ide? Au. ¡A' e' kitè! ³⁷ Yi e' bikeitsö tö ie' dör Skéköl tteköl ö Wiköl Batse'r tö ie' ké ichök, e' tã ese kawõtã ichök tö ì shteke ye' tö a' a' e' dör ì uk se' patké' Skékèpa Jesús tö e'. ³⁸ Erè yi tö ttè i' watéttsa, ese watèrdattsa.

³⁹ A yamipa, es ye' tö a' a' ichè tö ttök Skéköl ttekölie, e' yulö poè. Ñies

wépa ttòke ttò kuà'kì wa, esepa kè wöklö'war. ⁴⁰ Erè íyi kos ese ú a' tö buaë yësyèsè, kè chiliwarka.

15

Cristo shkenekane, e' pakè

¹ A yamipa, Jesús ttè buaë paka' ye' tö a' a', e' skà pakekeneyö a' a' i' tã as e' ska' a' er döne. Ttè ñe' klöo'bak a' tö, e' a' a' tso' tkéulewã darèrèè. ² A' e' tkéwã michoè ttè buaë ñe' a' yësyèsè wës ye' tö a' a' iwà paka' es, e' tã e' wa a' tsatkène. Kè idör es, e' tã è ichök a' erblè imik.

³ Ttè meneat ye' a, e' è paka'neyö a' a. E' bua'ie dör i' es: Cristo kótewã se' nuì kí wës itso' kitule Skéköl yèkkuö kí es. ⁴ Ñies ie' wötènewã pö a, e' kí ká de mañal, etã ishkenekane wës itso' kitule Skéköl yèkkuö kí es. ⁵ Ñies ie' kkaché Cefas a. E' ukuökì tã ie' kkaché ittekölpa tsá dabom eyök kí bøl (12), e'pa a. ⁶ E' ukuökì tã ie' kkaché s'yamipa döka cien skeyök (500) kíta, e'pa a mik ñni dapa'wé ek tsini ème etã. Ie'pa ekkèpa wèlepa blèrulunetke, erè ik-ibiiepa dobyërkeia. ⁷ E' ukuökì tã ie' e' kkaché Santiago a. E' ukuökì tã ie' e' kkaché ittekölpa kos a.

⁸ Bata ekkè tã ie' e' kkaché ye' a. Ye' dör ittekölpa tsá e'pa yulè, erè ñies ie' e' kkaché ye' a. ⁹ Skéköl icha, e'pa we'ikök ye' bak. E' kuèkì ye' dör ittekölpa malepa dikia diöshet. Ye' kiök ie'pa eköl, e' kè dör ye' siarla e' a. ¹⁰ Erè Skéköl er buaë ché ye' a, e' kuèkì ye' dör ie'pa eköl. Ie' er buaë ché ye' a e' kè dör ème. E' wakanewéyö taiè ie'pa malepa tsatã. Ñermata kè dör tö ye' wák tö iwakanewé. Iwakanewéyö Skéköl er buaë chö ye' a e' batamik. ¹¹ Erè Jesús ttè buaë, e' dör etkème, e' paka' sa' tö a' a, e' mik a' erblè. Ye' tö ipakè ö ie'pa tö ipakè, e' kè dè' wës.

Se' duulewã shkerdakane

12 Sa' tō ipakeke tō Cristo kōtēwā, e' shkenekane. Erē a' wēlepa tō icheke tō s'duulewā kē shkerta'kane. ¿Wes e' chēmi ie'pa tō? 13 S'duulewā kē shkerta'kane, e'ma Cristo kē shkenekane. 14 Ie' kē shkenúpakane, e'ma ē ye' tō ie' ttē buaē pakeke. Nies ē a' erblōke ie' mik. 15 Sa' tō ipakeke tō Skēkōl tō ie' shkeo'kane, erē s'duulewā kē shkerta'kane, e'ma ie' kē shkenekane. E' mū dōr es, e'ma ttē pakeke sa' tō Skēkōl ttō wa e' dōr kache. 16 S'duulewā kē shkerta'kane, e'ma Cristo kē shkenekane. 17 Ie' kē shkenúpakane, e'ma ē a' erblōke ie' mik. Se' tso'ia se' nui ulā a. 18 Nies e' mū dōr es, e'ma wēpa erblē' ie' mik blērulune, esepa tso'tke weinuk. 19 Se' tō Cristo paneke, e' kē wā tkōpa aishkuō tā, e'ma se' dōr siarē chōkle s'malepa dikia.

20 ĩErē mokī Cristo shkenekane! Ie' dōr se' shkerkane e'pa tsā, e' kueki se' wā ijcher tō nies se' shkerdakane. 21 E' wā dōr i' es: Wēm ekōl wa s'duōwā e' ali'ka sulitane ki. E' sū wēm skā ekōl wa s'duulewā shkerdakane. 22 Sulitane dē'ka Adán wa, e' kueki sulitane wōmenettsā duōkwā wes ie' es. Erē se' batsulewā Cristo mik e'pa kōs shkerdakane wes ie' shkenekane es. 23 Erē e' kōs mir wes ikāwōtā minuk es. Cristo shkenekane kewe. E' itōki mik idene, etā se' dōr ie' icha, e'pa kōs shkerdakane. 24 Etā kā i' erdawa. E' kēwō ska' tā Cristo e' alōrakā ĩyi wōkir, ĩyi wāk, ĩyi kēkōl wa dichē tā' ese kōs ki. ĩ kōs blu'ie ie' tso' e' merattsaitō Skēkōl dōr S'yē e' ulā a. 25 Erē ĩñe tā ie' tso'ia ĩyi kōs wēttsuk blu'ie dō mik ibolōkpa kōs menewā ie' klō dikia etā. 26 Ie' bolōk bata, e' dōr s'duōwā, e' ki ie' e' alōrakā bataie. 27 E' dōr wes itso' kitule Skēkōl yēkkuō ki es, e' tō ichē: “ĩyi ulitane menewā ie' klō dikia.”

Erē se' éna iane tō mik iyēne “ĩyi ulitane” etā Skēkōl kē ku' e' shua, ie' wāk tō ĩ kōs mēro' Cristo klō dikia e' kueki. 28 Erē mik ĩyi ulitane mērotke Skēkōl tō Cristo dōr ilā e' klō dikia, etā nies Cristo e' murattsā iyē ulā a as ĩyi ulitane dō ie' dikia.

29 S'duulewā kē shkerta'kane, e'ma wēpa wōsune s'duulewā skéie* ĩjōk e' wēkerakitō? S'duulewā kē shkerta'kane, e'ma ĩjōk ie'pa wōsune esepa skéie? 30 S'duulewā kē shkerta'kane, e'ma ĩjōk se' e' mūmi weinuk kēkraē ttē e' pakōk? 31 A yamipa, kā bit tā ye' ki idalō me'rie ttseskua ye' ttēmiwā yile tō. E' dōr mokī wes a' tso' batsulewā Skēkēpa Cristo Jesús mik, e' tō ye' ttsē'wēke buaē e' dōr mokī es. 32 ĩe Éfeso ye' bolōkpa tso' ĩippōk ye' tā wes iyiwak sulusi es. Kē se' shkerta'kane, e'ma ĩjōk e' dalē'ttsekeyō? E' kē dōr ĩie bua' ye' a. Mokī tō s'duulewā kē shkerta'kane, e'ma ĩūsō wes wēlepa tō icheke es. E' dōr i' es: “Bulepa s'duōralur, e' kueki ĩñe se' chkō, se' di'yō buaē kaneē.”

33 Kē a' e' muktsā e' kitō'uk es. E' dōr wes yile tō iyē' es, e' dōr i' es. “S'yamipa e' wamblō sulu esepa tō s'ser yēsyesē esepa sulu'wēkewa.” 34 A' erbikōne buaē yēsyesē. ĩ sulu kē wamblaria' a' tō. A' wēlepa kē bātse Skēkōl mik yēs. E' chéyō a' a' a' jaēwōka.

Se' duulewā shkerdakane ĩis e' chkā dōr?

35 Isalema a' wēlepa tō ichakēmi: “Se' duowā, ¿wes e' shkermikane? ĩIs e' chkā dōr?” 36 ĩI chaké a' tō wes kē s'kabikeitsō ese ĩ chaké es! ĩyiwō tkēsō, e' kē dē'kane, ikuala deka tā iwō dalola nunéwa. 37 Mik se' tō trigo wō tkéwa, etā kē se' wā itkēne kuáie. Se' tō iwō dalola tké. 38 E' ukuōki tā ikua deka wes Skēkōl ime'atbak es. E' sū ĩyiwō ulitane

* 15:29 s'wōsune s'duulewā skéie: E' dōr ĩ uk ie'pa wēlepa wōblar es. Kē iyēne Skēkōl wā tō ĩu es.

dörakā iwakmik iwakmik wēs ime-
neat es.

³⁹ S'ditsö ena iyiwak klōka ena
dù ena nima e' wák dör kua'ki
kua'ki ñies ichkà dör kua'ki kua'ki.
⁴⁰ Ñies ì meneat ká jai a ena ì me-
neat ká i' a e' dör kua'ki kua'ki.
E' kos dör buaala, erè iwēr kua'ki
kua'ki. ⁴¹ Diwö si'wö bēkwö e' kos
dalöburke kua'ki kua'ki. Ñies bēkwö
kos e' wák dalöburke ek ek kua'ki
kua'ki.

⁴² Mik se' shkenekane, etā se'
manenetsatke wēs iyiwö tkēne
e' manerttsa es. Se' chkà i'
nurta'wa, erè mik ishkenekane,
etā kē inurpawaia. ⁴³ S'chkà i'
dör ësela, erè ishkerdakane olo
ta' tajē. S'chkà i' kē diché ta',
erè ishkerdakane diché ta' tajē.
⁴⁴ S'chkà i' dör buaē senoie i'ñe
ta, erè mik ishkenekane, etā
imanenetsa senoie buaē aishkuö
ta Wiköl Batse'r ta. ⁴⁵ E' dör wēs
Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè:
“Wēm tsá kiè Adán, e' yöne se'ie
ttsé'ka.”† Erè wēm skà de eköl
Adán es, e' dör Cristo, e' yöne sene
michoë mukwak. ⁴⁶ Erè s'chkà
senoie aishkuö ta, e' kē mēne Skëköl
wa se' a kewe. S'chkà i' me'itö se' a
kewe. E' itökì chkà senoie aishkuö
ta Wiköl Batse'r ta ese merdaë se' a.
⁴⁷ Wēm tsá yöne íyök wa, e' kueki e'
dör ká i' wak. Erè wēm skà de Adán
es, e' datse ká jai a. ⁴⁸ Wépa dör ká
i' wakpa, esepa dör wēs wēm tsá
yöne íyök wa ñe' es. Erè wépa dör
Skëköl tso' ká jai a e' icha esepa dör
wēs wēm datse eē es. ⁴⁹ Se' tö wēm
datse ká jai a e' kítseraë wēs wēm
yöne íyök wa ñe' kítse'sö es.

⁵⁰ A yamipa, ye' tö a' a ichè
tö se' chkà i' duöta'wa nurta'wa
e' kē döpa'wa ì blúie Skëköl tso'
e' a. ⁵¹⁻⁵² Ye' ttö ttsö. Ttè bak
bléulewa ese chekeyö a' a i' ta:
Kē se' ulitane duöpawa erè mik
Skëköl duk blane iwà kkachöie
tö kawö i' enewatke etā se' kos
maneordattsā bet wēs s'wöbla

tsimiü es. Mik duk ñe' blane,
etā s'duulewa kos shkerdaka, kē
duöpawaia. Ñies se' tso'ia ttsé'ka,
e' chkà maneordattsā. ⁵³ Se' chkà
i' nurta'wa, e' maneordattsā chkà
kē nurta'wa ese wa. Se' chkà i'
duöta'wa, e' maneordattsā chkà
kē duöta'wa, ese wa. ⁵⁴ Mik se'
chkà i' manenetsa kē duöpawaia,
kē nurpawaia, etā ì tso' kitule
Skëköl yëkkuö kī, e' wà de, e' tö
ichè: “Duewa kī Skëköl e' aléka.‡
⁵⁵ A Duewa, ¿wé be' diché tajē e'?
¿Wé be' e' alö tajē e'? Be' kirébata
tso' se' rrewöie tajē, ¿wé e' i' ta?”§
⁵⁶ Se' ser sulu kueki duèwa tö se'
rrewëke ena sene sulu diché iëne
ttè dalöiëno wa. ⁵⁷ Erè se' nuì
olo'yane se' kī Skëképa Jesucristo
batamik, e' kueki kē se' suaneia
s'duöwa yöki. E' kueki kekraë
wéstela chekesö Skëköl a.

⁵⁸ E' kueki, a yamipa dalër ye'
éna, a' e' tköwa darèrè kekraë
Skëképa ttè a, kē a' e' sköktsa bánet.
A' wa ijcher tö ì kos kanewé a' tö ie'
a, e' kē weirpa éme. E' kueki a' kī
kaneblö buaë kekraë ie' a.

16

*Inuköl shteke s'siarëpa kimoie, e'
pake*

¹ Inuköl shteke a' tö s'batse'rupa
serke Jerusalén e'pa kimoie, e'
pakeke ye' tö a' a i' ta. Inuköl
shtë wēs ye' tö iyé' Skëképa icha
erule erule tso' Galacia, e'pa a es.
² Domingo bit ta' a' wakpa bik ekkè
tö a' inuköl shta'ü tö kos a' ulà a ide.
Etā kos a' a imermi, e' blö bánet.
A' tö iwé es, etā mik ye' de a' ska',
etā kē a' kawöta inuköl shtëk, a' wa
itso'tke bléule e' kueki. ³ Mik ye' de
a' ska', etā wépa shushtétke a' tö
patkèmi Jerusalén inuköl ñe' muk,
e'pa tté choie yëkkuö shtekemiyo
e' mi'ke ie'pa wa. Es ye' tö ie'pa
patkeke Jerusalén. ⁴ A' ibikeitsé tö

buaë idir tö ye' mi'ñak ie'pa ta, e' ta ye' mi'mi.

Pablo tö ishkak e' aleritsé

⁵ Ye' kawōta minuk Macedonia, e' ukuōki ta ye' mi'ke a' ska'. ⁶ Isalema ye' e' tsukeat a' ska' si' et si' bōt ulatōk ö isalema ye' e' tsūmiat dō yuēdiō tka ekkē. Es a' a ye' kimermi ì kiane ye' kī shkoie ese wa as ye' mi' buaë wē ye' mi'mirō ee. ⁷ Ye' kē shkak a' pakōk shkaule. Ye' mú ser a' ska' ká tajē, Skēkēpa kī ikiane e'ma. ⁸ Erē ye' e' tsukeat iē Éfeso dō Pentecostés kēwō tka ekkē. ⁹ Iē buaë ye' a kawō kune Jesús ttē buaë pakoie. Ye' bolōkpa tso' tajē, erē ñies tajē pē' éna Jesús ttē buaë ttsak. E' kueki kē ye' e' yaktsa i' ta iē.

¹⁰ Timoteo kanēblōke Skēkēpa a wes ye' es, e' kueki ie' de a' ska', e' ta ikiōwā buaë. ¹¹ Kē yi kane ie' dalōseukwā. E' skēie ie' kīmú as ie' dōne bēre ye' ska'. Ye' tso', ie' ena s'yamipa urke ie' ta, e'pa panuk.

¹² Ye' tö s'yami Apolo e' cheke a' a i' ta. Ye' kkōyē' ie' a tajē tö ie' yúñak s'yamipa mi'ke a' pakōk e'pa ta. Ie' kē shkak i' ta, erē wekkē alē ta ie' a kawō kurmi, etā ie' mi'mi.

Pablo tö ie'pa bata patté

¹³ A' senú erki. A' e' tkōwā darērē a' erblōke Jesús mik e' a. A' e' tkōwā wēbla suē, kē a' suanuk. A' erblō darērē ie' mik. ¹⁴ I' weke a' tö kōs ese ú ñi dalēritsē wa.

¹⁵ A yamipa, a' wā ijcher tö Estéfanos ena iyamipa e'pa dōr Acaya wakpa tsá erblē' Jesús mik e'pa. Ie'pa e' ché buaë s'batse'r malepa kī muk. ¹⁶ Ye' tö a' a ikiē tajē tö ie'pa esepa ttō dalōiō er bua' wa. Ñies yi isie tso'ñak kanēblōk Skēkēpa kanē a' esepa ttō dalōiō.

¹⁷ Ye' ttsē'ne buaë tö Estéfanos ena Fortunato ena Acaico e'pa de ye' ska'. Ie'pa tso' ye' kī muk tajē a' kē ku' e' skēie. ¹⁸ Ie'pa tö ye' er pablé wes a' er pablérakitō es. Buaë idir ie'pa esepa kīkōkka.

Pablo e' chéat

¹⁹ Skēkēpa Jesús icha erule erule kōs tso' Asia, e'pa tö a' shke'wēmi. Áquila ena Prisca ena Skēkēpa icha ñi dapa'uke ie'pa u a, e'pa tö shkēne patké tajē a' a Skēkēpa ttō wa. ²⁰ S'yamipa kōs tso' iē, e'pa tö a' shke'wēmi. A' ñi shke'ú ñi dalēr wa.

²¹ Ye' dōr Pablo e' tö shkēne i' shté ye' wák ulā wa.

²² Yi kē éna Skēkēpa dalēr, e' ta as ese kichatēr. ¡A Skēkēpa, be' shkōne bet!

²³ As Skēkēpa Jesús er buaë chō a' a.

²⁴ Ye' éna a' dalēr Cristo Jesús batamik. Es e' idir.

Yëkkuö skà kit Pablo tò Corinto wakpa a, i' ta ide böt 2 Corintios

Mik Pablo bak kanèblök Macedo-
nia età ie' tò yëkkuö skà kit Jesús
mik erblökwakpa serke Corinto ena
ipamik e'pa a. Wëm kiè Tito e'
kanèblöke Pablo ta Jesús tté pakök.
Ie' tso' Corinto, mik ie' dene Pablo
ska' età ie' tò Jesús mik erblökwakpa
tso' Corinto e'pa kabërke ñita e'
paké Pablo a. E' kuekij Pablo tò
yëkkuö i' kit. Ì tköke Corinto wakpa
ta e' dör i': Welepa e' chö tò
ie'pa dör Jesús ttekölpa erè kè idör
moki. Esepa dè'mi Corinto ta Jesús
mik erblökwakpa tò iki'warak buaë.
Ie'pa ñekkèpa tò s'wöbla'weke kache
tté wa. Ie'pa e' ù tò ie'pa dör buaë
Pablo tsata. Ie'pa tò icheke tò Pablo
dör siarè kè dör kèkèpa taië. Es ie'pa
tso' Jesús mik erblökwakpa kitö'uk.
Pablo éna Jesús mik erblökwakpa
dalër taië e' kè kiane ie' ki tò imi'yal
ñala sulusi ki kachökwakpa itöki. E'
kuekij ie' tò yëkkuö i' kit ie'pa a as
ie'pa tso' ttsè'ka kachökwakpa yöki
ena er bua' wa ì kkeyène ie'pa a e'
dalöiök. Ñies ie' tò ie'pa a iché tò ie'
dör Jesús tteköl moki.

E' kiiie ta kam ie' tò yëkkuö i' shtë
età ie' tò inuköl ki' ie'pa a Jesús mik
erblökwakpa siarèpa tso' Jerusalén
e'pa kimoie. S'kitö'ukwakpa tò iyè'
tò Pablo tò inuköl e' tseketkö iwák
a, erè ie' tò iché tò e' kè dör es.
Ie' mi'ke betka Jerusalén pakök e'
kuekij Jesús mik erblökwakpa tso'
Corinto e'pa kawötà inuköl ki' shtëk
tsèmi Jerusalén.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skèköl wák er
wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá
e'pa eköl. S'yami kiè Timoteo, e' tso'
ye' ta ië. Sa' tso' yëkkuö i' shtëk a'
dör Skèköl icha erule serke Corinto,

e'pa a. Ñies sa' tso' yëkkuö i' shtëk
s'batse'r malepa serke ká malepa
ate Acaya, e'pa ulitane a. ² Skèköl
dör S'yé ena Skèkèpa Jesucristo as
e'pa er buaë chö ena sene bère mù
a' a.

*Pablo weirke e' shua Skèköl
kikékaitö*

³ Skèköl dör Skèkèpa Jesucristo
yé, e' kikékasö taië. Ie' dör S'yé
e' tò se' sueke er siarè wa ena se'
er pableke kekraë. ⁴ Sa' weirke
kos Cristo tté kueki, e' shua sa'
er pableke Skèköl tò as s'malepa
weirke esepa er pablö sa' tò wes ie'
tò sa' er pableke es. ⁵ Cristo weine
taië, e' ukuö miria sa' ki taië. Erè
ñies ie' batamik sa' er pablërke taië
shute. ⁶ Sa' weine es, età e' dör a'
er pabloie, a' tsatkoie. Ñies Skèköl
tò sa' er pablé, età ñies e' dör a'
er pabloie as a' weirke wes sa' es
ese dalè'ttsö a' tò er bua' wa. ⁷ Sa'
wa ijcher tò a' weirke wes sa' es,
erè ñies a' er pablërke wes sa' er
pablërke es. E' kueki sa' wa ijcher
buaë tò a' kè tò sa' eriawepa.

⁸ A yamipa, sa' ki ikiane tò a'
wa ijcher tò sa' weine Asia e' dör
darèrè sa' a. Sa' diché kè dè'ka
iwöklö'woie. Sa' ibikeits tò kè
sa' döpattsa ttsè'ka. ⁹ Sa' e' ttsé'
wes s'wömenettsa ttèwa es. Erè e'
wamblène sa' ta as kè sa' erblö sa'
wákpa mik, e' skéie as sa' erblö
Skèköl tò s'shke'wèkane e' wák mik.
¹⁰⁻¹¹ Sa' ttekelur ñe' e' ulà a ie' tò sa'
tsatké'ttsa ena sa' tsatkeraitö. Ie'
dapömik sa' moneka darèrè. A' sa'
kimé S'yé a ikiök sa' ki, e'ma ie' tò
sa' tsatké michoë. A' taië tò iwé es,
e' ta ie' tò sa' kimeraë e' ki wéstela
cheraë ie' a se' taië tò.

Ì kueki Pablo kè dè' Corinto

¹² Sa' er kè tò sa' kkatè ì ki, e' tò
sa' ttsè'weke buaë. Kekraë Skèköl tò
sa' a imè seno yèsyèsè e' batseitsök
buaë er moki wa sulitane wö wa
ena bua'ie a' wö wa. Sa' ser es, e'
kè dör siwa' iski tso' ká i' a ese wa,
e' dör Skèköl er buaë chö se' a e' wa.

13-14 Yëkkuö kôs kitmi sa' tö a' a, e' wà kě dör tté blëulewá ese, iaritsmi a' a ena iwà armi a' éna. Eré wes sa' dör e' kě ane a' éna bua'ie, eré ye' ipaneke tö wëkké alè tã a' éna iardaé seraa. E' dör es, e' tã mik Skëképa Jesús datskene, etã e' këwö ska' a' e' ttsörakã buaé sa' wa wës sa' e' ttsörakã buaé a' wa es.

¹⁵ Ye' ibikeitsé tö a' e' ttséka ye' wa buaé, e' kuekí warma ye' ibikeitsé tö ye' mi' a' pakök bötökicha as a' ttsé'r buaé bötökicha. ¹⁶ Ye' ibikeitsé tö mik ye' mi' ke Macedonia, etã warma ye' tkökemi a' pakök. Ye' datskene, e' tã ye' damitköne a' pakök. Es a' a ye' kimermi shkoie Judea. ¹⁷ Eré kě ye' wã ìone es. Ye' dë' a' pakök etökicha ë, e' kuekí ça' ibikeitsé tö ye' kě wa iwà bikeitse buaé kewe? çA' ibikeitsé tö ye' ttö bötöt wës s'ditsö ëse es? ¹⁸ Eré Skëköl ttö mokjé, e' ttö wa ye' ichè a' a tö ye' kě ttö a' tã bötöt. ¹⁹ E' wà dör tö Jesucristo dör Skëköl Alà, e' kě ttö bötöt, ie' ttö etkëme. Ie' tté buaé paka' ye' ena Silvano ena Timoteo, e' pa tö a' a. ²⁰ Ì kôs uk Skëköl kablé', e' wéitö Cristo wa. E' kuekí mik se' ñi dapa'uke Skëköl kïkökka, etã se' tö icheke: "Es e' idir" Cristo Jesús ttö wa. ²¹ Yi tö a' ena sa' kkö'neke as se' tulurie Cristo mik, e' dör Skëköl. Ie' tö se' shukitbak iwák a. ²² Ie' tö se' er wakyué ie' wák a. Ñies iWiköl méitö se' a wës íyi tsá patuésö es ikkachoie tö se' tsatkeraitö da'a.

²³ Ie' wã ye' suüle buaé e' wöwa ye' ichè a' a tö kam ye' döne Corinto warma wës ye' ibikeitsé es, e' wà dör tö kě ye' éna a' kí eriawak. ²⁴ Sa' wã ijcher tö a' erblöke buaé Jesús mik, e' wa a' tkënewã darërë. E' kuekí sa' tso' a' kimuk er bua' wa as a' ttsé'r buaé. Kě sa' ku' a' patkök kësik wa a' erblöke e' iütök.

2

¹ E' kuekí ye' ibikeits tö ye' kě shkakne a' pakök a' eriawoie. ² A' ë tö ye' ttsé'wëmi buaé. Eré a'

eriawéyö, e' tã çyi tö ye' ttsé'wëmi buaé? ³ Warma a' ye' ttsé'wë buaé, e' kuekí yëkkuö iët kitmiyö a' a e' kí a' pautyö darërë as a' e' shulö, etã es a' kě tö ye' eriawepa. Ye' iklöo' yësyesë tö a' ulitane ttsé'rdaé buaé ye' tã ñita. ⁴ Mik ye' tö yëkkuö ñe' kit, etã ye' eriane siarë, ye' chkenewã taië dö ye' iëttsaie ekkë. Eré kě ye' wã ikite a' eriawoie. E' skéie ye' ikitmi as a' éna iar tö a' dalër taië ye' éna.

Yi tö ì sulu wamblë' e' nuí olo'yé Pablo tö

⁵ Wëm tö kabene tski'ka a' shua ì sulu wambléitö e' wa, e' kě wã ye' ë eriaone. Isalema ye' tso' ikí kuötkökka, eré ye' ichè tö wës alè ie' tö a' ulitane eriawé. ⁶ Kôs a' kibi- iepa tö ie' kí inuü métke e' dör wë'. ⁷ Ìne tã a' tö inuü olo'yö ikí tã ikimú as kě ieriar taië kě er pablëneia ekkë. ⁸ E' kuekí ye' kköchö a' a taië tö ikkachöne ie' a tö mokí a' éna ie' dalër. ⁹ Yëkkuö ñe' kitmiyö a' a isuöie tö ye' ttö iüté a' tö seraa ö au. ¹⁰ Yi isie nuí olo'yé a' tö ikí, ñies ese kí ye' tö ilo'yéke. Mokí yö ichè Cristo wöwa ena a' dalërmik tö ilè nuí tso' kiane olo'yé, e' tã e' olo'yétkeyö ¹¹ as Satanás kě e' alöka se' kí. Wës ie' éna se' sulu'wakwa, e' ane se' éna buaé.

Tito kě dë' Tróade

¹² Mik ye' de kã kiè Tróade Cristo tté buaé pakök ee, etã ye' isué tö Skëképa tö ye' a ñalã yuétke buaé itté pakoie. ¹³ Eré s'yami Tito wã a' biyö done ye' a, e' kě kune ye' wã wës ikablé' es. E' tö ye' tkiwé kabikeitsékã taië. E' kuekí ye' e' chéat Tróade wakpa a tã ye' mia Macedonia ie' yulök.

Íyi ulitane kí se' e' alökami Cristo wa

¹⁴ ÌEré wëstela Skëköl a! Kekraë ie' tö sa' wëttseke e' alokã íyi ulitane kí Cristo tã ñita. Sa' wa ie' tö Cristo tté buaé pakeke kã wa'ne, e' dör wës kiö masmas alabur es. ¹⁵ Sa'

tö Cristo tté pakeke, e' dör wés íyi alar masmas ña'wè Cristo tö Skéköl a íkíkoka es. Sa' dör wés kiō masmas alar es. Erë wépa tsátkërke ena wépa kē tsátkërku' esepa böltépa wōa ilār kuā'kī kuā'kī. ¹⁶ Wépa kē tsátkërku' esepa a tté pakeke sa' tö e' dör wés s'nu alar es, e' wa ie'pa duöralur e' kueki. Erë wépa tsátkërke esepa a e' dör wés íyi alar buaë es, e' wa sene michoë dōraë ie'pa ulā a e' kueki. ¿Yi dirmi tté i' wakanéuk? ¹⁷ Tajé pè' tö Skéköl tté pakeke inuköl è kló'woie, erë sa' kē dör es. Ie' tö sa' patké ipakök, e' kueki sa' tö ipakeke er mokī wa ie' wōwa Cristo dalërmik.

3

Skéköl tté pa'ali e' wakanéukwakpa sa' dör

¹ ¿Ima a' ibikeitsè tö sa' wákpa e' tté chöke a' a? ¿Ima a' ibikeitsè tö sa' kī yëkkuō kiane sa' tté choie a' a ö a' tö yëkkuō mēmi sa' a sa' tté choie wés wele tö iweke es? Yëkkuō ese kē kiane sa' kī. ² A' wakpa dör wés sa' tté choie yëkkuō es. E' kitule sa' er a' suule ena aritsule sulitane wā. ³ Iwēnewā wōshak tö a' dör wés yëkkuō kitmi Cristo tö patkēne sa' ulā a es. Yëkkuō e' kē kitule tinta wa, e' skéie ikitule Skéköl ichökle e' Wiköl wa. E' kē kitule ákkue kī wés tté dalöiëno kite ákkue kī es. E' skéie ikitule a' er a.

⁴ Sa' erblöke Skéköl mik Cristo batamik, e' è kueki sa' tö a' ché es. ⁵ Sa' kē a' iyënuk tö kanè wé sa' tö a' shūa, e' dör sa' wákpa diché wa. Skéköl tö sa' a' ierī mé iwakanéwoie. ⁶ Ie' tö sa' a' ierī mé ie' tté pa'ali mēne se' a' e' wakanéuk. Tté e' kē datse tté dalöiëno mēne ká iaiaë e' wa. E' skéie idatse Skéköl Wiköl wa. Tté dalöiëno ñe' tö s'kichateta'ttsa erë Skéköl Wiköl tö sene michoë meke se' a.

⁷ Tté dalöiëno kēchke kitule ákkue kī, e' mēne ká iaiaë Israel aleripa a. Mik tté e' tsá mēne, etā Skéköl olo bune tajé. E' klöne Moisés

wō kī dalölöë dö imalepa kē wō dē'wā ie' wō sauk ekkē. Erë dalö e' chowamine énaena. Tté ñe' mēne olo ta' tajé ikkachoie tö e' dör tté dalö ta' tajé ese. ⁸ ¡E' yita Skéköl Wiköl kanè e' olo tkōka tajé tté ñe' tsata! ⁹ E' wā dör tö tté tö s'kichateta'ttsa ñe' mēne dalö ta' tajé, ie' yita tté wa Skéköl tö s'kló'wemi wés pè' buaë yësyësë es e' paké olo ta' tajé shütë tkōka tté tsá mēne e' tsata! ¹⁰ Mokī tté pa'ali e' olo ta' tajé shütë, e' o'mik tté iët olo kē dör ì. ¹¹ Tté kē dör yöbië e' de olo ta' tajé, ie' yita tté dör yöbië e' olo ta' tajé shütë!

¹² Tté e' wā paneke sa' tö kröröë, e' kueki sa' tö iwā pakeke sultane kukua kē suarta'. ¹³ Sa' kē tö iweku' wés Moisés tö iō' es. E' wō pabakéwā datsi'tak wa as Israel aleripa kē tö isaü tö ie' wō dalö bune e' chowamine sēraa. ¹⁴ Erë ie'pa er darè'nēwa, kē éna iwā ane. Ie'pa er pabakulewā wés Moisés wō pabakwā es. Es ñies i'ñe ta' ie'pa aleripa er pabakulewā mik ie'pa tso' tté kēchke mēne iyēpa bak e'pa a e' aritsök etā. Ie'pa er pabakulewā e' sirmittsa erblè Cristo mik, e' è wa. E' kueki ie'pa icha kam sirttsa. ¹⁵ Dö ikkē ta', mik ie'pa tö yëkkuō kit Moisés tö e' aritseke, etā ie'pa er tso'ia pabakulewā. ¹⁶ Erë mik se' er mané'wé Skékēpa a, etā se' er pabakulewā, e' sinettsa. ¹⁷ Skékēpa e' dör Skéköl Wiköl. Wé e' tso', etā eē se' yēnettsa tté dalöiëno ulā a. ¹⁸ Es se' dör wés s'wō kē pabakulewā es, esepa kōs kī Cristo olo wërke buaë wés wōsuō es. Se' maner michoë as se' dö wés Skékēpa olo ta' tajé es. E' kōs wakanewēke Skéköl Wiköl tö.

4

Sa' dör Jesucristo ttekölpa tsá

¹ Skéköl tö sa' sué er siarë wa, e' batamik kanè i' méitö sa' a. E' kueki kē sa' e' chkeuwa. ² E' skéie kē sa' tö iwakanewēku' blëule wés ì dör

jaë ese es. Sa' kě ku' s'k'itò'uk. Sa' kě ku' Skèkòl ttè shutuòkka kache ttè wa. E' skéie ttè mokì pakeke sa' tò yěsyēsē Skèkòl wōā as sulitane wā ijcher tò ì ché sa' tò, etā es idir. ³ Erē Jesús ttè buaē pakeke sa' tò, e' pabakulewā, e' ta ipabakulewā wépa kichatērke esepa ē yōki. ⁴ Ie'pa kě erblōta' Cristo mik. Bě dōr ká i' kèkòl, e' tò ie'pa er pabakéwā da'āie as kě ie'pa éna Cristo dōr Skèkòl wák suē olo ta' tajē e' ttè buaē wā ar. ⁵ Sa' kě tò sa' wákpa ttè pakeku'. Sa' tò Jesucristo dōr Skèkèpa, e' ttè pakeke. Sa' e' chō tò sa' dōr wēs a' kanè mēsopa es a' kimoie Jesús dalèrmik. ⁶ Mik Skèkòl tò ká i' yō, etā ie' iyē: "ká ñinú," etā ká ñine. Ie' wák tò se' er ñi'wé as ie' olo tajē burke Jesucristo wōki, e' ar se' éna. E' kueki sa' tò ie' ttè buaē e' pakeke sulitane a.

Se' weirke ká i' kī, e' dōr bērbēr ē

⁷ Jesús ttè buaē, e' dōr wēs íyi bua'buā ské darērē es, e' meneat sa' a wakanewē. Erē sa' kě diché ta'. Sa' dōr tottola wēs skaū es. E' dōr iwā kkachōie tò diché wa sa' tò iwakanewēke e' meke Skèkòl tò sa' a, e' kě dōr sa' diché. ⁸ Erē kabene tso' sa' kī tajē kekraē, erē e' kě e' alinekā sa' kī. Erē sa' kě wā ijcher wēs sa' e' ùmi, erē kě sa' e' ōwa e' yōki. ⁹ Erē sa' bolōkpa tò sa' tōtieke, erē Skèkòl kě wā sa' meneat. Erē sa' dettsā iski, erē sa' e' kōkekane. ¹⁰⁻¹¹ Se' tso'ia' ttsē'ka ká i' a, e' dalewa sa' chōke sa' bolōkpa ulā a sa' tekelur Jesús ttè kueki wēs ie' kōtwarakitō es. Sa' weirke es as iwērwa sa' kī tò mokì ie' shkenekane, e' tso' sa' ta. ¹² Duewa dalō me'rie sa' kī, es sa' weirke a' dalèrmik as sene michoē dō a' ulā a. ¹³ Itso' kitule Skèkòl yēkkuō kī wé yile tò iyē': "Ye' erblé imik e' kueki ye' íchē."* Es ñies sa' erblōke Skèkòl mik wēs yi ñe' es, e' kueki sa' tò ie' ttè pakeke. ¹⁴ Sa' wā ijcher tò ie' tò Skèkèpa Jesús shkeō'kane ñies

ie' tò sa' shke'werakane wēs Jesús shkeō'kaneitō es, sa' batsulewā Jesús mik e' kueki. Aishkuō ta' ie' wā sa' mirāē a' ta' ñita' wé ie' tso' ee. ¹⁵ Sa' weirke kōs e' dōr a' kimoie as se' tajē tò wēstela chō Skèkòl a' ier buaē ché se' tajē a' e' kueki. E' wa ie' kīkardakā tajē. ¹⁶ E' kueki sa' kě e' chkeuwa. Erē sa' chkā mir wa'k ē, erē sa' er diché kī iērke kīta kīta ká bit ekkē. ¹⁷⁻¹⁸ I' kōs sukesō s'wōbla wa es erta'wa. Erē ì kōs kě wērtā' ese dōr yōbiē. E' kueki kě sa' er menewa' i' sukesō ese kī. E' skéie sa' er me'rie ì kě wērtā' ese kī. E' kueki sa' weirke siarē, e' kě dōr tajē sa' a, e' dōr ekuölō ē. E' wā dōr tò e' wa ì dōr buaē, olo ta' tajē yōbiē, e' dōraē sa' ulā a' tajē shute tkōkā kōs sa' weine e' tsata.

5

¹ S'chkā dōr wēs ulā es, e' dōr buaē senoie ká i' kī ē. Se' wā ijcher tò mik se' ulā i' panane, etā u yōbiē tso'tke Skèkòl wā se' a ká jai a. E' dōr se' chkā pa'alī ser michoē yōule ie' wā e'. ² E' kueki mokì ká i' kī se' rrerke. S'chkā pa'alī merke se' a aishkuō ta' ká jai a, e' kkecheke se' tò poē. Se' éna s'chkā i' mane'waktke s'chkā pa'alī wa wēs datsi' mane'wēsō es. ³ E' kiane se' kī as se' wikōl kě at aishkuō ta' kě chkā ta' wēs se' sume es. ⁴ Se' tso'ia' se' ulā i' a etā se' kkōchōke se' serke chkeulewā wēs dali ekkeē e' dikīa es. Kě dōr tò se' duakulurtke senoie chkā kě ta'. E' skéie se' éna s'chkā i' mane'waktke chkā pa'alī ñe' wa as ì duōta'wā ese manertsane ì ser michoē ese wa. ⁵ Skèkòl wák tò se' kanewétke maneonk ñe' es. Ie' tò i'Wikōl mé se' a wēs íyi tsá patuēsō es iwā kkachōie tò iwā dōraē se' ulā a wake'.

⁶ E' kueki kě se' tkirkū' i' kī, erē se' wā ijcher tò se' tso' kamiē Skèkèpa yōki, se' tso'ia' ttsē'ka ká i' a e' dalewa. ⁷ I'ñe ta' ie' kě sunuk se' a, erē se' serke se' erblé ie' mik e' wa. ⁸ Kě se' tkirkū' i' kī. Se' a ta

* 4:13 Salmo 116.10

s'chka i' mú mèatsö, e' ta es se' mía senuk ie' ska', e' dör ibua'ie. ⁹⁻¹⁰ Se' ulitane kawöta dökwa Cristo tkër s'shulo kulé ki e' wörki. Eë ì kos wé se' tó ká i' kî, buaë ena suluë, ese kkeyërdaë ta e' ské meraëitö se' a eköl eköl. E' kuëki se' tso'ia ttsë'ka ö se' mía ie' ta, erë kekraë se' e' chöke senuk yësyësë as ie' wa iwër buaë.

Skëköl er buarne se' kî e' pakë

¹¹ Sa' tó Skëkëpa dalöieke tajë, e' kuëki sa' e' chöke darërë s'malepa pablök as ñies ie'pa tó ie' dalöiö. Skëköl wä ijcher buaë tó sa' er yësyësë, e' mú jcher a' wä ñies. ¹² Sa' kë skà ku'ne e' ttë chök a' a. E' skéie sa' tso' a' a kawö skà mukne e' ttsökä sa' wa. E' wa a' tó sa' tsatkëmi wépa tó sa' cheke suluë, esepa yöki. Ie'pa esepa e' ttsökä tajë is imalepa wa iwër ese wa, kë dör is ie'pa er dör Skëköl wöa ese wa. ¹³ Sa' wër aliie, e' ta e' dör Skëköl dalërmik. Kë sa' wër es, e' ta e' dör a' kimoie. ¹⁴ Sa' éna iane tó Cristo éna se' dalër tajë, e' tó sa' ké senuk ie' a. Sa' éna iane tó ie' eköl ë kötëwä sulitane skéie, e' wä kiane chë tó e' dör wës sulitane kötëwä es. ¹⁵ Ie' kötëwä sulitane skéie as se' tso'ia ttsë'ka esepa kë seriä wës se' kî ikiane es, e' skéie as se' ser wës ie' kötëwä shkenekane se' skéie e' kî ikiane es.

¹⁶ E' kuëki kë sa' ku'ia s'malepa bikeitsök wës ká i' wakpa tó ibikeitseke es. Kenet sa' tó Cristo bikeits es. Sa' ibikeits tó ie' dör se' ëse ë. Erë i'ne ta sa' kë tó ie' bikeitseku'ia es. ¹⁷ E' kuëki yi batsulewä Cristo mik, esepa er maneonettsä yöne pa'ali. Wës ie'pa bak senuk e' kë ku'ia, e' skéie isenëmine pa'ali. ¹⁸ E' kos wé Skëköl tó. Ie' er buanene se' kî Cristo batamik. Ñies ttë buaë pakë e' kané me'itö sa' a. ¹⁹ Ttë buaë ñe' dör i' es: Skëköl er buarmine ká ulitane wakpa kî Cristo batamik kë ie'pa wöchakeku' inuì kî. Ñies ie' tó ttë buaë e' me' sa' a wä pakë sulitane a. ²⁰ Sa' dör Cristo ttekölpa.

E' dör wës Skëköl wák kköchöke a' a sa' wa es. E' kuëki sa' kköchöke a' a Cristo ttö wa tó a' er bua'üne Skëköl a. ²¹ Cristo kë wä ì sulu wamblëne yës, erë Skëköl tó ie' su' wës ì sulu wamblökwa es se' skéie. Ie' tó iwé es as se' batsulewä Cristo mik e'pa sa'ütö wës iwák dör yësyësë es.

6

¹ Sa' kaneblöke Skëköl ta ñita, e' kuëki sa' kköchöke a' a tó ie' er buaë chë a' a, e' kë tsar ë. ² E' wä dör tó ie' tó ichë iyëkuö kî i' es:

“Mik ye' er buaë chö be' a e' këwö de, etä be' kköchöke e' ttséyö. Mik be' tsatkë e' këwö de, etä be' kíméyö.”*

Ye' ttö ttsö: Skëköl er buaë chö a' a, e' këwö detke. Ie' tó a' tsatkë e' këwö de i' ñe.

³ Sa' e' kkö'nuke buaë kekraë suli-tane wörki as kë yi tó Skëkëpa Jesús watöttsä sa' ukuömik. E' kë dör es, e' ta sa' kaneblöke Skëköl a e' yërmi suluë. ⁴⁻⁵ E' skéie ì ulitane wa sa' tó ikkacheke tó mokî sa' dör Skëköl kanë mésopa. Mikle ta sa' weirke, mikle ta sa' kë wä ì ta, mikle ta kawö darërë tköke sa' ta. Mikle ta sa' burke siarë, sa' wötërke, pë' iërkeka tajë sa' kî. Sa' kaneblöke darërë tajë shute, wöñirke tajë, tteke bli tó. Erë e' kos dalë'ttseke sa' tó bërë. ⁶ Ñies sa' tó ikkacheke sa' ser batse'r ena ì jcher se' wa' wa. Ì kos paneke sa' tó bërë er bua' wa. Sa' er buaë chöke s'malepa a. E' kos wa sa' tó ikkacheke tó mokî sa' dör Skëköl kanë mésopa. Iwënewä tó Wiköl Batse'r tso' sa' ta. S'malepa dalëritseke sa' tó er mokî wa. ⁷ Ttë mokî pakeke sa' tó. Ì kos weke sa' tó diché meke Skëköl tó sa' a e' wa. Sa' serke yësyësë, e' dör sa' a wës tabë tso' ñippökwa wä ñippoie ena e' tsatkoie es. ⁸ Mikle ta sa' dalöierke, mikle ta kë sa' dalöierku'. Mikle

* 6:2 Isaias 49.8

tā sa' k̄ikekeka buaē, mikle tā sa' cheke suluē. Sa' ttō moki, erē mikle tā sa' suēke kachōkwakpaie. ⁹ Ie'pa wā sa' suule buaē, erē ie'pa tō sa' suēke wēs ie'pa kē wā sa' suule es. Wēsua sa' duōkelurtke, erē sa' tso'ia ttsē'ka. Ie'pa tō sa' we'ikē siarē, erē kē itō sa' ttélur. ¹⁰ Sa' eriarke taiē, erē sa' ttsē'rke buaē kekraē. Wēsua sa' dōr siarēpa, inukōl kē tā', erē Skēkōl ttē wa sa' tō s'blu'wēke taiē. Wēsua sa' kē wā i tā', ñermata i ulitane tso' sa' wā.

¹¹ A Corinto wakpa, sa' ttōke a' tā yēsēsē. A' dalēr taiē sa' éna. ¹² E' kē blēne sa' wā a' yōki, erē a' je' tō iblé sa' yōki. ¹³ E' kuēki ye' kkōchōke a' a wēs alā a iyē kkōchō es, sa' bikeitsō er bua' wa wēs sa' tō a' bikeitseke es.

A' e' batsōttsa i sulu kos e' yōki

¹⁴ Kē a' e' batsōk wēpa kē erblōta' Jesús mik esepa tā. ¿Wēs sene yēsēsē batsmi sene sulu tā? ¿Wēs ká ttsettse ena ká ñí a e' shuirimika ñita? ¹⁵ ¿Wēs Cristo ena bē sermi bēre ñita? Yi erblōta' Jesús mik ena yi kē erblōta' imik ¿wēs esepa batsmi ñi mik? ¹⁶ Se' dōr wēs Skēkōl ichōk e' wé moki es. E' kuēki ¿wēs e' ñi sini'kumi iyi diōkōl tso' dalōiē ese tā? E' yē' Skēkōl tō i' es:

“Ye' serdaē ie'pa shua,
Ye' shkōraē ie'pa tā ñita;
Ye' dōraē ie'pa Kēkōl
ena ie'pa dōraē Ye' icha.”†

¹⁷ E' kuēki ñies Skēkōl tō iyē':
“A' e' yōttsa, a' e' skōttsa bānet pē' kē
tō ye' dalōiē esepa yōki.

Ì kos dōr ñá ese kē kar
e' tā Ye' tō a' kierawā buaē.

¹⁸ A' serke es, e' tā Ye' dōraē a' yēie
ena Ye' tō a' klō'weraē Ye' ala'rie.
Ye' dōr Skēkōl diché tā' taiē iyi uli-
tane tsata,
e' wák tō ichē es.”‡

7

¹ A yamipa dalēr taiē ye' éna, es se' a Skēkōl kablē' e' kuēki se' e' paiklō sene sulusi kos tō se' er ena se' chkā ia'wēmi, e' yōki. Se' e' chō senuk batse'r kekraē, ie' dalōiē taiē e' wa.

Pablo ttsē'wé buaē Corinto wakpa tō.

² I sa' bikeitsō er bua' wa! Kē sa' wā i sulu wamblēne yi tā. Kē sa' wā yi weine yēs. Kē sa' wā yi kitēne kache ttē wa. ³ A' dalēr taiē sa' éna, e' kuēki kē ye' ku' ttē i' chōk a' kkatoie. Ye' tō a' a iyē'baktke kuaē tō sa' tō a' bikeitsē michoē dō sa' duolur ekkē. ⁴ Ye' erblōke buaē a' mik. A' wa ye' e' ttséka taiē. Sa' weirke kos e' shua ye' er kunene buaē. Ye' ttsē'ne buaē shute.

⁵ Sa' de Macedonia tā kē sa' wā kawō kune enoie. E' skēie kabene kī de taiē sa' kī. Taiē sa' tsiriwé sa' bolōkpa tō. Ñies sa' suane taiē. ⁶ Erē Skēkōl tō s'er pableke, e' tō sa' er pablé s'yami Tito de sa' ska' e' wa. ⁷ Kē dōr tō ie' de e' ē kuēki. Ñies wēs a' tō ie' er kuwé e' biyō tō sa' er pablé taiē. Ie' tō sa' a' iché tō suluē a' éna ye' suak. Ñies ie' iché tō i' wamblé a' tō sulu, e' tō a' eriawé taiē tā i'ñe tā a' tso'ne ye' tsatkok. Ttē e' tō ye' kī ttsē'wé buaē.

⁸ Yēkkuō patkē'miyō a' a, erē e' tō a' eriawé, erē kē ye' tkine tō iōk ye' tō ipatkē'mi. Tsawe tā ye' ttsē'wēitō sulu, erē i'ñe tā kē ye' ttsērku'ia es. Moki yēkkuō e' tō a' eriawé, erē e' dōr ekuölō ē. ⁹ I'ñe tā ye' ttsē'ne buaē. E' kē dōr tō ye' tō a' eriao' e' kuēki. E' dōr tō a' eriane es, e' tō a' er mane'wēne Skēkōl a. A' eriane wēs Skēkōl kī ikiane es, e' kuēki sa' kē wā a' suluone yēs. ¹⁰ Mik se' eriane wēs ie' kī ikiane es, etā e' dōr se' er mane'woie ie' a' as se' tsatkē. E' kuēki kē se' kàne ttsē'nuk suluē se' eriar ese kī. Erē se' eriar ēse, kē mēne Skēkōl wā, ese tō duēwā tskeke. ¹¹ A' eriane wēs Skēkōl kī

ikiane es, e' saú, jiwà dettsa buaè! E' wà bikeitsó. E' batamik a' er téwa darèrè tã a' ñi kékarak wëm tò ì sulu wamblè a' shua, e' shulök. E' wa a' tò ikkaché tò a' kè ku' ì sulu e' a. Iwënewã tò a' e' tuléwaie darèrè. Ì sulu e' tò a' uluwé a' suawéitö. Iwënewã tò a' éna ye' dalène tajë. Iwënewã tò a' tso'tke ì sulu shulök. E' kos wa iwënewã tò mokí a' kè ku' ñak ì sulu ñe' a. ¹² Ye' kè wã yëkkuö ñe' kitemi a' a wëm tò ì sulu wamblè ñe' kkatoie. Ñies ye' kè wã ikitemi yi tã iwambléitö e' tsatkoie. E' skéie ye' tò ikitmi as a' wákpa éna iar buaè Skëköl wõã tò mokí a' tò sa' bikeitseke tajë. ¹³ Ì wé a' tò, e' tò sa' er kí kuwéne buaè.

E' kúie tã a' tò Tito er kuwé tajë. Ie' tssè'ne buaè e' tò sa' kí tssè'wé buaè. ¹⁴ A' kíkã'kayö ie' a' tã a' kè wã ye' jaëone. Këkraé sa' ttö mokí a' tã, ñies ima sa' e' tsséka a' wa Tito kukua, e' suéitö tò e' dör mokí. ¹⁵ A' tò ie' kiéwã suane wa painè wa ena a' tso'tke ie' ttö dalöiök, mik e' ska' ie' er ane etã e' tò ie' ké a' kí dalërítsök tajë. ¹⁶ Ye' erblömi a' mik e' tò ye' tssé'weke buaè.

8

Se' er buaè chõ siarëpa kimoie

¹ A yamipa, sa' éna a' a ipakak tò wës Skëköl er buaè ché Skëképa icha erule erule ñi dapa'uke Macedonia kos a, e'pa a. ² Ie'pa weine siarë íyi ulitane ulà a, erè e' shua ie'pa tssè'rke buaè. Ie'pa dör siarë, kè ì tã' tajë, erè ie'pa tò inuköl kakmé er bua' wa. Wësua ie'pa dör inuköl blúpa. ³ Ye' tò a' a ichè tò ie'pa imé kos ie'pa a imermi, e' tsatã iwákpa er wa. ⁴ Ie'pa kköché tajë sa' a tò ñies kawö mú sa' a s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa kimoie inuköl wa. ⁵ Ie'pa tò imé tajë shute, sa' kè wã ibikeitse tò ie'pa a imermi ekkè. Kewe ie'pa wákpa e' mé Skëképa a, e' ukuökí tã ie'pa e' ché sa' a wës Skëköl kí kiane

es. ⁶ E' kuëkí sa' tò ikié Tito a' tò ie' mi'ne a' ska' inuköl tsá kítitö a' shu a e' bata shtóksa s'siarëpa kimoie. ⁷ Ì kos weke Skëköl a e' weke a' tò tajë. A' erblö buaè Jesús mik. A' tò ttè pakè buaè. A' wã íyi jcher tajë. Sulu a' éna s'malepa kímak. Sa' dalër tajë a' éna. E' sù sa' kí ikiane tò ñies a' er buaè chõ tajë s'siarëpa a.

⁸ Ye' kè ku' ichök a' a' patkoie. E' skéie ye' éna isuaik tò mokí a' éna s'malepa dalër wës s'yamipa tso' Macedonia e'pa éna s'malepa dalër es. ⁹ A' wã ijchertke buaè tò Skëképa Jesucristo er buaè ché a' a' tajë. Ie' íyi tso' tajë ká jai a, e' me'atitö dë'bitu ká i' a siarëpaie a' dalërmik as a' blur ie' íyi tajë wa.

¹⁰ A' tò ibikeits kewe sulitane yökí tò a' éna s'siarëpa kímak. Duas suköt bak e' wa a' tò iwà kímémi kewe. E' kuëkí ima ye' tò ibikeitse, e' chekeyö a' a. ¹¹ Kanè buaè o'mi a' tò, e' eúwa er bua' wa wës tsawe a' tò ibikeits es. Inuköl shtö s'siarëpa kimoie kos a' a' a' kikit ekkè. ¹² Ì kè tã' se' wã, ese kè kiekü' Skëköl tò se' a. Erè ì tso' se' wã ese kákmésö er bua' wa kos se' a' imer ekkè, e' tã e' wër buaè ie' wa.

¹³ Ye' kè ku' ichök tò a' íyi kakmú etã a' atne weinuk kè wã ì tã'. E' skéie buaè idir tò a' ñi kímú ñikkè. ¹⁴ Ì ñe' tã a' wã íyi tso' tajë, e' kuëkí buaè idir tò a' tò s'yamipa kè wã ì tã', esepa kímú. Es aishkuö tã mik a' kè wã ì tã' tajë, erè ie'pa wã itso', etã ie'pa tò a' kímémi. Es a' ulitane ñi kímúmi ñikkè. ¹⁵ E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kí es, e' tò ichè: "Wé tò ishtë tajë, e' icha kè bata atë. Wé tò ishtë bërèbèrè, e' icha deká wè'."*

Tito ena iwapiepa

¹⁶ Skëköl tò Tito erkiowé a' kímuk wës sa' éna a' kímak es. E' kuëkí ye' tò wéstela cheke Skëköl a. ¹⁷ Mik sa' tò ikié Tito a' tò ie' mi' a' ska' a' kímuk inuköl shtök, etã ie' éna

* 8:15 Éxodo 16.18

a' k̄im̄ak tajē, e' kuēki ie' e' ché iwák er wa minuk a' ska'.¹⁸ Tito ta s'yami skà patkekemi sa' tò eköl. E' tò Jesús tté buaë pakeke buaë ká wa'ñe. E' kuēki ie' tté cheke buaë Skëkëpa Jesús icha erule erule tso' ká wa'ñe e'pa tò.¹⁹ E' k̄iie ta ie'pa k̄os tò ie' shushtë as imi' sa' ta Jerusalén, inuköl shteke sa' tò e' muk. E' kaneweke sa' tò buaë Skëkëpa k̄ikok̄a ena iwà kkachoeie tò mok̄i sa' éna ie'pa k̄im̄ak.²⁰⁻²¹ Sa' e' chöke iwakanéuk buaë Skëkëpa wörki ñies sulitane wörki. E' kuēki wëm ñe' mi'ke sa' wá, e' wa kē yī a sa' kkatēnuk inuköl shteke tajē sa' tò e' k̄i.

²² Ñies sa' tò s'yami skà patkeke ie'pa bōl ta. E' er me'rie kanēblök buaë kekraë. Bānet sa' tò ie' su'bitu, e' kuēki ie' suule buaë sa' wá. Ñies ie' isué tò a' dör pē' buaë, e' kuēki ie' e' ché sa' k̄imuk kanē i' wa.²³ Tito dör ye' wapie e' kanēblöke ye' ta a' k̄imuk. S'yamipa bōl ñe' mi'ke ie' ta, e'pa patké Skëkëpa Jesús icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa tò. Ie'pa wa Cristo k̄ikarkeka.²⁴ E' kuēki ikkachō ie'pa a' tò ie'pa dalēr a' éna as Skëkëpa icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa k̄os wá ijcher tò mok̄i a' tò s'dalēritseta'. Ikkachō ie'pa a' tò wëe' sa' e' ttsōka tajē a' wa.

9

¹⁻² Ye' wá ijcher tò s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa k̄im̄ak a' éna er bua' wa. E' kuēki inuköl shteke sa' tò ie'pa a, e' k̄i ye' kē kawōtā a' a' yēkkuō skà shtökne. Kekraë ye' e' ttsōkeka a' tté pakök Macedonia wakpa a. Ye' iché ie'pa a' tò duas suköt bak e' wa a' dör Acaya wakpa, e'pa éna inuköl mak er bua' wa. E' tò ie'pa kibiie erkiōwé. ³ Erē s'yamipa mañal ñe' patkekeyō a' ska' as ye' e' ttsōkeka a' wa e' kē dör ē. E' skéie ye' k̄i ikiane tò a' wá inuköl tso'tke kitule wa mè ē wes ye' tò a' pakē es. ⁴ Dō'

Macedonia wakpa döbitu ye' ta e'pa tò isuéwā tò kam a' tò inuköl e' shtō. E' tò sa' jaeweraë tajē sa' iklō'wé tò a' tò ishtétke e' kuēki. ¿Wes e' kē tò a' jaewepañak? ⁵ E' ē kuēki ye' ibikeitsé tò buaë idir s'yamipa mañal ñe' a' ikiök tò ie'pa mi' ye' yōki kewē a' k̄imuk inuköl muk a' kablē' e' shtöktsa. Es inuköl meke a' tò e' tso'tke kitule mik ye' de eta, iwà kkachoeie tò a' imeke er bua' wa, kē dör kke'blē wa.

⁶ Ttē i' anú a' éna: “Yi tò ì kumatké elkela, ese ulā a' iwà wördane elkela. Erē yi tò ì kuantké tajē, ese ulā a' iwà wördane tajē.” ⁷ A' ulitane eköl eköl tò imú k̄os a' ibikeitsé mè ekkē. Wépa tò imeke ttsē'ne bua' wa esepa dalēr Skëköl éna, e' kuēki kē imar er sulu wa ö diché wa. ⁸ Kē a' tkinuk. Skëköl er bua' k̄i chōmi a' a' tajē as ì k̄os kiane a' k̄i senoie ese dō a' ulā a' wē' kekraë. Ñies ie' tò ik̄i mēmi a' a' tajē shute as a' ulā a' idō tajē ì buaë k̄os e' wōie. ⁹ E' dör wes itso' kitule Skëköl yēkkuō k̄i es. E' tò, yi tò ì meke er bua' wa, ese chē i' es: “Ie' tò ikakme' tajē er bua' wa s'siarēpa a;

Ì buaë wéitō e' ska' Skëköl er arke kekraë.”*

Es Skëköl yēkkuō tò ichē. ¹⁰ Skëköl tò iwō meke kuantké ena chke mekeitō se' a' ñe, ñies e' ē tò ì k̄os kiane se' k̄i s'k̄imoie, ese k̄i meraëitō a' a' tajē as a' tò ì buaë ese k̄i ù tajē. ¹¹ Kekraë ie' tò a' a' íyi k̄i meraë buaë wē' as a' tò s'malepa k̄imū buaë kekraë. Ie' tò iweräe es as wëstela yēr tajē ie' a' inuköl mēmi a' tò sa' ulā a' e' k̄i. ¹² Es ì meke a' tò i' Skëköl dalōioie, e' wa s'batse'r malepa k̄imē kiane, esepa ulā a' ì kiane ie'pa k̄i ese dōraë. E' k̄iie ta ie'pa tò wëstela cheraë tajē ie' a' ttsē'ne bua' wa. ¹³ Ì buaë wēke a' tò ie'pa k̄imoie, e' wa iwērdawā tò mok̄i a' tso' Cristo tté buaë cheke a' tò tò mok̄i idir e' wá iūtök. Ñies iwērdawā tò a' tò ie'pa ena sulitane k̄imeke tajē er bua' wa. E' k̄os kuēki

* 9:9 Salmo 112.9

ie'pa tö Skëköl kikerakä tajë. ¹⁴ E' kije tä ie' er buaë ché a' a' tajë shute, e' kuëki ie'pa tö ikieraë ie' a' a' ki a' dalëritsè tajë e' wa. ¹⁵ Wëstela chösö Skëköl a' ilä méitö se' a' e' ki, e' dör buaë shute kë se' a' iyënukekë.

10

Pablo tö kanè me' Skëköl tö ie' a, e' tsatké

¹⁻² Ye' dör Pablo, e' wák kköchöke a' a' bërë er bua' wa wës Cristo es tö ye' ttö tsö. A' wëlepa tö sa' cheke tö sa' kanëblöke e' kë dör Skëköl a, e' dör sa' wákpa a wës s'ditsö malepa es. Ie'pa icheke tö mik ye' tso' a' ska', etä ye' kësik kë ta' a' uñoie. Erë mik ye' tso' yëkkuö shtök ká bánet, e' je' ta' ye' kësik deka. Erë e' kë yëne. Ye' kësik ta' yi isie tso' ye' chök ese uñoie darërëë. E' kuëki ye' kköchöke a' a' tö a' e' shulö as kë ye' kawötä a' uñuk darërëë mik ye' de a' ska' etä. ³ Moki sa' dör s'ditsö wës sulitane es, erë kë sa' ñippöku' wës s'ditsö ñippöke es. ⁴ I' tso' sa' wä e' aloka i sulu ki, e' kë dör wës i tso' s'ditsö wä e' aloka ibolökpa ki es. E' skéie e' dör i meke Skëköl tö sa' a' diché ta' tajë e' aloka i sulu diché ki ese. E' wa sa' tö kache ttë ewëkewa. ⁵ Ñies ttë kos pakarke e' ttsëka wa s'wöklö'woie as kë s'wä Skëköl jcher, ese chöwëkewa sa' tö. Erbikë kos klö'wëkewa sa' tö mekerö Cristo klö dikia as itö ittö iutö. ⁶ Mik a' de sa' ttö iutök buaë, etä sa' tso'tke wëpa kë éna iitutak, esepa kos we'ikök.

⁷ A' tö pë' sueqe ikikke ë, e' kë dör buaë. A' wëlepa e' bikeitsö tö e'pa ë dör Cristo icha, e' ta' as esepa tö ibikeitsöne. Ñies sa' dör Cristo icha wës ie'pa es. ⁸ Skëköl tö ye' a' ikéwö me' a' wöbla'woie. Isalema e' wa ye' e' ttsökä tajë shute. Erë e' këwö mène ye' a' a' er diché ki ioie, kë dör a' sulu'woie. E' kuëki kë ye' jaëne e' ttsökä ikéwö mène ye' a' e' wa. ⁹ Kë a' tö ibikeitsar tö ye' éna a' tkiwäk yëkkuö shtekeyö

a' a' e' wa. ¹⁰ Wëlepa tö icheke: "Yëkkuö kos kitbitü Pablo tö se' a, e' ki ie' tö se' uñëbitü darërë ttsëskua ie' kësik deka buaë se' uñuk. Erë mik itso' se' ska' etä ikësik kë ta' yës. Wës ie' kapakö e' kë wa yi wä ie' dalöiëne." ¹¹ Wëpa tö icheke es, esepa wä ijchenü tö mik sa' demi a' ska' etä i kit sa' tö yëkkuö ki ká bánet, e' wawëraë sa' tö.

¹² Ie'pa esepa ñi kükökeka tajë. Kë sa' diché dë'ka e' chök tö sa' dör buaë wës ie'pa e' chö es. Ie'pa wákpa tö itské ier wa tö i dör buaë wë. Wës ie'pa wakpa serke e' wéwa ie'pa ñi saü. Ie' kuëki ie'pa dör me'ukuöie! ¹³ Kanè me' Skëköl tö sa' a, e' ë wa sa' a' e' ttsërmika. Kë sa' a' e' ttsënucka i skä wa. Kanè mène sa' a' ñies e' wä dör a'. ¹⁴ E' kuëki kë sa' ku' e' ttsökä tajë shute. Sa' kë döpa kewe kanëblök a' shua, e'ma é sa' e' ttsökä. Erë sa' tö Cristo ttë buaë e' paka' a' a' tsawe. ¹⁵ Ñies sa' kë e' ttsökä o'ka kanè wa, e' këwö kë mène Skëköl wä sa' a' e' kuëki. E' skéie sa' ki ikiane tö sa' kanè a' shua e' mú ki iër buaë wës a' ki erblö mir Skëképa mik es. Erë kë sa' kanëblöpa kos sa' a' ikéwö mène e' tsata. ¹⁶ Ñies Jesús ttë buaë e' ki pakak sa' éna a' serke eë ká bánet tso' diwö mi'kewa e' kke eë. Erë kë sa' éna ipakak ká wé o'ka tso' ipakök eë as kë sa' e' ttsökä o'ka kanè wa.

¹⁷⁻¹⁸ Wëpa e' ttsëka tajë, esepa kë wër buaë Skëköl wa. Erë wëpa kükéka ie' wák tö, esepa je' wër buaë ie' wa. Wëe' itso' kitule iyëkkuö ki i' es: "Yi e' ttsakka as ese e' ttsökä i wé Skëköl tö ese wa."*

11

Pablo tö s'kitö'ukwakpa ché

¹ Ye' ttöke aliwakpaie erë a' mú tö ye' dalë'ttsëia bërëbër ë. A' we'ikëyö, ye' ttö ki tso' ekuölö ë. ² Ye' éna a' dalër tajë. Ye' éna a' kkö'nak wës Skëköl tö se' kkö'neke es. Ye' ki

* 10:17-18 Jeremias 9.24

ikiane tö a' e' tkōwā kekraë darërëë Jesús ë a. E' dör wēs ye' tö a' mé senukwā wēm eköl ë tā es as a' dō wēs busi batse'r dō imaso ulā a es. A' maso e' dör Cristo. ³ I'ñe tā a' tso' tkēulewā buaë darërëë Cristo ë a, erë ye' suane dō' a' e' mütsa e' kītō'uk wēs Eva kītō'ka Satanás e' a' tkabëie e' tö kache wa es. Ye' suane dō' a' er tso' buaë etkëme Cristo ë a, e' watë a' tö. ⁴ Wēlepa de a' ska' Jesús tté pakök, erë kë idör imokī wēs sa' tö ipakeke es. Erë e' ttseke a' tö buaë. Wiköl tté pakeke ie'pa tö, e' kë dör Wiköl Batse'r dē'wā a' er a e'. Tté buaë pakeke ie'pa tö, e' kë dör imokī wēs sa' tö ipaka' a' a es. Erë esepa kiekewā a' tö buaë. E' kueki ye' suane dō' a' erblō Cristo mik, e' olo'yène a' tö. ⁵ Ie'pa de a' ska' sa' itōki e' chök tö ie'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewā, erë ye' kë e' tse'ne ie'pa dikīa diöshet yēs. ⁶ Isalema ye' kë a ipakar buaë wēs ie'pa icha pakō es. Erë tté pakeke ye' tö e' wā jcher buaë ye' wā. E' wā kkayë'bitū sa' tö a' a taië iyi ulitane shūa.

⁷ Mik ye' tö Skéköl tté buaë e' paka' a' a, etā ye' kë wā a' ña'one e' kī yēs. E' kueki isalema a' tö ibikeitsé tö tté pakeke ye' tö a' a, e' kë dör buaë. Erë es ye' e' wōéwa diöshet as a' dalöier. ¿Ima a' tö ibikeitsé? ¿I wéyo es e' dör sulüé? ⁸ Skékëpa icha erule erule ñi dapa'uke ká bánet, e' dapōmik ye' monëkā kanëbloie ëme a' shūa. E' dör wēs ie'pa iyi ekibléyo a' kīmoie es. ⁹ Mik ye' sene' a' shūa, etā ilè kiane ye' kī senoie, e' tā ye' kë wā a' tsirione ese wa. Erë s'yamipa datse Macedonia, e'pa wā i kōs kiane ye' kī e' de ye' a. Es ye' kë wā i kine a' a, ñies kë yō i kiepa. ¹⁰ Ye' e' tse es e' kë yēnuksa ye' ulā a a' dör Acaya wakpa e' kōs a. E' dör mokī wēs Cristo tso' ye' a e' dör mokī es. ¹¹ Ye' ttō es, ¿e' dör tö ye' kë éna a' dalër? Au, e' kë dör es. ¿Skéköl wák wā ijcher buaë tö ye' éna a' dalër!

¹² Ye' kanëblōraë a' shūa wēs ye' iō'bitū es as ie'pa ñe' kë e' tseka tö ie'pa kanëblōke wēs sa' es. ¹³ Ie'pa kë dör Jesús ttekölpa tsá mokī esepa. Ie'pa dör s'kītō'ukwakpa. Ie'pa e' ö tö ie'pa dör Cristo ttekölpa tsá mokī, erë e' kë dör es. ¹⁴ E' kë dör i kë suule se' wā ese. Satanás wák e' ö tö ie' dör Skéköl biyöchökwak olo tā' taië ese. ¹⁵ E' kueki kë se' tkine tö ie' kanë mésopa e' ö tö ie'pa tso' sene yēsyesë e' tsatkök. Bata ekkë tā ie'pa ulā a iské dōraë wēs ie' wamblōrak es.

Pablo weine ie' dör Cristo tteköl e' kueki

¹⁶ Ye' tö iskà chène a' a, kë a' tö ye' bikeitsök tö ye' dör aliie. Erë a' wēlepa tö ye' bikeitsè es, etā kawō mú ña bērbēr ë e' tseka wēs aliwak es. ¹⁷ Ye' e' tsekeka, e' tté kë mēne Skékëpa Jesús wā ye' a. Ye' wák tö icheke aliie. ¹⁸ Taië itso'rak e' tsekkā iwākpa iyi wa, es ñies ye' e' tsekeka wēs ie'pa es. ¹⁹ ¡Aj! A' dör iyi jcher taië ese wakpa. Erë s'kukuö darërë esepa dalë'ttseke a' dör er bua' wa. ²⁰ Wēpa de a' ska' a' klō'ukwā wēs ie'pa icha es, esepa kiekewā buaë a' tö. Ie'pa de a' kītō'uk a' iyi yottsā a' ulā a. Ie'pa e' tseke taië a' kī, a' ppeke a' wō kī, a' cheke erë ie'pa kiéwa a' tö er bua' wa. ²¹ ¡Aj! ¡Ye' wák e' jaëüne mik ye' ichë tö sa' diché kë dē'ka a' sauk es etā!

Ie'pa diché deka e' tseka taië, e' tā ñies ye' diché deka e' tseka. Ye' wák a tā ye' ttō es, e' dör wēs aliwakpa ttō es. ²² Ie'pa dör hebreowak, e' wa ie'pa e' tsekeka taië. Erë ñies ye' dör ie'pa ditséwō. Ie'pa e' chō tö ie'pa dör Israel aleripa, erë ñies ye' dör Israel aleri. Ie'pa e' tsekeka taië tö ie'pa dör Abraham aleripa. Ñies ye' dör Abraham aleri. ²³ Ie'pa e' chō tö ie'pa dör Cristo kanë mésopa. Es ye' dör ñies, erë ye' dör ikané méso bua'ie ie'pa tsata. Ye' ttō es e' dör wēs aliwak ttō es, erë Cristo

a kanèblè e' wa ye' e' aléka tajè ie'pa kī. Ye' wōtèule s'wōto wé a tajè ie'pa tsatā. Ye' buule tsa'bata daloie ese wa tajè shūte ie'pa tsatā. Tajè ye' bakshkar ye' duōwa e' ulā a. ²⁴ Skētōkicha judiowak tō ye' buk tsa'bata wa. Bitōkicha ie'pa tō ye' ppé, etā ie'pa tō ye' ppé dō dabom tkéyök tsá yēnettsa et ekkē* ²⁵ Mañatōkicha romawak tō ye' buk kal wa. Etōkicha ye' tē'rakitō ák wa ye' ttowā. Mañatōkicha kanō kī ye' mirwā, e' wōtunewā dayē a. E' shūa etōkicha ye' bak àr kaltakla kī dayē kī ká et ñiē nañeē. ²⁶ Ye' shké tajè, e' shūa di' tajè ena akblōkwakpa tō ye' tkiwé siarē. Ye' wák ditséwōpa ena o'kapa, e'pa tō ye' wē'ikeke, e' dalō tajè e' shūa ye' shké. Wé pē' serke tajè ena wé pē' kē serkū' tajè, ñies dayē kī, ese ska' ye' shké wōsh wa. Ñies wépa e' ò tō ie'pa dōr Jesús mik erblōkwakpa, esepa dalō mène tajè ye' kī. ²⁷ Ye' kanèblé tajè darèrèé. Ye' wōñine tajè, ye' bli dalè'tsè' tajè, ye' ersi dalè'tsè' tajè. Mikle tā ye' kē wā ì kune ñanoie, tteke kasē tō tajè, kē datsi' tā' wē' e' patroie.

²⁸ E' kī skà tso', e' dōr tō Skèkèpa Jesús icha erule erule, e'pa kos bikeitsekeyō kekraē tō is ie'pa mir. ²⁹ Mik ie'pa wēlepa diché kē dé'kaia buaē e' tkowā darèrè Jesús mik, etā ye' mik e' dalène. Mik yile tō ie'pa ké ì sulu wamblök, etā e' tō ye' uluwé suluē. ³⁰ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ì tō ikkacheke tō ye' kē diché tā' ese wa ye' e' tssōmika. ³¹ Skèköl dōr Skèkèpa Jesús Yē ena iKèköl kīkarkā kekraē, e' wā ijcher tō ye' kē ku' kachök. ³²⁻³³ Mik ye' bak Damasco, etā ká e' wōkir kanèblöke iblú kiè Aretas e' a, e' tō ishèkēpa patké ye' klō'ukwā ká e' kköièule shkit kakkeē, e' wékkö a. Erè s'yamipa wēlepa tō ye' iéka kkö

a tā tsa' wa ye' émi enaena iwékkö tsitsir tso' ese a dōttsa jski. Es ye' tkashkar ie' yōki.

12

Ì kkaché Skèkèpa tō Pablo a kab-sueie

¹ Kē dōr ìie bua', erè ye' kawōta kī e' ttsökkaia e' tsatkoie. Ì kkaché Skèkèpa Jesús tō ye' a kabsueie e' pakekeyō a' a i' tā. ² Wēm sūle ye' wa eköl dōr Cristo ttökata, e' minetsēr ká jai a, e' kī duas de dabom eyök kī tkèl (14). Ye' kē wā ijcher tō ie' mine'ka chkaē ö wikölie, e' jcher Skèköl è wā. ³⁻⁴ Wēm e' sūle ye' wā, e' minetsēr ká jai a e' dōr ká buaala eē. Eē ttè kē yēnuk se' a ena kē se' a ikéwō mène chē, ese tsséitō. Iskà chekeneyō a' a tō ye' kē wā ijcher tō imine'ka chkaē ö wikölie, e' jcher Skèköl è wā. ⁵ Wēm ese kīkèmika ye' tō, erè ye' wák kē e' kīkōpaka. Erè ye' diché kē tā' e' è wa ye' e' kīkōmika. ⁶ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ye' a e' tssèrmika ttè moki wa, e' kuēki e' kē dōr suluē. Erè kē ye' e' tssōta'ka as kē yi ibikeitsō tō wēs ye' wēr ena wēs ye' ttō e' tsatā ye' dōr. ⁷ Ýi tajè buaē kkayēne ye' a ká jai a, ñe' kuēki ìlè mène ye' a ye' wōowaie as kē ye' e' tssōka ì buaē sū'yō e' wa. E' dōr wēs dika' tkērwa ye' chkà a es, e' wa ye' rreweke Satanás tō kekraē. ⁸ Mañatōkicha ye' kkōyè' Skèkèpa a tō iyōttsa ye' a. ⁹ Erè ie' ye' iutè: "Mik be' diché kē tā', etā e' kī Ye' diché wēnewā bua'iewā. E' kuēki ye' er buaē chō be' a, e' è dōr wē' be' a." E' kuēki buaē idir ye' a e' tssōka ye' diché kē tā' e' wa as Cristo diché tajè e' wērwa bua'iewā ye' kī. ¹⁰ Mik ye' tssè'r tō ye' diché kē tā', e' je' tā ye' diché tā' tajè. E' kuēki mik ye' diché kē tā', mik ye' yērke suluē, mik ye' kē wā ì tā', mik ye'

* **11:24** dabom tkéyök tsá yēnettsa et: E' kēwō ska' tā judiowak ttè dalöiēno tō ichè tō kē kawō tā' s'ppök dōka dabom tkéyök tsatā. Ie'pa wōblane pē' sulusipa ppök dōka dabom mañayök kī suljitu as kē itkōka dabom tkéyök tsatā.

we'ikeke siarè pè' tò, mik ye' kawò tköke suluë, mik ese kos tköke ye' ta Cristo dalèrmik, età ye' ttsé'ne buaë.

¹¹ Erè ye' kè dör yi, erè wèpa cheke a' tò tò e'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewa, e'pa kè dör ye' tsata. A' tò ye' tsatköpa ie'pa yöki erè e' kè one a' wa. E' kueki a' tò ye' ké e' ttsökka tajë wës aliwak es. ¹² Mik ye' bak senuk a' shua, età ye' weine kos e' dalè'ttséyö bèrè er bua' wa. Nies i kè or yi a ese wéyö tajë a' wörki Skököl diché tajë wa s'tkiwè ekkè. E' wa iwènewa tò mokì ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. ¹³ Ye' kè wa a' kàne ye' kanéuk. E' è wa a' wöanewa Sköképa icha erule erule malepa e' dikia diöshet. A' we'ikèyö, e' nuí olo'yö ye' ki.

Pablo kablé ie'pa pakök

¹⁴ Ye' tso'tke shkök a' pakök. I' ta ide mañatökicha. I' ètökicha wës kekraë kè ye' e' maupaka a' mik as a' tò ye' kkö'nü. Ye' kè tkirku' a' iyi ki, ye' tkirke a' wákpa ki. A' dör wës ye' ala'r es. Ila'r kè kawötä iyè kkö'nuk, e' skéie iyè kawötä ila'r kkö'nuk. ¹⁵ E' kueki ye' e' chétke i kos tso' ye' wa e' eukwa er bua' wa a' kimoie dö ye' wákè. Ye' tò a' dalèritseke kíta kíta, età a' éna ye' dalèr ¿e' mir wa'k è?

¹⁶ A' ye' sini'kué buaë tò mik ye' bak a' ska', età ye' kè e' moneka a' mik. Erè a' wèlepa tò ichéke tò ye' tò a' kitö'wé a' inuköl klö'woie akir. ¹⁷ ¿Ima a' erbikö tò wépa patké'yö a' ska', e'pa wa ye' tò a' kitö'wé? ¹⁸ Ye' kköyè' tajë Tito a' tò ie' mi' a' ska', età s'yami skà eköl patké'miyö ie' ta. ¿Tito tò a' kitö'wé? Au, ie' sene buaë yèsyèsè a' shua wës ye' es. Sa' böi sené a' shua ñi suë.

¹⁹ Isalema a' tso'ia ibikeitsök tò sa' e' tsatköke a' yöki. E' kè dör es. Nermata sa' tso' ttök Skököl wörki wës s'batsulewa Cristo mik esepa ttö es. A' yamipa dalèr ye' éna, i kos wèke sa' tò e' dör a' er diché kí ioie. ²⁰ Mokì ye' suane dö' mik ye' de a'

ska', età ye' kè tò a' suè wës ye' ki a' kiane suè es. Nies ye' suane dö' a' kè tò ye' suè wës a' ki ye' kiane suè es. Ye' suane dö' ye' ikué' tò a' ñippöke, a' ukyërke ñi ki, a' ulurke ñi ki, a' er me'rie a' wákpa è ki, a' biyöblöke ñi ki, a' ñi chöke suluë, a' e' ttsökeka tajë, a' ñi chiliuke. ²¹ Nies ye' suane dö' mik ye' dene a' ska' età Skököl tò ye' jaewè a' kueki. Dö' a' tajë kè er maneone. Dö' a' e' ia'ukekajia sene sulusi wa. Dö' a' tso'ia trènuke ena a' tso'ia i sulu skà kukuéña a' wa e' a. E' dör es, e' ta Skököl tò ye' iuwéraë siarè a' wa.

13

¹ I' ta mañatökicha ye' mi'ke a' pakök. I' tso' a' wa shulè, e' shuleraësö wës itso' kitule Skököl yèkkuö ki es, e' tò ichè: "Ttè kos shulekesö età ittekölpa kiane böi ö mañal ichoie tò mokì idir ö au." ² Mik ye' bata dè'rö a' ska', età wépa tò i sulu wamblè, e'pa a' ye' iyè' tò a' kawötä ilo'yök. I'ne ta ye' kè ku' a' ska', erè ye' tò iskà chekene ekképa a' ena a' malepa tso' i sulu wamblök, esepa a' tò mik ye' dene, età a' shuleraëyö darèrèè. ³ A' ichè tò a' ki ikiane suè tò mokì ye' ttöke Cristo diché wa. Mik ye' de a' ska', età a' isueraë tò es idir. Cristo diché ta' tajë, e' tso' iwakanéuk a' shua, ie' kè dör wës se' kè diché ta' es. ⁴ Mokì ie' kôtewa wötèulewa krus mik wës se' kè diché ta' es, erè ie' serkene Skököl diché tajë e' wa. Es ñies sa' batsulewa ie' mik, e' kueki wësua sa' kè diché ta', erè Skököl diché wa sa' serdaë a' kimoie.

⁵ A' wakpa e' saú tò mokì a' erblöke Jesucristo mik. A' ibikeitsö buaë. ¿A' kè wa ijcher tò ie' tso' a' er a? E' kè dör es, e' ta e' wà kiane ché tò a' kè dör ie' icha. ⁶ A' mú wöa iwène tò sa' kaneblè' a' shua e' wà dettsa buaë. ⁷ Sa' tso' ikiök Skököl a' tò a' kè tò i sulu wamblökia. Sa' kè ku' e' kiök as iwèr tò ye' kaneblè' a' shua e' wà dettsa buaë. E' skéie sa' ki ikiane tò a' ser buaë yèsyèsè

wes Skëköl k̄i ikiane es, erë w̄eḷepa wa iwër t̄o sa' kaneblë' e' k̄e wà d̄e'ttsa buaë. ⁸ Mik a' serke buaë wes Skëköl ttè mok̄i t̄o ichè es, et̄a e' k̄i k̄e sa' ā ì ȳënuḷ. E' skéie e' k̄ikekeḷa taj̄e sa' t̄o. ⁹ Sa' k̄e diché ta', erë mik a' e' tk̄eulewa darërë Skëképa ttè ā, et̄a e' t̄o sa' t̄tsë'w̄eke buaë. Sa' t̄o ikiè michoë Skëköl a t̄o a' mú d̄o senuḷ buaë ȳësyësë kekraë wes ie' k̄i ikiane es. ¹⁰ Mik ye' de a' ska', et̄a kaw̄o mène ye' ā a' k̄i, e' k̄e wà shulak ye' éna darërë k̄esik wa. Skëképa Jesús t̄o e' k̄éw̄o me' ye' ā, se' er̄ diché ioie, e' k̄e d̄ör se' sulu'woie. E' kueḷi ye' t̄so' ȳëkkuö i' shtök a' ā kam ye' d̄ö a' ska' e' ȳöki as ì k̄os t̄so' shulè, e' shulö a' t̄o kam ye' d̄ö e' ȳöki.

Pablo e' chéat

¹¹ A yamipa, bataie ȳo ichè t̄o a' t̄tsë'nú buaë. A' e' ch̄ö senuḷ ȳësyësë. A' er̄ kuú. A' kabikeitsö ñikkë. A' senú b̄ërë ñita. A' serke es, e' ta Skëköl d̄ör dalërirtsökwak ena sené b̄ërë mukwak, e' serdaë a' ta kekraë.

¹² A' ñi shḷe'ú ñi dalërirtsè wa. S'batse'rpa k̄os t̄o a' shḷe'wémi.

¹³⁻¹⁴ As Skëképa Jesucristo er̄ buaë ch̄ö a' ā. As Skëköl t̄o a' ā ikkachö t̄o a' dalër taj̄e ie' éna. Ñies as Wiköl Batse'r t̄o a' k̄ö senuḷ wes wák eköl è es.

Yëkkuö kit Pablo tö Galacia wakpa a Gálatas

Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' ká kiè Galacia e' shuà ká wa'ñe e'pa a ikimoie. Iekkētā ie'pa kos e' kē dör Israel aleripa. E' kueki kam ie'pa erblö Jesús mik etā ie'pa kē tö Moisés ttē dalöiëno e' dalöië. Mik Pablo dē'rö Jesús ttē buaë kkachök ie'pa a eta ie' tö ie'pa a iché tö kē se' tsatkërpa Moisés ttē dalöiëno e' dalöië wa.

Erē mik ie' mineane etā Israel aleripa shuà pē' demi e' ö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa. E'pa tö ie'pa wöbla'weke sulu ikitöwoie. Ie'pa tö iché tö se' kē tsatkërpa Jesús mik erblē e' ē wa. E' kueki ñies se' kawōta Moisés ttē dalöiök. I sulu e' wöklö'woie Pablo tö yëkkuö i' kit. Jesús mik erblökwakpa tö s'wöbla'uk kache ttē wa, e'pa ki'wā buaë, e' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit as ie'pa tso' ttsē'ka iyöki ena ie'pa shulir er bua' wa. S'wöbla'uk kache ttē wa e'pa tö icheke tö Pablo kē dör Jesús tteköl chökle ie' kē wā Moisés ttē e' dalöiëne e' kueki.

Pablo tö iché Jesús mik erblökwakpa a tö Jesús wák tö ie' klö' kaneblok ittekölie. Ñies ie' tö iché tö Jesús mik erblē e' ē wa Skököl tö se' klö'wëmi wës pē' buaë yësyësë es. Kē dör Moisés ttē dalöië wa Skököl tö se' tsatkeke. E' skéie ie' er buaë ché se' a e' wa ie' tö se' tsatkeke senoië ie' a iWiköl wa. E' kkacheke Pablo tö yëkkuö i' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' kē kine s'ditsö wā ñies ye' kē patkëne s'ditsö wā. E' skéie Skököl dör S'yë tö Jesús shke'okane, e' ena Jesucristo, e'pa tö ye' patkë' ie' ttē buaë pakök. ² Ye' tso' yëkkuö i' shtök Skökëpa Jesús icha erule erule kos tso' Galacia

e'pa a. Ye' ena s'yamipa kos tso' ye' ta ië, e'pa tö a' kos shke'wëmi. ³ Skököl dör S'yë ena Skökëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërë mü a' a. ⁴ Jesucristo e' me'ttsa ttëwā se' nuì skéie wës Skököl dör S'yë e' ki ikiane es. E' o' ie' tö se' yottsā sene sulu kos tso' ká i' a e' ulā a. ⁵ i'e' kikōkasō kekraë! Es idir.

Jesús ttē buaë, e' dör etkëme

⁶ Ye' tö a' me'at, e' itöki bet ta, Skököl olo'yé a' tö. Ie' tö se' klö'obak. Ie' er buaë ché tajë se' a Cristo batamik. Erē ie' olo'yé a' tö. E' skéie a' tso'ne ttē kuā'ki klö'uk. E' tö ye' tkiwëwā eriwëkā tajë. Welepa tö icheke tö ttē e' dör Jesús ttē buaë, ⁷ erē e' kē dör es. Jesús ttē buaë moki, e' dör etkëme. Pē' welepa de a' wökir a ká chökwa ttē kuā'ki wa. Ie'pa tö Cristo ttē buaë, e' ki kuötkéka. Es ie'pa tö ie' ttē buaë moki e' shkuli'weke. ⁸ Erē ye' tö a' a iché tö yi tö ttē kuā'ki pakeke a' a Jesús ttéie, kē dör wës sa' tö a' a ipaka' kuaë es, e' ta as ese wák kichatër. Kē ye' tkine tö ye' wák alè tö ipakè ö Skököl biyöchökwak wele datse ká jai a, ese tö ttē kuā'ki pakè a' a, as esepa kichatër. ⁹ Ye' tö a' a iskà chène: Yi tö ttē kuā'ki paké a' a Jesús ttéie, kē dör ie' ttē buaë paka' sa' tö a' a e', kē dör ttē klö' a' tö kewe e', e' ta as ese wák kichatër. ¹⁰ ¿Ima a' ibikeitsè? Ye' ttöke es, ¿e' wa ye' atāk buaë Skököl ta ö s'ditsö ta? Ye' mú atāk buaë s'ditsö ta, e'ma ye' kē dör Cristo kanè méso moki.

Jesús ttē buaë, e' kē dē'bitü s'ditsö wā

¹¹ A yamipa, a' wā ijchenú tö Jesús ttē buaë pakekeyö, e' kē dē'bitü s'ditsö wā. ¹² Ttē e' kē yëne yi wā ye' a, kē yi wā ye' wöblane iwa, e' skéie Jesucristo wák tö ikkayë' ye' a.

¹³ Wës ye' bak senuk judiowak ttē dikia, e' ttsëule a' wā buaë. Ye' bak Skököl icha e'pa we'ikök siarë töiök kësik wa. Ye' éna ie'pa

ewakwa seraä. ¹⁴ Mik ye' bak judiowak ttè dikja, eta ye' tò sa' yépa bak e' ser kos iutè buaë yësyësë, iwakpa bak kos ye' ta e' këska', e'pa tajë tsata. ¹⁵⁻¹⁶ Erë Skëköl er buaë ché ye' a' tajë, e' kueki ie' tò ye' shukitbak iwák a, kam ye' kur e' yöki. Ie' tò ye' klöo'bak kaneblök ie' a. Mik ie' éna ilà kkachak ye' a, eta ie' tò ye' a' ikkaché as ye' tò ilà tté buaë e' pakö pè' kè dör judiowak esepa a. Mik ie' tò ilà kkaché ye' a, eta ye' kè de' s'ditsö ska' e' yuök. ¹⁷ Nies ye' kè de' Jerusalén, wépa dör Jesús ttekölpa tsá ye' yöki kewe, e'pa ska' e' yuök ie'pa tté wa. E' skéie bet ye' mía Arabia, e' ukuöki ta ye' dene Damasco.

¹⁸ Dwas de mañal, e' ukuöki ta ye' mía Jerusalén Pedro, kè sùule ye' wa, e' sauk. Erë kè ye' sene ie' ska' ká tajë, domingo bötö è. ¹⁹ Nies Santiago dör Skëképa Jesús èl, e' suéyo. Erë kè ye' wa Jesús ttekölpa tsá, e'pa malepa sune. ²⁰ Mokj ye' tò a' a' ichè Skëköl wörki tò i' shtekeyö yëkkuö i' ki, e' dör mokj.

²¹ E' ukuöki ta ye' mía bánet Siria ena Cilicia. ²² E' kèwö ska' ta Cristo icha erule erule tso' Judea, e'pa wa ye' tté jcher, erë ie'pa kè wa ye' sùule. ²³ Ie'pa tò ittse: "Pablo bak se' we'ikök, tté mik se' erblöke e' olo'yakwa ie' éna, erë i'ñe ta ie' tso'ne ipakök." ²⁴ E' kueki ie'pa tò Skëköl kikéká tajë ye' kueki.

2

¹ Dwas de dabom eyök kí tkël (14), e' ukuöki ta ye' ská míane Bernabé ta Jerusalén. Nies Tito mía ye' ta. ² Skëköl tò ye' a' ikkayè' tò ye' kawötá shkök Jerusalén ttök Skëképa Jesús icha kos e'pa wökirpa ta, e' kueki ye' mía. Se' ulitane wa ie'pa sùule tò ie'pa dör se' wökirpa. Mik ye' de Jerusalén, eta tté buaë pakekeyö pè' kè dör judiowak esepa a, e' wa pakéneyö se' wökirpa ulitane e'pa è a' bánet isuogie tò iyéne ö kè iyéne. Ye' kè ki ikiane tò yi tò

ichè tò Jesús kanè kos o'bituyö, e' dör è.

³ Ie'pa tò iché tò tté pakekeyö, e' dör buaë yësyësë, kè i' ská kianeia. Tito mirwa ye' ta, e' dör griegowak, e' kueki ie' tottola kè kkuölit tëule tsir wës judiowak wöblar es. Erë ie'pa kè wa ie' kàne itöttola kkuölit tók tsir. ⁴ Erë pè' welepa tso' eë e' chö tò ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa, erë kè idör es. Ie'pa kè ichöpa tò Tito tottola kawötá kkuölit tëe tsir, e'ma s'wökirpa kè wa i' yéne. Pè' esepa tso' se' shua se' weblök bër tò wës se' ser buaë, ttsè'r buaë Cristo Jesús tté a. Ie'pa a' ta kè idör buaë tò kè se' tò judiowak tté dalöieno e' iutëia. Ie'pa ki ikiane tò se' klörwane tté ñe' ulà a. ⁵ Sa' ki ikiane tò Jesús tté buaë mokjè, e' è klö'ù a' tò kekraë. E' kueki sa' kè wa ie'pa tté iutène yës.

⁶ Se' wökirpa kiësö skëképa tajë, e'pa iché tò tté pakekeyö e' dör buaë. Ie'pa kè wa i'ki kuötkéne yës. (Skëköl a' ta se' ulitane dör nies ème, e' kueki è yö ichè tò ie'pa dör kéképa tajë ö kè idör es, e' kè ki ye' tkine.) ⁷ Ie'pa éna iane tò Skëköl tò kanè me'at ye' ulà a' Jesús tté buaë pakök, pè' kè dör judiowak, esepa a, wës ie' tò kanè me'at Pedro ulà a' ipakök judiowak a es. ⁸ Skëköl tò Pedro patkè' Jesús tté buaë pakök judiowak a, e' è tò ye' patkè' ipakök pè' kè dör judiowak esepa a. ⁹ Santiago ena Pedro ena Juan, e'pa sùule se' ulitane wa tò ie'pa dör se' wökirpa kibiie. Ie'pa éna iane tò Skëköl er buaë yè' ye' a' kanè i' wa. E' kueki ie'pa ulà mé ye' a' ena Bernabé a' iwà kkachoie tò ie'pa tò sa' klö'wé ie'pa kíie. Ie'pa éna iane tò Skëköl tò sa' patkè' Jesús tté buaë pakök pè' kè dör judiowak esepa a, erë ie'pa patkè' itö ipakök judiowak a. Es buaë idir ie'pa a. ¹⁰ Ýyi etké kié ie'pa tò sa' a, e' dör tò s'yamipa siarëpa serke Jerusalén, esepa kimè sa' tò. E' wawëkeyö kekraë er bua' wa.

Pedro uñé Pablo tó Antioquía

11-12 Erë e' ukuöki ta mik Pedro demi Antioquía sa' pakök, eta kewe ie' chköke buaë Jesús mik erblökwakpa kē dör judiowak, esepa ta. Erë s'yamipa dör judiowak datse Jerusalén, patkē' Santiago tō, e'pa de. E'pa tō iklō'wé tō s'yamipa kē dör judiowak, esepa kawōta itóttola kkuölit tōk tsir. Nies ie'pa tō iklō'wé tō esepa kawōta senuk wes judiowak ser es. Pedro suane ie'pa yöki, e' kueki mik ie'pa de, eta ie' e' batséttsa wēpa kē dör judiowak, esepa yöki. Ie' kē chkōia ie'pa ta nita. 13 Nies judiowak malepa tō Pedro e' a' ñe' es, e' wamblēñak dō Bernabé. 14 E' kueki, mik ye' isué tō Pedro kē ku' iwā iütök yēsýsē wes Jesús tté buaë mokī tō ichè es, eta ye' tō ie' a' iché sulitane kukua: “Be' tso' e' ök. Be' dör judiowak, erë be' kē serku' wes judiowak ser es. ¿Iök be' tō, pē' kē dör judiowak, esepa keke senuk wes judiowak ser es? 15 Se' bōl dör judiowak se' ditséwō wa. Se' kē dör pē' sulusipa kē tō Skököl dalöie esepa. 16 Erë se' wā ijcher tō Skököl kē tō se' klō'wēpa wes pē' buaë yēsýsē es, Moisés tté dalöiēno e' iütēsō e' batamik. Se' wā ijcher tō se' erblé Jesucristo mik, e' kueki ie' tō se' klō'wé wes pē' buaë yēsýsē es. Ie' ichè tō ie' kē tō se' klō'wēpa wes pē' buaë yēsýsē es, tté dalöiēno e' iütēsō e' batamik. E' kueki se' bōl erblétke Jesucristo mik as Skököl tō se' klō'wēpa wes pē' buaë yēsýsē es. E' kē dör tō Moisés tté dalöiēno e' iütēsō buaë e' batamik.” Es ye' tō iché Pedro a.

17 E' ukuöki ta ye' tō ie'pa ulitane a' iché: “Se' erblöke Cristo mik, e' batamik Skököl tō se' klō'wēpa wes pē' buaë yēsýsē es, e' wā paneke se' tō. Es se' kē erblöku'ia Moisés tté dalöiēno e' mik. E' kueki judiowak tō se' chēmi tō se' dör i sulu wamblökwakpa wes pē' kē dör judiowak es. E' kueki ¿sō ichēmi tō Cristo tō se' kē i sulu wamblök? Au,

kē idör es. 18 Se' éna iane tō Skököl kē tō se' tsatkepa tté dalöiēno e' batamik. E' kueki se' kē erblēneia tté e' mik e' tsatkoie. Erë se' erblēne tté dalöiēno e' mik e' tsatkoie, e' ta e' je' tō se' a' ikkacheraë tō mokī se' dör i sulu wamblökwakpa, se' kē a' iwā iütēnuk seraa e' kueki. 19 Mik ye' bak erblök Moisés tté dalöiēno e' mik e' tsatkoie, eta ye' éna iane tō ye' kē a' tté e' iütēnuk yēsýsē wes s'kawōta iütök es. E' kueki ye' éna iane tō nuñ tso' ye' ki, e' ki Skököl tō ye' kichaterattsā. E' kueki iñe ta ye' kē erblöia tté dalöiēno e' mik e' tsatkoie. Ye' a' ta e' dör wes ye' du'wā tté dalöiēno e' yöki es. Iñe ta ye' erblöke Cristo ē mik as ye' ser yēsýsē Skököl a. Cristo kōtēwā krus mik ye' skéie ye' nuñ patuoie, 20 e' kueki e' dör wes ye' kōtēwā ie' ta krus mik es. Iñe ta e' dör wes kē ye' serku'ia es, erë Cristo serke ye' er a' iWiköl wa. Ie' tō ye' daléritsé, ie' e' mettsa ttēwā ye' skéie. E' ē mik ye' erblöke, e' mik ye' serke ká i' ki. 21 Es Skököl er buaë ché ye' a, e' kē watepa ye' tō yēs. Erë sene yēsýsē mú dō se' ulā a' tté dalöiēno e' iütē wa, e'ma e' wā kiane chē tō Cristo kōtēwā éme, kē wā ta'.” Es ye' tō iché Jesús mik erblökwakpa tso' Antioquía, e'pa a.

3

Skököl tō iWiköl mé se' a, se' erblö Jesucristo mik, e' batamik

1 ¡A Galacia wakpa, wēsua a' kē kabikeitsōta! ¿Yi alibché a' ki, e' tō a' wōliwéka taiē es? Jesucristo kōtēwā krus mik se' skéie, e' tté wa sa' tō a' wōblaq' buaë yēsýsē, e' wā ane buaë a' éna kuaë. Eta ¿wes tté e' olo'yakne a' éna? 2 I' chakeke ye' tō a' a, e' iütō: ¿I' batamik Skököl Wiköl dē' a' ki? ¿E' dör Moisés tté dalöiēno e' iütē a' tō e' batamik? Au, kē idör es. Ie' dē' a' ki mik a' tō Jesucristo tté buaë e' ttsē' ta' a' erblé' imik eta. 3 ¡A' kē kabikeitsōta! Kuaë Skököl tō se' yuē ie' ala'rie iWiköl wa, erë

¿wes a' tō ibikeitsè i'ñe tã' tō se' kawōtã Moisés ttè dalōiēno e' iutōk se' wãkpa diché wa as se' at buaè yēsýsè ie' wōã? ⁴ Es idōr, e' tã éme se' weine tajé Jesús ttè buaè kueki. ¡Ayécha, e' kē weinewa éme! ⁵ Ye' tō iskà chakéne a' a: ¿Skékōl tō iWikōl me' se' a, ñies ì kē or yi a ese o'itō a' shuã, e' dōr Moisés ttè dalōiēno e' iutēsō, e' batamik? Au, kē idōr es. E' kōs o' Skékōl tō, se' tō Jesucristo ttè buaè e' ttsé' tã se' erblè' imik e' kueki.

Abraham erblé Skékōl mik, e' kueki Skékōl tō ie' klō'wé wes pè' buaè yēsýsè es

⁶ Es ibak ñies sa' yé bak kiè Abraham e' tã. Skékōl yékkuō tō ichè: Abraham erblé Skékōl mik, e' kueki iklō'wéitō wes pè' buaè yēsýsè es. ⁷ E' kueki a' wã ijchenú tō wépa erblō Skékōl mik, esepa dōr Abraham aleripa chók. ⁸ Kã iaiaè Skékōl ibikeitsbak tō mik pè' kē dōr judiowak, esepa erblé ie' mik, etã ie' tō ie'pa klō'weraè wes pè' buaè yēsýsè es. E' kueki ttè buaè e' tso' kitule ie' yékkuō kī wé ie' tō iyè' Abraham a' i' es: “Be' batamik ye' er buaè chōraè kã ulitane wakpa a.”* ⁹ Es se' isué tō wépa kōs erblōke ie' mik wes Abraham es, esepa kōs a' ie' er buaè chōraè wes ie' er buaè yè' Abraham a' es. Esepa è a' ie' er buaè chōraè.

¹⁰ Skékōl yékkuō tō ichè i' es: “Wépa kē tō ì kōs tso' kitule ttè dalōiēno yékkuō kī e' wã dalōieku' yēsýsè, esepa kōs kichateraè Skékōl tō.”† Erè kē yi tō iwã iutepa es, e' kueki se' wã ijcher tō wépa erblé ttè dalōiēno mik e' tsatkoie, esepa kōs kichateraèitō. ¹¹ Ñies ie' yékkuō tō ichè i' es: “Yi dōr yēsýsè ierblō Skékōl mik e' batamik, ese serdaè.”‡ Es se' wã ijcher tō kē yi tsatkénuk Moisés ttè dalōiēno iutè wa. ¹² Ñies Skékōl yékkuō tō ichè

i' es: “Yi tō ttè dalōiēno e' dalōié yēsýsè seraã, ese ser michoè ttè e' wa.”§ Ttè e' tō se' a' ikkachè tō ttè dalōiēno, e' tō se' kē idalōiök seraã. Erè se' erblō Cristo mik, e' kē dōr es, e' kī erblè è kiane ie' mik. E' kueki ttè e' kē shutunukã Moisés ttè dalōiēno e' wa, e' dōr ttè kuã'kī e' kueki.

¹³ Skékōl yékkuō tō ichè: “Yi ttéwã kichatkéule kal mik, e' wa iwénewã tō ese kichatéttsã Skékōl tō.”* Es Cristo kōtéwã krus mik, e' wã kiane chè tō ikichatéttsã Skékōl tō. Erè ikichaténetsã se' skéie, Skékōl ttè dalōiēno e' dalōsewéwasō e' nuí kī. Es Cristo tō se' yè'ttsã se' nuí ulã a. ¹⁴ Es ibak ie' tã as Skékōl kablé' er buaè chók Abraham a, e' wã dō ñies pè' kē dōr judiowak esepa ulã a Cristo Jesús batamik. E' dōr tō Skékōl kablé' iWikōl muk se' a, se' erblō Cristo mik, e' batamik.

Skékōl er buaè ché se' a, e' kē dè' ttè dalōiēno e' batamik

¹⁵ A yamipa, se' a' tã mik se' tō se' ttè mé ñi a, e' shtésō yékkuō kī tã s'kiè shtésō ikī, etã ttè e' kē maneorpattsane yēs, kē ikī kuotkèrpakaia yēs. ¹⁶ Es ì uk Skékōl kablé' Abraham a' ena ileri ekōl a, e' dōr. Skékōl yékkuō tō Abraham ditséwō ekōl è e' cheke, kē dōr seraã. Abraham ditséwō chekeitō e' dōr Cristo. ¹⁷ Ì chók ye' tso' e' dōr i': Skékōl tō ittè me'tke Abraham a' tã ikkachéitō ia' tō moki iwaweraèitō. E' ukuōkī tã duas tka dōkã cien tkéyök kī dabom mañayök (430) tã ie' tō ittè dalōiēno me' Moisés a' as Israel aleripa tō idalōiō. E' wa isuésō tō ttè mène Abraham a, e' mène ia' kéwe, ttè dalōiēno mène Moisés a' e' yōkī. E' kueki ttè dalōiēno mène Moisés a, e' kē a' ì uk Skékōl kablé' Abraham a, e' wōitukwã. ¹⁸ Ì uk Skékōl kablé' se' a, e' wã dōpa se' ulã a, Moisés ttè dalōiēno e' iutésō e' batamik, e' ma e' kē dè'ttsã se' a' wés ì kabléule es.

* 3:8 Génesis 12.3 † 3:10 Deuteronomio 27.26 ‡ 3:11 Habacuc 2.4 § 3:12 Levítico 18.5

* 3:13 Deuteronomio 21.23

Erë Skëköl kablë' Abraham a imuk ãme.

¹⁹ E' dör es, e' ta çì kuekì Skëköl tò ittè dalöiëno me' Israel aleripa a? Ie' kablë' Abraham a, e' ukuökì ta ittè dalöiëno méitö ie'pa a ì sulu wamblekerakitö, e' wà kkachöie dō mik Abraham aleri eköl yëne ie' a, e' de etā, e' dör Cristo. Ttè dalöiëno e' me' Skëköl biyöchökwakpa tò Israel aleripa a Moisés dör itteköl e' wa. ²⁰ Erë Skëköl wák kablë' Abraham a, e' kē dör itteköl wele wa. E' kuekì se' wā ijcher tò ttè e' dör kibiie, ttè dalöiëno mēne Moisés a e' tsāta.

çì kuekì Skëköl tò ittè dalöiëno me' Israel aleripa a?

²¹ E' dör es, e' ta çe' wà kiane chè tò ttè dalöiëno, e' kē ñi sini'kune Skëköl kablë' Abraham a e' ta? ¡Au, kē idör es! Ttè dalöiëno tò sene michöe múpa se' a, e' ma se' dōmi buaë yësyësë Skëköl wörkì ttè ñe' dalöiësö e' wa. ²² Erë e' kē dör es. Skëköl yëkkuö tò ichè tò s'ditsö kōs klöulewā sene sulu ulā a, kē se' a e' tsātkēnuk. E' dör es as Skëköl kablë', e' wā dō se' ulā a, se' erblō Jesucristo mik e' wa.

²³ Kam Cristo döbitu s'tsātkök se' erblō ie' mik e' wa, e' yökì se' bak klöulewā ttè dalöiëno dikia wēs s'wötëwā s'wötö wé a es. Erë se' kē a e' yēnuksā ttè e' dikia dō mik Cristo dē'bitu ikkachök se' a tò s'kawōtā erblök ie' mik e' tsātkoie etā. ²⁴ Ñies ichēmiso tò Skëköl tò se' mēwā ttè dalöiëno dikia s'kkō'noie dō mik Cristo de etā. E' dör wēs alā yē tò yi yulē ilā kkō'noie es. Skëköl tò iwé es as ie' tò se' klō'ù wēs pē' buaë yësyësë es, se' erblō Cristo mik e' wa. ²⁵ I'ñe ta se' erblō Jesucristo ttè buaë e' mik, e' kuekì ttè dalöiëno kē ku'ia se' kkō'nuk wēs alā kkō'nukwak es. ²⁶ A' kōs dör Skëköl ala'r, a' erblé Cristo Jesús mik e' wa. ²⁷ A' wēpa kōs wōsune iwā kkachöie tò a' erblé Cristo mik, esepa kì Cristo sēr iēne wēs se' datsi' iö es. E' kuekì a' sērke buaë

wēs Cristo sēr es. ²⁸ Se' kōs bat-sulewā Cristo Jesús mik, e' kuekì se' dör wēs wák eköl è es. E' kuekì se' dör judiowak ö se' kē dör es, se' klöulewā kanè mésoie ö se' kē dör es, se' dör wēm ö se' dör alaköl, e' kē dē' wēs Skëköl a. ²⁹ Se' dör Cristo icha, e' ta se' dör Abraham aleripa chök. Ñies ì uk Skëköl kablë' Abraham a e' wā dōraë se' ulā a.

4

Se' kē ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia

¹⁻² Ye' tò ikleeke a' a ttè i' wa: Ichösö tò pē' eköl dör inuköl blu' tajë e' blēnewā. Ie' iyi kōs méatitö ilā ulā a. Erë ie' alā iā tsirlala, kē a ikaneonuk. E' kuekì o'ka tso'ne ie' kkō'nuk, ie' wēttsuk. Ie' kawōtā ie'pa ttè iūtök dō mik wëkkë iyë tò ikéwö me'at ekkë. Erë ie' dör iyë blēnewā e' dalì kōs e' wák, erë kam ikéwö dō e' yökì ie' dör wēs s'klöulewā kanè mésoie tso' iu a es. Erë mik iyë blēnewā e' tò ikéwö me'at e' deka, etā iyë dalì kōs dōraë iulā a. ³ E' sù sa' judiowak bak wēs alala ñe' es. Kam Skëköl tò ilā patkō e' yökì sa' bakia klöulewā ttè èse tso' ká i' a ese dikia idalöiök. ⁴ Erë mik kawō bikeitsitö e' de, etā ie' tò ilā patké ká i' kì, e' kune' s'ditsöie sene Moisés ttè dalöiëno e' dikia. ⁵ Ilā debitu sa' bak klöulewā ttè e' ulā a, e'pa yöktsā as sa' dō Skëköl ala'rie. ⁶ A' erblé Cristo mik, e' kuekì a' dör Skëköl ala'r ñies wēs sa' es. E' kuekì ie' tò ilā Wiköl patké senuk se' er a, e' wa se' kköchöke buaë Skëköl ska', ie' wa se' tò icheke buaë Skëköl a: “¡A yéwōla!” ⁷ Es se' kē ku'ia wēs s'klöulewā kanè mésoie es. E' skéie se' detke Skëköl ala'rie, e' kuekì ì kōs tso' ie' wā e' dör se' icha ñies.

⁸ Kenet ta a' kē e' batsōta' ie' mik, e' kéwö ska' ta a' bak klöulewā skëkölpa dalöiök a' bak esepa ulā a. Ñermata ie'pa kē dör Skëköl ichökle e'. ⁹ Erë i'ñe ta a' batsë buaë Skëköl chök e' mik —ö ichēmiso bua'ie tò ie' batsë buaë a' mik— çwēs i'ñe ta

a' e' maktsane ttè èse kos e' ane?
Ttè ekképa kè a se' tsatkènuK. Ttè e'
kè dör ìe bua' se' a. Kè se' senukne
ttè ese dikja. ¹⁰ Judiowak tò idiwö
tkö'weke, isi'wö tkö'weke, ikéwö
tkö'weke ñies idués'wö tkö'weke.
¿Iök se' tò e' wakaneweke es? ¹¹ Ye'
suane dö' kanè kos wéyö a' shua, e'
weirwa è.

*Kenet ta Galacia wakpa tò Pablo
kiéwa buaè*

¹² A yamipa, ye' dör judiowak erè
ye' kè serku'ia judiowak ttè dikja.
¿Wes i'ñe ta a' e' tiakwa ttè e' dikja?
E' kè war a' tò es. Ye' kköchö a' a' tò a'
senú wes ye' es. Mik ye' bak a' ska'
kuaè, etä a' kè wa ì sulu wamblène
ye' ta. ¹³ Mik ye' tò Jesús ttè buaè
tsá paka' a' a, etä ye' kirirke tajè,
e' kueki ye' e' tséat a' ska'. ¹⁴ Ye'
kirirke, e' dör darèrèe a' a, erè e'
kueki a' kè wa ye' watènettsa. E'
skéie a' tò ye' suè buaè wes Skèköl
biyöchökwak suè es. A' tò ye' kiéwa
buaè wes Cristo Jesús kiéwa a' tò
es. ¹⁵ A' ttsè'ne buaè ye' ta kuaè,
¿wes e' de i'ñe ta? Ye' ichè tò a'
wák wöbla mú yèrttsa a' a' tkéwa ye'
icha skéie, e'ma a' tò io' es. Es a'
kikékayö. ¹⁶ Erè i'ñe ta wésua a' ye'
suè a' bolökíe, ttè moki chéyö a' a' e'
è kueki.

¹⁷ Pè' tso' a' wöbla'uk judiowak ttè
wa, e'pa tò ichè tò ie'pa ki a' kiar
tajè, erè e' kè dör er bua' wa. Ie'pa
ki kiane tò a' tò sa' watöttsa ta es
a' mi' ie'pa è ttè iütök. ¹⁸ Ie'pa tò
a' saúpa, a' kimúpa er bua' wa mik
ye' tso' a' ta ö ye' kè ku' a' ta, e'ma
buaè idir ye' a. Erè ie'pa tso' a'
wöbla'uk ttè kè dör moki ese wa. E'
kueki ye' yöki isulune. ¹⁹ A ye' ala'r,
ye' skà weirke tajè a' dalèrmik wes
alaköl alà kurke weir es dö mik a'
de senuk wes Cristo ser es etä. ²⁰ I'
ta ye' mú dö a' ska' ttök bua'ie a' ta
as a' isaü tò a' dalèr tajè ye' éna. Ì
wamleke a' tò es, e' tò ye' tkiwéwa
sawé tajè.

Agar ena Sara, e' pakè

²¹ A' welepa senak judiowak ttè
dikja, erè ì tso' kitule Moisés yèkkuö
ki, ¿e' jcher a' wa? ²² E' tò ichè
tò Abraham ala'r böL. Eköl kune'
alaköl kiè Agar, e' ta. E' kiè Ismael.
Agar dör Abraham alaköl kiè Sara
e' kanè méso toulettsa ese. Ièköl
kune Sara ta. E' kiè Isaac. Sara kè
dör yi kanè méso. ²³ Kanè méso ñe'
alà kune' wes se' èsepa kur es. Erè
Sara kè dötä' alàè, e' alà kune' mik
idetke kèképalatke etä, wes Skèköl
kablè' Abraham a' es. ²⁴⁻²⁵ E' tò
ilè kleeke se' a. Alakölpa böL ñe'
tò ttè mène böt e' wà chè. Agar
bak kanè méso e' tò ttè dalöièno
mène Israel aleripa a' Sinaí kébata
atè Arabia, e' wà chè. E' wà dör
tò Israel aleripa erblé ttè dalöièno
e' mik e' tsatkoie. E' dör wes ie'pa
tso' klöulewa ttè e' dikja wes kanè
méso tso' klöulewa iwökör ulà a' es.
E' kueki wépa kos tso' klöulewa ttè
dalöièno e' ulà a, esepa dör wes
Agar ala'r es. Ñies Sinaí kébata, e'
tò Jerusalén tso' ká i' ki i'ñe ta e' wà
chè. Eè judiowak serke. Ie'pa tso'
klöulewa Moisés ttè dalöièno dikja
wes kanè méso es. ²⁶ Erè Sara alà
kune' e' tò ttè mène Abraham a',
e' wà chè. Se' kè ku' klöulewa Moisés
ttè dikja, e' kueki se' dör wes Sara
alà es. Se' dör Jerusalén èt tso' ká jai
a' e' wakpa. ²⁷ E' dör wes itso' kitule
Skèköl yèkkuö ki es, e' tò ichè i' es:

A alaköl, be' kè dötä' alàè,
is alala kur, e' ki alakölpa weir, e' kè
ttsèule be' wa.
Erè be' döraè alàè tajè
tköka alaköl dötä' alàè e' tsata.
E' kueki be' ttsè'nú buaè.
Be' anú tajè ttsè'ne bua' wa.*
Es Skèköl yèkkuö tò ichè.

²⁸ A yamipa, se' dör wes Isaac
es. Isaac kune' wes Skèköl kablè'
Abraham a' es. Es ñies se' erblé
Cristo mik, esepa de Skèköl ala'rie
wes ie' kablè' es. ²⁹ Agar alà kune'
wes s'ditsö kur es, erè Isaac kune'
Skèköl Wiköl batamik. E' kéwö ska'

* 4:27 Isaiás 54.1,2

ta Agar alá tò Isaac we'ik tajë. E' sù i'ñe ta wépa tso' klöulewá Moisés ttè dikia, esepa tso' se' dör Skëköl ala'r, esepa we'ikök. ³⁰ Erë Skëköl yëkkuö tò ichè i' es: "Iyë iyi tso' mè alaköl kë dör kanè méso, e' alá a, e' kë kawö ta' blatè alaköl dör kanè méso e' alá a. E' kueki iyuöshkar aläè."† ³¹ E' kueki, a yamipa, se' kë dör wes alaköl dör kanè méso e' ala'r es. Se' dör wes alaköl kë dör kanè méso, e' ala'r es.

5

Se' yënettsa ttè dalöiëno dikia

¹ Cristo tò se' yë'ttsa Moisés ttè dalöiëno e' yöki as se' kë ku'ia klöulewá ttè e' ulá a. E' kueki se' e' tköwá darërë erblök Cristo ë mik. Kë se' e' tiukwane ttè dalöiëno dikia wes s'klöulewá kanè mésoie es.

² A' tò ye' ttö ttsö. Ye' dör Pablo. Ye' wák tò ichè a' a' a' wépa e' mettsa itóttola kkuölit tók tsir wes judiowak wöblar es e' tsatkoie, e' ta Cristo kë tò a' kimepa yës. ³ Ye' tò iskà chène wépa ulitane e' mettsa itóttola kkuölit tók tsir, esepa a' tò ie'pa kawötá Moisés ttè dalöiëno e' wá dalöiök seraá. ⁴ A' ulitane éna ttè dalöiëno, e' iutak as a' dö yësyësé Skëköl wöa, esepa kos e' batséttsa bánet Cristo yöki. Es Skëköl er buaë ché se' a' Cristo batamik, e' watéttsa ie'pa tò seraá. ⁵ Erë se' erblöke Cristo mik, esepa wá ijcher Skëköl Wiköl wa tò ie' tò se' klö'weraé wes pè' buaë yësyësé es, se' erblé Cristo mik, e' batamik. E' wá panekesö ttsë'ne bua' wa. ⁶ Se' batsulewá Cristo Jesús mik, e' ta yi tottola kkuölit tëule tsir ö kë itëule e' kë ska' Skëköl tkine. Se' erblö Cristo ë mik, e' tò se' ké ñi dalëritsök, e' dör ibua'ie.

⁷ Kuaë ta' a' mir buaë. ¿Yi tò a' wöklö'wé as a' kë tò ttè moki iutö? ⁸ E' kë dör Skëköl tò se' klöo'bak iwák a' e'. ⁹ A' tajë e'pa sulu'wërawá ttè suluë elkela ë tò

wes pan wölöwoka elkela tò hari-nachka kos wölöwekeka es. ¹⁰ Erë ye' erblöke Skëképa Jesús mik tò a' kë mi'pa ttè sulu e' itöki. Wé tso' a' tsiriuk ttè ese wa, e' we'ikera Skëköl tò. Kë ki ie' tkine tò yi idir.

¹¹ Erë a yamipa, ye' mú tso'ia ipakök tò wépa kawötá itóttola kkuölit tók tsir, e'ma ¿i kueki judiowak tò ye' we'ikekeia tajë? Ye' tò ttè e' paköpaia, e'ma ie'pa kë ulurku' ye' ki mik ipakekeyö tò Cristo kötëwá krus mik se' skéie etá. ¹² Erë wépa tso' a' wökir a' ká chöukwa ttè ese wa, jeseпа mú e' biöttsaie i' ta!

Ñi dalëritsè

¹³ A yamipa, Skëköl tò se' klöo'bak as se' kë seriá ttè dalöiëno dikia. Erë e' kë dör i sulu wambloie wes s'wák dër sulu ki ikiane es. E' skéie se' ñi kimù, ñi dalëritsè kueki. ¹⁴ Moisés ttè dalöiëno kos e' wöiënewá ttè etkë a, e' tò ichè: "A' malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es."* ¹⁵ A' e' kkö'nú. A' ñi saukeia suluë, a' ñippökeia tajë wes iyiwak sulusi es, e' ta' a' wákpa ë ñi e'urawa.

Sene Wiköl Batse'r wa

¹⁶ Es ye' tò a' a' ichè tò se' senù Skëköl Wiköl wa. Se' serke es, e' ta' i sulu kiane s'wák dër sulu e' ki wamblè, ese kë wamblepasö. ¹⁷ I' kiar s'wák dër sulu e' ki, ese kë kiar Skëköl Wiköl ki. Ñies i' kiar Skëköl Wiköl ki, ese kë kiar s'wák dër suluë e' ki. S'wák dër suluë ena Skëköl Wiköl e'pa ñi wöklö'uke, e' kueki i' kiar se' ki wè ese kë or se' a. ¹⁸ Erë Skëköl Wiköl tò se' wëttsëke, e' ta' se' kë ku'ia ttè dalöiëno dikia.

¹⁹ Wépa tso' iwák dër sulu e' iutök, e' wërwa wöshak. Esepa trër ena e' ia'uke sene sulusi wa. İyi sulu ese skà kakuëwëarakitö darërëë. ²⁰ Ie'pa tò iyi diököl dalöieke. Ie'pa dör alibchökwakpa. Ie'pa ñi saü suluë, ñi wöñatkö ñië,

ñippō tajē, ukyēr ñi kī. Ie'pa ulurka bet. Ie'pa e' ttsōka imalepa tsatā. Ie'pa dōr s'blabatsōkwakpa. Wēpa e' batsōke ie'pa mik, e'pa ē ta ie'pa ser buaē. ²¹ Ie'pa kē wōbatsō tō ì kiane ie'pa kī, ese tso' s'malepa wā. Ie'pa e' ttōke blo' wa, e' kuekī ì sulu kī wamblekerakitō tajē. E' sū ìyi skà suluē wambleke ie'pa tō. Ye' tō a' a' ichekene wēs ye' tō iyē'bak es tō wēpa serke es, esepa kē dōpa ì blūie Skēkōl tso' e' a.

²² Erē mik se' serke Skēkōl Wikōl wa, etā se' ñi dalēritsōke, se' ttsē'rke buaē, se' serke bēre, ì kōs dalē'ttsekēsō er bua' wa, se' ñi saū er bua' wa, se' er buaē chō s'malepa a, se' ttō mokī, ²³ kē se' e' ttsōka tajē, se' e' kkō'nū buaē. Se' serke es, e' ta ttē dalōiēno kōs, e' kē dalōseōnewa se' wā. ²⁴ Se' wāk dēr suluē, ñies ì kōs suluē wamblak se' éna, ese kōs watēttsā se' dōr Cristo Jesús icha e'pa tō. E' dōr wes se' tō ese kōs ttēwā wōtēulewā krus mik es.

²⁵ Se' serke Skēkōl Wikōl mik, e' kuekī se' e' mù as ie' tō se' wēttsū. ²⁶ Kē se' e' ttsōkka tajē, kē se' ñi tsiriuk, kē se' ukyēnuk ñi kī.

6

Se' kawōta ñi kīmuk

¹ A yamipa, a' wele anemine ì sulu wamblē a, e' ta a' serke Wikōl Batse'r wa, esepa ké ie' kīmuk er bua' wa as ie' e' kōkane. Erē a' e' kkō'nū dō' ì sulu tō a' erkiōwē ta a' armī ì sulu wamblē a wēs ie' es. ² A' welepa kawō tkōke suluē, e' ta a' ñi kīmū. A' tō iwē es, e' ta a' serke wēs Cristo ttē dalōiēno tō ichē es. ³ A' wele e' bikeitsō tō buaē idir imalepa tsatā, ñermata kē dōr ì, e' ta ie' kītō'uke.

⁴⁻⁵ Is se' ser buaē ò suluē ese wērke se' wōkī ekōl ekōl. E' kuekī se' ulitane ké e' sauk tō is se' ser, e' wa se' e' kkō'nū. Se' serke buaē yēsēsē, e' ta se' tse'rdaē buaē se' wāk a. Erē kē se' kane e' kkō'nuk wēs s'malepa serke es.

⁶ Ì buaē kōs tso' a' wā ese kadmū wēpa tō a' wōbla'weke Skēkōl ttē wa esepa a.

⁷ Kē se' e' kītō'uk tō se' a Skēkōl wayōrmi kē nuī ta'. Ì kuatkēsō buaē ò suluē, e' wā wōweranesō. ⁸ Ì sulu kiane s'wāk dēr suluē e' kī wamblē, ese wamblēsō, e' ta e' wā dōrane s'kī ta se' weir michoē. Erē ì buaē kiane Skēkōl Wikōl kī wē ese wēsō, e' ta e' wā dōrane s'kī ta sene michoē dōraē se' ulā a. ⁹ Ì buaē wēkesō kekraē, kē ilo'yeta', e' ta aishkuō ta mik ikēwō de, etā iské dōraē se' ulā a. E' kuekī kē se' shtrinuk ì buaē uk kekraē. ¹⁰ E' kuekī mik se' a ì buaē ormi, etā iūsō sulitane a, bua'iewā s'yamipa erblōke Cristo mik, esepa a.

Pablo e' chéat

¹¹ Ttē bata i' shtōk ye' tso' ye' wāk ulā wa. A' isaū tō ikite bērie, es a' wā ijchermī tō mokī ye' tso' ishtōk. ¹² Wēpa tō a' keke a' wēpa tottola kkuōlit tōk tsir, e'pa tō iweke es as ie'pa at buaē judiowak malepa ta. Ie'pa tō ichōpa tō se' tsatkērke, Cristo kōtēwā krus mik se' skéie, e' batamik, e' ma judiowak tō ie'pa we'ikera siarē. ¹³ Erē ie'pa wākpa tottola kkuōlit tēule, e'pa kē tō Moisés ttē dalōiēno e' iūtē seraā. Ie'pa tō a' keke a' tottola kkuōlit tōk tsir e' ttsōka iwākpa a tō ie'pa tō a' ké e' wakyuök wēs judiowak es. ¹⁴ Erē ye' i', e' kē e' ttsōpaka ì ulitane kī. Skēkēpa Jesucristo kōtēwā krus mik, e' ē kīkekekayō. E' batamik ì sulu kōs tso' ká i' a ese dunewābak ye' a, ñies ese a ye' dunewābak. ¹⁵ S'tottola kkuōlit tēule tsir ò kē tēule, e' kē kī Skēkōl tkine. Ie' tō se' er mane'wē pa'alī ì Wikōl wa, e' ē kiar ie' kī. ¹⁶ Wēpa kōs serke wēs ttē i' tō ichē es, as esepa a ie' tō sene bēre mù ena isaū er siarē wa. Esepa dōr ie' ala'r chōk, esepa dōr Israel aleripa chōk ie' a.

¹⁷ Ye' weine kōs Jesús ttē kuekī, e' tō tso' ye' wā ye' chka kī. E' wa ye' tō iwā kkacheke tō ye' dōr ie' kanē

méso moki. E' kuęki i'tami kě yi tō
ye' tsiriwarią ttè e' ki.

¹⁸ A yamipa, as Skěkēpa Jesu-
cristo er buaē chō a' ulitane a. Es
e' idir.

Yëkkuö kit Pablo tö Éfeso wakpa a Efesios

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma wötëulewā s'wōto wé a Jesús tté buaë pakè kuekī e' ta. Ì bak ie' ta e' tso' kitule yëkkuö Hechos 28.17-31 e' kī. Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso ena ipamik e'pa a. E' kēwō ska' ta Éfeso dör kā bua'ie ena eē tajē u tso' ì dalōieke ie'pa tö Skëköl skéie e' dalōioie. E' bua'ie dör ie'pa kéköl eköl kiē Artemisa e' dalōioie (Hechos 19.23-31). Mik Pablo shka' Jesús tté buaë pakök, etā ie' dē'mi Éfeso (Hechos 18.18-21). Erē eē ie' sené bërber ē tā iminea. E' ukuökī tā iskā mineane tā isenē eē duas mañal Skëköl tté kkachök. E' tso' kitule Hechos 19 kī.

Jesús mik erblökwakpa kē wā kabene ku' tajē. E' kuekī Pablo kē wā ì kite tajē e' kī. E' skéie ì buaë tsākiē o' Skëköl tö se' a, ier buaë yē' siā e' batamik, e' kī ie' tö ikit kibiie. Ie' tö ichē tö e' kuekī se' kawōtā senuk Skëköl kīkokaie. E' kit ie' tö yëkkuö i' kī.

Jesucristo wa Skëköl tö se' ulitane tsātkē' Israel aleripa ena pē' ulitane, ñies e'pa er bua'wëitō ñi kī.

Shkē'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesús ttekölpa tsā, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök s'batse' rpa e' tkëulewā darērē Cristo Jesús mik serke Éfeso, e'pa a. ² Skëköl dör S'yē ena Skëkēpa Jesucristo as e'pa er buaë chō ena sene bërē mù a' a.

Skëköl tö se' tsātkē Jesucristo batamik

³ Skëköl dör Skëkēpa Jesucristo yē, e' kīkōkasō tajē. Se' batsulewā Cristo mik, e' kuekī Skëköl er buaë ché se' a ì kos buaë tso' ie' wa kā jai a e' wa. ⁴ Kam ie' tö kā i' yuö,

e' yökī se' shukitbakitō as se' dō batse'r, kē kī ì sulu tā' yēs ie' wōa, se' batsulewā Cristo mik e' batamik. Ie' éna se' dalēr tajē, ⁵ e' kuekī ie' tö ibikeitsbak tö se' tseratkōitō ìla'rie Jesucristo batamik, e' kiane ie' wák kī, ñies e' tö ie' ttsé'weke buaë. ⁶ Ie' tö iwé es as se' tö ie' kīkōka michoë ie' er buaë ché se' a tajē shūte e' kuekī. E' kos wé ie' tö ìla dalēr tajē ie' éna, e' batamik. ⁷⁻⁸ Cristo kōtewā se' skéie, ie' pē tēne, e' wa se' yēnettsā sene sulu ulā a ena se' nuì olo'yé Skëköl tö se' kī. E' wa se' isué tö ie' er buaë ché tajē shūte se' a. Ñies ie' tö erbikē buaë mé se' a as ì weke ie' tö e' wā ar se' a. ⁹ Ì bikietsbak ie' tö wè, e' wawéitō ì o' Cristo tö e' batamik. Kuaë tā ibl'ë'waitō sulitane yökī, erē iwā kkachéitō se' a. ¹⁰ Ie' ibikeitsbak tö mik ikéwō de, etā ie' tö Cristo tkerakā iyi ulitane tso' kā jai a ena kā i' a e' wōkirie.

¹¹ Ì kos weke Skëköl tö, e' weke ie' tö iwák er wa wes ie' kī ikiane es, wes ie' tö ibikeitseke es. Es sa' dör judiowak e'pa shukitbak ie' tö as sa' dō ie' ichaie, sa' batsulewā Cristo mik e' batamik wes ie' tö ibikeitsbak es. ¹² Ie' tö iwé es as sa' erblé' kewe Cristo mik e'pa tö ie' olo tajē e' kīkōka. ¹³ Es a' ñies, mik a' tö s'tsatkē tté buaë mokī e' ttsé tā a' erblé imik, etā a' bātsewā Cristo mik ena Wiköl Batse'r muk ikablé' e' méitō a' a iwā kkachōie tö a' dör ie' icha. ¹⁴ Wiköl Batse'r tso' se' a, e' dör iwā kkachōie tö ì kos yē' Skëköl tö tö imeke, se' dör ie' icha, e'pa a aishkuö tā, e' meraëitō se' a. E' kuekī se' wā ijcher tö ie' tö se' tsātkeraē da'a. E' kuekī ie' olo tā' tajē, e' kīkōkasō.

Pablo tté Skëköl tā Éfeso wakpa kī

¹⁵ E' kuekī, mik ye' tö a' tté ttsé tö a' erblöke mokīē Skëkēpa Jesús mik, ñies mik ye' ittse tö s'batse'r malepa kos daléritseke a' tö tajē, ¹⁶ e'tami wéstela yē'miyō Skëköl a' a dalérmik kekraē mik ye' ttōke ie' tā etā. ¹⁷ Ie' dör Skëkēpa Jesucristo e' Këköl. Ie'

dör S'yë olo tã' tajë e'. Ie' a yë tso'ie ikiök tö ie' tö a' kìmè iWiköl wa as ie' ÿyi wà ar buaë a' éna, ñies as a' wà ijcher bua'iewa tö yi dör ie'. ¹⁸ Ie' tö se' klöo' ikablë' se' a e' wà panuk kröröe. E' tso' ie' wà mè se' dör ie' icha batse'rpa esepa a. Ye' tso'ie ie' a ikiök tö a' er ñi'úitö as kôs kablë ñe' bua' dör ena olo dör e' wà ar a' éna. ¹⁹ Ie' diché tã' tajë ÿyi ulitane tsata. Ì kôs ormi ie' a. Idiché e' wa ie' tso' se' erblöke Cristo mik, e'pa kimuk. Ye' tso'ie ikiök ie' a tö a' er ñi'úitö as e' kôs wà ar bua'ie a' éna. Diché e' dör tajë shute, ²⁰ e' wa Cristo kötëwã, e' shkeo'kane ie' tö. Diché e' wa ie' tö Cristo tkéka ká jai a iulã bua'kka ÿyi ulitane wökirie. ²¹ Eë Cristo tkërka diché tã' tajë ÿyi wökir, ÿyi wák, ÿyi kéköl wã diché tã', ese kos tsata. Ie' tkënekã ÿyi ulitane tsata. Ie' dör ì kôs tso' i'ñe tã ena aishkuö tã e' tsata. ²² Skëköl tö ì kôs méwã ie' klö dikja. Ñies ie' tö imékã se' dör ie' icha e'pa kôs wökirie. ²³ Se' dör wës Cristo wák chkã es, tã ie' dör wës s'wökir es. Ie' tö se' wëttsëke ì kôs kiane ie' kï wë ká i' kï, e' uk. Ie' tso' ká wa ñe, kë ì a ie' wöklönuk.

2

Skëköl er buaë ché se' a se' tsatkoie

¹ Kam a' erblö Cristo mik, e' yöki a' bak e' wamblök suluë, e' kueki a' bak wës s'duulewã es Skëköl a. ² E' këwö ska' tã a' bak senuk suluë wës wëpa kë tö Skëköl dalöie esepa ser es. Wimblu sulusi dör ì sulu kôs tso' ká i' a e' wökir e' ttö iütök a' bak. Ie' tso' Skëköl ttë dalöseukwã wakpa esepa wörieikök. ³ Se' kôs bak senuk wës ie'pa es. Ì sulu kôs kiane s'wák dër suluë e' kï wamblë, ese wamblök se' bak. Se' erbikë sulu, e' ë wà wamblök se' bak s'wák ttsë'woie buaë. Se' bak wömeulettsã weinuk Skëköl ulã a wës pë' malepa es. ⁴⁻⁵ Se' bak duulewã se' nuï kï, erë Skëköl tö se' suë er siarë wa tajë. Ie' tö se'

dalërisé tajë. E' kueki ie' tö sene michoë mé se' a. E' dör wës ie' tö se' shke'wëkane Cristo tã es. Ie' er buaë ché se' a tajë, e' kueki se' tsatkëne. ⁶ Se' batsulewã Cristo Jesús mik, e' kueki e' dör wës Skëköl tö se' shke'wëkane Cristo tã ñita es. Ñies ie' tö se' tkéka Cristo tã ñita ká jai a. ⁷ E' kôs wë ie' tö es iwã kkachioie aishkuö tã tö kôs ie' er buaë ché se' a ì wë Cristo Jesús tö se' dalërmik e' batamik. E' dör tajë shute kë wöet tã' ekkë. ⁸⁻⁹ Skëköl er buaë ché a' a, e' batamik a' tsatkëne, a' erblöke Jesucristo mik e' kueki. E' kë dör ì buaë wë a' tö ie' wörki ese skéie. Ie' tö a' a imé ëme wës ÿyi kadmë es. Ie' tö iwë es as kë yi e' ttsökã tö ie' tsatkëe ì buaë wëitö ese batamik. ¹⁰ Ie' tö se' er mane'wë pa'ali se' batsulewã Cristo Jesús mik e' batamik. Ie' tö iwë es as se' tö ì buaë kôs ese ü. E' kôs bikeitsbakitö as se' ser wës ie' kï ikiane es.

Judiowak ena wëpa kë dör es, esepa de wës wák eköl ë es Cristo batamik

¹¹ A' wëpa kë dör judiowak, kë a' éna ichökwa tö wës a' bak kam a' erblö Cristo mik e' yöki. Judiowak wëpa kôs esepa tottola kkuölit tëule tsir iwã kkachioie tö ie'pa dör Skëköl icha. Pë' kë dör judiowak, esepa kië ie'pa tö tottola kkuölit kë tëule ese wakpa. Es ie'pa tö a' cheke suluë. Ie'pa a' a' dör ñã. ¹² A' éna ianú tö a' bak e' butsulettsã bánet Cristo yöki. A' kë bak Israel aleripa shua. Ì uk Skëköl kablë' ie'pa a' ena ttë mène ie'pa a' tsakië e' shua a' kë bak. A' bak senuk ká i' a Skëköl chök kë tã', kë a' ì panetã'. ¹³ Erë i'ñe tã a' batsulewã Jesucristo mik. E' kueki a' dewã Skëköl ska' buaë, Cristo Jesús kötëwã a' skéie, ie' pë tëne a' tsatkoie, e' batamik.

¹⁴ Cristo tö judiowak ena pë' kë dör judiowak, esepa er bua'wë ñi kï. Se' bak ñi bolökpaie, erë Cristo tö se' er bua'wë ñi kï. Ie' tö se'

wóiwéwá ká etkē wakpaie. Ì tò se' wé ñi bolökpaie ese shulé ie' tò ikötewá krus mik se' skéie e' wa. ¹⁵ Ttè me'atbak Skèköl tò judiowak á dalöiëno, e' tò se' me'ká ñi bolökpaie. Erë Cristo kötewá se' skéie e' kueki ttè e' kos kē diché ta'ia. Skèköl tò iwé es as sa' dör judiowak ena a' kē dör judiowak, e'pa dō ñi yamipaiie batsulewá Cristo mik wes wák eköl è es. Es ie' tò se' er bua'wé ñi ki. ¹⁶ Ì tò se' wé ñi bolökpaie, ese shulé Cristo tò. Ie' kötewá krus mik se' skéie, e' wa ie' tò Skèköl er bua'wé judiowak ki ena pē' kē dör judiowak esepa ki. Es se' de wes wák eköl è es Skèköl á. ¹⁷ Sene bēre Skèköl ta, e' tté buaē pakök Cristo de, pē' kē dör judiowak e' butsulettšá bánet Skèköl yöki, esepa á, ñies judiowak kē e' butsulettšá bánet esepa á. ¹⁸ Cristo batamik se' kos dōwami buaē S'yé ska', iWiköl dör eköl è, e' wa. ¹⁹ E' kueki i'ñe ta a' kē dör wes ká kuá'ki wakpa es. A' de s'batse'rpa kije. Ñies a' de Skèköl ala'rie. ²⁰ Se' dör wes u es. Jesús ttekölpa tsá ena Skèköl ttekölpa, e'pa dör wes u kukulëwö es. Jesucristo wák dör wes u chki es. ²¹ Cristo dör u wöklö'ukwak. Se' kos dör u e' yese alè. Cristo batamik u e' yörmir dō ide u etkue batse'r Skèképa á ekkē. ²² Se' batsulewá Cristo mik, ñies se' batsulewá ñi mik, es se' kos dō wes Skèköl wé es, e' á Skèköl serke iWiköl wa.

3

Pablo klöne Cristo tté pakök pē' kē dör judiowak esepa á

¹ Ye' wák tso' wötëulewá s'wöto wé á Cristo Jesús tté pakē kueki a' kē dör judiowak esepa kimoie. Skèköl er buaē ché a' a' tajé, e' kueki ie' a' ye' tso' ikiök a' ki. ² Ye' wá ijcher tò a' wá ittseüle tò Skèköl er buaē ché ye' á, e' kueki ie' tò kané i' me' ye' á Jesús tté pakök a' kē dör judiowak esepa á. ³ Ibikeitsbak Skèköl tò wé,

e' blë'waitö erë iwà kkayë'itö ye' á. E' wá shtétke ye' tò a' a' yëkkuö i' ki böt mañat. ⁴ Yëkkuö i' sué a' tò, eta a' éna iwà armi tò Cristo tté blëulewá se' yöki kuaë, e' wá ane ye' éna buaë. ⁵ Ibikeitsbak Skèköl tò wé Cristo batamik, e' blëulewá kuaë. Erë i'ñe ta ie' tò iwà kkaché iWiköl wa sa' dör Cristo ttekölpa tsá e'pa á, ñies Skèköl ttekölpa batse'r e'pa á. ⁶ Ttè e' blëulewá se' yöki kuaë, e' wá dör i' es: A' kē dör judiowak, esepa kieke Skèköl tò Jesús tté buaë e' wa as i kos tso' ie' wá mè sa' á, e' mütö a' á ñies, as a' döñak sa' ta ñita wes wák eköl è es, as i kos muk Skèköl kablé' sa' á e' dō a' ulá a' ñies, a' batsulewá Cristo Jesús mik e' kueki. ⁷ Skèköl er buaë ché ye' á, e' kueki ie' diché wa ie' tò ye' me'ká ttè buaë ñe' wakanéuk.

⁸ S'batse'rpa kos, e' sulula ye' dör. Erë Skèköl er buaë ché ye' á, ie' tò ye' shushté Cristo tté buaë e' pakök pē' kē dör judiowak esepa á. Ì tso' Skèköl wá ie'pa á Cristo batamik, e' dör buaë shüté, kē se' á iwà bikeitsuk ekkē. ⁹ Ñies i bikeitsbak Skèköl tò wé Cristo wa, e' wá pakök sulitane á ie' tò ye' patké. Ttè e' bak blëulewá ká iaiaë, ie' dör iyi ulitane yuökwak e' wá. ¹⁰ Ie' kē wá ikkayëne yi á ká iaiaë ta, ie' tso' se' dör Skèképa Jesús icha e'pa panuk e' kueki. Se' wa ie' tò iwà kkaché i'ñe ta iyi wökir ena iyi wák tso' kē wërta'wá ese kos á as ie'pa éna iar tò ie' siwá' dör iskié tsakié iyi ulitane tsata. ¹¹ E' kos wé ie' tò Cristo Jesús dör Skèképa e' wa, wes ie' tò iwà yöbié e' bikeitsbak es. ¹² Se' batsulewá Cristo mik, se' erblöke ie' mik, e' kueki se' dömiwá buaë ttök ie' ta kē suarta', kē wöklör i á. ¹³ Ye' weirke kos a' dalërmik, e' wa a' ké e' ttsökka. E' kueki ye' tò a' á ichè tò kē a' e' siaukwá.

Pablo tténe Skèköl ta Éfeso wakpa ki

14 Íyi ekkë kôs kuëkj ye' e' tkéwa kuchë kj S'yé wörkj ttök ie' ta. 15 Ì kôs dör ttsé'ka ká jai a ena ká i' a, e' tso' ie' ë batamik. 16 Ie' olo ta' tajë shütë, e' a ye' tö ikieke tö ie' tö a' er diché iö iWiköl wa. 17 Nies ye' tö ikieke ie' a tö Cristo mú ser a' er a, a' erblöke ie' mik e' kuëkj. Ye' tö ie' a ikieke tö a' e' tköwa darërëë ñi dalëritsök ñies Skëköl dalëritsök. 18 Ye' tö ikieke ie' a es as a' ena s'batse'r malepa, e'pa kôs éna iwä ar tö kôs Cristo éna se' dalër, e' dör tajë, shoë, batsjë, kakkeë, iskjë, kë enukwa. 19 Ye' kj ikiane tö a' éna iwä anü buaë tö kôs Cristo éna se' dalër, e' tköka kôs se' kabikeitsö e' tsata. Es ye' kj ikiane as a' ser buaë yësyësë, kabikeitsö buaë mokjë wës Skëköl wák es.

20 Skëköl diché ta' tajë, e' tso' iwakanëuk se' er a. Ie' tö ì buaë wëmi se' a, ì kôs kiekesö ena ì kôs bikeitsekesö e' tsata, e' kuëkj ie' kjkökasö. 21 As Skëköl kjköka se' dör Skëképa Jesús icha e'pa tö. Nies ikjkökasö Cristo Jesús kuëkj kekraë. Es e' idir.

4

Se' dör wës ñi yamipa es Wiköl Batse'r wa

1 Ye' tso' wötëulewa Skëképa Jesús ttë kuëkj. Skëköl er buaë ché a' a' tajë Cristo batamik, e' kuëkj ye' kköchö a' a' tö a' senú buaë yësyësë wës Skëköl tö a' klöo'bak senuk es. 2 A' e' wöowa bërë, a' senú buaë ñita kë kësik wa. A' ñi dalëritsö, ñies a' ñi dalë'ttsö er bua' wa. 3 A' kôs dör wës ñi yamipa es Skëköl Wiköl wa. A' e' chó darërë as a' kë ñi blabatsölor ñi yökj. A' senú bërë ñita. 4 Se' kôs dör wës wák eköl ë es. Skëköl Wiköl tso' se' ta' e' dör eköl ë. Skëköl tö se' kôs klöo' as se' ser michoë ie' ta, e' wä paneke se' kôs tö ñita ttsé'ne buaë wa. 5 Se' Këköl dör eköl ë, ttë mik se' erblöke e' dör etkë. S'wösüë etkë a' se' ulitane wösune. 6 Skëköl dör eköl ë, e' dör se' ulitane yé. Ie' dör se'

ulitane wökir. Ie' tso' iwakanëuk se' ulitane wa, ñies ie' tso' se' ulitane ta.

7 Se' kôs dör wës wák eköl ë es, erë Cristo tö imé se' a eköl eköl kanebloie ie' a kuä'kj kuä'kj wës ie' kj ikiane es. 8 E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kj es, e' tö ichë:

“Mik ie' e' aléka ibolökpa kj etä ie' míkane ká jai a.

Ibolökpa klö'wëwaitö tajë, e'pa mítser iwä e' ta,

ñies ì buaë méitö iwakpa a.”*

Es Skëköl yëkkuö tö ichë.

9 Wé ichéitö tö “ie' míkane kákke”, eta çima e' wä dör? E' wä dör tö ie' dë'rö kewe ká diä kaska'. 10 E' wä kiane chë tö ie' dë'rö ká diä kaska', e' ë mine'kane ká jai a íyi ulitane tsata ká kôs wä ioie ie' olo tajë e' wa.

11 Cristo tö diché mé se' a eköl eköl kanebloie ie' a. Se' welepa shushtë ie' tö kaneblok ie' a ittekölpa tsáie. Se' welepa skä shushtë ie' tö Skëköl ttekölpaie. Se' welepa skä shushtë ie' tö ittë buaë pakökwakpaie. Se' welepa skä shushtë ie' tö ittë klö'ukwakpa wökirpaie ena s'wöbla'ukwakpaie ittë wa. 12 Esepa kanë dör s'batse'r malepa kôs wöbla'uk kaneblok buaë ie' a ena ñi kimuk buaë. Se' serke wës ie' kj ikiane es, e' ta se' kôs dör wës Cristo chkä es, e'pa er diché kj iërdaë Cristo ttë a. 13 Es se' kôs döraë erblök ñikkëë Jesús dör Skëköl Alä, e' mik. Nies se' kôs wä ijcherdaë ñikkëë se' er a tö wës ie' dör. Se' döraë wës wëm kibineone es. Se' serdaë buaë yësyësë wës Cristo es. 14 Es se' kë döpaia wës alala es kitër tottola ttë ulitane wa. Esepa dör wës dichawö ppé siwa' tö es. S'wöbla'ukwakpa kache ttë wa, e'pa er bikö tajë, ie'pa tö ttë pa'ali yuëmi s'kitö'woie. Mik se' kibine Cristo ttë a, etä eseпа kë kitö'nukia yi a. 15 Kë se' e' muktsa kitö'wë kache ttë wa. E' skéie ttë mokj, ese chekesö ñi a

* 4:8 Salmo 68.18

se' ñi dalëritsõ e' kueki. Se' tõ iwë es, etä se' diché iërke buaë Cristo dör s'wökir, e' ttè kos a. ¹⁶ Cristo batamik se' kos dör wes s'chkä es. S'chkä a s'dichewö tso', s'kicha tso' ena s'yese skä tso' tsakië, e' kos tso' iëulewä buaë ñikkëë, kanëblöke buaë ñikkëë ñita. Es se' dör tajë, e'pa kanëblöke Cristo a eköl eköl kanë dör kua'ki kua'ki, erë Cristo batamik se' dör wes chkä etkë es, iëulewä buaë ñita, kanëblöke buaë ñita. Es se' mir buaë, ñi kï diché iöke buaë ñikkëë ñi dalër wa.

Kë se' senukiä wes pë' kë tõ Skëköl dalöie es

¹⁷ Skëkëpa Jesucristo ttö wa ye' tõ a' a ichè tõ kë se' seriä wes pë' kë tõ Skëköl dalöie ser es. Ì kos bikeitseke ie'pa tõ, e' wä kë dör ñie bua'. ¹⁸ Ie'pa erbikë ttsenewatke. Skëköl ttè mokï, e' wä kë ane ie'pa éna yës. Ie'pa er darërëë, e' kueki sene mokï meke Skëköl tõ se' a, e' kë dë' ie'pa ulä a. ¹⁹ Ie'pa er burinewa. Ie'pa e' mettsä ì sulu kukuëtökwa darërëë. Ie'pa e' ia'uke sene sulusi wa, kë e' wöklö'utä' yës.

²⁰ Erë Cristo ttè kë wä se' wöblane senuk es. ²¹ Mokï a' tõ ie' ttè ttsë, a' e' yué ie' ttè mokï wa. ²² E' kueki se' bak senuk suluë, ese kos olo'yösö. Ñies se' wák dër suluë, e' olo'yösö. E' tõ se' kitö'weke ì sulu wamblök. Se' tõ iüté es, e' ta se' er sulurdawa. ²³ Erë se' erbiköne kua'ki buaë yësyësë. ²⁴ Skëköl tõ se' wák dër suluë, e' mane'wëttsä pa'alï wes ie' wák es, e' kueki se' senu yësyësë ena batse'r wes ttè mokï tõ ichè es.

²⁵ E' kueki a' kë kachökia ñi kï. Se' kos dör wes wák eköl è es, e' kueki ì cheke a' tõ ñi a, e' chõ ttè mokï wa.

²⁶ A' ulune, e' ta kë iwä wamblar. A' er buanüne kam katuirwä e' yöki. ²⁷ Kë kawö mar bë a as ie' tõ a' kö ì sulu wamblök.

²⁸ Yi bak akblök, e' kë akblökia. E' skéie ese kanëblö iwák ulä wa as iulä a iwä dö ta ikakmëitö s'siarëpa a.

²⁹ Ttè sulusi kë chariä. E' skéie a' tõ ttè buaë ese è chõ s'malepa kukua as ie'pa kï er tõwä Skëköl mik darërëë. Es a' tõ ie'pa kimëmi buaë mik ie'pa kï ikiane etä. ³⁰ Skëköl tõ iWiköl me' se' a iwä kkachöie tõ se' dör ie' icha. Es se' wä ijcher mokï tõ Skëköl tõ se' bleraë buaë dö mik se' tsatkërdattsa aishkuö ta, e' këwö ska' ta. E' kueki kë ì sulu wamblaria as Wiköl Batsë'r kë eriar. ³¹ Kë a' kësik blökia ñi kï. Kë a' ñi saukia suluë. Kë a' ulunukia ñi kï. Kë a' wöñanukia ñi kï. Kë a' ñi chökia suluë. Ese kos olo'yö. ³² E' skéie ì buaë è ú ñi a. A' ñi saú er siarë wa. Ì sulu wambleke a' tõ ñi kï, ese nuí olo'yö ñi kï wes a' nuí olo'yé Skëköl tõ a' kï Cristo batamik es.

5

¹ A' dör Skëköl ala'r dalër tajë ie' éna, e' kueki a' senu buaë yësyësë wes ie' ser es. ² A' ñi dalëritsõ kekraë wes Cristo tõ se' dalëritsé es. Ie' e' mettsä ttëwä se' skéie. E' wër buaë Skëköl wa wes íyi mekesö ie' a ala'r buaë masmas es. ³ A' senu wes s'batse'rpa ké senuk es. Kë a' kàne trënuK. Kë a' kàne e' ia'ukka sene sulusi wa. Kë a' kàne íyi kkechök. Íyi ese yöki a' e' kkö'nú bua'iewä as kë yi tõ a' kkatö ikï. ⁴ Ttè sulusi kos, ttè kë wä ta' kos, ttè tsuleie kulüie kos, ese kë char. E' skéie Skëköl è kikóka. ⁵ A' wä ijchenú buaë tõ wépa trërke ena wépa tõ íyi sulusi wambleke, ñies wépa tõ íyi kkecheke (e' dör wes íyi diököl dalöie skëkölíe es), esepa kos kë döpa ì blúie Cristo ena Skëköl e'pa tso' e' a.

Sene buaë yësyësë

⁶ Íyi sulu ekkë kos kueki wépa tõ Skëköl ttè dalösewéwä, esepa kï Skëköl kësik ardaë. E' kueki kë a' e' muktsä yi a kitö'wë ttè kë wä ta' ese wa. ⁷ Kë a' e' tiuk ie'pa esepa ta, a' e' skö ie'pa yöki bänet. ⁸ A' bak senuk suluë, e' dör wes a' bak

senuk ká ttsetseä a es. Erë j'ñe ta a' tso' batsulewá Skéképa Jesús mik, e' dör wes a' serke ká ñí a es. E' kueki a' senú wes s'ser ká ñí a es. ⁹ S'serke wes ká ñí a es, esepa er buaë, ser yësyësë ena ttö mokjë. ¹⁰ A' e' chö e' wöbla'uk ì wër buaë Skéképa wa ese wa. ¹¹⁻¹² Ì sulu wambleke wépa ser wes ká ttsetseä a es, esepa tö, ese kè dör ìe bua'. Ì sulu wambleke ie'pa tö akirie, ese paké tö s'jaewë ekkë. E' kueki kè ì sulu wamblaria yës wes ie'pa es. E' skéie ì buaë kí ú kekraë. E' tö ie'pa a ikkachëmi tö ì wambleke ie'pa tö e' dör suluë. ¹³⁻¹⁴ Erë ká ñiwe tö íyí ulitane kkachëwá buaë mía ñiweie. E' kueki mik ì sulu wambleke ie'pa tö e' kkachésö ie'pa a, e' ta ie'pa welepa éna iarimi tö e' dör suluë ta ier mane'umi ta imía ser buaë wes ká ñiwe wakpa es. E' kueki ttè tö ichè ì es:

“A' dör wes s'kapötkëter es, esepa ti'nú,

a' dör wes s'duulewá es, esepa shkenúkane, etá Cristo tö a' er ñi'weraë.”

¹⁵ E' kueki a' ser kkö'nú a' tö. Kè a' senukia wes wépa kè er ta' esepa ser es. E' skéie a' senú yësyësë. ¹⁶ Tajë pé' tö íyí sulu wambleke j'ñe ta, e' kueki ì buaë ormi se' a, e' ta iüsö kos se' a iormi ekkë. ¹⁷ Kè a' senuk wes kè se' erbiköta' buaë es. Erë ì kiane Skéképa Jesús kí tö se' tö iwë, ese wá anú a' éna. ¹⁸ Kè a' e' ttökkaiá blo' wa yës. E' tö s'sulu'wëkewa da'a. E' skéie a' senú buaë yësyësë kekraë Wiköl Bats'e'r diché wa. ¹⁹ Mik a' ñi dapa'uke, etá a' ttsó ñita Salmo wa ena Skéköl tse wa, ñies tse meke iWiköl tö a' a ese wa. A' ttsó Skéköl a ikikokaie a' er kos wa. ²⁰ Wëstela chö kekraë Skéköl dör S'yë e' a Skéképa Jesu-cristo ttö wa.

Wes se' ké senuk ñita

²¹ Cristo dalöieke a' tö, e' kueki a' ñi dalöiö. ²² Alakölpa ké iwépa

dalöiök wes ie'pa tö Skéképa dalöieke es. ²³ Alaköl wëm dör ie' wökir wes Cristo dör ie' ichapa wökir es. Ie' dör ie'pa tsatkökwak. Ie'pa dör wes ie' chká es. ²⁴ E' kueki alakölpa ké iwépa dalöiök ì kos a wes wépa dör Cristo icha esepa tö ie' dalöieke es.

²⁵ A wépa, a' alakölpa dalëritsö wes Cristo tö se' dör ie' icha esepa dalëritseke es. Ie' e' mettsa ttëwá se' skéie. ²⁶ Ie' tö iwé es se' bates'woie. Ie' tö se' paiklé ittè wa as se' dö maneneë Skéköl wöa. E' wá sukesö mik se' wösune etá. ²⁷ Ie' tö iwé es as se' dö ie' wák wörki bats'e'r, kè kí ì sulu ta' yës, olo ta' tajë wes alaköl ulabatsöketke es, ese paiëule buaë, të iauleka, idatsi' kè wökliuleka. ²⁸⁻³⁰ Es ñies wépa ké ilakölpa dalëritsök wes ie'pa e' dalëritsö es. Kè yi e' sauta' suluë. E' skéie se' e' kkö'nú buaë, e' tiö buaë. E' kueki wëm tö ilaköl dalëritseke, e' wa ie' wák e' dalëritsö. Es ñies se' dör Cristo icha, e'pa dör wes ie' chká es, e' kueki ie' tö se' kkö'neke buaë. ³¹ Itso' kitule Skéköl yëkkuö kí ì es: “Wëm kè serpaia'yë ena imi e'pa dapömik, e' skéie iserdawa ilaköl ta. Ie'pa bül serdaë ñita ta ie'pa mi wes wák eköl è es.”* ³² Ttè e' dör tajë iskië, kè se' éna iwá ar bet. Erë ye' a ta, ttè e' tso' Cristo ena se' dör ie' ichapa e'pa chök. ³³ Erë ñies ttè e' tso' se' a ichök tö wépa kos ké ilakölpa dalëritsök wes iwákpa e' dalëritsö es. Ñies alakölpa kos ké iwépa dalöiök.

6

¹ A ala'rla, a' yé ena a' mi, e'pa ttö dalöiö Skéképa Jesús dalërmik, e' dör buaë yësyësë e' kueki. ²⁻³ Ttè dalöiëno me'atbak Skéköl tö e' et tö ichè: “A' yé ena a' mi e'pa dalöiö. A' tö iwé es, e' ta a' kawö tköraë buaë ena a' serdaë ká tajë ká ì kí.”* Ttè e' dör ttè dalöiëno tsá kablé se' a ilè uk iütè skéie e'.

* 5:31 Génesis 2.24

* 6:2-3 Deuteronomio 5.16

4 A' dör ala'rla yëwöpa ena imiwöpa, kë a' tō a' ala'r uluukkā. E' skéie ie'pa tala'ú buaë, ie'pa shulé er bua' wa. Nies ie'pa wöbla'ú Skékëpa Jesús ttë wa.

5 A' klöulewā kanè mésoie, a' wökirpa tso' ká i' kī, e'pa ttō iutō er mokī wa. Ie'pa dalöiō suane wa painè wa. A' kaneblō ie'pa a buaë wes a' chōpa kaneblök Cristo a es. 6 A' kaneblō buaë ie'pa a këkraë, kë dör mik ie'pa tō a' suëke e' ë tã ie'pa wökatoie tō a' dör kanè mésopa buaë ese. Mokī a' dör Cristo kanè mésopa, e' kuekī a' kaneblō ie'pa a kaneë wes Skéköl kī ikiane es. 7 A' kaneblō ie'pa a kaneë wes Skékëpa Jesús wák a s'kaneblō es, kë dör wes s'kaneblō s'ditsō a es. 8 A' wā ijcher tō wépa tso' klöulewā kanè mésoie ena wépa kë dör es, esepa kōs a Skékëpa Jesús tō iské meraë eköl eköl wes i buaë wésō es.

9 A' dör kanè wökirpa, a' kanè mésopa dalöiō nies. Kë ie'pa pauñar. A' éna ianú tō a' ena ie'pa, e'pa kōs wökir dör Skéköl tso' ká jai a e'. Se' kōs kawötã ie' ttë dalöiök. Se' dör kanè wökirpa ö se' dör kanè mésopa èsepa, esepa kōs dör nies ëme ie' a.

Se' e' tsatkō bë yöki

10 A yamipa, ibataie tã ye' tō a' a icheke tō a' e' diché iō këkraë a' batsulewā Skékëpa Jesús tã e' wa, nies ie' diché tajë e' wa. 11 I kōs mé Skéköl tō a' a e' tsatkoie i sulu yöki, e' dör wes i kōs tso' ñippökwakpa wā e' tsatkoie es. E' iō a' tō as a' e' tsatkō, e' wa a' e' tkōwā darërë bë éna se' kītō'wak e' yöki. 12 Kë se' ñippöku' s'ditsō tã. E' skéie se' ñippöke iyi sulusi diché tã' kë wërta'wā esepa tã. E'pa dör iyi wökir ena iyi wák tso' i sulu kōs tso' s'pamik wes stui a es ese wëttsuk. 13 E' kuekī i kōs mé Skéköl tō a' a e' tsatkoie, e' iō a' tō, e' klö'ú as mik i sulu datse a' erkiöuk i sulu wamblök, etã a' a iwöklör. A' tō iwë

es këkraë, e' tã a' e' alörakã i sulu kī tã a' a e' tkërdawā darërë mokjë.

14 E' kuekī a' tso' erkī ñippök i sulu tã. Skéköl ttë mokī e' klö'ú a' tō, e' dör wes ñippökwakpa kipamo es. A' senú yësyësë Skéköl a, e' tō a' kimeräë wes iyi daloie ieke ñippökwakpa tō ibatsī' kī e' tsatkoie es. 15 Skéköl tō a' er bua'wéne ie' kī Cristo batamik, e' ttë buaë klö'wé a' tō, e' dör a' a wes ñippökwakpa klökkuö iökã as kë ikulirttsã es. 16 Nies a' erblō këkraë Skékëpa Jesús mik, e' dör wes i tso' klöule ñippökwakpa wā iulã a shoë e' tsatkoie es. E' wa a' tō i sulu kōs patkeke bë tō a' kī ese kōs wöklö'weraë. E' dör wes kuaböt wönarke bö'ie uyeke ñippökwakpa kī, e' wöklö'weke wöshteke i tso' ie'pa wā iulã a e' wa es. 17 Skéköl tō a' tsatkeräë, e' bikeitsō a' tō këkraë, e' dör wes iyi daloie tkekeka ñippökwakpa tō iwökir kī e' tsatkoie es. Nies a' er múwā ie' ttë kī, e' dör wes ie' Wiköl tabè es. 18 I kōs a tã ikiö ie' a' tō ie' tō a' kimè. Ie' tã a' ttō këkraë iWiköl wa, kë ilo'yar yës. Nies ie' a' ikiö s'batse'r malepa kōs kī. 19 Nies ikiö ie' a' tō ye' a' ttë mëitō wā pakë as ye' tō Jesús ttë buaë blëulewā ká iaiã, e' wā pakō kë suarta'. 20 Ye' patkëule ttë buaë e' pakök, erë i'ñe tã ye' tso' wötëulewā s'woto wé a' ttë e' kuekī. A' ikiö Skéköl a' ye' kī as ye' tō iwā pakō buaë kë suarta'.

Pablo e' chëat

21-22 Ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō is ye' tso' ena i weke ye' tō. E' kuekī ye' tō yëkuö i' patkeke Tíquico ulã a. Ie' dör s'yami dalër tajë sa' éna. Ie' dör Skékëpa Jesús kanè méso yësyësë ese. Ie' tō a' a ichëmi tō is ye' tso'. Nies ie' tō a' er diché iëmi.

23 Skéköl dör S'yë ena Skékëpa Jesucristo as e'pa tō sene bèrë mù s'yamipa kōs a. Nies as Skéköl tō ie'pa kimù ñi dalëritsök buaë. Nies as ie'pa erblō Skéköl mik këkraë.

24 As Skököl er buaë chõ wépa éna
Sköképa Jesucristo dalër kékraë kë
manerta'ttsa esepa kôs a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filipos wakpa a Filipenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit, etä ie' tso' Roma wötëulewä s'wöto wé a Jesús tté buaë pakè kueki. E' tso' kitule Hechos 28.14-31 e' ki. E' yökü mik Pablo dërö Filipos Silas ena Timoteo e'pa ta Jesús tté buaë pakök, etä tajë pe' erblë' Jesús mik (Hechos 16.11-40). Mik Jesús mik erblökwakpa wä ijchenewä tö Pablo tso' wötëulewä, etä ie'pa tö inuköl ena ilè skä patkë'mi Epafrodito ulä a ikimoie. E' ki wëstela ché Pablo tö yëkkuö i' ki.

Filipos wakpa weirke Jesús mik erblë e' kueki. E' kueki Pablo tö ie'pa a ikkaché tö erë ie' weirke, erë ie' ttsërke buaë. Ie' tö ie'pa a iché tö ie'pa ké senuk wës Jesús sené es. Ie' e' wöawa diöshët s'malepa kimoie. Es se' kawötä senuk ñi kimoie.

E' küie ta ie' tö ie'pa a ibiyö ché tö Israel aleripa wëlepa tso' s'wöbla'uk suluë. E' yökü ie'pa kawötä e' kkö'nuk. Ie'pa ñekkëpa s'wöbla'wëke tö kë se' tsatkërpa erblë Jesús mik e' ë wa. Erë Pablo tö iché tö e' kë idör es.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ñies Timoteo tso' ye' ta ië. Sa' dör Cristo Jesús kané mésopa. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batsë'r hatsulewä Cristo Jesús mik serke Filipos e'pa a, ñies a' wökirpa ena ie'pa kimukwakpa e'pa kos a. ² Skököl dör S'yé ena Skökëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö a' a ena sene bërë mü a' a.

Pablo tö wëstela ché Skököl a Filipos wakpa dalërmik

³ Bitökicha ye' er ane a' ska', etä ye' tö wëstela cheke Skököl a' dalërmik. ⁴ Këkraë mik ye' tö ikieke Skököl a' a' ki, etä ye' ttsë'ne buaë. ⁵ Kuaë dö ikkë ta, buaë a' tö ye'

kimeke Jesús tté buaë pakè e' kané wa. E' kueki ye' ttsë'ne buaë a' dalërmik. ⁶ Ye' wä ijcher buaë tö i' buaë tsä tkëwamitke Skököl tö a' er a, e' wä ki wëraëitö buaë dö mik Jesucristo döne etä. ⁷ A' dalër tajë ye' éna, e' kueki e' dör buaë tö ye' tö a' bikeitsë es. Këkraë a' er tso' ye' ska'. Erë ye' tso' wötëule s'wöto wé a' Jesús tté buaë kueki, erë a' er tso' ye' ska'. Ñies mik ye' kë ku' wötëule tso' Jesús tté buaë tsatkök ena ichök tö e' dör mokü, etä a' er tso' ye' ska'. Skököl er buaë ché ye' a' e' kueki kané méitö ye' a' Jesús tté buaë pakök. Kané e' a' a' ulitane tso' ye' ta ñita. E' kueki buaë idir tö ye' tö a' bikeitsë es. ⁸ Skököl wä ijcher buaë tö kos ye' éna a' dalër wës Cristo Jesús éna a' dalër es. ⁹ Ye' tö Skököl a' ikieke tö a' ki ñi dalëritsö tajë. Ñies ye' tö ie' a' ikieke tö as a' ki erbiök yësyesë ena a' ki éna ká ar buaë ¹⁰ as i' dör ibua'ie ese shushtö a' tö wë këkraë. Es a' sermi batsë'r, kë ki i' nu' ta' dö mik Cristo döne etä. ¹¹ Es Jesucristo batamik a' sermi yësyesë, e' wërdaë buaë wës kal bua'buwa wör buaë ese wër es. E' dör es, etä Skököl dalöierdaë buaë ikikardakä tajë a' batamik.

Pablo tso' wötëule erë Jesús tté buaë ki pakarke

¹² A yamipa, ye' ki ikiane tö a' wä ijcher tö i' sulu tköke ye' ta, mokü e' kë wä Jesús tté buaë wöklöne. E' skéie ikü pakarke tajë. ¹³ Shkëkipa kos tso' ië ká i' wökir kibi u a, ñies imalepa kos tso' ië, e'pa wä ijcher tö ye' tso' wötëule Cristo tté kueki. ¹⁴ Ñies ye' tso' wötëulewä moulewä, e' tö tajë s'yamipa tso' ká i' a, e'pa ki erkiöwé tté pakök kë suarta'ia, ie'pa ki erblöke Skökëpa mik e' wa.

¹⁵ Mokü s'yamipa wëlepa ukyërke ye' ki, ie'pa wötköke ye' ki, e' kueki ie'pa tö Cristo tté pakeke. Erë wëlepa tö ipakeke er mokü wa. ¹⁶ Ie'pa éna ye' dalër tajë, ñies ie'pa wä ijcher buaë tö ye' tso' wötëulewä

ie, e' dör Jesús tté buaë tsatkoie. E' kueki ie'pa tö Cristo tté pakeke. ¹⁷ Erë welepa skà tso' e' è bikeitsök, esepa tö ipakeke, erë e' kē dör er mokj wa. Ie'pa éna ye' kí we'ikak ye' tso' s'wöto wé a' e' dalewa. ¹⁸ Erë ipakarke er sulu wa ö er mokj wa, e' kē dē' wes ye' a. Ibuai'e dör tö Cristo tté buaë e' pakarke, e' tö ye' ttsē'weke buaë.

Etā ye' kí ttsē'rdaë buaë. ¹⁹ E' wà dör tö ye' wā ijcher tö ye' yërdattsane e' kiekie a' tö Skëköl a' e' batamik, ñies Jesucristo Wiköl tso' ye' kimuk e' batamik. ²⁰ Mokj yö iklö'wé tö ye' kē jaënukkā Cristo kí s'shulökwakpa wörki. Ye' wā ijcher tö mik ye' e' tsatköke ie'pa wörki, etā ye' ttöraë ie'pa tā kē suane wes kekraë ye' tö Cristo tté pakeke es as ie' kikarkā tajë ye' wa. Ye' serkeia ö ye' ttëwā e' wa Cristo kīkarkeka. ²¹ Ye' a tā, ye' serkeia, e' dör Cristo kīkōkka. Erë ye' blënewā, e' tā ye' e' alé. ²² Ye' serkeia ká i' a, etā es ye' kanëblömiā Cristo a tā e' wā kí dörattsā buaë. Ye' wák kē wā ijcher tö wéne dör ibuai'e. ²³ Darërë ishukit ye' a. Sulu ye' shkakmitke Cristo ska', e' dör ibuai'e ichökle. ²⁴ Erë a' a buaë idir tö ye' serkeia a' kimoie. ²⁵ Ye' wā ijcher buaë tö e' dör mokj, e' kueki ye' wā ijcher tö ye' serkeia ká i' a a' kimoie as a' kí ttsē'r buaë tté mik se' erblöke e' a. ²⁶ Ñies ye' serkeia ká i' a e' dör as a' tö Cristo Jesús kīkōkka tajë mik a' tö isuë tö ie' wā ye' dene a' ska' etā.

Senë wes Cristo kí ikiane es

²⁷ Ibuai'e dör tö a' senú yësyësë wes Cristo tté buaë tö ichë es. Ye' de a' ska' ö ye' kē dē' a' ska', erë ye' kí ikiane tö a' ser es as ye' tö a' tté ttsö tö a' er méwā ñita ñikkëë. Ñies as ye' tö ittso tö a' e' tkëwā darërëë ñita Jesús tté buaë mik se' erblöke e' tsatkök. ²⁸⁻²⁹ Skëköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tö kawö mé se' a erblök Cristo mik ñies weinuk idalërmik. E' kueki kē a' suanuk se'

bolökpa yöki. Ie'pa tö se' we'ikeke, e' dalë'ttsésö er bua' wa, e' tā e' tö ikkacheke ie'pa a' tö ie'pa weirdaë siarë aishkuö tā, erë se' tsatkërdaë. E' kos dör Skëköl kanë. ³⁰ I'ñe tā a' weirke wes a' tö isu' tö ye' weine mik a' tā ye' bak etā es. Ñies i'ñe tā a' tö ittse tö ye' tso'ia weinuk.

2

Se' ké e' wöökwa diöshët wes Cristo e' wöawa es

¹ Cristo tö a' er kuweke. Ie' éna a' dalër tajë e' tö a' er pableke. A' batsulewā ñi mik Skëköl Wiköl wa. Ñies a' ñi saü er bua' wa, er siarë wa. ² E' kueki ye' tö a' a' ikië tajë tö a' er múwa ñita ñikkëë. A' ñi dalëritso ñikkëë. A' er bikö ñikkëë Skëköl a. A' senú buaë ñita ñikkëë, e' wa a' tö ye' ttsē'ú buaë. ³ Kē i' war wötkoie ñita. Kē i' war e' ttsoka ñi kí. E' skéie a' e' wöowa bërë. Ibikeitsö tö s'malepa dör buaë a' tsata. ⁴ Kē a' e' tkiuk a' wákpa iyi è kí. A' ké s'malepa kí tkinuk ikimë wa isuë wa.

⁵ Se' er bikö wes Cristo Jesús er bikö es, e' dör i' es:

⁶ Ie' wák dör Skëköl je', erë ie' kē tkine e' kí tö iwák dör Skëköl.

⁷ E' kos méatitö iwák er wa, ie' de ká i' a yöne s'ditsöie wes kanë méso es.

Ie' kune' s'ditsöie.

⁸ Mik ie' bak ká i' a, etā i' kos kiane Skëköl kí e' iütë'itö seraa dö ie' e' me'ttsā ttëwā wötëulewā krus mik wes pé' sulusi es.

Ekkë ie' e' wöa'wa.

⁹⁻¹¹ E' kueki Skëköl tö ie' tkëkā iyi ulitane tsata.

Ñies ikië mékaitö Këköl iyi ulitane tsata.

Ie' tö iwë es as i' kos tso' ká jai a, ena ká i' a ena ká diöshët e'pa kos e' tulöwā kuchë kí Jesús wörki idalöioie,

ñies as sulitane tö ichökā tö Jesucristo dör Skëköl,

Skëköl dör S'yé e' kíkoka tajë.

Sene yësyësë pë' sulusipa shua

¹² A ye' yamipa dalër tajë ye' éna, Cristo tó Skëköl ttë iuté buaë, e' kuëki ye' tó a' a' ichè tó a' tsatkëne e' wà ú suane wa painè wa. Mik ye' bak a' ska' età kékraë a' tó Skëköl ttë iuté buaë, erë i'ñe ta ye' kè ku' a' ta, età ikí iütó bua'iewa. ¹³ Skëköl wák tó a' erkiöwé ì kiane ie' kî wè ese woie. Ñies ie' tó idiché mé a' a' iwakanéwoie. E' kuëki a' tó iwakanewëmi buaë.

¹⁴ Ì kòs weke a' tó, e' ú bërë, kè dör kabene wa, kè dör ukyëne wa. ¹⁵ Ìú es as kè ì sulu ttë kur a' kî. Es a' sermi pë' sulusipa shua yësyësë kè kî ì nu' ta' wës Skëköl ala'r es. Ie'pa shua a' dör wës bëkwō wōnar ká ttsettse a es. ¹⁶ Jesús tó sene michoë mè se' a, e' tté wà pakó ie'pa a. A' tó iwakanewé es, e' ta ye' ttsè'rdaë buaë mik Cristo dene età. Es ye' tó isueraë tó ye' kaneblé darërë e' kè weine ë. ¹⁷ A' erblöke Jesús mik, a' tó Skëköl ttë iuteke buaë. Ñies a' e' mettsa weinuk ie' ttë kuëki. E' dör wës iyiwak jchè sacerdote tó mè Skëköl a es. Isalema ie'pa tó ye' ttëwami Jesús ttë kuëki. E' wà tka ye' ta, e' ta ye' dōraë wës vino tekettsa iyiwak jchëne mè Skëköl a e' kî es. Ie'pa tó ye' ttëwami, erë ye' ttsè'r buaë a' ta ñita. ¹⁸ Es ñies a' ttsè'nú buaë ye' ta ñita.

Timoteo

¹⁹ Skëkëpa Jesús ttó wa ye' mú tó Timoteo patkëmi bet a' ska'. Ie' tó a' a' ye' biyö meraë buaë, e' tó a' ttsè'weraë buaë. Ñies ie' wà a' biyö dōraë ye' a' as ye' ttsè'r buaë. ²⁰ Kè yi skà ku' ye' ta tkirke a' kî mokî wës ie' es. ²¹ Imalepa tkirke ì kiane ie'pa wákpa kî, ese ë kî, kè tkirta' ì kiane Jesucristo kî ese kî. ²² Erë a' wà ijcher tó Timoteo tó ikkayë'bak tó ie' dör Jesús kanè méso buaë. Ie' kaneblëule buaë ye' ta Jesús ttë buaë pakök wës ye' wák ala es. ²³ E' kuëki mik ye' wà ijchertke tó wës

ye' dōmi íe, età ye' mú tó Timoteo patkëmi a' ska'. ²⁴ Ñies ye' erblöke Skëkëpa mik tó ye' dōmine a' ska' kukuie.

Epafrodito

²⁵ Ñies ye' tó ibikeitsè tó ye' kawōta s'yami Epafrodito patkōkmine a' ska'. Ie' dör wës ye' èl es. Ie' kaneblöke buaë ye' ta. Ie' tó Jesús ttë tsatkeke buaë ye' ta. A' tó ie' patkë'bitu ye' kimuk a' skëie.

²⁶ Ie' kî a' kiane suë kröröë. Mik ie' wà ijchenewa tó a' tó ibiyö ttsé' tó ie' duöke, età e' tó ie' eriauwéka tajë. ²⁷ Mokî ie' kirinebak. Tsir età ie' blënewa, erë Skëköl tó isuë er siarë wa, e' kuëki ie' buanene. Es Skëköl tó ye' suë er siarë wa ñies. Epafrodito duöpawa, e'ma ye' kî eriane tajë. ²⁸ E' kuëki sulu ye' éna ipatkakmi bet a' ska' as a' ttsè'rne buaë isaukne, ñies as ye' kè kî eriaría. ²⁹⁻³⁰ A' tó ie' kiöwa ttsè'ne bua' wa wës Jesús mik erblökwakpa ñi kiöwa es. Tsir età ie' blënewa Cristo kanè wè kuëki. Wës a' kè a' ye' kimer, e' kuëki ie' tó ye' kímé a' skëie. Eë iekkë ta ie' blënewa. E' kuëki se' esepa dalöio.

3

Cristo dör buaë ichökle ì ulitane tsata

¹ A yamipa, e' kúie ta ye' tó ichè a' a' tó a' ttsè'nú buaë Skëkëpa Jesús batamik. Ì kitbak ye' tó yëkkuó kî a' a, e' skà shtekeneyö a' a' i' ta. Ye' kè shtrine iskà chökne a' a. E' dör buaë a' a' tsatkoie wëpa éna a' kitó'wak esepa yöki. ² A' e' kkö'nú pë' sulusipa datse wës chichi sulusipa es esepa yöki. Ie'pa e' wamblörak suluë. Ie'pa icheke tó wëpa tottola kkuölit tēule tsir wës Moisés tó ikitat es, esepa ë dör Skëköl ala'r chökke. Ie'pa éna a' er sulu'wakwa ttë ese wa. E' kuëki a' e' kkö'nú esepa yöki. ³ E' kè dör wës ie'pa tó ichè es. Se' tó Skëköl dalöieke iWiköl batamik, esepa je' dör Skëköl ala'r chökke. Kè se' erblöku' se' wákpa

mik e' tsatkoie. E' skéie se' erblöke ì o' Cristo Jesús tò e' mik, e' wa se' e' tsökeka tajë. ⁴ Yile e' ttsöka tò itsatkërmi iwák batamik, e' ta ye' e' ttsökami tajë e' tsata. ⁵ Mik ye' kî ká deka pàköl (8) eta ye' totola kkuölit tene tsir wes Moisés tò ime'at es. Ye' dör Israel aleripa e' eköl. Ye' dör Benjamín ditséwö. Ye' dör hebreo ditséwö chökle. Ye' bak fariseowakie e' kueki Moisés ttë kitule dalöieno e' dalöiök ye' bak buaë wes fariseowakpa es. ⁶ E' kèwö ska' ta ye' bak ttë e' tsatkök darerë dö Skëkëpa Jesús icha esepa we'ikök siarë. Sene yësyësë kiekë ttë ñe' tò se' a e' wà iutëule ye' wà seraa, kè kî ì sulu tté ta' yës. ⁷ Ye' bak ibikeitsök tò íyi ekkëpa kos e' dör buaë ye' a e' tsatkoie, erë ì'ñe ta ye' éna iane tò e' kos kè dör ìie bua' ye' a. E' kueki e' kos kè wà ta'ia ye' a Cristo dalërmik. ⁸ E' kíie ta, Cristo Jesús dör ye' Këköl, e' mik ye' batsë buaë, moki e' dör buaë ye' a íyi ulitane tsata. Ie' dalërmik íyi malë kos watëttsayö, e' dör ushñaie ye' a as ye' ulà dö ie' ska' ⁹ ena ye' batswà ie' mik da'äie. Es Skëköl tò ye' kló'wé wes pë' buaë yësyësë es ie' wörki, e' kè dör Moisés ttë dalöieno e' dalöiéyö buaë e' kueki. E' skéie ie' tò ye' kló'wé wes pë' buaë yësyësë es ye' erblé Cristo mik e' kueki. E' wà dör tò mik ye' erblé Cristo mik eta, e' kueki Skëköl tò iché tò ye' dör pë' buaë yësyësë ie' a. Ñies ie' tò ye' kímé senuk yësyësë ie' a. ¹⁰ Ye' kî e' batsak Cristo mik bua'iewa. Ie' kötwà pë' tò e' shkeo'kane Skëköl tò ie' diché tajë wa, e' diché kiane ye' kî ye' er a. Ye' e' chak weinuk ie' dalërmik wes ie' weine ye' dalërmik es. Ye' e' chak ttëwà ie' dalërmik wes ie' kötwà ye' dalërmik es. ¹¹ Ye' senak es as Skëköl tò ye' shke'ükane aishkuö ta.

Kam se' ser yësyësë wes Cristo es

¹² Ye' kè tò icheku' tò e' kos wétkeyö. Ye' kè tò icheku' tò

ye' dekatke ser yësyësë wes Cristo Jesús ser es. Erë ie' tò ye' klö'bak as ye' dö wes ie' es. E' kueki ye' e' tkéwà darerëe as ye' dö wes ie' es. ¹³ A yamipa, ye' kè ibikeitsè tò íyi ekkë kos detke ye' ulà a. Ì o' ye' tò, ese kè bikeitseku'iyö. E' skéie ì tso' Skëköl wà ye' a aishkuö ta, ese è yuleke ye' tò darerëe. ¹⁴ Ye' e' tkéwà darerëe kekraë dö mik ye' demi ká jai a eta as iské dö ye' ulà a. E' dör sene michoë Skëköl ta. E' tso' ie' wà bil yi klöule ie' wà Cristo Jesús batamik esepa a. ¹⁵ Se' ulitane erblö buaë Cristo mik, esepa kawöta ibikeitsök ñe' es. A' welepa tò ilë bikeitseke kua'kî eta Skëköl tò a' er ñi'werane. ¹⁶ Erë ibua'ie dör tò se' ulitane ké senuk yësyësë kos se' a ikkayëne eköl eköl ekkë.

Se' dör ká jai wakpa

¹⁷ A yamipa, a' senuk wes ye' serke es. Ñies wépa serke wes sa' serke es esepa weblö ta a' senuk es. ¹⁸ Ye' tò a' a iyë' tajë tò pë' tso' e' chö tò ie'pa erblöke Jesús mik, erë ie'pa serke wes Cristo kötwà krus mik e' bolökpa es. E' ská chënyö a' a' i' ta jè wa. ¹⁹ Ie'pa ekkëpa michoë ewëwa. Ì kiane ie'pa kî ese dör ie'pa kéköl. Warma ì tò ie'pa ké jaënuk tajë, ese wa ie'pa e' ttsökeka. Ie'pa er me'rie ì tso' ká i' a ese è kî. ²⁰ Erë se' dör ká jai wakpa. Skëkëpa Jesucristo dör S'tsatkökwaq tso' ká jai a, e' datskene, e' paneke se' tò kröröe. ²¹ Ie' wà diché tso' tajë e' aloka íyi ulitane kî. Idiché wa ie' tò se' chkà nurta'wà e' mane'werattsa as idö wes ie' wák chkà olo ta' tajë es.

4

¹ A yamipa, a' e' tköwà darerë Skëkëpa Jesús a kekraë. Suluë ye' éna a' suakne, a' dalër tajë ye' éna. A' tò ye' tssë'weke buaë. A' dör wes ye' kaneblöke Skëköl a e' ské es.

Evodia ena Síntique

² A Evodia ena Síntique, a' bōl dōr Skēkēpa Jesús icha, e' kuekī ye' kkōchō a' a' tō a' erbikō ñikkēē.
³ Ekōl tso' a' shua, e' dōr ye' kīmwak buaē, e' a' ye' ikiē tō alakōlpa e'pa kīmú er buanukne ñi kī. Ie'pa bak kanēblōk buaē ye' t̄a Jesús ttē buaē pakē wa. Ie'pa ena Clemente ena imalepa bak kanēblōk darērēē ye' t̄a, e'pa kiē kōs tso'tke kitule sene michoē yēkkuō kī.

A' ttsē'nú buaē kekraē

⁴ A' ttsē'nú buaē kekraē a' dōr Skēkēpa Jesús icha e' kuekī. Ye' tō iskā chēne a' a' tō a' ttsē'nú buaē.
⁵ Sulitane saú er bua' wa kekraē. Skēkēpa Jesús datskene bet.

⁶ Kē i' tō a' eriauk, e' skéie i' kiane a' kī, ese kōs mū Skēkōl ulā a, ie' a' ikiē wa ena kkōchē wa. Ñies wēstela chō ia.
⁷ A' tō iwé es, e' t̄a sene bēre meke ie' tō e' meraēitō a' a'. E' dōr t̄a iē iskiē kē se' éna iwā ar ekkē. E' tō a' er ena a' erbikē kkō'neraē Cristo Jesús batamik.

⁸ A yamipa, ibataie t̄a ye' tō a' a' icheke tō i' kōs dōr mokīē, i' kōs dalōiērt̄a, i' kōs dōr yēsýsē, i' kōs dōr batse'r, i' kōs dōr buaala, i' kōs kīkaulek̄a buaē, íyi ese kōs kī a' er múw̄a kekraē. I' kōs dōr buaē ena i' kōs kīkarkat̄a, ese bikeitsō kekraē.

⁹ I' kōs wa ye' tō a' wōblao', ttē kōs ye' ye' tō a' a', e' ttsē' a' tō. Wēs ye' serke, e' su' a' tō. A' senú es, e' t̄a Skēkōl dōr sene bēre mukwak, e' tso' a' t̄a kekraē.

Pablo tō ie'pa a wēstela ché

¹⁰ Ye' ttsē'ne buaē tō bata ekkē t̄a a' er dene ye' ska'. I' patké a' tō ye' a, e' wā de ye' ulā a, e' tō ye' ké wēstela chōk Skēkēpa Jesús a. Ye' éna iane tō mokī a' kē er chē'wa ye' ska', erē a' kē ulā dē' wēs ipatkoie ye' a.
¹¹ Ye' kē ku' e' chōk a' a' ilē kī kianeia ye' kī e' kuekī. Ye' wōblanewatke ttsē'nuk buaē i' kōs tkōke ye' t̄a e' a.
¹² Ye' wōblanewatke senuk mik ye' wā íyi tso' t̄a iē eta, ñies mik ye' kē wā íyi t̄a

yēs eta. Ye' wōblanewatke i' kōs tkōke ye' t̄a e' dalē'ttsōk. Íyi tso' ye' wā ñē ö íyi kē t̄a ye' wā ñē, erē ye' ttsē'rke buaē. I' tso' ye' wā t̄a iē ö i' kē t̄a ye' wā yēs, erē ye' ttsē'rke buaē.
¹³ Íyi kōs dalē'ttsē'rmi ye' a' buaē Cristo batamik, e' tō ye' a' diché meke e' kuekī.
¹⁴ Erē buaē idir tō a' tō ye' kīmē ye' weirke t̄a iē e' shua.

¹⁵ A yamipa, a' wā ijcher buaē tō mik a' tō Jesús ttē buaē e' tsá ttsē', e' kēwō ska' t̄a ye' e' ye'ttsa Macedonia t̄a a' erule serke Filipos e'pa ē tō ye' kīmē inukōl wa. Kē imalepa skā wā ye' kīmēne wēs a' es.
¹⁶ E' kīie t̄a mik ye' bak Tesalónica, eta a' tō íyi patkē' ye' a' e' kīmoie bōtōkichakkē.
¹⁷ Ye' kē ku' i' kakmeke a' tō ye' a' e' ē bikeitsōk. I' buaē kī merke a' a' ká jai a' i' kakmé a' tō ye' a' e' skéie, ese bikeitsōk ye' tso' bua'ie.
¹⁸ A' wā ijchenū tō i' kōs patkē' a' tō ye' a, e' dē' ye' ulā a, e' kuekī t̄a iē ye' wā itso'. E' kīie t̄a i' ipatkē' a' tō Epafrodito ulā a, e' kōs t̄a ye' wā itso' t̄a iē shute. I' wé a' tō e' wēr buaē Skēkōl wa wēs íyi meule ie' a' ala'r buaē masmas es. Ese kiar ie' kī.
¹⁹ E' kuekī ye' Kēkōl tō i' kōs kiane a' kī senoie ie' a' ese meraē a' a' i' tso' ie' wā buaē t̄a iē shuteē e' wa Cristo Jesús batamik.
²⁰ I' skēkōl dōr S'yé, e' kīkōkasō t̄a iē kekraē! Es e' idir.

Pablo e' chéat

²¹ Jesucristo icha batse'r e'pa kōs shkē'ú ye' a' tō. Ñies s'yamipa tso' ye' t̄a, e'pa tō a' shkē'wēmi.
²² Ñies s'batse'rpa serke íe, e'pa kōs tō a' shkē'wēmi. Sa' shua wēpa kanēblōke Roma wōkir kibi a, e'pa tō a' shkē'wēmi bua'iewa.

²³ As Skēkēpa Jesucristo er buaē chō a' a.

Yëkkuö kit Pablo tö Colosas wakpa a Colosenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit etä ie' tso'ia wötëulewä Roma s'wöto wé a. Wes i bak ie' ta' e' tso' kitule Hechos 28.17-31 e' ki. Pablo wák kē wä Jesús tté buaë pakane Colosas. Wëm eköl kië Epaфра, e' tö Colosas wakpa a ipaka'. E' ukuöki ie' dë'rö Pablo weblök s'wöto wé a ta' ie' tö Pablo a ipaké tö Colosas wakpa shua kabene tso' tajë.

Epaфра tö ie' a ipaké tö pé' wele tso' s'wöbla'uk Jesús tté wa erë kē dör yësyësë. Pé' ñe'pa tö s'wöbla'weke tö Skëköl kē wä íyi kos yöne Cristo wa. Ñies ie'pa tö icheke tö Jesús kē dör kékëpa tajë ese. E' skéie Jesús mik erblökwakpa kawötä tkinuk bua'ie i' ki Israel aleripa tkirke ese ki, es ie'pa tö s'wöbla'weke.

E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit ñippoie ie'pa ñekkëpa ta' Jesús tté buaë tsatkoie. Ie' tö ichè tö Jesús ë a se' tsatkëmi. E' kueki Skëköl tö ie' tkë'ka sulitane ena íyi ulitane tsata. Ñies ie' ichè tö i'kkacheke pé' esepa tö e' kē dör iie bua' ena e' kē a se' tsatkënuke. E' kjië ta' ie' tö ikkaché tö wës se' kawötä senuk Skëköl wörki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ñies s'yami Timoteo e' tso' ye' ta' íe. ² Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r serke Colosas e'pa a. A' dör s'yamipa e' tkëulewä darërë Cristo mik. Skëköl dör S'yë as e' er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a ie'pa dalërmik

³ Kekraë mik sa' tö ikieke Skëköl a' a' ki, etä sa' tö wëstela cheke ie' dör Skëkëpa Jesucristo Yë e' a' dalërmik. ⁴ Sa' tö a' tté ttsé tö a' tso'ia erblök buaë Cristo Jesús mik.

Ñies sa' tö ittse' tö a' tö s'batse'r malepa kos dalëritseke buaë. E' kueki sa' tso' wëstela chök ie' a' a' dalërmik. ⁵ Mik Jesús tté buaë mokië e' dë' a' ska' kuaë, etä a' tö ittse' tö Skëköl wä i' buaë tso' blëule a' a, e' tso' a' panuk ká jai a. E' wä paneke a' tö kröröë, e' kueki a' erblöke Cristo mik ena a' ñi dalëritsöke buaë kekraë. ⁶ Tté buaë e' pakarke tajë ká wa'ne, e' klö'weke pé' tö tajë. E' tö ie'pa er mane'weke as iser buaë yësyësë. Es ñies ibak a' ta' kuaë mik a' tö ittse' ta' iklö'mi moki tö Skëköl er buaë ché se' a' Cristo batamik. Kuaë dö i'ne ta' tté e' wakaneorkear buaë a' shua. ⁷ Tté e' paka' Epafras tö a' a, ie' dalër tajë se' éna. Ie' dör Cristo kanë méso wës sa' es. Ie' dör Cristo kanë méso yësyësë a' kimoie. ⁸ Ie' wä a' tté de sa' ska' tö a' tö sa' dalëritseke tajë Skëköl Wiköl wa.

⁹ E' kueki mik sa' tö a' tté ttsë' kuaë, etä sa' utmi S'yë ta' a' ki. E' kē olo'yeta' sa' tö dö ikkë ta. Sa' tö ikiear Skëköl a' tö ie' Wiköl tö a' er ñi'ú kabikeitsoie buaë, as i' kiane ie' ki tö a' iwè e' wä ar buaë a' éna. ¹⁰ E' ane buaë a' éna, e' ta' a' serdaë buaë yësyësë wës wépa dör Skëkëpa Jesús icha, esepa kē senuk es. A' serke es, e' ta' i' kos weke a' tö, e' wër buaë ie' wa. I' buaë kos weraë a' tö tajë wës kal wör tajë buaë es. Ñies wës Skëköl dör, e' wä kí ar michoë a' éna buaë. ¹¹⁻¹² Sa' tö ikieke S'yë a' tö ie' tö a' er diché idö, ie' olo tajë, ie' diché tajë, e' wa. Es idir, e' ta' a' weirke kos e' dalë'ttsërmi a' a' er bua' wa. Ñies i' kos wé S'yë tö a' a, e' ki wëstela cheraë a' tö ie' a' ttsë'ne bua' wa. I' tso' ie' wä mè se' dör ie' icha batse'ra e'pa a' ilo bur tajë e' a, e' yök a' yuétkeitö as idö a' ulä a' ñies. ¹³ Ie' tö se' yëttsa i' sulu kos dör wës stui es, ese ulä a' ta' se' tsëmiitö wépa blúie ilä dalër íena e' tso' esepa kjië. ¹⁴ E' batamik se' tsatkéitö ena se' nu' olo'yéitö se' ki.

Skëköl er buanene se' ki Cristo

batamik

¹⁵ Skëköl kē wërta'wā, erē Cristo wa ie' e' kkeyē' s'ditsō a. Kam iyi ulitane yör, e' yökj Cristo tso'tke. Ie' dör iyi ulitane kos e' tsata. ¹⁶ İ kos tso' ká jaì a ena ká i' a, e' yö' Skëköl tō Cristo ta ñita. İ wërta'wā, ñies i kē wërta'wā iyi wökirie ena iyi kékölíe ena iyi wákíe wā diché ta' ese kos yö' ie' tō Cristo ta ena Cristo kíkoka. ¹⁷ Kam iyi ulitane yör, e' yökj Cristo tso'tke. İyi ulitane yöne ie' ta ñita ta j'ñe ta e' kos kicha a'tser ie' wa. ¹⁸ Ñies se' dör ie' icha, e' pa wökir ie' dör. Se' dör wes Cristo wák chká es, eta' ie' dör wes s'wökir es. Ie' kótewa, e' shkenekane se' tsáie as ie' dō iyi ulitane tsata. E' kuëkj ie' dör se' sene michoë, e' wí kicha bua'ie. ¹⁹ Wes Skëköl dör, e' kos wënewa Cristo kj, es Skëköl tō ibikeitsbak. ²⁰ Ñies ie' tō ibikeitsbak tō iyi ulitane tso' ká jaì a ena ká i' a ena ká wa'ñe e' dörane ie' ulá a Cristo batamik. Es ie' tō se' er bua'wéne ie' wák kj Cristo kótewa krus mik, ipé tēne tajié se' nuí skéie e' wa.

²¹ Kenet se' bak i sulu wamblok ena i sulu bikeitsök, e' kuëkj se' bak Skëköl bolökpa siuletsa banet ie' yökj. ²² Erē ie' tō se' er bua'one ie' kj Cristo kótewa se' nuí skéie e' wa as se' dōwa ie' wörkj batse'r; kē kj i sulu ta, kē kj i nuí ta'. ²³ Erē se' kawōta e' tkōkwā darērēē kekraē se' erblō Cristo mik e' a. Ttē buaē ttsē' a' tō wā paneke a' tō e' kē olo'yar, e' ta iwā dōraē a' ulá a. Ttē buaē e' pakane sulitane a ká wa'ñe ñies ye' tso'ñak ipakök.

Kanè mène Pablo a

²⁴ Erē ye' weirke a' dalërmik, erē ye' ttsērke buaē. Cristo weine ie' icha dalërmik. Ie'pa dör wes ie' chkà es, e' kuëkj ie'pa weirke e' dör wes ie' wák tso'ia' weinuk es. E' kuëkj ye' weirke kos a' dalërmik, e' dalē'ttsök ye' tso'. Es ye' tso'ñak weinuk Cristo ta. E' tō ye' ttsē'weke buaē. ²⁵ Skëköl tō kanè mé ye' a

Skëkëpa Jesús icha e'pa kanëuk. Ie' tō ye' patké ie' ttē buaē kos e' pakök a' a. ²⁶ Se' bak ká iaiaë, e'pa yökj ttē buaē e' bak blëulewā, erē j'ñe ta ikkayēne ie' icha batse'rpa a. ²⁷ Ie' tō ibikeitsbak tō ttē e' kkacheraē ie'pa a. Ttē e' dör buaē shuteë, e' wa ie' er buaē chōmi pé' kos kē dör judiowak esepa a. Ttē buaē blëulewā, e' dör tō Cristo tso' se' er a, e' batamik se' dōrañak Skëköl olo ta' tajié, e' ska'. E' wā paneke se' tō kröröë.

²⁸ E' kuëkj sa' tō Cristo ttē pakeke sulitane a. E' wa sa' tō sulitane patteke wöbla'weke kabikeitsē buaē yēsyesē wa as sa' tō ie'pa kos mü Skëköl ulá a yöuletke buaē bat-sulewā Cristo ta ñita. ²⁹ E' kuëkj ye' e' tkéwā darērēē kanëblök diché tajié meke Cristo tō ye' a, e' kos wa.

2

¹ Ye' kj ikiane tō a' wā ijcher tō ye' tso' kanëblök darērēē a' dalërmik kē shtrirta'wā. Ñies ye' tso' kanëblök s'yamipa serke Laodicea e'pa dalërmik ena s'yamipa malepa kē wā ye' suule, e'pa kos dalërmik. ² Ye' kanëblöke darērēē ie'pa dalërmik as ie'pa er diché kj iēr buaē, ñies as ie'pa kj ñi dalëritsō tajié wes s'yamipa ekka ñi dalëritsō es. E' dör es, e' ta ttē buaē blëulewā Skëköl wā kuaë, e' wā kos ardaē ie'pa éna buaē. Ttē buaē e' dör Cristo wák. ³ Skëköl erbiök kos, ena Skëköl wā iyi jcher kos, e' tso' Cristo a blëule wes iyi bua'buwa tuē darērē blēsō es. ⁴ Ye' tō a' a' ichè es as kē yi tō a' kitō'ù ttē ttsēr buaē, erē kē dör ttē mokj, ese wa. ⁵ Ye' wák kē ku' a' ta, erē e' dör wes ye' wák tso' a' ta es. Ye' wā ijcher tō a' e' tkéwā darērē ñikkëë a' erblō Cristo mik e' a wes wák eköl ē es. E' tō ye' ttsē'weke buaē.

Sene pa'ali Cristo a

⁶ A' tō Jesucristo klō'wétke e' kékölíe, e' kuëkj a' senú wes ie' kj ikiane es. ⁷ A' e' tkōwā darērēē ie' mik wes kal wí kicha klōrwā es. A' talanú ie' mik wes kal talar iwí mik

es. A' kǐ erbló ie' mik kekraë wës a' wöblaone es. Wëstela mú kekraë ie' a.

⁸ A' tso' erki as kē yi tō a' kitō'ù tte kē wà ta' ese wa. Ttē e' ttsēr buaë erē iwà kē dör moki, ese dör s'ditsö tte è. Ttē ese kos pakane'bitu ká iaiaë, e' dör ttē èse tso' ká i' kǐ ese kē idör Cristo ttē. ⁹ Cristo dör s'ditsö erē wës Skëköl dör, e' kos wënewa ie' kǐ. ¹⁰ A' batsulewà ie' mik, e' kueki kē ì skà kianeia a' kǐ Skëköl wörki. Íyi wökir wà diché ta' kē wërta'wà ese kos tsata ie' dör. E' kueki kē a' e' kitō'uk ttē kua'kǐ wa.

¹¹ A' batsulewà Cristo mik, e' tō a' wák dër suluë yëttsa. Es ie' tō a' wakyué a' er a iwà kkachoeie tō a' dör ie' icha. E' dör wës sa' judiowak wöblar iwëpa tottola kkuölitla ttök tsir es iwà kkachoeie tō ie'pa dör Skëköl icha. ¹² A' tō iklö'wé moki tō Cristo shkeo'kane Skëköl tō idiché tajë wa. E' kueki mik a' wösune, età e' dör wës a' wötënewa ena a' shkenekane Cristo ta es. ¹³ Kenet ta a' dör ì sulu wamblökwapka, e' këwö ska' ta a' kē dör Skëköl icha, e' kueki a' dör wës s'duulewà es ie' a. Erē ie' tō a' shkeo'kane, sene moki méitō a' a' Cristo ta ñita. Sene sulu e' nuí kos olo'yéitō a' kǐ. ¹⁴ Ie' ttē dalöiëno, e' dalösewà se' tō, e' nuí kos e' kǐ se' kkatëne. E' dör wës se' nuí kos tso' kitule yëkuö kǐ es. Erē ie' tō e' nuí kos patuëttsa Cristo kôtewà e' batamik. E' dör wës ie' tō se' nuí yëkuö wötë'wà krus mik Cristo ta ñita es. ¹⁵ Cristo batamik ie' tō íyi wökir ena íyi wák wà diché ta' kē wërta'wà esepa diché yë'lur. Ie' e' ali'kà ie'pa kǐ ta' ijaëo'itō wës s'klöulewà ñippè shua jaëwè sultane wörki yi e' alékà iki e' tō es.

Ì tso' ká jai a ese kǐ a' er múwa

¹⁶ E' kueki kē yi kar a' kkatök chké kǐ di'yé kǐ. Ñies kawö tkö'weke judiowak tō duas bit ena si' pa'ali bit ena eno diwö bit ekké, ese kē tkö'wé a' tō e' kē kǐ yi kar a' kkatök. ¹⁷ E' kos me'atbak Skëköl tō ie'pa a

iwà kkachoeie tō ì weraë Cristo tō mik ide età. Erē Cristo dë'bak. Es ttē e' kos wà tka. E' kueki ttē dalöiëno kéchke ese kē dalöiaria. ¹⁸ Wëpa e' ò tō ie'pa dör pë' buaë ser bërë, esepa tō Skëköl biyöchökwapka dalöieke. Ñies ie'pa e' chö tō Skëköl tō íyi kkacheke ie'pa a kabsueie. E' wa ie'pa e' ttsökeka tajë. Erē ie'pa ttē kē wà ta', e' dör iwákpa kabikeitsö è. Kē a' e' muktsa e' kitō'uk ie'pa esepa ttē wa. ¹⁹ Ie'pa esepa kē ku'ia e' batsökwa Cristo dör s'wökir e' mik. Cristo dör wës s'wökir es, età se' dör wës ie' chká es. Se' wöbla ta', se' kukuöña ta' ena s'yese skà tso' tajë kua'kǐ kua'kǐ, e' kos iëulewà buaë ñikkëë ta' ikaneblöke buaë ñita. Erē iwökir kē ta' età s'chkà kos e' kē dör ìe bua'. Es se' dör Cristo ta' ñies. Se' batsulewà Cristo ta, e' ta se' kos ser buaë ñita, ñi tsatköke buaë wës s'chkà etkë es. E' dör es, e' ta se' er diché kǐ iërdaë buaë wës Skëköl kǐ ikiane es.

²⁰ A' duulewabak Cristo ta ñita ttē èse tso' ká i' a ese kos yöki. A' kē ku'ia idikiã. ¿Wës a' tō iutekeia? Ttē ese dör i' es: ²¹ Chké se kē kar; chké wí kē katar, kē ñar; chké diö kē kar. ²² Í kos dör ñá cheke ttē ese tō, e' erta'wa. Mik ichké one, di'yé one, età kē ita'ia. Ttē ese kos e' dör ttē dalöiëno me' s'ditsö tō ese è. ²³ Kuaë ta ittësö tō ttē ese dör moki, wà ta'. Wëpa tso' ttē ese iütök, esepa wër wësua ie'pa tō Skëköl dalöieke buaë mokië. Ie'pa e' ò tajë, suësö tō wësua moki idir. Ie'pa wák e' we'iköke tajë. E' kueki iwër tō ttē ese dör buaë, erē kē idör es. Ttē ese kē a' ì wamblak s'wák dër suluë éna ese wöklönuk yës.

3

¹ Se' shkeulekane Cristo ta ñita, e' kueki ì kos tso' ká jai a, e' kǐ se' er múwa. Eë Cristo tkër Skëköl ulà bua'kka dalöiërta' tajë. ²⁻⁴ Se' duulewà Cristo ta ñita. Se' sene mokië e' tso' blëule Skëköl wà Cristo ta ñita, e' kueki kam ikkayërwa da'äie. Cristo dör sene moki se' a. Mik ie'

dene ká i' a, etá ikkayërdaë sulitane a. Se' kKayërdaë ie' tã ñita olo tã taië. E' kueki se' er múwa kekraë ì tso' kã jai a ese ki. Kë se' er mukwa, ì tso' kã i' a, ese ki.

Wépa dör Cristo icha, esepa serke wes ie' ki ikiane es

⁵ E' kueki, ì sulu tso' kã ì a tã se' erkiöweke, ese kos olo'yõ a' tã. Trë kos, sene sulusi kos, s'er me'rie trë ki, s'erbikõ sulusi kos, ese olo'yõ a' tã. Ñies íyi kkechë taië, e' olo'yõ a' tã (e' dör wes íyi diököl dalóie skëkölíe es). ⁶ Íyi ekkë kos kueki, wépa kë tã Skëköl ttë iütetã, esepa ki Skëköl kësik ardaë. ⁷ A' bak senuk ì sulu kos ese diché dikia. ⁸ Erë ìñe tã a' kawõtã ì sulu skã tso' kos e' olo'yök. Ulune, kësik, ñi wamblö sulu, ese kos olo'yõ a' tã. Kë a' ñi chökia suluë. Kë a' tã ttë sulusi chökia. ⁹ A' wák dër suluë ena wes e' ser, e' olo'ya' a' tã, e' kueki kë a' kachök ñita. ¹⁰ A' wák dër suluë, e' maneonebak sene pa'alí wa. Skëköl tã a' er yuëne pa'alí. Ie' tã a' er mane'wë michoë kekraë as a' er dö wes ie' wák er es. E' uk ie' tso' as a' dö ie' sini'pa chökíe. ¹¹ Se' dör Cristo icha, e' shua s'tso' dör judiowak ena s'tso' kë dör judiowak. Se' shua s'tso' datse kã bánet, ñies s'tso' kë yöule taië esepa. Se' shua s'tso' klöulewã kanè mésoie ese ena s'tso' kë dör es. E' kos kë dë' wes se' a. Cristo batamik se' kos dör ñikkëë. Ie' dör íyi ulitane tsatã, ñies ie' tso' se' kos er a.

¹² Skëköl tã a' shukitbak iwák a. A' batseõ'itõ ena a' dalër taië ie' éna. E' kueki a' ñi saú er siarë wa, er bua' wa. A' e' ówa diõshet ñi yöki. A' senú bërë. Íyi kos panú a' tã enaë. ¹³ A' ñi dalë'ttsõ er bua' wa. Yile tã ì sulu wamblé a' tã, etã e' nuí olo'yõ a' tã ikí. A' nuí olo'yõ a' tã ñi ki wes Skëképa tã a' nuí olo'yé es. ¹⁴ Íyi ulitane ekkë tsatã, a' ñi dalëritsõ kekraë, e' dör iwí bua'ie. A' ñi dalëritsõke es, e' tã a' serdaë buaë ñita wes wák eköl ë es. ¹⁵ Moki

Skëköl tã a' klö'bak senuk bërë ñita wes wák eköl ë es. E' kueki a' e' mú as Cristo tã a' wëttsù senuk bërë ñita kekraë. Ñies wëstela chõ a' tã ie' a kekraë.

¹⁶ Cristo ttë blõ a' tã a' er a kekraë. A' ñi wöbla'ú iwa, a' ñi pattõ iwa erbikë buaë kos meke Skëköl tã a' a, ese wa. Wëstela chõ a' tã kekraë Skëköl a' er a Salmo wa ena Skëköl ttsé wa ena ttsé meke Wiköl Batse'r tã se' a ese wa. ¹⁷ Í kos weke a' tã, ñies ì kos cheke a' tã, e' kos ú ena ichõ Skëképa Jesús ttõ wa. Kekraë wëstela chõ a' tã Skëköl dör S'yé e' a Cristo batamik.

Wes se' ké senuk ñita

¹⁸ A alakõlpa wëm tã, a' wëm ttõ dalóio wes Skëképa mik erblökwakpa kawõtã iuk es. ¹⁹ A wépa, a' alaköl dalëritsõ, kë kësik blök iki.

²⁰ A ala'r, a' yé ena a' mì, e'pa ttõ dalóio, e' wër buaë Skëképa wa e' kueki. ²¹ A iyépa, kë a' tã a' ala'r uluwarka é ichökle as ie'pa kë eriar taië shute.

²² A' klöulewã kanè mésoie, a' wökirpa ttõ dalóio kekraë. A' kaneblõ buaë ie'pa a kekraë, kë dör tã mik ie'pa tã a' sueke e' ë tã ie'pa wökatoie. E' skéie a' kaneblõ ie'pa a er mokí wa, Skëképa dalóieke a' tã e' kueki. ²³⁻²⁴ Ñermata a' dör Cristo kanè mésopa, ie' dör a' wökir mokí. A' kaneblöke buaë kã i' a' a' wökirpa a, e' tã e' ské meraë Cristo tã a' a' aishkuõ tã. E' kueki ì kos weke a' tã e' ú kaneë wes a' tso' iuk Skëképa wák a es, kë dör wes s'ditsõ a iwè es. ²⁵ Erë Skëköl a sulitane dör ñies ëme, e' kueki wépa tã ì sulu wambleke, ese nuí ki ie' tã ie'pa we'ikeraë aishkuõ tã.

4

¹ A wépa wã kanè mésopa tso', esepa tã ie'pa saú er bua' wa yësyësë. A' éna íanú tã a' wã wökir tso' ñies, e' dör Skëképa tso' kã jai a e'.

Se' e' chõ ttök Skëköl tã

² A' e' chõ ttök Skëköl ta kekraë, kë ilo'yar. Mik a' ttöke ie' ta, eta e' ë wà bikeitsõ, ñies wëstela chõ ie' a. ³ Ye' tso' wõtëule íe s'wõto wé a Cristo tté buaë blëulewà kuaë, e' pakè kuëki. E' kuëki ikiõ Skëköl a tò ie' tò sa' kímú Cristo tté kí pakök buaë ká wa'ñe as kë ì tò sa' wöklö'ù. ⁴ Ikiõ Skëköl a tò ye' mú ipakè buaë yësyësë wës ye' kawõtá ipakök es as sulitane éna iwà ar buaë. ⁵ Mik a' tso' pë' kë dör Jesús mik erblökwakpa, esepa ta, eta a' senú buaë wës Skëköl ala'r ké senuk es. Kë a' kawõ chõuk é. Kawõ yõttsa kapakök ie'pa ta. Cristo tté buaë pakö ie'pa a. ⁶ A' ké ttök ie'pa ta tté bua' buaë wa as ie'pa tò a' ttõ ttsõ er bua' wa. A' tso' erki ì kos chakeke ie'pa tò a' a eköl eköl, e' iütök yësyësë.

Pablo e' chéat

⁷ Tíquico tò ye' biyõ cheraë a' a. Ie' dör s'yami dalër taië sa' éna ese. Ie' dör ye' kímukwak yësyësë ese. Ie' dör Skëképa Jesucristo kanè méso ye' ta. ⁸ E' kuëki ye' tso' ie' patkök a' ska' as ie' tò a' a ichõ tò is sa' tso', ñies as a' er kuütö. ⁹ Ie' ta Onésimo mi'ke ñies. Ie' dalër sa' éna, ie' dör s'yami e' tkëulewà darërë ese. Ie' datse a' ká a. Ie'pa bõl tò a' a icheraë tò is sa' kawõ tköke.

¹⁰ Aristarco tso' wõtëule ye' ta s'wõto wé a, e' tò a' shké'wémi. Ñies Marcos dör Bernabé duõ', e' tò a' shké'wémi. A' a iyënetke tò ie' de a' pakök, eta ikiõwà buaë. ¹¹ Jesús kië ñies Justo, e' tò a' shké'wémi. Wépa tso' ye' ta ì blúie Skëköl tso' e' kanè a' e'pa shüa ie'pa mañal ë dör judiowak. Ye' er pablérakitö taië. ¹² Epafra dör a' wakpa eköl, e' tò a' shké'wémi. Ie' dör Cristo Jesús kanè méso. Kekraë ie' kköchöke Skëköl a a' dalërmik tò a' mú e' tkéwà darërëë Cristo tté a kë ibikeitsë bõtöt ena e' meulettsa da'aie ì kiane Skëköl kí ese wöje. ¹³ Ye' wák tò ie' cheke mokí tò ie' kaneblöke darërëë a' dalërmik, ñies Jesús mik

erblökwakpa tso' Laodicea ena Hierápolis, e'pa dalërmik. ¹⁴ Lucas tò a' shké'wémi. Ie' dör s'kapeyökwak dalër taië se' éna. Ñies Demas tò a' shké'wémi.

¹⁵ S'yamipa serke Laodicea, e'pa shké'ú sa' a. Ñies Ninfa ena Skëképa icha erule ñi dapa'uke ie' u a, e'pa shké'ú sa' a. ¹⁶ Yëkküö i' aritsé one a' tò sulitane kukua, e' ukuökí ta ipatkómi a' tò Skëképa icha erule ñi dapa'uke Laodicea, e'pa a as ie'pa tò iaritsõ ñies. Ñies yëkküö patkë' ye' tò Laodicea wakpa a, e' saú mik ide a' ska' eta. ¹⁷ Ichõ Arquipo a' tò Skëképa Jesucristo kanè mène ie' a wë, e' wà ú ie' tò seraa buaë.

¹⁸ Ñies ye' dör Pablo, e' tò shkéne i' shté ye' wák ulà wa. Kë a' éna ichökwa tò ye' tso' wõtëule s'wõto wé a. As Skëköl er buaë chõ a' a.

Yëkkuö Tsá Kit Pablo tö Tesalónica wakpa a 1 Tesalonicenses

Pablo tö yëkkuö i' kit duas dabom skeyök ena skeyök kí et Jesús kune'bak e' ukuöki (50-51 AC) e' shu ulat. E' kueki i' dör yëkkuö tsá kit ie' tö e'. Mik ie' ská dë'rö Tesalónica Skëköl tté buaë e' pakök etá Timoteo ena Silvano e'pa mir ie' ta. Mik Pablo tö Skëköl tté paka' ká e' a, etá tajë pé' uluneká ie' kí, e' kueki ie' bakshkarmi dö Atenas. E' ukuöki ie' shkakmine kanebloke Tesalónica Jesús mik erblökwakpa kímuk, erë kë ie' dë'röne. Erë Jesús mik erblökwakpa we'ikeke tajë pé' kë dör Jesús mik erblökwakpa esepa tö, e' kueki Pablo tö Timoteo ë patké'mi yëkkuö i' muk ie'pa a ier diché ioie (Hechos 12.1-14).

Ì kit Pablo tö yëkkuö i' kí e' dör i' es: Et: Ie' tö wéstela mé Skëköl a ì buaë o' ie' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a e' kí. Nies Pablo tö ie'pa a ieri mène tö Skëköl tso' ie'pa ta.

Böt: Pablo tö ie'pa a ieri méne tö wes ie' bak senuk ie'pa shua ena wes ie' tö ie'pa dalërits. Ie' tö ikít es ie'pa er diché ioie senuk Jesús a.

Mañat: Pablo tö ie'pa er diché ié senuk kekraë Jesús a. Nies ì tköraë Jesús mik erblökwakpa ta mik iblërulune etá, e' paké ie' tö ie'pa a. Nies ie' tö ikkachè tö wes se' kawöta Jesús datskene e' panuk kröröë.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo, Silvano ena Timoteo tso' ye' ta ié. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skëképa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' bat-sulewá Skëköl dör S'yé e' mik, nies Skëképa Jesucristo mik. As ie'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo wéstela ché Skëköl a Tesalónica wakpa dalërmik

² Kekraë sa' tö wéstela cheke Skëköl a a' dalërmik. Mik sa' ttöke ie' ta, etá kekraë sa' tö ikieke a' kí.

³ Sa' éna iáne tö a' erblöke Jesús mik, e' kueki a' tö ì kos buaë weke. S'yé dalër tajë a' éna, e' kueki a' kanebloke darërë ie' a. Skëképa Jesucristo datskene, e' paneke a' tö mokië, e' kueki a' e' tkéwa darërë ie' mik. E' kos kueki kekraë mik sa' ttöke Skëköl ta, etá sa' tö wéstela cheke ie' dör S'yé e' a' a' dalërmik.

⁴ A yamipa dalër tajë Skëköl éna, sa' wá ijcher tö ie' tö a' shukitbak ie' ala'rie. ⁵ Mik sa' tö Jesús tté buaë paka' a' a, etá kë sa' wá ipakane tté ë wa. Nies Wiköl Batse'r diché e' kkayè' sa' tö a' a. A' tö isuë tö ì ché sa' tö, e' ché sa' tö er mokië wa. A' wá ijcher buaë tö sa' bak senuk yësyésé a' shua iwá kkachoie tö a' kawöta senuk es.

⁶ Es a' dë'bak senuk yësyésé wes sa' ser es, nies wes Skëképa Jesús ser es. Mik a' tö Jesús tté buaë klöo'bak, etá e' kueki pé' tö a' we'ik siarë, erë a' tö tté e' klö'wekeia ttsé'ne bua' wa Wiköl Batse'r batamik. ⁷ E' wa a' tö iwá kkaché Jesús mik erblökwakpa serke Macedonia ena Acaya, e'pa kos a' tö wes s'kawöta senuk Skëköl a. ⁸ A' batamik Skëképa Jesús tté buneká Macedonia ena Acaya. Ká wa'ñe, wé ye' mirwá, eë pé' kos wá ijcher tö a' erblöke Skëköl mik. E' kueki kë ì ku'ia ché yi a' tté e' kí. ⁹ Sulitane tö sa' a' icheke tö a' tö sa' ki'wá buaë. Nies ie'pa tö icheke tö iyi diököl tso' dalöie, ese kos watéttsa' a' tö kanebloie Skëköl chökle eköl ë e' a. ¹⁰ Nies ie'pa tö icheke sa' a' tö a' tso' Jesús datse ká jaì a, e' panuk er moki wa. Ie' dör Skëköl Alá. Ie' kötëwa, erë Skëköl tö ie' shkeo'kane. Ie' tö se' tsatkéë, se' weirdaë siarë aishkuö ta, e' yöki.

2

Ì o' Pablo tö Tesalónica

¹ A yamipa, a' wá ijcher buaë tö sa' sene' a' shua, e' wá kë dör

ëme, e' tō a' kímé buaë. ² A' wā ijcher tō kam sa' dō a' ska' e' yōkī Filipos wakpa tō sa' yē' suluë, sa' we'ik siarë. Nies a' ká a' pē' bak e'pa éna sa' wōklō'wak erë Skëköl tō sa' kime'. Ie' tō diché mé sa' a' Jesús tté buaë pakoie a' a'. ³ Sa' kē tō s'patteta' kache tté wa ö ýi sulusi dalërmik ö s'kitō'woie. ⁴ Sa' kē tō s'patteta' es. Skëköl tō sa' er webleke, e' tō sa' shukit. Ie' tō kanè me'at sa' ulà a' Jesús tté buaë pakök. E' kuëkī sa' ipakeke as sa' wër buaë ie' wa, kē dör s'ditsö wa. ⁵ A' wā ijcher tō sa' kē dē'rō a' ska' a' kikōkka kache tté wa. Kē sa' wā a' pautule inuköl kiane sa' kī e' kuëkī. Skëköl wā ijcher tō sa' kē wā iwamblëne es. ⁶ Sa' kē dē'rō a' ska' as a' tō sa' kikōka ö yi skà tō sa' kikōka. ⁷ Sa' dör Cristo ttekölpa tsá, e' kuëkī sa' wā kawō tã' as a' tō sa' saü buaë, erë e' kē kine sa' wā a' a'. Sa' tō a' suë wes alà mi tō ila'rla suë es. ⁸ Sa' éna a' dalër tajë, e' kuëkī sa' ttsë'ne buaë a' pattök Skëköl tté buaë wa. Kē dör e' è wa, nies sa' e' mumittsa weinuk a' dalërmik. ⁹ A' yamipa, a' éna iane tō mik Skëköl tté buaë paka' sa' tō a' a', e' dalewa sa' kanëblë' darërë. Sa' kanëblë' ñie nañeë as sa' kē tō a' ulà panü sa' tioie.

¹⁰ A' wā ijcher, nies Skëköl wā ijcher, tō sa' sene' batse'r yësyësë kē kī ì sulu tté tã' a' dör Jesús mik erblökwakpa e'pa shua. ¹¹⁻¹² A' wā ijcher tō sa' tō a' paut, a' er pablë' eköl eköl wës iyë tō iwë iwák ala'r tã es. Nies sa' tō a' a' iyë' kekraë tō a' senü yësyësë wës Skëköl kī ikiane es. E' tō se' klö'bak as se' dō ì blúie ie' tso' olo tã' tajë e' kīie.

¹³ Mik sa' tō Skëköl tté paka' a' a', etã a' kē wā itsëne wës s'ditsö tté es. E' skéie a' tō itse' wës Skëköl tté mokī es, tã es je' idir. E' kuëkī kekraë sa' tso' wëstela chök Skëköl a' a' dalërmik. Ie' tté batamik, iwakanewëkeitö a' dör Jesús mik erblökwakpa e'pa er a'. ¹⁴ A' yamipa, a' wakpa ditsëwöpa e'pa tō a' we'ik

siarë. Es ñies ibak Skëköl icha erule erule erblö Cristo Jesús mik tso' Judea e'pa tã. Judiowak malepa tō ie'pa we'ik siarë nies. ¹⁵ Judiowak tō iwakpa we'ik Jesús tté kuëkī, e' wakpa è tō Jesús kötwa wës ká iaiaë ie'pa tō Skëköl ttekölpa kōtulurbak es. Nies ie'pa è tō sa' trë'yal. ¡Ie'pa kē wër buaë Skëköl wa! ¡Ie'pa kē wödör yi mik! ¹⁶ Mik sa' tō Skëköl tté pakeke pē' kē dör judiowak esepa a' as nies ie'pa tsatkër, etã judiowak ñe'pa tō sa' ma'wë wōklō'wë as kē sa' tō tté e' pakö, erë ie'pa kē ulà dē' iska'. Es ì sulu nuí, e' kī kieke ie'pa tō e' kī tajë. Bata ekkë tã Skëköl tō ie'pa kichatëttsatke.

Pablo shkakne ie'pa weblök

¹⁷ A' yamipa, sa' manétyal, sa' kē ku'ia a' tã ñita, erë sa' er me'rie a' kī. Sa' manétyal erë bet tã sa' éna shkakne suluë a' weblökne. ¹⁸ Sa' tō ima'wë, ye' wák tō ima'wë tseë erë Satanás tō sa' wōklō'wë. ¹⁹ Mik Skëkëpa Jesús dene, etã ¿yi tō sa' ttsë'wëmi buaë mokië ie' wōa? ¡E' dör a'! Ì buaë paneke sa' tō Jesús wörkī a' batamik. A' dē' Skëköl ala'rie, e' tō sa' ttsë'wëraë buaë Jesús wörkī. ²⁰ Yëne e', a' wa sa' e' ttsökeka, a' tō sa' ttsë'wëke buaë.

3

Timoteo patkëmine Tesalónica wakpa ska'

¹ Bata ekkë tã, mik sa' kē a' idalë'ttsëneia, etã sa' tō ibikeits tō "sa' bōl atë ¡e Atenas ² tã s'yami Timoteo e' patkekemi sa' tō a' weblök." Ie' dör Skëköl kanë méso Cristo tté buaë pakök wës sa' es. Sa' tō ie' patkë'mi a' kīmuk as a' diché kī iër Jesús tté a' ena a' erblöia mokië imik. ³ Sa' kē kī ikiane tō a' wële eriawë, a' weirke siarë Jesús tté kuëkī, e' tō. E' tkōraë se' tã wake'. ⁴ Mik sa' bak a' ska', etã sa' tō a' a' iyë' tajë tō se' weirdaë pē' kē dör Jesús mik erblökwakpa esepa ulà a'. A' wā ijcher buaë tō iwà tka es. ⁵ E' kuëkī mik ye'

wák kě a idalē'ttsēneia, eṭa Timoteo patkē'miyō a' ttē ttsōk tō ʒis a' erblōke Jesús mik e' mir? Ye' suane siarē dō' Satanás tō a' erkiōwè ta a' èmine ta ʒos sa' tō a' pattē e' weirdawa è.

⁶ Erē Timoteo tso' a' ska', írō ie' dene. Ie' wā biyō buaē debitū sa' a. Ie' ichè tō a' erblōkeia Cristo mik, ñies a' ñi dalēritsōkeia buaē. Kēkraē a' tō sa' bikeritseke er bua' wa. A' éna sa' suakne suluē wēs sa' éna a' suakne es. ⁷ A yamipa, a' erblōke Jesús mik buaē, e' tō sa' er pableke tajē sa' eriarke ʒos sa' weirke ʒos e' shūa. ⁸ Mik sa' ittse tō a' e' tkēwā darērē Skēkēpa mik, eṭa sa' er dekane. ⁹ A' tō sa' tse'wē buaē ichōkle Skēkōl wōa. Kēkraē sa' tō wētela cheke ie' a' tajē a' kī, erē e' kě dōr wē'. ¹⁰ Sa' tō ie' a' ikieke tajē ñie nañeē aš kawō mūtō sa' a' a' suojie a' kī wōbla'woie aš a' kī yōr erblōk Jesús mik.

Pablo ttē Skēkōl ta

¹¹ Skēkōl dōr S'yē e' ena Skēkēpa Jesús e'pa a' sa' tō ikieke tō sa' kīmú shkoie a' ska'. ¹² Aš Skēkēpa tō a' kō ñi kī dalēritsōk tajē shūte ñies sulitane dalēritsōk wēs sa' tō a' dalēritseke es. ¹³ Aš ie' tō a' er diché kī iō aš a' dō Skēkōl dōr S'yē e' wōrkī batse'r, kě kī i' sulu ttē ta', mik Skēkēpa Jesús datskene ie' icha batse'rpa ta eṭa. Es e' idir.

4

Sene wēr buaē Skēkōl wa ese

¹ A yamipa, sa' tō a' wōblaō' tō a' senū wēs Skēkōl wa iwēr buaē es, e' iṭteke buaē a' tō. I' ta' sa' tō a' a' ikieke, sa' tō a' patteke Skēkēpa Jesús ttō wa, tō a' kī senū yēsēsē kēkraē.

² I' uk a' ka' ye' tō Skēkēpa Jesús ttō wa, e' jcher buaē a' wā. ³ Skēkōl kī ikiane tō a' ser batse'r, e' wā kiane chē tō a' e' skōttsa trē ʒos yōkī. ⁴ A' e' wōbla'ú e' kkō'nuk batse'r dalōiērtā'. ⁵ A' kě kane senuk wēs pe' kě e' batsōtā' Skēkōl mik es.

Ie'pa trēr tajē wēs iwákpa kī ikiane es. ⁶ A' dōr ñi yamipa Jesús ttē wa, e' kuekī kě a' kane ñi tsiriuk a' alakōlpa wa. A' ñi wamblō es, e' ta' a' ñi dalōseukewā. Sa' tō a' a' iyē'bak tō wēpa tō iwambeleke es esepa we'ikeraē siarē Skēkēpa Jesús tō. ⁷ Skēkōl kě wā a' klōone e' ia'ukka sene sulusi wa. Ie' tō a' klōō' senuk batse'r ie' a. ⁸ E' kuekī yi tō ttē i' watēttsa, ese kě wā s'ditsō ttē watēnettsa, ie' tō Skēkōl tō Wikōl Batse'r mé se' a, e' ttē watēttsa.

⁹ Skēkōl wák tō a' wōbla'wē ñi dalēritsōk, e' kuekī kě i' shteku'ia sa' tō ttē e' kī. ¹⁰ A yamipa, e' yēne tō Jesús mik erblōkwakpa serke Macedonia, e'pa ʒos dalēr tajē a' éna. Erē sa' tō a' kī patteke tō a' kī ñi dalēritsōk tajē shūte. ¹¹ Ñies a' e' chō senuk bēre. Pe' kě tsiriwar kanē wa, ttē wa, i' wa. A' wakpa iyi ē wā sa'ú wā shulō. A' kanblō a' wákpa ulā wa wēs sa' tō a' iyē' es. ¹² A' tō iwé es, e' ta' pe' kě erblō Jesús mik, esepa tō a' dalōieraē. Ñies a' tō iwé es, e' ta' i' ʒos kiane a' kī senoie, e' dōraē a' ulā a' aš a' kě tō yile ulā panū a' kanēwoie.

Skēkēpa Jesús datskene

¹³ A yamipa, sa' kī ikiane tō a' wa ijcher tō i' tkōraē se' blērulunebak esepa ta' aš a' kě eriar wēs wēpa kě ku' i' panuk, esepa eriar es. ¹⁴ Se' tō iklō'wē tō Jesús kōtewā shkenekane, e' kuekī ñies se' tō iklō'wē tō wēpa batsulewā ie' mik blērulunebak, esepa tserabitū Skēkōl tō Jesús ta' mik idatskene eṭa.

¹⁵ E' kuekī i' kkayē' Skēkēpa tō sa' a' e' chekene sa' tō a' a, e' dōr tō mik ie' dene, eṭa se' dōr ie' icha tso' tse'ka, esepa kě mīne se' malepa blēnewā, esepa yōkī kewe. ¹⁶ Mik Skēkēpa wák bitukene ká jai a, eṭa ittōraē aneule darērē ttseraē sulitane tō. Ñies Skēkōl biyōchōkwakpa wōkir kibi, e' ardaē ta' Skēkōl duk bla'weraēitō tajē. Eṭa wēpa batsulewā Cristo mik blērulunebak, esepa shkerdakane

kewe. ¹⁷ E' ukuok̄i ta se' tso' ttsē'ka ká i' a, esepa kos busdaka ie'pa ta ñita mò a ta Skèkèpa Jesús kueraèsò kashuk a, eta es se' tso'ie ie' ta kekraë. ¹⁸ E' kuèk̄i a' ñi er diché iõ ttè e' wa.

5

¹⁻² A yamipa, a' wa ijcher buaë tò mik Skèkèpa Jesús datskene, eta kèwö e' datse kè biyö yèule wes akblökwakpa dôwa se' u a nañewe es. Kè yi wa ijcher tò mik idatskene, e' kuèk̄i e' kèwö kè kituk sa' a yèkkuö k̄i a' a. ³ Mik sulitane tò iché: "Ire' sulitane serke bèrè ñita, kè pauirku'", e' bet ta ì sulu dôraë ká i' k̄i ta s'ditsö weirdaë siarë. Ie'pa kè tköpashkar iulá a wes tayè alá kurke e' kè tköpashkar iweir tajè e' ulá a es. ⁴ Erè a yamipa, a' kè serku'ia ká ttsettse a wes ie'pa es. E' kuèk̄i e' kèwö kè dôpa a' k̄i wes akblökwakpa dôwa es. ⁵ A' kos serke yèsyèsè Jesús ttè dikia, e' dör wes se' serke ká ñiwe a es. Skèkèpa Jesús kèwö, e' tò a' tsè'weraë buaë. Kè se' tò ì sulu wambleku'ia wes ká ttsettse wakpa es. ⁶ E' kuèk̄i kè se' kàne senuk wes ie'pa es. Ie'pa dör wes se' kapötulur es, kè ku' ì panuk. Erè se' kawöta senuk wösh wa, kabikeitsöke buaë wes s'tso' kkáme es. ⁷ Wépa kapötkèter, esepa kapötkèter nañewe. Wépa tteke blo' tò, esepa tteke blo' tò nañewe. ⁸ Erè se' dör wes ká ñiwe wakpa es, esepa ké kabikeitsök buaë wes s'tso' kkáme es. Se' erblö Jesús mik, ñies se' ñi dalèritsö, e' tò se' bleraë wes iyi daloie ieke ñippökwakpa tò ibatsi' k̄i kuaböt yök̄i es. Ñies se' tsatkerdaë, e' panusö kröröë, e' tò se' tsatkerdaë wes iyi daloie tkekeka ñippökwakpa tò iwök̄ir k̄i e' tsatkoie es. ⁹ Skèköl kè wa se' klöone ie' ala'rie se' we'ikoie. E' skéie se' klöo'bakitö se' tsatkoie Skèkèpa Jesucristo batamik. ¹⁰ Cristo kôtewa se' skéie as se' ser michoë ie' ta ñita. Se' blènewa ö se' tso'ia ttsē'ka, e' kè dè' wes ie' a' mik ie' datskene eta.

¹¹ E' kuèk̄i a' ñi er pablö, a' ñi diché iõ, ttè ikkè wa wes a' tso' iwà uk es.

Pablo tò ie'pa k̄i pattè

¹² A yamipa, wépa tso' kanablök darèrè a' wökirpaie Skèkèpa Jesús ttè a, esepa tò a' kkö'neke, a' patteke as a' ser buaë yèsyèsè Skèköl a. E' kuèk̄i sa' tò a' a' ikieke tò ie'pa dalöiö. ¹³ Ie'pa dalöiö tajè. Ie'pa dalèritsö ie'pa kanè kuèk̄i. A' senú bèrè ñita.

¹⁴ Ñies sa' tò a' pattè tò a' wépa bikène, kè éna kanablak, esepa uñú. Wépa eriarke, esepa er pablö. Wépa kè ku' tkèulewa darèrè erblök Jesús mik, esepa kimú. Sulitane dalè'ttsö er bua' wa.

¹⁵ A' e' kkö'nú. Mik yi tò ì sulu wamblé a' k̄i, eta kè a' tò ì sulu wamblökne ie' k̄i iskéie. E' skéie a' e' chö kekraë er buaë chök ñi a' ena sulitane a.

¹⁶ A' tsè'nú buaë kekraë. ¹⁷ A' ttö me'rie Skèköl ta. ¹⁸ Ì kos k̄i wéstela chö Skèköl a. A' dör Cristo Jesús icha, e' kuèk̄i Skèköl k̄i ikiane tò a' ser es.

¹⁹ Ì weke Skèköl Wiköl tò a' shua, e' kè wöklö'war. ²⁰ Ttè Skèköl ttekölie, ese kè watarttsa. ²¹ Iwà kos bikeitsö bua'iewa. Wé dör buaë ese blö. ²² Ì sulu kos, ese yök̄i a' e' skötttsa.

²³ Skèköl dör sene bèrè mukwak, as e' tò a' kimú senuk batse'r. Ñies as ie' tò a' chkà, a' er, a' wiköl, a' wák wa'ñe kkö'nú kè k̄i ì sulu ttè ta' yès dö mik Skèkèpa Jesucristo datskene eta. ²⁴ Yi tò a' klöo'bak, e' ttö mokjè. Ie' tò ese kos waweraë.

Pablo e' chéat

²⁵ A yamipa, a' tò ikiö Skèköl a' sa' k̄i.

²⁶ S'yamipa kos shké'ú sa' a' ñi dalèr wa.

²⁷ Ye' tò a' ké Skèkèpa Jesús ttö wa yèkkuö i' sauk s'yamipa kos a.

²⁸ As Skèkèpa Jesucristo er buaë chö a' a.

Yëkkuö Skà Kit Pablo tò Tesalónica wakpa a, i' ta ide böt 2 Tesalonicenses

Mik Pablo bak Corinto età ie' tò yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a. I' dör yëkkuö skà kit ie' tò ie'pa a, i' ta ide böt. S'wöbla'ukwakpa wele tò iché tò Jesús skà dë'röbakne e' kueki kë s'kawötà kaneblök. Jesús mik erblökwakpa welepa tò e' klöo', e' kueki ie'pa kë kaneblöia chke yuloie. E' kueki Pablo tò Jesucristo skà datskene e' paké ie'pa a.

Pablo éna ie'pa a ichak yësyësë tò Jesús kam döne e' kueki ie' tò yëkkuö i' kit. Ie' tò ie'pa a iché tò Jesucristo datsketkene e' yöki wëm döraë eköl sulitane kitö'uk. E' kaneblöraë Satanás diché wa. Nies ie' tò ie'pa a iché tò mik Jesús dene età pë' kos kë erblène ie' mik e' we'ikeraë Skököl tò.

Erë kam Jesús döne età ie' mik erblökwakpa kawötà senuk yësyësë ena ie'pa kawötà kaneblök e' kkö'noie. Es Pablo tò ie'pa a iché.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo, Silvano ena Timoteo tso' ye' ta ie. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skökëpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' bat-sulewà Skököl dör S'yë ena Skökëpa Jesucristo e'pa mik. ² As ie'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Mik Jesús dene, età pë' suluë we'ikeraëitö

³ A yamipa, kekraë sa' kawötà wëstela chök Skököl a a' dalërmik. A' erblöke Jesús mik, e' kī mir buaë. E' sù a' ñi dalëritsöke, e' kī mir buaë. E' tò sa' ké wëstela chök Skököl a. ⁴ Sa' tò a' tté ppëka buaë Skököl icha eruleë kos e'pa shua. Erë a' weirke siarë s'bolökpa ulà a, a' tòiërke siarë Jesús tté kueki, erë a'

e' tkéwa darërëë, a' erblökeia Jesús mik buaë, e' kueki sa' tò a' kikéka. ⁵ E' kos wa iwënewà tò Skököl tò s'shulë yësyësë. Ie' dör se' blú, e' tté kueki a' weirke. E' wa iwënewà tò ie' tò ibikeitseke tò a' je' didir i' blúie ie' tso' e' kīie.

⁶ Skököl tò s'shuleke yësyësë kekraë, e' kueki buaë idir tò wépa tò a' we'ikeke esepa we'ikeraë ie' tò siarë. ⁷ Ta' a' weirke siarë e'pa enuraë sa' ta' ñita. E' kos tköraë mik Skökëpa Jesús datskene ie' biyöchökwa diché ta' taië e'pa ta' ena bö'wö ñarke taië e' shua età. ⁸ Wépa kë e' batsötà' Skököl mik, kë wà Skökëpa Jesús tté buaë e' iutëne, esepa kos we'ikök ie' datse. ⁹ Ie'pa weir michoë siarë busdatsa banet Skököl diché ta' taië olo ta' taië, e' yöki. ¹⁰ E' kos tköraë mik Skökëpa Jesús datskene età. E' kéwö ta' ie' icha batse'ra kos tò ie' kikeraka. Se' erblé ie' mik, esepa kos tò ie' dalöieraë. A' tò tté yë' sa' tò a' a, e' klö'wé e' kueki a' tso'ñak e'pa shua.

¹¹ E' kueki sa' tò Skököl a ikieke kekraë a' kī. Sa' tò ikieke ie' a as ie' tò a' saù tò a' serke yësyësë wes ie' tò a' klöo' bak senuk es. Nies sa' tò ikië ie' a tò ie' tò a' kimù i' buaë kos kiane wè a' kī e' wà uk buaë ie' diché wa. E' kos wak a' éna a' erblöke Jesús mik e' kueki. ¹² Sa' tò ikieke es as Skökëpa Jesús kīkarka a' batamik, ñies as Skököl tò a' kiköka buaë. Ie' ena Skökëpa Jesucristo e'pa er buaë chö a' a, e' kueki ie'pa tò a' kīmeraë iwà uk buaë.

2

Wëm Sulusi Ichökle

¹ A yamipa, mik Skökëpa Jesucristo datskene, età se' busdaka kashuk a' ñi dapa'uk ie' ta, e' tté pakeke sa' tò a' a i'ñe. Sa' tò a' a ikieke kröröë tò ² yile iché tò Skökëpa Jesús datskene, e' kéwö de-tke, e' ta kë a' e' kitö'uk e' tkiuk tté ese wa. Isalema yile tò a' a icheke tò Wiköl Batse'r tò sa' a

ikkaché tò Jesús denetke. Isalema yile tò icheke tò sa' tò ie'pa a iyè' ò sa' tò ikit yèkkuò kị tò Skèkèpa Jesús denetke ká i' a. Yile tò iché es, e' ta e' dör kache. ³ Kè a' e' kịtò'uk ttè ese wa yès. Skèkèpa Jesús kam döne e' yökị tajè pè' tò Skèköl waterattsa. Nies wèm sulusi ichökle wömenettsabak weinuk e' döraè. ⁴ Ì kọs tso' dalöiè skèkölíe, ese kè kiarpa ie' kị. Ie' wák e' tssöraka ese kọs tsata. Ie' kị ikiane tò suli-tane tò ie' è dalöiè. Ie' e' tköraka Skèköl wé kibi a ta ie' chöraè: “ye' dör íyi ulitane kèköl.”

⁵ Mik ye' bak a' ska', etá íyi ekkè yè'yö a' a, ye' a ta e' ane a' éna. ⁶ Ì tò wèm sulusi ñe' wöklö'wekeia as kè idö kam ikéwö dö e' yökị e' jcher a' wa. ⁷ Erè ì'ñe ta Satanás tso'tke iwakanéuk bër akirie as s'ditsö tò Skèköl ttè watöttsa. Erè wèm sulusi ñe' kè döpa dö mik yi tso' iwöklö'uk e' yènettsa etá. ⁸ Mik iyènettsa, etá wèm sulusi e' döraè sulitane wörkị. Erè mik Skèkèpa Jesús de, etá ie' e' alöraka ikị ilo tajè wa ta itterawaitö ikkò siwé è wa. ⁹ Mik wèm sulusi ñe' de (kam Jesús tò ittöwa e' yökị), etá ie' döraè Satanás batamik. Satanás diché wa, ie' tò ì kè or yi a ese kọs weraè s'kịtö'woie. ¹⁰ Ì sulu kọs wa ie' tò s'wömeulettsa weinuk aishkuò ta esepa kịtö'weraè. Ie'pa kè wa Jesús ttè mokị e' dalèritse e' tsatkoie, e' kuekị ie'pa wömeulettsa weinuk. ¹¹ E' kuekị Skèköl tò ie'pa wömerattsa as ie'pa e' kịtö'ù Wèm Suluè Ichökle e' kache wa. ¹² Es ie'pa kè tò ttè mokịè ñe' klö'wè. E' skéie ie'pa tssè'r buaè ì sulu wamblök, e' kuekị Skèköl tò ie'pa wömerattsa weinuk aishkuò ta. Es-epa kọs kị inuí döraè.

S'yè tò se' shukitbak tsatkè

¹³ Erè, a yamipa, a' dalèr tajè Skèkèpa Jesús éna. Tsawe ta Skèköl tò a' shukitbak tsatkè iWiköl tò a' batsè'wè e' batamik. Nies a' tsatkène ttè mokịè klö'wé a' tò e'

batamik. E' kọs kuekị sa' kawötá wéstela chök Skèköl a kèkraè a' kị. ¹⁴ Sa' tò Jesús ttè buaè paka' a' a, e' wa Skèköl tò a' klö'bak as a' ser michoè Skèkèpa Jesucristo ta ñita e' olo tajè e' a.

¹⁵ A yamipa, e' kuekị, ttè wa sa' tò a' yö' mik sa' bak a' shüa etá, ñies mik sa' tò yèkkuò kit a' a etá, ttè e' kọs blö buaè a' er a, kè ilo'yar. ¹⁶ Skèkèpa Jesucristo ena Skèköl dör S'yè, e'pa éna se' dalèr tajè. Ie'pa er buaè ché se' a, e' tò se' er pablè michoè. Nies ie'pa kablè' sene michoè muk se' a, e' panuk kröröè se' tso'ie. ¹⁷ As ie'pa tò a' er pablö. As ie'pa tò a' er diché kị iö as a' tò ì buaè kọs ù ttè wa ena iwawatke.

3

S'yè a ikiö sa' kị

¹ A yamipa, bata ekkè ta, a' tò Skèköl a ikiö sa' kị as Skèkèpa Jesús ttè pakeke sa' tò, e' kị pakar bet ká ulitane wakpa a ta e'pa tò iklö'wé wes a' tò iklö' es. ² Nies pè' tso' tajè kè erblöku' Jesús mik, e' kuekị a' ikiö Skèköl a tò ie' tò sa' tsatkö pè' sulusi yökị. ³ Erè Skèkèpa Jesús ttö mokiè, ie' tò a' se'weraè tkèulewa darèrè ie' mik ta a' tsatkeraitö ì sulu yökị. ⁴ Sa' e' mué ie' mik tò ie' tò a' kimeræ. E' kuekị sa' wa ijcher tò ì uk a' ké sa' tò, e' wawé a' tò ta a' iwè michoè. ⁵ As Skèkèpa tò a' kìmù kọs Skèköl éna se' dalèr e' wa anuk. Nies as a' kímuitö a' weirke kọs e' dalè'ttsök wes Cristo tò ie' icha dalè'ttsè' es.

Se' kawötá kaneblök

⁶ A yamipa, Skèkèpa Jesucristo ttö wa sa' tò a' icheke tò s'yamipa wèlepa bikërke, esepa yökị a' e' skö. Wépa kè tò ttè me'at sa' tò e' iüteku', esepa yökị a' e' skö, kè iütar. ⁷ A' wa ijcher buaè tò a' kawötá senuk wes sa' bak senuk a' ska' es. A' kè wa sa' sune bikènu. ⁸ Sa' kè wa yi chkè ñane kè patoule. E' skéie sa' bak kaneblök darèrè ñie ñañeè shtrine wa ì wa chkoie, di'

yoie as sa' kē tō yi tsiriū e' tiē wa e' kanewē wa. ⁹ Mik sa' bak a' ska' warma a' kawōtā sa' sauk, sa' kkō'nuk, erē sa' kē wā i kine a' a es. Es sa' kaneblē' a' skā' as a' wōblar kaneblök wēs sa' tō a' a iwā kkayē' es. ¹⁰ Mik sa' bak a' ska', eta ttē i' yē' sa' tō a' a: “Yi kē kaneblak, ese kē tiar.” ¹¹ Sa' tō ittšé tō a' welepa bikērke tajē. Ie'pa kē kaneblökü' yēs, e' skéie wēpa kaneblöke esepa tsiriwēkerakitō ñiē. ¹² Pē' esepa patté sa' tō, ñies ie'pa ké sa' tō Skëkēpa Jesucristo ttō wa kaneblök darērē bërē e' kanéwoie.

¹³ Erē, a yamipa, kē a' shtrinuk i buaē uk kekraē. ¹⁴ Ttē shtéyō yēkkuō i' kī, e' kē iūtē yile tō, e' tā ichó a' malepa a. Ie' yökī a' e' skó as ijaērka tā ier mane'üne. ¹⁵ Erē kē ie' suar suluē wēs s'bolök es, e' skéie ipattō er bua' wa wēs s'el es.

Pablo e' chéat

¹⁶ Skëkēpa Jesús dör sene bërē mukwak, as e' tō sene bërē mù a' a kekraē i kōs tköke a' tā e' shua. As ie' tkérie a' ulitane tā kekraē.

¹⁷ Ye' dör Pablo, e' tō shkēne i' shté ye' wák ulà wa wēs ye' tō ishteke yēkkuō kōs shtéyō ese kī es. Es sulitane wā ijcher tō ye' wák tō ishté. ¹⁸ As Skëkēpa Jesucristo er buaē chō a' ulitane a tajē.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a 1 Timoteo

Pablo tö yëkkuö kit mañat Jesús mik erblökwakpa wökirpa a, e' et e' dör itsá kititö Timoteo a e'. Yëkkuö i' dör ie' pattoie wes ie'pa kawöta s'wëttsuk s'wökirpaie.

Timoteo dör Pablo wapiöuk ikanë a. Mik ie' bak duladula etä Pablo tö ie' klöo' kanëblök ie' ta. Timoteo bak senuk ká kië Listra atë Asia eë. Ie' yë dör griegowak ena imi dör Israel aleri. Mik Pablo tö Jesús ttë buaë paka' Listra etä Timoteo erblë' Jesús mik. E' ukuöki mik Pablo skà bak Listra etä ie' tö Timoteo shukit kanëblök ie' ta (Hechos 16.1-4). E' ukuöki Timoteo kanëblë' tajë Pablo ta Jesús ttë buaë pakök ká kuä'ki kuä'ki a. E' ukuöki ta Timoteo bak Jesús mik erblökwakpa wëttsuk Éfeso. Pablo tö yëkkuö i' kit Timoteo a ie' kimoie wes ie' ké senuk kanëblök.

E' kjieta se' wése ké kanëblök Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena e'pa kimukwakpaie, e' kit Pablo tö Timoteo a. Nies Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso e'pa shua kabene tso' tajë. Pë' wëlepa tö s'wöbla'wëke kache ttë wa, esepa ki talarke tajë, e' ché Pablo tö Timoteo a tö wes ie' kawöta ttë ese shulök.

Yëkkuö i' tö se' kimëmi tajë i'ñe ta. Yëkkuö i' tö se' a ikkachë tö se' wése kawöta shushtë s'wökirpaie, nies se' wése kawöta shushtë s'wökirpa kimukwakie. E' kjieta wes s'wökirpa ké kanëblök e' tso' kitule yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a e' ki.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Skëköl dör S'tsátkökak ena Cristo Jesús mik se' erblöke, e'pa ye' ka' kanë e' wà uk. ² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i'

shtök be' a. Be' dör wes ye' alà chök es ttë mik se' erblöke e' wa. Skëköl dör S'yë ena Skëkëpa Cristo Jesús, as e'pa er buaë chö be' a ena be' saü er siarë wa nies sene bërë mù be' a.

Se' wöbla'ukwakpa kache ttë wa, esepa wöklö'ü

³ Mik ye' minea Macedonia, eta ye' kköyë' be' a: "Be' e' tsuat Éfeso pë' wëlepa tso' eë e'pa a ichö tö kë s'wöbla'war kache ttë wa." ⁴ Ie'pa kawö chöke tajë se' ditsëwö bak ká iaiaë e' ttë pakë wa. Ttë e' kë erta'wa, e' dör ttë èse. Ichö ie'pa a tö kë yi wöbla'waria kache ttë ese wa. Ttë ese ki sulu s'ñi chö. Ttë ese tö, i wëke Skëköl tö se' erblë ie' mik e' wa, ese wöklö'wëke.

⁵ Ye' ki ikiane tö s'yamipa ñi dalëritsö er maneneë wa, erbike bua' wa. Mik ie'pa ñi dalëritsö es, etä e' wa iwënewa tö mokï ie'pa erblöke Jesús mik. E' kueki ye' tö be' ké s'wöbla'ukwakpa kache ttë wa esepa wöklö'uk, kë kar s'wöbla'uk. ⁶ Ie'pa wëlepa tö ttë mokï méat ta ittémirak biraraë. ⁷ Ie'pa erkiöke s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa. Erë ipakekerakitö wes ichöpa éna iwà anerak buaë es, erë iwákpa kë éna iwà ane.

⁸ Se' wa ijcher tö ttë dalöiëno e' dör buaë, erë se' kawöta iwà jchenukwa tö i kueki imeneat. ⁹ Se' wa ijcher tö ttë dalöiëno, e' kë meneat s'ser yësyësë esepa shuloie. E' skéie imeneat wépa kë senak yësyësë, wépa tö ttë dalösewëkewa, wépa dör pë' sulusi, wépa e' wamblö sulu, wépa kë tö Skëköl ena ie' siwé dalöie, wépa tö imi ö iyë ttëwa, wépa dör s'ttökakpa, ¹⁰ wépa trër, wépa serke wépa ta alakölpa skéie, wépa tö s'ditsö ekibleke watuë, wépa dör kachökakpa, wépa tö s'kkateke kache wa, nies wépa tö i skà kë dör ttë yësyësë sini'kuë ese wambleke, esepa qos shuloie ttë dalöiëno meneat. ¹¹ Es ttë buaë ichökle e'

tò se' a ikkacheke. Ttè e' pakè kané me'at Skèköl kikauleka tajë, e' tò ye' ulà a.

Pablo tò wèstela ché Cristo a

¹² Skèkèpa Cristo Jesús tò ye' er diché ieke. Ie' isuéwà tò ye' ttò mokijë, e' kuekij ye' me'kaitò kanèblök ie' a. E' kuekij wèstela chëyò ie' a tajë. ¹³ Ye' bak ie' chök suluë. Nies ye' bak ie' ttòkatapa chök suluë, we'ikök siarë. Erë Skèköl tò ye' sué er siarë wa, kam ye' erblö ie' mik e' kuekij. I wamblë' ye' tò ie' ta, e' wà kè ane ye' éna tò e' dör suluë, e' kuekij ie' tò ye' sué er siarë wa. ¹⁴ Es Skèkèpa Jesús er buaë ché ye' a tajë shutë as ye' erblö ie' mik, nies as ye' tò s'malepa dalëritsö buaë Cristo Jesús ttò wa.

¹⁵ Cristo Jesús dë'bitü ká i' a pë' sulusipa tsatkök. Ttè e' dör yësyësë je', sulitane ké iklö'uk. Ye' bak e' wamblök suluë sulitane tsata. ¹⁶ Erë Skèköl tò ye' sué er siarë wa, ie' tò ye' tsatkée sulitane a ikkacheke tò kos Jesucristo tò se' dalé'ttseke énaë er bua' wa. Ie' tò iwé es as sulitane erblö Jesús mik wës ye' es ta sene michoë dö ie'pa ulà a. ¹⁷ Skèköl dör s'blü yöbië, kè duötà'wà, kè wërta'wà, e' dör eköl ëme. ¡As sulitane tò ie' dalöiö tajë, ie' kikköka tajë kekraë!

¹⁸ A Timoteo, be' dör wës ye' alà es, ye' tò be' ké iwakanéuk wës Skèköl tteköl tò iyë'bak be' a es. Be' e' tköwà darërë wës ñippökwa bua'buá ñippö es. ¹⁹ Be' erblö michoë Jesús mik. Be' erbikö buaë e' wà iütö. Welepa kè wà ierbikö buaë e' wà iütëne, e' kuekij ie'pa erblöke Jesús mik e' olo'yé ie'pa tò. ²⁰ Esepa tso' bö! kiè Himeneo ena Alejandro. Ie'pa méttsa ye' tò Satanás ulà a as iwötkirdak tò Skèköl kè yërta' suluë.

2

Skèköl a ikiösö sulitane kji

¹ A Timoteo, ttè i' cheke ye' tò be' a e' dör ttè bua'ie: Jesús mik erblökwa kpa kawötà Skèköl a ikiök sulitane kji kekraë. Ichö ie'pa a tò ie' a ikiö tò ie' tò sulitane kimè, nies wèstela chö ie' a sulitane kji.

² Ie' a ikiö wépa tso' se' blúpaie se' wökirpaie esepa kos kji as ie'pa s'wëttsü buaë. Ie'pa tò iwé es, e' ta se' serdaë bërë buaë Skèköl dalöiök ë, kè ñi chötà' suluë. ³ E' dör buaë, nies iwër buaë Skèköl dör S'tsatkökwa e' wa. ⁴ Ie' kji ikiane tò sulitane tsatkër. Nies ie' kji ikiane tò sulitane éna ttè mokijë e' wà ar. ⁵ Ttè e' dör i' es: Skèköl dör eköl ëme.

Nies wëm tso' eköl ëme, e' tso' se' tté chök Skèköl a, e' dör Cristo Jesús.

⁶ Ie' wák e' me'ttsabak ttëwà sulitane nuñ skéie.

E' bak mik Skèköl tò ikéwö me'wa età,

as sulitane wà ijcher tò mokijë ie' éna se' tsatkak.

⁷ Ttè e' wà pakök Skèköl tò ye' klö'bak Jesús ttekölpa tsá e'pa ekölie. Ie' tò ye' patkë' pë' kè dör judiowak esepa wöbla'uk ttè mokijë mik se' erblöke e' wa. I ché ye' tò e' dör mokijë, e' kè dör kache.

⁸ Bitökicha a' ñi dapa'uke ká wa'ñe, età ye' kji ikiane tò wépa ttö Skèköl ta er batse'r wa, kè ulune yi kji, kè ñi chötà'. ⁹ Nies ye' kji ikiane tò alakölpa e' paiö buaë, kè dör ichkà kkachök. Alakölpa kè kàne íyi tulökka tajë itsà kji. Nies ie'pa kè kàne e' kikkökka tajë íyi wöñarke dalölöë oroie ñie ese wa. Datsi' tué darërë ese kè iër e' ttsokà tajë. ¹⁰ E' skéie ie'pa ké e' kikkökka i buaë wëkerakitö ese wa wës alakölpa e' chö tò ie' tkéulewà darërë Skèköl ttè a esepa ké senuk es. ¹¹ Ie'pa kawötà s'wöblarke e' kittsök bërë dalöie wa. ¹²⁻¹⁴ Skèköl tò Adán yö' kewe, e' ukuökij ta Eva yö'itö. Nies Adán kè kütëne, Eva kütëne, es ie' tò Skèköl ttè dalöse'wà. E' kuekij mik a' ñi

dapa'uke Skëköl dalöiök, etä ye' ki ikiane tö alakölpä tulus bërë. Ye' kë tö kawö më ie'pa a s'wöbla'uk. Nies ye' kë tö kawö më ie'pa a e' alökka wëpa ki. ¹⁵ Erë alakölpä tö ila'r kaneweke buaë ena ierblöke Jesús mik ena s'dalëritseke ena iserke batse'r ena ierbiköke buaë yësyësë e' kos a itkërie, e' ta itsatkërdarak.

3

Skëkëpa Jesús ichapa erule e'pa wökirpa

¹ Ttë i' dör yësyësë: Yi éna kanëblak Skëkëpa Jesús ichapa erule e'pa wökirie, e' ta ese éna kanë buaë wak. ² E' kueki esepa ké senuk yësyësë, kë ki i sulu kuëpa yi tö ikkatoie. Esepa ké alaköl tsukwa eköl ë, e' dalöiök tajë, kë kane trënuke. Esepa ké e' kkö'nuk buaë, kabikeitsök buaë, nies senuk yësyësë as idalöiër. Esepa ké s'yamipa datse bänet, esepa kiökwa buaë iu a. Esepa a buaë s'wöblar Skëköl ttë wa. ³ Esepa kë kane e' ttökka blo' wa. Esepa kë dör kësik tsiriwëta', e' skëie ie' er buaë chö sulitane a ta iserke bërë. Esepa kë er me'rie inuköl ki. ⁴ Esepa dör iu wökir buaë. Nies esepa ala'r wöblane buaë ie' ttö dalöiök, nies sulitane dalöiök. ⁵ Esepa kë dör iwák u wökir buaë, e' ta ¿wes idömi Skëköl ichapa erule e'pa wökirie buaë? ⁶ Wëpa miwa erpa Skëköl ttë a, esepa kë menukka s'wökirpaie dö' ie' ttsökä tajë ta iwömerttsa weinuk wes bë es. ⁷ Nies e' wakpa ké senuk yësyësë as wëpa kë dör Skëkëpa Jesús ichapa esepa tö idalöiö. Kë dör es, e' ta ie'pa tö iwayuëmi ta ijaërkami ta iarmine wes bë ki ikiane es.

Skëkëpa Jesús icha wökirpa e'pa kimukwakpa

⁸ Es nies Skëkëpa Jesús ichapa erule wökirpa e'pa kimukwakpa ké senuk yësyësë as idalöiër. Esepa ké ttök moki. Esepa kë kane e'

ttökka blo' wa. Esepa kë kane inuköl klö'uk kache wa. ⁹ Esepa ké e' tkökwa darërë ttë mik se' erblöke kkayëne se' a, e' a erbikë maneneë wa. ¹⁰ Wëpa merkeka iwökirpa kimukwakpaie, esepa kawöta suë kewë tö is iserdak. Kë iki i nuu ta', e' ta imerkami kimukwakpaie. ¹¹ Esepa alakölpä nies ké senuk buaë as idalöiër. E'pa kë kane biyöblök, kë kane e' ttökka blo' wa. E'pa ké i kos uk yësyësë. ¹² Wëpa kanëblak kimukwakpaie, esepa ké alaköl tsukwa eköl ëme, e' dalöiök tajë, kë kane trënuke. Esepa wöblane buaë ila'r wëttsuk nies ie' dör iwák u wökir buaë. ¹³ Kimukwakpa tö iwakaneweke buaë, e' ta ie'pa dalöiërdaë, nies Cristo Jesús ttë mik se' erblöke, e' pakeraëitö kë jaëne.

Jesucristo siwë kkayë' Skëköl tö se' a

¹⁴ Ye' mú mi' bet be' weblök. Ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a ¹⁵ dö' ye' wöklör etä be' wa ijcher tö wes se' dör Skëköl yamipaië esepa kawöta senuk. Se' dör Skëköl chök e' ichapa, e'pa dör wes u chki bua'ie es ttë mokjë e' tsatkoie iwöklö'woie. ¹⁶ Jesucristo siwë e' kkayë' Skëköl tö se' a, ttë e' dör mokjë buaë shütëë. Ttë e' dör i' es:

Jesucristo yöne s'ditsöie.

Ie' dör yësyësë e' kkayë' Skëköl Wiköl tö.

Ie' su' Skëköl biyöchökwakpa tö.

Ie' ttë buaë e' pakane ká wa'ñe wakpa a.

Ie' mik pë' erblöke ká wa'ñe.

Ie' kinewa buaë ká jai a olo ta' tajë ee.

4

S'wöbla'ukwakpa kache ttë wa

¹ Skëköl Wiköl tö ichë yësyësë tö mik ká i' erkewatke, etä tajë pë' tö ierblö Jesús mik e' wateratssa. E' skëie ttë datse wimblupa tö s'kitö'weke esepa wa ena aknamapa wa ese klö'wekerakitö.

2 Pë' e' ò sulu kachõ tajë erbikë burinewatke esepa iutekerakitõ.
 3 Pë' ñe'sepa kè tò s'kè senukwã. Ñies ie'pa tò icheke tò chkè wésele kè katar, kè ñar. Erë chkè kos me'atbak Skëköl tò se' a katanoie ñanoie. E' kuëki se' dör Jesús mik erblökwakpa wã ttè mokjè e' jcher, e'pa wã kawõ ta' chkè ulitane katök ñuk wéstela chekesõ ie' a e' wa. 4-5 Ì kos yö' ie' tò e' dör buaë, kè se' kàne iwatõktsã. Chkè kos batse'ormi ie' ttè wa ena ie' a ikië wa. E' kuëki ie' a wéstela chésõ iki, e' ta' iñemisõ.

Jesucristo kanè méso buaë

6 Ttè ekkè wa be' tò se' yamipa wöbla'wé, e' ta' be' döraë Cristo Jesús kanè méso buaë ese. Ñies iwënewã tò be' er diché iërke buaë ttè mokjè mik se' erblöke e' kos wa. Ttè e' wã iutë'bitü be' tò buaë dö ikkè.

7 Erë kapakè èse, kè wã ta', kè tò Skëköl dalöie, ese kos kè iutar. E' skéie be' e' paulaü kekraë senuk wës Skëköl kï ikiane es. 8 Se' e' diché iöke e' pa kè'woie e' dör bërëbërë buaë se' a kã i' kï è. Erë sene wës Skëköl kï ikiane es, e' tò sene buaë shütëe' e' meraë se' a kã i' kï ñies aishkuõ ta'. 9 Ttè e' dör yësyësë, sulitane kè iklö'uk. 10 Se' erblëtke Skëköl chök e' mik, e' kuëki se' dobchöke darërë kaneblök ie' a. Ie' dör sulitane tsatkökwak, erë bua'iewã ie' dör wépa erblé ie' mik esepa tsatkökwak.

11 Ttè ekkè wa s'yamipa wöbla'ü ta' ikõ iwã iutök. 12 Kè be' e' muktsã watè be' dör duladula e' kuëki. E' skéie be' ttõ wa, be' ser wa, be' s'dalëritsë wa, be' erblö wa ena be' ser batse'r wa ikkachõ s'malepa erblöke Jesús mik esepa a tò wës se' kè senuk. 13 Kam ye' dö e' yöki be' e' chõ Skëköl yëkkuõ aritsök s'yamipa a mik a' ñi dapa'uke etã. Ie'pa wöbla'ü iwa, ie'pa pattõ iwa. 14 Mik Skëképa Jesús icha e' wökirpa ulã me'kabak be' kï, etã Skëköl ttekölpa tò iyë' be' a tò ì me' Wiköl Batse'r tò be' a

kanebloie Skëköl a, e' wakaneü ie' a buaë, kè iwe'ikar. 15 Be' e' chõ ttè ekkè kos e' wakanëuk as sulitane tò isaü tò be' kï yöke buaë Cristo ttè wa. 16 Wës be' ser ena wës s'wöbla'wëbö e' kkö'nü. Be' tò iwé es kekraë, e' ta' be' ena wépa tò be' ttöke e' ttsé, e'pa kos tsatkërdaë.

5

Wës be' kè senuk Jesús mik erblökwakpa ta'

1 Wépa kèkëpatke esepa kè uñar kësik wa, e' skéie ie'pa pattõ er bua' wa wës s'yëwö es. Duladulapa pattõ wës s'ëlpa es. 2 Es ñies alakölpa kèkëpatke, e' pattõ wës s'mì es. Ñies busipa pattõ wës s'kutapa es er yësyësë wa.

3 Alakölpa schõ siarëla, kè wã yi ta' e' kkö'nuk, esepa dalöio, esepa kkö'nü. 4 Erë schõpa wã ala'r ta' ö uyökpa ta' ö wj'chkepa ta' esepa ala'r ö isibayökpa kawõtã e' wöbla'uk iwikëla ö imi ate siarë e' kkö'nuk imipa tò ie'pa kkõna' e' skéie. E' wër buaë Skëköl wa. 5 Alakölpa schõ kè wã yi ta' e' kkö'nuk, serke ekörla, morke Skëköl è mik, ttöke ie' ta' ñië nañëe, esepa kawõtã kìmè. 6 Erë alakölpa schõpa e' mettsã ì sulu wamblök e' ttsé'woie buaë esepa tso' ttsé'ka, erë Skëköl a ie'pa dör wës s'duulewã es. Esepa kè kawõ ta' kìmè. 7 Ttè e' wã iutök s'yamipa kõ as kè yi tò ì sulu kù ie'pa kï ikkatoie. 8 Es yi kè tò iyamipa kkö'nè, kè tò iyamipa ekka kkö'nè bua'iewã, ese tò ttè mik se' erblöke e' watëttsã. Ie' dör suluë tkõka pè' kè erblötã Jesús mik esepa tsãta.

9 Alakölpa schõ kï duas de dabom teryök (60) ö kï ta, senuwabak wëm eköl è ta, esepa è kiè shtõ kìmè. 10 E' kïie ta' ijcher sulitane wã tò ie'pa s'kimeke buaë, ie'pa ala'r talaq' buaë, ie'pa tò ipakökwakpa datse bánet esepa ki'wã buaë, kè ie'pa tkine kanè èse uk s'batse'r malepa kimoie, ñies s'weirke esepa kimeke

ie'pa tö, ie'pa e' muke iyi buaë kos ese uk e' waweke ie'pa tö. Alakölpa schö esepa kië shtök se' kawöta yëkkuö ki ikimoie.

11-12 Erë alakölpa schö kam ki duas dö dabom teryök (60) esepa kië kë shtar yëkkuö ki, esepa kë kawöta kimè. Ie'pa tö ichèmi Cristo a tö kë sa' serpawane, erë ie'pa erkiöwéne wëpa tö, e' ta ie'pa serdawane. Es ie'pa ttè me' kuaë, e' kë dalöiene ie'pa wa, e' ta e' nuí atë ie'pa ki. E' kueki esepa kië kë shtar yëkkuö ki as kë itkö ie'pa ta es. 13 Nies a' tö alakölpa schö esepa kimé etä ie'pa bikërdakä tajë, michoë upakök u èt u èt biyöblök suluë, e' tiü mir mir s'yamipa tsiriük, ttè kë yër ta' ese cherami shabatshabat. 14 E' kueki alakölpa schö iä busipa, esepa a ye' tö ichè tö a' senúwane, a' ala'r kökane, a' wákpa u kaneú. Ie'pa tö iwé es etä pé' kë wöbatsö Jesús ttè wa e'pa kë tö se' chepa suluë. 15 Alakölpa schö welepa anemibakne Cristo ttè yöki tso'ne Satanás ttö iütök, e' kueki ye' tö ichè es.

16 Alaköl isie döer Jesús mik erblökwak, e' yamipa alè döer alakölpa schö, etä ie' kë ie'pa kkö'nuk as kanè e' kë arka Skëképa icha malepa ki. Es imalepa tö alakölpa schö kë wä yi ta' e' kkö'nuk, esepa kkö'nemi.

17 Skëképa Jesús icha erule erule e'pa wökirpa tö se' wëttseke buaë, esepa kawöta dalöie tajë patuë buaë. Ie'pa wépa e' ché s'pattök s'wöbla'uk Skëköl ttè wa, esepa kawöta pasuë bua'iewa. 18 Skëköl yëkkuö tö ichè: "Baka wè'ñe tso' kanebloie trigo wöttsoie, e' kë kawö ta' kkö payuëwä itso' kanëblök e' dalewa as ie' tö trigowö katö." Nies ichèitö: "Kanëblökwakpa kawöta patuë." E' kueki s'wökirpa pasauk buaë se' kawöta.

19 Yile debitu s'wökirpa eköl kkatök, ese kë iutar. Erë mik ideb-

iturak böi mañal ikkatök ta' iché tö ie'pa tö isuë, etä ttè e' wä chakö tö iyéne ö kë iyéne. 20 S'wökirpa tö i sulu wamblekeia, kë éna ilo'yak, esepa wöuñú s'yamipa ulitane wörki as imalepa suarka ta' ie'pa kë tö iyi sulu wamblö.

21 Ye' tö be' a' icheke Skëköl wörki nies Jesucristo wörki nies Skëköl biyöchökwakpa shukitule e'pa wörki tö ttè ekkëpa wä iütö ñikkëe s'wökirpa ulitane ta'. Ie'pa saü ñikkëe. 22 Kë yi markä betbet s'wökirie. Mik be' tö imekeka, etä iwä bikeitsöwä buaë kewe. Wëm tö i sulu wamblé, ese mékabö s'wökirie e' ta' ie'pa tö ichèmi tö be' tso' ie' pabakök. Nies be' sueräe suluë ie'pa tö. Be' e' kkö'nú batse'r i sulu kos e' yöki.

23 Be' shü dalër ñie, e' kueki kë be' kane di' è yök. Mikle ta' vino yö elkela kapölie.

24 I sulu wambleke welepa tö ese jcherwä sulitane wä bet, kam ishulir e' yöki. Erë i sulu skä tso' ese kë jcherwä yi wä dö aishkuö ta' mik ishuline etä. 25 Es nies i buaë wëkesö ese wërwa bet. Erë kë iwéne bet, e' ta' iwërdaë aishkuö ta', kë iblénuk. E' kueki kë yi markä betbet s'wökirie kam iwä bikeitswä buaë e' yöki.

6

1 Wépa tso' klöulewä kanè mésoie, esepa a' ichö tö ie'pa kawöta iwökirpa dalöiök er bua' wa as iwökirpa kë tö Skëköl chö suluë, nies as ie'pa kë tö ttè buaë wa se' tö s'wöbla'weke, e' chö suluë. 2 Ie'pa wökirpa döer Jesús mik erblökwakpa, e' ta' ie'pa kë kane idalösëukwä, ie'pa de' ñi yamiie Jesús ttè wa e' kueki. E' skéie ie'pa ké kanëblök bua'iewa. E' wä döer tö iwökirpa döer nies Jesús mik erblökwakpa. Ie'pa döer ñi yamipa ñi dalër tajë. Ttè ekkë wa s'wöbla'ú, ichö sulitane a tö iütö.

Se' er me'rie inuköl ki, e' döer suluë

³ Ttè buaë wa se' wöblaḡ Skëképa Jesucristo tö, e' tö se' a ikkacheke tö wes seneke yësyësë Skëköl a. Ttè e' wa se' tö s'wöbla'weke. Yile tso' s'wöbla'uk ttè kuä'ki wa, kë dö r wës ttè wa se' tö s'wöbla'weke es, ⁴ e' ta ie' e' tso'kä tajë, erë ie' kë wä i jcher yës. Ttè kë wä ta, ese ë tso' ie'pa er a, e' kabewekerakitö ñië se' tsiriwoie. Wépa tö ie'pa ttè iuteke, esepa ukyërke s'malepa ta, ñi blabatsökelor, ñi chöke suluë ena ñi bikeitsöke suluë. ⁵ Këkraë ñi tsiriukerak ttè kuëki. S'wöbla'ukwakpa ttè kuä'ki wa, esepa er me'rie i sulu ë ki. Ttè mokï ese kë ku'ia ie'pa wä. Ie'pa tö ttè kuä'ki pakeke e' blu'woie ëme. ⁶⁻⁷ Erë ye' tö a' a ichè tö mik se' kune, etä se' kë wä i dë'ka. Ñies mik se' blënewä, etä kë se' wä i mine yës. E' kuëki se' serke yësyësë wës Skëköl ki ikiane es ena se' tso'r buaë, i tso' se' wä e' ë wa, e' ta e' dö r buaë shutë se' a inuköl tajë tsäta. ⁸ E' kuëki se' wä chkö ta' datsi' ta', e' ta se' ké tso'nuk buaë, e' dö r wë' se' a. ⁹ E' skëie wépa e' blu'wakka tajë, esepa erkirke i sulu wamblok ta ianemine i sulu ulä a wës düla klörwä sho' a es. Ie'pa klöulewä sene sulu a, erë ese tö ie'pa sulu'weke, erë ie'pa tö iwawëkeia, bata ekkë ta ie'pa yilitewä idikia weinuk. ¹⁰ Inuköl dalër s'ëna e' dö r i sulu tsakïë e' wi. Wélepa tö inuköl kkecheke tajë, e' ukuömik ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitö ta iweirke eriarke siarë.

Pablo tö Timoteo bata patté

¹¹ Erë be' dö r Skëköl kanë méso buaë. Be' e' sköttsä i sulu kos ekkë yöki. E' skëie be' e' chö senuk yësyësë wës Skëköl ki ikiane es. Be' erblö Jesús mik këkraë. S'malepa dalëritsö. Be' weirke kos e' dalë'ttsö er bua' wa. S'malepa saü er bua' wa. ¹² Be' erblöke Jesús ttè buaë e' mik, e' kuëki be' e' tköwä darërë ñippök i sulu datsë be' ki e' ta. Mik be' erblë' Jesús mik kuaë, etä e'

yë'ka be' tö pë' tso' tajë e' kukua. E' kéwö ska' ta Skëköl tö be' klöo'bak senuk michoë ie' ta, ttè e' mik be' e' klö'ü darërëë këkraë, kë arwa as iwä dö be' ulä a. ¹³ Skëköl dö r sene mukwak e' wörki, ñies Cristo Jesús e' tsatkë' ttè mokï wa Poncio Pilato ska', e' wörki ye' tö be' a ichè tö ¹⁴ i uk ye' tö be' ké e' wä iutö yësyësë as kë yi tö i sulu kü be' ki be' kkatoie dö mik Skëképa Jesucristo datskene olo ta' tajë etä. ¹⁵ Mik ikéwö de, etä Skëköl tö Jesucristo patkerane kkachë sulitane a.

Skëköl kïkarkeka tajë,
e' eköl ë dö r iyi ulitane tsäta.

Ie' dö r blu'pa kos e'pa Blü
ena skëkölpa kos e'pa Këköl.

¹⁶ i'e' eköl ë kë duötä'wä!

Ie' serke ie' olo ta' tajë e' shua,
kë yi dö pawä e' ska'.

Kë yi wä ie' sulu iwöbla wa,
ñies kë yi a ie' sunukwa.

i'e' ë kawötä kïkëka këkraë!

i'e' ë diché ta' tajë këkraë! iEs e' idir!

¹⁷ A Timoteo, inuköl blüpa a ichö tö ie'pa kë kàne e' tso'kä tajë. Inuköl erta'wa, chöta'wa e' kuëki ichö ie'pa a tö ie'pa kë kàne e' maükkä inuköl mik. E' skëie ie'pa a ichö tö a' e' maüka Skëköl ë mik. Ie' tö se' a iyi buaë meke tajë senioie, se' tso'woie buaë. ¹⁸ Ichö ie'pa a tö i buaë ü tajë s'kimioie. A' kë kàne kke'blök. S'kimü a' inuköl wa er bua' wa. ¹⁹ Ie'pa tö iwé es, e' ta iské merane buaë Skëköl tö ie'pa a aishkuö ta. Es sene chökle e' dö raë ie'pa ulä a.

Pablo e' chéat

²⁰ A Timoteo, Skëköl ttè buaë mène be' ulä a, e' wakaneü er mokï wa. Kapakë kë wä ta', kë dö r Skëköl dalöioie, ese kos yöki be' e' sköttsä. Ie'pa wäkpä tö iché tö e' dö r ttè mokïë. Ie' chörak tö ie'pa wä iyi jcher tajë, erë e' dö r kache. ²¹ Se' wélepa tö iché tö ttè ese sini'kuérakitö ta ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitö. E' kuëki be' e' sköttsä bánet ttè ese kos yöki.

As Skököl er buaë chõ a' ulitane a.

Yëkkuö skà kit Pablo tò Timoteo a, i' ta ide böt

2 Timoteo

Pablo bak wötëulewà Roma s'wöto wé a, e' yënettsa duas dabom teryök ena teryök kî böt Jesús kune'bak e' ukuökî (60-62 DC) e' ulatök. E' ukuökî ta ie' skà minea Jesús tté buaë pakök i' ta ide tkëtökicha. E' kèwö ska' ie' tò yëkkuö tsà kit Timoteo a ena Tito a. E' ukuökî ta wëm kiè Nero e' yöne Roma blúie età Pablo skà wötënewane s'wöto wé a. Mik ie' tso' wötëule e' dalewa ie' tò yëkkuö i' kit Timoteo a. I' ètökicha Pablo wötënewa kuà'kî. Kewe ie' bak wötëule iwák u a. I' ètökicha ie' wötënewa ká suluë ena sèseë ese a. Nies ie' monewà tabechka kicha wa. Ie' wà ijcher tò e' dör ie' kanè bata, e' kuekî yëkkuö i' kit ie' tò Timoteo a. I' es ie' tò ikit. Et: Pablo ittse' tò ie' atë ekörla e' kuekî ie' siánewà. Wèpa kiè Figelo ena Hermógenes dör ie' wapiepa e'pa tò ie' méat. Nies wëm kiè Demas e' ena imalepa skà tò ie' méat. E' kuekî ie' kî ikiane tò Timoteo bitu bet ie' kîmuk.

Böt: Jesús mik erblökwakpa we'ikeke siarè Roma blú ñe' tò, e' kî Pablo tkirke tajë. E' kuekî ie' tò Timoteo patté tajë tò ie' kawöta e' tkökwa darèrè Jesús tté a. Nies ie' tò Timoteo a ichè tò ie' kawöta Jesús tté buaë e' kî wa s'wöbla'uk. E' kúietà ie' tò Timoteo a ichè tò ie' kawöta e' chöktke weinuk Jesús tté buaë kuekî.

Yëkkuö i' tò se' a ikkachè tò wës se' kawöta senuk Jesús a. Nies se' a ichèitò tò se' kawöta e' chök weinuk Jesús mik erblë kuekî. Welepa tò ibikeitsè tò i' dör yëkkuö bata kit Pablo tò e'.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skèköl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ie' kablé sene michoë muk wépa batsulewà Cristo Jesús mik esepa a, e' tté pakök ye' patkë'itö. ² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dalër tajë ye' éna wës ye' wák alá es. Skèköl dör S'yé ena Skèképa Cristo Jesús, as e'pa er buaë chö be' a ena be' saü er siarè wa ñies sene bèrè mù be' a.

Pablo wèstela ché Skèköl a Timoteo dalërmik

³ Skèköl dalöieke ye' tò erbikè maneneë wa wës ye' yépa bak ká iaiaë idalöiök es. Kekraë mik ye' ttöke ie' ta ñië nañeë, età ye' er arke be' ska' ta wèstela chekeyö be' dalërmik. ⁴ Mik ye' minea, età be' ii' siarè. Mik e' anewà ye' éna, età ttsékua ye' mú be' suëne as ye' ttsè'rne buaë. ⁵ Nies ye' éna iane tò be' erblöke Jesús mik er moki wa. Ye' wà ijcher buaë tò be' erblöke Skèköl mik wës be' wi'kela Loida ena be' mì Eunice e'pa erblë' imik kewe be' yökî es.

Kè be' jaënuK Jesús tté buaë pakök

⁶ E' kuekî i' me' Skèköl tò be' a kanebloie ie' a mik ye' ulà me'ka be' kî età, e' kë olo'yar, e' kî wakaneü bua'iewà. ⁷ Skèköl kë wà se' a iWiköl mène as se' suar. E' skéie iWiköl tò se' a diché mé senoie yësyësé ie' a, ñi dalëritsoie, ñies erbikoie buaë yësyësé. E' kuekî be' kaneblo Skèköl a kë suarta'. ⁸ Kè be' jaënuK Skèképa Jesús tté buaë pakök. Nies ye' tso' wötëule Jesús tté paké kuekî, e' kë kî be' jaënuK. E' skéie ye' tò be' a ichè tò be' e' chö se' weirke Jesús tté kuekî e' dalë'ttsök ye' ta Skèköl diché wa.

⁹ Skèköl wák tò se' tsatkë'ttsa ñies ie' tò se' klöo' senuk batse'r ie' a. E' kë dör tò se' tò i' buaë wé ie' a e' skéie. E' dör tò ie' wák tò ibikeitsé es ta iwawéitö, ie' er buaë chè se' a, e' kuekî.

Kam ká i' yör e' yökí ie' tò ibikeits
tò ie' er buaë chöraë se' a Cristo
Jesús batamik.

¹⁰ Cristo Jesús dör S'tsatkōkwak e'
dē'rō ká i' a
se' a ikkachök tò Skëköl er buaë ché
se' a.

Ie' kötewā shkenekane, e' wa ie' tò
iwā kkaché
tò ie' e' aléka duëwā ki.
Ie' tté buaë e' tò se' a ikkacheke
tò se' kē duōpawā da'a,
e' skéie sene michoë dōraë se' ulā a
ie' tté buaë e' batamik.

¹¹ Ttè buaë e' wā pakök ena
s'wōbla'uk iwa Skëköl tò ye' klōo'
Jesús ttekōlpa tsá e'pa ekōlie. ¹² E'
kuëki erë ye' weirke, erë ye' kē
jaëne e' ki. Yi mik ye' erblōke, e'
mik ye' bātse buaë, e' dör Jesús.
Ye' wā ijcher buaë tò kanè me'
Skëköl tò ye' a e' kkō'neraë ie' wák
tò dō mik Skëkēpa Jesús datskene
etā. E' kuëki ye' kē jaëne weinuk ie'
dalërmik.

¹³ Ttè yësyësë wa ye' tò be' wōbla'o'
e' wā iütō. Be' e' tkōwā darërëë
erblök Jesús ë mik. Nies s'malepa
dalëritsō Cristo Jesús batamik.
¹⁴ Ttè mokië mène be' a, e' wā
kkō'nú buaë Wiköl Batse'r tso' se'
a e' wa as kē yi tò imane'üttsa.

¹⁵ Be' wā ijcher buaë tò s'yamipa
serke Asia, e'pa seraā iekkē tā ye'
watë'ttsa, e'pa bōl kiè Figelo ena
Hermógenes. ¹⁶ Erë Onesíforo kē
jaëne ye' tso' wötëule e' ki. Këkraë
ie' tso' ye' er pablök. As Skëkēpa
Jesús tò ie' ena iyamipa saü er siarë
wa. ¹⁷ Mik ie' de ië Roma, etā
ie' tò ye' yulë poë tā ye' wakuëitō.
¹⁸ Skëkēpa Jesús datskene, mik e'
këwō de etā as ie' tò Onesíforo saü
er siarë wa. Be' wā ijcher buaë tò
wekkë ie' tò se' kime' Éfeso.

2

*Be' weirke Jesús ttè kuëki e'
dalë'ttsō*

¹ A Timoteo, be' dör ye' aläie,
Skëköl er buaë chō se' a Cristo
Jesús batamik, e' mik be' e' diché

iō. ² Wēpa ttō mokië dirmi buaë
s'wōbla'uk esepa yulō tā i' yë'yō
s'yamipa taië e' kukua, ttsë' be' tò
ese wa ie'pa wōbla'ū as ie'pa tò
s'malepa wōbla'ū iwa.

³ Se' weirke Cristo Jesús ttè kuëki,
ese dalë'ttsō darërëë wēs ñippōkwak
buaë tò iweirke kōs e' dalë'ttseke
es. ⁴ Mik ñippōkwakpa tso' ikanè a,
etā ie'pa kē ku' e' tiük i' kuā'ki a
as iwër buaë iwōkir wa. ⁵ Es ñies
wēpa inukë esepa kawōtā itté iütök
buaë. Kē iwā iütëne, e' tā kē e'
alōpaka. ⁶ Wēpa kanëblōke darërë
iyi kuatkök, esepa ulā a iyiwō tsá
dōraë kewe. ⁷ I cheke ye' tò be' a ttè
i' wa, e' wā bikeitsō buaë tā Skëkēpa
Jesús tò be' kimeräë as be' éna iwā
kōs ar buaë.

⁸ Be' tò Jesucristo bikeitsō me'rie.
Ie' dör se' blú bak ká iaiäë kiè David
e' aleri. Cristo kötewā shkenekane,
e' tté buaë pakeke ye' tò. ⁹ Ttè
buaë e' kuëki ye' weirke siarë. Ye'
tso' wötëulewā moulewā s'wōto wé
a wēs pë' sulusipa es. Erë Skëköl ttè
e' kē ku' wötëulewā. ¹⁰ E' kuëki ye'
tò i' kōs dalë'ttseke wēpa shukitbak
Skëköl tò esepa kimoie as ie'pa
tsatkër ena olo yōbië dō ie'pa ulā a
Cristo Jesús batamik.

¹¹ Ttè i' dör yësyësë:

Se' bātsewā Cristo kötewā, e' tā ñita,
e' tā se' ser michoë ie' tā ñita.

¹² Se' weirke Cristo dalërmik, e'
dalë'ttsësō,
e' tā ñies se' dōraë s'wōkirpaie ie' tā
ñita.

Se' tò iché s'malepa a tò se' kē dör
Cristo icha,

e' tā ñies ie' tò icheraë aishkuō tā tò
se' kē dör ie' icha.

¹³ Ie' wák kē a e' watënuK,
e' kuëki erë se' tò ie' watëmittsa,
erë ie' kē tò se' watëpattsā.

*Be' kanëblō as be' wër buaë
Skëköl wa*

¹⁴ Be' tò ttè ekkēpa chō ie'pa a
as ie'pa er arne iska' këkraë. Ie'pa
pattō Skëköl wörki tò a' kē kàne ñi

wötkök ñië ttè èse k̄i. E' k̄e dör ìe bua'. E' tō wépa tso' ittsök esepa sulu'wékewa. ¹⁵ Be' e' chö kanëblök Skëköl a buaë as ie' wa be' wër buaë. S'wöbla'ú yësyësë ttè mok̄ië e' wa, k̄e shiliwar shilitshilit as be' k̄e jaërka be' kanë k̄i. ¹⁶ Kapakè k̄e dör Skëköl dalöioie, k̄e wà ta', ttè ese k̄os yök̄i be' e' sköttsa. Ttè ese tō se' wëttsëmi ì sulu ë a, k̄e tō Skëköl ttè iutëia. ¹⁷ Ttè ese tō s'sulu'wëwami wës smewö tō s'katë es. Wëpa bøl kië Hime-neo ena Fileto e'pa s'wöbla'weke kache tté wa. ¹⁸ Ie'pa tō ttè mok̄i watëttsa. Ie'pa tō s'wöbla'weke kache tté wa. Ie'pa tō icheke tō mik se' wöskuëe, etä e' dör wës se' wiköl du'wä shkenëkanetke Skëköl a es. E' kuek̄i mik se' duowa, etä se' nu k̄e shkerpakane aishkuö ta. Ttè e' wa ie'pa tso' welepa er sulu'uk ta k̄e ierblöiarak Jesús mik. ¹⁹ Ie'pa tō s'wöbla'weke kache tté wa, erë Skëköl ttè dör mok̄i e' k̄e manerta', e' k̄e wötirta' wës ák blublue k̄e wötirta' es. Itso' kitule Skëköl yëkuö k̄i, e' tō ichë: "Wëpa dör Skëköl icha, esepa sùle ie' wa buaë." Ñies e' tō ichë: "Wëpa iché tō ie'pa dör Skëköl icha, esepa kawöta ì sulu k̄os wamblekerakitö e' olo'yök."

²⁰ Inuköl blu' u a tka' tso' daklilë welepa yöule orochka wa, inukölchka wa, ese dör tka' bua' bua ikawö tkö'uke buaë ese tkëie. Ñies u e' a tka' èse tso' yöule skauchka wa, ñies kal yöule tka'ie ese dör tka' èse. ²¹ Es se' dör. Se' e' kkö'nuke ì sulu ñe' yök̄i, e' ta se' dömi wës tka' bua' bua maneneë es, batse'oule, dör buaë se' Blú a iyi ulitaneie tso'tke ì k̄os buaë ese woie ie' a.

²² Ì sulu wamblak duladulapa éna, ese k̄os yök̄i be' tköshkar. E' skéie be' e' chö senuk yësyësë. Be' k̄i erblö Jesús mik. S'malepa dalëritsö. Ñies be' senú bërë sulitane ta. E' k̄os yulö s'malepa tō Skëkëpa chakè er maneneë wa es-

epa k̄os ta ñita. ²³ Ttè k̄e wà ta', ese kabewekerakitö, e' k̄e iutar be' tō. Be' wä ijcher buaë tō ttè ese tō sulu se' k̄e ñippök. ²⁴ Skëkëpa Jesús kanë méso k̄e kawöta e' tiuk ñippè a. E' skéie ese k̄e senuk bërë sulitane ta. Ese a s'wöblarmi buaë Skëköl ttè wa, sulitane dalë'ttsekeitö er bua' wa. ²⁵ Wépa k̄e éna ttè mok̄i iutar, esepa kawöta shulëitö er bua' wa, isalema wëkkè alè ta ie'pa er mane'umi Skëköl a ta iyörmine ttè mok̄i wa. ²⁶ Ie'pa er mane'wëne, e' ta es ème ie'pa tkömishkar bé ulä a. Ie' wä ie'pa tso' klöulewä wës dúla klöulewä sho' a es as ie'pa e' wamblö wës ie' k̄i ikiane es.

3

Mik ká i' erkewa, etä s'ditsö e' wamblöraë suluë

¹ Be' kawöta wä ijchenuk tō mik ká i' erkewatke, etä kawö suluë datse tajë s'ki. ² Pë' wák ë e' dalëritsöraë. Ie'pa er murawa inuköl k̄i. Ie'pa e' ttsörakä tajë, k̄e tkirpa yi skà k̄i. Ie'pa ñi chöraë suluë. Iyë ena imì, e'pa ttö k̄e iuteparakitö. Ie'pa er suluë, k̄e wëstela chepa yi a. Ie'pa k̄e tō Skëköl dalöiepa. ³ K̄e er ttsë'rupa buaë yi k̄i, k̄e er buarpane yi k̄i. Ie'pa biyöblöraë tajë. Ì sulu datse ie'pa er a, ese wà wambleraë ie'pa tō. Ie'pa tō s'we'ikeraë siarë. Ì buaë k̄os suëraë suluë ie'pa tō. ⁴ İyi sulu wambleraë akirie, iyi wambleraë k̄e ulé klöule. Ie'pa e' ttsörakä tajë shutëë. Skëköl k̄e dalëritsepatitö, e' skéie ì tso' ká i' a s'ttsë'weke buaë, ese ë wa ie'pa wöbatsöraë tajë. ⁵ Ie'pa e' ö tō mok̄ië Skëköl dalöiekerakitö, erë wës ie' wamblörak e' wa iwënewä tō e' dör kache.

Esepa yök̄i be' e' kkö'nú. ⁶ Wëpa esepa welepa micho u èt u èt ta iwachekerakitö tō itso' s'pattök, erë e' dör kache. Ie'pa tso' alaköpa kitër tottola esepa dakiñuk. Alakölpä esepa tso'

klöulewā ì sulu wamblekerakitō ese ulā a. Ì sulu wa ie'pa wöbatsō, ese tō ie'pa erkiōweke tajē. ⁷ Ie'pa e' yuak ttē kuā'ki wa mirmir kekraē, erē Skēkōl ttē mokī kē ska' ie'pa er dē'. ⁸ Ie'pa esepa tō Skēkōl ttē mokī cheke suluē wēs kā iaiāē Janes ena Jambrēs tō Moisés yē' suluē Skēkōl ttē kueki es. Ie'pa kē a kabikeitsia buaē. Ie'pa kē erblōku'ia mokīē Jesús mik. ⁹ Erē ì wambleke ie'pa tō, ese wā kē kī kā dōpa tajē. Bet tā sulitane wā ijcherdawā tō ie'pa ttē e' kē wā tā' wēs ibak kā iaiāē Janes ena Jambrēs e'pa tā es.

Pablo tō Timoteo bata patté

¹⁰ Erē ttē wa ye' s'wöbla'weke e' jcher buaē be' wā. Nies wēs ye' ser, ì kiane ye' kī, wēs ye' erblō Jesús mik, wēs ye' tō s'dalē'ttseke er bua' wa, wēs ye' tō s'dalēritseke, wēs ye' weine e' kos dalē'ttsē'yō, e' kos jcher buaē be' wa. ¹¹ Wēs ye' yē'bak suluē pē' tō, wēs ie'pa tō ye' we'ik siarē Antioquia ena Iconio ena Listra, e' kos suule buaē be' wā. Ye' weinebak tajē siarē erē Skēkēpa Jesús tō ye' tsatkē' e' kos yōki. ¹² Ttē ì dör mokī: yi senak yēsyesē wēs Cristo Jesús kī ikiane es, esepa kos weirdaē siarē ie' ttē kī. ¹³ Erē pē' susulipa ena s'kitō'ukwakpa esepa kī e' wamblöraē suluē shute, s'kitō'uk ena e' kitō'uk.

¹⁴ Erē be' e' tkōwā darērēē kekraē ttē wa be' wöblaone e' a. Ttē e' dör mokī e' jcher yēsyesē be' wā. Wēpa tō be' wöblaō' iwa e'pa suule bua' be' wā, e' kueki be' e' tkōwāia kekraē. ¹⁵ Es nies, mik be' iā alala, etā Skēkōl yēkkuō batse'r e' suule be' wā, e' a be' talane. Ttē e' tō be' a ikkachēmi tō Skēkōl tō se' tsatkēmi se' erblē Cristo Jesús mik e' batamik. ¹⁶ Skēkōl yēkkuō kos, e' kiture yēsyesē wēs ie' wāk tō ibikeits es. E' dör buaē se' a s'wöbla'woie, s'wöuñoie, s'shuloie, nies ikkachoie se' a wēs seneke yēsyesē ¹⁷ as wēpa

dör Skēkōl icha, esepa yör buaē da'āie tso'tke ì buaē kos ese uk.

4

¹ Cristo Jesús datskene s'blúie ká ì' a olo tā' tajē s'blērulunebak kos ena s'tso' ttsē'ka kos esepa shulök. Ie' wōa ena Skēkōl wōa, ye' tō be' a ichē tō be' kē ² ie' ttē buaē pakök krörōē, be' éna ipakak ö be' kē éna ipakak, erē ipakō kekraē. S'shulō, s'uñu, s'pattō, s'wöbla'ú enaē er bua' wa. ³ Kawō datse etā pē' kē tō Jesús ttē mokī e' ttsepaia. E' skéie s'wöbla'ukwakpa yuleke ie'pa tō tajē ie'pa wöbla'woie ttē wése ttsak ie'pa éna ese ē wa. ⁴ Ttē mokīē e' waterattsarakitō tā kapakē ēse kos ese klō'werarakitō. ⁵ Erē be' e' tkōwā darērēē. Be' erbiķō buaē yēsyesē. Kos be' weirke e' dalē'ttsō buaē. Jesús tō buaē pakō. Kanē kos me'at Skēkōl tō be' a, e' wakaneū er bua' wa.

⁶ Ye' duökewā, e' kēwō dökewatke. Ye' a tā e' dör wēs iyi mekesō Skēkōl a idalōioie es. ⁷ Ye' e' tkēwā darērēē kanē me' Skēkōl tō ye' a e' a, e' wawéyō buaē, ye' e' batseitsé iwawoie kekraē. ⁸ E' kueki sene yēsyesē ské, e' tso' bléule ye' a. Mik ikéwō de, etā imeraē ye' a Skēkēpa Jesús dör s'shulökwak yēsyesē e' tō. Kē dör ye' ē a, nies e' dör wēpa éna ie' dalēr tajē ena itso'rak ie' datskene olo tā' tajē e' panuk esepa kos a.

Pablo ttē bata ché Timoteo a

⁹⁻¹¹ Demas tō ye' méat, ì tso' ká ì' kī e' dalērmik tā imía Tesalónica. Nies Crescente mía Galacia ena Tito mía Dalmacia. Lucas ē atē ye' tā. E' kueki be' shkō bet ye' weblök, kē be' e' wöklö'uk ì wa. Marcos yulō tā ikiōbitū e' tā. Ye' kī ie' kiane e' kīmuk ye' kanē wa. ¹² Tiquico patkēmiyō Éfeso. ¹³ Be' we'ikēyō, mik be' datse, etā ye' paio kīkkuō me'atyō Tróade Carpo u a, e' tsūbitū ña. Nies ye' yēkkuō me'at tseē, e' shuā wele tso', e' dör iyiwak kkuōlit

yöule yëkkuöie, ese kōs kiane ye' k̄i, tte bua'iewa tso' kitule ik̄i e' kuek̄i, e' kōs tsūbitu ņa.

¹⁴ Alejādro dör íyi yuökwak tabechka wa, e' e' wamblé suluë ye' ta. Skëképa Jesús tō ie' patueraë wes ie' e' wamblé es. ¹⁵ Tte buaë pakekesö e' ché ie' tō suluë. E' kuek̄i be' e' kkö'nú ie' yök̄i ņies.

¹⁶ Ye' tsá mine shulè s'wökirpa ska' eta kē yi dē' ye' k̄imuk. Sulitane tō ye' méat ekörla. Skëköl mú kē tō ie'pa we'ikè e' k̄i. ¹⁷ Erë Skëképa Jesús tō ye' k̄imé, ie' tō ye' a idiché mé as ye' tō S'tsatkökwa tte pakö sulitane tso' ee, kē dör judiowak, e'pa kukua. Es Skëképa Jesús tō ye' tsatkée ye' bolökpa éna ye' ttakwa e'pa ulà a. ¹⁸ ņies ie' tō ye' yerattsā ì sulu kōs e' ulà a. Ie' tō ye' tserami k̄a jai a wé ie' tkër s'blúie ee, es ye' tsatkeraëitö. ¡ie' kikökasö taië kekraë! Es e' idir.

Pablo e' chéat

¹⁹ Prisca ena Áquila ena Onesíforo yamipa, e'pa shke'ú ņa. ²⁰ Erasto e' tséat Corinto. Trófimo kirirke, e' me'atyö Mileto. ²¹ Be' mú bitu k̄am tskiridiö döwa e' yök̄i. Eubolo, Pudente, Lino, Claudia ena s'yamipa kōs tso' íerö e'pa tō be' shke'wémi.

²² As Skëképa Jesucristo tso'ie be' ta. As Skëköl er buaë chö a' ulitane a taië.

Yëkkuö kit Pablo tö Tito a Tito

Mik Pablo bak klöulewā Roma e' yēnettsa, etā yëkkuö i' kititö Tito a duas dabom teryök kī mañal ena teryök kī skel Jesús kune'bak e' ukuökī (63-65 DC) e' ulatök. S'wā ijcher tö Tito erblé' Jesús mik Pablo ttö wa. E' ukuökī tā ie' kaneblé Pablo ena Timoteo e'pa tā ñitā. Mik Pablo tsá bak klöulewā e' yēnettsa etā ie' kaneblé Tito tā kánane blublue tso' dayë kië Mediterráneo e' a' et kië Creta ee. E' ukuökī tā Pablo mineā bānet tā ie' tö Tito méat e' skéie. Pablo ena Tito bak senuk e' kéwö ska' tā Creta wakpa bak senuk suluë. E' kuëkī Pablo tö yëkkuö i' kit Tito a ipattoie tö se' wése kawöta shushhtë Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena ikimukwakpaie.

Ñies Pablo tö ie' patté tö wes ie' tö wépa kē kī Jesús tté buaë kiane, esepa wöklö'wëmi. E' kīie tā Pablo tö ie' a' ichë tö s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa döraë s'kitö'uk.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Skököl kanë méso. Ñies ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá e'pa eköl. Ie' tö ye' patkē' wépa shukitbakitö, esepa kīmuk as ikī erblörak bua'ie ie' mik ena siwā' mokī e' kī wa ar buaë ie'pa éna. ² Es ie'pa ser michoë aishkuö tā Skököl tā, e' wā paneke ie'pa tö kröröë. Skököl kē kachö tā'. Kam ká i' yör e' yökī ie' kablē' sene michoë muk se' a. ³ Mik kéwö me'bakitö e' de, etā ie' tö Jesucristo tté buaë e' wā kkaché sulitane a. Tté e' wā pakök ye' ka' Skököl dör S'tsatkökwak e' tö. ⁴ A Tito, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Tté mik se' böl erblöke e' wa be' dör wes ye' alā chök es. Skököl dör S'yé ena

Jesucristo dör S'tsatkökwak, as e'pa er buaë chö ena sene bërë mü be' a.

Wes Sköképa Jesús ichapa wökirpa ké senuk

⁵ Ye' tö be' méat Creta, kanë kianeia wè, e' eukwa. Ñies ye' tö be' méat ee as be' tö wépa tkökā Sköképa icha wökirpaie wé itso'rak erule erule ee Creta kos a wes ye' tö be' a iyë' es. ⁶ Wépa serke yësyësë, kē yi tö i' sulu kuépa ie'pa kī ikkatoie, esepa yulö. Esepa ké alaköl tsukwā eköl è, e' dalöiök tajë. Esepa ala'r kos ké erblök Jesús mik buaë, kē kkatënuk i' kī. Esepa ala'r ké ie'pa ttö dalöiök buaë. Wépa esepa tkökā be' tö Sköképa Jesús icha erule erule wökirpaie. ⁷ Sköképa icha erule erule e'pa wökirpa dör wes Skököl kanë kuëblupa es. E' kuëkī esepa ké senuk yësyësë, kē yi tö i' sulu kuépa ie'pa kī ikkatoie. Es-epa kē e' ttsö tö ie'pa è wā iyi jcher tajë sulitane tsata. Esepa kē dör kësikie, kē e' ttötā'ka blo' wa. Esepa kē kane ñippök yi tā. Esepa kē kane inuköl klö'uk kache wa s'kitö'wè wa. ⁸ E' skéie ie'pa ké s'yamipa datse ie'pa pakök, esepa kiökwa er bua' wa. Esepa tts'er buaë i' buaë kos e' uk. Esepa ké erbiök buaë, senuk yësyësë ena batse'r ena e' kkö'nuk. ⁹ Jesús tté yësyësë wa ie'pa wöbla'gule, e' a' ie'pa ké e' tkökwa darërë, kē kane ilo'yök. Es esepa tö s'malepa kīmëmi Jesús tté mokī wa. Ñies wépa tö tté mokī cheke suluë, esepa a' ikkayërmi tö wes ie'pa tö ibikeitseke, e' dör suluë.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹⁰ Jesús mik erblökwakpa serke Creta e'pa shuā tajë s'tso' kē éna Jesús tté mokī e' iytak. Ie'pa esepa kibiiepa dör judiowak tö s'wöbla'weke tö Jesús mik erblökwakpa kawöta senuk wes judiowak ser es. Tté pakeke ie'pa tö, e' kē wa tā'. Ie'pa tö s'kitö'weke. ¹¹ Ie'pa mir u èt u èt

s'wöbla'uk kache tté wa, es ie'pa tö u wákpa welepa tso', e' kos wöa kachöwekewa kache tté wa. Ie'pa tö s'wöbla'weke es inuköl ë klö'woie. E' kueki ie'pa esepa kawötä wöklö'wè.

¹² Kä iaiäë wëm bak eköl Creta e' wä iyi jcher tajë, ie' tö iwakpa yë' i' es: "Creta wakpa kachö tajë kekraë. Ie'pa dör wes iyiwak kañiru es, ie'pa bikër tajë, chkö tajë." ¹³ Ì yë' ie' tö, e' yëne, e' kueki ie'pa uñú darërëë as ie'pa tö tté mik se' erblöke e' iutö yësyësë. ¹⁴ Es ie'pa tö judiowak tö kache tté pakeke kë wä ta', ese kë iutepaia. Es ñies wépa tö tté mokïë e' watëttsa, esepa tté dalöiëno kë dalöiepaia ie'pa tö. ¹⁵ Wépa er maneneë, esepa a ì kos dör maneneë. Erë wépa er suluë, kë erblö Jesús mik, esepa a kë ì dör maneneë. Ie'pa er ena ie'pa erbikè dör suluë. ¹⁶ Ie'pa e' chö tö ie'pa bàtse buaë Skéköl mik, erë wes iserdak sulu, e' wa iwënewa tö e' dör kache. Ie'pa dör suluë ichök, kë tö Skéköl ttö dalöierak, kë iarak ì buaë or yës.

2

Wes se' kawötä senuk Skéköl a

¹ Erë be' ké s'wöbla'uk kekraë Jesucristo tté mokï wa. ² Wépa kékëpatke, esepa wöbla'ú tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene sulu yöki. Ie'pa ké senuk buaë yësyësë as silitane tö idalöiö. Ie'pa ké erbikök buaë yësyësë. Ie'pa ké e' tkökwa darërëë tté mik se' erblöke e' a. Ie'pa ké s'dalëritsök mokïë ena ì kos dalë'ttsök er bua' wa. ³ Es ñies tayëpa kékëpatke, esepa wöbla'ú senuk Skéköl dalöie a. Ie'pa kë kàne blo' kukueblökwa. Ie'pa kë kàne biyöblök. E' skéie ie'pa ké s'wöbla'uk senuk buaë. ⁴ Ie'pa ké tayëpa wöbla'uk tö ikawötä imaso ena ila'rla e'pa dalëritsök buaë. ⁵ Ie'pa ké erbikök yësyësë. Ie'pa ké senuk kë trërta'. Ie'pa ké iu kanéuk

buaë. Ñies ie'pa ké iwëm dalöiök buaë as kë yi tö Skéköl tté chö suluë.

⁶ Ñies duladulapa pattö tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene suluë kos yöki. ⁷⁻⁸ Be' senú yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser wes be' ser es. Mik be' tso' ie'pa wöbla'uk, eta iwöbla'ú yësyësë er mokï wa Skéköl dalöioie, es kë yi a ì sulu yërpa be' ki. Es be' bolökpa kë a ì sulu kunuk be' ki, e' kueki ie'pa jaërdak se' ki.

⁹ S'tso' klöulewä kanè mésoie, esepa pattö tö ie'pa ké iwökirpa ttö kos e' iutök er bua' wa as iwërdak buaë iwökirpa wa. Ie'pa kë kàne iwökirpa iutök késik wa. ¹⁰ Ie'pa kë kàne iwökirpa iyi ekiblök, e' skéie ie'pa ké ì kos wekerakitö e' uk buaë yësyësë iwà kkachöie ì kos wa tö Skéköl dör S'tsatkökwak, e' tté dör buaë.

¹¹ Skéköl tö s'tsatkè, e' watkekeitö silitane a. Es ie' tö se' a iwà kkacheke tö ie' er buaë ché se' a. ¹² Mik se' éna iane tö kos Skéköl er buaë ché se' a, eta kë se' éna ì sulu wamblakia wes wépa kë tö ie' dalöie esepa es. Ie'pa er me'rie ì suluë ë ki. E' skéie se' erbikak buaë. Se' senak yësyësë ena batse'r ie' a wes ie' ki ikiane es, se' serkeia ká i' ki e' dalewa. ¹³ Se' tso'ia ká i' ki eta se' tso' Jesucristo datskene olo ta' tajë, e' panuk, e' tö se' tstsë'weke buaë. Ie' dör S'tsatkökwak, ie' dör Se' Kéköl tajë e'. ¹⁴ Ie' e' me'ttsa ttëwä se' skéie se' yottsäie ì sulu kos e' ulä a, ñies se' er paikloie manene. Es se' de ie' wák a, es se' er de ì buaë uk kekraë.

¹⁵ A Tito, tté e' chö ie'pa a, ie'pa pattö, ie'pa uñú diché wa. Es kë yi tö be' watepattsa.

3

Wes Jesús mik erblökwa'pa ulitane kawötä senuk

¹ A Tito, iská chöne ie'pa a tö ká wökirpa ena s'shkëkpa, e'pa dalöiö, ie'pa tté iutö. Ichö ie'pa a tö a tso' erkï ì buaë kos e' woie. ² Ie'pa kë

kàne yi chök suluë; ie'pa ké senuk bërë, sulitane a er buaë chök. Ie'pa ké sulitane sauk er bua' wa.

³ Se' bak senuk suluë, kë kabikeitsöta' buaë, kë Skëköl tte iüteta'. Se' bak senuk kitöoule; se' bak klöulewa i sulu ulä a. I sulu kiane se' ki wamblë, ese ë wamblök se' bak. I sulu tö se' ttsë'weke buaë, ese ë wamblök se' bak. Se' bak senuk i sulu ë a. Se' bak ukyënuk ñi ki. Se' sauk suluë s'malepa bak, ñies ie'pa sauk suluë se' bak. ⁴ Erë Skëköl dör S'tsätökkwak, e' er buaë ché sulitane a, ie' éna se' dalër tajë, e' kkachéitö se' a Jesucristo wa. ⁵ Ie' tö se' tsatké ie' wák er wa, kë dör tö se' serke yësyësë e' kueki. Ie' se' sué er siarë wa, e' ë kueki ie' tö se' tsatké. Skëköl tö Wiköl Batse'r mé senuk se' a, e' tö se' er paiklé mane'wé yué pa'alí. Sene pa'alí méitö se' a. ⁶ Skëköl tö iWiköl mé se' a tajë Jesucristo dör S'tsätökkwak, e' batamik. ⁷ Skëköl tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es ie' wöa, ie' er buaë ché se' a, e' kueki. Ie' tö iwé es as se' ser michoë ie' ta. E' wä paneke se' tö kröröë, ttsë'ne buaë wa. E' kos kueki ie'pa ké senuk buaë yësyësë Skëköl a.

⁸ Tte ikkë dör yësyësë. Ye' ki ikiane tö be' tö tte ikkë wa s'kí wöbla'wë tajë buaë as wépa erblöke Skëköl mik, esepa tso'ie i buaë uk. Iyi ikkë dör buaë sulitane a s'kimoie buaë. ⁹ Erë be' e' sköttsa tte tö suluë s'blabatsélor ñi yöki ese kos yöki. Pë' welepa éna s'bak ká iaiäë, esepa ditséwö ese tte pakak kekraë, esepa yöki be' e' skö. Ñies pë' welepa ñi uñuke kësik wa kekraë tte dalöiëno mène Moisés a e' ki, esepa yöki be' e' skö ñies. Ñi uñë esepa kos kë wä ta', kë dör lie bua', kë a s'kimer i wa. ¹⁰ Yi tö Jesús mik erblökwakpa blabatsélor, ese wöuñú darërëë etökicha bötökicha. Kë itö iütë, etä ie' uyöttsa a' shua. ¹¹ Be' wä ijcher buaë tö pë' ese er sulu'wéwa i sulu tö. I sulu

wambléitö, ese tö ikichatëttsatke.

Tte bata yëne Tito a

¹² Artemas ö Tíquico, e' eköl patkekeyö be' ska'. Mik ie' de, etä be' kawö yöttsa ta be' shkö kröröë Nicópolis wé ye' tso' eë. Eë ye' tö ibikeitsétke tskiridiö tkö'uk. ¹³ Zenas dör s'shulökwak ena Apolo, e'pa kimú buaë i kiane ie'pa ki kos e' wa, as imi'rak buaë. ¹⁴ Se' icha wöbla'ú buaë i kos buaë e' uk. Ñies ie'pa wöbla'ú s'siarëpa kimuk. Es ie'pa sermi buaë Skëköl wörki.

Pablo e' chéat

¹⁵ Ie'pa kos tso' ye' ska', e'pa tö be' shké'wémi. Wépa éna sa' dalër tte mik se' erblöke e' dalërmik, e'pa shké'ú ña. As Skëköl er buaë chö a' ulitane a.

Yèkkuö kit Pablo tö Filemón a Filemón

Pablo tö yèkkuö i' kit mik ie' bak Roma s'woto wé a etā. E' kéwō ska' tā ie' tö yèkkuö kit Éfeso ena Filipos ena Colosas wakpa a. Ie' tö yèkkuö i' kit iklé ekól kié Filemón e' a. Ie' serke Colosas ee. Ie' tö kanè méso ké patueta' ese to'ttsa ekól e' kié Onésimo. E' ukuöki tā Onésimo tö ie' iyi blélur tā ibakshkarmi. E' kéwō ska' tā akblökwakpa ttekelur. E' kueki Onésimo bakshkarmi dö Roma. Ee Pablo tso' wötéulewā Jesús tté buaé paké kueki. Pablo tö Onésimo a Jesús tté buaé paké tā ierblé Jesús mik. E' kueki ie' shkakmine iwökir Filemón ska' ie' a kët kët chökne.

E' kueki Pablo tö yèkkuö i' kit Filemón a as ie' ké ulurka Onésimo ki. Pablo tö iché Filemón a tö Jesús éna ie' dalène taié ena i' sulu nuí tso' ie' ki e' olo'ya'itō tā iki'wā buaé. Es ñies ie' kawōtā Onésimo ki inuí olo'yök tā ikiökwa wēs iyami ekka es.

S'kié Onésimo griegoie e' wā kiane ché kanenamé buaé. Eré yèkkuö i' tö iché tö kam Onésimo tö Jesús tté klö'ù etā ie' ké dö kanenamé buaé. Es Pablo tso' ichök tö Jesús batamik Onésimo dömi wēs ikié wā kiane ché es.

Shké'wé

¹ A Filemón, ye' dö Pablo tso' wötéule Cristo Jesús tté paké kueki, e' tso' yèkkuö i' shtök be' a. Ye' ena s'yami Timoteo, e'pa tö be' shké'wémi. Be' dalér taié sa' éna, ñies be' tso' kanéblök Cristo a wēs sa' es. ² Ñies sa' tö s'yamipa kié Apia ena Arquipo, e'pa shké'wémi. Arquipo dö Jesucristo tté buaé e' tsatkökwak buaé wēs sa' es. Ñies Skéképa Jesús icha erule daparke be' u a, e'pa kos shké'wémi sa' tö.

³ Skéköl dö S'yé ena Skéképa Jesucristo, as e'pa er buaé chö ena sene bère mü a' a.

*Pablo tö wéstela ché S'yé a
Filemón ki*

⁴⁻⁵ Ye' tö be' tté ttsé tö be' erblöke buaé Skéképa Jesús mik, ñies s'batse'r malepa kos dalér be' éna. E' kueki mik ye' ttöke Skéköl tā, etā kekraé wéstela chekeyö be' dalérmik. ⁶ Tté mik se' erblöke e' a be' e' tkōwā buaé s'yamipa tā ñita. Ye' tso' ikiök Skéköl a tö e' wa i' buaé kos wémisö Cristo dalérmik, e' ar be' éna. ⁷ A yami, s'batse'r malepa kos er pableke be' tö buaé, ie'pa dalér taié be' éna. E' tö ye' ttsé'weke buaé, ttséska ye' er dekane.

*Pablo tö Onésimo tté ché Filemón
a*

⁸⁻⁹ E' kueki ye' tö be' a ikié er bua' wa tö i' kiekeyö be' a, e' wā ú. Cristo tö ye' a kawō mé be' kök iük. Eré se' ñi dalér taié, e' kueki ye' tö be' a ikieke er bua' wa. Ye' dö Pablo kéképatke tso' wötéulewā Cristo Jesús tté paké kueki e'. ¹⁰ Ye' be' a ikié tö Onésimo saüne er bua' wa. Ie' erblé Jesús mik ye' ttö wa íe wé ye' tso' wötéule ee. E' kueki ie' dö wēs ye' alá es.

¹¹ Kuaé tā ie' bak be' wā toulettsa be' kanè mésoie ké dö ñie bua' be' a, eré i'ñe tā ie' dö buaé be' a ñies ye' a. ¹² Ie' dalér taié ye' éna, eré ye' tö ie' patkémine be' a. ¹³ Ye' a tā imú e' tsuat ye' tā ye' kimoie be' skéie ye' tso' ía wötéulewā Jesús tté buaé paké kueki e' dalewa. ¹⁴ Eré ké ye' éna i' wak kam be' tö ikéwö mü e' yöki. Ye' ki ikiane tö i' weke be' tö, e' übö be' wák er wa, ké dö tö ye' tö be' ké iük e' kueki. ¹⁵ Isalema ie' minea be' yöki ekuölö è as idöne tso' be' tā kekraé. ¹⁶ Eré ie' dene e' ké dö kanè mésoie è, ie' dene be' yamiie Jesús tté wa dalér taié be' éna, e' dö buaé shüté kanè méso èse tsata. Ie' dalér taié ye' éna, eré ie' dö be' kanè méso, ñies ie' dö wēs be' èl es

Jesús wa. E' kuęki be' ké idalëritsök, ye' tō idalëritseke e' tsata.

¹⁷ Be' tō ye' klō'wé be' yamiie Jesús mik erblé e' wa, e' ta ie' klō'ú wes ye' wák es. ¹⁸ Ie' tō ilè sulu wamblè' ö be' tō ie' ña'weke ilè kuęki, eta ye' ña'ú iskéie. ¹⁹ Ye' dör Pablo tso' yëkkuö i' shtök ye' wák ulà wa, e' wák tō ie' nuì patueraë. Kë ye' éna ichak, erè kë be' éna ichökwa tō ye' ttō wa be' tō Jesús tté klöğ', e' kuęki be' wā nuì ta'ia ye' a. ²⁰ A yami, be' we'ikèyö, be' mú er buaë chō ye' a Skëképa Jesús dalërmik. Ye' er pablö Cristo batamik.

²¹ Ye' wā ijcher buaë tō be' tō ye' iüteraë, e' kuęki ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna iane buaë tō ì kiéyö be' a, e' tsata be' tō iweraë.

²² Ñies Skëköl mú tō kawö mè ye' a a' pakoie wes a' tso' ie' a ikiök es. E' kuęki u yulö ye' a.

Pablo e' chéat

²³ Epafras tō be' shké'wémi. Ie' tso' wötëule ye' ta Cristo Jesús tté pakè kuęki. ²⁴ Ñies Marcos, Aristarco, Demas ena Lucas, e'pa kaneblöke Skëköl a ye' ta, e'pa tō be' shké'wémi ñies. ²⁵ As Skëképa Jesucristo er buaë chō be' a.

Yëkkuö kitule hebreowak a Hebreos

Yëkkuö i' kite Israel aleripa erblé Jesús mik e'pa a. Nies ie'pa kié hebreowak ena judiowak. Kê yi wa ijcher yi tö yëkkuö i' kit. Pê' wele tö ibikeitsè tö Pablo tö ikit. Wele skà tö ichè tö Bernabé tö ikit. Wele tö ichè tö Apolo tö ikit erè kè s'wa ijcher yi tö ikit. Wele tö ibikeitsè tö ikité Roma wakpa tö Jerusalén sulu'wa e' yöki duas dabom kuryök Jesús kune'bak e' ukuöki (70 D.C.).

Israel aleripa erblé Jesús mik e' kueki e'pa bak weinuk. Ie'pa welepa éna ierblö Jesús mik e' oló'yak ta ishakne Moisés ttè dikia. E' kueki yëkkuö i' kite ie'pa a ikimorak e' tkökwa darërëé Jesús mik. S'kitökwakpa tö ie'pa wöbla'weke tö Jesús kè diché ta' ie'pa kimoie, e' kueki ie'pa kawöta ie'pa erblö imik e' oló'yök. E' kueki yëkkuö i' kite Jesús mik erblökwakpa a Jesús kkachöie ie'pa a i' es: Skököl e' kkaché se' a Jesús wa as se' éna iar buaé. Ká iaiaé ta ie' utbitu se' ta ittekölpa wa ena ibiyöchökwakpa wa ena Moisés wa, erè bataie ta iut se' ta ilà eköl è Jesucristo e' wa.

E' kie ta ká iaiaé Skököl tö iyé'bak tö ie' kablörane Israel aleripa a. E' wà tka Jesucristo wa e' ché yëkkuö i' tö. Nies sacerdotepa tö iyiwak jcheke Jerusalén ká bit ekké judiowak nuì oló'yoie. Iyiwak jcherke e' kè diché ta' se' nuì paiklottsa da'äie. E' kueki ie'pa tö ijcheke kekraé erè e' kè dör buaé shuté Skököl wöa. E' kueki Jesucristo kötewa etökicha è se' nuì paiklottsa, e' je' dör buaé shuté Skököl wöa. E' kueki Jesús dör ibua'ie. E' kueki se' kawöta erblök ie' mik ena ie' è kawöta ttö iutè. I'ñeta ie' tkër Skököl wörki

se' tté chök Skököl a. Ie' dör ibua'ie e' kueki Israel aleripa erblé ie' mik e'pa kè kawöta ie' oló'yök. Ie' wa iyé tö ñala yö' se' a döka ikaska'. E' kueki se' kawöta senuk e' meulettsa weinuk erblé Jesús mik e' kueki. Se' tö ie' watéttsa e' ta Skököl tö se' shuleraé wes ie' tö Israel aleripa shuli' es.

Skököl ut se' ta ilà wa

¹ Skököl utbitu taié se' yépa bak ká iaiaé e'pa ta ittekölpa wa. Ie' utbitu ie'pa ta taié kua'ki kua'ki. ² Erè i'ñe ta, mik ká i' erkewatke e' kéwö ska' ta, ie' tté se' ta iwák alà patké'itö ká i' ki e' wa. Tsawe ta ie' tö iyi ulitane yö' ilà ta ñita. Nies ie' tö ilà tké'kabak as iyi ulitane dö ie' ulà a aishkuö ta. ³ Skököl Alà dör iyé oló taié e'. Wes Skököl dör e' sué ie' dör. İyi ulitane kicha a'tser ie' wa itté diché taié e' wa. Se' nuì paiklétsaitö e' ukuöki ta ie' tkéka ká jaì a dalöiertá taié Skököl ulà bua'kka.

Skököl Alà oló ta' taié shuté Skököl biyöchökwakpa tsata

⁴ E' wa iwënewa tö Skököl Alà dör Skököl biyöchökwakpa tso' ká jaì a, e'pa kos tsata. Es ñies wes Skököl tö ie' kié iwák alà, e' dör bua'iewa wes ie' tö ibiyöchökwakpa kié e' tsata. ⁵ Skököl yëkkuö ki itso' kitule tö Skököl tö iché ilà a:

“Be' dör ye' alà;
i'ñe yö ikkachétke tö ye' dör be'
yé.”*

Erè tté e' kè yéule ie' wa ibiyöchökwakpa isie a. Nies Skököl yëkkuö ki Skököl tö ilà tté ché i' es:

“Ye' tö icheraé tö ye' dör ie' yé,

eta ie' dör ye' alà.”†

Erè Skököl kè wa ibiyöchökwakpa isie tté yéule es. ⁶ Nies mik ie' tö ilà eköl ème, e' patketetke ká i' a, eta ie' tö itté yö' i' es:

* 1:5 Salmo 2.7 † 1:5 2 Samuel 7.14; 1 Crónicas 17.13 ‡ 1:6 Deuteronomio 32.43

“Ye' biyöchökwakpa ulitane kawötä ie' dalöiök tajë.”†

Ttë ekkë kos kueki se' wa ijcher tö Skëköl Alä dör Skëköl biyöchökwakpa ulitane tsata.

⁷ Mik Skëköl tö ibiyöchökwakpa ttë cheke, etä ie' tö ichè i' es:

“Ye' tö ye' biyöchökwakpa patkeke wes siwa' batsir es, e'pa dör ye' kanè mésopa patkekeyö wes bö' wörkua wöñar es.”§

⁸ Erë ie' tö ilä ttë cheke i' es: “A Skëköl, be' tö s'wëttseke s'blúie e' dör yöbië!

Be' tö s'wëttseke yësyësë.

⁹ Sene yësyësë dalër be' éna, erë sene sulu ar suluë be' éna; e' kueki, ye' dör be' Këköl, e' tö be' kló'wé tã ttsë'ne buaë méyö be' a tajë be' malepa ulitane tsata.”*

¹⁰ Nies Skëköl tö ilä ttë cheke i' es: “A Këköl, tsawe tã be' tö kã i' yö', ñies kã jai ena i kos tso' iki e' yö' be' wák tö.

¹¹⁻¹² E' kos chörawa erdawa wes datsi' nurwã tã ierwa es, e' kos manerdattsã wes s'datsi' mane'wë tã iwötrëwã es.

Erë be' tso'tke kenet. Be' kë manerpattsã, be' ser michoë.”†

¹³ Skëköl tö iché ilä a i' es: “Be' e' tköser ye' ulä bua'kka dö mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klö dikia eta.”‡

Erë Skëköl kë wã ttë e' yëule ibiyöchökwakpa isie a. ¹⁴ Skëköl biyöchökwakpa dör wes siwa' es kë wërta'. E'pa kos kanëblöke Skëköl a. Ie' tö ie'pa patkeke wëpa tsatkërdaë, esepa kimuk. E' kueki ie' kë wã ttë ese yëule ie'pa isie a.

2

Skëköl Alä ttë buaë e' kawötä dalöie

¹ Skëköl Alä dör iyi ulitane tsata, e' kueki se' ké e' tkökwa darërë ie' ttë buaë mokí ttsëule se' wã, e' a as

kë se' mi'ne wes kanò èmi di' kî es. ² Skëköl tö ittë dalöiëno, e' me'atbak ibiyöchökwakpa wa se' yëpa bak kã iaiäe e'pa a. Wëpa kos kë wã ttë e' dalöiëne', e' nuí kî ie'pa weine wes ikawötã weinuk es. ³⁻⁴ Es ibak ie'pa tã, erë Skëköl Alä ttë buaë, e' ë wa se' tsatkërmi, e' dör ttë bua'iewã ttë ulitane tsata. S'tsatko ttë, e' tsá yë' Skëképa Jesús wák tö. Wëpa tö ttë e' ttsë', e'pa tö iyë'ne se' a tã iwã kkachërakitö tö e' dör ttë mokí. Nies i kë or yi a ese o' Skëköl tö ie'pa wa tajë kuã'kî kuã'kî iwã kkachöie tö i ché ie'pa tö e' dör mokí. Nies Wiköl Batse'r wa ie' tö imé se' a kanëbloie buaë ie' a tajë kuã'kî kuã'kî wes ie' kî ikiane es. E' wa ie' tö iwã kkaché tö ie'pa ttë dör mokí. Ttë e' wã kë dalöiëne se' wã, e' tã ¿wes se' tkömishkar inuí ulä a?

Jesús dë'bitü se'yamiie

⁵ Aishkuö tã kã i' mane'werattsane Skëköl tö buaë pa'ali, e' chök sa'tso'. Skëköl tö ibikeitsbak tö kã pa'ali e' kë merpa ibiyöchökwakpa a as ie'pa dö iwökirpaie. ⁶ Kë idör es. Ie' tö ibikeitsbak tö imerdaë s'ditsö ulä a. E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkküö kî es, e' tö ichè:

“A' Skëköl, ¿S'ditsö dör yi? ¿öök e' ska' be' er de?

¿Wes ie'pa kî be' tkine?

⁷ Erë ekuölö ë ie'pa yö' be' tö be' biyöchökwakpa dikia diöshët tsir.

Erë ie'pa yö'bö olo tã tajë dalöiërta' tajë.

⁸ Ie'pa tkë'kã be' tö iyi ulitane yö'bö e' wökirie.”*

Yëkküö e' ichè tö Skëköl tö se' tkë'kã iyi ulitane yö' ie' tö e' wökirie. “Íyi ulitane” e' wã kiane ché tö kë i ku', e' kë ku' se' ulä a. Erë i'ñe tã kam se' tö isaüwã es. ⁹ Erë se' wã ijcher tö i ché yëkküö e' tö, e' wã tka Jesús wa. Ie' yöne s'ditsöie, e' wöanewa Skëköl biyöchökwakpa dikia diöshët

§ 1:7 Salmo 104.4 * 1:9 Salmo 45.6-7 † 1:11-12 Salmo 102.24-27 ‡ 1:13 Salmo 110.1

* 2:8 Salmo 8.4-6

tsir ekuölö è. Skèköl er buaè ché se' a, e' kuekì ie' tò Jesús me'ttsà ttèwà sulitane nuì skéie. Jesús weine siarè kòtewà se' skéie, e' kuekì Skèköl tò ie' kika'kà tajè, tkè'kà íyi ulitane blúie dalöierťa' tajè.

¹⁰ Skèköl dör íyi ulitane wì, e' kos tso' ie' wa ñies ie' a. Ie' kì ikiane tò se' tajè dör ie' ala'r esepa dō ie' ta ñita olo ta' tajè. E' wawé ie' tò Jesucristo wa. E' kuekì buaè idir ie' a tò Jesús weine kòtewà s'tsatkoie. Es ì kos kiane Skèköl kì tò Jesús tò iwè s'tsatkoie, e' wéitō seraa.

¹¹ Jesús ena se' batse'wekeitō, e'pa Yé dör eköl è, e' dör Skèköl. E' kuekì Jesús dör Skèköl Alà, e' kè jaène ichök tò se' dör ie' èlpa ena ie' kutapa. ¹² Es itso' kitule Skèköl yèkkuō kì wé ie' tò ichè Skèköl a' i' es: "A Skèköl, ye' tò be' tté cheraè ye' èlpa ena ye' kutapa a.

Mik ie'pa ñi dapa'uke, età ye' tò be' kikerakà ttsè wa ie'pa kukua."†

¹³ Ñies iskà tso' kitule Skèköl yèkkuō kì wé Jesús tò iché i' es:

"Ye' erblöraè Skèköl è mik."‡

Ñies ichéitō:

"Íe ye' dur, wépa me' Skèköl tò ye' a ala'rie, e'pa ta."§

¹⁴⁻¹⁵ Se' dör Jesús icha. Erè se' dör s'ditsö è. Se' ulitane serkeia ta sulu se' suar s'duōwà yökì, e' wà se' tso' kloulewa. E' kuekì Jesús yöne s'ditsöie. Ie' dè'bitu e' muktsà ttèwà se' skéie e' alokaie bé iane s'duōwà wiie e' kì. Es ie' tò se' tsatkée, se' suar s'duōwà yökì, e' ulà a.

¹⁶ Iwènewà buaè tò Jesús kè dè'bitu Skèköl biyöchökwakpa kìmuk. Ie' dè'bitu se' dör se' yé bak ká iaiäè Abraham, e' aleripa kìmuk. ¹⁷ E' kuekì ie' yöne s'ditsöie wes se' es as ie' dō sacerdote kibiie se' tté chök Skèköl a e' wakanewékeitō yésyèsè. Ie' dör s'ditsö wes se' es, e' kuekì ie' tò se' sueke er siarè wa. Ie' wák e' me'ttsà ttèwà se' skéie as se'

nuì olo'yar se' kì. ¹⁸ Ie' weinebak ñies ie' erkiöone ì sulu wamblök, e' kuekì i'ñe ta wépa erkiörke ì sulu wamblök, esepa kimermi buaè ie' a.

3

Jesús dör Moisés tsata

¹ A yamipa, a' batseo' Skèköl tò. Ie' tò a' klöo'ñak as a' dō ie' ichaie. Jesús bikeitsō bua'ie. Se' tò ichekeka tò ie' dör Skèköl tteköl bua'ie ena se' sacerdote kibi mik se' erblöke e'. ² Skèköl tò ie' tkè'kà kaneblök se' sacerdote kibiie e' wakanewéitō yésyèsè wes Moisés tò, kanè me' Skèköl tò ie' a, e' wakanéo' yésyèsè es. Kos ì kiane wé Skèköl wé a e' o' Moisés tò yésyèsè. ³ Erè Jesús dalöierťa' tajè tköka Moisés tsata wes u wák dalöier tköka u tsata es. ⁴ Se' wa ijcher tò u ulitane yuè yile tò, erè Skèköl dör íyi ulitane yuökwa. ⁵ Mokì Moisés kaneblè' yésyèsè Skèköl wé a ikanè mésoie. Ì o' ie' tò, e' wa ie' tò ì buaè kkachera Skèköl tò aishkuō ta Cristo wa e' klea'. ⁶ Erè Cristo dör Skèköl wák alà, e' kaneblöke yésyèsè se' dör wes Skèköl wé es e'pa wökirie. Ì buaè yé' Cristo tò tò idoiã se' a, e' wà panekesō kröröè ttsè'ne bua' wa kè tò ilo'yè, e' ta mokì se' dör Skèköl icha.

A' e' kkö'nú Skèköl kè watarttsa

⁷ E' kuekì, ì ché Wiköl Batse'r tò Skèköl yèkkuō kì, e' wà iutō buaè. E' tò ichè i' es:

"Í cheke Skèköl tò e' ttsé a' tò i'ñe ta, ⁸ età kè a' er darè'ukwà iyökì wes a' yépa bak ká iaiäè es.

Ie'pa e' ka'kà e' uk kèsik kèsik Skèköl wōa.

Ie'pa tò ie' wöñatké' ká sir poè wé kè yi serku' tajè e' ké a.

⁹ Skèköl tò ichè tò duas dökà dabom tkéyök (40),

e' dalewa ye' tò ì kè or yi a ese wé tajè ie'pa se'woie, ie'pa kkö'noie,

erë ie'pa tō ye' wōñatkë' tajë.
 10 E' kueki ye' uluneka tajë ie'pa ki etä ye' tō ie'pa chë i' es:
 'Këkraë ie'pa kë ki ikiar tō ye' ie'pa wëttsë,
 ie'pa kë senak wës ye' ki ikiane es.'
 11 E' kueki ye' uluneka ie'pa ki etä ye' ichë
 tō ie'pa kë döpa_wä wé warma ie'pa enuweke ye' tō eë."*

12 A yamipa, a' e' kkö'nú dö' a' isie er sulurwä tã a' kë erblöia Skëköl chök e' mik tã a' e' batsöttsa iyöki. 13 E' skëie a' ñi er diché iö këkraë s'tsatkë kéwö tso'ia i'ñe tã e' dalewa. A' tō iü es as kë a' isie e' kitö'ü sene sulu wa tã a' er darër_wä Skëköl yöki. 14 Se' erblö Cristo mik buaë këkraë dö ibata ekkë wës kuaë es, e' tã moki se' tso' ie' ta. E' kueki a' ñi er diché iö buaë.
 15 Skëköl yëkkuö tō iché i' es:
 "Ï cheke Skëköl tō e' ttsë a' tō i'ñe tã, etä kë a' er darë'ukwä iyöki wës a' yëpa bak kã iaiä es.
 Ie'pa e' ka'kã e' uk kësik kësik Skëköl wöa."†

16 Wépa tō Skëköl ttö ttsë' erë ie'pa e' o' ie' wöa kësik kësik, ¿e' wakpa döri yi? ¿Kë döri ie'pa ulitane yë'ttsa Skëköl tō Egipto Moisés wa, e'pa ë? 17 ¿Yi ki Skëköl ulune dö duas dabom tkëyök (40)? ¿Kë döri ie'pa tō i' sulu wamblë' kã sir poë wë kë yi serku' e' a' e'pa ë? E' nuí ki idurulune. 18 ¿Yi a' Skëköl tō ichétke: "A' kë döpa_wä wé warma a' enuweke ye' tō eë"? ¿Kë döri ie'pa tō ie' tte dalöseq'wa e'pa ë? 19 Es se' tō isué tō ie'pa kë erblëne ie' mik, e' kueki ie'pa kë dë'wä wé warma Skëköl tō ie'pa enuweke eë.

4

1 Ñies Skëköl kablë' se' a' tō se' döwami ie' tō se' enuweke e' a'. E' kueki e' tso'ia e' dalewa se' kawöta e' kkö'nuk tajë dö' se' wele kë ulä a' idö. 2 Se' a' Skëköl ttë buaë e'

pakane wës ie'pa bak kã iaiä, e'pa a' ipakane es. Erë ie'pa kë erblëne imik, e' kueki ttë buaë ttsë' ie'pa tō, e' kë döri iie bua' ie'pa a'. 3 Se' erblë Skëköl mik, e'pa dörawä ie' tō se' enuweke e' a'. Erë wépa kë erblöky' ie' mik, esepa chë Skëköl tō iyëkkuö ki i' es:
 "Ye' uluneka ie'pa ki etä yö ichétke ie'pa kë döpa_wä wé warma ie'pa enuwekeyö eë."*

Ie' tō iché es, erë ie' kanë enewa mik kã i' yöne one etä. 4 Skëköl tō iyi ulitane yö' dö kã teröl. Kã de kul tã ie' eni'. Es itso' kitule wele Skëköl yëkkuö ki. E' tō ichë:
 "Kã de kul etä i' kos yö'bituitö e' yöne one, e' kueki diwö e' wa ie' kë kanëblëne."†
 E' kueki se' wä ijcher tō moki Skëköl tō se' enuweke e' tso'tke. 5 Erë ttë kitule chétkeyö, e' ki Skëköl tō ichë:
 "Ie'pa kë döpa_wä wé warma ie'pa enuwekeyö eë."†

6 Es se' wä ijcher tō Skëköl tō se' enuweke e' tso'tke se' a'. Erë wépa a' ttë buaë e' pakane kuaë, e'pa kë dë'wä, ie'pa tō idalöseq'wä e' kueki. 7 E' ukuöki tã duas tka tajë etä Skëköl tō ttë e' ë skã pakëne se' a' i' kit se' blü bak kië David e' tō e' wa. Ttë kitule ñe' chétkeyö, e' döri i' es:

"Ï cheke Skëköl tō e' ttsë a' tō i'ñe tã, e' tã kë a' er darë'ukwä iyöki."
 Es se' isué tō ikéwö skã mé Skëköl tō se' a' as se' döwä ie' se' enuweke e' a', e' kéwö döri i'ñe. 8 Josué tō Israel aleripa enuüpa ie' kéwö ska' tã, e'ma Skëköl kë wä ene skã yënene. 9 E' wä kiane chë tō Skëköl tō se' enuwëmi wës ie' eni' mik kã i' yö'itö etä es, e' tso'ia wépa döri ie' icha esepa a'. 10 Wépa dewä Skëköl ene e' a', esepa enuraë wës ie' eni' es. 11 E' kueki se' ké e' diché iök shkowa ene e' a' as se' kë isie tō ñe'pa kë wä Skëköl ttë iütëne e'pa waköü.

* 3:11 Salmo 95.7-11 † 3:15 Salmo 95.7-8 Salmo 95.11

* 4:3 Salmo 95.11 † 4:4 Génesis 2.2 ‡ 4:5

12 Skëköl ttè dör ttsë'ka, diché ta' tajë, e' tö iwakaneweke buaë tköka tabè kà yaule di'dië wì'kè iö'kè e' tsata. Idökewā buaë dō se' er a, se' wiköl a. Ì kōs dalërmik se' serke tso' blëule se' er a, ena ì kōs bikeit-sekesö, ese weblekettsaitö tö buaë idir ö sulu idir. 13 Se' e' chörakā Skëköl a. Ie' yökì ì kōs yö'itö e' kē a e' blënukwā. Ì kōs tso' áie ie' wörki. E' kuekì se' e' tkōwā darërè ie' ttè a.

Jesús dör se' sacerdote kibi buaë shütë

14 Se' wā sacerdote kibi tso' eköl, e' dör sacerdotepa ulitane tsata. E' dör Jesús, ie' dör Skëköl Alà. Ie' mineatke tso' ká jai a se' tté chök Skëköl a. E' kuekì se' kawōta e' tkökwa darërè ie' ttè buaë klö'wekesö, e' a. 15 Se' sacerdote kibi e' wa se' wër siarë. Mik ie' bak senuk ká i' kî, etā erë ie' ma'oule ì sulu kōs wamblök wës se' es, erë ie' kē wā ì sulu wamblëne yës. E' kuekì ie' wā ijcher buaë tö is s'ttsër mik se' ma'örke ì sulu wamblök etā. 16 E' kuekì a' shkōwā Skëköl wörki. Mik s'kimè kiane etā ikiösö ie' a, kē suar ta'. Ie' tö se' suëke er siarë wa, e' kuekì ie' tö se' kimeräe er bua' wa.

5

1 Wëpa dör sacerdotepa kibipa e'pa kōs tso' shukitule iwakpa shua kanebloie imalepa tté chök Skëköl a. Ie'pa kanè dör iyiwak jchëule ena ilè skà merke Skëköl a, ese wakanéuk imalepa nuì olo'yoie. 2 Ie'pa dör wës imalepa es. Ie'pa diché kē dë'ka buaë ì sulu wöklö'woie. Ie'pa weirke siarë wës imalepa weir ì sulu ulà a es. E' kuekì imalepa kē wöblaule íyi buaë wa, arkedö ì sulu a kekraë, esepa wërmi siarë ie'pa wa. 3 Nies ie'pa wakpa tö ì sulu wambleta', e' kuekì ie'pa kawōta iyiwak jchök mè Skëköl a ie'pa nuì kî nies imalepa nuì kî. 4 Kaneblok

Skëköl a sacerdote kibiie, e' dör kanè buaë, dalöierṭa' tajë. Kē yi yörṭa' sacerdote kibiie iwák er wa. E' shushteke Skëköl è tö ta itkéka sacerdote kibiie wës ie' tö Aarón tké'ka es. 5 E' sù Cristo kē e' tkéneka sacerdote kibiie iwák er wa e' kikoka. E' skéie Skëköl tö iché ie' a:

“Be' dör ye' alà; ìñe ye' tö ikkacheke tö ye' dör be' yé.”*

6 Ttè kitule skà tö ichè i' es: “Be' dör sacerdote kekraë wës Melquisedec ese es.”†

7 Mik Jesús tso'ia ká i' kî, etā ie' kköyè' Skëköl a tajë aneule wì'wìe jè wa ì wa. Skëköl è a ie' yërmittsa duëwa ulà a, e' kuekì ie' tö iki' Skëköl a tö ye' yótsa iulà a. Ie' tö Skëköl dalöieke tajë, ittè iuteke buaë, e' kuekì ì kiéitö e' iutè Skëköl tö. 8 Erë ie' dör Skëköl Alà, erë ie' weine tajë, e' wa ie' éna iane tö wës s'weir Skëköl ttè dalöie kuekì. 9 Mik ì uk ie' patkéne e' wéitö seraa, etā ie' de S'tsatkōkwakie. Wëpa tö ie' ttè iuteke, esepa kōs tsatkè michoë ie' tö. 10 Nies Skëköl tö ie' tkéka sacerdote kibiie wës Melquisedec ese es.

A' erblöke Cristo mik, e' kē olo'yar a' tö

11 Ttè ese tso'ia sa' wā yëno tajë, erë kē a' éna ianuk bet, e' kuekì iwà pakè a' a e' dör darërèë. 12-13 Ká iaiäe a' erblë'mi Cristo mik, ikkè ta warma a' detke s'wöbla'ukwakpaie. Erë a' skà kianene wöbla'wè Skëköl ttè tsawe tottola ese wa. A' dör wës ala'rla es kē a chké darërè ñar, tso' tsu' è mik. Kam a' a iwër tö ì dör buaë ì dör suluë. 14 E' skéie chké darërè ese dör s'wöblauletke esepa a. Ie'pa a iwënetke tö ì dör buaë ì dör suluë. E' kuekì ie'pa éna iane mik ta buaë idir mik ta sulu idir.

6

1 E' kuekì Cristo tté tsá wa s'wöblane, e' è kē charia kekraë.

* 5:5 Salmo 2.7 † 5:6 Salmo 110.4

E' skéie Cristo tté kǐ tso' tajë, ese wa se' kǐ e' yuð as se' yör iskië wes se' kibirwa es. Kë se' kàne e' wöbla'ukne Cristo tté tsá jchertke se' wā, ese wa. Se' wā ijchertke tō s'kawōtā ì sulu nuǐ kǐ s'duōwami, ese kōs olo'yök. Se' wā ijchertke tō s'kawōtā erblök Skëköl ë mik. ² S'wöskuë tté ena s'ulā mukā s'yamipa kǐ ese tté wa se' wöbla'onetke. S'duulewa shkerdakane ena s'weir michoë ese tté jchertke se' wā. ³ E' kuëki kë se' e' wöbla'ukia tté ese wa. E' skéie se' kǐ e' yuð Cristo tté skā tso'ia ese wa. Skëköl tō ikëwō mé se' a, e' tǎ iwëraësö es.

⁴ Wëpa wōā kā ñine'bak Cristo tté wa, erë e'pa tō ilo'yé, e' tǎ çwes kawō mermine ie'pa a er mane'ukne? Ì buaë mé Skëköl tō se' a, e' kak tssëule ie'pa wā. Wiköl Bats'e'r dë'ñak ie'pa kǐ. ⁵ Ie'pa éna iane tō Skëköl tté dör buaë. Skëköl këwō olo tǎ tajë datske aishkuö tǎ, e' diché kak sūle ie'pa wā. ⁶ E' kōs tssëule ie'pa wā, e' watëttsa ie'pa tō, e' tǎ çwes ie'pa dōmine e' ska'? E' dör wes ie'pa tso'ne Skëköl Alā ttōkwane wötëwane krus mik es. Ie'pa tso' ie' wayuök sulitane wō wa. ⁷ Se' dör wes tē es. Ìyi kuatkëne ikǐ, kalǐ yëne ikǐ buaë, warma e' wā tskirmi buaë tō wörmu buaë wes iwák kǐ ikiane es. Të ese a Skëköl er buaë chōraë. ⁸ Erë tē e' kǐ dika'chka tskine, kualkö tskine, ì tskine, e' tǎ e' kë dör ìie bua'. Kukur tǎ iwayë'narketke ì sulu a tǎ iñardawā.

⁹ A yamipa dalër tajë sa' éna, sa' ttöke a' tǎ es, erë mokǐ sa' iklö'weke tō a' shkōke buaë s'tsatkë ñalé kǐ. A' kë dör wes wëpa tō Cristo watëttsa esepa es. ¹⁰ Skëköl dör yësyësë. A' kaneblöke buaë ie' a. A' tō s'batse'r malepa kimeke buaë, e' wekeia a' tō buaë. E' wa iwënewā tō mokǐ a' éna Skëköl dalër. E' kōs kë ska' ie' er chöpawa. ¹¹ Erë sa' kǐ ikiane tō a' ulitane tō, ì buaë weke a' tō, ese

kǐ ù er bua' wa dō ibata ekkë. Es ì buaë kōs panekesö, e' wā dōraë a' ulā a da'äie. ¹² Sa' kë kǐ ikiane tō a' bikër. E' skéie sa' kǐ ikiane tō a' dō wes wëpa erblōtā mokǐ Skëköl mik esepa es. Ì muk Skëköl kablë' se' a, e' wā panekesö enaë, e' wa iwā dōraë se' ulā a.

Se' erblömi Skëköl kablë' se' a, e' mik

¹³ Mik Skëköl kablë' Abraham a, etǎ ie' kë kablëne yi skā ttō wa. Ie' kablë' iwák ttō wa, kë yi ku' ie' tsatǎ e' kuëki. ¹⁴ Ie' tō iyë' Abraham a: "Mokǐ ye' ichë tō ye' er buaë chōraë be' a tajë. Be' aleripa alōwëraëyö tajë."* ¹⁵ Ttë e' wā pané Abraham tō enaë tǎ Skëköl kablë'ia, e' wā de iulā a. ¹⁶ Mokǐ mik se' tō tté mé yi a, etǎ imekesö yi dör se' tsatǎ, ese ttō wa. Mik se' tō tté mëtke es, etǎ tté e' kǐ kë ì skā ku'ia chë. ¹⁷ Es ñies Skëköl kǐ ikiane kkachë wōshak wëpa a ikablë' esepa a tō mokǐ iwā dōraë ie'pa ulā a, kë imane'wëpaneitō yës. E' kuëki ikablë' iwák ttō wa. ¹⁸ Es se' éna iane buaë tō Skëköl tō ittë mé se' a iwák ttō wa, e' kë mane'wëpaneitō yës, ie' kë kachōtā e' kuëki. Ie' tō ittë mé se' a iwák ttō wa tō se' erblöke ie' mik e'pa tsatkeraitō. E' tō se' er pableke buaë. Ttë e' wā paneke se' tō kröröë, e' a se' e' tkōwā darërë këkraë. ¹⁹⁻²⁰ Ttë e' wā paneke se' tō, e' tō se' tkëwā darërëë wes tabechka tso' kanò wöklö'woie dayë shuā es. Jesús mikane se' yökǐ këwe kā jai a. Eë ie' tso' Skëköl wé kibi e' úshu bats'e'r tajë shütë, e' a. Úshu e' kköiëule ar datsi' buririë shukuar e' wa, e' etmik ie' tso' se' tté chök këkraë Skëköl wörki. Es ie' de se' sacerdote kibi këkraë wes Melquisedec ese es.

7

Jesús dör sacerdote kibi wes Melquisedec ese es

* 6:14 Génesis 22.17

¹ Melquisedec bak ká kiè Salem e' blúie. Nies ie' kaneblè' sacerdotéie Skèköl dör iyi ulitane tsáta e' a. Abraham e' ali'ka blu'pa skel wá ilayök Lot minets'er e'pa kî. Mik Abraham dotkene iu a, eta Melquisedec dettsa ie' ñaletsuk ta ikié Skèköl a as e' er buaë chõ ie' a. ² Nies dali kos dè'ne Abram ulà a ñippè shua, e' blatéitö döká dabop, e' eyök méitö Melquisedec a. S'kiè Melquisedec, e' wà kiane chè "sene yèsyèsè e' blú." Nies ie' dör ká kiè Salem, e' blú. Salem, e' wà kiane chè "sene bèrè," e' kuekî nies ie' dör sene bèrè blú. ³ Kè se' wá ijcher tö yi dör iyè, yi dör imì, yi dör iditséwö, mik ikune ö mik idu'wá. E' kos kè ku' kitule Skèköl yèkkuö kî. E' kuekî se' tö ichèmi tö ie' dör sacerdotéie kè ertá'wa wés Skèköl Alà es.

⁴ Ibikeitsö buaë, e' ta a' wá ijcherdaè tö Melquisedec dalöièrta' tajè sacerdotépa dör Leví aleripa, e'pa kos tsáta. Abraham dör se' yé bak ká iaiäè dalöièrta' tajè ese. Ñippè shua ibolökpa dali de ie' ulà a, e' blatéitö döká dabop, e' eyök tsá méitö Melquisedec a. ⁵ Leví aleripa yé tsá dör Abraham wés Israel aleripa malepa es. Leví aleripa è meneat sacerdotépaie. Ie'pa dör Israel aleripa malepa yamipa, erè itso' kitule Moisés ttè dalöièno, e' kî tö Israel aleripa kos kawöta iyi kos blatök döká dabop, ta e' eyök tsá muk Leví aleripa a. ⁶ Skèköl kablè' Abraham a tö ie' doraè skèkèpa tajè. Erè Melquisedec kè dör Leví aleri, erè e' a Abraham tö iyi tsá mé. Nies Melquisedec tö ikié Skèköl a as e' er buaë chõ Abraham a. ⁷ Sulitane wá ijcher tö yi tö e' ché o'ka a, ese wák dör yi a iyène e' tsáta. ⁸ Israel aleripa tö iyi tsá meke sacerdotépa duöta'wá esepa a. Erè Skèköl yèkkuö tö Melquisedec chè wés ie' tso'ia tssé'ka es. ⁹⁻¹⁰ Mik Abraham tö iyi tsá mé Melquisedec a, eta Leví kam

kur. Erè se' tö ichèmi tö Leví aleripa bak tö iyi tsá mé Melquisedec a Abraham wa, Abraham dör ie'pa yé tsá e' kuekî.

¹¹ Ttè dalöièno me' Skèköl tö Israel aleripa a Moisés wa, e' ichè tö Leví aleripa è meneat sacerdotépaie Israel aleripa ttè chök Skèköl a as e' tö ie'pa nuì olo'yö. Erè e' mú a nuì olo'yarmi se' kî sèraa, e'ma kè sacerdoté ské kua'kî kianeia. E' kuekî Skèköl tö sacerdoté ské patké. E' kè dör Leví aleripa e' eköl wés Aarón es. Ie' dör sacerdoté wés Melquisedec ese es. ¹² Sacerdoté wésépa ské maneone kua'kî, e' ta nies ttè dalöièno tsá e' kawöta mane'wèttsa. ¹³⁻¹⁴ Sacerdoté ské patké' Skèköl tö chèyö a' a, e' dör Skèkèpa Jesús. E' kè dör Leví aleripa eköl. Sulitane wá ijcher buaë tö ie' dör Judá aleri. Moisés kè wá i yèule tö Judá aleripa dömi sacerdotéie. E' kuekî kè ie' aleri isie tkèuleka sacerdotéie.

¹⁵ Sacerdoté ské tkènekane kua'kî wés Melquisedec ese es, e' ta se' éna iwà ane tö nies ttè dalöièno meneat Moisés a e' maneonettsa. ¹⁶⁻¹⁷ Skèköl yèkkuö kî itso' kitule tö ie' tö Jesús a iché i' es:

"Be' dör sacerdoté kekraè wés Melquisedec ese es."*

E' kuekî se' wá ijcher tö Jesús kè tkèneká sacerdotéie ie' ditséwö wa wés Moisés ttè kî itso' kitule es. Ie' de sacerdotéie ie' ser michoë, kè duöta'wá, e' diché wa. ¹⁸⁻¹⁹ Moisés ttè dalöièno bak kenet, e' kè a yi onuk buaë yèsyèsè Skèköl wöa. E' kè diché ta', kè dör ìie bua' ese woie. E' kuekî ttè e' maneonettsa. E' skéie ttè pa'ali wá panekesö kröröe e' dör ibua'ie ttè kèchke tsáta, e' wa se' e' batsöwami buaë Skèköl mik kè kî i sulu nuì ta'ia.

²⁰ Nies mik Skèköl tö Jesús tkè'ka sacerdotéie, eta ie' kablè'ia iwák

* 7:16-17 Salmo 110.4

ttō wa tō ikaneblō michoë sacerdoteteie. Ie' kē kablēne es sacerdotepa dōr Leví aleripa, e'pa a. 21 Erē mik ie' tō Jesús tkē'ka sacerdoteteie, etā ie' kablē'ia iwák ttō wa ttē i' wa:

“Be' dōr sacerdoteteie kekraë.

Ye' kablé be' a ye' wák ttō wa, e' kē olo'yepayō yēs.”†

22 Es Skëkōl kablē' Jesús a, e' wa se' wā ijcher moki tō ttē pa'alī mēne se' a, e' dōr bua'iewā ttē kēchke mēne Ísrael aleripa a e' tsatā. Jesús wa se' wā ijcher yēsyesē tō iwā suerasō.

23 Nies sacerdotepa dōr Leví aleripa, e'pa duōtā'wā, e' kuëki ie'pa kē a kaneblēne kekraë. E' kuëki ie'pa ské tkēuleka tajē. 24 Erē Jesús ser michoë, e' kuëki ie' kē skéie yi tkēnukka. 25 Wēpa kōs shkōkewā Skëkōl wōrkī Jesús batamik, esepa ttē chōk ie' tso'ie kekraë Skëkōl a, e' kuëki ie'pa kōs tsatkermi ie' a buaë kekraë.

26 Es se' isué tō Jesús dōr sacerdoteteie kibiie chōkle. Ie' dōr batse'r. Kē i' sulu ku' ikī, kē iauleka sene sulusi wa. Ie' butsulettā pē' sulusipa yōki. Skëkōl tō ie' tkēka ká jai a i'yi ulitane tsatā. Sacerdoteteie ese kiane se' kī. 27 Ie' kē dōr wēs sacerdoteteie kibi malepa es. Ká bit tā ie'pa kawōtā iyiwak jchōk mē Skëkōl a ie'pa nu' kuëki. E' ukuōki tā iyiwak kī jchekerakitō mē Skëkōl a imalepa nu' kuëki. Erē e' kōs skéie Jesús e' me'ttsā ttēwā etōkicha ē se' nu' patuoie, e' kē skā tkōpaia. 28 Wēpa tkēuleka sacerdotepa kibiie Moisés ttē wa, moki e'pa dōr wēs s'malepa es, kē diché dē'ka e' kkō'nuk buaë yēsyesē. Erē Moisés ttē kite, e' ukuōki tā Skëkōl kablē' iwák ttō wa tō ie' alā tkērdakā se' sacerdoteteie kibiie, e' dōr se' sacerdoteteie kibi yōbiē bua'iewā yēsyesē e'.

8

Jesús dōr ttē pa'alī me' Skëkōl tō, e' wakanéukwak

† 7:21 Salmo 110.4

1 I' kōs cheratse sa' tō e' wā dōr i': Jesús tso' se' wā sacerdoteteie kibiie. Ie' tkēr dalōiērtā tajē ká jai a Skëkōl ulā bua'kka. 2 Ie' dōr se' sacerdoteteie kibi. Ie' tso' iwakanéuk Skëkōl wé batse'r chōkle tso' ká jai a e' a. E' kē yōne s'ditsō wā, e' yō' ie' wák tō.

3 Sacerdoteteie kibi kōs tkēneka iyiwak tso'rak iwā jchē mē Skëkōl a ena i' skā mekerakitō, e' wakanéuk imalepa tsatkoie ie'pa nu' ulā a. E' kuëki Jesucristo kawōtā nies ilē muk Skëkōl a se' tsatkoie.

4 Erē ie' kē tō ikanewēku' ká i' a, iwakanewēkeitō ká jai a. Moisés ttē dalōiēno tō ichē tō Leví aleripa ē tkērkami sacerdoteteie. E' kuëki Jesús mú tō iwakanewēke ká i' a, e'ma ie' kē tkēnukka sacerdoteteie, ie' kē dōr Leví aleri e' kuëki. 5 I' kanewēke sacerdotepa tō ká i' a, ese dōr ibua'ie tso' ká jai a, e' kleeke ie'pa tō ká i' a. E' dōr wēs ibak Moisés tā es. Mik Moisés tō u yueketke Skëkōl a, etā Skëkōl tō ichē ie' a: “Ittsō, i' kōs yuō wēs be' a ikkayēne Sinai kēbata a e' suē.” E' kuëki se' wā ijcher tō Skëkōl wé kibi tso' ká i' a, e' dōr ichōkle tso' ká jai a e' klī ē. 6 Erē Jesús tkēneka se' sacerdoteteie kibiie, e' wakanewēkeitō buaë sacerdotepa tso' ká i' a e'pa tsatā. Nies ie' batamik i' muk Skëkōl kablē' se' a ttē pa'alī wa, e' dōr ibua'ie. E' kuëki ttē e' dōr buaë shutē ttē kēchke tsatā.

Ttē tsá mēne Ísrael aleripa a, e' kē dalōtā'ia

7 Ttē tsá mēne Ísrael aleripa a, e' mú dōr wē' as Skëkōl tō se' kiōwā buaë, e'ma ttē skā pa'alī kē kianukia. 8 Erē ie' isué tō ie'pa kē wā ttē tsá mēne ie'pa a, e' wā iūtēne buaë. E' kuëki itso' kitule Skëkōl yēkuō kī e' tō ie'pa chē i' es:

“Skëkōl tō ichē: Aishkuō tā kawō dōraë,

e' kēwō ska' tā ye' tō ttē pa'alī meraë Ísrael wakpa a ena Judá wakpa a.

⁹ Ttè e' kě dör wẹs ttè tsá me' ye' tó ie'pa yěpa bak ká iaiäe e'pa a es.

Ttè e' me'yö ie'pa a mik ie'pa ulaië'yö er bua' wa ibak klöulewạ Egipto e' yottsäie etạ.

Erè ttè me'yö ie'pa a, e' wà kě iütène ie'pa wa,

e' kueki ye' tó ie'pa me'at.

¹⁰ Nies Skèköl tó ichè:

Ttè pa'alì meraeyö Israel aleripa a aishkuö tạ, e' dör i' es:

Ye' ttè dalöiëno e' merdaë ie'pa er a, tạ ie'pa tó iüteraë er bua' wa iwákpa er wa.

Ye' döraë ie'pa Kèköl, tạ ie'pa döraë ye' icha.

¹¹ Ie'pa kọs, tsitsirpa dō kəkəpa, e'pa batsdaë ye' mik.

E' kueki kě ikiaripaia tó yi tó iyamipa o' o'ka wöbla'weia as ibats ye' mik.

¹² Ì sulu kọs wamblekerakitö, e' nuì olo'yeraeyö ie'pa ki,

kě ibikeitsepaia yö.*

¹³ Es Skèköl tó ichè tó ttè pa'alì meraeitö se' a. E' wa ie' tso' ichök tó ttè tsá mène, e' dör kèchke wöitewạ. Ì kọs ianewatke kèchke, e' bet tạ kě iku'ia.

9

Cristo dewạ Skèköl wé a ká jai a se' tté chök

¹ Ttè dalöiëno tsá me' Skèköl tó Israel aleripa a, e' a ttè tso' tó wẹs ie'pa kawõtạ Skèköl dalöië e' wakanéuk. Nies ie'pa wa u tso' etkue batse'r ká i' a iwakanéwoie.

² Ie'pa tó u yö' Skèköl dalöië e' wakanéwoie, e' blatérakitö böt. Úshụ kẹwe e' kiè úshụ batse'r. Úshụ e' a bö'wö talokạ tso' et, n̄ies kạ' tso' et, e' ki pan meke Skèköl a, ese me'r. ³ Úshụ skà tso' datsi' buririë shụkuar, e' etmik, e' kiè úshụ batse'r tajë shụte. ⁴ Úshụ e' a ka' tso' yöule orochka wa íyi masmas ña'woie Skèköl a e'. Nies kalkuö tker ek,

e' paiëulewạ orochka wa. Kalkuö e' shụa tkạ' tso' etk yöule orochka wa. Tka' e' a chkè me' Skèköl tó Israel aleripa a kiè maná, e' kak tso' blèule. N̄ies kalkuö ñe' shụa Aarón shko kéli pèri tskineka, e' tso' blèule. N̄ies ishụa ák tak tso' böt, e' ki Skèköl tó ittè dalöiëno kit. Kalkuö e' kiè Ttè Mène N̄i A Kèlkuö. ⁵ Kalkuö e' bata ki Skèköl biyöchökwak pik tạ' kiè kèrub, e' diököl tulur böt. E' tó se' a iwà kkacheke tó Skèköl olo tso' eë. Ipik meulekạ kalkuö kkösho bata ki, eë Israel aleripa nuì olo'yarke. Erè ì' tạ íyi ekkè kě wà pakanuktaşa ye' a jskìë.

⁶ Es íyi ulitane bak kaneoule buaë Skèköl wé a, tạ sacerdotepa bak shkökwa kekraë úshụ batse'r e' a iwakanéuk. ⁷ Erè sacerdote kibi, e' è a kawö tso' shkowạ úshụ skà tso' dör batse'r tajë shụte e' a. Eë ie' dówami etökicha è duas wa duas wa. Mik ie' mi'kewạ eë, etạ ie' wa iyiwak pé mi'ke mè Skèköl a e' nuì ki, n̄ies ì sulu wamlé pé' malepa tó kě wà jcher ie'pa wa, ese nuì ki. ⁸ E' kọs wa Wiköl Batse'r tó se' a iwà kkacheke tó úshụ batse'r, e' wakanerkeia, e' dalewa kě sulitane döpawạ úshụ batse'r tajë shụte e' a. ⁹⁻¹⁰ Ì kọs kaneweke judiowak sacerdotepa tó ttè dalöiëno tsá mène ie'pa a, e' wa, e' dör chkeie, di'yeie, se' batse'weie, ese kọs dör s'pa kikkè è batse'woie. E' tó se' kimeke kam ttè manerne e' dalewa è. E' kueki ì meke ie'pa tó Skèköl a idalöië e' wakanéwoie, n̄ies iyiwak kọs jcheke mè ie' a se' nuì ki, ese kọs kě a wépa tó ie' dalöiëke es, esepa erbikè pairinuk. Ie'pa ittse' tó inuì tso'ia ie'pa ki. Erè ì kọs kaneweke ie'pa tó Skèköl wé a, e' tó ttè pa'alì mé Skèköl tó se' a Jesús batamik, e' wà kkacheke ì'ñe tạ.

¹¹ Cristo dè'bitubak. Ie' dör se' sacerdote kibi. Ie' dör ttè buaë pa'alì me' Skèköl tó se' a e'

* 8:12 Jeremías 31.31-34

wakanéukwak. Ie' dur iwakanéuk Skéköl wé tso' ká jai a, e' a. Skéköl wé e' kē yōne s'ditsō wā, e' kē dōr wes íyi tso' ká i' a es. E' kueki Skéköl wé e' dōr buaē shūte itso' ká i' a e' tsata. ¹² Etókicha éme Cristo dewā Skéköl wé tso' ká jai a e' shū batse'r taiē shūte, e' a s'tsatkoie. Ì wé ie' tō ee, e' dōr wē', kē ie' mi'pane iskà kanéukne. Mik ie' dewā ee, etā kē ie' wā chibo ò baka pē mīne mè Skéköl a se' nuì kī. E' skéie ie' wák kōtēwā e' pē mí ie' wā. Es ie' tō se' yēttsā michoē se' nuì ulā a. ¹³ Wépa bak ttē kēchke dikīā, esepa iane ñā, e' tā chibo pē ò baka wē'ñe pē ese sklippeke sacerdotepa tō ie'pa kī ò isalema baka alaki pupula ñā'wēke ese muluchka diōbléka di' wa e' sklippekerakitō ie'pa kī. Mokī e' tō ie'pa pa kīkē batse'wéne paiklé. ¹⁴ Erē e' dōr es, e' yitā buaē Cristo pē dichē tā' taiē iyiwak pē tsata. Skéköl Wikól yōbiē, e' batamik ie' wák e' me'ttsā ttēwā se' skéie wes iyiwak kē kī ì sulu ku' mè Skéköl a ese es. Ie' pē tō se' erbikē paiklēmī ì sulu nuì kī s'duōwāmi ese yōkī as se' tō Skéköl chōk e' dalōiō.

¹⁵ Jesucristo dōr ttē pa'alī me' Skéköl tō se' a, e' wakanéukwak. Ì sulu kōs wamblē' wépa bak ttē tsá mēne e' dikīā e'pa tō, e' nuì ulā a ie'pa yēnettsā Jesús kōtēwā krus mik e' batamik. Ñies e' batamik ì buaē yōbiē muk Skéköl kablē' wépa klō'bakitō as idō ie' ichaie esepa a, e' dōraē ie'pa ulā a. ¹⁶⁻¹⁷ Ye' tō iwā pakē a' a' i' es: Kam s'duōwā e' yōkī s'wōblane ì mekesō s'yamipa a, ese yēkkuō mukat. Yēkkuō e' wā kē merpa, yi tō imé ese tso'ia ttsē'ka e' dalewa. Iwak blēnewā, e' ē tā imermī. E' kueki s'kawōtā isaukwā bua'ie tō yi tō imé, ese wák blēnewatke yēkkuō e' wakanéwōmi. ¹⁸ Es ñies ttē tsá mēne, e' mēne iyiwak jchēule e' pē tēne ese wa. ¹⁹ Ttē tsá mēne dalōiēno, e' wā paka' Moisés tō Israel aleripa kōs a. E' ukuōkī tā chibo ena baka wē'ñe pē

shūtuékaitō di' wa. E' sklippéitō yēkkuō kī Skéköl ttē dalōiēno tso' kitule e' kī, ñies e' sklippéitō Israel aleripa kōs kī kal kiē hisopo e' ulatska mik datsi'tak batsē rratulewā e' wa. ²⁰ E' wēkeitō tā icheramitō i' es: “Pē i' dōr iwā kkachōie tō ttē mé Skéköl tō se' a e' tsá kaneonemitke.” ²¹ E' sū Skéköl wé ena ì kōs tso'ia Skéköl dalōiē e' wakanéwōie, ñies ese kī Moisés tō pē sklippé. ²² Mokī ttē dalōiēno tsá mēne, e' wa tā tsir etā íyi ulitane batse'wēkene pē wa. Ñies e' tō ichē tō iyiwak jchēule ese pē kē tēne, e' tā se' nuì kē olonuk se' kī. ²³ Íyi tso' Skéköl wé tso' ká i' a e' a, e' dōr ì tso' Skéköl wé tso' ká jai a, e' klí ē. Íyi ekkē kawōtā batse'wē iyiwak jchēule mè Skéköl a, ese pē wa. Erē Skéköl wé a íyi tso' ká jai a, e' kawōtā batse'wē ì dōr buaē shūte iyiwak pē tsata, ese wa.

²⁴ Ì buaē e' dōr Cristo. Ie' kē dē'wā Skéköl wé shū batse'r yōne s'ditsō wā tso' ká i' a, e' a. E' dōr ibua'ie tso' ká jai a, e' klí ē. E' skéie ie' de ká jai a Skéköl wé chōkle e' a, ee ie' tso' Skéköl a se' ttē chōk. ²⁵ Judiowak sacerdotepa kibipa, e'pa kawōtā shkōkwā Skéköl wé shū batse'r taiē shūte, e' a iyiwak pē muk Skéköl a se' nuì kī duas bik ekkē etókicha etókicha. Erē Jesús kē dē'wā taiē wes ie'pa es. ²⁶ Imú dōr es, e'ma ká i' yōne dō ikkē tā, etā ie' kawōtā e' muktsa ttēwā duas bit ekkē. Erē e' kē dōr es. E' skéie, i'ñe tā mik ká i' erkewatke, etā ie' de e' muktsā ttēwā se' skéie etókicha ē se' nuì kōs paiklottsa. ²⁷ Sulitane a kawō meneat duōkwā etókicha ē, e' ukuōkī tā se' shulirdaē. ²⁸ Es ñies Cristo e' me'ttsā ttēwā etókicha ē, se' taiē e' nuì paiklottsa. Ie' skā dōrane, erē e' kē dōr se' nuì shulōk. Ie' dōrane wépa tso' ie' panuk esepa tsatkōk.

10

Ttē dalōiēno kē a se' nuì pairinuk-tsa

1 Ttè dalöiëno mène ká iaiäë Moisés wa, e' dör ì bua'ie doia se' a Cristo batamik aishkuò ta, e' biyó yëne. E' dör wës ilo es, kè dör iwà chök. E' kuëkì ttè e' kè a wépa dökewä Skëköl ska' iyiwak jchök mè ie' a këkraë duas bik ekkë esepa batse'onuk da'a. 2 Ttè e' mú a ie'pa nuì pairinettšä mokì, e'ma ie'pa er kè tò ie'pa kkatepaiä ta ie'pa kè tò iyiwak jchepaiä mè Skëköl a. 3 Erë e' kè dör es. E' skéie mik ie'pa tò iyiwak jcheke mè Skëköl a duas bit ekkë, etä e' tò ie'pa er awëkene ì sulu wamblekerakitö ese ska'. 4 E' wà dör tò se' nuì kè pairirpattšä baka wë'ñe pë wa ena chibo pë wa.

5 E' kuëkì mik Cristo dökette ká i' a, etä ì tso' kitule Skëköl yëkkuò kì, e' chéitö Skëköl a, e' tò ichè i' es:

“Iyiwak jcheke mè be' a ena ilè skà tso' mè be' a,

e' kè kiane be' kì.

Erë be' tò ye' yueketke s'ditsöie chkä ta' diché ta'.

6 Iyiwak jcheke ña'wë wa'ñe be' a ena ilè skà tso' mè be' a nuì paik-loie,

e' kè wër bua' be' wa.”

7 E' ukuökì ta' Cristo tò iché Skëköl a: “A Skëköl, i' ye' dur ì kiane be' kì wë e' woie,

wës ye' ttè tso' kitule be' yëkkuò kì es.”*

8 Kewe ie' tò iché Skëköl a: “Iyiwak jcheke mè be' a ena ilè skà tso' mè be' a, ñies iyiwak jcheke ña'wë wa'ñe be' a nuì paikloie, ese kôs kè kiane be' kì, kè iwër bua' be' wa.” Erë ie' tò iché es, erë ese kôs ye'atbakitö dalöië Skëköl ttè dalöiëno tso'tke kitule e' kì. 9 E' ukuökì ta' ie' tò iché: “A Skëköl, i' ye' dur ì kiane be' kì wë e' woie.” E' wa se' éna iane tò iyiwak jcheke ie'pa tò ttè tsá dikjä ese kôs skëtšä Skëköl tò iské pa'alì mokane, e' dör Cristo kôtewä se' skéie e'. 10 Ì kiane Skëköl kì e' wà o' Jesucristo tò. Ie' wák e' me'ttsä ttewä se' skéie etökicha ë, kè

skà tteta'waiä. E' kuëkì Skëköl tò se' batseo'.

11 Këkraë judiowak sacerdotepa tò iwakanewëke. Ká bit ta' ie'pa tò iyiwak jcheke mè Skëköl a sene sulu nuì kì. E' ë kanewëke ie'pa tò taië këkraë, erë e' kè a nuì pairinuktsä. 12 Erë Jesucristo e' me'ttsä ttewä se' nuì skéie etökicha ë, kè skà tteta'waiä, e' ukuökì ta' ká jai a ie' tkë'ka dalöiërtä' taië Skëköl ulä bua'kka. 13 Eë ie' tkër Skëköl e' aléka ibolökpa kôs kì, e' mekerö ie' klö dikjä e' panuk. 14 Ie' e' me'ttsä ttewä se' skéie etökicha ë, e' wa wépa dör ie' icha, esepa batse'wéitö buaë ichökke Skëköl a etökicha ë, kè batse'wë kianeia.

15 Ñies Wiköl Batse'r tò ichè tò e' dör mokì. Ie' tò iché Skëköl yëkkuò kì i' es:

16 “Kawö döraë ta' ye' tò ttè pa'alì meraë ie'pa a,

e' tò ichè i' es:

Ye' ttè dalöiëno e' merdaë ie'pa er a, etä ie'pa tò iuqteraë er bua' wa iwákpa er wa.

17 Ie'pa e' wamblö sulu kôs,

kè e' bikeitsepaia ye' tò.”†

18 Es se' éna iane tò se' nuì olo'yane se' kì, kè se' kawötäia ì skà muk Skëköl a se' nuì kì.

Se' a kawö mène shkowa Skëköl wörki

19 A yamipa, e' kuëkì i'ñe ta' se' döwami buaë Skëköl dör batse'r taië shutë e' ska', kè suarta', Jesús kôtewä ipé tene taië, e' batamik.

20 Kè yi dötä'wä Skëköl wörki éanas wës kè yi dë'wä éanas Skëköl wé úshu nanetkëar datsi' buririë wa e' etmik es. Erë Jesús kôtewä se' skéie e' chè datsi'ukuò jchënane e' tò. E' wa ñalä pa'alì dö Skëköl ska', e' kköyë'ttsä ie' tò se' a, e' dör sene michoë e' ñalé. 21 Jesús dör se' sacerdote taië. Ie' dör se' dör Skëköl icha, e'pa kôs wökir. 22 E' kuëkì se' shkowa Skëköl wörki er mokì wa ena erblè ie' mik yësyësë e' wa.

* 10:7 Salmo 40.6-8 † 10:17 Jeremías 31.33,34

Se' erbikè sulu e' pairiulettsa. Se' batse'ouletke, e' dör wes s'pa skuè buaè manene di' maneneè wa es. ²³ Skèköl ttò mokjë. Ì uk ie' kablè' se' a, e' weraèitò. E' wà panekesö kröröè. E' kuèkì se' e' tköwà darèrè ttè e' a, kè tò ibikeitsè böt böt. ²⁴ A' tò ibikeitsö tò wes a' a ñi kimermi as a' kí ñi dalèritsö buaè, ñies as a' tò ì buaè kí ù tajè ñi kimoie. ²⁵ Se' ñi dapa'uke, e' kè olo'yar a' tò wes se' wèlepa wöblane iwamblök es. E' skéie a' er kí diché iö ñita. E' yita mik se' tò isuè tò Skèkèpa Jesús datskene, e' kèwö dökewatke, età a' er kí diché ièrmi ñita.

²⁶ Ttè mokjë e' jchertke se' wà, erè e' ukuökì tà ì sulu wamblekeiasö wöbla wa, e' tà kè ì ku'ia jchè mè Skèköl a' e' nuí olo'yoie se' kí. ²⁷ Iwamblésö es, e' tà s'pauirke shulè wa, e' è tso' se' panuk. E' dör bö' ñarke tajè wa Skèköl tò ibolökpa ewerawa e'. ²⁸ Ká iaiaè yi tò ttè dalöièno me'at Moisés tò, e' dalösewéwa tà ikkatökwakpa dör bül ö mañal, e' tà ese wák ttekewà kè ulé klöule. ²⁹ E' dör es, e' tà wépa tò Skèköl Alà dalösewéwa ¿wes esepa kè weirpa tajè shute? Jesús pé wa ttè pa'ali mène se' a e' wakaneone, e' pé tuè tajè e' wa ie'pa batse'one, erè isuekerakitö wes se' èse pé es. Ñies Skèköl Wiköl er buaè ché se' a, e' chekerakitö suluè. ¿Wes ie'pa tkömishkar e' nuí ulà a? ³⁰ Skèköl mik se' bàtse e' tò ichè iyèkkuö kí i' es: "Ye' è wöki iské wërke wè. Yi tò ì sulu wamblé ese ské werayö iki."† Ñies ichéitö: "Skèköl icha kos esepa shuleraè ie' tò."§ ³¹ ¡Se' arwa Skèköl chök ulà a weinuk, e' dör siarè ichök!

³² Erè a' éna ianú tò mik kuaè Skèköl tò a' er ñi o' Jesús ttè buaè wa, e' kèwö ska' tà pé' tò a' we'ik siarè Jesús ttè buaè kuèkì. Erè e' kos dalè'ttsè' a' tò er 'bua' wa. ³³ Mikle tà pé' tò a' yè' suluè, ie'pa tò

a' we'ik siarè sulitane wörki. Mikle tà a' wák er wa a' e' ché weinuk wépa weirke es esepa tà. ³⁴ Wépa wötène s'wöto wé a' Jesús ttè kuèkì, esepa su' a' tò er siarè wa, ie'pa kime' a' tò. A' wà ijcher tò ì bua'ie kè erta'wa ese tso' tajè a' wà ká jai a, e' kuèkì mik pé' tò a' iyi kos yè'lur a' yökì, età e' dalè'ttsè' a' tò ttsè'ne bua' wa. ³⁵ A' kè e' ökwa a' weirke e' yökì, e' ské merdaè a' a' tajè, e' kuèkì iwöklö'ú a' tò darèrè. ³⁶ A' weirke e' dalè'ttsök a' kawöta bèrè er bua' wa as a' tò iù wes Skèköl kí ikiane es, ñies as ì buaè muk a' a' ie' kablè' e' mùitö. ³⁷ E' dör wes itso' kitule Skèköl yèkkuö kí es, e' tò Cristo ttè chè i' es:

"Wé kawöta dök e' datse kukuie, e' kè kí kawö tköpa tajè.

³⁸ Erè wépa dör ye' icha serke yèsyèsè,

esepa erblè buaè ye' mik, e' kuèkì ie'pa ser michoè.

Erè ie'pa wépa suanéka tà ye' ttè olo'yéraitö,

e' tà kè ye' wa ie'pa wërpaia buaè."* Es itso' kitule Skèköl yèkkuö kí.

³⁹ Erè se' kè dör wes wépa tò Jesús ttè buaè e' olo'yé esepa es. Ie'pa weirdaè siarè aishkuö tà. Se' erblöke buaè Jesús mik, e' kuèkì se' tsatkèrdaè.

11

Se' erblö Skèköl mik wes kèkèpa bak ká iaiaè erblè' imik es

¹ Erblè Skèköl mik, e' wà kiane ché tò se' tò iklö'wé mokjë tò ì muk ie' kablè' panekesö, e' meraèitö se' a. Erè e' kè wërta' i'ñe tà, erè se' tò iklö'wé yèsyèsè tò iwà suerasö. ² Se' yépa bak ká iaiaè, e'pa bak erblök Skèköl mik, e' kuèkì ie'pa yè' ie' tò tò ie'pa dör buaè ie' wöa.

³ Se' erblöke Skèköl mik, e' kuèkì se' wà ijcher tò ie' tò iyi ulitane yö' iwák ttè wa. E' wà kiane ché tò ì kos wërta' suésö i'ñe tà, e' yöne ì kè wërta', e' è wa.

† 10:30 Deuteronomio 32.35 § 10:30 Deuteronomio 32.36 * 10:38 Habacuc 2.3-4

⁴ Abel erblë' Skëköl mik, e' kueki ì mé ie' tò Skëköl a inuì ki, e' dör bua'ie ì mé Cain tò, e' tsata. Abel erblë' Skëköl mik, e' kueki Skëköl tò ie' klö'wé wes pe' buaë yësyësë es. Ñies ì mé ie' tò Skëköl a e' wër buaë Skëköl wa. Ie' blënewabak ká iaiä, erë ie' erblë' Skëköl mik, e' ttë pakarkeia j'ñe ta.

⁵ Enoc erblë' Skëköl mik, e' kueki ie' kē blënewa. Ie' minetser ttsë'ka Skëköl wa, e' kueki kē yi wa ie' nu kune. Skëköl yëkkuö ichè tò kam Enoc mi'tser Skëköl wa, e' yöki ie' wër buaë Skëköl wa. ⁶ Yi isie shkakwa Skëköl wörki, ese kawöta iklö'uk tò moki Skëköl tso'. Ñies ie' kawöta iklö'uk tò wëpa tò Skëköl yuleke er moki wa, esepa ulà a iwà döraë. E' kueki kē se' erblöku' Skëköl mik, e' ta kē se' a ì onuk wërmi buaë ie' wa.

⁷ Noé erblë' Skëköl mik, e' kueki mik Skëköl tò ie' a iché tò ì sulu tköraë ká i' ki kē suule yi wa ese, etä ie' tò ittë iüté. Ie' tò kanò bërie yué etò, e' a ie' ena iyamipa e' ë tsatkëne. E' wa ikkayëne tò imalepa ki nuì tso'. Ñies sene yësyësë dömi se' ulà a s'erblë' Skëköl mik e' wa, e' de ie' ulà a.

⁸ Abraham erblë' Skëköl mik, e' kueki mik e' tò iché ia: "Be' yú ká yë'yö tò imeraë be' a e' a," etä iütéitò. Erë ie' kē wa ijcher tò ká wé a ie' mürö, erë bet ta ie' yéttsa iwák ká a. ⁹ Ie' erblë' Skëköl mik, e' kueki mik ie' de ká yëne ie' a ee, etä ie' sené wes s'dami shkal ser es. Ie' sené úla yöule datsi'tak wa, ese a. Ie' alà Isaac ena itala Jacob, e'pa ñies sené wes ie' es. Ñies ie'pa a ká e' muk Skëköl kablë'. ¹⁰ Ká bua'ie kē ertä'wa bikeitsbak Skëköl tò, yö'itò ká jai a, e' wà pané Abraham tò. E' kueki ie' sené' wes s'dami shkal ser es, e' dalé'ttséitò er bua' wa.

¹¹ Skëköl tò iyë' ie' a: be' alà kōrakā be' alaköl Sara e' ta. Erë ie' dewatke kēkëpala aluë, ñies Sara wake' kē döta' aläë, erë ie' iklö'wé tò Skëköl kablë' ie' a e' wëraëitò.

E' kueki diché mène ie' a alà kōka. ¹² Ie' dewatke kēkëpala aluë, erë es ie' de aläë. Ilà e' wa ileripa dë'bitu taië kē shtar ekkë wes bëkwö tso' taië ö ttsa'wö tso' taië dayë kkömik kē shtar es.

¹³ Ie'pa ekkëpa kos erblë' Skëköl mik, kē ilo'yane ie'pa wa, es ie'pa blërulune. Ká muk Skëköl kablë' ie'pa a, e' wà kē dë' ie'pa ulà a ie'pa tso'ia ttsë'ka e' dalewa. Erë ie'pa tò iklö'wé tò iwà döraë ie'pa ulà a aishkuö ta. E' dör ie'pa a wes ilo suë kamië es. E' kueki ie'pa tò iyë' tò ie'pa ser ká i' ki wes ká kua'ki wakpa dami shkal es. ¹⁴ Wëpa tò ichè es, e' wa iwënewa tò ie'pa tso'ia ká yulök iwákpa a. ¹⁵ Ie'pa mú tso'ia wé ie'pa manetë, e' kē bikeitsök, e' ma ie'pa mi'mine buaë ká e' a. ¹⁶ Erë ie'pa tò ká bua'ie e' kkecheke, e' dör ká tso' ká jai a. Skëköl tò ká e' yö'bak ie'pa a, e' kueki Skëköl kē jaëne tò ie' kië ie'pa Këköl.

¹⁷⁻¹⁹ Skëköl kablë' Abraham a ttë i' wa: "Be' aleripa chökle, e'pa döraë Isaac wa." Erë e' ukuöki ta ie' tò iché ia: "Isaac ttöwa më ye' a ye' dalöioie." Ie' ki ikiane suë tò moki Abraham erblöke ie' mik, e' kueki ie' ima'wé es. Abraham erblë' Skëköl mik, e' kueki moki ie' tò Isaac mekettsa wes Skëköl tò ie' a iyë' es. Ie' tò ibikeitsé tò ie' tò ilà ttéwa, e' ta Skëköl a ishkerkamine, e' kueki ie' tò ittekewa. Erë bata ekkë ta Skëköl tò ie' wöklö'wé. E' kueki ichëmisö tò e' dör wes Isaac kötëwa shkenekane es.

²⁰ Isaac erblë' Skëköl mik, e' kueki ie' tò iyë', ila'r Jacob ena Esau, e'pa a tò aishkuö ta Skëköl er buaë chöraë ie'pa a.

²¹ Jacob erblë' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewa, e' këwö döketke, etä ie' tò iyë' italapa dör José ala'r e'pa a eköl eköl tò Skëköl er buaë chöraë ie'pa a. Ñies Skëköl dalöié ie' tò ie' e' duedur ishko kéli mik e' dalewa.

²² José erblë' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewatke, etä ie' tò iché

tō aishkuō tā Israel aleripa e' yōrattsarak Egipto. Es ie' ichéat tō mik a' e' yéttśa ká i' a eṭa ye' nu tso' blēule e' tsūmi a' tō blēwā wé a' mīró eē.

²³ Nies Moisés yé ena imì, e'pa erblè' Skèkōl mik. Mik ie' kune', eṭa ie'pa tō isué tō alala buaala kune. Egipto blú tō iyé' tō Israel aleripa alala kurke wépa, e'pa kōś ttekelur. Erē Moisés yé ena imì, e'pa erblè' Skèkōl mik, e' kuēkī ie'pa kē suane blu' ttē yōkī. Ie'pa tō Moisés blé dōkā si' mañat itsatkoie.

²⁴ Moisés talane Egipto blú duōchkeie dalōjērtā' tajē. Erē ie' erblè' Skèkōl mik, e' kuēkī mik ie' de kēchke, eṭa e' kōś watéttśa ie' tō. Ie' kē kī ikiane tō ie' kirwā Egipto blú duōchke. ²⁵ Ie' a' tā weinuk wépa dōr Skèkōl icha, esepa tā, e' dōr buaē tkōkā sene sulu tō s'ttsē'weke buaē ekuōlō ē, ese kōś tsata. ²⁶ I' buaē dōraē ie' ulā a' aishkuō tā iskéie, e' ē kī ie' er me'rie. E' kuēkī ie' tō bikeitsé tō iweir kōś wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' ttē kī, e' dōr buaē shūṭe, íyi bua'buā tso' Egipto ese kōś tsata.

²⁷ Moisés erblè' Skèkōl mik, e' kuēkī ie' e' yéttśa Egipto, kē suane Egipto blú ulune yōkī. Ie' e' tkéwā darērē Skèkōl kē wērtā' e' mik kē ilo'yane ie' wā. ²⁸ Ie' erblè' Skèkōl mik, e' kuēkī ie' tō Israel aleripa patké Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'uk. Ie' tō ie'pa patké obeja pupula ttōkwā tā ipē sklippōk ie'pa ukkō kōś e' mik. Ie'pa tō iwé es aś Skèkōl biyōchōkwak patké Skèkōl tō s'ttōkukur, e' kē mi'wā u a' alā wēm tsá kune, esepa kōś ttōkukur.

²⁹ Israel aleripa erblè' Skèkōl mik, e' kuēkī ie'pa tkami Dayē Mat shūa wēs iyōk ē kī shkē es. Erē mik Egipto wakpa mí ie'pa itōkī, eṭa e'pa kī dayē unekā tō ie'pa kōś ttélur.

³⁰ Israel aleripa erblè' Skèkōl mik, e' kuēkī ie'pa shké ká kiē Jericó kkōiēule e' pamik dōkā ká

kul. E' ukuōkī tā ká e' kkōiēule kōś, e' tkēnettśa iski. ³¹ Nies alakōl sulusi kiē Rahab, e' erblè' Skèkōl mik. E' kuēkī mik wépa bōl patké' Josué tō Jericó weblōk bēr akir, eṭa e'pa ki'waitō bēre blē' itsatkoie. E' kuēkī ie' kē dunewañak wépa tō Skèkōl ttē dalōśewéwā esepa tā.

³² Ye' a' ikī yērmi tajē. Gedeón ena Barac ena Sansón ena Jefté ena David ena Samuel ena Skèkōl ttekolpa kōś, e'pa kōś ttē pakarmi ye' a, erē ye' kē kawō kune i' tā ipakoie seraā. ³³ Ie'pa ena pē' skā erblè' Skèkōl mik wēs ie'pa es, e' wa e'pa wēlepa e' aléka ká kua'kī kua'kī wakpa kī. Nies ie'pa wēlepa ttē dalōiēno e' wakanewé yēsýsē. Nies Skèkōl kablè' ie'pa a, e' wā de ie'pa ulā a. Ie'pa wēlepa tō ma'name kkō tsatéwā. ³⁴ Ie'pa wēlepa kē kī bō' dakanekā. Ie'pa wēlepa ttekwatke tabè wa, e' tsatkée Skèkōl tō. Ie'pa wēlepa kē diché tā', erē idiché iēne. Ie'pa wēlepa ñippé darērē tā ie' aléka ká kua'kī ñippōkwakpa kī. ³⁵ Nies alakōlpa bak erblōk Skèkōl mik, e'pa wēlepa dēūtōpa shkēnekane menene ie'pa a.

Pē' wēlepa skā erblè' Skèkōl mik, e'pa klō'wéwā pē' tō tā iwe'ikérakitō tajē siarē dō iduowā ekkē. Erē ie'pa erblè' Skèkōl mik, e' kē watēnettśa ie'pa wā. Ie'pa wā ijcher tō ie'pa shkerdakane aishkuō tā senoie buaē shūṭe, e' kuēkī ie'pa ekemine áie, e' kē kinewā ie'pa wā. ³⁶ Ie'pa wēlepa wayōne tajē, bune siarē. Ie'pa wēlepa skā monewā tabechka yōule tsa'ie ese wa, es iminerak s'wōto wé a. ³⁷ Ie'pa wēlepa ttélur ák wa. Wēlepa ttélur jchēulettśa shushāē. Nies wēlepa ttélur tabè wa. Ie'pa bak shkōk wī a' diā a' paiēule obeja kkuōlit ō chibo kkuōlit wa. Ie'pa dōr siarē, tōiēne siarē, weine tajē. ³⁸ Ie'pa dōr buaē shūṭe, kē dōr bua' tō ie'pa ser imalepa serke ká i' kī e' shūa. Erē

ie'pa bak shkòk wì a dià a ká sir poë wé kē yi serku' tajë ese ska' ò kabata a. Ie'pa bak senuk siarë ákuk a ò kauk a.

³⁹ Ie'pa ekkëpa kos erblë' Skëköl mik buaë, e' kueki ie' wa ie'pa wëne buaë. Erë ie' kablë' ie'pa a, e' wà kam mer ie'pa a, ⁴⁰ ie' tò iska bikeitséne bua'ie se' batamik e' kueki. I buaë meke ie' tò se' a aishkuò ta, e' kiane ie' ki tò ie'pa ena se', e'pa ulà a idò ñita. E' kueki kam idò ie'pa ulà a.

12

A' erblö Skëköl mik wës Jesús es

¹ A yamipa, se' erblöke Skëköl mik ena se' serke ie' a, e' dör wës s'tur e' aloka as i merke sia e' dö se' ulà a es. Wëpa erblë' Skëköl mik ká iaiäe e'pa durulunebak, e' dör wës ie'pa tune e' ali'kabak es. Ie'pa ekkëpa dör tajë, e' kos erblë' buaë Skëköl mik, e' dör wës ie'pa iëne se' turke e' sauk es, tò is se' mir. E' kueki i kos tò se' wöklö'weke ese ulà watösö. I sulu wamblekesö, ese dör wës tsa' mulitswä s'klö mik es, e' kueki ilo'yösö. Eta se' tunú darëré dö mik se' deka wë se' mi'kerö ee. ² Se' er mùwä Jesús ë ki. Se' erblöke Skëköl mik e' werke Jesús wöki tsawe dö bataie. Ie' kötwä krus mik, e' dör jaë tajë, erë e' kē ki ie' tkine yës. Ie' wä ijcher tò ie' ttsë'rdaë buaë aishkuò ta, e' kueki idalë'ttséitö er bua' wa. Iñe ta ie' tkërka dalöierä' tajë Skëköl tkër ikulé ki e' ulà bua'kka.

³ Pë' sulusipa tò ie' we'ik tajë, e' kos dalë'ttséitö. E' bikeitsö buaë as a' kē shtrirwä erblök Skëköl mik ta ilo'yë. ⁴ Mokì a' tso' ñippök sene sulu ta, e' kueki a' weirke tajë, erë kam a' weir dö a' duöwä pë tër tajë ekkë wës Jesús es. ⁵⁻⁶ Skëköl yëkkuö ki ie' tò a' pattë wës ie' ala'r es, wësua e' chowa a' éna, e' tò iché i' es:

“A ye' alà, wëpa kos dalër Skëköl éna, esepa paruekeitö.

Wëpa klö'wé ie' tò ila'rie, esepa uñekeitö.

E' kueki mik ie' tò be' parueke, eta e' kē watötsa be' tò.

Mik be' uñekeitö, eta kē be' erianuk.”*

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö ki.

⁷ A' weirke kos, e' wa Skëköl tso' a' paruök, e' kueki e' dalë'ttsö er bua' wa. A' parueke e' wà kiane chë tò ie' tò a' sué wës ie' ala'r es. ¿Wé a' wä isuule tò alala kē parueta' iyé tò? ⁸ Skëköl kē tò a' paruë wës ila'r ulitane es, e' ta e' wà kiane chë tò a' kē dör ie' ala'r chökle, a' dör wës ñala alé es. ⁹ Mik se' bak ala'rla, eta se' yé tso' ká i' ki, e'pa tò se' parueta' ta ie' dalöie se' tò. E' dör es, e' yita buaë se' kawöta S'yé tso' ká jai a e' dalöiök tajë as sene michoë dö se' ulà a. ¹⁰ Se' yé tso' ká i' ki, e'pa tò se' parueta' ekuölö ë wës ie'pa wa iwër buaë es. Erë Skëköl tò se' parueke se' kimoie as se' ser batse'r wës ie' es. ¹¹ Mik se' padurke, eta e' këwö ska' ta kē ittse'r buaë idalëne s'mik. Erë s'wöblane iwa, e' ta s'serdaë bërë yësyësë.

¹² E' kueki a' er diché iöne. A' erblöke Jesús mik, e' kē armi a' tò a' shtrine kueki. ¹³ A' shkò kekraë ttë yësyësë e' ñalé wa as a' wëpa kē erblöku' buaë Jesús mik, shkòkeia wës s'klö kranewä shkò es, esepa kē kí ardö, e' skéie ie'pa buarne ta ishkömi buaë.

Skëköl er buaë ché se' a, e' kē watartsa

¹⁴ A' e' mú senuk bërë sulitane ta. Ñies a' e' mú senuk batse'r wës Skëköl ki ikiane es. Yi isie kē serku' es, ese kē tò Skëkëpa Jesús suëpa. ¹⁵ A' ñi kkö'nú buaë as Skëköl er buaë chöke se' a, e' kē watöttsa yi tò. Yi tò iwatëttsa, ese dör a' shuä wës kalkua sulusi tskírka es. Mik ideka, eta imalepa tajë sulu'wëwaitö. ¹⁶ A' kē kane trënuke. A' kē kane i' dör

* 12:5-6 Proverbios 3.11-12

batse'r ese dalöseukwa wes Esau es. Ie' dör iyé alá tsá, e' kueki iyé iyi kuð meke ie' a. Erè e' wato'ttsa ie' tò ièl a chkè tka' etkè, e' è skéie. ¹⁷ A' wa ijcher tò e' ukuòki ta ie' ki ikiane tò iyé mú er buaè chõ ie' a wes ie'pa wöblar alá wëm tsá kune ese a er buaè chök es. E' kiéitò iyé a iè wa kköchè wa taiè, erè kè wes ie' a ionukia, iwake' watènettsa.

¹⁸ I'ne ta a' kè dökü' Skèköl wörki wes ká iaiaè se' yépa dè'rò ie' ska' es. Mik ie'pa dökewatke Sinai kébata a, età ká ttsenewa mia tsettseè, e' shua bö' taiè ñarke kabata ki, siwa' bitsirke darèrè, e' kos ttsé ie'pa tò sué ie'pa tò. ¹⁹⁻²⁰ Duk blarke taiè ttsé ie'pa tò. Ñies Skèköl ttöke e' ttsé ie'pa tò. Ì ché ie' tò ie'pa a, e' yöki ie'pa suane taiè. Ie' iché ie'pa a: "Yi deka kabata i' ki, se' ö iyiwak, ese kawöta ttèwa ak wa." Ttè e' kè dalè'ttsè nuk ie'pa a. E' kueki ie'pa kköchè taiè tò mú kè ittöia ie'pa ta. ²¹ Moki ì sué ie'pa tò, ì ttsé ie'pa tò e' tò ie'pa suawé taiè. Ñies Moisés wák kköchöwéitò ta ichéitò: "iTaiè ye' painéka suane è wa!"

²² Erè i'ne ta kè idör es a' a. E' skéie a' detke kabata kè wërta' kiè Sión kébata ee, e' dör Jerusalén tso' ká jai a e'. Eè Skèköl chök serke. Eè ie' biyöchökwakpa tso' taiè, kè shtarata' ekkè, e'pa darparke ie' kikökka. ²³ Eè wépa kos de Skèköl alá tsáie esepa tso' ñi dapa'uk ttsé'ne bua' wa. Ie'pa kiè tso' kitule yèkkuò tso' ee e' ki, e'pa shu a' dör. Eè a' detke Skèköl dör sulitane shulökwak, e' wörki. Ñies a' detke pè' bak senuk yèsyèsè ká i' ki, esepa ta ñita. Ie'pa yuétke Skèköl tò yèsyèsè, kè ì kianeia ie'pa ki. ²⁴ Ñies a' detke Jesús ska', ie' dör ttè pa'ali me' Skèköl tò se' a, e' kanéukwak. Ie' kötèwa ipé tène taiè, e' wa se' batse'wé Skèköl tò. Ie' kötèwa e' dör s'tsatkoie, e' kè dör wes Abel

kötèwa, e' nuí ki ièl tsaiène es.

²⁵ E' kueki a' e' kkö'nú. Skèköl ttöke a' ta, e' kè watarttsa. Ká iaiaè wépa ta ie' ut ká i' ki, e' watè'ttsa ie'pa tò, e' nuí kè ulà a ie'pa bakyal, e' ta zes se' tköyalmi i'ne ta ie' ttöke ká jai a e' ttö watè'ttsasö e' nuí ulà a? ²⁶ Ká iaiaè mik ie' ut ie'pa ta, età e' tò ká i' wötio' darèrè. Erè i'ne ta ie' ichè: "kawö döraè ta ká i' wötio'weraèyö etökichane, erè kè dör ká i' è, ñies ká jai kos wötio'weraèyö."† ²⁷ Mik ie' tò iché es, età e' wa kiane ché tò iyi kos yö'itò wötirta', ese wötio'weraèitò, skerattsaitò as ì kè wötirta' kè ertá'wa, ese è atne iskéie.

²⁸⁻²⁹ Ì blúie Skèköl tso' e' a se' tso', e' kè wötirta' kè ertá'wa. E' kueki wéstela chösö ie' a. Ie' dalö ta' taiè wes bö' ñar taiè es, e' kueki ie' dalöiösö taiè suane wa, wes ie' wa iwèr buaè es.

13

Wes Jesús mik erblökwakpa kawöta senuk

¹ A' ñi dalèritsö buaè kekraè ñi èlpaie, kè ilo'yar.

² Yi kè sùle a' wa, ese de a' u a, età ikiöwa buaè. Welepa tò io' es età Skèköl biyöchökwakpa dè'wa ie'pa u a, erè e' kè ane ie'pa éna. E' kueki kè a' éna ichökwa s'malepa kiökwa buaè a' u a.

³ S'yamipa tso' wötèule s'wöto wé a, esepa kimú wes a' wákpa tso' wötèule ie'pa ta ñita es. S'yamipa welepa weirke Jesús ttè kueki, età a' tò ibikeitsö wes a' wákpa weirke es.

⁴ S'senewabak e' ttè dalöiö. Wépa tò tté e' dalösewéwa trè wa ì wa esepa wömerattsa weinuk Skèköl tò. E' kueki kè a' trè nuk yès. Kè a' tò s'senewabak dalöseukwa.

⁵ Kè a' er mukwa inuköl ki yès. Skèköl tò iyè'bak i' es: "Ye' kè tò be' mepaät yès, ye' tò be' kkö'ne

michoë.*” E' kueḱi i tso' a' wa, aš e' tō a' tšsë'ù buaë. ⁶Se' erblöke Skëköl mik, e' kueḱi kē se' suane i yōki. Se' tō ichëmi wēs itso' kitule Skëköl yëkkuō kḱi es, e' tō ichë:

“Skëköl dör ye' kḱimukwak, e' kueḱi i wëmi s'ditsō tō ye' ta, e' kē yōki ye' suane.”†

⁷ A' wōkirpa bak a' wōbla'uk Skëköl ttë wa, e'pa ska' a' er anúne. Wēs ie'pa bak senuk ḱos ena wēs ie'pa blënewa, e' bikeitsō buaë ta a' erblö Jesús mik wēs ie'pa es. ⁸ Jesucristo kē manertā'. Wēs ie' dör ká iaiäe, es ie' dör j'ñe, ñies es ie' dōraë aishkuō ta kekraë. ⁹ E' kueḱi kē a' e' muktsā e' kḱitō'uk ttë kuā'kḱi ḱos kē dör Jesús ttë mokḱi ese wa. Ttë dalöiëno wele tō ichë tō chkë wësele kē katar. Ttë ese ḱos kē dör iie bua' se' er diché ioie. Wëpa tō ttë ese dalöieke, e' kē tō ie'pa kḱimëpa. Erë Skëköl er buaë chöke se' a, e' je' tō se' er diché iëmi buaë.

¹⁰ Sacerdotëpa bak ká' tso' íyi mokā Skëköl a' e' wakanëuk, e'pa a' kawō mène iyiwak ña'wëkewa ká' e' kḱi ese chká kak katök. Erë se' erblöke Jesús mik, e' dör wēs ká' ñe' wakanewëkerakitō es, ie' wa se' tsatkërmi. Erë wëpa tso'ia' erblök ká' ñe' mik, esepa kē a' e' tsatkënuḱ. ¹¹ Iyiwak jchök sacerdotë kibi bak duas bik ekkë nuḱi olo'yoie, ese pë tsukmi ie'pa bak Skëköl wé shu batse'r tajë shutë eë. Erë iyiwak ese nu ña'ukwa ie'pa bak ie'pa ká dōwa e' wishët. ¹² Es ñies Jesús kötëwa Jerusalén kköiëule e' wishët se' batse'woie ipë wa. ¹³ E' kueḱi kē se' erblöia' judiowak ttë dalöiëno e' mik. Mishka bánet Jesús ta weinuk jaënuḱ wēs ie' weine jaëne es. ¹⁴ E' wà dör tō ká' i' a' kē se' wā ká' ta' wēs Jerusalén es. E' skéie ká' yöbië doia aishkuō ta, e' panuk se' tso' kröröë. ¹⁵ E' kueḱi Skëköl kḱikōḱasō kekraë Jesucristo batamik. E' dör buaë wēs iyiwak jchësō mē ie' a' idalöioie es. E' kueḱi ikḱikōḱasō s'wák kkō wa.

¹⁶ Kē a' éna ichökwa i buaë uk ena ñi kḱimuk. E' dör buaë ñies wēs íyi mekesō Skëköl a' es. A' tō iwé es, e' ta' e' wër buaë ie' wa.

¹⁷ A' wōkirpa wōñirke tajë a' kkō'në batamik. Ie'pa éna iane tō e' kḱi ie'pa chakerane Skëköl tō. E' kueḱi ie'pa ttō iutō ena idalöiö. E' ú aš ie'pa tšsë'ù buaë ikanë tō, kē kköchökü'. A' kē tō iwë es, e' ta' e' kē dör buaë a' a.

¹⁸ A' tō ikiö Skëköl a' kekraë sa' kḱi. Sa' wa ijcher tō sa' er kē tō sa' kḱatekū' i kḱi. Kekraë sa' e' ché senuk buaë yësyësë. ¹⁹ Ñies ye' kköchö a' a' tō a' ikiö Skëköl a' aš ie' tō ye' a' ikëwō mù tō ye' mi'ne bet a' weblök.

Yëkkuō shtökwaḱ e' chéat

²⁰⁻²¹ Skëköl dör sene bërë mukwak e' tō Skëkëpa Jesús shkeḱ'kane. Aš ie' tō i' ḱos kiane a' kḱi sēnoie wēs ie' kḱi ikiane es, e' mù a' a. Ñies i wër buaë ie' wa aš ese ḱos uk ie' tō a' kō Jesucristo diché wa. Jesús tō ttë pa' alḱi yöbië mène se' a, e' kaneḱ' ie' pë wa. Ie' dör se' kkō'nukwak kibiie. ¡Cristo kḱikōḱasō tajë kekraë! Es e' idir.

²² A' yamipa, ttë böt mañat i' shtéyö a' pattoie, e' mú klö'ù a' tō er bua' wa. ²³ Ñies ye' kḱi ikiane tō a' wā ijchenú tō s'yami Timoteo bak wötëule, e' yēnettsane. Ie' de bet ye' ska', e'tā ye' wā ie' mi'ke e' ta' mik ye' mi'ke a' weblök e'tā.

²⁴ A' wōkirpa ḱos ena s'batse'r malepa ḱos shke'ú ña. Ñies s'yamipa dör Italia wakpa tso' ye' ta, e'pa tō a' shke'wëmi.

²⁵ Aš S'yé er buaë chö a' ulitane a.

Yëkkuö kit Santiago tö Santiago

Yëkkuö i' kit Santiago tö. Welepa tö ibikeitsè tö ie' dör Jesús ël eköl. Ie' bak senuk Jerusalén ena eë ie' bak Jesús mik erblökwakpa wökirie. Ñies mik Jesús ttekölpa tsá ena Jesús mik erblökwakpa wökirpa malepa e'pa ñi dapaö' Jerusalén Pablo kané pakoie, etá Santiago tso' iwökirie (Hechos 15 saú). Mateo 13.55,56 tö Jesús ëlpa ena ikutapa e'pa chë.

Israel aleripa erblë' Jesús mik esepa tajë bak senuk ká bänet kua'ki kua'ki a o'kapaie. E'pa a Santiago tö yëkkuö i' kit. Yëkkuö i' kit ie' tö kabene kua'ki kua'ki cheke erë e' yöki ie' tö iché: Mik se' serkeia ká i' ki etá se' weirdaë Jesús mik erblë kueki, e' wa Skëköl tö se' kimeke senuk yësyésë ie' a. E' kueki kës se' káne tkinukwá se' weirke e' wa. Se' ké ttsë'nuk buaë mik s'weirke etá. Es Santiago tö iché.

E' kúie tá ie' tö iché wës se' serke ena i' weke se' tö, e' wa iwënewá tö mokí se' erblöke Jesús mik ö au. Wës se' tö s'malepa sueke e' dör ibua'ie. S'siarëpa kí Skëköl tkirke ena ie' wöa tá sulitane dör ñies. E' kueki kës se' káne inuköl blúpa sauk bua'ie s'siarëpa tsata.

E' kúietá Santiago tö iché tö inuköl blúpa tö s'siarëpa watëttsá ena kës ipatuë buaë, esepa kí tajë kabene tso' S'yé wöa, e' tö iwe'ikeraë s'siarëpa we'iké e' nuí ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Santiago. Ye' dör Skëköl ena Skëképa Jesucristo, e'pa kané méso eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör Skëköl icha* e'pa a. A' shke'wëmiyö.

S'weirke kôs e' dalë'ttsösö

² A ye' yamipa, mik i' sulu tköke a' tá tsakjé a' ma'woie, e' a' ibikeitsó: "¡Ayëcha buaë ye' tá!" ³ E' wà dör tö a' wá ijcher tö mik se' erblöke Skëköl mik e' ma'orke, etá e' tö se' kimeke e' tkökwa darërëë. ⁴ E' kueki a' e' tköwá darërëë erblök Skëköl mik, kës ilo'yar as a' er kurwá buaë darërëë wës ie' kí ikiane es, kës i' kiarpaia a' kí ie' wöa.

⁵ Erë a' welepa kës éna iane tö i' dör bua'ie wë, e' tá ikiö Skëköl a' tá ie' tö a' kimeráë as a' éna iwá ar buaë. E' kiésö ie' a, e' kës tö ie' tsiriwë. Ie' tö i' buaë meke sulitane a' tajë kës erta'wa ekkë. E' kueki ikiö ie' a. ⁶ Erë mik a' tö ilë kié ie' a, etá a' erblö darërëë ie' ë mik, kës ibikeitsar bötböt. Yi ibikeitséka bötböt, ese dör wës dayé uyé siwa' tö wí a diá a es, kës merta'wa bërë. ⁷⁻⁸ Yi dör es, ese erbiököke bötböt kekraë, kës erbiökö etkëme. E' kueki ese kës tö ibikeitsök tö Skëköl tö i' mëmi ie' a.

⁹ S'yamipa siarëpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shüte, Skëköl tö ie'pa tkéka pë' tajë ie' a e' kueki. ¹⁰ Es ñies s'yamipa inuköl blúpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shüte, Skëköl tö ie'pa wöéwa diöshet e' kueki. Ie'pa tá itköraë wës ma'ma wörkua es. ¹¹ Mik diwö deka ba'baë, etá e' tö ma'ma wörkua alabëwëwá anewa, kës wëria buaë wës kuaë es. E' suë itköraë inuköl blúpa tá, ie'pa íyi tso' tajë, e' shua iblërdawarak.

¹² Wépa ma'orke e' dalë'ttsekerakitö er bua' wa, ayëcha buaë esepa. Ie'pa dettsá buaë, e' tá sene michoë merdaë ie'pa a iskéie. E' muk Skëköl kablë' wépa éna ie' dalër esepa kôs a.

¹³ Mik yi erkié i' sulu wamblök, e' tá kës ichar: "Skëköl tö ye' erkiöwé i' sulu wamblök." Kës yi a Skëköl erkinuk i' sulu wamblök. Ñies Skëköl kës tö yi erkiöwepa i' sulu wamblök. E' kueki kës yi káne

* 1:1 a' dör Skëköl icha: Griegoie ttë i' dör: ditséwö dabom eyök kí ból bakyalmi ká wa'ñe.

ichök: “Skëköl tö ye' erkiöwé ì sulu wamblök.” ¹⁴ E' skéie, se' wák dër suluë, e' tö se' erkiöweke ì sulu wamblök ta sulu se' éna iwamblak. ¹⁵ E' ukuökj ta iwawamblésö. E' ukuökj ta se' wöblanewatke ì sulu ë wamblök, e' nuì kj s'duörawa.

¹⁶ A yamipa dalër tajë ye' éna, kë a' e' kitö'uk. ¹⁷ Ì kos dör buaë yësyësë tso' se' wa, ese meke se' a S'yë tso' ká jai a, e' tö. Ì kos dalöburke ká jai a, e' yö' ie' tö. Ýyi ekkë kos e' olo maneortã'ne, erë ie' kë e' mane'uta'ne. Ie' wák dër buaë yësyësë kekraë. ¹⁸ Ie' wák er wa, ie' tö ibikeits se' er mane'uk pa'alj ie' ala'rie, se' tö ie' ttë mokj klö'wé e' batamik. Ie' tö iwé es as se' dö ýyi kos yö' ie' tö ese tsá bua'ie.

Skëköl ttë iutösö

¹⁹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' ttö ttsö. Mik yile ttöke a' ta, etã ikukueblö bua'ie, kë iutar bet ena kë a' ulunukka bet. ²⁰ Se' ulur e' kë tö se' kè senuk yësyësë Skëköl wörkj. ²¹ E' kuëkj e' ya'wë kos ena ì sulu skà tso' tajë, ese kos watöttsa uyöttsa a' tö seraa. E' skéie Skëköl ttë tso' se' er a, e' klö'ú, e' wà iutö bërë er bua' wa. Ttë e' tkëule a' a wës ýyi kuatkësö es. Ttë e' a' a' tsatkërmi.

²² Erë kë a' tö Skëköl ttë kïttisar kukuö ë wa, iwà iutö mokjë. A' kë tö iwè es, e' ta a' e' kitö'uke. ²³ Ýile tö Skëköl ttë ttsé kukuö ë wa, erë kë itö iwà iutë, e' ta ese dör wës wëm e' saü wösuö wa es. ²⁴ Ie' e' suë wösuö wa ta imã, erë bet iéna ichowa tö ì suéitö iwö kj. Ta çjök ie' e' wö sué? ²⁵ Erë yi er me'rie ttë dalöieno yësyësë tso' s'yottsã ì sulu ulà a' e' kj, ta e' a' ie' tkökewa darërëë ena iwà iutekeitö buaë, kë ichöta'wa iéna, ese a' Skëköl er buaë chöraë ì kos wekeitö e' a.

²⁶ Ýi e' bikeitsö tö ie' dör Skëköl dalöiökwak mokjë, erë kë ikkõ kj ì sulu blërta'wa chë, e' ta ese e' kitö'uke siarë. Ie' e' bikeitsö tö ie'

dör Skëköl dalöiökwak, erë e' dör kache, kë wà ta'. ²⁷ Erë Skëköl dör S'yë, e' wöã wëpa tö ie' dalöieke yësyësë, kë ì sulu ta', esepa tö jchu'rlapa ena alaköpa schöpa weirke siarë, esepa kimeke. Nies ie'pa kë e' ia'uta'ka ì sulu tso' ká i' a ese wa.

2

Sulitane dalöiösö ñikkëë

¹ A yamipa, se' erblöke Skëképa Jesucristo olo ta' tajë e' mik, esepa ké sulitane sauk ñikkëë. ²⁻³ Iwà kkachekeyö a' a' i' es: ichösö tö wëm inuköl blú debitu eköl wé a' ñi dapa'uke ee, païëule buaë datsi' bua'buwa wa, ñies ula'tsio iéitö dalölöë. E' kiéwa a' tö wëshkë ta ishke'wé buaë ta ichë ia: “be' e' tköser íë kula' buaë i' kj.” E' wösha ta s'siarë debitu eköl datsi' nula sulu dö ë ta a' tö ichë ie' a: “Be' e' duödur seë ö be' e' tköser iski.” ⁴ A' tö iwé es, e' ta a' e' wamblö suluë. A' er suluë, e' kuëkj a' kë tö s'dalöieta' ñikkëë.

⁵ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' ttö ttsö: wëpa dör siarë ká i' a esepa shukitbak Skëköl tö as ie'pa dö erblë ie' mik e' blúie. Nies ie'pa shukitbakitö as idörak wëpa blúie ie' tso' e' kúie wës ie' kablë' wëpa éna ie' dalër esepa a es. ⁶ Erë ie'pa dalösewëkewa a' tö. E' skéie inuköl blúpa suëke a' tö buaë dalöieke tajë, erë esepa tö a' we'ikeke siarë. Ie'pa wa a' mi'ke kkatë s'shulökwakpa wörkj. ⁷ A' dör Jesucristo icha erë inuköl blúpa tö ie' cheke suluë. ¿Wës esepa dalöieni a' tö s'siarëpa tsata?

⁸ Skëköl ttë dalöieno bua'ie kitule iyëkkuö kj, e' tö ichë, “A' malepa dalërítsö wës a' wákpa e' dalër es.”* Ttë e' wà iuté a' tö mokj, e' ta e' dör buaë. ⁹ Erë a' kë tö sulitane suë ñikkëë, e' ta a' tso' ì sulu wamblök. E' wa a' tso' ttë dalöieno bua'ie e' dalöseukwa. ¹⁰ Ýi tö ttë dalöieno e' dalöieke iëkkë ta seraa, erë e' et

* 2:8 Levítico 19.18

dalösewëwajitö, e' ta e' dör wës ie' tö ttë kos dalösewëwä es. E' nuï kos ane ie' ki. ¹¹ E' wä dör tö Skëköl tö iyë': "kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwä," ñies e' wák tö iyë': "kë a' kawö ta' s'ttökwa." Kë se' wä s'senewabak dalöseonewa, erë s'ttëwasö, etä e' wa se' ianewa ttë dalöieno e' dalöseukwawak. ¹² Ttë e' me'at Skëköl tö se' tsatkoie se' er sulu e' yöki. Ttë e' wa ie' tö s'shuleraë aishkuö ta. E' kueki a' ttö, a' senü wës ttë e' tö ichë es. ¹³ Kë sö s'malepa suë er siarë wa, e' ta mik se' shulirketke, etä Skëköl kë tö se' suepa er siarë wa. Erë s'malepa suekesö er siarë wa, e' ta idörattsä buaë se' a mik se' shulirketke etä.

Ì buaë wësö s'malepa a e' wa iwënewä tö mokì se' erblöke Skëköl mik

¹⁴ A yamipa, yi e' chö: "ye' erblöke Skëköl mik", erë ese kë tö ì buaë wëku' s'malepa kimoie iwä kkachoie, e' ta ie' e' chö es, e' kë dör ìe bua'. ¿Wës ie' tsatkërmí? ¹⁵ E' wä kkachekeyö a' a' i' es: ichösö tö s'yami eköl, wëm ö alaköl, ese tso' siarë, datsi' kë ta', chkewö kë ta', ¹⁶ etä a' wele tö iché ie' a: "Be' shkö wöbla wa, Skëköl be' kimë. Be' e' paiö buaë, be' chkö buaë." A' tö iché ie' a es, erë ì kiane ie' ki e' kë mène a' wa ie' a, e' ta e' wa ¿ì buaë wé a' tö? ¹⁷ Es ñies se' e' chö tö se' erblöke Skëköl mik, erë se' kë tö ì buaë wëku' s'malepa a iwä kkachoie, e' ta se' e' chö es, e' kë dör ìe bua'.

¹⁸ A' wele tö ichëmi ye' a: "ye' tsatkërdaë ye' erblöke Skëköl mik e' ë batamik." A' wele skä tö ichëmi ye' a: "ye' tsatkërdaë ì buaë wëkeyö e' ë batamik."

Ye' tö ie'pa iütëmi i' es: S'erblöke Skëköl mik ena ì buaë wëkesö, e' mir ñita. Se' kë wä ì buaë one, e' ta kë se' a iwä kkayënuK tö se' erblöke Skëköl mik. Erë se' tö ì buaë weke, e' ta e' wa se' tso' iwä kkachök tö mokì se' erblöke Skëköl mik. ¹⁹ Se'

e' chö tö iklö'wësö tö Skëköl dör eköl ëme, etä e' dör buaë. Erë ñies aknamapa tö iklö'wé es, etä e' tö ie'pa suawëkeka painuwëkeka tajë.

²⁰ Kë a' senuk wës kë se' er ta' es. A' éna iwä anü tö yi e' chö tö ierblöke Skëköl mik, erë kë itö ì buaë wëku', e' ta ie' chö es e' kë dör ìe bua'. ²¹ Se' yë bak ká iaiaë kië Abraham, e' tö ilä kië Isaac, e' méka ká' yö'itö iyi mokä Skëköl a' e' ki ttëwä ña'wëwa wës Skëköl tö iuk patkë' es. Mokì ie' mí e' wä uk erë Skëköl tö iwöklö'wé. Skëköl tö isuë tö mokì ie' mí ittö wä iütök. E' kueki ie' tö iklö'wé wës wëm yësyësé es. ¿E' kë jcher a' wa? ²² Es a' éna iarmi tö mokì ie' erblé Skëköl mik. Ie' tö Skëköl ttö wä iüté, e' tö iwä kkaché tö mokì ie' erblé imik. ²³ Es ì tso' kitule Skëköl yëkuö ki e' wä ane se' éna, e' tö ichë: "Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki iklö'wëitö wës pé' buaë yësyësé es."† E' kueki ie' kine Skëköl sini'. ²⁴ Es se' wä ijcher tö Skëköl tö se' klö'wé wës pé' buaë yësyësé es, ì buaë wëkesö iwä kkachoie tö se' erblöke ie' mik ese batamik. E' kë dör tö se' erblöke ie' mik e' ë batamik.

²⁵ Es ñies ibak ká iaiaë alaköl trër tajë kië Rahab, e' ta. Josué tö wëpa patké Jericó weblök tö wës iulä dömi iska'. Ká e' a' e'pa kiéwä Rahab tö buaë ie' u a' itsatkoie. E' ukuöki ta' ie' tö ñala kuä'ki kkaché ie'pa a' as e' wa itkoshkardak. Es ie' tö iwä kkaché tö ie' erblé Skëköl mik. E' batamik Skëköl tö ie' klö'wé wës alaköl yësyësé es.

²⁶ Mik se' duowa, etä se' wiköl miä ta' s'nu ë atë. E' sü mik se' e' chö tö se' erblöke Skëköl mik, erë kë ì buaë wëku' sö iwä kkachoie, e' ta se' e' chö es, e' dör wës s'nu es, kë dör ìe bua'.

3

S'kkö paklòusö as kë sö ì sulu chö

¹ A yamipa, a' wä ijcher tö sa' wëpa tso' a' wöbla'uk

† 2:23 Génesis 15.6

Skëköl tte wa, esepa chakeraë aishkuö ta Skëköl tö tajë s'malepa kë dör s'wöbla'ukwakpa esepa tsata. E' kueki kë a' e' yuökka s'wöbla'ukwakpaie tajë. ² Sulitane tö ì sulu wambleta' tajë. Erë wé kë tö ì sulu cheta' yës, ese dör buaë yësyësë. Ie' a e' wöklörmi as kë itö ì sulu kos wamblö. ³ Kabaio diché tajë, erë ikkö payuekewasö tsa'ukuöla wa ta iwëttsëmisö wës se' ki ikiane es. ⁴ Nies kanö blubluë shköke dayë ki, ese bikeitsö. E'pa dör bërie, e' uyeke siwa' tö darëë, erë iñakoie e' dör tsirlala, e' wa iñakökwak tö iñakeke buaë dö wé ie' ki ikiane tö imi' eë. ⁵ Es s'kkö dör tsirlala, erë e' a ì tajë wamblërmï wës bö'wö tsir tö tē tajë ña'wëwa es. ⁶ S'kkö dör wës bö' es, e' dör ì sulu chök tso' se' a. Se' tso'ia tse'ka, e' dalewa e' tö se' wák kos e' sulu'wëkewä kekraë wës bö' s'ña'wë es. Bö' e' datse bö' ké a. ⁷ Iyiwak ulitane urutërmï se' a. Iyiwak kañiru kos, dù, tkabë, ñies ì tso' dayë a, e' kos urutöule se' wä. ⁸ E' skéie kë yi a ikkö paklönuk as kë itö ì sulu chö. S'kkö a ì sulu dökettsa kekraë, kë wöklör se' a. E' tö s'sulu'wëke wës kapöli sulusi tö s'ttëwä es. ⁹ S'kkö wa se' tö Skëköl dör S'yë e' kikekeka e' ë wa se' alibchöke s'malepa yö'itö wës ie' wák es e'pa ki. ¹⁰ Se' er buaë chöke, se' alibchöke s'kkö e' ë wa. A yamipa, kë se' kane e' wamblök es. ¹¹ ¿Wé a' wä isqule tö di' tum etkë a yëri tskirke ena di' sese tskirke? ¹² A' wä ijcher buaë tö higo klö kë wörtä' olivoie ö uva kicha kë wörtä' higoie. A yamipa, es ñies di' sese ena yëri kë tskirkü' di' tum etkë a.

Skëköl siwé moki, e' tö se' ké senukyësë

¹³ A' wëlepa e' bikeitsö tö a' wä siwa' meke Skëköl tö e' jcher tajë iwä ane buaë a' éna, e' ta e' wä kkachö sene yësyësë e' wa. A' senu kë e' tso'ta'ka wës wëpa wa siwa' yësyësë jcher esepa ser es. ¹⁴ Erë

a' ukyërkeia ñita, a' kköwërkeia ñita, ese tso'ia a' er sulu'ukwa, e' ta kë a' e' tso'öka tö a' wä siwa' yësyësë jcher. A' e' tso'öka es, e' ta a' tso' kachök. ¹⁵ Siwa' ese kë mène Skëköl tso' ká jai a e' wä. E' dör siwa' tskirke ká i' ki s'ditsö er a ese. E' meke se' a bë tö. ¹⁶ Mik se' ukyërke kköwërke ñi ta etä ee tajë se' ñi chiliuke, eë ì sulu kos wamblërke. ¹⁷ E' skéie, wëpa tö Skëköl siwa' datse ká jai a e' iuteke, esepa serke yësyësë. Esepa serke bëre ñita. Ie'pa er buaë ñi ki. Ie'pa tö s'malepa suëke er siarë wa tajë. Ie'pa tö ì buaë wëke kekraë silitane a' ñikkëe er moki wa. ¹⁸ Wëpa tö s'patteke er bua'ukne ñi ki, esepa dör wës iyi kuatkökwak es. Sene bëre kuatkeke ie'pa tö ta e' wä dörattsä sene yësyësëie.

4

Yi éna sene sulu dalër, ese dör Skëköl bolök

¹ ¿I tö a' ké ñi tsiriuk ñippök ñita? E' dör tö a' éna ì sulu wamblak e' tse'woie buaë, ese tso' ñippök, ì buaë tso' a' er a, ese ta. ² Ilë kkecheke a' tö tajë, erë e' wä kë dö a' ulä a, e' kueki a' tso'tke s'ttökwa. Ilë tö a' ukyëwëke, erë e' kë dö a' ulä a, e' kueki a' ñi tsiriuke ñippöke ñita. Erë ì kiane a' ki, ese kë kië a' tö Skëköl a, e' kueki kë idö a' ulä a. ³ Mik ilë kië a' tö Skëköl a, etä kë a' wä ikine er moki wa. A' éna iwä we'ikakwa a' wäpa ki e' tse'woie buaë. E' kueki kë a' ulä a idë'. ⁴ ¿A' kë tö Skëköl dalöie wës trër wakpa kë tö imaso dalöie es! ¿A' kë wä ijcher tö ì sulu tso' ká i' a, ese wa se' wöbasö, e' ta se' mia Skëköl bolök? Iskä chekeneyö, yi tö ì sulu tso' ká i' a ese sini'kué, e' ta ese wák mia Skëköl bolök. ⁵ Kë a' tö ibikeitsök tö ë Skëköl yëkkuö tö ichë: "Skëköl tö se' wiköl me'at senuk se' er a, e' ulatska tkënettsä se' ki, e' tö se' sibirtseke tajë." ⁶ Erë ì sulu wamblak se' éna ese wöklö'uk Skëköl tö s'kimeke

tajë. Es itso' kitule ie' yëkkuö k_i wé ichèitö: “Wépa e' ttsöka tajë, esepa wöklö'weke Skëköl tō. Erë wépa e' wöéwa diöshet, esepa a' ie' er buaë chō.”* 7 E' kueki a' e' mú Skëköl ttè dalöiök. Bë kë iutar ta ie' tkörashkar a' yöki. 8 A' e' batsö Skëköl mik ta ie' e' batsöra a' mik. jA pë' sulusipa, sene sulu olo'yö, a' er batse'ú! A' erbikökeia bötböt, e' olo'yö, e' skéie a' erbikö etkëme Skëköl è a. 9 jA' erianú, a' kköchö tajë, a' iú siarë! jKë a' jañukia, e' skéie a' iú siarë! jKë a' tstsë'nukia buaë, e' skéie a' erianú! 10 A' e' öwa bërë Skëköl wöa ta ie' tō a' kikeraka.

Kë se' ñi chök suluë

11 A yamipa, kë a' ñi chök suluë. Yi tō iyami cheke suluë ö iwatekitö, e' dör wes Skëköl ttè dalöiëno cheke suluë ena iwateke es. Es ese tō idalösewéwä. A' tō iwé es, e' ta a' e' tkëka iwà shulök, kë dör iwà dalöiök. 12 Skëköl eköl è tō ittè dalöiëno me'at se' a. Ie' è dör s'shulökwak. Ie' è a se' tsatkërmi. Ie' è a se' kichatërmi. Etä jyi tō a' a kawö mé s'malepa kichatök?

Kë se' e' ttsökka

13 Ye' ttö ttsö. A' welepa tō ichèmi i' es: “Bulebök sa' mi'ke ká kua'ki, etä eë sa' serke duas ek ta sa' kanëblömi tajë, inuköl klö'weraë sa' tō tajë e' blu'woie.” 14 A' tō ichèmi es, erë ì tkömi a' ta e' kë ijcher a' wä. A' dör wes mochka es, bla'mi ta sō isuë, erë bet ta kë iku'ia. 15 A' kawötä ichök i' es: “Skëköl k_i ikiane, e' ta sa' sermiia ta kanë wésele wëmi sa' tō.” 16 Erë a' e' ttsökä tajë, e' kueki a' kë tō icheta' es. A' ibikeitseke tō a' serke a' wäka è mik. Se' e' ttsökä es, e' kos dör suluë. 17 Ì dör buaë wè, ese jcher se' wä, erë kë se' wä iöne, e' ta e' dör suluë.

5

Inuköl blüpa pattë

1 jA inuköl blüpa, ye' ttö ttsö! jSkëköl tō a' we'ikeraë, e' kèwö döketke a' k_i! jE' kueki a' iú, a' kköchö tajë! 2 Ì bua'buwa tso' a' wä tajë, ese sulunewatke, a' datsi' katétke powak tō. 3 Ñies a' orochka, a' inukölchka kos, e' döli tokatke weirketke. Döli e' tō iwà kkacheke tō a' kkë'blö suluë. E' kueki aishkuö ta a' weirdaë bö' ké a. Ká i' erkewatke, erë a' tso'ia i'yi blök tajë a' wäka a. 4 A' tō ittso. Wépa kanëblöke a' a' a' iyiwö shtök, e'pa kë patone a' wä. E' tō ie'pa kköchöweke tajë, e' tstsë Skëköl diché ta' tajë e' tō. 5 Ká i' a' a' wä i'yi bua'buwa tso' tajë e' tstsë'woie buaë. Ñermata a' dör wes köchi kiéiesö ttëwä es; köchi kë éna iane tō ì sulu datse' iki. 6 Pë' ser yësyesë kë a' e' tsatkër a' yöki, esepa kkaté a' tō wöméttsa ttëwä.

Se' weirke dalë'ttsösö bërë er bua' wa

7 A yamipa, a' weirke kos, e' dalë'ttsö er bua' wa bërë dö mik Skëképa Jesucristo datskene etä. I'yi kuatkökwakpa saú wes ie'pa tō iwörke e' wä paneke bërë er bua' wa es. Ñies ie'pa tō kal_i paneke bërë er bua' wa as iyiwö tskir, talar buaë, wöne tajë. 8 Skëképa datskene e' kèwö döketke tsinet, e' kueki e' wä panú bërë. A' e' tköwä darërë ie' a.

9 A yamipa, kë a' ñi chök suluë as a' kë we'ikö Skëköl tō. Jesucristo dör s'shulökwak, e' döketke tsinet wes yi dökewatke ukkö a es. 10 A yamipa, Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë, e'pa weine tajë, e' dalë'ttsë'rakitö bërë er bua' wa. E' saú, etä iwà ú es. 11 Se' tō ichë: “Wépa weine siarë, e' dalë'ttsë'arakitö bërë er bua' wa, ayëcha buaë esepa.” A' wä ittseüle tō ká iaiaë wëm bak eköl kië Job, e' weine tajë, erë ie' tō idalë'ttsë' bërë er bua' wa. Ñies a' wä ijcher tō mik iweine siarë e' tka, etä Skëköl

* 4:6 Proverbios 3.34

er buaë yë' ie' a tajë. Skëköl er dör buaë, se' wër siarë ie' wa, e' kuëki ier buaë yë' Job a tajë.

¹² A yamipa, ttë chekeyö i' e' dör ibua'ie: Mik a' tö ì cheke, etä kě ichar: “Ì chéyö e' dör mokì Skëköl tö ká jai ena ká i' yö' e' wöwa” ö yile skà wöwa. A' ttö etkë. Mik a' icheke, “tö”, etä es idir; mik a' icheke, “au”, etä es idir. A' ichö es as kě a' kichatër.

Ikiösö Skëköl a ñi kî

¹³ A' wele weirke eriarke siarë, e' ta ese ttö Skëköl ta. A' wele ttsë'rke buaë, e' ta ese tö Skëköl kîkôka ittse wa. ¹⁴ A' wele duöke, e' ta ese tö Skëképa Jesús icha erule e'pa wökirpa tsuk patkô, as e'pa bitu ikiök Skëköl a iki ena kiö tök iki Skëképa ttö wa. ¹⁵ Ie'pa tö ikié Skëköl a erblè imik mokì e' wa, e' ta ibuardane ta Skëképa tö ikerakane. Nies ì sulu nuí tso' iki, e' ta e' olo'yeraëitö iki. ¹⁶ E' kuëki a' e' kkatôka ñi a ta ikiö Skëköl a ñi kî as a' buarne. Mik s'ser yësyëse, esepa tö ì kié Skëköl a er mokì wa, etä ie' tö iwà iüteraë buaë tajë. ¹⁷ Skëköl tteköl bak ká iaiäë kië Elías, e' dör s'ditsö wes sulitane es. Erë ie' tö iki' Skëköl a er mokì wa tö as kalì kě yër, etä kalì kě yëne dö duas mañal kî shaböts. ¹⁸ E' ukuöki ta ie' tö ikiéne Skëköl a tö as kalì yërne, etä mokì kalì yënene ta iyi kuá qos talane buaë.

Ì sulu wamblökwakpa kîmusö ilo'yök

¹⁹ A yamipa, a' wele tö ttë mokì, e' olo'yé, erë a' wele skà tö ikimé as idöne iütökne, e' ta e' dör buaë. ²⁰ A' éna ianü tö wépa tö pë' sulusi kímé ì wambléitö e' olo'yök, esepa tö ie' tsatkée ikichatër yöki, nies inuì tajë e' qos olo'yane iki.

Yëkkuö tsá kit Pedro tö 1 Pedro

Pedro, kië ñies Simón, e' tö yëkkuö i' kit. Jesús ttókatapa shuá ie' dör kékë tajë imalepa tsata. Erë mik Jesús klönewa ttëwá etá Pedro ë tö iyë' tö ie' kë wá Jesús suule. E' ukuökí tã ie' eriane tajë tã ie' e' me' Jesús dalöiökne. Kë s'wá ijcher wé ie' bak senuk mik ie' tö yëkkuö i' kit etá. Ie' tö iché tö ie' bak senuk Babilonia (1 Pedro 5.13) erë ká bak böt kuá'kí kuá'kí Babilonia. Roma wakpa tajë bak senuk sulué Skëköl wöá wës Babilonia wakpa bak senuk es. E' kuekí ie'pa ká kië ñies Babilonia. E' kuekí pë' tajë tö ibikeitsè tö mik Pedro tö yëkkuö i' kit, etá ie' tso' Roma.

Ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa bak senuk ká kuá'kí kuá'kí tso' Asia Menor shuá e'pa á. I'ñe tã ká e' kiëne Turquía. Ie'pa bak weinuk, e' kuekí Pedro éna ikimák senuk batse'ne këkraë Jesús á mik ie'pa weirke e' dalewa. Ñies ie' tö ie'pa á iché tö Skëköl wák tö ie'pa klö'bak iwák ichaie, e' kuekí ie'pa tuë tajë Skëköl á. E' kuekí ie'pa kë káne tkinuk iwák ë kí. E' skéie ie'pa ké senuk tso'tke e' meulettsa er' bua' wa weinuk Jesús dalërmik wës ie' weine ie'pa dalërmik es. Mik ie'pa weirke Jesús kuekí etá ie'pa ké ttsé'nuk buaë Wiköl Batse'r tso' mokíë ie'pa á e' kuekí. Es Pedro tö iché.

Shke'wë

¹ Ye' dör Pedro. Ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa shukitbak Skëköl tö iwák á mineyal senuk Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ñies Bitinia, esepa á.

² Skëköl dör S'yë e' tö se' shukitbak wës ie' tö ibikeitsbak kuaë es. Iwiköl wa ie' tö se' batseo'

ás se' tö Jesucristo ttë iütö, ñies ás se' er' pairir Jesucristo pé wa se' nuí yökí. Ás Skëköl er' buaë chö ena sene bèrë mù a' á tajë.

Skëköl kíkókasö

³⁻⁴ Skëköl dör Skëképa Jesucristo yé, e' kíkókasö tajë. Ie' tö se' sué er' siarë wa. Jesucristo kötëwá shkenekane, e' batamik ie' tö se' a sene pa'alí mé. Aishkuö tã i' buaë kôs tso' ie' wá blëule se' á ká jai á, e' doraë se' ulá á, e' wá panekesö kröröë. E' kôs kë nurta'wá, kë sulurta'wá, kë erta'wá yës. ⁵ A' erblöke Jesucristo mik, e' kuekí Skëköl tso' a' kkö'nuk ie' diché wa ás ie' tö a' tsátkë, e' dö a' ulá á. E' tso'tke kkachë sulitane á ká erkewatke etá.

⁶ Isalema a' kawöta weinuk ekuölö wí sù diö sù Cristo ttë kuekí, erë e' dalewa a' ttsé'rke buaë a' wá ijcher tö Skëköl tö a' tsátkeraë aishkuö tã e' kuekí. ⁷ A' erblö Jesucristo mik, e' ské dör orochka weirta'wa, e' ské tsata. Se' tö orochka ma'wëke bö' wa iwá kkachöie tö mokí oro wöchka idir. I' kë dör oro wöchka ese ñarkewa. E' sù a' weirke, e' dör a' ma'wöie iwá kkachöie tö mokí a' erblöke Jesucristo mik. A' dettsá buaë, e' tã mik Jesucristo datskene, etá Skëköl tö a' ttë keraká, a' kikeraká buaë.

⁸⁻⁹ A' kë wá Jesucristo suule a' wöbla wa, erë a' éna ie' dalër. I'ñe tã a' kë ku' ie' sauk, erë a' erblöke ie' mik, e' wá tö a' tsátkeraë. E' kuekí a' ttsé'rke buaë shüte, kë ttë tã iwá choie ekkë.

¹⁰ Ká iaiaë Skëköl ttekölpa tö s'tsátkë ñe' bikeits ena itö yulö'ttsarakitö. Ñies i' kôs meraë Skëköl tö se' á ie' er' buaë ché se' á e' dalërmik, e' yé'rakitö. ¹¹ Cristo Wiköl tö ie'pa ka' ijchenuk tö Cristo weirdaë siarë, e' ukuökí tã ilo kardaká tajë. Erë kë ie'pa éna iwá ane tö yi idir ö mik ö wës iwá tkömi. ¹² Erë Skëköl tö ie'pa á iwá kkayé' tö ttë e' kë wá tköpa ie'pa kéwö ska', e' skéie iwá tköraë se'

kéwō ska'. Ttè buaë yè' ie'pa tò, e' dör Jesucristo tté buaë ttsé'bak a' tò e'. Ipakökwaqpa tò a' a' ipaka' Wiköl Batse'r patkéulebitu ká jai a e' diché wa. Íyi ikké jchenakwa suluë Skéköl biyöchökwakpa wa.

Skéköl tò se' kié senuk buaë yësyësë

¹³E' kuëki a' erbikö buaë yësyësë, a' e' kkö'nú, a' tso' erki. Mik Jesucristo datskene, etä Skéköl er buaë ché a' a, e' wà dōraë a' ulā a. E' wà panū kröröë, e' ki a' er múwaie kekraë. ¹⁴Skéköl ttè iutō wës ala'rla buaë tò s'ttō iutè es. Kë a' e' muktsane a' bak i sulu wamblök ese ane wës a' bak kenet kë wä ie' ttè moki jcher es. ¹⁵E' skéie a' senu batse'r kekraë, Skéköl tò a' klōo' e' dör batse'r e' kuëki. ¹⁶Skéköl yëkkuō tò ichè i' es: "Skéköl tò ichè: Ye' dör batse'r, e' kuëki a' senu batse'r."* Es iyè'itō.

¹⁷Skéköl tò sulitane shuleke yësyësë ñikkëë wës se' serke es, e' kieke a' tò "S'yé", e' ta' a' kawōta ie' dalöiök suane wa a' serkeia ká i' ki e' dalewa. ¹⁸A' wä ijcher tò ie' tò a' yé'ttsa a' ser suluë wës a' yépa bak senuk suluë es, e' nuí ulā a. E' ské kë patone íyi erta'wa wës orochka ö inukölchka ese wa. ¹⁹E' skéie ipatone Cristo kötëwä pë tène tajë, e' wa. Ie' pë tuë tajë kë tonuk yi a. Ie' dör wës obeja wë'ñe pupula jchë judiowak tò mè Skéköl a es. Obeja e' dör bua'buäë kë iki i' sulu ku' yës. E' sù Cristo kë ki i' sulu ta' yës, erë ie' e' me'ttsa ttëwä se' skéie. E' kuëki Skéköl dalöiösö kekraë. ²⁰Kam ká i' yör, e' yöki ie' tò Cristo wöme'ttsabak ttëwä, erë i'ñe ta' mik ká i' erkewatke, etä iwä tka a' tsatkoie. ²¹Cristo batamik a' erblöke ie' mik. Ie' tò Cristo shkeo'kane s'duulewä shüa ta' ilo me'itō ie' a' buaë. Ie' tò io'bak es as a' erblö ie' mik, ñies as i' wëraë ie' tò, e' wä panü a' tò.

²²I'ñe ta' ttè moki e' dalöie a' tò, e' batamik a' batse'one ñi dalëritsoie er moki wa. Es a' ki ñi dalëritsö a' er kos wa. ²³A' a' sene pa'alí mène, e' dör wës a' kurne erpa etökichane es. Erë e' kë dör wës s'kur erpa s'mi wa s'yé wa es, e' duōta'wä. A' kune' etökichane Skéköl ttè dör ttsé'ka tso' kekraë e' wa. ²⁴E' dör wës Skéköl yëkkuō tò ichè es, e' tò ichè: "S'ditsö ulitane dör wës kakö es, Ie'pa dör wës ma'ma wörkua es. Kakö sinewä ta' iwörkua anewa, ²⁵erë Skéköl ttè e' tso' kekraë."†

Ie' ttè e' dör Jesús tté buaë pakane a' a e'.

2

¹E' kuëki, sene sulu kos olo'yö. Kë a' kachökia ñi ki. Kë a' e' ökia tò a' dör pë' buaë. Kë ukyënukia. Kë yi charia suluë a' tò. ²⁻³Skékëpa Jesús er buaë ché se' a, e' kke ttséke a' tò, e' kuëki ie' ttè wäk wöchka yulö poë wës alala kune erpa ese tò imi tsu' yulë es as a' er ki diché iër buaë as a' tsatkër.

Cristo dör wës ak kibi tso' u katabloie es

⁴A' shkōwä Skékëpa Jesucristo ska', ie' dör wës ak tso' u yuoie es erë ttsé'ka. E' waté'ttsa s'ditsö tò wës u yuökwaqpa tò ak kë dör buaë u yuoie ese këu es. Erë Skéköl a' ta' ie' dör wës ak shukitule tuë darërë es. ⁵Es ñies se' dör wës ak tso' u yuoie es erë ttsé'ka. Se' wa Wiköl Batse'r tso' iwé yuök. U e' a' se' dör wës sacerdotepa batse'r es. Eë se' tò i' wër buaë Skéköl wä ese meke ie' a' Jesucristo batamik. I' wër buaë ie' wa, e' dör tò se' tò ie' dalöiö Wiköl Batse'r wa se' er wa ena se' ser kos e' wa. ⁶E' dör wës itso' kitule Skéköl yëkkuō ki es. E' ki Skéköl tò Cristo ché i' es:

"Ittsö. Ye' tò ak kibiie tkéat ye' u katabloie Sión, e' dör ak bua'ie shukitule tuë darërë ese.

* 1:16 Levítico 11.44-45 † 1:25 Isaías 40.6-8

* 2:6 Isaías 28.16

Yi erblöke imik, ese kë eriarpa.”*

⁷ Äk e' dör Jesucristo. Se' erblöke ie' mik, esepa kikerakä Skëköl tö. Erë wépa kë erblökü' ie' mik, esepa a ta e' kë dör es. Itköke ie'pa ta wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kï es, e' tö ichè:

“Äk watë'ttsa u yuökwakpa tö, e' yönene äk bua'buaië.”†

⁸ Ñies e' tö ichè:

“Äk e' mik pë' klastkërdaë, ie'pa ardarö jski äk e' kueki.”‡

Ie'pa kë wä Jesucristo ttë buaë e' iütëne, e' kueki ie'pa weirdaë e' nuí kï. E' dör wes ie'pa klastkër Jesucristo mik es. Skëköl tö ie'pa wöme'ttsabak as itkö ie'pa ta es.

⁹ Erë a' kë dör es. Skëköl tö a' shukit as a' dö ie' wák ichaie. Ie' dör a' blü ena a' dör ie' sacerdotepa. A' dör batse'r ie' a. A' bak senük i sulu dikia wes s'ser stui a es, erë ie' tö a' yë'ttsa e' ulä a senoië ie' olo buaë taië e' a. Ie' tö iwé es as i buaë kos wé ie' tö, e' wä pakö a' tö sulitane a.

¹⁰ Kenet ta a' kë dör ie' icha, erë j'ñe ta a' dör ie' wák icha. Kenet ta ie' kë wä a' sune er siarë wa, erë j'ñe ta ie' tö a' suëke er siarë wa.

Se' senü wes Skëköl kï ikiane es

¹¹ A ye' yamipa dalër taië ye' éna, se' tso' bërberla ë ká i' kï wes upakë shkal es. Se' ká bua'ie e' dör ká jai a. E' kueki a' wák dër suluë tö a' erkiöweke i sulu wamblök, e' kë iutar. E' tö a' wöklö'weke as a' kë tö Skëköl ttö iütë. ¹² A' senü yësyësë kekraë pë' kë tö Skëköl dalöie esepa wörki. Erë j'ñe ta' ie'pa tö a' kkateke wes a' chöpa pë' sulusipa es, erë ie'pa tso' a' serke yësyësë e' wä sauk. E' kueki aishkuö ta mik Skëköl de s'chakök se' nuí kï, etä ie'pa tö ie' kikerakä wes a' serke e' kï. E' kueki a' senü buaë yësyësë kekraë.

¹³ S'wökirpa kos ttë iütö a' tö Skëképa Jesús batamik. Ká wökir

kibi, e' ttë iütö, ie' dör s'wökir kibi ká i' kï e' kueki. ¹⁴ Ñies wépa patkeke ie' tö s'wökirpaie, esepa ttë iütö a' tö. Ie' tö ie'pa patkeke wépa tö i sulu wambleke esepa we'ikök ena wépa tö i bua' weke esepa kikökka. ¹⁵ Skëköl kï ikiane tö a' tö i buaë wë, pë' tö ie' ttë watëttsa, kë wä iwä jcher yës, esepa siwa'blöwowaie as ie'pa kë tö a' chöia suluë.

¹⁶ A' senü wes pë' tsatkëuletsa es. A' bak klöulewä i sulu ulä a, e' yökï a' tsatkë'ttsa Skëköl tö, erë e' kë klö'war a' tö i sulu wamblöie. E' skéie a' senü yësyësë ie' kanë mésopaie. ¹⁷ Sulitane dalöiö. S'yamipa malepa dalëritsö. Skëköl dalöiö. Ñies ká wökir kibi, e' ttë dalöiö.

S'weirke kos e' dalë'ttsösö

¹⁸ A' wépa klöulewä kanë mésoie, esepa tö a' wökirpa ttö iütö. Wépa er buaë tö a' suëke buaë, ñies wépa er suluë tö a' suëke kësik wa, esepa ttö iütö er bua' wa. ¹⁹ A' kë kï i nuí ta', erë a' wökir tö a' we'ikeke ëme, e' dalë'ttseke a' tö bërë, a' er me'rie Skëköl kï e' kueki, e' ta' e' wër buaë ie' wa. E' kueki a' wökirpa ttö iütö.

²⁰ Se' weirke i sulu wamblekesö ese nuí kï, ese dalë'ttsésö bërë, e' ta' Skëköl kë tö se' kikepakä yës. Erë se' weirke i buaë wésö ese kueki, ese dalë'ttsésö bërë, e' ta' e' je' wër buaë ie' wa. ²¹ Ie' tö se' klöo'bak as se' tö idalë'ttsö es. Cristo weine taië se' dalërmik, e' dalë'ttsë' ie' tö bërë. Es ie' kï ikiane tö se' tö se' weirke ese dalë'ttsö bërë wes ie' tö idalë'ttsë' es. ²² Cristo kë wä i sulu wamblëne yës, ie' kë kayëne yës. ²³ Mik ie'pa tö ie' yë' suluë iwöshaë, etä ie' kë wä ie'pa yëne sulu. Mik ie'pa tö ie' we'ik taië, etä ie' kë wä yi pauine. E' skéie e' me'atitö, Skëköl tö s'shuleke yësyësë, e' ulä a. ²⁴ Cristo kötewä wötëulewä krus mik se' nuí kos patuoie as se' ser yësyësë, ñies as i sulu kë

wamblöasö. Ie' shkä'ne ichkä ki taië, e' batamik a' buanene. ²⁵ A' bak wës obeja chöwa es, erë i'ñe ta a' dene Cristo ska'. Ie' dör a' kkö'nukwak buaë, ie' tö a' kkö'neke er bua' wa.

3

Wës s'senewabak esepa ké senuk ñita

¹ A tayëpa, a' wëpa ttö iütö er bua' wa. A' tö iwé es, e' ta a' wëpa wëlepa kë erblöku' Jesús mik, esepa erblömi alé Jesús mik, a' serke buaë ie'pa ta, e' ë batamik, kë wä pakaule ie'pa a. ² A' wëpa tö isué tö a' serke yësyësë, Skëköl ttë dalöieke mokïë, e' tö ie'pa erkiöwëmi erblök Jesús mik. ³ A' tayëpa, ¿mokï a' e' tsakka buaala? e' ta kë a' e' kïtkarka taië a' chkä ki. Kë i' tularka taië e' ki ena a' tsà ki wöñarke dalölöë oroie lie. Kë a' e' paiökka datsi' tuë darërëë ese wa. Ese kos weirta'wa. ⁴ E' skéie er buaë ñies sene bërë, ese wa a' e' kïtkö. E' kë weirta'wa ñies e' wër buaë shutë Skëköl wa. ⁵ Alakölpa bak ká iaiäë tö Skëköl dalöieta', esepa bak e' kïtkök es. Ie'pa bak e' maukka Skëköl mik, ñies ie'pa bak iwëpa ttë iütök buaë. ⁶ Sara tö iwëm Abraham ttë iütë' buaë ta iki'itö këkëpa. A' tö i' buaë wëke, kë suarta' i' yöki, e' ta a' dör wës Sara es.

⁷ A wëpa alaköl ta', a' senú ita bërë er bua' wa. Ie'pa diché kë ta' taië wës se' wëpa es. Ñies ie'pa ulä a sene michoë döraë se' ta ñita Skëköl er buaë ché se' a e' wa. E' kuëki ie'pa dalöiö. Iú es as i' kieke a' tö Skëköl a, ese kë wöklör.

Jesús mik erblökwapka ké senuk buaë sulitane ta

⁸ Es bata ekkë ta ye' tö ichè a' ulitane a, a' senú buaë ñita bërë. A' ñi saü er siarë wa. A' ñi dalëritsö buaë ñi ëlpaie. A' ñi saü er bua' wa. A' e' öwa ñi yöki diöshët. ⁹ Yi tö i' sulu wamblé a' ki, ese kë ki

iské wamblarne. Yi tö a' ché suluë, ese kë ské charne suluë. E' skéie esepa a a' er buaë chöne. Skëköl tö se' klöo'bak er buaë choie se' a, e' kuëki a' er buaë chö s'malepa a. ¹⁰⁻¹² E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè:

“Skëköl wöbla me'rie s'ser yësyësë, esepa ki ikkö'nuk.

I' kieke ie'pa tö ie' a, ese meraëitö ie'pa a.

Erë wëpa e' wamblö sulu, esepa suëkeitö ibolökpaie.

E' kuëki yi ki ikiane tö ikawö tkö buaë tssëne bua' wa këkraë, ese wák kawötä e' kkö'nuk as kë itö i' sulu chö,

as kë itö yi kïtö'ù.

Ese wák kawötä i' sulu kos olo'yök, kawötä senuk yësyësë.

Ie' ké e' chök senuk bërë këkraë sulitane ta.”*

¹³ A' e' tkéwa darërëë senuk yësyësë këkraë, e' ta kë yi a a' sulunukwa da'a. ¹⁴ Erë a' serke yësyësë, e' ki a' weirmi alè, e' ta ayëcha e' dör buaë. Kë a' suanuk wëpa tö a' we'ikeke esepa yöki. Kë a' tkinuk i' yöki. ¹⁵ E' skéie Cristo dalöiö a' tö e' blúie. Yile tö a' chaké Cristo paneke a' tö kröröë, e' ki, e' ta a' tso'tke erki këkraë iwä iütök. ¹⁶ Erë iwä iütö bërë er bua' wa. A' senú yësyësë as a' er kë tö a' kkatö i' ki. E' dör es, e' ta mik pë' tö a' ché suluë a' dör Cristo mik erblökwapka e' kuëki, eta e'pa jaërdaka i' ché ie'pa tö e' dör kache e' kuëki.

¹⁷ Se' weirke i' buaë wëke se' tö ese ki, Skëköl ki ikiane alè es, e' ta e' dör buaë. Erë se' weirke i' sulu wamblekesö ese ki, e' ta e' dör suluë. ¹⁸ Ñies Cristo weine siarë se' nu' patuoie. Ie' kötëwa etökicha ëme kë duötä'wajä yës. Ie' dör yësyësë, erë ie' e' mettsa ttëwa se' kë dör yësyësë e'pa skéie se' tsömi Skëköl ska'. Mokï ie' kötwa pë' tö, erë ie' shkeo'kane Skëköl tö i'Wiköl wa. ¹⁹ Ñies Wiköl

* 3:10-12 Salmo 34.12-16

Batse'r wa ie' dè'rò wé wimblupa tso' wötèule ee, ie' e' ali'ka e' chök ie'pa a. ²⁰ Ká iaiaë ie'pa tò Skèköl ttò dalöse'wa Noé késka'. Noé bak kanò tajë e' yuök, e' dalewa Skèköl tò ipana' enaë tò pè' er mane'ù ie' a, erè ie'pa kë wà ione. E' kueki Noé ena iyamipa pàköl wa'ñe, e'pa è tsatkène kanò a di' tajë yöki. ²¹ Di' tajë bakmi Noé késka', e' tò di' a s'wöskueke e' tsatkoie i'ñeta' e' klea' se' a. S'wöskuè e' kë dör s'chkà paskuoie. E' skéie iwà kkachekeitò tò se' tso' ikiök Skèköl a tò se' nuì olo'yò s'ki' as se' er kë tò s'kkatöia. E' tò se' tsatkeke Jesucristo shkenekane e' batamik. ²² I'ñe ta Jesucristo mine'kane ká jai a e' tkër Skèköl ulà bua'kka† Skèköl biyöchökwakpa ulitane, ñies i ulitane tso' s'wökirie wà diché ta' kë wèrtà'wà esepa kòs tso' ie' klò dikia.

4

¹ Cristo weine tajë se' skéie, e' kueki a' e' chö a' weirke kòs e' dalè'ttsök er bua' wa wès Cristo es. Yi weine i buaë wéitò e' kueki, esepa kë éna i sulu wamblakia. E' kueki a' e' chö weinuk. ² Wépa dör es, ese wakpa serkeia ká i' a eta kë ie'pa éna i sulu wamblakia wès s'malepa tò iwambleke es. E' skéie ie'pa senak buaë yësyësë kekraë wès Skèköl ki ikiane es. ³ Kenet ta a' kë wà Skèköl sùule, e' kèwö ska' ta a' bak i sulu è wamblök tajë wès pè' malepa kë wà ie' sùule esepa ser es. A' bak trènu'k tajë. I sulu kukuétè'wà darèrèè. A' bak e' ttökka blo' wa tajë. A' bak ñi dapa'uk blo' yök tajë. E' kéwa a' tò i sulu kí wambleke tajë. Ñies iyi diököl tò s'dako'wè ekkè, ese dalöiök a' bak tajë skèköl. ⁴ Erè i'ñe ta a' kë mineia' pè' kë tò Skèköl dalöiè esepa ta i sulu wamblök wès ie'pa tò iwambleke kë wöklörta' es. E' tò ie'pa tkiwèwa, e' kueki ie'pa tò a' cheke suluè. ⁵ Skèköl

dör s'duulewà ena s'tso'ia' ttsè'ka, e'pa kòs shulökwak. Aishkuò ta i sulu wamblè' ie'pa tò, e' kòs ki ie'pa kawötà e' chökka ie' wörki. ⁶ Cristo tté buaë e' pakanebak ñies s'durulune esepa a. Ie'pa durulune i sulu wamblè' ie'pa tò e' kueki, wès Skèköl tò ime'at tò sulitane kawötà duökwa es. Erè Cristo tté buaë e' pakanebak ie'pa a as ie'pa wikölpà ser michoè wès Skèköl ser es.

Se' ké ñi kìmuk

⁷ Ká i' erkewatke, e' kueki a' tso' erki, a' e' kkö'nú buaë as a' a' s'yèyèr buaë. ⁸ Iyi kòs tsata a' ñi dalèritsö a' er kòs wa. A' ñi dalèritsöke es, e' ta wès alè s'yamipa e' wamblö suluè a' ki, ese kë ki a' tkirpa. ⁹ A' tò s'yamipa kiöwà er bua' wa a' u a, kë isuar suluè. ¹⁰ Skèköl er buaë ché a' a, e' kueki ie' tò imé a' a' kuà'ki kuà'ki ñi kimoie, e' kueblupa a' dör. E' kueki i mène a' eköl eköl a' s'malepa kimoie ese wà kaneú. ¹¹ A' welepa a' imène ttè pakök, e' ta esepa kawötà Skèköl ttè è pakök. A' welepa a' imène s'kìmuk, e' ta esepa kawötà s'kìmuk kòs Skèköl tò e'pa a' diché métke ekkè. I kòs wèkesö e' üsö buaë as Skèköl jikarka tajë Jesucristo batamik. Jesucristo diché ta' tajë, olo ta' tajë iyi ulitane tsata kekraë. Es e' idir.

Se' ttsè'nú buaë se' weirke eta

¹² A' yamipa dalèr tajë ye' éna, mik a' weirke siarè Cristo ttè kueki, eta kë e' ki a' tkinuk. Kè a' tò ibikeitsök tò a' ta itkòmi wès i kë sùule yi wà tkö s'tà es. ¹³ E' skéie a' ttsè'nú buaë. Cristo weine kòs e' bata de a' ki ñies, e' kueki a' ttsè'nú buaë. E' tköke a' ta es as a' ttsè'r buaë shuté mik Cristo dene olo ta' tajë eta. ¹⁴ Ayècha buaë mik ie'pa tò a' ché suluè Cristo kueki, e' wà dör tò Skèköl Wiköl olo ta' tajë e' tso' a' ta. ¹⁵ A' weirke s'ttèwà kueki, akblè kueki, i sulu wamblè' kueki o' ulà tiè o'ka iyi a' e' kueki, e' je' ta' a' jaènú.

† 3:22 ulà bua'kka: E' kèwö ska' ta' yi tkër blu' ulà bua'kka ese wák dalöièrta' tajë imalepa tsata.

16 Erë a' weirke se' dör Cristo icha e' kueki, eta kë e' ki a' jaënuke. E' skéie Skëköl kiköka a' tö ie'pa tö a' kië Cristo icha e' kueki.

17 Skëköl tö sulitane shuleketke, e' kéwö dökewatke. Erë ie' tö iwák icha shuleraë kewe. Se' weirke i'ñe ta, e' dör sulitane weirdaë e' tsá, e' ta zi kë tköpa wépa kë tö ttë buaë me' Skëköl tö e' dalöieta' esepa ta? 18 E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichë:

“Pë' serke yësyësë, iekkë ta esepa kë tsatkëne,

e' ta zi kë tköpa pë' sulusipa ena pë' e' wamblö sulu esepa ta?”*

19 Wépa mé Skëköl tö weinuk ie' ttë kueki, esepa ké i' buaë wekerakitö, ese ki uk. Ie' se' yö', ie' ttö mokie, e' kueki se' e' mü bërë ie' ulà a.

5

Skëkëpa Jesús icha wökirpa esepa patté Pedro tö

1 Iñe ye' tö ilè cheke a' dör Skëkëpa Jesús icha wökirpa esepa a. Nies ye' dör Jesús icha wökir eköl. Cristo weine siarë, e' su'yö ye' wák wöbla wa. Mik ie' datskene, eta ie' olo taië e' kkayërdaë sulitane a, e' a ye' tso'ñak a' ta. E' kueki ye' tö a' a ichë tö 2 wépa me' Skëköl tö a' ulà a kkö'nè wes obeja es, esepa kkö'nú buaë, er buaë wa wes ie' ki ikiane es. Kë dör tö a' kë éna iwak, erë a' tö iweke. E' skéie iwakaneú er bua' wa. Nies kë ie'pa kkö'nar inuköl ë dalërmik, e' skéie ikkö'nú er bua' wa ie'pa kimoie. 3 Kë a' tö ie'pa wëttsuk kësik wa. Kë a' e' ttsökka taië ie'pa ki. E' skéie a' senú buaë yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser buaë wes a' ser es. 4 A' tö iwé es, e' ta mik Cristo dör se' ulitane wökir kibi e' datskene, eta iské buaë olo ta' taië, kë sulurta'wa e' meraëitö a' a.

Jesús icha malepa patté Pedro tö

5 A duladulapa, a' kékëpa ttö iutö buaë. Nies a' ulitane e' wöowa

diöshet ñi yöki, a' ñi dalöiö er bua' wa. Skëköl yëkkuö tö ichë:

“Wépa e' ttsöka taië, esepa wöklö'weke Skëköl tö.

Erë wépa e' wöowa diöshet, esepa a ie' er buaë chö.”*

6 E' kueki a' e' wöowa diöshet ie' diché ta' taië e' yöki, as ie' tö a' kiköka mik ikéwö de eta. 7 Ie' er me'rie a' ki a' kkö'noie, e' kueki kë a' tkinuk i' ki. I' kos tö a' tkiweke, a' tsiriweke, e' múat ie' ulà a.

8 A' tso' erki, a' e' kkö'nú! Bé dör a' bolök. Ie' tso' a' tötiuk wes ma'name arke taië, e' tö i'yiwak tötiëke katëwa es. 9 A' e' tköwa darërë a' erblöke Skëköl mik e' a, es a' tö Satanás wöklö'weraë. A' wa ijcher tö ká wa'ñe s'yamipa tso' weinuk wes a' es. E' kueki a' e' tköwa darërë Skëköl a. 10 Ie' er buaë ché se' a' taië shute. Ie' tö se' shukitbak as se' döñak ie' olo yöbië e' a, se' batsulewa Cristo mik e' wa. Se' weirke ekuölö ë ká i' a, mik e' tka, eta i' sulu tso'ia se' a, e' yerattsaitö sëkka. Ie' tö se' tkewaraë darërë. Ie' tö se' er diché ieraë, kë i' e' alöpakaiä se' ki. 11 Ie' diché ta' taië i'yi ulitane tsata. Ie' dör i'yi ulitane wökir kekraë. Es e' idir.

Pedro e' chéat

12 Ye' tö Silvano ké yëkkuö i' shtök. Ye' wa ijcher tö ie' dör s'yami e' tkëulewa darërë ese. Yëkkuö i' shtéyö a' a' er diché ki ioie. Skëköl er buaë ché se' a' taië, e' shtéyö yëkkuö i' ki. Ye' tö ichë tö e' dör ttë mokie, e' a' a' e' tköwa darërë.

13 Jesús mik erblökwakpa kos tso' Babilonia, e'pa tö a' shké'wémi. E'pa shukit Skëköl tö wes ie' tö a' shukit es. Nies Marcos dör wes ye' wák alà es, e' tö a' shké'wémi. 14 A' ñi shké'ú er bua' wa.

A' kos dör Cristo icha, e'pa senú bërë.

* 4:18 Proverbios 11.31 * 5:5 Proverbios 3.34

Yëkkuö skà kit Pedro tö, i' ta ide böt 2 Pedro

Yëkkuö skà i' kit Pedro tö. Ie' wa ijchenewa tö iblërkewatke, e' yë'itö 2 Pedro 1.12-15 e' kî. Jesús mik erblökwakpa weirke ierblö ñe' kueki, e'pa a Pedro tö yëkkuö i' kit ie'pa er one Jesús tté mokjé e' ska' as iserdak yësyësé ena kekraë Jesús a. E' kjieta ie' tö ie'pa a ieri mène tö pé' e' ö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa esepa doraë ie'pa shua ikitöukrak. Ie' tö ie'pa a iché tö wes s'kitö'ukwakpa ñe'sepa serdaë. Nies ie' tö ie'pa a iché tö s'kitö'ukwakpa we'ikeraë Skëköl tö. E' kjieta i' tkömi ká i' erkewatke eta e' eri mène Pedro tö ie'pa a. Ie' tö iché ká i' erkewa e' kéwö dewatke tsinet, e' kéwö ska' ta ie'pa kawöta senuk yësyësé Jesús kikokaie.

Ñies Pedro tö iché tö mokjé Jesús datskene erë Skëköl tö sulitane sueke er siarë wa ena ie' kî ikiane tö se' er mane'ù ta se' erblö Jesús mik. E' paneke ie' tö er bua' wa, e' kueki kam ie' tö Jesús patköne.

Shke'wè

¹ Ye' dör Simón Pedro. Ye' dör Jesucristo kané méso. Nies ye' dör ittekölpä tsá, e'pa eköl. Jesucristo dör Skëköl ena S'tsatkökwak. Ie' dör yësyësé, e' batamik sa' de erblök ie' mik. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa de erblök ie' mik buaë mokjé wes sa' es, esepa a.

² Skëköl ena Skëképa Jesús as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a tajë, a' kî batsmir buaë ie'pa mik e' a.

Se' er diché iö senuk yësyësé Skëköl a

³ Jesús tö se' klö'bak as se' dö ie' ta ñita ie' olo tajë e' a, ñies as se' ser wes ie' ser es. Se' bätse ie' mik, e' wa i' kos kiane se' kî senoie wes ie' kî ikiane es e' me'tkeitö se'

a ie' diché tajë e' wa. ⁴ Ýyi ekké kos wa ie' kablë' se' a as se' dö wes ie' wák dër es, as se' tköshkar i' sulu tso' ká i' a wamblak se' éna tö se' sulu'wëwami ese ulá a. Skëköl kablë' se' a, e' me'tkeitö se' a, e' dör tajë buaë shute. ⁵ E' kueki a' e' diché iö a' erblöke Cristo mik, e' kjië senuk yësyësé. Sene yësyësé, e' kjië Skëköl ýyi anak. ⁶ Skëköl ýyi ane, e' kjië e' kkö'nuk. E' kkö'në, e' kjië ýyi panuk bërë. Ýyi panë bërë, e' kjië er mukwa Skëköl è kî. ⁷ Er mèwa Skëköl è kî, e' kjië ñi sauk er bua' wa wes ñi elpa es. Ñi suë er bua' wa, e' kjië ñi dalëritsök. ⁸ Ýyi ekké kos weke a' tö, ñies ikí weke a' tö kekraë, e' ta e' wá kiane ché tö mokjé a' bätse buaë Skëképa Jesucristo mik. A' serke es, e' ta i' kos weke a' tö Skëköl a, e' wá dörattsá buaë. ⁹ Erë wépa e' chö tö ie'pa erblö Cristo mik, erë ie'pa kè tö ýyi ekké wawë, esepa dör wes s'wöbla kè wawër buaë es. Ie'pa kè éna iwà ane buaë. Wësua ie'pa éna ichowa tö i' sulu wamblë' ie'pa tö, e' pairi'ttsá Skëköl tö ie'pa kî. ¹⁰ A yamipa, a' e' diché iö senuk buaë yësyësé kekraë, e' wa iwà kkeyërdaë tö mokjé Skëköl tö a' klö'bak, a' shukitbakitö iwák a. A' tö iwé es, e' ta a' erblöke Cristo mik, e' kè olo'yepa a' tö yës. ¹¹ E' wa aishkuö ta a' kirdawa buaë i' blúie Skëképa Jesucristo dör S'tsatkökwak, e' tso' e' a. E' dör yöbië.

¹² Ýyi ekké jcher a' wa buaë. Ttè mokjé wa a' e' wöbla', e' a' tso' e' tkëulewá darërëë. Erë ye' tö a' a ikí ché michoë as a' kè éna ichöwa. ¹³ Ye' tso'ia' ttsé'ka, eta ye' a' ta buaë idir tö ye' tö a' a ttè i' kî ché as a' tö ýyi ekké wá bikeitsö kekraë. ¹⁴ Skëképa Jesucristo tö ye' a' iyè' tö wekké alè ta ye' kè ku'ia ká i' kî. ¹⁵ Ye' tö i' kos weraë as ttè i' kè chöwa a' éna yës i'ña ta ñies mik ye' blënewatke e' ukuökjé ta.

¹⁶ Skëképa Jesucristo olo ta' tajë, e' su' sa' tö sa' wákpa wöbla wa. E' kueki mik sa' tö a' wöbla' ie' diché

tà' tajë ena ie' datskene e' tté wa, etä kè sa' wä ipakane a' a' tté kè wà tà' wës sa' wäkpä tö ibikeitsè chë es a' kitö'woie. ¹⁷⁻¹⁸ Mik sa' dë'rö ie' tã kabata batse'r, e' tukir kï, etä eë Skëköl dör S'yë, e' tö ie' kïkëkä tajë. Ttö datse Skëköl olo tã' tajë e' ska', e' tö ie' chë i' es: "Se dör ye' alä dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shute." E' kos su' sa' tö. Ttö ñe' datse kã jai a, e' ttsë' sa' tö, sa' tso'ñak ie' tã eë e' kuekï.

¹⁹ Ì su' sa' tö, ì ttsë' sa' tö, e' tö ikï cheke se' a' tö Jesús tté tso' kitule Skëköl yëkküö kï kã iaiäë ittekölpa wä, e' yëne mokï. E' kuekï tté kit ie'pa tö yëkküö kï, e' wä iutök a' kawötã bua'iewä. Ttë e' dör wës bö'wö batsëkä stui a' tö kã olo ppeeke ese es. E' tö se' er ñi'weke as se' éna iar tö ì dör mokï, ì dör kache. Ttë e' tö se' kïmeraë dö mik Skëképa Jesucristo datskene etä. Mik ie' de, etä ì kos ardaë buaë se' éna, e' dör wës kã ñir s'kï es. Jesucristo dör wës bëkwö bërie wërke bla'mi e' es. ²⁰⁻²¹ Erë ì kos tsatã a' wä ijchenú tö ì yë' Skëköl ttekölpa tö, tso' kitule Skëköl yëkküö kï, e' kè yëne ie'pa wä ie'pa wäkpä er wa. Erë Skëköl tö ie'pa kè ichök wës ie' kï ikiane es Wiköl Batse'r wa. E' kuekï ì kit Skëköl ttekölpa tö kã iaiäë, e' kè yëne ie'pa wä iwäkpä er wa, e' dör Skëköl tté mokï.

2

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹ Kã iaiäë Israel aleripa shua kachökwakpa e' ka'ka e' chök tö ie'pa dör Skëköl ttekölpa. Es ñies i'ñie tã a' shua kachökwakpa e' kōrakã e' chök tö ie'pa dör s'wöbla'ukwakpa Skëköl tté wa. Ie'pa e' ö tö ie'pa tso' tté mokï pakök, erë tté wa ie'pa tö s'wöbla'weke, e' tö s'er sulu'wëwami e' iutésö, e' tã Skëköl tö s'we'ikeraë. Skëképa Jesucristo tö ie'pa nuï to'ttsã, erë e' wä watëttsã ie'pa tö. E' kuekï ie' tö ie'pa we'ikeraë bet. ² Erë tajë s'yamipa

ardarö kache tté e' a' itrërdarak tajë wës iwöbla'ukwakpa es. Ie'pa kuekï tté mokï e' cheraë suluë pë' malepa tö. ³ S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa kï inuköl ë kiane tajë, e' kuekï ie'pa tö a' inuköl yerattsa tté kè wä tã' pakeke ie'pa tö ese wa. E' kuekï kã iaiäë ie'pa esepa wöme'ttsabak weinuk Skëköl tö, e' kè chë'wa ie' éna.

⁴ Kã iaiäë Skëköl biyöchökwakpa welepa tö ì sulu wamblë' ie' kï, e' nuï kè olo'yane ie' wä ie'pa kï. Ie' tö ie'pa batrelor bö' kè a, eë ie'pa tso' wötëule moulewã stui a' ie'pa kichateraëitö aishkuö tã e' panuk. ⁵ Ñies kã iaiäë wakpa bak senuk Noé këska' ta, e'pa tö ì sulu wamblë' tajë, e' nuï kè olo'yane ie' wä ie'pa kï. Noé tö ipaka' ie'pa a' tö ie'pa kawötã senuk yësyësë, erë ie'pa kè wä ie' tté iutëne. E' kuekï Skëköl tö ie'pa ewëwa di' tajë wa. Noé ena imalepa dōkã kul (7), e'pa ë tsatké Skëköl tö di' tajë yöki. ⁶⁻⁸ Ñies kã iaiäë kã böt kië Sodoma ena Gomorra, e' wakpa dör pë' sulusi. E'pa shua wëm serke eköl kië Lot, e' serke yësyësë. Ie'pa trër tajë, e' ttseke, e' suëke ie' tö këkraë, e' tö ie' dör buaë e' eriawëke siarë. Ie'pa nuï kï Skëköl tö ie'pa wömëttsã ewëwa. Ie' tö ie'pa ena ie'pa kã e' kos ña'wëwa seraã imuluchka ë atë. Erë Lot, e' ë tsatkëttsaitö. Ie' tö ie'pa ewëwa es iwä kkachoie sultane a' tö es itkōraë pë' sulusipa kos esepa tã.

⁹ E' kos bak kã iaiäë, e' wa se' wä ijcher tö wëpa serke buaë yësyësë, esepa tsatkërmi buaë Skëköl a' ì kos tö ie'pa we'ikeke e' ulä a. Ñies se' wä ijcher tö wëpa dör ì sulu wamblökwakpa, esepa tso' blëule ie' wä ishulirkerak e' kèwö panuk. ¹⁰ Wëpa e' mettsã e' ia'ukka sene sulusi wa wës ie'pa wäk dër sulu kï ikiane es ena Skëköl tté watëttsarakitö, esepa kos we'ikeraëitö tajë s'malepa tsatã.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa,

e'pa e' wamblörak kësik kësik, kē tō ì ulē klō'weta', iwökir darërëë. Ie'pa kē suane wēpa olo ta' tajë, esepa chök suluë. ¹¹ Skëköl biyöchökwakpa diché ta' tajë, olo ta' tajë s'wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa tsata, erë ie'pa kē tō imalepa dör suluë esepa cheta' Skëköl a suluë as ikichatër. ¹² Erë ì sulu wambleke s'wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa tō, e' wamblekerakitō kē wà bikeitsule wēs yiwak kañiru kē a ká arta' tso' klō'wewa ttéwa es. Ì kē ane ie'pa éna, e' kōs cheke suluë ie'pa tō. Ie'pa duōrawa wēs yiwak kañiru ttéwa es. ¹³ Ie'pa tō s'malepa we'ikeke, e' skéie ie'pa weirdaë siarë. Ì sulu tō ie'pa ttsë'weke buaë, ese kōs wambleke ie'pa tō tajë ñiwe kē jaër ta'ia, ese tō ie'pa ttsë'weke buaë. Mik a' ñi dapa'uke chkök ñita di'yök ñita, eta' ie'pa tso' a' shua ì sulu wamblök e' ttsë'woie buaë. Ese wa ie'pa éna a' kitō'wak. Es ie'pa tō a' kawō sulu'wekewa. Ie'pa tō a' jaëwekewa tajë. ¹⁴ Ie'pa er me'rie trë ë kji. Ie'pa kē shtrirta'wa ì sulu wamblök. Wēpa kē e' tkënewa darërë S'tsatkōkwak tté a, esepa dakiñekerakitō as ie'pa tō ì sulu wamblöne wēs ie'pa es. Ie'pa tō inuköl ë kkecheke tajë kekraë. Ie'pa wōme'ttsabak kichatée Skëköl tō. ¹⁵⁻¹⁶ Ie'pa dör wēs s'cholur es. Ñala yēsyesë e' olo'yé ie'pa tō e' wambloie wēs ká iaiaë Beor alà kië Balaam dör Skëköl tteköl, e' e' wamblë' es. Ie' m'í ì sulu wamblök inuköl ë dalërmik, erë Skëköl tō ie' burro ké ttökka' ie' ta' ta' iuñéitō ta' ichéitō ia: ¿Ì wambleke be' tō aljie? E' tō Balaam wöklō'wé.

¹⁷ S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa dör wēs di' tum itō kē a di' ta' es. Ie'pa dör wēs kalj morka mochka a uyè siwa' tō kē wà yerta' es. Ie'pa wōmeulettsa weinuk mi-choë stui ké a. ¹⁸ Ttë pakeke ie'pa tō e' ttsë'r buaë, erë kē iwà

ta'. Ì sulu kukuëña ie'pa wa ena ì sulu kiane s'wák dër sulu e' kji, e' wa ie'pa tō wēpa e' yéttsa tsaririë iserkerak kitëule e' ulà a, esepa erkiöwekekane as iarminë ì sulu a. ¹⁹ Ie'pa tō icheke: "A' tō sa' tté iuté, e' ta' a' kē ku'ia klöulewa ì ulà a, a' sermi wēs a' wákpa kji ikiane es." Ie'pa tō icheke es, erë ie'pa wákpa tso' klöulewa ì sulu ulà a, ie'pa kē a e' yërpattsä wēs. Mik se' kē a e' yënëttsä ì ulà a, eta' e' wà dör tō se' tso' klöulewa iulà a. ²⁰ Skëképa Jesucristo dör S'tsatkōkwak e' mik se' e' batsé, e' wa sene sulusi tso' ká i' a e' olo'ya'sö. Erë se' anemine ì sulu ulà ane, kē tō ilo'yeta', e' ta' se' a e' dör sulu ichökle kewe tsata. ²¹ Se' tō sene yēsyesë e' tté klö'bak buaë kewe. Erë e' ukuöki ta' tté dalöiëno batse'r mène se' a, e' olo'yésö, e'ma buaë idir tō kē sō iklö'upa. ²² E' dör wēs tté mokj i' tō iché es: "Chichi chöli tuëttsä, e' ukuöki ta' iñéwaneitō."* Ñies skà tō iché: "Köchi kuöwésö buaë, e' mia kuekane dö a."

3

Skëképa Jesús dörane

¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' tō yëkkuö tsá kit a' a, e' skà shtekeyö a' a, i' ta' ide böt. Yëkkuö böt e' kji ye' tso', tté jchertke a' wa, e' chökne a' a a' pattök as a' er arne iska' ta' iwà bikeitsö bua'iewa yēsyesë. ² Ì yé' Skëköl ttekölpa batse'r e'pa tō ká iaiaë, e' ska' a' er anú. Ñies tté dalöiëno me'at Skëképa dör S'tsatkōkwak e' tō, e' ska' a' er anú. Sa' dör ittekölpa tsá, e'pa tō tté e' yé' a' a.

³ A' wa ijchenú bua'iewa tō ká i' erkewatke e' kēwö ska' ta' pè' serke suluë esepa döräë. Ie'pa tō ì sulu ë wambleke wēs ier sulu tō ikieke ia es. Ie'pa tō a' wayueraë ⁴ ta' a' a' ichakeraë: "Jesucristo kablé' döknë ¿wēs e' de? Ikké ta' kē iwër ta, ¿wé idir? Se' kéképa blërulunebak, eta' iyi

* 2:22 Proverbs 26.11

kos mir iwák suë wës iyöne kuaë es.”⁵ Erë ie'pa wà ijcher tò ì cheke ie'pa tò e' kě yène. Ie'pa kě kị ikiane ttsëno tò ká iaiäë Skëköl tò ká jai ena ì kos tso'ia, e' yö' ittö ã wa. Ñies ká i' ena ì kos tso' iki, e' yö' ie' tò ittö ã wa. Ká i' dë'ka ie' wà di' a, es di' tso' ká i' pamik shkit.⁶ Ie'pa kě kị ikiane ttsëno tò ì ulitane bak senuk ká i' a, e' eo'wa Skëköl tò di' tajë bak e' wa.⁷ Erë ká jai ena ká i' tso' i'ñe ta, e' kicha a'ria ie' wà iwák ttë wa dö mik ie' tò iewëkewa bö' wa aishkuö ta etä. E' kos tköraë mik pë' sulusipa shulirke kichatërkettsa e' kěwö de etä.

⁸ A yamipa dalër tajë ye' éna, kě a' éna ichökwa tò Skëköl a ká etkë, e' dör wës duas dökä mil eyök es, ñies duas dökä mil eyök, e' dör wës ká etkë es.⁹ Skëképa Jesús kablë', e' wà tköraë. Ie' datskene sulitane shulök mik Skëköl kị ikiane etä. E' kě dör tò ie' kablë' e' chowa ie' éna wës pë' welepa tso' ibikeitsök es. E' kě dör es. Ie' kě kị ikiane tò yi weir aishkuö ta. Ie' kị ikiane tò sulitane er mane'ü ie' a. E' wà panuk ie' tso' énaë. E' kueki ie' kam done.

¹⁰ Erë ie' dörane, kě tköpa. Mik ie' datskene, etä e' kěwö döraë kě e' biyö yëule wës akblökwapka döwa nañewe es. Mik ie' de, etä ká jai kos blardaë tajë ta ichörawa kě wërpaia. Ì kos tso' ká jai a, e' ñardawa diardawa. E' sù ká i' ena ì kos tso' iki, e' ñardawa sekkä, kě ì atukia.¹¹ E' kos erdawa es, e' ta zes kě se' serpa batse'r e' tkëulewä darërëë Skëköl ã a? ¹² E' kěwö panuk se' tso' poë, e' dalewa se' e' chö senuk wës Skëköl kị ikiane es as ikéwö e' dö bet. Mik e' kěwö de, etä ká jai ñardawa ena ì kos tso'ia, e' diardawa erdawa bö' wa.¹³ Erë Skëköl kablë' ká jai pa'ali ena ká i' pa'ali e' yuök se' a. Wëpa serke yësyësë, esepa ã serdaë ee. Ee ì sulu kě ta'. E' wà paneke se' tò poë.

¹⁴ A yamipa dalër tajë ye' éna, a' tso' iyi ekkë wà panuk, e' dalewa a' e' tköwä darërëë senuk as mik

e' kěwö de, etä ie' tò a' kù senuk bërë ñita, kě iauleka, kě kị ì sulu ttë ta'.¹⁵ A' éna ianú tò Skëképa Jesús kam dö, ie' tso'ia ipanuk as s'tsatakër. Ñies ttë e' kitat a' a yëkkuö kị s'yami Pablo dalër tajë se' éna e' tò. Ie' tò ikitat erbikë tajë me' Skëköl tò ie' a e' wa.¹⁶ Ttë i' kit Pablo tò yëkkuö kos kit ie' tò ekkë kị. Ie' ttë wele dör darërë, kě wà ar se' éna bet. Pë' welepa kě yöule buaë, kě e' tkëulewä buaë Jesucristo ttë a, esepa tò Pablo ttë darërë, e' wà shkulü'wekewa wës ie'pa tò Skëköl ttë kitule yëkkuö kị malepa, e' wà shkulü'wekewa es. E' nuü kị ie'pa weirdaë siarë.

Ttë bata

¹⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, iyi ekkë kos jchertke a' wä buaë. E' kueki a' e' kkö'nú pë' sulusi ñe'sepa yöki as a' kě tò ie'pa ttö iütö. A' tso' erki as a' e' tkëulewä buaë S'tsatakökwak mik, e' kě olo'yö a' tò.¹⁸ Skëképa Jesucristo dör S'tsatakökwak, e' er buaë ché se' a, e' ttë wa a' kị e' yuö. Ie' mik a' kị e' batsö bua'ie. ¡As ie' kikarka tajë i'ñe ta ena kekraë! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Juan tö 1 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö ikit Jesús mik erblökwakpa serke Asia e'pa a. I'ñe ta ká e' kiè Turquía. Ie' tö ikit etá ie' dewatke kékëla. Nies yëkkuö ská kit ie' tö doka tkël, e' böt dör tsit-sir; böt dör blublu. Yëkkuö blublu e' et kiè 'Jesús Tté Buaë kit Juan tö' ena iët kiè 'Ì Kkayë' Jesucristo tö Juan a e' Pakè.'

Skököl éna Jesús mik erblökwakpa dalër tajë ena íyi tajë buaë o' ie' tö ie'pa a Jesucristo batamik, e' pakè Juan tö yëkkuö i' kî. Nies ie' tö iché tö mik se' ñi dalëritsöke etá se' wa ijcher tö Skököl dör se' wák, e' kuekî se' kawötá ñi dalëritsök.

E' kîie ta ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa biyó choie. Ie'pa tö s'wöbla'weke tö Jesús kë dör wes s'ditsö es. Ie'pa tö iché tö ie' wër se' sù eré kë idör se' es. Jesús mik erblökwakpa kë kàne ie'pa ttö ttsök. Ie'pa dör s'kîtö'ukwak. Skököl Wiköl e' je' tö Skököl ena ilà Jesucristo e'pa tté mokî e' kkacheraë se' a. Es Juan tö iché yëkkuö i' kî.

Senë michoë mukwak

¹ Itso' eköl dör tté tö senë michoë meke se' a e'. E' tté pakeke ye' tö a' a yëkkuö i' kî. Tsawemi ta ie' tso'tke, eré i'ñe ta sa' tö iché a' a tö ie' ttö ttsë' sa' tö, ie' su' sa' tö ena i' o' ie' tö e' su' sa' tö, ñies ie' ka' sa' tö sa' ulá wa. ² Ie' dör senë michoë mukwak, e' patkë'bitü S'yé tö ká i' a s'ditsöie e' kkachök se' a, e' su' sa' tö. E' kuekî sa' tö ie' tté mokî e' pakeke a' a. Sa' tö iché a' a tö ie' tö senë michoë meke se' a. Ie' bak S'yé ta ñita kuaë kekraë, eré S'yé tö ie' kkayë' sa' a. ³ Es ie' su' sa' tö, ittö ttsë' sa' tö, e'

tté pakeke sa' tö a' a i' ta as a' bàtswa sa' mik wes sa' batsulewá S'yé mik ena ilà Jesucristo mik es. ⁴ Yëkkuö i' shteke sa' tö a' a as a' ttsë'r buaë mokîe.

Senë yësyësë

⁵ Tté wa Jesucristo tö sa' wöbla'o, e' wà pakeke sa' tö a' a, e' dör i': Skököl dör buaë yësyësë, kë kî i' sulu ta' wes ká ñi kë a ká ttsettse ta' es. ⁶ E' kuekî se' e' chö tö se' bat-sulewá ie' mik, eré se' tso'ia i' sulu wamblök, e' ta se' tso' kachök. Se' kë tö tté mokî e' iutekü'. E' dör wes se' serkeia ká ttsettse a es. ⁷ E' skéie, se' serke yësyësë wes ie' ser yësyësë es, e' ta se' bàtsë buaë ñi mik. Nies ie' alà Jesucristo, e' pë wa se' pairirke se' nuí qos e' kî.

⁸ Se' e' chö tö se' kë tö i' sulu wambléta', e' ta se' wák e' kîtö'uke, ñies tté mokî kë ku' se' er a. ⁹ Eré Skököl ttö mokîe ena ie' dör yësyësë. E' kuekî se' e' kkatéka ie' a, e' ta se' nuí olo'yeraëitö se' kî, ñies senë sulu nuí qos paikleraëitö se' er a. ¹⁰ Se' e' chö tö se' kë tö i' sulu wambléta', e' ta se' tso' ichök tö Skököl kachöta', ñies iwënewá tö ie' tté kë ku' se' er a.

2

¹ A' ye' ala'rla, ye' tso' tté ikké shtök a' a as a' kë tö i' sulu wamblö. Eré se' wele tö i' sulu wamblé, e' ta s'tsatkök'wak tso' eköl S'yé ska', e' dör Jesucristo dör yësyësë e'. ² Jesucristo e' me'ttsá ttëwá se' skéie senë sulu nuí olo'yoie se' kî. Eré ie' kë kötëwá se' ë nuí kî, ñies ie' kötëwá ká ulitane wakpa nuí kî.

Se' kawötá ñi dalëritsök

³ Skököl tté dalöieno e' dalöiekesö, e' ta e' wa se' wa ijcher buaë tö se' bàtsë ie' mik. ⁴ Yi e' chö: "Ye' bàtsë buaë Skököl mik", eré ese kë tö itté dalöieku', e' ta ie' tso' kachök, kë ittö mokî. ⁵ Eré yi tö ie' tté dalöieke, ese je' éna ie' dalër mokîe. Es se' wa ijcher tö se' batsulewá ie' mik. ⁶ Yi

e' chõ: "Ye' tkërie Skëkõl mik", ese ké senuk wës Jesucristo sene' es.

⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, ttë dalõiéno shtekeyõ a' a, e' kë dör ttë pa'ali a' a. Tsawe ta ttë e' yënebak a' a. Ttë e' meneat ká iaiaë, e' ttseuletke a' wá, e' dör i': se' kawõtá ñi dalëritsök. ⁸ Ttë e' meneat ká iaiaë, erë e' këwõ ska' ta se' er tso'ia wës ká ttsettse a es, e' kueki kë se' éna iwá ane buaë. Erë i' ñe ta se' er a ká ñirketke Cristo ttë mokí e' kueki. Wës Cristo éna se' dalëne, ñies wës a' ñi dalër, e' wa iwër wësua tö ttë e' dör pa'ali.

⁹ Yi e' chõ: "Cristo ttë tö ye' er ñi'wé", erë ese éna iyami ar suluë, e' ta ie' er kam ñir, ie' er tso'ia ká ttsettse a. ¹⁰ Erë yi éna iyami dalër mokí, ese er a ká ñine buaë, kë ì tö ie' epamine sene sulu a. ¹¹ Erë yi éna iyami ar suluë, ese er tso'ia ká ttsettse a. Ie' e' wamblõ suluë, kë ie' wá ijcher ì dör suluë. Ie' dör wës s'shkõke ká ttsettse a es. Ká ttsettse kë tö ie' kawõ mè ká sauk, e' kueki kë ie' wá ijcher wé ie' mîrõ.

A' kë kãne er mukwá ì kos tso' ká i' a ese ki

¹² A ala'rla, a' nuì kos olo'yane a' ki Jesús batamik, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtök a' a. ¹³ A' dör kékëpatke, a' batsë Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' ali'ka bë ki, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtök a' a.

A ala'r, a' dör wës ye' ala'rla es, a' batsë S'yë mik, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtök a' a. ¹⁴ A' dör kékëpatke, a' batsë Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' tkëwá darërë Skëkõl ttë a, e' tso' a' er a, ñies a' e' ali'ka bë ki, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtök a' a.

¹⁵ Kë a' er mukwá ká i' ki ena ì tso' iki ese ki. Yi er mewa iki ese kë éna S'yë dalërta'. ¹⁶ Ì tso' ká i' a? E' dör ì kos tö s'wák ðer sulu tse'wëke buaë ese. Ñies e' dör ì kos wa s'wõbatsõ

kkechekesõ tajë ese. Ñies e' dör íyi tso' se' wá wa se' e' ttsõka tajë ese. Íyi ekkë kos tso' ká i' a, ese kë menebitu S'yë wá se' a, e' datse ì sulu tso' ká i' a ese wa. E' kueki kë se' er mukwá íyi ekkë ki. ¹⁷ Ká i' erkewatke, ñies ì sulu kos tso' iki tö se' erkiõwëke ese erkewatke. Erë wépa tö ì kiane Skëkõl ki ese wëke, esepa ser michoë.

¹⁸ A ye' ala'rla, ká i' erkewa e' këwõ döketke. A' éna iane tö sa' tö a' a iyë' tö mik ká i' erkewatke, eta ekõl idatse kië Cristo Bolök. Es i' ñe ta a' tö isueke tö tajë Cristo bolökpa tso', e' kueki se' wá ijcher tö ká i' erkewa e' këwõ döketke. ¹⁹ Ie'pa bak se' éltëpa ta, erë ie'pa e' yélurne. E' wa iwënewá tö ie'pa kë dör mokí se' éltëpa. Ie'pa chõpa se' éltëpa mokí, e' ma ie'pa tso'ia se' ta. Erë ie'pa e' yélurne, e' wa iwënewá wõshak tö ie'pa kë dör se' éltëpa.

²⁰ Cristo dör yi dör batse'r ichõkle, e' tö a' batse'wé Wikõl Batse'r wa, e' kueki a' wá Cristo ttë mokí e' jcher.

²¹ Ye' tso' yëkkuõ i' shtök a' a, e' wá kë dör tö a' kë wá Cristo ttë jcher. E' skéie a' wá ie' ttë jcher buaë, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtök a' a. A' wá ijcher tö kachõkwakpa kë tö ttë mokí paketa'. ²² Eta ¿wépa dör kachõkwakpa? Wépa tö icheke tö Jesús kë dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', esepa dör kachõkwakpa. Esepa dör Cristo bolökpa, ie'pa tö S'yë ena ilá watëttsá e' kueki. ²³ Wépa tö icheke tö Cristo kë dör Skëkõl Alá, esepa tso' ie' watõktsa, ñies ie'pa tso' S'yë watõktsá. Erë wépa tö icheke tö Cristo dör Skëkõl Alá, esepa tso' buaë S'yë ta.

²⁴ Cristo ttë mokí tse' a' tö mik a' tö iklõ' tsawe ta, e' seú a' er a kékraë. E' wé a' tö es, e' ta a' serdaë batsulewá S'yë ena ilá mik kékraë. ²⁵ Ì muk Jesucristo kablë' se' a e' dör i': sene michoë e'.

²⁶ Ye' tso' yëkkuõ i' shtök a' a as a' e' kkõ'nú s'kítõ'ukwakpa yöki. ²⁷ Erë Cristo tö a' batse'wé Wikõl

Batse'r wa, e' tso'ie a' a, e' kueḡi ye' wa ijcher tō ie'pa kē tō a' kītō'wepa. Wikōl Batse'r mēne a' a, e' tō a' er nī'weke as ttē ikkē ḡos wā ar buaē a' éna. Ttē wa ie' tō a' wōbla'weke, e' dōr ttē mokī, kē dōr kache. E' kueḡi a' kē kī ikiane tō yi skā bitu a' wōbla'uk. Es a' senú batsulewā Cristo mik wēs Wikōl Batse'r tō a' wōbla'weke es.

A' kē e' muktsā e' kītō'uk yi a i sulu wambloie

²⁸ A ala'rla, a' senú batsulewā Cristo mik kekraē as a' kē suar ena a' kē jaēr ie' wōrkī mik idatskene eta.

²⁹ A' wā ijcher tō Cristo ser yēsēsē, e' kueḡi a' wā ijcher nīes tō wēpa serke yēsēsē, esepa dōr Skēkōl ala'r.

3

¹ A' ittso tō wekkē Skēkōl dōr S'yē e' éna se' dalēr, ie' tō se' kiē iwāk ala'r. Mokī se' detke ie' ala'rie. Erē wēpa kē tō ie' dalōiē, esepa kē e' batsōta' ie' mik, e' kueḡi ie'pa kē éna iwā ane tō se' dōr ie' ala'r. ² A yamipa dalēr taiē ye' éna, i'ñe ta se' tso'tke Skēkōl ala'rie, aishkuō ta ie' tō se' mane'weraē bua'ie, erē kam se' éna iwā ar tō wēs se' maneormi. Mik Cristo datskene, eta se' tō ie' wāk sueraē, e' kueḡi se' wā ijcher buaē tō se' dōraē wēs ie' wāk es. ³ Wēpa ḡos tso' ttē e' wā panuk, esepa e' batse'uke senoie yēsēsē wēs Cristo ser es.

⁴ Yi tō Skēkōl ttē dalōiēno e' dalōsewēkewa, ese tō i sulu wambleke. E' kueḡi wēpa tō i sulu wamblekeia, esepa tō Skēkōl ttē dalōiēno, e' dalōsewēkewa. ⁵ A' wā ijcher buaē tō Jesucristo dē'bitu ká i' a se' nuī olo'yōk. Ie' kē tō i sulu wambleta' yēs. ⁶ E' kueḡi wēpa tkērie Cristo mik, esepa kē ku'ia i sulu wamblōk. Erē wēpa tō i sulu wamblekeia, esepa kē wā Cristo suile mokī, ie'pa kē bats ie' mik. ⁷ A ye' ala'rla, a' kē e' muktsā e' kītō'uk yi a i sulu wambloie.

Yi serke yēsēsē, ese dōr yēsēsē wēs Cristo dōr yēsēsē es. ⁸ Erē yi tō i sulu wambleke, ese dōr bē icha. Ie' e' wamblō sulu kuaēmi', es ie' dōr kekraē. E' kueḡi yi tō i sulu wambleke, ese dōr ie' icha. Erē Skēkōl Alā dē'bitu e' wā dōr bē kanē ḡos e' olo'yōkwa. ⁹ Wēpa erblé Jesucristo mik, esepa kunene etōkichane Wikōl Batse'r wa, ie'pa dōr Skēkōl ala'r, e' kueḡi ie'pa wāk dēr wēs Skēkōl wāk es. E' kueḡi ie'pa kē serku'ia klōulewā i sulu ulā a. Ie'pa dōr Skēkōl ala'r e' kueḡi ie'pa kē a i sulu wamblēnukia. ¹⁰ Ĵi wa isuēmisō tō wēpa dōr Skēkōl ala'r ö bē ala'r? Wēpa kē ser yēsēsē, kē tō s'yamipa dalēritsē, esepa kē dōr Skēkōl ala'r.

Se' nī dalēritsō

¹¹ Kuaē, mik a' tsā erblé' Cristo mik, e'tami ttē i' ttsē'bitu a' tō: se' nī dalēritsō. ¹² Kē se' kàne nī sauk suluē wēs Caín tō iēl su' suluē es. Ie' dōr bē icha. Ie' tō iēl kōtwa. Ie' e' wamblō suluē erē iēl ser yēsēsē, e' kueḡi ie' tō ikōtwa.

¹³ A ye' yamipa, wēpa kē tō Skēkōl dalōiē esepa tō a' suēke suluē, e' ta kē e' kī a' tkinuk. ¹⁴ Se' nī dalēritsōke e' wa iwēnewā tō Skēkōl tō se' er mane'wēttsa pa'ali. Kam se' erblō Skēkōl mik, eta se' dōr wēs s'duulewā es ie' a, erē i'ñe ta se' dōr ttsē'ka ie' a. Yi kē tō iyami dalēritsē, ese tso'ia wēs s'duulewā es ie' a. ¹⁵ Ie' a wēpa ḡos tō s'yamipa suēke suluē, esepa dōr s'ttōkwā wakpa. A' wā ijcher tō s'ttōkwā wakpa ḡos kē wā sene michoē ta'. ¹⁶ Jesucristo e' me'ttsa ttēwā se' skéie, e' wa ie' tō iwā kkaché tō wēs se' kawōta nī dalēritsōk. E' kueḡi se' kawōta e' muktsā s'yamipa kīmuk se' wāk er wa dō s'ttēwā ie'pa skéie ekkē. ¹⁷ E' kueḡi yi wā íyi tso' ká i' a, ese tō s'yamipa suē tō iweirke, erē ie' er téwā darērē iyōkī, kē tō i kakmē ia, e' ta ŷwes ie' ichēmi tō ie' éna Skēkōl dalēr? ¹⁸ A ye' ala'rla, kē se' kàne nī dalēritsōk kkō ē wa, e'

skéie se' kawōtā ñi dalëritsök mokië iwawatke.

¹⁹⁻²⁰ Se' ñi dalëritsöke, e' wa se' wa ijcher mokië tö se' serke buaë wës Skëköl ttë moki tö ichè es. Mikle tã se' wák er tö se' kcateke tö kè se' ku' iwà iütök buaë. Erë Skëköl dör se' er tsatã, ie' wã iyi ulitane jcher. E' kuëki se' ñi dalëritsöke, e' tã se' er tse' rdaë buaë ie' wõã kè suane. ²¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, se' er kè tö se' kkatè, e' tã se' tse' rmi buaë Skëköl wõã kè suane. ²² Ie' ttë iütokesö ena ì wër buaë ie' wa ese wëkesö, e' tã ì kos kiekésö ie' a, e' meraëitö se' a. ²³ Ie' ttë dalöiëno, e' dör i': se' kawōtã erblök ie' alã Jesucristo mik, ñies se' kawōtã ñi dalëritsök wës Cristo tö se' a iyë'at es. ²⁴ Wëpa tö ie' ttë dalöieke, esepa serke batsulewã ie' mik, ñies ie' tso' batsulewã ie'pa mik. Ie' tö iWiköl me' se' a, e' wa se' wã ijcher tö ie' tso' batsulewã se' mik.

4

A' ké ttë ulitane wã sauk buaë tö moki idir

¹ A yamipa dalër ye' éna, tajë kachökwakpa tso' kã wa'ñe e' chök tö ie'pa dör Skëköl ttekölpa. Es-epa weblö buaë tö ie'pa dör Skëköl icha ö au. ² Wëpa tö ichekeka tö Jesucristo yöne s'ditsöie, esepa dör Skëköl icha. Es a' wã ijchermi tö wëpa a Skëköl Wiköl tso'. ³ Erë wëpa kè tö Jesús chë es, esepa kè a Skëköl Wiköl ku'. E' skéie Cristo Bolök wiköl tso' iarak. A' wã ittseüle tö ie'pa esepa datske, itso'rakke ñi'ne tã kã i' a.

⁴ A ala'rla, a' dör Skëköl icha. Ie' Wiköl tso' a' a, e' diché tajë tköka yi tso' wëpa kè tö ie' dalöieta' esepa a e' tsatã. E' kuëki a' e' aléka kachökwakpa ñe'pa ki. ⁵ Ie'pa kè tö Skëköl dalöie, e' kuëki ie'pa tö s'wöbla'wëke ttë ese wa. Imalepa tö ie'pa ttë ttseke buaë. ⁶ Erë se' kè dör es, se' dör Skëköl icha. Wëpa bätse ie' mik, esepa tö se' ttë ttseke

buaë. Wëpa kè dör ie' icha, esepa kè tö se' ttë ttsepa. E' wa sö isuëmi tö yi tö s'wöbla'wëke ttë moki wa Wiköl Batse'r wa, ö yi tö s'wöbla'wëke kache ttë wa.

Skëköl tö se' dalëritseke tajë

⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, Skëköl tö se' a diché mé ñi dalëritsoie, e' kuëki se' kè ñi dalëritsök. Wëpa ñi dalëritsöta', esepa dör ie' icha, ñies ie'pa bätse ie' mik. ⁸ Skëköl wák éna s'dalër, es ie' dör, e' kuëki wëpa kè ñi dalër, esepa kè bats ie' mik. ⁹ Ie' tö ilã eköl ëme e' patké' kã i' a as sene michoë dö se' ulã a ilã batamik, e' wa ie' tö se' a iwã kkaché tö se' dalër ie' éna. ¹⁰ Skëköl dalër se' éna, e' kè dör iwã. Iwã dör tö ie' tö se' dalëritsé tã ilã patkéitö ttëwã se' skéie as se' nuï olo'yar.

¹¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ekkë Skëköl tö se' dalëritsé, e' kuëki se' kè ñi dalëritsök. ¹² Kè yi wã ie' suule iwöbla wa, erë se' ñi dalëritsöke mokië, e' tã e' wa iwënewã tö ie' batsulewã se' mik ena se' ñi dalëritsöke wës ie' ki ikiane es. ¹³ Ie' tö iWiköl me' se' a, e' wa se' wã ijcher tö se' batsulewã ie' mik ena ie' batsulewã se' mik. ¹⁴ Ñies sa' tö isu' tö S'yé tö ilã patké' kã i' a sulitane tsatkök. Ì cheke sa' tö, e' dör moki. ¹⁵ Wëpa tö iklö'wé tã icheke tö Jesús dör Skëköl Alã, esepa mik Skëköl batsulewã, ñies ie'pa batsulewã ie' mik.

¹⁶ Es se' wã ijcher ena iklö'wésö tö Skëköl éna se' dalër tajë. Kekraë ie' wák éna se' dalër tajë. Wëpa éna s'malepa dalër ena ie' dalër, esepa batsulewã ie' mik ena ie' batsulewã ie'pa mik. ¹⁷ Se' ñi dalëritsö wës ie' ki ikiane es, e' tã es se' serke yösyësë kã i' a wës Jesucristo ser es. Se' serke es as kè se' suar s'shulirke e' këwö yöki. ¹⁸ Se' suane Skëköl yöki, e' tã e' wã kiane chë tö se' éna iane tö se' weirdaë ì sulu wamblekesö ese nuï ki. Erë wëpa éna ie' dalër ena s'malepa dalër, esepa kè suane

ishulirketke aishkuò tã e' yökj. E' kuekji wépa suane e' yökj, e' wà kiane chë tò kam ie'pa éna ie' dalër ena s'malepa dalër buaë wës ie' kji ikiane es.

¹⁹ Skëköl tò se' dalëritsé kewe, e' kuekji se' ñi dalër. ²⁰ Se' e' chõ tò se' éna ie' dalër, erë s'yamipa erblöke Jesús mik, esepa suekesö suluë, e' tã se' tso' kachök. S'yami wesö, ese kë dalër se' éna, e' tã ¿wes Skëköl kë sune s'wã e' dalërmi se' éna? E' kuekji se' wã ijcher tò se' e' chõ es, e' tã s'tso' kachök. ²¹ Ie' tò ttë i' me'at se' a dalöie: yi éna Skëköl dalër, ese ké iyamipa dalëritsök ñies.

5

Se' erblö wa se' e' alöka ì sulu tso' kã i' a ese kji

¹ Wépa kos tò iklö'wé mokjé tò Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', esepa dör Skëköl ala'r mokjé. Yi tò iyë dalëritseke, ese tò ila'r dalëritseke ñies. ² Skëköl dalër se' éna ena ittë dalöiëno e' wà iutesesö, e' wa se' wã ijcher tò mokjé se' tso' Skëköl ala'r dalëritsök ñies. ³ Skëköl dalër se' éna e' wà dör tò ittë dalöiëno e' wà iutesesö. Ie' ttë dalöiëno, e' kë dör darërë se' a iutë. ⁴ E' wà dör tò wépa dör Skëköl ala'r, esepa e' alöka ì sulu tso' kã i' a ese kji. Se' erblöke Jesús mik, e' wa se' a diché mène e' aloka ì sulu kos ese kji. ⁵ Wépa tò iklö'wé mokjé tò Jesús dör Skëköl Alà, esepa ë e' alöka ì sulu kos tso' kã i' a ese kji.

⁶ Jesucristo dë'bitu kã i' a, e' wösuk Juan tò di' a, ñies ie' kötëwã krus mik ipë tëne tajë; e' wa se' tò isueke tò ie' dör Skëköl Alà. Ie' kë dë'bitu wösukë ë, ñies ie' dë'bitu ttëwã pë tëne tajë. Skëköl Wiköl tò se' a ikkacheke tò mokjé idir, ie' ttö mokjé kekraë e' kuekji. ⁷ Jesucristo dör Skëköl Alà, e' wà kkayëne se' a íyi mañatökicha wa. ⁸ Skëköl Wiköl tò icheke se' a tò mokjé idir, ñies ie' wösune di' a, ñies ie' kötëwã krus mik ipë tëne; ttë mañat e' tò icheke ñikkëë. ⁹ S'ditsö ttë klö'wésö, e' yita

Skëköl ttë klö'wëmisö buaë, e' dör ibua'ie e' kuekji. E' dör ie' Alà chëitö se' a e' ttë. ¹⁰ Yi erblöke ie' alà mik, ese wã ijcher buaë tò mokjé Jesús dör ie' Alà wës ie' tò iyë' es. Erë yi kë tò iklö'wë, ese tò Skëköl sueke kachökwakie, ie' kë tò ittë klö'wë e' kuekji. ¹¹ Ttë e' dör i' es: Skëköl tò sene michoë meke se' a ie' Alà batamik. ¹² Yi batsulewã ie' Alà mik, ese wa sene michoë tso'. Erë yi kë ku' batsulewã imik, ese kë wã itã'.

Ttë bata

¹³ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' erblöke Skëköl Alà mik esepa a as a' éna iar buaë tò a' wã sene michoë tso'.

¹⁴ E' dör es, e' tã kë se' suane ilë kiök Skëköl a. E' wà dör tò se' wã ijcher tò ilë kiésö ie' a e' dör i kiane ie' kji ese, e' tã ie' tò ittésé. ¹⁵ Se' wã ijcher tò ie' tò ittésé, e' tã se' wã ijcher tò i kiésö ie' a, e' detke se' ulà a.

¹⁶ Yile tò isué tò iyami erblöke Cristo mik, ese tso' i sulu wamblök, erë e' kë kji ie' kichatënuke aishkuò tã, e' tã a' kawötã ikiök Skëköl a iki tã ie' tò inuí olo'yeraë iki tã sene michoë meraëitö ia. Erë i sulu tso' et, e' nuí kë olo'yepa Skëköl tò se' kji, e' nuí kji se' kichatërdaë wake'. Ye' kë tò icheku' tò a' tò ikiö yi tò i sulu e' wamblé ese kji. ¹⁷ I sulu kos wamblekesö, e' dör suluë S'yë wöa. I sulu wamblekesö kos e' nuí olo'yëmiitö se' kji. Erë i sulu chéyö ñe' ë nuí kë olo'yepaitö se' kji.

¹⁸ Se' wã ijcher tò wépa wã Skëköl tso' iyëie, esepa kkö'neke Skëköl Alà tò as bë kë a ie'pa or wës, e' kuekji ie'pa kë tò i sulu wamblëia. ¹⁹ Se' wã ijcher tò se' dör Skëköl icha, ñies se' wã ijcher tò pë' malepa kos tso' klöulewã bë ulà a. ²⁰ Ñies se' wã ijcher tò Skëköl Alà dë'bitu kã i' a, e' tò se' er ñi'wé as se' e' batsö yi dör Skëköl ichökle e' mik. I'ñe tã se' serke batsulewã yi dör ichökle e' mik, se' batsulewã ilà Jesucristo mik e' wa, e' dör Skëköl ichökle

ena sene michoë e' mukwak. ²¹ A
ala'rla, a' e' kkö'nú, íyi diököl tso'
dalóie ese kqs yöki.

Yëkkuö skà kit Juan tö i' ta ide böt 2 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö yëkkuö skà kit dōka tkël. Pë' welepa tö ibikeitsè tö ie' tö yëkkuö i' kit alaköl eköl ena ila'rla e'pa a. Erë ieltëpa tö ibikeitsè tö "alaköl" ena "ala'rla" e' wà kiane chè Skëképa Jesús icha erule wele. E' kueki welepa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Skëképa icha erule wele a.

S'kitö'ukwakpa dë'mi Jesús mik erblökwakpa shua e'pa kë tö s'wöbla'weku' Jesús tté buaë e' wa. Ie'pa éna Jesús mik erblökwakpa tsakmi ñalá sulusi ki. E' kueki Juan tö yëkkuö i' kit pë' ñekkëpa biyö choie ie'pa a. Nies ie' tö iché tö Jesús mik erblökwakpa kawōta ñi dalëritsök.

Shke'wè

¹ A tayë*, be' shukitbak Skëköl tö. Ye' kiè a' tö blë'këképa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a' ena be' ala'r a. Mokjè a' dalër tajè ye' éna. Nies wépa tö Skëköl ttè mokjè e' klö'wé, esepa kos éna a' dalër tajè. ² Ttè mokjè e' tso' se' kos er a, e' tso' se' ta kekraë, e' kueki sa' éna a' dalër tajè. ³ Skëköl dör S'yé ena ilà Jesucristo, as e'pa er buaë chō a' a' ena a' saū er siarè wa. As ie'pa tö sene bërè mù a' serke ttè mokjè a' ena ñi dalëritsè a, esepa kos a.

Se' kawōta ñi dalëritsök

⁴ Ye' wà ijchenewa tö be' ala'r welepa tso' S'yé ttè mokjè, e' wà dalöiök buaë wës ie' tö ime'at se' a es. E' tö ye' ttsë'weke buaë. ⁵ A tayë, ye' tö be' a' iché tö se' ulitane kawōta ñi dalëritsök. Ttè e' kë dör ttè dalöiëno pa'alj shtekeyö a' a. E' dör ttè yënebitu se' a tsawe e'. ⁶ Se' serke yësyèsè wës Skëköl ttè dalöiëno tö

iché es, e' ta se' tso' Skëköl dalëritsök mokjè. Ie' ttè dalöiëno tö iché tö se' kawōta ñi dalëritsök. Ttè e' ttsë'bitu a' tö tsawe.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

⁷ Tajè s'kitö'ukwakpa tso' ká wa'ne. Ie'pa tö icheke tö Jesucristo dë', erë kë idë'bitu s'ditsöie. Yi tö icheke es, ese dör s'kitö'ukwak ena Cristo Bolök. ⁸ A' e' kkö'nú pè' esepa yöki as sa' kanëblè' a' shua, e' kë wà weirwa éme. Ye' ki ikiane tö iské mú dō a' ulà a' seraa.

⁹ Ttè wa Cristo tö s'wöblao', e' kë klö'weku'ia yile tö erë iki kuötkékaitö tajè kos Cristo tö iyè', e' tsata, e' ta ese kë batsulewa Skëköl mik. Erë yi e' tkéwa darërèè Cristo ttè mokjè a, ese batsulewa S'yé mik ena ilà mik. ¹⁰ Yile de a' ska' kë wà Cristo ttè mokjè mir, eta kë ese a' weshké char, kë ishké'war. ¹¹ Yi tö ishke'wé, ese tö i' sulu wamblekeitö e' kimeke. E' kueki esepa kë shké'war.

Juan e' chéat

¹² Tajè ye' wà iyi tso' ché a' a, erë kë ye' éna ishtak yëkkuö ki. Ye' mú mi' a' ska' ta se' tö iwà chëmi ñi a. Es se' ttsë'rdaë buaë shute.

¹³ Be' èl shukitbak Skëköl tö, e' ala'r tö be' shké'wëmi.

* 1:1 tayë: Es Juan tö Skëképa icha erule a' ie' tso' yëkkuö i' shtök e'pa kiè.

Yëkkuö skà kit Juan tò i' ta ide mañat 3 Juan

Juan tò yëkkuö et ena böt kit e' wák tò i' kit. Ie' tò ikit isini' eköl kiè Gayo e' a. Ie' tò yile patkè' Gayo ska' Jesús tté buaë pakök erë wëm eköl e' ttsökä tajë kiè Diótfrefes e' kè éna Juan tò ipatké' e'pa kiakwa. E' kè mène buaë Juan a, e' kueki ie' tò yëkkuö i' kit Gayo a. Ie' wöa iwëne buaë tò Gayo tò s'wöbla'ukwakpa kiekewä buaë e' chak ie' éna Gayo a ena ie' kî ikiane tò e' kî wë Gayo tò es. E' kueki ie' tò yëkkuö i' kit.

Shké'wë

¹ A Gayo, ye' dör blë'këképa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna be' dalër tajë Jesús tté mokî e' kueki.

Juan tò Gayo kîkéka buaë

² A yami dalër tajë ye' éna, ye' tso' ikiök Skëköl a tò be' mú mir buaë ì kôs tso' be' wä e' a, ena be' mú tso' buaë kè duöta' wës be' er tso' buaë Skëköl ta es. ³ Mik s'yamipa welepa dë' ye' ska', etä e'pa tò ye' a iyë' tò be' serke buaë këkraë yësyësë wës Skëköl tté mokîe tò ichë es. E' tò ye' ttsë'weke buaë. ⁴ Këkraë mik ye' tò ittse tò wëpa dör wës ye' ala'r es, esepa serke buaë yësyësë wës Skëköl tté mokî tò ichë es, etä e' tò ye' ttsë'weke buaë tkökä iyi ulitane tsata.

⁵ A yami, be' dalër tajë ye' éna, s'yamipa shköke ká wa'ñe Jesús tté buaë pakök, esepa kiekewä be' tò buaë këkraë, bua'iewä wëpa kè suule be' wä esepa. ⁶ Ie'pa welepa dene sa' ska', e'pa tò be' paké Skëképa Jesús icha erule e'pa a tò be' éna ie'pa dalër tajë. Ye' tò be' a ichë tò ie'pa esepa kî kimú. Ì kôs kiane ie'pa kî shkoie Jesús tté buaë pakök, ese kôs wa ie'pa kimú. Ie'pa kimú er bua' wa wës Skëköl kî ikiane es. ⁷ Ie'pa mi'ke ká wa'ñe

kaneblök Jesucristo a, ie'pa kè tò ì kieta' pè kè tò Skëköl dalöieta' esepa a. E' kueki ie'pa kimú. ⁸ Se' ulitane kawöta' ie'pa kimuk, ì kôs kiane ie'pa kî e' wa. Es se' kôs tò ie'pa kimekeñak Jesús tté mokî e' wä pakök.

Diótfrefes dör se' e' ttsökä tajë ese

⁹ Skëképa Jesús icha erule serke a' ká a, e'pa a ye' tò yëkkuö kit. Erë wëm tso' eë eköl kiè Diótfrefes, e' wöbatsö e' tkökä imalepa wökirie, e' kueki kawö mène ye' a Jesús ttekölie, e' watëttsaitö. ¹⁰ E' kueki mik ye' de a' ska', etä ì sulu wamblé ie' tò, e' cherakayö a' ulitane kukua. Ie' tso' kachök ye' ta. E' kîie ta mik s'yamipa de a' weblök, etä e'pa kè kiëwä ie' tò. A welepa éna ie'pa kiakwa e'pa wöklö'wekeitö, uyekettsaitö Skëképa Jesús icha erule e' shua.

¹¹ A yami dalër tajë ye' éna, ì sulu wambleke pè' tò, ese kè wamblar be' tò. E' skëie pè' ser buaë yësyësë, es be' senú buaë yësyësë. Yi serke yësyësë, ese dör Skëköl icha. Yi e' wamblö sulu, ese kè bätse Skëköl mik.

¹² Sulitane tò icheke tò wëm kiè Demetrio, e' dör pè' buaë. Ie' serke buaë yësyësë wës Skëköl tté mokî tò ichë es. E' wa iwënewä tò ie' dör pè' buaë. Ñies sa' tò ichë tò ie' dör pè' buaë. Be' wä ijcher tò ì kôs cheke sa' tò e' dör mokî.

Juan e' chéat

¹³ Ye' wä iyi tso' tajë chë be' a, erë kè ye' éna ishtak yëkkuö kî. ¹⁴ Ye' mú mi' be' ska' bet, e' wa ye' tò be' a iwà chë.

¹⁵ As be' ttsë'r buaë. Íe s'yamipa tò be' shkë'wëmi. S'yamipa tso' be' ska', e'pa shkë'ü ña eköl eköl.

Yëkkuö kit Judas tö Juan

Yëkkuö i' kit Judas tö. Kë s'wa ijcher mokië tö yi dör ie'. Erë welepa tö ibikeitsë tö Jesús ttekölpa tsá e' eköl kië Judas cheke Lucas tö (Lucas 6.16; Hechos 1.13), e' tö ikit. Pë' taië tö ibikeitsë tö ie' dör Jesús ël eköl wes Santiago es. Mateo 1.55 ena Marcos 6.3 e' tö Jesús ël kië Judas e' chë, e' kueki welepa tö ibikeitsë es.

Judas tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a, ie'pa a s'wöbla'uk kache ttë wa, esepa biyö choie. Pë' esepa dë'bitu e' chök tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa erë ie'pa dör s'kitö'ukwakpa ëme. Ie'pa ki Jesús mik erblökwakpa kiane tsëmi ñala sulu ki. E' chök Judas tso' ie'pa a tö a' e' kkö'nú iyöki. Ie'pa esepa tö s'wöbla'weke tö Skëköl éna se' dalër taië ena i' sulu nuí tso' se' ki e' olo'ya'itö s'ki, e' kueki se' a i' sulu ki wamblërmi. Judas tö iché tö e' kë dör es. Ká iaiäë wépa bak e' wamblök suluë e'pa we'ik Skëköl tö siarë. E' sù ie' tö s'kitö'ukwakpa ñe' we'ikeraë. E' kkachak Judas éna Jesús mik erblökwakpa a e' kueki ie' tö yëkkuö i' kit.

Shke'wè

¹ Ye' dör Judas, ye' dör Jesucristo kanë méso, ñies ye' dör Santiago ël, e' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Skëköl dör S'yé e' tö a' klöo'bak ie' ala'rie. Taië a' dalër ie' éna. Jesucristo tso' a' tsatkök i' sulu kos yöki. ² As Skëköl tö a' saü er siarë wa ena sene bërë kí mù a' a. Ñies as a' kí ñi dalëritsö taië.

Jesús ttë buaë, e' tsatkö

³ A yamipa, a' dalër taië ye' éna. Kewe ta ye' ibikeitsë yëkkuö shtök a' a se' tsatkëne e' ttë pakoie. Erë ye' ittse tö ye' kawöta kköchök a' a tö ttë mik se' erblöke e' tsatkö kekraë. Ttë

e' meneat etökicha ëme s'batse'rupa a kkö'në kekraë. ⁴ Pë' welepa dewa a' shua, erë a' kibiiepa kë wa ijcher tö e'pa dör s'kitö'ukwakpa. E' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Esepa kë tö Skëköl dalöieta' moki. Ie'pa tö icheke tö ie' er buaë ché se' a, e' kueki i' sulu kos wamblak se' éna, e' wamblëmisö, kë ulé klöule. Erë kë idör es. Ttë e' wa ie'pa tö Skëképa Jesucristo dör se' blü eköl ë, e' dalöewéwa. Ká iaiäë Skëköl tö iyë'bak iyëkkuö ki tö esepa kos wömeulletsatke weinuk aishkuö ta. E' kueki ye' tso' a' a ichök tö Jesús ttë buaë tsatkö ie'pa esepa yöki.

Skëköl tö i' sulu wamblökwakpa we'ikeraë

⁵ A' wa ijchertke buaë, erë ye' éna ichakne a' a, as a' éna iarne tö Skëköl tö Israel aleripa tsatkö'ttsa egiptowak ulá a, yë'ttsa Egipto. E' ukuöki ta ie'pa wépa kë erblëne ie' mik e'pa e'waitö. ⁶ Ñies a' éna ianú tö Skëköl biyöchökwakpa, e'pa welepa tö kanë mène ie'pa a, e' olo'yé ta ie' yélur wé ie'pa bak senuk ee. E' kueki ie' wa ie'pa tso' wötëule stui ké a. Eë ie'pa tso' moule tabechka kë but-sta'ttsa yöbië ese wa. Eë ie'pa tso' ikichatërke e' kéwö panuk. ⁷ Es ñies a' éna ianú tö Sodoma ena Gomorra wakpa, ñies ká tso' tsinet ie'pa o'mik e' wakpa, e'pa bak trënuK taië ena e' ya'uk suluë. E' kueki Skëköl tö ie'pa kos we'ik mi-choë bö' wa. Ie'pa wa ie' tö ikkaché tö i' tköraë i' sulu wamblökwakpa ta'.

⁸ Es ñies wépa chök ye' tso' a' a, esepa e' wamblö suluë. Ie'pa e' ia'ukeka trë wa ta ichekerakitö tö e' kkayëne ie'pa a kabsuë a. Ñies Skëköl ttë watekerakitö ena ibiyöchökwakpa olo ta' taië, e'pa chekerakitö suluë. ⁹ Ká iaiäë mik Moisés blënewa, eta bé ki inú kiane, erë Skëköl biyöchökwak wökir eköl kië Miguel, e' kë tö imë ie' a, e' kueki ie'pa ñi iutë iki. Miguel dör Skëköl biyöchökwak olo ta' taië ese, erë ie'

kë wà bé yëne suluë as ikichatër. Ie' tò iché ia: “Skëköl tò be' uñú.” E' è ché Miguel tò ie' a. Eta ¿wës wépa chök ye' tso' esepa tò Skëköl biyöchökwakpa chëmi suluë? ¹⁰ Ì kë ane ie'pa éna, ì kë jcher ie'pa wa, ese kos cheke suluë ie'pa tò. Erë ì jcher ie'pa wà iwákpa er wa, ese wambleke ie'pa tò kë wà bikeit-sule wës iyiwak es. E' kueki ie'pa weirdaë siarë aishkuò ta.

¹¹ ¡wëstela ina ie'pa ta! Ie'pa e' wamblö suluë wës Caín e' o' es. Ie'pa tò ttè mokí olo'yé inuköl kló'woie wës Balaam es. Ie'pa tò Skëköl dalösewéwa wës Coré tò Moisés dalösewéwa es. E' kueki aishkuò ta ie'pa weirdaë siarë wës Coré es. ¹² Mik a' ñi dapa'uke chkök di'yök ñita er bua' wa Cristo kötëwa e' kéwö tkö'uk, eta e' sulu'wëkëwa ie'pa tò wës ie' wamblörak ese wa. Ie'pa kë jaër ì sulu wamblök kawö e' a. Ie'pa er me'rie iwákpa è kkö'nuk. Ie'pa dör s'kitö'ukwakpa wës kañi dami siwa' wa tajë, erë kë iwà yër yës es. Ie'pa dör wës kal kë wör ta' mik iwörke e' kéwö ska' es. Ie'pa dör wës kal ponettsa iwìe e' sirwa es. ¹³ Ie'pa tò ì sulu wambleke kë jaër ta', e' uyekerakitö wës dayë tò íyi tso' kos ie' a e' uyëttsa u'rkí es. Ie'pa dör wës bëkwö kë ku'ar ek tsjní ème es. Skëköl wà ká tso' ie'pa a tsettsëë, eë ie'pa wötërdawa kë yërpattsaia.

¹⁴ Adán aleripa de ie' itöki döka kul, e' shua wëm eköl bak, e' kié Enoc. Ie' tò pë' sulusi esepa ye' i' es Skëköl ttekölie: “Ye' ttö ttsö. Skëköl doraë ibiyöchökwakpa batse'r tajë shutë e'pa ta ¹⁵ sulitane shulök. Pë' sulusipa kë tò ie' dalöieku' tò ì sulu wambleke tò ie' cheke suluë, esepa kos wömerattsa ie' tò weinuk.” ¹⁶ Wépa chök ye' tso' a' a, esepa wa íyi ulitane wër suluë, íyi ulitane tò ie'pa kköchöwëke. Ì sulu kiane ie'pa kí wamblë ese wamblekerakitö. Ie'pa e' ttsöka tajë. Ñies s'malepa dakiñekerakitö ttè ttsë'r

bua' ese wa as tò iü wës ie'pa kí ikiane es.

A' e' tköwa darërëë Skëköl ttè a

¹⁷ Erë a yamipa, a' dalër tajë ye' éna. Ì yë' Skëképa Jesucristo ttekölpä tsá e'pa tò, e' ska' a' er anú. ¹⁸ Ie'pa tò se' a iyë': “Mik ká i' erkewatke, eta s'wayuökwakpa datse tajë. Ie'pa serdaë wës ie'pa wák dër suluë kí ikiane senuk es.” ¹⁹ Ye' tò a' a ichè tò pë' esepa tso' a' shua a' blabatsök. Ie'pa serke wës ie'pa er tò ikieke ia es. Skëköl Wiköl kë ku' ie'pa ta.

²⁰ Erë a yamipa dalër tajë ye' éna, ttè batse'r ichökle mik se' erblöke, e' a' kí er diché iö. A' ttö Skëköl ta Wiköl Batse'r wa. ²¹ Skëképa Jesucristo tò se' sué er siarë wa, e' kueki sene michoë doraë se' ulá a aishkuò ta, e' wà panuk se' tso' er bua' wa. E' dalewa kë a' éna ichökwa tò Skëköl éna se' dalër tajë, e' a' a' e' tköwa darërëë.

²² A' wépa erblöke Jesús mik, erë ibikeitsekeia hötböt, esepa saú er siarë wa ta ie'pa kimú. ²³ A' wépa skà mi'ketke ì sulu a, esepa tsatkö wës s'ñarkewa ese tsatkësö es. A' wépa skà tso' ì sulu wamblök tajë ichök, esepa saú er siarë wa ta ikimú, erë a' tso' erkí dö' a' armi ì sulu wambleke ie'pa tò e' a. Ì sulu wambleke ie'pa tò, e' yöki a' suanú tajë; e' kë kiarwa a' a elkela wë'ia.

Ttë bata

²⁴ Skëköl è a se' kkö'narmi as kë s'armine ì sulu a. Ie' è a se' nuí olo'yarmi as se' dö ie' olo tajë e' wörki ttsë'ne buaë wa, kë kí ì sulu ta' yës. E' kueki ie' kikökasö ttè bua' wa. ²⁵ Ie' kikökasö Skëképa Jesucristo batamik. Ie' dör eköl ème. Ie' dör S'tsátkökwa. Tsawe ta, i'ñe ta, ñies dö këkraë ie' olo ta' tajë, ie' diché ta' tajë íyi ulitane tsata. Ie' dör se' blú tajë. As sulitane tò ie' kiköka er bua' wa këkraë. Es e' idir.

Ì kkayè' Jesucristo tò Juan a, e' tté pakè Apocalipsis

Jesús ttekölpa tsá eköl kiè Juan e' tò yèkkuò i' kit. Ie' bak klöulewà dayènane kiè Patmos eë. Eë ie' bak senuk mik ie' tò yèkkuò i' kit età.

Jesucristo wák tò Juan ka' ishtök. Ì kos kkayène ie' a ena yène ie' a kabsueie, e' shtök Jesucristo tò ie' ka'. Mik Jesucristo e' kkayè' ie' a kabsueie età e' tò ika' yèkkuò i' shtök Skèkèpa icha erule erule dökà kul serke ká kuà'kì kuà'kì tso' Asia shua e'pa a.

E' kúie tà Satanás ñippöke Skèköl tà wés e' ukuò mirià Juan kéwò ska' ena e' ukuòki, e' paké ie' tò yèkkuò i' kì as Jesús mik erblökwakpa wà ijcher tò Skèköl ena Jesucristo e' alörakà da'áie Satanás ena iklépa kì.

Shké'wè

¹ Tté shtök ye' tso' yèkkuò i' kì e' dör ì kkayè' Skèköl tò Jesucristo a as ie' tò ikkachöne ikanè mésopa a as ie'pa éna iar tò ì tköraè bet. Ye' kiè Juan, ye' dör Cristo kanè méso. Ie' tò ibiyöchökwak patkè' eköl ye' ska' íyi ikké kkachök ye' a. ² Ì kos sué ye' tò, e' shteke ye' tò yèkkuò i' kì seraa. Ye' tò a' a ichè tò e' dör Skèköl ttè mokì, ñies e' dör ttè mokì kkayè' Jesucristo tò e'.

³ Ì shteke ye' tò yèkkuò i' kì, e' wà döketke bet. E' kuèkì wépa tò iaritseke ena ittseke ena iwà iuteke, ayècha buaè esepa.

⁴⁻⁵ Ye' tso' yèkkuò i' shtök Skèkèpa Jesús icha eruleë serke ká kuà'kì kuà'kì dökà kul atè Asia e'pa a. Skèköl ena iWiköl ena Jesucristo, as e'pa er buaè chö ena sene bèrè mù a' a. Skèköl e' tso'tke tsawe tà, i'ñe

tà, ñies kekraè. Wikölpa Kul* tso' wé Skèköl tkèr s'blúie e' wörki. Jesucristo tò Skèköl ttè cheke yèsyèsè kekraè. Ie' dör s'duulewà e' tsá shkenekane sulitane yöki kewe e'. Ie' dör ká ulitane blúpa e'pa blú. Ie' éna se' dalèr tajè. Ie' kötewà, ie' pé tène se' skéie, e' wa ie' tò se' tsatkée sene sulu núl ulà a. ⁶ Ie' tò se' shukit as se' dö s'blúpaie ena sacerdotepaie kanèblök Skèköl dör ie' yé e' a. Jesucristo olo tà' tajè, ie' diché tà' tajè, as sulitane tò ie' kíkòka kekraè. Es e' idir.

⁷ ¡Ittsó! Jesucristo datse mò a.

Sulitane tò ie' sueraè,
ñies wépa tò ie' kötwa, ie' tkè'rakitò
kuaböt wa,

e'pa tò isueraè.

Mik ká ulitane wakpa tò isué,
età ie'pa juraè siarè suane yöki.

Es iwà tköraè. Es e' idir.

⁸ Skèköl diché tà' tajè íyi ulitane tsata, ie' tso'tke tsawe tà, i'ñe tà, ñies kekraè. Ie' tò ichè: "Ye' dör íyi wí ena íyi bata."

Juan tò Jesucristo sué kabsueie

⁹ Ye' dör a' yami Juan, e' bat-sulewà Jesús mik e' wa ye' tso'ñak a' tà wépa blúie Skèköl tso' esepa shua. Ñies ye' tso'ñak weinuk a' tà ena idalè'ttsök a' tà er bua' wa. Ye' tò s'wöbla'wé Skèköl ttè wa, ñies ye' tò Jesús tté paké sulitane a, e' kuèkì ie'pa tò ye' uya'mi senuk dayè nane kiè Patmos e' a. ¹⁰ Skèkèpa Jesús diwö, e' dör Domingo, e' kéwò ska' tà Skèköl Wiköl de ye' kì tajè, età ye' ittse ye' tsikka tò yi tté ye' tà, e' ttö dör darèrèè wés duk blar es. ¹¹ Ie' tò ye' a' iché: "Í sueke be' tò, e' shtó yèkkuò kì tà ipatkömi Skèkèpa Jesús icha eruleë serke Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia ena Laodicea e'pa kos a."

* **1:4-5** Wikölpa Kul: Mik yèkkuò i' tò Wikölpa Kul cheke, età e' wà kiane ché Wiköl Batse'r. Isalema Juan tò ikíe es ichoie tò ì kanewéke Wiköl Batse'r tò ese dör tsakjè buaè kè ì kianeia' iki. Apocalipsis 3.1; 4.5; 5.6 saú.

12 Ye' wötrée isaük tö yi ttöke ye' ta, eta bö'wöla wöbastulur döka kul, e' sué ye' tö. E' tulur ituloka yöule orochka wa e' ki. 13 Bö'wöla kul shua, ye' tö isué tö ì dur s'ditsö süë. Ie' datsi' dör batsië dötsa iklökue ki. Ikiparuo ar icho' mik e' dör oro. 14 Ie' tsakö dör saruru shuteë wes suiök es wes mochka saruruë es† Ie' wöbla wër wes bö'wö wönar es. 15 Ie' klö wër dalölöë wes tabechka bua'buwa ba'wë bö' a ena ipaikhé ta iwër dalölöë es. Ie' ttö tstsë wes di' blar taië äktö mik es. 16 Ie' ulattö bua'kka a ie' wa bëkwö tso' döka kul. Ie' kkö a tabè dettsa kaoule di'dië wi'kë iö'kë. Ie' wö wër dalölöë wes mik diba arke buaë eta diwö wër es.

17 Mik ye' tö ie' sué, eta ye' anewa wöwakköt ie' klö ska' wes s'duowa es. Erë ie' ulä bua'kka méka ye' ki ta ichéitö ye' a: "Kë be' suanuk. Ye' dör ttë tsá ena ttë bata. 18 Ye' dör sene michoë e' wák. Ye' du'wa e' tso'ne ttsë'ka kekraë. Ye' wa diché tso' s'duowa ki. S'wimblu ké e' wékkö yottsá tso' ye' wa. Ie'pa shkeormika ye' a. 19 Ì tso' i'ñe ta ena ì kos datseia sueke be' tö e' shtö yëkküö ki. 20 Bëkwö döka kul sué be' tö ye' ulattö bua'kka a ñies bö'wöla tuloka yöule orochka wa, e' wä cheke ye' tö be' a i' ta. Bëkwö kul, e' tö Skëköl biyöchökwakpa döka kul e'pa wä chë. E'pa dör Skëképa Jesús icha eruleë serke ká kul a ñe' kkö'nukwakpa. Bö'wöla döka kul, e' tö Skëképa Jesús ichapa eruleë serke ká kul a ñe' wä chë."

2

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Éfeso, e'pa a

1 Eta ie' tö ye' a iché: "Yëkküö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Éfeso, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkküö e' ki ishtömi ie' a i' es:

'Yi wa bëkwö kul tso' iulatö bua'kka a, ñies yi shködur bö'wöla

tuloka yöule orochka wa, e' shua, e' tö iché a' a i' es: 2 Wes a' serke e' kos jcher ye' wa. A' kaneblöke darëréë, a' weirke kos ye' kueki, e' dalé'ttseke a' tö er bua' wa, e' kos jcher ye' wa. Ye' wa ijcher tö pé' sulusipa kë wër a' wa buaë. Wépa de a' ska' e' chök tö ie'pa dör ye' ttekölpa erë ikachörak, esepa ma'wé a' tö ta a' isué tö ie'pa dör kachökwakpa. 3 A' weirke taië ye' tté kueki, e' dalé'ttseke a' tö er bua' wa, kë ilo'yane a' wa. 4 Erë ye' wa ilé tso' ki a' kkatè: a' kë ñi dalëritsöku'ia ena a' kë ye' dalëritsëia wes kuaë es. 5 E' kueki wes kuaë ta a' éna ye' dalër, ñies wes kuaë ta a' ñi dalërits e' anú a' éna. A' er mane'üne ta a' senüne wes a' sene' kuaë es. A' kë er maneone, e' ta ye' datskene bet a' ska' ta a' bö'wöla tuloka e' yerattsa ye' tö. 6 Erë ì sulu wamleke Nicolaiwakpa tö e' sueke a' tö suluë wes ye' tö isueke es, e' tö ye' ttsë'wé buaë. 7 Ì cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' tso' a' ulitane tö! Wépa e' aléka ì sulu ki, kë wa ye' tté olo'yaule, esepa kos a' ye' tö kawö meraë sene michoë e' kéli wö katök. E' kéli ar ká buaala tso' ká jai a ee.' "

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Esmirna, e'pa a

8 E' ukuöki ta ie' tö iché ye' a: "Yëkküö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Esmirna, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkküö e' ki ishtömi ie' a i' es:

'Yi dör ttë tsawe ena ttë bata. Yi kōtewa e' shkenekane, e' tö iché a' a i' es: 9 A' weirke siarë ye' tté kueki ñies a' kë wa ì ta', e' kos jcher ye' wa, erë a' dör Skëköl icha e' kueki a' dör wes inuköl blüpa es. Ñies ye' wa ijcher tö pé' wëlepa tö a' cheke suluë. Ie'pa e' chö tö ie'pa dör Skëköl icha, ñermata ie'pa dör Satanás icha. 10 A' weirdaë kos, e' kë yöki a' suanuk. Ye' ttö tso':

† 1:14 suiök ena mochka: Si'kuaie e' dör lana ena nieve.

Bě tō a' wēlepa uyerawā s'wōto wé a, a' erblōke ye' mik e' ma'woie. A' weirdaē siarē dōkā ká dabop ē. Ie'pa tō a' ttēwami ye' tté kueki, erē a' erblōke ye' mik, e' kē olo'yar a' tō yēs, e' tā sene michoē meraēyō a' a' iskéie. ¹¹ ĭ cheke Skékōl Wikōl tō ye' icha eruleē esepa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wépa e' aléka ĭ sulu kī, kē wā ye' tté olo'yaule, esepa kē duōpawā bōtōkicha.' ”*

ĭ ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Pérgamo, e'pa a

¹² E' ukuōki tā ie' tō iché ye' a: “Yēkkuō shtō Skékōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Pérgamo, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a' i' es:

‘Yi wā tabē tso' kaqule di'diē wī'kē iō'kē, e' tō ichē a' a' i' es: ¹³ Ye' wā ijcher tō a' serke wé Satanás tkēr blu'ie eē, erē a' e' tkéwā darērēē ye' a. Erē ye' tté chōkwak ekōl yēsýsē kiē Antipas, e' kōtwā ie'pa tō a' kē a' wé Satanás serke eē, erē a' kē wā a' erblōke ye' mik e' olo'yane. ¹⁴ Erē ilē tso' ye' wā bōt mañat kī a' kkatē: A' shuā wēlepa tso', e'pa tso' ttē sulu iūtōk. Ttē e' dōr wēs ttē wa Balaam bak s'wōbla'uk es. Kā ĩaiaē Balaam tō Balac wōblaō' as ie' tō Israel aleripa kō ĭ sulu wamblōk. Balaam tō Israel aleripa dakiñé chké meule iyi diōkōl tso' dalōiē ese a, ese katōk ñies trēnuk taiē. ¹⁵ Es ñies a' shuā wēlepa tso', e'pa kē éna Nicolaiwakpa ttē olo'yak. ¹⁶ E' kueki a' er mane'úne Skékōl a. A' kē tō iwē es, e' tā bet ye' datske ñippōk ie'pa tā tabē tso' ye' kkō a' e' wa. ¹⁷ ĭ cheke Skékōl Wikōl tō ye' icha eruleē e'pa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wépa e' aléka ĭ sulu kī, kē wā ye' tté olo'yaule, esepa kōs tierāyō chké tso' blēulewā kiē maná ese wa. Ñies ákwōla sarurula meraēyō ie'pa a ekōl ekōl, e' kī kiē pa'alī tso' kitule.

Kiē e' kē ijcher yi wā. Yi a imēne, ese ē wā ijcherdaē.' ”

ĭ ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Tiatira, e'pa a

¹⁸ E' ukuōki tā ie' tō iché ye' a: “Yēkkuō shtō Skékōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Tiatira, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a' i' es:

‘Skékōl Alà, e' wōbla wēr wēs bō'wō wōñar es. Ie' klō wēr dalōlōē wēs tabechka bua'buā paiklēsō tā iwēr dalōlōē es, e' tō ichē a' a' i' es: ¹⁹ Wēs a' serke e' kōs ijcher ye' wā. Ye' wā ijcher tō a' ñi dalērītsōke buaē ena a' erblōke ye' mik. Ñies ye' wā ijcher tō a' ñi kīmuke ñikkēē buaē ena a' weirke kōs, e' dalē'ttseke a' tō er bua' wa. I'ñe a' tō ikī wēke bua'ie, kuaē a' tō iō' e' tsata. ²⁰ Erē ye' wā ilē tso' kī a' kkatē: alakōl tso' a' shuā kiē Jezabel, e' a' a' tō kawō meke s'wōbla'uk. Ie' e' chō tō ie' dōr Skékōl ttekōl, erē ie' tō s'wōbla'wēke, e' wa ie' tō ye' kanē mēsopa dakiñeke as itrēr ñies as itōrak chké meule iyi diōkōl dalōiē ese a, ese katō. ²¹ Ye' tō ie' pané taiē as ie' tō iyi suluē e' olo'yō tā ĩer mane'ù ye' a, erē ie' kē er mane'wak yēs. ²² E' kueki sūyō duē patkē ie' kī darērēē as kē ikarkaiā. Ñies wépa kōs trēne ie' tā, esepa we'ikerayō. Ie'pa kē er mane'ù, kē tō ĭ sulu e' olo'yē, e' tā bet ye' tō ie'pa we'ikeraē. ²³ Ñies ye' tō alakōl e' klépa tteralur. Es ye' icha eruleē serke ká wa'ñe, e'pa wā ijcherdaē tō ye' wā sulitane er suule buaē tō wēs idir, wēs iser. Ye' tō a' ulitane a' iské meraē ekōl ekōl wēs iser es. ²⁴ Erē a' malepa tso' Tiatira, a' kē ku' ttē sulu e' iūtōk. Ttē e' kiē ie'pa tō “Satanás ttē blēulewā se' ēsepa yōki.” Ttē e' dōr suluē. E' kē iūtēne a' wā, etā e' dōr buaē. E' kueki ye' tō a' a' ichē tō ye' kē tō ttē dalōiēno

* **2:11** kē duōpawā bōtōkicha: S'duōwā bōtōkicha e' dōr se' uyēwā bō' kē a' wé s'weir michoē eē e'. Apocalipsis 20.16 saú.

darërë ese skà kǐ meku' a' a dalöie.
 25 Erë ye' ttè tso'tke a' wà klöule, e'
 a' a' e' tköwà darërë michoë dö mik
 ye' datskene età. 26-27 Wépa e' aléka
 i sulu kǐ, kě wà ye' tté olo'yaule,
 wépa serke wes ye' kǐ ikiane es dö
 mik s'enewa ekké, esepa a' ye' tö
 kawö meraë s'blúpaie wes ye' Yé tö
 ye' a' imé es. Ie'pa tkerakà ye' tö ká
 ulitane wakpa wökirpaie. Ie'pa tö
 ká ulitane wakpa wëttseraë yësyësé
 kě janéweta' yës. Wépa tö ie'pa tté
 dalösewéwà, esepa olordawà wes
 skaũña olorwà es. 28 Nies ye' tö
 bëkwö kiè dukir wërke bla'mi e'
 meraë ie'pa a'. 29 jǐ cheke Skëköl
 Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a,
 e' ttsó a' ulitane tö! ”

3

*Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa
 erule serke Sardes, e'pa a*

¹ E' ukuöki ta ie' tö ye' a ichè:
 “Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak
 tso' ye' icha erule serke Sardes, e'pa
 kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' kǐ ishtömi ie'
 a' i' es:

‘Yi wà Skëköl Wikölpa Kul* tso'.
 Nies yi wà iulatö a bëkwö tso' döka
 kul, e' tö ichè a' a' i' es: Wes a'
 serke e' kos jcher ye' wa. Sulitane
 tö ibikeitseke tö a' serke buaë ye' a
 erë ye' wà ijcher tö e' kě dör es. A'
 kě serku'ia ye' a buaë. Ye' a' ta' a' dör
 wes s'duulewà es. ² Ye' tö isué tö a'
 serke Skëköl a, e' kam döka wè' ie'
 wöa. E' kueki a' tǐ'núne, a' senúne
 ye' a buaë. I buaë tso'ia a' a elkela,
 e' a' a' e' diché iöne kam ichöwa da'a
 e' yöki. ³ Ttè buaë wa a' wöblane,
 e' ska' a' er anúne. Ttè e' iütöne. I
 sulu wamblé a' tö, ese olo'yö ta' a'
 er mane'ú ye' a. A' kě tö iwè es, e'
 ta' ye' döraë a' ska' wes akblökwak
 es a' we'ikök, e' kèwö kě jcherpa a'
 wà. ⁴ Erë a' tso' Sardes, e'pa welepa
 kě e' iaonekà sene sulu wa. E'pa
 serke yësyësé ye' a, e' kueki aishkuö
 ta' ie'pa shköraë ye' ta' paiëule buaë

datsi' saruru wa. ⁵ Es nïes wépa
 e' aléka sene sulu kǐ, kě wà ye' tté
 olo'yaule, esepa kǐ datsi' saruruë
 iërdaë. Ie'pa kiè kě yepattsayö sene
 michoë e' yëkkuö kǐ. E' skéie ye'
 tö icheraë Skëköl wörki ena Skëköl
 biyöchökwakpa wörki tö ie'pa dör ye'
 icha. ⁶ jǐ cheke Skëköl Wiköl tö ye'
 icha eruleë e'pa a, e' ttsó a' ulitane
 tö! ”

*Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa
 erule serke Filadelfia, e'pa*

⁷ E' ukuöki ta ie' tö ye' a ichè i' es:
 “Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak
 tso' ye' icha erule serke Filadelfia,
 e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' kǐ
 ishtömi ie' a' i' es:

‘Yi dör batse'r ena ttö mokië e'
 ulà a' s'blú bak kiè David e' kě ukkö
 yottsà tso'. Ie' wà kawö ta' iyi uli-
 tane kǐ. Mik ie' tö iukkö yëttsa,
 età kě yi a' iwötënuwane. Mik
 ie' tö iukkö wötewà, età kě yi a'
 ikkö yënuksane. Ie' tö ichè a' a'
 i' es: ⁸ Wes a' serke e' kos jcher
 ye' wà. Ye' wà ijcher tö erë a' kě
 dalöiërta' tajë, erë a' tö ye' tté iüté
 buaë, a' kě wà ye' watënettsa. E'
 kueki ukkö yëttsa ye' tö a' a, kě
 yi a' iwötënuwane. ⁹ Ye' ttö ttsó.
 A' shua welepa tso', e'pa dör Sa-
 tanás icha. Ie'pa e' chö tö ie'pa dör
 Skëköl icha, erë ie'pa kachö. Ie'pa
 keraë ye' tö e' tulökwa kuchë kǐ a'
 wörki. Es ie'pa wà ijcherdaë tö ye'
 tö a' dalëritseke. ¹⁰ A' weirke ye' tté
 kueki, e' dalë'ttsé a' tö er bua' wa
 wes ye' tö a' patkë iwà uk es. E'
 wà iüté a' tö buaë, e' kueki ye' tö a'
 tsatkeraë mik s'weirke tajë e' kèwö
 de ká ulitane wakpa kǐ ima'woie
 età. ¹¹ Ye' datsene bet. Ye' tté wà
 a' wöblane, e' a' a' e' tköwà darërë
 kekraë as kě yi tö a' ulà a' iské
 buaë e' yöttsa. ¹² Wépa e' aléka
 sene sulu kǐ, kě wà ye' tté olo'yane,
 esepa döraë wes u' chki bua'ie es
 Skëköl wé tso' ká jai a' e'. Eë
 ie'pa ser michoë kekraë. Skëköl kiè

* 3:1 Apocalipsis 1.3 saú.

shteraëyö ie'pa mik. Ñies Skëköl ké, e' kiè shteraëyö ie'pa mik. Ká e' kiè Jerusalén Pa'alí, e' datse ká jai a. Ñies ye' wák kiè pa'alí, e' shteraë ye' tö ie'pa mik. ¹³ jì cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! ”

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Laodicea, e'pa

¹⁴ E' ukuöki ta ie' tö ye' a iché i' es: “Yëkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Laodicea e'pa kkö'nuk e' a. Yëkuö e' ki ishtëmi ie' a i' es:

‘Yi dör ì kos yë' Skëköl tö e' wà, yi tö ie' tté cheke yësyësë këkraë, yi ta ie' tö iyi ulitane yö', e' tö ichè a' a i' es: ¹⁵ Wës a' serke e' kos jcher ye' wà. Ye' wà ijcher tö a' tö ye' tté dalöieke bërëbërë ë, kë bua'ie. A' dör wës di' bashbash es, kë dör ba'baë, kë dör sësëë, a' dör bashbash ë. jA' mú dör ba'baë ö sësëë! ¹⁶ Erè a' dör wës di' bashbash es ye' a. A' kë dör ba'baë, ñies a' kë dör sësëë. E' kuëki ye' tö a' tuerattsa ye' kkö a. ¹⁷ A' tö ichè tö a' dör inuköl blúpa. A' tö ichè tö a' kawö tköke buaë, kë ì kí kianeia a' kí. Erè a' kë wà ijcher tö ñermata ye' a ta a' dör wës pè' weirke siarë es. A' dör wës se' wër siarë s'yamipa wa es. A' dör wës pè' kë wà ì ku'ia es. A' dör wës pè' wöbla kë wawër es. A' dör wës pè' kë wà datsi' ta' es. ¹⁸ E' kuëki ye' tö a' patteke tö a' tö orochka taú ye' ska'. Oro ese dör oro bua'bu diaqule bö' wa ibua'bu yottsä ese. E' je' tö a' blu'wëmi buaë. Ñies datsi' saruruë ese taú ye' ska'. E' wa a' e' paiömi buaë as a' kë jaëria. Ñies a' tö kapöli taú ye' ska' a' wöbla bua'woie as iwawër buaë. ¹⁹ Wépa dalër ye' éna, e'pa kos uñeke ye' tö shurueke ye' tö as iserdak buaë. E' kuëki ye' dalöiö er bua' wa. Ì sulu wambleke a' tö, ese watöttsä. A' er mane'ú bua'iewa ye' a. ²⁰ jYe' ttö ttsö! Ye' dör wës wëm dur eköl ukkö a' a' ikiök tö ye' a kawö mú

shkowa es. Yi tö ye' ttö ttsé ta ye' kiéwaitö weshke, e' ta ye' dörawa ta ye' chköraë ie' ta. ²¹ Ye' e' aléka iyi ulitane ki ta ye' e' tkéka ye' Yë ta wé ie' tkër blu'ie eë. Es ñies wépa e' aléka ì sulu kí, kë wà ye' tté olo'yane, esepa a kawö meraë ye' tö e' tköksër ye' ta wé ye' tkër blu'ie eë. ²² jì cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! ”

4

Skëköl kïkarkeka buaë ká jai a

¹ E' ukuöki ta ye' tö iyi skà sué kabsueie. Ye' isué tö ká jai a ukkö tso' áie ta s'ttö ttsé' ye' tö kewe wës duk blar es, e' tö ye' a ichè: “Be' shkõka ie, età ì wamlërmi i' ukuöki ta, e' kächeke ye' tö be' a.”

² E' wösha ta Skëköl Wiköl de ye' kí tajë, ta ye' tö blu' kulé tso' ká jai a e' sué et. E' kí itkër eköl. ³ Yi tkër kula' e' kí, e' dalöburke dalöiöë wës ák bua'bu dalöbur es, e' wöaule spaspa ena mat wës ák bua'bu kiè diamante ena rubí es. Ie' kula' pamik shkaba' tkërke oloburke dalöiöë, e' wöaule spaspa wës ák bua'bu kiè esmeralda es. ⁴ Ñies ie' kula' pamik blu' kulé skà suéyö dõka dabom böyök kí tkël (24). E' kí kékëpa tulur dõka dabom böyök kí tkël (24), e'pa paiëulewa datsi' saruruë wa, ñies ie'pa wà orochka tso' yöule tkëuleka iwökir kí wës blu'pa es. ⁵ Blu' kulé sué ye' tö kewe, eë alá wöñarke tajë, talachke blarke tajë. Kula' e' wöshaë bö'wö ñarke kul wës kuatak wöbatsesó es. Bö'wö kul, e' tö Skëköl Wiköl chë. ⁶ Kula' e' wöshaë ì me'r dayëie kkuëie wër sarërëë wës widrio es.

Ì ttsé'ka tso' kula' pamik dõka tkël e'pa wöbla dör tajë tsikka wökka. ⁷ Itsá e' wökir wër ma' name suë. Iëtö wökir wër baka wë'ñe suë. Iëtö skà wö dör s'ditsö wö suë. Iбата wër wës pu ur àr es. ⁸ Itsá pik dör teröl, es imalepa kos pik dör teröl ñies. Ie'pa pa kos e' dör

wöbla ë döttsa ipik dikja. Ñië nañeë ie'pa tso' Skëköl tseittsök, kë ie' wöklö'uta'rak ta ichekerakitö i' es:

“Skëköl dör batse'r taië, ie' dör batse'r taië, ie' dör batse'r taië.

Ie' diché ta' taië iyi ulitane tsata.

Ie' tso'tke tsawe ta, i'ñe ta, ñies këkraë.”

Es ie'pa tö icheke këkraë.

⁹ Skëköl yöbië tkër kula' e' ki, e' pamik i' ttsë'ka tso' tkël, e'pa tso' ie' kikökka, ie' olo kikökka, ie' a wëstela chök këkraë. ¹⁰ Mik ie'pa tso' e' uk, e' dalewa këkëpa dökä dabom böyök ki tkël (24) tulusur ie' pamik, e'pa e' tulökeser iski wöwakköt itkër kula' ki e' dalöioie. Ie'pa tso' Skëköl ser michoë e' dalöiök, e' dalewa i' tkër ie'pa wökir ki yöule orochka wa, e' kos mekewarakitö iski Skëköl kula' wöshäë ta ichekerakitö:

11 “A Sa' Këköl, iyi ulitane yö' be' tö.

Iyi ulitane tso' be' wák ttö wa.

E' kueki sa' ulitane kawötä ichök tö be' olo ta' taië.

Sa' ulitane kawötä be' dalöiök ñies be' diché kikökka.”

5

Yëkkuö kitule wörratule ena Obeja Pupula, e' pakë

¹ E' ukuöki ta ye' tö isuë tö itkër kula' ki, e' wa yëkkuö wörratule a'tser iulä bua'kka, e' ki itsö' kitule ikikë ena ishua. Yëkkuö e' kkö wöbatsulewa dökä kul. ² Eta Skëköl biyöchökwak suë ye' tö eköl, e' diché taië, e' tö ichaké aneule: “¿A yi wëë, yi e' didir yëkkuö wöbatsulewa, e' kkö batsöök wë iwöbatsulewa eë ta ishuppöök?” ³ Erë ká jai a ena ká i' ki ena ká diä kaska' kë yi didir yës yëkkuö e' shuppöök ena iwä sauk.

⁴ Ye' iuke taië, kë yi didir yëkkuö e' shuppöök ena iwä sauk e' kueki.

⁵ Eta skëkëpa tso' eë dabom böyök ki

tkël (24), e' eköl tö ye' a iché: “Kë be' iukia. Ittsö, eköl kië Ma' name e' dör judáwak ditsëwö, ie' këköl dör blu' bak ká iaiäë kië David e'. Ie' e' ali'kabak ibölökpa kos ki. Ie' je' didir yëkkuö wöbatsulewa kul e' kkö batsöök ena ishuppöök.”

⁶ Eta ye' tö obeja wëñe pupula suë etö, e' pa ki itö tso' wësua ijchëulea më Skëköl a, ese shkënekane. E' dur itkër kula' ki e' o'mik, i' ttsë'ka dökä tkël ena këkëpa dökä dabom böyök ki tkël (24) e'pa shusha. Obeja e' dula' dökä kul ñies iwöbla dökä kul. Iwöbla dökä kul e' wa dör tö Skëköl Wiköl Kul* patké Skëköl tö ká wañe. ⁷ Obeja Pupula e' de itkër kula' ki e' ska' ta yëkkuö a'tser itkër kula' ki e' ulä bua'kka, e' klö'wëitö. ⁸ Mik ie' tö yëkkuö klö'wë, eta i' ttsë'ka dökä tkël ena këkëpa dökä dabom böyök ki tkël (24), e'pa kos e' télur wöwakköt Obeja Pupula wörki. E'pa kos wa ma'ma tso' blanco kicha ta' kië arpa. Ñies tka' yöule orochka wa, ese tso' ie'pa kos wa. Tka' e' a iyi masmas tso' ña'wë Skëköl a, ese tso' chikchië. E' tö s'batse' rpa ttöke ie' ta e' wa chë. ⁹⁻¹⁰ I' ttsë'ka dökä tkël ena këkëpa dökä dabom böyök ki tkël, e'pa kos ttsëmi ttsë pa'alí wa Obeja Pupula kikokaie. Ie'pa tö ittseittsé i' es:

“Be' kötulewa, be' pë tene taië

wës obeja pupula jchë më Skëköl a es,

e' wa be' tö s'ditsö ttö kua'ki kua'ki ena ditsöwö kua'ki kua'ki ena ká kua'ki kua'ki wakpa to'ttsa

as ekkëpa ulitane shua se' dö taië Skëköl ichaie.

E'pa klö'wë be' tö as ie'pa kaneblö Skëköl a blu'paie ena sacerdotepaie.

Ie'pa döraë ká ulitane wakpa blúpaie, es ie'pa tö s'wëttseraë.

* 5:6 Apocalipsis 1.3 saú.

E' kuəkɪ be' je' didir mokɪ yēkkuō wōrratule se, e' klō'uk ena ikkō batsökök wé iwōbatsulewā ee.”

¹¹ E' ukuökɪ ta ye' wökéka eta ye' tō isué tō Skéköl biyöchökwakpa tso' tajë, kë ishtaṅuk yi a, e' pa tto ttsé ye' tō. Ie'pa tso' itkër kula' kɪ ena ì ttsé' ka dōka tkël ena kékëpa dōka dabom böyök kɪ tkël, e' pa pamik.
¹² Ie'pa tō ittseittsë wɪ' wjë i' es:

“Obeja Pupula kötulewā, e' je' kɪ sulitane ie' kikëka e' mène buaë.
Ie' olo ta' tajë, ie' dör íyi ulitane wák, ie' wā íyi ulitane jcher, ie' diché ta' tajë,
e' kuəkɪ sulitane kawōta ie' dalöiök, ie' kikökka.”

¹³ Nies ye' tō ittsë tō íyi ulitane yö' Skéköl tō tso' ká jaì a ena ká i' kɪ ena ká dià kaska' ena dayë a, e' kos tō iché i' es:

“Itkër kula' kɪ ena Obeja Pupula,
e' pa olo ta' tajë, diché ta' tajë
íyi ulitane tsata,
e' kuəkɪ sulitane kawōta ie'pa
kikökka, ie'pa dalöiök
këkraë.”

¹⁴ Ì ttsé' ka dōka tkël e' pa tō iché:
“íEs e' idir!” Kékëpa dōka dabom
böyök kɪ tkël, e' pa e' télur wōwakköt
Skéköl ena Obeja Pupula wörki
ie'pa dalöiök.

6

Yēkkuō wōrratule e' kkō batsulewā dōka kul e' batsée Obeja Pupula tō etk etk

¹ E' ukuökɪ ta ye' tō isué tō Obeja Pupula tō yēkkuō wōrratule e' kkō batsulewā dōka kul e' tsá batsée. Eta ì ttsé' ka dōka tkël, e' eköl tto ttséyö, e' tto darërëë wes alá blar es. Wépa tso' ipatkërke e' panuk e' eköl a ie' tō iché: “íBe' yúl!” ² Ye' wökéka ta kabaio saruru suéyö etö.

Yi tkërka iki, e' ulá a shkame' àr, ñies ì tkekeka wökir kɪ iwá kkachoie tō ie' dör e' alök wak ese mène ie' a et. Ie' mía kɪ e' alökka ibolökpa kɪ.

³ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' ská batsée et, eta ye' tō ittsë tō ì ttsé' ka dōka tkël, e' ská tō iché wépa tso' ipatkërke e' panuk e' ská a: “íBe' yúl!” ⁴ Eta kabaio batsë dettsa. Yi tkërka iki, e' a kawö mène sene bërë ñita e' yöttsa ká i' a as pë' ñi ttōwā. Ie' a tabë bërie mène.

⁵ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' ská batsée et, i' ta ide mañat, eta ye' tō ittsë tō ì ttsé' ka dōka tkël, e' ská tō iché wépa tso' ipatkërke e' panuk e' ská a: “íBe' yúl!” Ye' wökéka eta ye' tō kabaio dalolo sué etö. Yi tkërka iki, e' wā íyi es ma'woie dami iulá a. ⁶ Ì ttsé' ka dōka tkël, e' shuá ye' tō tto ttsé tō iché: “Harinachka kilo elka ë e' tordaë s'kanoblö ká et e' ské ekké. Nies cebada kilo mañalka tordaë s'kanoblö ká et e' ské ekké; erë olivo kié ena vino e' kë sulu' warwā be' tō.”

⁷ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' ská batsée et, i' ta ide tkël, eta ye' tō ittsë tō ì ttsé' ka dōka tkël, e' bata tō iché wépa tso' ipatkërke e' panuk e' ská a: “íBe' yúl!” ⁸ Ye' wökéka eta kabaio tskrittiskris suéyö etö wër suluë. Yi tkërka iki, e' kië dör S'duöwā. E' itökɪ eköl ská datse e' kië dör S'wimblu Ké. Ie'pa a kawö mène ká ulitane wakpa e' mú blatësö tkël tsjini ta e' et tsjini çukwa tabë wa, bli wa, duë wa ena iyiwak dör se' name ese wa.

⁹ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' ská batsée et, i' ta ide skël, eta s'kötulewā Skéköl tte paka' ie'pa tō taninië e' kuəkɪ, e' pa wimblupa suéyö ka' tso' íyi moka Skéköl a e' dikja. ¹⁰ Ie'pa tso' ichök Skéköl a aneule: “A Sá' Kéköl, be' dör íyi ulitane tsata, be' dör batse'r, be' tto mokië. ¿Dö mik be' tō wépa serke diá iyök kɪ tō sa' kötulur esepa dalë' ttsekerö? ¿Mik

be' tō ie'pa wōmeketṣa weinuk i wamblē'raḱitō sa' kḱ, e' nuḱ skéie?"
 11 Eṭa ie'pa wakpa bil ekkē e'pa a datsi' saruru mēne iē. Skēkōl tō iché ie'pa a: "A' enúia bērbēr ē dō mik pē' tō a' malepa dōr ye' kanē mēsopa kianeia ttēlur, e'pa ḱos ttekeluria wēs a' kōtulurakitō es eṭa. E'pa panúia tsir."

12 Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewa, e' skā batsée et, i' ṭa ide terōl, eṭa i' tka darērēē. Diwō tṣsenewa mia ttsettseē wēs datsi' daloloē es. Si'wō mia batsē wēs pē es. 13 Bēkwō darolone iyōk kḱ wēs kalwō tkētṣa siwa' tō mik ibitsirke tajē eṭa es. 14 Eṭa kā jaḱ, e' wōrratēwa wēs yēkkuō wōtrēwasō es, kē iwērtaiā. Kabata ulitane, dayē nane ulitane, e' ḱos e' skēlur bānet. 15 Eṭa kā blúpa ḱos, pē' tajē ḱos, ṅippōkwakpa wōkirpa ḱos, inukōl blúpa ḱos, s'daloiēr ṭa' tajē esepa ḱos, ṅies s'klōulewa kanē mésoie, ṅies kanē mēsopa malepa, esepa ḱos e' blélur ákuk a ena ák blublu tso' kabata a ese dikia e' tsatkoie. 16 Eṭa ie'pa tō iché aṅeule kabata a ena ák blublu a: "iSa' blō a' dikia, sa' kkō'nú Skēkōl tkēr ikula' kḱ kā jaḱ a e' yōkḱ! Nies Obeja Pupula kēsik yōkḱ sa' kkō'nú. 17 Ie'pa tō sultane we'ikeraē siarē e' kēwō detke, kē yi tkōpashkar e' ulā a."

7

Skēkōl kanē mēsopa wakyōule ie' a

1 E' ukuōkḱ ṭa ye' tō Skēkōl biyōchōkwakpa suē dōka tkēl, e'pa iēter wē kā i' erkerō e' kkō mik. Bōl iēter diwō tskirke e' kke; ekōl dur ulā bua'kka, ekōl dur ulā bakli'kka. Bōl iēter diwō mi'kewa e' kke; ekōl dur ulā bua'kka, ekōl dur ulā bakli'kka. Ie'pa tso' siwa' ḱos bitsirke e' wōklō'uk as kē ibitsiria kā i' kḱ, dayē kḱ, kal kḱ, i kḱ yēs.
 2 Ie'pa a kawō mēne kā i' ena dayē sulu'ukwa. Nies ye' tō Skēkōl biyōchōkwak skā suē ekōl, e' datse diwō tskirke e' kke. E' ulā a íyi

tso' s'wakyuoie Skēkōl chōk wa, e' a'tser. Ie' ane imalepa tkēl tsaka ṭa ichéitō ie'pa a: 3 "iA' kē tō kā sulu'ukwa, dayē sulu'ukwa, kal sulu'ukwa kam sa' tō Skēkōl kanē mēsopa wakyūō iwōṭsa kḱ e' yōkḱ!"

4-8 Eṭa bil wakyōule e' yēne ye' a. Wēpa wakyōule e'pa dōr se' yē bak kā iaiāē kiē Israel, e' ala'r dabom eyōk kḱ bōl (12), e'pa aleripa shukite iditsēwō wa iditsēwō wa. Ie'pa ditsēwō kiē Judá, Rubén, Gad, Aser, Neftalí, Manasés, Simeón, Leví, Isacar, Zabulón, José ena Benjamín. Ekkēpa ditsēwō shukite dōka 12.000 iditsēwō wa iditsēwō wa. Ishukite e'pa dōr seraḱ 144.000 ekkē.

9 E' ukuōkḱ ṭa ye' wō kēka ṭa ye' isuē tō s'ditsō dapanē tajē kē shtanuk yi a ekkē. E'pa dōr kā ulitane wakpa, ttō kuā'kḱ kuā'kḱ, ditsōwō kuā'kḱ kuā'kḱ. Ie'pa iēter, itkēr kula' kḱ ena yi kiē Obeja Pupula, e'pa wōrkḱ. Ie'pa ḱos datsi' iē saruruē. Ie'pa ulitane wa sí kō dami iulā a. 10 Ie'pa tō iché aṅeule:

"iS'tsatkē e' datse
 Skēkōl tkēr kula' kḱ ena Obeja
 Pupula e'pa wa!"

11 Kēkēpa dōka dabom böyōk kḱ tkēl (24) ena i tṣsē'ka dōka tkēl, e'pa pamik Skēkōl biyōchōkwakpa ḱos iēter. E'pa ḱos e' tēlur wōwakkōt, itkēr kula' kḱ, e' dalōioie 12 eṭa ichérakitō:

"iEs e' idir!
 Be' dōr sa' blú yōbiē, sa' tō be' kikekeka kekraē.
 Be' olo ṭa' tajē, be' wa íyi ulitane jcher buaē.
 Sa' tō wēstela cheke be' a kekraē.
 Be' dalōieke sa' tō kekraē.
 Be' diché ṭa' tajē íyi ulitane tsata,
 be' ē a i ḱos or,
 iEs e' idir!"

13 E' ukuōkḱ ṭa kēkēpa dōka dabom böyōk kḱ tkēl (24), e'pa ekōl tō ye' a

ichaké: “¿Ie'pa paiëule datsi' saruru wa, e'pa dör yi? ¿Wé ie'pa datse?”
 14 Ye' tò ie' iuté: “A kékëpa, ye' kè wà ijcher, ichö ye' a.” Età ie' tò ye' a iché: “Ie'pa dör wépa weine siarë sulitane weirke tajë e' kèwö ska' e'pa. Erë e' dalé'ttsë' ie'pa tò buaë. Ie'pa tò idatsi' skué yi kië Obeja Pupula e' pé wa età idatsi' mía saruruë.

15 “E' kueki ie'pa iëter Skëköl tso' ikulé ki, e' wörki.

Ñië nañeë ie'pa tso' ie' dalöie e' wakanéuk iwé a.

Ie'pa tso' ie' ta ena ie' tò ie'pa kkö'neraë kékraë.

16 Ie'pa kè duöpaia bli wà, ie'pa kè er sirpaia.

Diba kè tò ie'pa ña'wepaia, kaba kè tò ie'pa we'ikepaia.

17 Obeja Pupula tso' Skëköl kula' o'mik,

e' dör ie'pa kkö'nukwak, e' kueki ie'pa kè weirpaia yës.

Obeja Pupula tò ie'pa wëttseraë di' tum tò sene michoë meke se' a, e' di' yök.

Skëköl tò ie'pa wöriö qos e' paik- leraë as ie'pa ttsë'r buaë.”

8

Obeja Pupula tò yëkkuö wörratule e' kkö batsulewà dökà kul, e' bata batsée

¹ Mik Obeja Pupula tò yëkkuö wöbatsulewà, e' bata kkö batsée, età ká jaì a ká mía mejmeë dö hora shaböts ekkë.

² E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwakpa dökà kul iëter Skëköl wörki, e'pa suéyo. Ie'pa a duk mène eköl eköl.

³ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà de wé ka' tso' iyi mokà Skëköl a e' wörki. Ie' wà iulà a tka' yöule orochka wa ese a'tser. Ie' a iyi masmas mène tajë s'batse'rpa qos e'pa ttöke Skëköl ta e' ki ioie as ie' tò iña'ù ka' yöule orochka wa iña'woie tso' Skëköl kulé wö shaë, e' ki. ⁴ Età ie' tò iyi masmas ña'wé ka' ñe' ki,

e' shkle tka ie' ulà mik deka Skëköl wörki s'batse'rpa ttöke ie' ta e' ta ñita. ⁵ Ie' tò itka' wà iéka bö' wörkua tso' ka' ñe' ki, e' wa. Bö' wörkua e' uyémi ie' tò iyök ki. Età ká wa'ñe ki alá wöñane tajë, iblane tajë, ká wöti'wé tajë í tò.

Duk dökà kul

⁶ Skëköl biyöchökwakpa dökà kul, e'pa wa duk tso' iwakpa bil ekkë, ie'pa tso'tke iduk bla'wéke e' panuk.

⁷ Età Skëköl biyöchökwak eköl tò iduk bla'wé kewe. Età mò wöli wösi sesëë, ñies bö'wö shutuule pé ta, ese dane tajë iyök ki wes kalì yër es. Ká i' ena kal e' ñanewà tajë. Ká i' ena kal qos e' mú blatèsö mañat tsini ta e' et tsini ñanewà. Ñies kakö qos tso' ká i' ki e' ñanewà seraq.

⁸ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tò iduk bla'wé. Età i bitëshka kabataie bërie wöñarke bö'ie, e' anewa dayë a. Età dayë mú blatèsö mañat tsini ta e' et tsini mía pëie. ⁹ Iyiwak qos serke dayë a ena kanò qos shköke dayë ki, e' mú blatèsö mañat tsini ta e' et tsini enewa.

¹⁰ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tò iduk bla'wé, i' ta ide mañatökicha. Età bëkwö bërie wöñarke wes kuatak wöñar es, e' bitëshka anewa di' a ena di' tum a tajë. Di' tso' qos ena di' tum tso' qos, e' mú blatèsö mañat tsini ta e' et tsini a bëkwö anewa. ¹¹ Bëkwö e' kië Bacha'bachaë. Wé bëkwö e' anewa, e' di' qos mía bacha'bachaë. Di' e' tò s'ttélur tajë.

¹² E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tò iduk bla'wé, i' ta ide tkëtökicha. Età diwö ena si'wö ena bëkwö, e' qos mú blatèsö mañat tsini ta e' et tsini qos ttsenewà. E' kueki ñiwe ena nañewe, e' mú blatèsö mañat tsini ta e' et tsini ttsenewà.

¹³ E' ukuöki ta ye' wökéka ta ye' tò pu sué et ur àr kashuk a, e' tò iché aneule: “¡Ayëwëë, ayëwëë, ayëwëë! ¡Wéstela ina ká ulitane wakpa ta,

mik Skëköl biyöchökwakpa tso'ia mañal e'pa tö iduk bla'weke eta!"

9

¹ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide sketökicha. Eta bëkwö et anewabak, e' suéyö iski. Eë kauk ter taië iskië, kë s'wö dë'mi ekkë. Kauk e' kkö wötëule, e' kköyottsä mène bëkwö suéyö iski, e' a. ² Mik ie' tö kauk kköyëttsä, eta e' a ishklé deka taië wes bö' wöñar taië e' shklé es. E' tö kashuk ttsewéwä, e' kuëki diwö kë olo buneia. ³ Shklé e' shua ditski blubluë dettsä taië iyök ki, poneka ká wa'ñe, ká ulitane wà iéwä. Ie'pa a kawö mène s'we'ikök wes bachë' tö s'kuëwä ta idalë'r es. ⁴ Ie'pa kë a kawö mène kakö qos, kalkö qos, e' katök. Ie'pa a kawö mène, wépa kë wakyöule Skëköl wä iwö tsä ki, esepa ë we'ikök. ⁵ Erë ie'pa kë a kawö mène ittökulur. Ie'pa a kawö mène irreuk idalë'r taië wa dö si' skel ekkë. E' dalër taië wes bachë' s'kuëwä es. ⁶ E' kéköwö ska' ta s'ditsö tö duëwä yuleraë poë, erë duëwä wák, e' tkörashkar ie'pa yöki.

⁷ Ditski e' wër wes kabaio tso' ñippoie ese payöule es. Iwökir ki itkëuleka, i tkëka blu' tö iwökir ki yöule orochka wa ese suë. Iwö wër wes s'ditsö wö wër es. ⁸ Itsä batsjë wes alakölpa tsä es. Ikà dör wes namu kà es. ⁹ Tabechka àr ibatsi' mik wes ñippökwakpa tö ieke e' tsatkoie e' sù. Ipiq blar taië wes carreta skë kabaio tö tuneule mi-choë ñippök es. ¹⁰ Ikirë dör wes bachë' kirë es, e' diché wa ie'pa tö s'we'ikeke dö si' skel ekkë. ¹¹ Ie'pa blü e' dör Skëköl biyöchökwak dör kauk iskië, e' wökir. Hebreoie e' kië dör Abadón. Griegoie e' kië dör Apolión (kië e' wà kiane chè: Se' eukwawak).

¹² Iyi sulu e' tsä tka et, erë iska kianeia böt.

¹³ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide tektökicha. Ye' tö s'ttö tsé datse

ka' tso' yöule orochka wa iyi moka Skëköl a eë. Ka' e' bata tkël a iyöule dula'ie, e' shua s'ttö ttséyö. ¹⁴ E' tö iché Skëköl biyöchökwak tö iduk bla'wé író e' a: "Skëköl biyöchökwakpa döka tkël tso' moulewä di' taië kië Éufrates e' kkömik, e'pa wöttsólor be' tö." ¹⁵ Skëköl biyöchökwakpa döka tkël e'pa tso'tke Skëköl wä iwakanéwoie i' kéköwö ska'. Ie'pa kanè dör pë' taië eukwa. Pë' ulitane mú blatèsö mañat tsini ta e' et tsini erdawa seraa ie'pa ulä a. Eta Skëköl biyöchökwakpa döka tkël wöttsérolone iwakanéuk. ¹⁶ Eta ye' a iyëne tö ñippökwakpa dami kabaio ki, e'pa döka 200.000.000.

¹⁷ Ñippökwakpa ekkëpa dami kabaio ki, e' sué ye' tö, e'pa wä tabechka àr ibatsi' mik e' tsatkoie, e' wöaule batsë wes bö' wörkua suèsö es ena sië wes ák bua' bua kië jacinto es, ena tskiriri wes azufre es. Kabaio ekkëpa wökir wër wes namu wökir es. Ñies ikkö a bö' ena shklé ena azufre, e' dökettsä. ¹⁸ Bö' ena shklé ena azufre dökettsä kabaio ekkëpa kkö a, e' dör i mañat suluë döke pë' ki e'. E' tö pë' ewéwä taië. Pë' ulitane mú blatèsö mañat tsini ta e' et tsini enewa seraa. ¹⁹ E' wä dör tö kabaio ekkëpa wä diché tso' ikkö a ena ikirë a s'we'ikoie. Ikirë bata dör tkabë chök wökir es, e' wa s'shka'wekeitö.

²⁰ Erë pë' malepa atë kë durulune i sulu tka e' wa, e'pa kë wä i sulu wamblekerakitö ese olo'yane. Ñies aknamapa ena iyi diököl dalöiekerakitö esepa kë olo'yanerak iwä. Iyi diököl ñe'pa yöule orochka wa, inukölchka wa, broncechka wa, ákchka wa ena kal tak wa, ese qos wöbla kë wawër, kë kukuö wattsër, kë shko, erë ie'pa tso'ia idalöiök ikékölie. ²¹ Ie'pa kë er maneone. Ie'pa s'ttekwajia, alibchökeia, trërkeia, akblökeia.

10

Skëköl biyöchökwak e' wa yëkkuö a'tser iulà a

¹ E' ukuöki ta ye' tö Skëköl biyöchökwak sué eköl, e' diché ta tajë. Ie' datse ká jai a paiëulewa buaë mò wa. Shkaba' tkënear iwökir tsaka. Ie' wö dalöburke wes diwö es. Ie' klölobo wa'ñe wër wes bö' wöñar es. ² Ie' wa yëkkuö tsitsirla a'tser iulà a shubukaule. Ie' klö bua'kka tkékaitö dayë ki, iklö bakli'kka tkékaitö ká sí ki. ³ Eta ie' ane tajë wes ma' name ar es. Mik e' one, eta alá blane döká kuktökicha. ⁴ Ì ché alá tö e' shtök ye' mí yëkkuö ki, erë ttö tseyö datse ká jai a e' tö iché: “Kë ishtar, iblöwabö bërë.”

⁵ Eta Skëköl biyöchökwak suéyö iklö et tkërka dayë ki, iklö et tkërka ká sí ki, e' ulà bua'kka kéka ká jai a ⁶ ta ichéitö: “Skëköl ser michoë e' tö ká jai ena ká i' ena dayë ena ì kos tso'ia, e' yö'. Ie' wörki ye' tö iché tö ì cheke ye' tö e' dör mokí. Skëköl kë tö ì panepaia. ⁷ Ì tso' Skëköl wa ier a blëule wë, e' yë'bakitö ikanè mésopa dör ittekölpa e'pa a, e' wà ordaë mik Skëköl biyöchökwak bata tö iduk bla'wé eta.”

⁸ Eta s'ttö tseyö datse ká jai a, e' tténe ye' ta ta ichéitö: “Be' yú Skëköl biyöchökwak klö et tkërka dayë ki eta iklö et tkërka ká sí ki, e' ska', eta yëkkuö a'tser iulà a shubukaule, e' klö'ú.” ⁹ Eta ye' mí Skëköl biyöchökwak dur e' ska' ta yëkkuö e' kiéyö ie' a. Ie' tö ye' a iché: “Íkë, ikatöwabö. Be' kkö a be' tö ittseraë tö blo'bloë idir wes bulali es, erë be' shua imiaraë bacha'bachaë.”

¹⁰ Eta yëkkuö a'tser Skëköl biyöchökwak ulà a, e' klö'wéyö ta ikatéwayö. Ye' kkö a ta blo'bloë idir wes bulali es, erë mik ide ye' shua, eta imía bacha'bachaë. ¹¹ Eta ttè i' yéne ye' a: “Í wamblërmi ká kua'ki kua'ki wakpa tajë ta, ñies ditsöwö kua'ki kua'ki wakpa tajë ta, ñies s'ttö kua'ki kua'ki wakpa tajë ta,

ñies ká blúpa tajë ta, e' kos chök be' kawöta Skëköl ttekölie.”

11

Skëköl ttekölpa bö

¹ Eta ye' a kua' mène ká ma'woie. Ye' a iyéne: “Be' yú, Skëköl wé kibi, e' ma'uk. Ñies ka' tso' íyi moka Skëköl a, e' ma'ú. Bil s'tso' Skëköl dalöiök iwé a, e' shta'úttsa. ² Erë Skëköl wé kibi upa ate u'rki e' meule pé' kë dör judiowak esepa a, e' kueki e' kë ma'war be' tö. Ie'pa tö Skëköl ké, e' dör Jerusalén dör bats'e'r e', e' klö'werawa, sulu'werawa ì sulu wa dö si' döká dabom tkéyök kí böt (42) ekkë. ³ Eta eë ye' tö ye' ttekölpa patkaraë bö ye' tté pakök ká döká mil eyök kí cien böyök kí dabom teryök (1.260 días) ekkë. Ie'pa paiëule datsi' kra'kraë wa s'ká datsi' sù.”

⁴ Olivo klö bölka ena bö'wöla tullur ituloka kí döká böt tso' Skëköl wörki ká jai a, e' yë'bak ká iaiaë Zacarias tö, e' wà dör ttekölpa bö e'. ⁵ Yi datse ie'pa bö we'ikök suluë kiane ppë, kiane ttëwa, e' ta ese ewerawa ie'pa tö bö' dökettsa ie'pa kkö a e' wa. ⁶ Ie'pa tso' Skëköl tté pakök ittekölpaie, e' dalewa ie'pa a kawö mène kali wöklö'ukwa as kë iyër. Ñies ie'pa a kawö mène di' mane'uktsane péie. Ñies kawö mène ie'pa a ì sulu kos mukka ká i' wakpa kí bitökicha ie'pa kí ikiane ekkë.

⁷ Erë mik ie'pa tö Skëköl tté paké one, eta iyiwak sulusi aknamaie e' döraka kauk tajë iskië e' a. E' ñipporaë ie'pa ta, eta ie' alöraka ie'pa kí, eta itteraluritö. ⁸ Ie'pa nu ardaë tkëter Jerusalén ká shushaë sulitane wörki. Ká e' a ie'pa Këköl kötwarakitö wötëulewa krus mik. Skëköl a ká e' dör suluë wes Sodoma ena Egipto es. ⁹ Pé' datse ká wa'ñe, ditséwö kua'ki kua'ki, ttö kua'ki kua'ki ena ká kua'ki kua'ki wakpa e'pa tö Skëköl ttekölpa nu sueraë dö ká mañat kí

shaböts ekkë. Ie'pa kë tö kawö mepa yi a inü wötökwa. ¹⁰ Kä ulitane wakpa ttsë'rdäë buaë, ie'pa böl duolur e' kueki. Skëköl ttekölpa böl tö ie'pa we'ik siarë, e'pa duolur, e' tö ie'pa ttsë'weraë buaë, e' kueki ie'pa iyi kakmeraë ñi a.

¹¹ Mik kä mañat kí shaböts e' tka, eta Skëköl tö ittekölpa böl duolur, e'pa shke'wëkane ta ie'pa e' duëka. Wëpa tö e' suë, e'pa kos suane iyöki tajë. ¹² E' ukuöki ta ttö darërë datse kä jai a, e' ttsë ittekölpa tö, e' tö iché: "¡A' shkōka íe!" Eta ie'pa mika kä jai a mò shua, e' suë ibolökpa tö. ¹³ E' wöshä ta í tka darërëë, e' tö Jerusalén mú blatèsö dōka dabop ta e' et tsiní chōräë í ulà a. Iwakpa duolur dōka mil kuryök (7.000). Imalepa ate ttsë'ka, e'pa kos suanerak tajë. Ie'pa tö Skëköl tso' kä jai a, e' kikëka.

¹⁴ Es ì suluë skà tka, i' ta ide bötökicha. Ì suluë skà datseia bet, e' ta ide mañatökicha.

Duk blane, i' ta ide kuktökicha

¹⁵ Eta Skëköl biyöchökwak bata tö iduk bla'wë, i' ta ide kuktökicha. Eta s'ttö ttsëne tajë darërëë kä jai a, e'pa tö iché:

"I' ta kä ulitane wakpa ena iwökirpa, e'pa de Skëköl ena wë pairine'bitu idi' wa s'blúie, e'pa ulà a. Ie'pa tö s'wëttsë michoë blu'ie."

¹⁶ E' ukuöki ta këkëpa dōka dabom böyök kí tkël (24) tukur ikula' kí Skëköl ska', e'pa e' télur wöwakköt Skëköl wörki idalöiök. ¹⁷ Ie'pa tö iché:

"A sa' Këköl, be' diché ta' tajë iyi ulitane tsata.

Be' tso'tke tsawe ta, be' tso' i'ñe ta, ñies be' tso' aishkuö ta këkraë.

Be' e' tkëka kä ulitane wakpa blúie be' diché tajë wa, e' kueki sa' tö ichëke wëstela be' a.

¹⁸ Kä ulitane wakpa wëpa dör be' bolökpa, esepa we'ikeketke be' tö kësik wa, e' këwö de i' ta.

E' kueki ie'pa ulune tajë be' ki. S'duulewa kos e' shulirke, e' këwö detke.

Ñies be' kanë mësopa ena be' ttekölpa ena s'batse'r malepa tö be' dalöieke, pë' dalöiërtä' esepa ena pë' esepa, e'pa kos a iské meketke be' tö, e' këwö de.

Wëpa tö s'ditsö ewëwa kä i' ki, esepa ewëkewa be' tö, e' këwö detke."

¹⁹ Eta Skëköl wé tso' kä jai a, e' wëkkö bunane, e' shua Skëköl tö ittë me' se' a, e' kélkuö suéyö. Eta alá wöñane blane tajë, e' ttséyö. Í tka darërëë, ñies mò wösi sësëë blublüë, e' dane tajë kaljie.

12

Alaköl eköl ena bë dör këtali këkölie e'

¹ E' ukuöki ta ilè tajë suéyö kä jai a ilè wà kkachöie. E' dör alaköl eköl parratulewa diwö wa. Si'wö tso' ie' klö dikja. Iwökir ki ì tkërka wës blu' wökir ki itkëka es, e' yöule bëkwö dōka dabom eyök kí böt (12) e' wa. ² Alaköl batsökëtkër buklú, e' kirinemitke, e' tö ie' kköchöwëke tajë.

³ E' ukuöki ta ye' tö ilè skà suë kä jai a ilè wà kkachöie. E' dör iyiwak sulusi aknamaie blublüë, e' dör këtali këköl wák batsë e'. Iwökir dōka kul, e' ki idula' tukurka dōka dabop. Ñies iwökir kos ki itulurka wës blu' wökir ki itkër es. ⁴ Bëkwö kos mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní kaléttsaitö dö kä i' ki ikirë wa. Ie' e' duëka alaköl alá kurketke, e' wöshäë ipanuk ilà kurketke e' katowaie. ⁵ Alaköl alá kune wëm, e' suletënebak kä ulitane wakpa wëttsuk iblúie. Ie' tö ie'pa wëttseraë yësyësé idiché tajë wa. Erë alá e' yënettsa imi ulà a, minetsër wë Skëköl tkër ikulé ki ee. ⁶ Alaköl e'

tkashkar kətali kəköl yöki t̄a imía ká sir poë wé kē yi serku' tajē ese ska'. Eë Skəköl tō ká me'baktke ie' a. Eë ie'pa tō alaköl se'weke ká dōka mil eyök kí cien böyök kí dabom teryök ekkē (1260).

⁷ E' ukuōki t̄a ie'pa ñippémi tajē ká jai a. Skəköl biyōchōkwak kibi kiē Miguel, e' ena imalepa, e'pa ñippé tajē kətali kəköl t̄a. Kətali kəköl ena iklépa, e'pa ñippé tajē ñies, ⁸ erē Miguel e' aléka ie'pa k̄i. E' kueki kətali kəköl ena iklépa, e'pa kē a kawō mēne senukiā ká jai a. ⁹ Es kətali kəköl bērie uyétsarakitō ká jai a dōttsa ká i' k̄i iklépa kos eta. Kətali kəköl e' dör tkabē bak ká iaiā kiē Bē ena Satanás e'. Ie' dör ká ulitane wakpa kitō'ukwak as ie'pa tō ì sulu wamblō.

¹⁰ E' ukuōki t̄a ttō darērēē ttséyō ká jai a tō ichē:

“Bata ekkē t̄a Skəköl tō se' tsatkée, ie' e' tkékátke ì ulitane blúie diché t̄a tajē.

Wé pairi'bitū ie' tō idi' wa s'blúie e' detke ká ulitane wakpa wōkirie. Satanás bak s'yamipa kkatök ñiē nañēē Skəköl a,

erē bata ekkē t̄a ie' uyétsaitō.

¹¹ Obeja Pupula kōtewa, e' pé tēne se' skéie, ie' mik s'yamipa erblé, e' tté buaē paké ie'pa tō, e' kueki ie'pa e' aléka Satanás k̄i. Ie'pa kē tkine tté buaē e' dalērmik ittēwa e' k̄i.

¹² A Skəköl biyōchōkwakpa serke ká jai, a' t̄sē'nú buaē!

Erē iwēstela ina wépa tso' ká i' k̄i ena dayē k̄i esepa t̄a!

Bē wa ijcher tō ie' kéwō dōkewatke tsinet, e' kueki ie' ulune tajē, ie' dē'ttsa a' we'ikōk.”

¹³ Mik kətali kəköl tō isué tō ie' uyanettsa dōttsa ká i' k̄i, et̄a ie' tō alaköl alá kune', e' tōtiémi. ¹⁴ Erē alaköl a pu pik mēne as iur kamiē kətali kəköl yöki ie' ká tso' ká sir

poë wé kē yi serku' ee. Eë ie'pa tō ie' se'weraē dō duas mañal k̄i shabōts. ¹⁵ Et̄a kətali kəköl tō di' tué ikkō a tajē as e' tō alaköl katōmi.

¹⁶ Erē iyök tō alaköl k̄imé. Íyök tskinane t̄a di' tué kətali kəköl tō ikkō a, e' yéwa iyök tō. ¹⁷ E' tō kətali kəköl uluwéka tajē alaköl k̄i. E' kueki ie' mia ñippök alaköl e' aleripa datse ie' itōki e'pa t̄a. Ie'pa dör wépa tō Skəköl tté dalōiēno, e' iuteke buaē e'pa. Ñies ie'pa e' tkéwa darērēē kekraē Jesús tté mok̄i e' a kē olo'yeta'. ¹⁸ Et̄a kətali kəköl demi e' duéka dayē kkō mik.

13

Iyiwak sulusi aknamaie e' deka dayē a

¹ Et̄a ye' tō isué tō iyiwak sulusi aknamaie deka etō dayē a, e' wōkir dōka kul, idula' tulturka dabop. Idula' kos k̄i itulturka wes itkēr blu' wōkir k̄i es. Ie' wōkir bik ekkē k̄i kiē kitule et et, e' kos tō Skəköl cheke suluē. ² Iyiwak sulusi sué ye' tō, e' dör wes namu es, iklö dör wes sini'urri bērie klō es, ikkō dör wes ma'name kkō es. Iyiwak sulusi e' a kətali kəköl tō idiché ena kawō mé s'blúie s'wēttsjie. ³ Iyiwak sulusi e' wōkir dōka kul, iwōkir ek shka'ule tajē wēsua ittēwamiitō ekkē. Erē e' buanene bet. E' tō ká ulitane wakpa tkiwéwa tajē. E' kueki ie'pa tō ie' klō'wé iblúie. ⁴ Kətali kəköl tō idiché me'baktke iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' a, e' kueki ie'pa tō idalōiē ikékōlie. Ñies ie'pa tō iyiwak sulusi e' dalōiē. Ie'pa tō ichē: “Kē yi dör wes ie' es. Kē yi e' alōpaka ie' k̄i.”

⁵ Iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' a kawō mēne e' ttsōkka tajē, Skəköl chōk suluē. Ñies kawō mēne ie' a blu'ie s'wēttsuk si' dōka dabom tkēyök k̄i bōt ekkē (42). ⁶ Et̄a es ie' tō iwā wamblé. Ie' tō Skəköl ena Skəköl kiē e' ché suluē. Ñies ie' tō Skəköl wē ena wépa serke ká jai a, e' kos ché suluē. ⁷ Ñies kawō

mène ie' a ñippök s'batse'rpa tso' ká i' kǐ e'pa tǎ e' alökkǎ ie'pa kǐ. Kawö mène ie' a blu'ie kǎ ulitane wakpa, s'ttö kua'kǐ kua'kǐ, ditsöwö kua'kǐ kua'kǐ, e'pa kos wëttsuk. ⁸Wépa dör Obeja Pupula kötulewǎ se' skéie, e' icha, esepa kiè tso' kitule iyèkkuö kǐ kuaë, mik Skèköl tö kǎ i' yö' e' yökǐ. Yèkkuö e' dör sene michoë e' yèkkuö. Wépa kiè tso' kitule yèkkuö e' kǐ, esepa kè wǎ iyiwak suluë e' dalöiène'. Erè kǎ ulitane wakpa malepa, wépa kiè kè ku' kitule sene michoë yèkkuö kǐ, esepa kos tö iyiwak sulusi dè'kǎ dayè a e' dalöié ikèkölíe.

⁹ǐ cheke ye' tö, e' tssö a' ulitane tö:

¹⁰ “Wépa suletè'bak Skèköl tö klö'wèwǎ, esepa tserdami klöulewǎ. Wépa suletè'bak Skèköl tö duökwa tabè kkö a, esepa tterawǎ tabè wa.”

E' wa s'batse'rpa e' tköwǎ darèrè ena ierblö ie' mik e' wèrdaë.

Iyiwak Sulusi aknamaie deka etö iyök a

¹¹E' ukuökǐ tǎ ye' tö iyiwak sulusi aknamaie skǎ sué etö, e' deka iyök a. Idula' dör bötö wës obeja wè'ñe dula' es, ittö wës kètali kèköl ttö es. ¹²Ie' wǎ kawö tso' i kos woje wës iyiwak sulusi dè'kǎ dayè a e' wǎ itso' es. Ie' kanèblöke iyiwak sulusi dè'kǎ dayè e' a. Ie' kanè dör kǎ ulitane wakpa kök iyiwak sulusi dè'kǎ dayè a shka'ule taië iwökir kǐ wësua ittèwamiitö, e' dalöiök. ¹³ǐ kè or yi a, ese wèitö taië döka bö' kiéitö kǎ jai a, e' tǎ ibiteshka taië döttsǎ kǎ i' kǐ sulitane wörkǐ. ¹⁴ǐ kè or yi a, ese wé taië ie' tö iyiwak sulusi dè'kǎ dayè a e' wörkǐ. E' wa ie' tö kǎ ulitane wakpa kè dör Skèköl icha, esepa kos kitö'wé taië. Ie' tö ie'pa a iché: “Iyiwak sulusi dè'kǎ dayè a e' shka'ule taië iwökir kǐ tabè wa erè ishkenekane e' diököl yuö iwák sué

idalöioie.” ¹⁵Iyiwak sulusi dè'kǎ iyök a e' a kawö mène siwǎ' muk iyiwak dè'kǎ dayè a e' diököl yök e' a as ittöka, ñies as tö wépa kè tö idalöié, esepa ttökwa patkö. ¹⁶Ñies iyiwak sulusi dè'kǎ iyök a, e' tö kǎ ulitane wakpa kè e' muk wakyuè iulà bua'kka kǐ ö iwötsǎ kǐ. Pè' èsepa ena pè' dalöièrtǎ, pè' siarèpa ena pè' inuköl blúpa, pè' klöulewǎ kanè mésoie ena pè' kè dör es, e'pa kos kawötǎ e' muk wakyuè. ¹⁷Wépa wakyöule es, esepa è a kawö mène iyi tauk ena iyi watauk. Ie'pa kos wakyöule iyiwak sulusi dè'kǎ dayè a e' kiè wa ö ikiè e' número wa.

¹⁸A' kawötǎ iwǎ bikeitsökwa buaë as a' éna iar tö ì kiane yènuK. Wépa didir ena kǎ ane buaë, esepa éna iwǎ armi buaë. Iyiwak sulusi dè'kǎ dayè a e' número dör s'ditsö eköl e' número, e' dör cien teryök kǐ dabom teryök kǐ teröl (666).

14

Obeja Pupula ena wépa tsatkène esepa

¹E' ukuökǐ tǎ ye' tö Obeja Pupula sué tö idur kabata kiè Siön e' wöbata kǐ. Ie' tǎ pè' tso' taië döka 144.000 ekkè. Ie'pa kos wötsǎ kǐ Obeja Pupula ena iyé, e'pa kiè tso' kitule. ²E' ukuökǐ tǎ ye' tö ittse tö ì blarke taië kǎ jai a, e' blar wës di' blar taië ákttö mik es, wës alá blar taië es, e' dör wës s'blar taië ma'ma kiè arpa wa es. ³Pè' tso' taië döka 144.000, e'pa ièter Skèköl kulé wöshǎë ñies itso' tssè'ka döka tkèl ena kèkèpa döka dabom böyök kǐ tkèl (24), e'pa wöshǎë ie'pa ièter. Ie'pa tso' tssök tssè pǎ'alǐ wa. Kǎ ulitane wakpa shua e'pa è tsatkène, e' kuekǐ kè yi skǎ a e' yönuk tssè e' wa. ⁴Ie'pa dör yèsyèsè, kè e' iaouleka trè wa yès. Ie'pa michoë Obeja Pupula itökǐ wé imi'ke ee. Ie'pa tsatkène, ie'pa dör wës iyi tsǎ mène Skèköl a ena Obeja Pupula a

es. ⁵ Ie'pa kē kayēule yēs. Ie'pa kē kī ì sulu tā' Skēkōl wōa.

Skēkōl biyōchōkwakpa dōka terōl

⁶ E' ukuōkī tā ye' tō Skēkōl biyōchōkwak skà sué ekōl urkear kashuk a. E' wā Skēkōl tté buaē yōbiē e' dami wā pakē ká ulitane wakpa a, s'ditsōwō ulitane a ena s'ttō kuā'kī kuā'kī ulitane a. ⁷ Ie' tō iché āneule: “Skēkōl tō sulitane shuleketke, e' kēwō detke. E' kuekī Skēkōl dalōiō, ie' kīkōka. Kashuk ena ká i' ena dayē ena di' ulitane, e' kōs yō'itō, e' kuekī idalōiō sulitane tō.”

⁸ E'tā Skēkōl biyōchōkwak skà deb-itu idē'bitū kewe, e' itōkī, e' tō iché: “Ká kibi taiē bua'iewā kiē Babilonia, e' enewa seraa, sulunewā. Babilonia wakpa tō ká malepa wakpa erkiōwē ì sulu wamblōk ie'pa tā wes s'ttēka blo' wa senokka itā es. E' kuekī ká e' wakpa enewa.”

⁹ E'tā Skēkōl biyōchōkwak skà deb-itu itōkī, e' tō iché: “Wépa tō iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' ena idiōkōl dalōiē tā ie' mērak wakyūe iwōtsā kī ò iulā kkuē kī, ¹⁰ esepa we'ikeraē Skēkōl tō. Ie' kēsik taiē e' ardaē seraa ie'pa kī. E' dōr wes ie' tō ie'pa ké ì bacha'bachaē e' yōkwa seraa es. Ie' tō ie'pa we'ikeraē taiē kekraē bö' wōnarke azufre tā e' wa ibiyōchōkwakpa batse'r e'pa wōrkī ena Obeja Pupula wōrkī. ¹¹ Wépa tō iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' dalōiē, ñies idiōkōl dalōierakitō, e'pa e' me' wakyūe iyiwak sulusi e' kiē wa, esepa weirke bö' ké a, e' shklē batrō michoē kē iwōittā'wā ñiē nañeē.”

¹² S'batse'rpa tō ie' tté dalōiēno, e' iūtē buaē, ñies ie'pa tkēulewā darērēē Jesús mik. E' wa ie'pa diché wērdaē.

¹³ E' ukuōkī tā ye' tō ttō datse ká jai a e' ttsé. E' tō ye' a iché: “I'ñe tā ena aishkuō tā wépa erblē' Jesús mik tā idurulune es, ayēcha buaē esepa.” Ñies Skēkōl Wikōl tō iché: “E' dōr moki, ie'pa kaneblē' darērēē Skēkōl a ká i' kī, e'pa

enuraē aishkuō tā. Ì buaē kōs q' ie'pa tō, e' ské dōraē ie'pa ulā a.”

¹⁴ E' ukuōkī tā ye' tō mò saruru sué, mò saruru e' kī yi tkēr ekōl wēr tō ie' dōr S'ditsō Alā. Ie' wōkir kī itkēuleka ì tkekeka blu' wōkir kī yōule orochka wa ese. Tabe ká di'diē tso' iyiwō toie, ese a'tser ie' wā. ¹⁵ E'tā Skēkōl biyōchōkwak ekōl e' yéttsā Skēkōl wé tso' ká jai a e' a, e'tā iché āneule yi tkēr mò bata kī e' a: “Ká ulitane wakpa dōr wes iyiwō es, e' kēwō detke wōshtë wes íyi wōshtësō es. E' kuekī e'pa wōshtë be' tabē wa.” ¹⁶ E'tā yi tkēr mò bata kī, e' tō itabē waté ká i' kī, e'tā iwā wōshtëitō.

¹⁷ E' ukuōkī tā Skēkōl biyōchōkwak skà e' yéttsā Skēkōl wé tso' ká jai a e' a. Ie' wā tabē ká di'diē a'tser. ¹⁸ E' ukuōkī tā Skēkōl biyōchōkwak skà tso' e' dōr ka' tso' íyi moka Skēkōl a e' bö kanēukwak. Ie' dettsa tā ichéitō aneule wé wā tabē dami e' a: “Uvawō kōs tso' ká diā a e' detke wōshtë, e' kuekī uvawōli kicha tō tabē wa.” ¹⁹ E'tā Skēkōl biyōchōkwak, e' tō uvawōli kōs kicha té tā iékaitō ákuk a wé iwōli ñateke idiō yottsāie e' a. Ákuk e' wā kiane chē tō Skēkōl tō ibolōkpa we'ikeraē ikēsik wa wes uvawō ñatēsō es. ²⁰ Ákuk e' tso' Jerusalén bānet, e' a iwōshtë Skēkōl biyōchōkwak tō e' iēne. Mik iñatēne, e'tā s'pē tēne taiē wēr wes di' taiē suēsō es. Ibatsí dōr kilómetro dōka cien mañayōk (300) ekkē, ishōlō dōr metro et kī shābōts.

15

Ì sulu bata datse

¹ E' ukuōkī tā ye' tō ì skà sué ká jai a ilē wā kkachōie, e' tō ye' tkiwēwā. E' dōr Skēkōl biyōchōkwakpa dōka kul, e'pa wā ì sulu bata datse dōka kul ká i' wakpa kī, e' dami. Mik ì sulu ikkēpa tka, e'tā Skēkōl kēsik taiē e' wōklōne.

² Ñies ye' tō isuē tō ì me'r bērie dayē suē, e' wēr wōsuōchka suē

sarërëë shùtuule bò' wörkua wa. Ñies wépa e' ali'kabak iyyiwak sulusi dè'ka dayè a' e' kǐ ena idiököl kǐ, esepa suéyö. Ie'pa kè e' menettsa wakyuè iyyiwak sulusi kiè e' número wa. Ie'pa iëter dayè e' kkömik. Ma'ma blarta' kiè arpa me' Skëköl tö ie'pa a, e' a'tser ie'pa wa. ³Skëköl kanè méso kiè Moisés e' ttsè, ñies Obeja Pupula ttsè, e' ttseittseke ie'pa tö, e' tö ichè i' es:

“A Skëköl, be' diché ta' tajë iyi ulitane tsata.

Ì kôs wé be' tö, e' dör tajë buaë, e' tö sa' tkiwéwa.

Be' è dör ká ulitane wakpa blú.

Be' dör yësyësë, be' ttö etkè.

⁴A Skëköl, sulitane tö be' dalöieraë. Sulitane tö be' kikeraka.

Be' è dör batse'r.

Sulitane wá ijcher tö be' tö s'shüleke yësyësë,

e' kuekǐ ká ulitane wakpa döraë be' ska' be' dalöiök.”

⁵E' ukuökǐ ta' Skëköl wé tso' ká jaì a, e' úshu dalöiërta' tajë shütë, e' suéaryö áie, e' shua ttè me'bak Skëköl tö se' a' e' tso' blëule. ⁶Skëköl biyöchökwakpa döká kul wá ì sulu datse ká i' kǐ e' damirak iwá iulà a, e'pa dettsa Skëköl wé e' a. Ie'pa datsi' yöule datsi' kiè lino ese wa e' dör saruruë wöñarke dalaläë, ikiparuo àr iwá icho' mik, e' dör oro. ⁷Ì tso' ttsè'ka döká tkël, e' eköl tö tka' yöule orochka wa, e' mé Skëköl biyöchökwakpa kul a eköl eköl. Tka' e' a Skëköl ser michoë e' kësik iène chië. ⁸Etá Skëköl wé e' wá ièneká Skëköl olo tajë ena idiché tajë e' shkle wa. Kè yi döpa wá Skëköl wé e' a dö mik, ì sulu dami Skëköl biyöchökwakpa kul wá, e' wá tka etá.

16

¹Ye' tö yile ttö ttsé darërëë Skëköl wé a, e' tö iché Skëköl biyöchökwakpa kul a: “¡A' yú ta' a'

tka' wá iène Skëköl kësik wa, e' wá tkóttsa ká dià kǐ!”

Tka' wá iène Skëköl kësik wa döká kul

²Skëköl biyöchökwak tsá, e' tö itka' wá tkéttsa ká i' kǐ, etá wépa wakyöule iyyiwak sulusi dè'ka dayè a e' kiè wa ñies idiököl dalöierakitö, esepa kôs kǐ s'méwö sulusi tsquine dalër tajë.

³E' ukuökǐ ta' Skëköl biyöchökwak skà tö itka' wá tkéttsa dayè kǐ. Etá dayè míá péie wës wëm kótulewá pé es. Iyyiwak kôs tso' dayè a duolur yës.

⁴E' ukuökǐ ta' Skëköl biyöchökwak skà tö itka' wá tkéttsa di' kôs kǐ. Etá di' kôs míá péie. ⁵E' ukuökǐ ta' ye' tö ittse tö Skëköl biyöchökwak dör di' kkö'nukwak, e' tö iché:

“A Skëköl, be' dör batse'r, be' tso'tke tsawe ta, ì'ñe ta ena kekraë.

Kekraë be' tö s'shüleke yësyësë, e' kuekǐ e' dör buaë tö be' tso' ie'pa we'ikök es.

⁶Ie'pa tö s'batse'rpa ena be' ttekölpa,

e'pa kótulur pé tène tajë, e' kuekǐ e' dör buaë tö be' tö ie'pa we'ikè es.

Ì'ñe ta be' tö ie'pa ské kéne pé yök. Es ie'pa kǐ inuí ské dene.”

⁷E' ukuökǐ ta' ká' tso' iyi moka Skëköl a eë ttö ttséyö se' ttöie e' tö iché: “A Skëköl, be' diché ta' tajë iyi ulitane tsata, ayècha e' dör mokië, be' tö ie'pa nuí shulë mokië yësyësë.”

⁸E' ukuökǐ ta' Skëköl biyöchökwak skà tö itka' wá tkéttsa, e' ane diwö kǐ. Etá diwö a kawö mène s'ditsö ña'ukwa iba tajë e' wa. ⁹Diba e' tö sulitane pa shayo'wéttsa tajë. Ì sulu ikkè kôs patké Skëköl tö ie'pa kǐ, erè ie'pa kè éna ì sulu wambleke ie'pa tö ese olo'yak, ie'pa kè er mane'wak ie' a. Ie'pa kè éna ie' kǐkakká. E' skéie ie'pa tö ie' ché suluë.

10 E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane wé iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' tkërka e' ki. Eta ie' ká kôs ttsenewá wës stuí es. Ká ulitane wakpa tö iku' kuke ipà dalër tajë e' ë kuëki. 11 Erë ì sulu wambleke ie'pa tö, ese kë olo'yè ie'pa tö. Ie'pa pa dalër tajë ñies ie'pa tteke smewö sulusi tö, e' kuëki ie'pa tö Skëköl tso' ká jaí a e' ché suluë.

12 Skëköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane di' tajë kië Éufrates e' a. Eta di' tajë e' sinewá as blu'pa datse diwö tskirke e' wa, esepa tkömi buaë iñippökwakpa ta. 13 E' ukuöki ta ye' tö wimblupa sulusi sué bukuë'ie mañat. Et dettsa këtali këköl e' kkö a. Et dettsa iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kkö a. Ibata ét dettsa iyiwak sulusi e' tteköl kkö a. 14 Bukuë' e'pa dör aknamapa. Ì kë or yi a, ese ormi ie'pa a. Ie'pa mi'ke blu'pa tso' ká wa'ñe, e'pa dapa'uk ñippök Skëköl diché ta' tajë íyi ulitane tsata, e' ta, mik ikéwö de silitane shulök eta.

15 Skëképa Jesucristo tö iché i' es: "Ye' ttö ttsö. Mik ye' datsene, eta ye' datse kë e' biyö yëule wës akblökwak döwá es. Wépa tso' erkí ye' panuk, idatsi' tso'tke buaë iënoie, ayëcha buaë esepa. Es ie'pa kë shkópa sume silitane wörki ta ijaërkarak."

16 Eta aknamapa mañal, e'pa tö blu'pa dapa'wéka ká kië hebreoie Armagedón ee.

17 Eta Skëköl biyöchökwak bata tö itka' wà tkéttsa, e' ane kashuk a. Eta se' ttöie darërëë ttsé ye' tö datse blu' kulé tso' Skëköl wé a e' ska', e' tö iché aneule: "íYe' tö iwakanewétke!" 18 Eta alá wöñane tajë iblane tajë. Í tka darërëë, e' tö ká wötí'wé tajë kos í bakule ká i' ki e' tsata. 19 Ká wa'ñe wé s'ditsö serke, e' ké kôs enewa. Ká kibi tajë bua'iewá kië Babilonia, e' tskinewá ate mañat tsini. Es Babilonia ki Skëköl kësik suluë

blé, ì sulu wamblekerakitö ese nuí kuëki. E' dör wës Skëköl tö ie'pa ké ì bacha'bachaë yökwa seraa es. 20 Dayë nane kôs, kabata kôs, e' cholur. 21 Ñies mò wöli wösi seseë, e' wösi es tköka dabom tkëyök (40) kilo tsata, ese dane tajë s'ditsö ki wës kalí yër es. E' tö s'ditsö we'iké tajë e' kuëki ie'pa uluneka Skëköl ki ta ie' ché suluë.

17

Alaköl trër tajë e' weirdaë

1 Skëköl biyöchökwakpa döka kul wá tká' tso', e' eköl de ye' ska' ta ye' a ichéitö: "Be' shkó ye' ta, súyö be' a ikkachè wës Skëköl tö alaköl trër tajë kkeauléka tajë, e' we'iké. Alaköl e' tkërka di' tso' tajë e' bata ki. 2 Ká ulitane blúpa e' mettsa trënué ie' ta. Ñies ká ulitane wakpa e' mettsa ì sulu wamblök wës ie' es kë wöklörtá' wës s'tteke blo' tö es."

3 E' ukuöki ta Skëköl Wiköl de tajë ye' ki ta Skëköl biyöchökwak wá ye' mítser ká sir poë wé kë yi serku' tajë ese ska'. Eta ee ye' tö alaköl sué eköl tkërka iyiwak sulusi dë'ka dayë a wák batsë e' ki. Iyiwak sulusi e' pa kôs ki kië tso' kitule tajë kua'ki kua'ki. Kië e' wá kôs tö Skëköl chéke suluë. Iwökir döka kul, idula' döka dabop. 4 Alaköl e' paiëule buaë idatsi' dör siësiëñ ena batsë. Ikítkéule buaë tajë oro wa ena ák bua'buwa wa ena ákwöla bua'buwa kië perla ese wa. Tká' yöule oro wa, e' a'tser iwá wá iëule chië blo' wa. Blo' e' tö ì kôs wër suluë Skëköl wa ena alaköl e' ia'wéka trë wa e' chë. 5 Ie' wötsa ki ttë tso' kitule. Ttë e' wá blëulewá se' yöki, e' tö iché: "Ye' dör ká kibi tajë kië Babilonia. Ye' dör alaköpa trër suluë esepa kôs mi. Ñies ye' dör ì kôs tso' ká i' ki wër suluë Skëköl wa ese mi." 6 Eta ye' tö isué tö alaköl tteke blo' tö. Blo' e' dör s'batse' rpa kötulur ie'pa tö Jesús tté kuëki, e'pa pé. E' tö alaköl e' tteke blo'ie. Mik ye' tö ie' sué eta ye' tkinewá tajë. 7 Eta

Skëköl biyöchökwak tö ye' a ichaké: “¿I kuëki be' tkinewa? Alaköl e' ena iyiwak sulusi wökir döka kul, idula' döka dabop, e' ki alaköl tkërka, e' wä pakeke ye' tö be' a. ⁸ Iyiwak sulusi sué be' tö, e' bak senuk ká iaiaë, e' kë ku'ia i'ñe ta, erë ie' dörakā kauk tajë iskië, kë s'wö dë'mi ekkë, e' a. E' ukuöki ta Skëköl tö ie' we'ikök patkeraë kekraë. Wépa kië kë ku' kitule kuaë sene michoë yëkuö ki kam Skëköl tö ká i' yuö e' yöki, esepa kos tkirdawarak mik ie'pa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' sué etä. Iyiwak sulusi e' bak senuk, e' kë ku'ia i'ñe ta, erë ie' dörane.

⁹ “Wépa didir ena ká ane buaë, esepa éna i cheke ye' tö a' a e' wä armi buaë. Iyiwak sulusi e' wökir döka kul, e' wä kiane chë kabata döka kul, e' ki alaköl sulusi tkërka. Nies e' wä kiane chë blu'pa döka kul. ¹⁰ E' skel blërulunebak, e' eköl tso' blu'ie, blu' bata doia itöki erë e' kë kanablöpa ká tajë blu'ie. ¹¹ Iyiwak sulusi bak senuk ká iaiaë, e' kë ku'ia i'ñe ta, mik ie' dene blu'ie, etä ide päköl, ie' dör blu' bak kul e' eköl nies. Erë ie' dene blu'ie weinuk ë.

¹² “Idula' döka dabop sué be' tö, e' wä kiane chë tö blu'pa döka dabop e'pa doia. Ie'pa a kawö merdaë s'wëtsoie iyiwak sulusi e' ta ekuölö ëme. ¹³ Blu'pa döka dabop, e'pa er mé ñikkëë iwákpa bil ekkë, kawö ena diché tso' ie'pa wä s'wëtsoie, e' muk iyiwak sulusi e' a. ¹⁴ Ie'pa ñippöraë Obeja Pupula ta, erë e' e' alörakā ie'pa ki. Ie' dör skëkölpā ulitane e' këköl, nies ie' dör blu'pa ulitane e' blú, e' kuëki ie' e' alörakā ie'pa ki. Wépa tso' ie' ta, e'pa klöḡ'bak Skëköl tö, nies ie'pa shükitbakitö. Ie'pa dör Obeja Pupula ttökatapa e' tkökewā darërëë ie' a ese.”

¹⁵ Nies Skëköl biyöchökwak tö ye' a iché: “Di' tso' tajë sué be' tö, e' bata ki alaköl trër tajë, e' tkërka, e' wä kiane chë, ká tso' tajë e'

wakpa s'tso' tajë ttö kuā'ki kuā'ki e'. ¹⁶ Idula' döka dabop ena iyiwak sulusi, e'pa tö alaköl trër tajë e' suëraë suluë. I kos tso' ie' wä, e' yerattsarakitö iulā a, imeraarakitö sume. Ie'pa tö ie' chkā katerawa etä ikuö atë e' ñā'wërawa ie'pa tö. ¹⁷ Skëköl wák tö blu'pa dabop er méwā ñikkëë as ie'pa wä kawö tso' s'wëtsoie, e' mütörak iyiwak sulusi e' a. Es ie'pa tö iwëraë dö mik iwä tka wës Skëköl tö iyë'at es. ¹⁸ Alaköl trër tajë sué be' tö, e' wä dör ká kibi tajë. Ká e' wakpa e' aléka ká malë blúpa ki.”

18

Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa

¹ E' ukuöki ta ye' tö Skëköl biyöchökwak skā sué eköl datse ká jai a, e' diché ta' tajë. Ilo tajë, e' bunekā ká i' kos ki. ² Ie' tö iché aneule:

“iBabilonia wakpa enewa ta iké sulunewa!

Ká e' sulunewa miāne aknamapa kéie.

Eë wimblupa sulusi tsäkië e' dapa'wéka senuk.

E' dör iyiwak sulusi dör ñā ena dü dör ñā, ese wé.

³ Ká ulitane wakpa erkiöwéka Babilonia wakpa tö

trënuw wës s'tteke blo' tö es.

Ká ulitane blúpa senéka ie' ta.

I sulu kos tueke ie' tö i sulu wambloie,

e' tö dali wataukwakpa ulitane blu'wéka tajë.”

⁴ Ttö skā tse ye' tö datse ká jai a, e' tö iché:

“Wépa dör ye' icha, e'pa kos e' yölur Babilonia

as a' kë tö i sulu wamblërke eë e' wamblöñak.

Nies a' e' yölur as i sulu datse ie'pa ki e' kë dö a' ki.

5 Ì sulu wamblé ie'pa tò, e' dör tajë shùte,
e' mú dapa'wèsö, e'ma ideka ká jai a.

Ì sulu wamblé ie'pa tò, e' jcher buaë Skëköl wä.

6 Etä ttö ttsé ye' tò e' iché inamépa a:
Ì sulu wamblé ie'pa tò pè' malepa kǐ,
e' nuí ské patköne ie'pa kǐ tajë dö bötökicha.

Ì sulu wamblé ie'pa tò pè' malepa kǐ,
e' dör wës ie'pa tò pè' malepa ké ì bacha'bachaë yök es.

E' kuekǐ ibaché döka bötökicha,
e' ské yökwa ie'pa kó inuíje.

7 Ie'pa e' kkeöka tajë, ie'pa wä íyi bua'buatso' tajë shùte,
ekké ie'pa we'ikö tajë shùte.

Ie'pa e' bikeitsö:
'Se' tso' buaë wës alaköl dör blu' es,
se' kè dö' wës schö es weir siarë.'

8 Ie'pa e' bikeitsö es, e' kuekǐ ì suluë döraë ie'pa kǐ bet.

Ie'pa teraë bli tò, ie'pa weirdaë siarë,

ie'pa duöralur, ie'pa ñardawa bö' a.
Skëköl diché ta' tajë íyi ulitane tsata,

e' wa ie' tò ie'pa wöme'ttsabak weinuk."

9 Ì sulu wambleke Babilonia wakpa tò, ese wamblé'ñak ká blúpa tò ie'pa ta. Ñies íyi bua'buatso' tajë Babilonia, e' tò ie'pa ttsé'wé buaë. Mik ie'pa tò Babilonia ñarkewa e' shkle sué, etä ie'pa eriardaë tajë, ñuraë siarë. ¹⁰ Ie'pa suardaë dö' ì sulu e' dö ie'pa kǐ ñies. E' kuekǐ ie'pa e' tsuraarak kamië ikǐ sauk ta icherarakitö:

"¡Wëstela ñna Babilonia wakpa ta!
Ie'pa dör pè' tajë. Ie'pa ká dör tajë buaë.

¡Ì sulu wamblé ie'pa tò e' nuí de ie'pa kǐ bet,

ekuölöie ie'pa enewa, ie'pa ká sunewa!"

¹¹ Dalí wataukwakpa tso' ká i' kǐ ie'pa eriardarak siarë ñurarak tajë, ké yi ku'ia Babilonia ie'pa dali taúk e' kuekǐ. ¹² Dalí watuëke ie'pa tò e' dör orochka, inukölchka, ák bua'buatso', ákwöla bua'buatso' kië perla, datsi' bua'buatso' kië lino ena seda, ñies datsi' bua'buatso' wöaule siëlsiel ena batsë; ñies kal ulitane alar jamamaë; ñies íyi ulitane bua'buatso' yöule marfil*, ena kaltak bua'buatso' wa, ena tabechka kië hierro e' wa ena tabechka kië bronco e' wa, ena ák bua'buatso' kië mármol e' wa; ¹³ ñies canela klö e' kkuölit, ñies íyi poie alar jamamaë ena íyi masmas ña'wè, kiö masmas kië mirra ena íyi masmas poie tuë darërë kië olíbano; ñies vino ena kiö, ñies harina bua'buatso' ena trigowö; ñies baka ena obeja ena kabaio ena carreta; ñies pè' klöulewä kanè mésoie ena pè' skà tso' watuë ese. Íyi ekké kos watuëke ie'pa tò. ¹⁴ Dalí wataukwakpa tò icheraë:

"A Babilonia wakpa, ì kos bua'buatso' kiarke a' kǐ tajë,

e' kè ku'ia a' wä.

Íyi bua'buatso' kos wër buaë wöñarke dalölöë,

e' kos kè dè'ia a' ulä a."

¹⁵ Dalí wataukwakpa e' blu'wé Babilonia wakpa wa, e'pa e' tsuraarak kamië ikǐ sauk. Ie'pa suane dö' ì sulu tka Babilonia wakpa kǐ, e' dö ie'pa kǐ ñies. Ie'pa eriardaë siarë, ñuraë tajë. ¹⁶ Ie'pa tò icheraë:

"¡Wëstela ñna Babilonia wakpa ta!

A' e' paieule datsi' bua'buatso' kië lino ese wa

ñies datsi' wöaule siëlsiel ena batsë ese wa.

* 18:12 marfil: E' dör iyiwak kië elefante ese ká talëki wä.

A' e' kitkëule buaë oro wa ena ák bua'buá wa ena ákwöla bua'buá kiè perla ese wa.
 17 ¡Ká etkë tá a' wá íyi tso' bua'buáë tajë, a' blune tajë, e' enewa!"

Es ñies kanò blublüë shköke tajë dayë kî, e' wökirpa kôs ena ikaneblökerak kôs ena wépa shköke kanò shüá, wépa kôs inukól klö'weke kaneblök kanò wa, esepa kôs e' tséat kamië Babilonia kisaúk.
 18 Mik ie'pa tò ká e' ñanewa e' shkle sué, etá ie'pa ane tajë: "¿Ká wé skà dör buaë tajë wës Babilonia es?"
 19 Ie'pa tò ká po tkéka e' wökir kî iwà kkachöie tò ie'pa erianerak tajë tá iúke tajë tá ichérakitò aneule:

"¡Wéstela ina ká e' buaë tajë, e' wakpa tá!

Sa' kôs wá kanò tso', e'pa blune tajë ie'pa batamik.

¡Ká etkë tá ká e' sulunewa!"

20 ¡A a' tso' ká jaì á,
 Skököl tò Babilonia wakpa ewéwa, e' kuekî a' ttsë'nú buaë!
 A' dör batse'rpa,
 ñies Jesús ttekölpa tsá,
 ñies Skököl ttekölpa, je'pa kôs ttsë'nú buaë!
 Skököl tò Babilonia wakpa we'iké, ì sulu wamblé ie'pa tò a' kî, e' nuí ské de ie'pa kî,
 e' kuekî a' ttsë'nú buaë.

21 E' ukuökî tá Skököl biyöchökwak skà de eköl diché tá tajë. E' tò ák bërie kéka, ák e' dör kôs ák tso' wawè ekkë, e' uyémiitò dayë á tá ichéitò:

"A Babilonia wakpa, a' chörawa wës ák i' chowa dayë á es, kě yi tò a' suépaia.

22 Ma'ma tso' bla'wè kiè arpa ena flauta ena duk,
 ese kě blarpaia a' ká á.
 A' kanè mésopa kôs kě ku'ia.
 Ák tso' wawè ese kě blarpaia a' ká á.

23 Bö'wö ñarke e' kě wöñarpaia a' ká á.

Kě yi ku'ia ulabatsök.

A' dali wataukwakpa e'pa kkeauleka tajë,
 ie'pa dör pè' tajë ká i' kî.

Es a' tò ká ulitane wakpa kitò'wé alibchö wa,
 e' kuekî íyi ikkë sulu de a' kî."

24 Skököl ttekölpa ena s'batse'r malepa kôs kótulur Babilonia wakpa tò, e'pa pè tène ie'pa ká kî. Ñies pè' malepa tajë kótulur ie'pa tò. E' kuekî e' nuí de ie'pa kî.

19

1 E' ukuökî tá ye' tò ittsé tò ká jaì a pè' daparke tajë, e'pa tté darèrè tá ichérakitò aneule:

"Skököl tò s'shulë yësyësë ttè moki wa,

e' kuekî jikikökasò!

Ie' dör S'tsatkökwa.

Ie' olo tá tajë, ie' diché tá tajë íyi ulitane tsata. 2 Babilonia wakpa dör wës alaköl trër tajë es.

Ie'pa bak ká ulitane wakpa erkiöuk ì sulu wamblök wës ie'pa es.

Ie'pa tò Skököl kanè mésopa kótulur. E' nuí kî Skököl tò ie'pa ká sulu'wéwa tá iwakpa ewéwaitò.

E' kuekî se' wá ijcher tò ie' s'shüleke yësyësë mokië."

3 E' ukuökî tá ie'pa tò iskà chéne: "¡Skököl kikökasò!
 Babilonia shkle dià e' batrö mi-choë."

4 Kékëpa döka dabom böyök kî tkël (24) ena ì ttsë'ka döka tkël, e'pa e' télur iskî wöwakköt tá Skököl tkërka ikulé kî, e' dalöierakitò. Ie'pa tò iché: "¡Es e' idir! ¡skököl kikökasò!" 5 Skököl tkër e' ska' ttò ittsé ye' tò, e' iché:

"¡A' ulitane tò se' Kököl kiköka, se' tsitsipa ñies se' blublupa.

A' dör ie' kanè mésopa tò ie' dalöieke, e'pa kos tò Skèköl kíkòka!"

Obeja Pupula ulabatsöke e' kèwö tkö'uk

⁶ Età ye' tò ittsé tò ì blarke tajë wës s'tso' tajë ttò es, wës di' blar tajë äkttò mik es, wës alá blar tajë es, e' tò iché:

“jskèköl kíkòkasö!

Kèkè dör se' Kèköl, e' diché ta' tajë íyi ulitane tsata.

Ie' detke s'blúie s'wëttsuk, e' kuekí ikíkòkasö.

⁷ Obeja Pupula ulabatsöketke, e' kèwö dewatke, e' tayë e' kané wétke ulabatsoie ie' ta.

E' kuekí se' ttsé'nù buaë kaneë, ie' olo kíkòkasö.

⁸ Ie' tayë a' datsi' bua' bua' kiè lino e' mène e' paioie,

Datsi' e' dör saruruë, wõnarke dalalae.

Datsi' e' wà kiane chè s'batse'rpa ser yësyësè e'."

⁹ Skèköl biyöchökwaq tò ye' a' iché: “Ishtó yèkkuö kí i' es: ‘Wépa shkeñaule Obeja Pupula ulabatsöketke, e' kèwö tkö'uk, ayëcha buaë esepa.’ ” Nies ie' tò iché ye' a: “Tè e' dör Skèköl ttè mokié.”

¹⁰ Ye' e' téwa iski wöwakköt Skèköl biyöchökwaq wöshäë idalöiök, eré ie' tò ye' a' iché: “jsè kè war! Ye' dör Skèköl kanè méso wës be' ena be' malepa e' tkèulewa darèrè Jesús tté a' e'pa es. jskèköl è dalöiö!”

Jesús tté e' tò Skèköl ttekölpa erkiöwëke s'pattök.

Itkërka kabaio saruru kí

¹¹ E' ukuökí ta' ye' tò isué tò ká jai a' ukkò tso' áie, eë kabaio suéyö etö saruruë. E' kí itkërka, e' kiè dör Ttò Yësyësè Këkraë. Ie' tò s'wëttsëke yësyësè. Mik ie' e' kéka ñippök e' kè dör è. ¹² Ie' wöbla wër wës bö'wö wõnar es. Ie' wökir kí ì tkërka tajë wës itsö' tkèka blu' wökir kí es. Ie' kí ikiè tso' kitule. Kiè e' kè jcher yi

wa, e' jcher ie' wák è wa. ¹³ Ie' datsi' nuuleka pè wa. Ie' kiè dör Skèköl Ttè. ¹⁴ Nippökwaqpa tso' tajë ká jai a, e'pa datse ie' itökí kabaio saruru kí. Ie'pa paiëule datsi' bua' bua' kiè lino ese wa, datsi' e' dör saruruë wõnarke dalalae. ¹⁵ Ie' kkö a tabè dökettsa kà yëule di'dië, tabè e' wa ie' e' alöraka ká ulitane wakpa kí. Ie' tò ie'pa wëttsëraë yësyësè idiché tajë wa. Skèköl diché ta' tajë íyi ulitane tsata, e' kësik wa ie' tò ibolökpa ñatskerawa wës uvawö ñatskëwasö s'klö wa idiö yottsä es. ¹⁶ Itu' shà ie' paio kí itsö' kitule, e' tò iché: “Blu'pa ulitane e'pa Blú, skèkölpa ulitane e'pa Kèköl.”

S'tsatkökwaq e' aléka iyiwak sulusi kí

¹⁷ E' ukuökí ta' ye' isué tò Skèköl biyöchökwaq dur eköl diwö kí. E' tò iché aneule dù kos urke kashuk a' a: “jA' shkó, a' ñi dapa'úka chké tso' tajë Skèköl wa a' a' e' katök! ¹⁸ A' shkó blu'pa chká katök, ñies ñippökwaqpa wökirpa ena wëpa kësik suluë, esepa chká katök a' shkó. Kabaio ena iwákpa e'pa chká katök a' shkó. S'klöulewa kanè mésoie ena pè' kè dör es, ñies s'dalöiër ta' tajë ena se' èsepa ena pè' ulitane chká katök a' shkó.”

¹⁹ Età ye' tò iyiwak sulusi dè'ka dayë a' e' sué. Ká ulitane blúpa ena iñippökwaqpa, e'pa tso' ie' ta. E'pa ñi dapa'úke ñippök itkërka kabaio saruru kí ena iñippökwaqpa e'pa ta. ²⁰ Iyiwak sulusi dè'ka dayë a' ena itteköl e'pa klö'wëwarakitö. Itteköl e' tò ì kè or yi a' ese o' iyiwak sulusi wörkí. Ese wa ie' tò wépa e' me' wakyuë iyiwak sulusi e' kiè wa ena idiököl dalöië', esepa kitö'ka. Età iyiwak sulusi ena itteköl, e'pa batrélormi ttsé'ka bö' me'r tajë batsöriie e' a. Eë bö' wõnarke tajë azufre ta. ²¹ Imalepa ttélur itkërka kabaio kí e' tò, tabè dökettsä ikkó a' e' wa. Età dù tò ie'pa chká katé tajë dõ che.

20

Skëköl e' aléka Satanás kī

¹ E' ukuōki tā Skëköl biyöchökwa sué ye' tō eköl, e' datse ká jai a. Ie' wā kauk ter tajë iskië e' kköyottsā tso'. Nies tabechka kichaie bërie e' a'tser iwā. ²⁻³ Eta ie' tō këtali kéköl kló'wéwā. Këtali kéköl e' dör Bé kië Satanás dë'ka tkabëie ká iaiäe e'. Skëköl biyöchökwa tō ie' muéwā tabechka kichaie wa batréemi kauk ter tajë iskië e' a. Tā e' kkö wötéwāitō daloie ena iwakyuëitō as kë yi a ikköyërtsane. Eë ie' wötëne dō duas mil eyök as kë ie' a ká ulitane wakpa kīteria. Erë mik duas mil eyök deka, etā ie' wötsēnardaë erë ekuölö ë.

⁴ E' ukuōki tā ye' tō s'blúpa kulé sué tulur ká jai a. Wépa tulur kula' e' kī, e'pa a kawō mène s'wëttsuk. Nies wépa kuli' tērdulune Skëköl tté ena Jesús tté mokī pakë kuëki, esepa wiköl sué ye' tō. Ie'pa kë wā iyiwak sulusi dë'ka dayë a ena idiököl dalöiëne'. Nies ie'pa kë e' mène wakyuë iyiwak sulusi kië wa iwötsā kī ö iulā kkue kī. Ie'pa shkenekane, etā ie'pa tō s'wëttsé Cristo tā dōka duas mil eyök. ⁵ Ie'pa shkenekane e' dör s'duulewā e' tsā shkenekane. S'duulewā malepa e'pa kë shkerpakane dō mik duas mil eyök ene etā. ⁶ Wépa shkerdakane kewe, ayëcha buaë esepa. Ie'pa dör wépa batseo' Skëköl tō esepa kī. Ie'pa kë duöpawā bötökicha. Ie'pa kanëblöraë Skëköl a ena Cristo a sacerdotepaie. Nies ie'pa tō s'wëttseraë Cristo tā nīta dō duas mil eyök ekkë.

⁷ Mik duas mil eyök deka, etā Satanás yērdattsane wé itso' wötëulewā eë. ⁸ Ie' e' yōrattsā Gog ena Magog kītō'uk. Gog ena Magog, e' wā kiane chë ká ulitane wakpa. Satanás tō ie'pa dapa'weraë nīppök Skëköl tā. Ie'pa nīppökwa dör tajë wes dayë tséwö es.

⁹ Ie'pa ulitane datse ká wa'ne demi Jerusalén. Eë s'batse'rpa serke. Ká e' dalër tajë Skëköl éna. Ie'pa tō ká e' kköiëwā shkit s'batse'rpa ewōwa, erë bö' biteshka ká jai a, e' tō Skëköl bolökpa ewéwa sēraa. ¹⁰ Eta Bé tō ie'pa kītō', e' batréemi bö' wōñarke azufre tā me'r tajë batsöriie e' a. Eë iyiwak sulusi dë'ka dayë a ena itteköl e'pa uyanemibak. Eë ie'pa weir michoë nīë nañë.

Skëköl tō sulitane shuleke bata ekkë tā

¹¹ E' ukuōki tā ye' tō isuë tō Skëköl tkër ikulé kī. Ikula' dör bërie saruruë. Ká jai ena ká i' e' tkashkar ie' yōki, kë iwëneia yës. ¹²⁻¹³ Eta ye' tō isuë tō s'duulewā kos iëter Skëköl kulé wörki as ishulirdak. Wépa datse s'wimblu ké a esepa tso', nies wépa durulune dayë a esepa tso'. S'dalöiërtā tajë ena s'ésēpa kos iëter Skëköl wörki as ie' tō ie'pa shulö wes ie'pa e' wamblë' es. Yëkkuo tso' tseë eë, e' kī i kos o'so ena i kos wamblë'so e' tso' kitule. Yëkkuo skā tso' eë et, e' dör sene michoë yëkkuo. Yëkkuo e' kī wépa ulā a sene michoë dōraë, e'pa kië tso' kitule. Yëkkuo e' shuppélor, etā s'duulewā kos shulé Skëköl tō wes ie'pa e' wamblë' es, nies wes itso' kitule iyëkkuo kī es. ¹⁴ E' ukuōki tā s'duōwā ena s'wimblu ké e' kos batréemi bö' me'r tajë batsöriie e' a, e' dör s'duōwā bötökicha e'. ¹⁵ Wépa kos kië kë ku' kitule sene michoë yëkkuo kī, e'pa batréemi bö' nē a.

21

Ká jai pa'ali ena ká i' pa'ali

¹ E' ukuōki tā ye' tō isuë tō ká jai tsā ena ká i' tsā, e' kë ku'ia, e' kos ské yönene pa'ali. Nies dayë kë ku'ia. ² Eta ye' tō isuë tō ká batse'r dör Jerusalén pa'ali e' datse ká jai a Skëköl ska'. Ká e' wër buaala wes tayë ulabatsketke e' paiö buaala iwëm wörki es. ³ Skëköl tkër, e' ska' ttō tse ye' tō, e' tō iché aneule:

“Ittsö, i'ñe Skëköl de senuk s'ditsö shua. Ie' serdaë ie'pa ta kekraë. Ie'pa döraë ie' ichaie. ⁴ Ie'pa wöriö kos paikleraëitö. Kë yi duöpawaia, kë yi eriarpaia, kë yi kköchöpaia, kë yi mik ì dalërpaia, íyi ekkë kos bakbak e' kueki.”

⁵ Eta Skëköl tkër ikula' ki, e' tö iché: “Ye' tso' íyi kos yuökne pa'ali.” Nies ie' tö ye' a iché: “Ttè i' dör mokjë, e' mik be' erblömi, e' kueki ishtö yëkkuö ki.”

⁶ E' ukuöki ta ie' tö iché ye' a: “Iwä yöne one. Ye' dör íyi wì ena íyi bata, ttè tsá ena ttè bata. Wépa ersine, esepa a kawö meraë ye' tö, sene michoë di' yök éme, kë tuë ta'. ⁷ Wépa e' aléka ì sulu ki, kë wa ye' tté olo'yaule, esepa a íyi ekkë kos ské meraë ye' tö. Ye' döraë ie'pa Këköl ena ie'pa döraë ye' ala'rie. ⁸ Erë wépa tö ye' tté olo'yé suane kueki, wépa kë erblöta' ye' mik, wépa e' ia'uke ì sulu wamblekerakitö ese wa, wépa dör s'ttökwakpa, wépa trërta', wépa wöbatsö alibchök, wépa tö íyi diököl dalöieke skëkölíe, nies wépa dör kachökwaipa, esepa kos batreerami bö' wönarke azufre ta me'r taië batsörie e' a. E' dör s'duöwa bö'tökicha e'.”

Jerusalén pa'ali kkayëne Juan a

⁹ Skëköl biyöchökwaipa döka kul suýö kewe tö tka' damirak iwa wà tkëttsa ká ulitane wakpa we'ikoie, e' eköl de ye' ska', e' tö iché ye' a: “Be' shkó ye' ta. Obeja Pupula ulabatsöketke, e' tayë kkacheke ye' tö be' a.” ¹⁰ Eta Skëköl Wiköl de taië ye' ki ta Skëköl biyöchökwaipa wa ye' mítser kabata bérie kakkëe' e' ki. Ie' tö Jerusalén dör batse'r datse ká jai a e' kkaché ye' a, e' dör Skëköl ké. ¹¹ Ká e' wönarke dalölöe Skëköl olo taië e' wa. Ká e' olo burke taië dalölöe wes ák bua'buwa tuë darëëë kië jaspé es. Ák e' wöaule spaspa ena mat, e' wër sarëëë. ¹² Ká e' kköiëulewa shkit kakkëë buririë. E' ukkö döka dabom eyök ki böt (12).

E' ukkö kos a Skëköl biyöchökwaipa iëter eköl eköl. Nies Israel aleripa ditséwö döka dabom eyök ki böt, e'pa kië tso' kitule eköl eköl ukkö kos e' mik. ¹³ Ukkö tso' mañat diwö tskirke, e' kke. Ukkö tso' mañat diwö mi'kewa, e' kke. Ukkö tso' mañat wì wa. Nies ukkö tso' mañat i' wa. ¹⁴ Ká e' kköiëulewa shkitke, e' yöule ák blubluë ki döka dabom eyök ki bök. Obeja Pupula ttekölpa tsá dabom eyök ki böt, e'pa kië tso' kitule eköl eköl ák blubluë kos e' mik.

¹⁵ Skëköl biyöchökwaipa tso' ttök ye' ta, e' wa orochka yöule batsië ká ma'woie, ese a'tser. E' wa ie' tö ká kos ñe' ma'weke, ikköiëulewa shkit ena iukkö kos e' ma'weke ie' tö. ¹⁶ Ká e' yöule ñikkëë, kos ibatsí dör, ekkë ishöló dör. Skëköl biyöchökwaipa tö ká e' ma'wé ká ma'wo a'tser ie' wa e' wa. Ká e' batsí dör kilómetro döka mil böyök kí cien tkëyök (2.400); nies ishöló ena ikákke e' dör ekkë nies. ¹⁷ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwaipa tö ká kköiëulewa shkit, e' burri ma'wé. E' dör metro döka dabom teryök kí teröl (66). Skëköl biyöchökwaipa tö ima'wé wes s'ditsö tö ká ma'wé es.

¹⁸ Ká kköiëulewa shkit, e' yöule ák bua'buwa kië jaspé ese wa. Ká e' yöule orochka wák ë wa; e' damiwa sarëëë wes vidrio es. ¹⁹ Ák blubluë tuluulewa ká kköiëulewa e' chkie, e' mik ák bua'buwa kua'ki kua'ki bastulur taië. Ák blubluë e' tsá e' dör ák bua'buwa kië jaspé; ák blubluë skà dör zafiro; iskà dör ágata; iskà dör esmeralda; ²⁰ iskà dör ónice; iskà dör cornalina; iskà dör crisólito; iskà dör berilo; iskà dör topacio; iskà dör crisoprasa; iskà dör jacinto; ibata dör amatista. ²¹ Ukkö döka dabom eyök ki böt, e' dör ák bua'buwa saruru kië perla döka dabom eyök kí böt. Ukkö bit e' dör perla et. Ká e' ñalé kibi e' yöule orochka wák ë wa damiwa sarëëë.

²² Kë ye' wa Skëköl wé sune ká

e' kɪ. Skəköl diché ɬə' tajë iyi ulitane tsata ena Obeja Pupula e'pa serke ee, e' kueɟi Skəköl wé kě ɬə'.²³ Skəköl olo burke tajë ká e' a, ñies Obeja Pupula olo burke tajë ká e' kos a wes bö'wö tajë olo bur es. E' kueɟi diwö kě ɬə', si'wö kě ɬə'.²⁴ Ká ulitane wakpa serdaë ká e' olo burke e' a. Ká ulitane blüpa wə iyi bua'buatso' e' bituraë ie'pa wə mè ká e' wakpa a.²⁵ Ká e' a nañewe kě ɬə', kekraë ká dör ñiwe. E' kueɟi iukkö kě wötërta'wə yës.²⁶ Ká ulitane wakpa wə iyi bua'buatso' tso', e' bituraë mè ká e' wakpa a.²⁷ Erë iyi ulitane kě dör batse'r, ñies wépa tò ì wër suluë Skəköl wa ese wambleta' o s'kitö'weta', esepa kos kě döpawə ee. Wépa kië tso' kitule Obeja Pupula yëkküö kɪ, yëkküö e' dör sene michoë yëkküö, e'pa ë döwami ee.

22

¹ E' ukuöki ɬə Skəköl biyöchökwak tò ye' a di' kkaché etö. Di' e' dör maneneë, damiwa sarërëë, e' dör sene michoë dí. E' tskirke wé Skəköl ena Obeja Pupula tulus ikulé kɪ e' ska'.² Di' e' dami ká e' ñalé kibi e' shushaë. Di' e' kkömik kal tso' wi'ké iö'ké. Kal e' dör sene michoë moie se' a. E' wörke si' bit ekké. E' wə kiane ché tò duas ek ɬə iwöne dökə dabom eyök kɪ bötökicha (12). Kal e' kö dör buaë kapölie ká ulitane wakpa bua'woie.³ Ì kos kě dör buaë Skəköl wöa, e' kě ku' ká e' a. Ee ie' ena Obeja Pupula, e'pa tulus ikulé kɪ. Ee Skəköl kané mésopa tò ie' dalöieraë.⁴ Ie'pa tò ie' sueraë iwöbla wa. Ie' kië tso' kitule ie'pa wötsa kɪ.⁵ Ká e' ñi'weraë ie' olo tò, e' kueɟi nañewe kě ɬə'ia ká e' a. Kě yi kɪ diwö ena bö'wö kiarpaia ká suoie. Ká e' wakpa tò s'wëttse michoë blu'paie.

Jesucristo datskene e' kéwö dökwatke tsinet

⁶ Etə Skəköl biyöchökwak tò ye' a iché: “Ttè kos ttsé be' tò e' dör

mokië e' mik be' erblömi. Skəköl tò ittekölpa patké' ittë pakök, e' wák tò ibiyöchökwak patké' ì tköraë bet, e' kkachök ikané mésopa a.”

⁷ Jesús tò iché: “jittsö! Ye' datskene bet. Ì tköke i'ñe ɬə ena ì tköraë aishkuö ɬə ese ttë tso' kitule yëkküö i' kɪ. Wépa tò ttë e' wə iuteke, ayëcha buaë esepa.”

⁸ Ye' dör Juan. Ye' tò iyi ikké ttsé sué. Mik ye' tò ittse ena isué, etə ye' e' téwə wöwakköt Skəköl biyöchökwak wörki idalöiök.⁹ Erë ie' tò ye' a iché: “jse kě war! Ye' dör Skəköl kané méso wes be' ena be' yamipa dör Skəköl ttekölpa ena wépa kos tò ttë tso' kitule yëkküö i' kɪ e' wə iuteke, esepa es. jskəköl ë dalöiö!”

¹⁰ Ñies ie' tò ye' a iché: “Ttë tso' kitule yëkküö i' kɪ, e' wə tköketke bet, e' kueɟi kě iblarwə be' wák ë a.

¹¹ Wépa e' wamblö sulu esepa múat as ikí e' wamblö sulu. Ñies wépa e' ia'uke sene sulusi wa esepa múat as ikí e' ia'ù sene sulusi wa. Erë wépa dör yësyesë as esepa kɪ ser yësyesë. Ñies wépa batse' Skəköl tò as esepa kɪ ser batse'r.”

¹² Jesús tò iché: “Ye' datskene bet. Ye' wə iské datse mè sulitane a eköl eköl wes iser es.¹³ Ye' dör iyi wə ena iyi bata, ttë tsá ena ttë bata. Ye' tso'tke iyi ulitane yöki kewə, ñies ye' ser michoë kekraë.”

¹⁴ Wépa tò idatsi' skueke Obeja Pupula pé wa as idöttsa buaë maneneë Skəköl a, ayëcha buaë esepa. Esepa ë a kawö merdaë dökwa Skəköl ká a, sene michoë e' kéli wö katök.¹⁵ Erë wépa dör ì sulu wamblökwakpa, wépa wöbatsö alibchök, wépa trërta', wépa dör s'ttökwakpa, wépa tò iyi diököl dalöieke, wépa wöbatsö kachök, esepa kos atə u'rki, kě dë'wə Skəköl ká a.

¹⁶ Jesús tò iché: “Ye' dör Jesús, e' tò Skəköl biyöchökwak patké' ttë i' kos chök ye' icha eruleë e'pa a. Ye' dör

s'blú bak ká iaiäè kiè David, e' aleri datse s'blúie ie' skéie e'. Ye' dör wes békwo olo burke dalólöè ká ñirketke eta es.”

¹⁷ Wiköl Batse'r ena Obeja Pupula tayë, e'pa tö ichè: “iA' shkõ!” Ñies wépa tö ttè i' ttsé, e'pa tö ichõ: “iA' shkõ!” Wépa kôs ersine éna sene michoë dí yák, esepa mú dö sene michoë dí yök éme kë tuè ta.

¹⁸ Ì tköraë e' tso' kitule yëkkuö i' kî, wépa tö ittse, esepa a ye' tö ichè i' es: Yi tö ttè i' kî kuötkéka,

e' ta esepa we'ikeraë siarë Skëköl tö ì sulu kôs tso' kitule yëkkuö i' kî ese wa. ¹⁹ Ñies yi tö ttè tso' kitule yëkkuö i' kî e' wele yéttsa, e' ta esepa a Skëköl kë tö kawõ mepa senuk Skëköl ká batse'r e' a, sene michoë kéli wö katök wes itso' kitule yëkkuö i' kî es.

²⁰ Jesús tö ttè i' kôs ché a' a, e' tö ichè: “Mokî ye' datskene bet.”

Es e' idir. iA Skëképa Jesús, be' shkõ!

²¹ As Skëképa Jesús er buaë chõ s'batse'rpa ulitane a.